

CRONICELE ROMANIEI

SÉŪ

LETOPISEȚELE

MOLDAVIEI ȘI VALAHIEI

A DOUA EDITIONE

REVEDUTĂ, INDESTRATĂ CU NOTE, BIOGRAFI ȘI FAO-SIMILE,
COPRINDĒNDŪ MAI MULTE CRONICE NEPUBLICATE ÎNCĂ; ȘI, CA ADAOSŪ :

TABLELE ISTORICE ALE ROMANIEI

DE LA 1766 PĒNĒ LA 11 FEBRUARIE 1866.

DE
MICHAEL KOGĂLNICEANU

TOMU III

PREFAȚĂ.

LETOPISEȚUL MOLDAVIEI (1662—1729) ATRIBUITŪ LUI NICOLAE MUSTE.

CRONICA ANONIMĂ A MOLDOVEI, (1662—1733) TRADUSĂ ÎN GRECESCE, DE A. AMIRAS.

LETOPISEȚUL MOLDOVEI (1741—1769) DE SPATARUL IÓN CANTA.

LETOPISEȚUL MOLDOVEI (1733—1774) DE ENAKI KOGĂLNICEANU.

STIHURI ASUPRA TĂIAREI DOMNULUI GRIGORI GHICA VV AL MOLDOVEI, DE ENAKI KOGĂLNICEANU.

STIHURI ASUPRA PEIREI BOĪERILOR MOLDOVEI BOGDAN ȘI CUZA, DE ENAKI KOGĂLNICĒNU.

CONDICA OBICEIURILOR VECHI ȘI NOUI (CEREMONIALUL CURȚEI) ALE DOMNILOR MOLDOVEI, DE GHEORGAKI AL DOILEA LOGOFĒTŪ, 1762.

TRAGODIA SĒŪ ETERIA GRECILOR DIN 1821, DE VORNICUL ALEXANDRU BELDIMAN.

TRACTATURILE ÎNCHĂIATE DE CĂTRE BOGDAN VV AL MOLDOVEI CU SULTAN I'AJAZET II DĒ LOGOFĒTUL NICOLAI COSTIN.

APENDICE.

BUCURESCI

IMPRIMERIA NAȚIONALĂ, C. N. RĂDULESCU, ȘTRADA ACADEMIEI, 24.

1874

981290

Tomul III al *Cronicelor României* variază în multu de tomul III al *Letopisețelor Moldaviei*. Nuoă noastră edițiune s'a îmbogățit cu mai multe opere istorice necunoscute, celū puçinū de noi, pe la anul 1850 când a apărutū ântēia edițiune, de exemplu :

Tragodia sēū *Eteria grecēscă din 1821*, scrisă în versuri de *Alesandru Beldiman*, și care apare pentru ântēiași dată în edițiunea actuală a *Cronicelor*, *reprodusă dupe chiar manuscrisul originalū* aflatū în posesiunea Domnului Dimitrie A. Sturdza Miclăușeanu.

Duoē compunerē în versuri a le lui Enaki Kogălniceanu, una tratândū despre *tăierea lui Grigori Ghika VV al Moldaviei*, și alta despre *tăierea boerilor Moldaviei Bogdan și Cuzu*, amēdouē inedite, fiind că, de și scrise de fratele strebunului meu Constantin Kogălniceanu, ele aū fostū retăcite la neamurile mele, și suntū regăsite numai de câțiva ani.

N'ași fi bine complectatū colecțiunea *Cronicelor Moldaviei*, care își aū finitul cu tomul III al acestei edițiuni, decât n'ași fi închisat-o cu publicarea a altorū trei opusculē istorice, care egalmente se repōrtă totū la istorica specială a României de peste Milcovū, și din care unul de și tipăritū în seculul XVII, însă astăzi a devenitū fōrte rarū, ēră celelalte două n'aū ajunsū a fi cunoscute publicului de cât fōrte de curândū, mulțumitā numai traducțiunii romănesci făcută de Domnul B. Hăjdeu, cruditul și neobositul investigatorū al surgentelorū primitive ale istoriei nōstre naționale.

Aceste trei opusculē, pre care le publicămū în formă de *apendice*, suntū :

I° **Letopisețiul vechiū moldovenescū** de care ne vorbesce *Vornicul Urechi* în mai multe locuri din *Cronica* sea, precum totū elū ne mai vorbesce și de alte două letopiseție, unul sub numele de *letopisețiul latinescū* și altul subț acelū de *letopisețiul slavonescū*. Nicī unele din aceste trei annale antice a le părinților nostrii,—care aū servitū la redigerea celei mai vechi a nōstre *Cronice* cunoscute pēnē astăzi, acea a *Vornicului Urechi*,—n'aū ajunsū pēnē la noi, sēū celū puçinū nu sunt încă aflate. D'abia posedămū o traducțiune în limba polonă a unui din aceste letopiseție. Acēstă traducțiune, a căriea manuscrisū originalū din seculul al XVI-le s'a fostū aflatū pe la începutul seculului nostru iutre cărțile marclui istoricū polonū *Adam Naruszewicz*, a fostū în fine scōsă la lumină de către unū altū renumitū archeologū polonū *Vladislas Ca-*

simir Wojcicki. Ea este coprinsă în tomul VI din opera sa ce poartă titlul de *Biblioteka starozytna pisarzy polskich*, publicată în Varsavia, în două edițiuni în 8°, una între anii 1813--1844, și alta între anii 1854—1855. Acastă reproducere era atât de plină de greșeli, în cât prin erorile copistului și ale tipografului, multe paragrafe importante deveniseră cu desevirșire neinteligibile.

Domnul B. Hajdeu a avut înse fericirea de a deveni posesor de două copii mai credincioase originalului; una i se dedă de către studentul de la Universitatea de Kiev, D. *Gerard Cichowski*, și alta,—cea mai esactă, făcută de contele *Iosif Dunin-Borkowski*, luminatul filoromân și ardentul amic și corespondinte al junctiiei mele,—i se hărăzi de către eruditul librar din Lemberg, D. *Cajetan Jablonski*, editorul și păstrătorul scrierilor postume a le lui Borkowski. Ajutat de aceste trei texte, confruntându o copie cu alta, și în fine preferându copia inedită făcută de Dunin-Borkowski, D. Hajdeu are meritul de a fi îmbogățit literatura noastră istorică, cu publicarea, în Capul tomului III al Arhivei istorice a României, atât a traducțiunei polone restaurată dupe textul primitiv, cât și a retraducțiunei în limba română. Domnul Hajdeu a însoțit edițiunea sea cu un comentariu cum scie d-sa a le face, adecă bine scris, spiritual, erudit, și în totu casul interesant și luminător.

Nu intră în cadrul ce ne amă prescris la acastă edițiune a *Cronicelor României* de a reproduce și acestu comentariu. Acei ce volesc a lă cunósce îl trămitem la însuși Arhiva istorică a României.

Pe lângă o consciințósă reproducere a textului polon și a retraducțiunei române, ambele trecute sub ochii Domnului Hajdeu, noi ne mărginim, din comentariul său, a releva numai că: este bine constatat de d-sa, că, mulțumită vechii traducțiunii polone ajunsă pêne în timpurile noastre, noi astăzi posedăm acelu vechiu *letopisețiu moldovenesc* de care în atâte rânduri ne vorbesce Grigorie Urechi, și pre care D. Hajdeu îl califică de *Cronică putnén*, ca scrisă de călugării din Monastirea Putna. Mai constatăm, totu mulțumită cercetărilor comparative ale eruditului nostru istoric, că acestu vechiu *letopisețiu moldovenesc* mergea cu narațiunea sea numai pêne la anul 1552, érá că restul scrierii,—care coprinde evenemintele petrecute în Moldavia de la 1552 pêne la 1566, precum și notițiile statistice ce o însoțesc—este o lucrare proprie a traducătorului polon, făcută în timpul petrecerii séle în Moldavia, și anume în Iași, de unde și este datată, anno 1566.

II Alu doilea opusculu poartă titlul de *Descrierea Moldaviei și a Valahiei*, este redigiată de Miron Costin în versuri polone și dedicată de

marele istoric și bărbat de stat al Moldaviei marelui rege al Poloniei *Ion Sobiecki*. Un vechiu al nostru amic, profesorul de filosofie și de istorie de la bătrâna Universitate jagelonă din Cracovia, D. M. Wiszniewski, — căruia îi datorim descoperirea și publicarea a multor documente importante pentru istoria românească, — a vorbit celui d'ântei despre această prețioasă scriere în opul său *Historja literatury polskiej*. (Krakow, 1840 tom I p. 75.) Conte Iosef Dunin-Borkowski, al căruia nume trebuie să figure în istoria noastră ca fruntașul filoromânilor, a publicat în fine chiar opera autografă a lui Miron Costin. (Pisma. Lwow tom I pag. 239—274.) sub titlul polon de: *Opisanie ziemi Moldawskiej i Multanskiej przez Mirona Kostyna, wielkiego Logofeta ziemi Moldawskiej*. O broșură trasă în deosebi, și coprinzând acest poem istoric, a fost în 1867 hărăzită cu multe alte cărți de valoare de către Doctorul Isidor Kopernicki Bibliotecii naționale din Bucuresci, cu această uimitoare inscripție: «Ce remarquable ouvrage de l'illustre réfugié roumain en Pologne, est offert à la bibliothèque nationale de Bucarest par le docteur Isidor Kopernicki, réfugié polonais. Le 1er/₂₄ juin 1867.» În adevăr scrierea lui Miron Costin este datată din Iulie 1684 în orașul Daszow. Acolo marele nostru istoric se refugiază, chiar în acel an 1684, — când compuse poemul său — spre ași salva viața din ghiarele acei hiene din Fanar numită *Dimitri Kantacuzino*, și carele în două rînduri și mai mulți ani a desonorat și roșit cu sânge nenorocitul tron al Moldaviei!

Din Daszow, Miron Costin, refugiatul român, plăti ospitalitatea polonă scriind în limba polonă istorica patriei sale și dedicându-o Regelui-cavaler, liberatorului Vieni și, putem dice, al întregii Chrestinătăți.

Două-sute opt-deci-și-trei de ani în urmă, un refugiat polon, Doctorul Kopernicki, plătia, în 1867, ospitalitatea română, hărăzind Bibliotecii naționale din Bucuresci opera tipărită a refugiatului român din Polonia din anul 1684.

De pe acest esemplar interesant, Domnul B. Hăjdeu a făcut traducțiunea română a poemului lui Miron Costin, pre care a publicat-o în tomul I al Archivei istorice a României, pag. 159—172.

Edițiunea noastră reproduce textul polon al scrierei lui Miron Costin, întocmai dupe esemplarul Bibliotecii din Bucuresci; era traducerea românească este întocmai precum ea este publicată de d. B. Hăjdeu.

III Ală treilea opuscul cu care finim tomul nostru este compus în versuri românești de Dosoftei, marele mitropolit al Moldaviei, ilustrul

versificatoru al psalmiloru lui David. Scrierea portă titlul de *Verșură pentru prea luminașii și slăvită-pomenișii Domnii țerei Moldovei*, este dedicată Domnului Moldaviei Ion Duca V. V. și figură in capul *Molitvelniculuș* publicatū pentru prima oră in limba Românească totū de Mitropolitul Dosoftei, și anume in Iași la anul de la zidirea lumei 7189*).

Noi amū reproducū tecstul acestei scrieri intocmai dupe primitiva edițiune, care ne a intratū in mână, mulțumită amiculu V. Alesandrescu Urechii. Singura diferință ce există intre ambele edițiuni, este numai acea ce naturalū trebuie să provină din cauza literelor cirilice și a ortografiei antice cu care s'a imprimatū Molitvelnicul din 7189. Spre satisfacerea curiosității cetitoriloru noștrii, ne păstrămū de a reproduce in facsimile o pagină din vechia edițiune.

Aceste lămuriri ne place a crede că suntū destule spre a dovedi importanța materiiloru conținute in tomul III al Cronicelorū. Tot pe ele ne basămū spre a reclama indulgența publiculu pentru intârziata eșire la lumină a acestui tomū. Pe lingă multe și neprevădute greutăți, ni s'a infăcișatū și lipsa din tipografiile noastre a caracterelorū *cedilate*, particulare idiomulu polonū. Acestă greutate s'a biruitū prin buna-voință și zelul ce a pusū D. Stefanū Rasidescu spre a inđestra cu aceste caractere Tipografia Națională. Inse, cum este lesne de ințelesū, acestă a reclamatū sacrificii nu numai de bani, ci și de timpū. Nu putemū de cât a exprima in publicū recunoșcința noastră d-lui Rasidescu pentru că, tipografū și cetățeanū Românū, n'a cruțatū nimicū spre a inlesni și a imbunătăți publicarea Cronicelorū, aceste mari și frumoșe surgente ale istoriei României.

M. Kogălniceanu.

Bucurescū 11 Octombrie 1874.

*) Titlul acestei cărți, actualmente foarte rară, este: «Molitvelnicū de ințelesū acmu tipăritū intru blagoslovite dila Măriei Sēle prea luminatulu intru Christos Ion Duca VV cu mila lui Dumneđeu Domnū țerei Moldovei, cu chiețuiala Măriei Sēle, si cu poslușania smereniei noastre Dosofteiu Mitropolitul Sucevei, in tipariul santei Mitropolii in Iași v. leatū 7189, luna Maiū 26.»

Verșurile pentru Domnii Moldaviei mai suntū tipărite intr'o altă carte totū a lui Dosofteiu care portă titlul următorū: «Paremiile preste anū tipărite cu poronca Măriei Sēle pré luminatulu intru Is. Chr. Ion Duca VV cu mila lui Dumneđeu Domnū țerei Moldovei și Ucrainei, cu poslușania smeritulu Dosofteiu Mitropolitul, in tipariia țerei ce ne-a dăruitū Sfântiea Sa părintele nostru fericitū Ioakim din slăvita patriarșie a Moscului. Milostivul Dumneđeu se'lū blagoslovescă. Veletū 7191, mesitia Octombrie in 7 dila.» Veđi și Chrestomathia sēu Analectele literare de Tim. Cipariū, Blasiu MDCCCLVIII in 8.

LETOPISEȚUL
ȚEREI MOLDOVEI

DE LA DOMNIEA LUI ISTRATI DABIJA V.V. PÂNĂ LA A TREIA DOMNIE
A LUI MIHAI RACOVITĂ V.V.

atribuită lui

NICOLAI MUSTE
DIEACŪ STARE DE DIVANŪ

(1662—1729)

CAP. I.

Domniea lui Istrati Dabija Vodă în anul 7170. April I.

După morțea lui Ștefăniță Vodă, feciorul lui Vasilie Vodă, a trimis boierii pre Chiriță Draco la Pôrta Impărăției cu rugăminte să le dea Domnă de țără, pre cine 'și voră alege ei dintre sine. Și eșindă răspunsă de la Vezirul, că să vie toți boierii țerei la Pôrta, și pre cine'și voră alege acolo Domnă, pre voie să le fie; și mergendă toți boierii la Țarigradă după poronca Vezirului, între cari era și Dabija Vornicul, dică că trăgea nădejde altul de domnie, atunce cu mersul boierilor la Pôrta; ce fiindă Cuparul celă bătrănă la Țarigradă, a tocmită lucrurile domniei pentru Dabija Vornicul. Și decă aș mersă boierii în Țarigradă, și aș eșită înaintea Vezirului, îndată aș întrebată Vezirul, carele este Dabija Vornicul; și arătându-lă cel-alți boieri, 'l-aș îmbrăcată cu caf-tană de domnie. Êră acei ce trăgeaș nădejde de domnie, aș rămasă numai cu nădejdea. Dică că aș poroncită Impăratul să 'l aducă pre Dabija Vornicul, să 'lă vedă în ce chipă este; și 'l-aș adusă de 'l-aș vedută, și apoi 'l-aș făcută Domnă. Ce nime pentru acăsta nici într'ună prepusă n'aș fostă la acăstă Domnă; că și lui peste voie i-aș fostă a fi Domnă. Numă chiamandă pre boierii la Pôrta, cum s'aș disă mai susă, aș tocmită trebile Cuparul, să nu se facă vre o imperechiare între boierii pentru alesul dintre dășșii la domnie. Și fiindă omă bătrănă, și boieră de țără Dabija Vornicul, ori cu voie, ori fără voie i-aș fostă, aș eșită Domnă țerei.

Venit'aș Dabija Vodă Domnă țerei; și era tuturoră cu părere de bine pentru Domnă de țără; și nime dintre boierii nu era nici într'ună prepusă la acăstă Domnă, nici țera nu era impresurată cu dările.

Pre acele vremi avendă vrbă Turcul cu Némțul, venit'aș poroncă la Dabija Vodă de s'aș gătită de ôste, și aș mersă la Uivară în țera Nemțescă, împreună cu Grigorie Vodă, Domnul Muntenescă; și împreunându-se cu Vezirul, aș bătută cetatea Uivarulă și aș dobândit'ô, și s'aș întorsă cu dobândă. Adus'aș Moldovenii care încărcate de borfe și de feră.

La anulă după acăstă ôștire, êră aș venită poroncă de ôste Dabijei Vodă și lui Grigorie Vodă domnului Muntenescă; și gătindu-se aș mersă êră în țera Nemțescă, trecendă Dunărea pre la Rușava, și împreunându-se cu Vezirul aș mersă la cetatea Leva cu ôștirile Turcesci. Aș lăsată Vezirul pre ună Sarskeră cu ôști și ună Sultană cu vre o treș-deci de miș de Tătari să bată cetatea Leva, să ô dobândescă; êră singură Vezirul cu alte ôști, aș mersă la

altă cetate mai înlăuntru se o bată ; unde ântâi pre Vezirul 'l-aă bătutü Nemții de acolo de la acea cetate. Și dându-se Vezirul într'o parte cu oștile séle, aă trimesü la Saraskerul ce'lü lăsase la Leva, și cu Tătarii și cu Moldovenii și cu Muntenii sé'Y vie întru agiutorü se bată pre Nemții. Ce și acolo la Leva aă bătutü Nemții pre Turci, și i-aă rêsipitü, că n'aă mai apucatü se dea agiutorü Vezirului ; că nici și vraü se mérgă acolo unde'Y chiema Vezirul, fiindü vreme de érnă pre la Sämmetru ; că toți trăgeaü nădejde de întorsü cineși spre locurile séle ; cari și peste voia Vezirului se întorsese din oști pe acea vreme ; și mai alesü Grigorie Vodă Domnul Muntenescü cu Dabija Vodă, sfätuindu-se se fugă în țera Leșescă cum i-aă lovitü Nemții acolo la Leva, aă și fugitü și aă trecutü Dunărea fără scirea Vezirului cu oștile séle.

Venindü Dabija Vodă cu Grigorie Vodă prin țera Muntenescă gata de fugă, iar Stamatii ce era Postelnicü mare la Dabija Vodă, aă sfätuitü pre Dabija Vodă, dicându-ï: «Sé nu fugi Măria ta ; nu te potrive sfatului lui Grigorie Vodă Domnului Muntenescü. Ce numai se ne întörcemü înapoï la Vezirul, și se lași pre Grigorie Vodă, se facă elü ce-arü sci. Că neîntorcându-te Măria ta, póte se trimitü de urmă Vezirul poroncă la țera se te prindă, și'ți vei pune capulü.» I-aă ascultatü Dabija Vodă sfatul celü sănetosü a lui Stamatii Postelnicul, și s'aă întorsü ; și mergëndü la Vezirul și-aă tocmitü lucrul, și îmbrăcându-lü cu caftanü și-aă luatü diua bună de la Vezirul, și aă venitü în țera cu bucurie.

Grigorie Vodă mergëndü la scaunulü seü în Bucuresci, nesciindü de întorsul Dabijeï Vodă, și-aă pornitü Dómna cu tótă casa lui, și aă trecutü în țera Ungurescă. Atunce Grigorie Vodă aă omoritü pre Constantin Cantacuzino Postelnicul în mönăstirea Snagovü. Venit-aă Grigorie Vodă pre aice prin țera, și neafândü pre Dabija Vodă s'aă dusü până la Sucévă, și de acolo rêslețindu-se óstea sa, numai cu vr'o 50 de ómeni aă luatü spre Botoșeni, temëndu-se se nu sară dupé dënsul țera sé'lü prindă ; iar de la Botoșeni aă lovitü la Prutü la Bogdănesci, și de la Prutü aă lovitü la Nistru, și aă trecutü pre la Movilăü. Érá cândü aă eșitü din Botoșeni, până în diua, fiindü negură, s'aă rêtăcitü unü Cămărașü a lui, cu o părăche de desagii cu galbeni, și cădëndü pre mâna Jorii Vornicul de Botoșeni, aă luatü banii și i-aă trimesü lui Dabija Vodă ; ce până ai trimete, elü aă despecetluiti banii, și aă luatü câți-va galbeni, și aă datü sémă că așa despecetluiti i-aă găsitü.

Grigorie Vodă n'aă zăbovitü multü în țera Leșescă, ce aă trecutü în țera Nemțescă, unde aă ședutü patru ani și mai bine.

Boierii Muntenesci, dacă aă pribegitü Grigorie Vodă, ei aă pusü domnü pre unü omü prostü anume Antoni, și'ï daü nafaca pe di câte dece costande, și era Domnü numai cu numele. Mers'aă Constantinü feciorul lui Constantinü Cantacuzino Postelnicul la Impëratul Nemțescü de s'aă jăluitü pre Grigorie Vodă, pentru că aă omoritü pre tată-seü ; ce nemică n'aă stricatü lui Grigorie Vodă.

Grigorie Vodă, sätulü de binele Nemțilorü, și-aă făcutü pace de la Vezirul Turcescü, și aă mersü érá în Țarigradü, și primindu'lü cu bine Vezirulü, i-aă datü domniea érá în țera Muntenescă. Ce până a'lü îmbrăca cu caftanü de domnie, vrëndü se prindă pre boierii Muntenesci la mână, aă ședutü Grigorie

Vodă ascunsă în Țarigrad, și aș trimesă Vezirul în țera Muntenescă de aș chiebată pre boierii Muntenesci să vie cu acelă Domnă a loră la Pórtă, anume s'ă innoescă domniea. Decă boierii Muntenesci, nesciindă nemică de venirea lui Grigorie Vodă la Țarigrad, aș și purcesă, și aș mersă voioși cu Domnul loră la Țarigrad; și cum aș intrată înaintea Vezirului aș și adusă pre Grigorie Vodă de unde era ascunsă; și pre locă îmbrăcându'ă cu caftană de domnie, aș prinsă pre boierii Muntenesci, și'ă dederă pre mână lui Grigorie Vodă: pre Mihaș, și pre Constantin, și pre Iordaki Cantacuzinesci feciorii lui Constantin Postelnicul. Numă Șerbană Logofetul aș scăpată; așăși din glótă dinaintea Vezirului nu 'ă-aș vedută nime ce s'ă-aș făcută. Și răpedindă înainte ómenii scă Grigorie Vodă, aș prinsă și pre giupănésa lui Șerbană Logofetul. Și mergendă Grigorie Vodă în scaunul domniei în Bucuresci, i-aș inchisă pre toși la pórtă curții în Bucuresci în turnă, la Nemți. Și bătăi ce s'ă luată acei boieri, amă lăsată să scie Muntenii; érá noi ne întórcemă la rónduéla nóstră.

Dabija Vodă domnindă cu pace, cu domnie aședată și cu țeră întemeiată era omă bună și blândă; și încă neimplinindă patru añi în domnie, fiindă și omă bértránă aș plătită datoriea cea de obsce, și 'ă-aș îngropată în mónăstirea Bărnova ce este de dēnsul zidită; numă temeliea aș zidit'ó Mironă Barnovski Vodă.

CAP. II.

Domniea întéia a Ducăi Vodă.

Duca Vodă era de moșie de la Rumele din țera Grecescă; și de copilă mică viindă aice în țeră în dīlele lui Vasilie Vodă, aș fostă la dughénă la abăgerie. Apoi Vasilie Vodă 'ă-aș luată în casă; și slujindă și în dīlele altoră Domni la curte 'ă-aș boierită; érá în dīlele Dabijeii Vodă s'ă-aș însurată, și aș luată pre ó fată a dómnei Dabijóe, hiastră Dabijeii Vodă, și 'ă-aș pusă Vistiernică mare. Decă aș murită Dabija Vodă, aș mersă Dómna Dabijóe cu ginerile seú Duca Visternicul în Țarigrad, avendă pre Cuparul celă bértránă în Țarigrad purtătoră de trebile domniei la Vezirul, și la alte căpitenii a Pórtii Impéretesci; aș îmbrăcată pre Duca Visternicul cu caftană de domnie țerii, în locul socru-séú Dabijeii Vodă.

Venit'ăú Duca Vodă domnă țerei; tuturoră era bună și fórá prepusură, fiindă și elă domnă din boierii de țeră, câtă nime nici ó strimbátate n'ă-aș avută de dēnsul. Ce numă giumátate de ană aș domnită, și 'ă-aș venită maziliea, numă pentru povestea unei cărți ce aș fostă scrisă elă la Hanul.

Spună că acel Hană se cerca s'ă se inchine la Impéretia Moskului, și s'ă se lipsescă de la Turci; care poveste auđinduse în Țarigrad la Impéretie n'ă-aș cređută, ce vréndă s'ă adevérescă lucrul, Vezirul aș scrisă la Duca Vodă aice în țeră, numă s'ă caute s'ă afe cum ar fi lucrul máș adevérată,

să facă scire la Impărăție. Duca Vodă vrëndü să ispitescă pre Hanul, să pótă cunósce adevărul, aü scrisü la Hanul, cum că și elü este robü plecatü sub puterea lui, și altele ce ar fi scrisü. Érá Hanul luändü cartea o aü și trimisü la Impărăție, și îndată aü mazilitü pre Duca Vodă. Eșise Duca Vodă la primblare cu tótă casa lui, și cu boierii la satul lui, la Berehoesci pre Jijiea în susü, luändu'și séma oilorü ce avea din boieria sa, unde fără veste 'i-aü sositü maziliea, și luändu'lü Aga Impărătescü 'l-aü dusü în Țarigradü; și în locul lui aü venitü domnü țerei Iliășü Vodă, feciorul lui Alecsandru Vodă Iliășü.

CAP. III.

Domniea lui Iliășü Vodă.

Décă aü mazilitü Impărăția pre Duca Vodă, findü Iliășü Vodă feciorü de Domnü în Țarigradü, aü luatü domniea nu fără multă cheltuélă; și viindü în scaunul domniei în Iași în anulü 7175, cu tótă casa lui, ómeni străini Greci, nu avea nici o mândrie nici elü, nici ómenii lui. Pre boierii în mare cinste'i avea; la primblării, în ospete, pre la boierii. De multe orii boteza, și cununa pre mulți, și dăruia; numai limba țerei să grăescă nu scia, ce totü cu talmaciü grăia; și a o séma de boierii a căroră părinți aü fostü cu boierii, cândü s'aü rădicatü țera de aü scosü din domnie pre tată-séü Alecsandru Vodă, le-aü făcutü înaltü giosul. Și țera în zilele lui era impresurată cu dările ce orönduia de la Visterie. Pre acele vremi era pace și țera întemeiată. Era bănărie în cetatea Sucevei, care era de la Dabija Vodă, și făcea șalăi de aramă, cariü numai aice în țeră âmblaü, 4 șalăi la unü banü bunü. La acestü domnü cineșü mergea cu cevașü poclonü să'i inchine, tuturorü da banii; și aü domnitü de alü treile anü, și 'l-aü mazilitü. Și érü aü venitü domnü Duca Vodă cu a doua domnie.

CAP. IV.

A doa Domnie a Ducăi Vodă.

În anulü 7177 aü venitü Domnü țarei Duca Vodă alü doele röndü; și într'acéstü anü aü începutü a zidi mönăstirea Cetățuia, ce este în delü la Iași. Și domnia Duca Vodă cu pace. Érü în alü treile anü a domniei lui, s'aü rădicatü Orheeniü și Lăpușnenii cu óste pre Duca Vodă, pentru urăciunea Grecilorü, mai alesü pentru Cupăresci, oștinduse căpităniile acelorü ținuturi Hăncul și Duracü Sărdarul, și cu alții; aü venitü cu óste în Iași, strigändü pre Greci să'i prindă să'i omóre. Fugit'aü toți boierii în țera Muntenescă; érá Duca Vodă vedëndü că s'aü rădicatü atăta țeră asupra'i, aü eșitü cu tótă casa lui din

curte, și au purcesu în giosu. Era Hăncul și cu alții de ai sei au intratu în curtea domnescă, și prin casele boierești, și prin tîrgu, prin dughenile neguțitorești, jăcuindū și stricândū totu ce au găsitū. Duca Vodă de odată au trecutū peste Dunărea, dândū cale acei adunături nebune; și de acolo dândū șcire la Împărăție, 'i-au venitū poroncă de au luatū Tătari căți 'i-au trebuitū; și trimetîndū Duca Vodă la Alecsandru Buhușu Sărdarul de au venitū din țera Muntenescă de unde era fugitū cu alți boieri, și trimetîndu'lu cu Tătarii, au lovitū pe oștea Hăncescilor la Epurenī, și 'i-au bătutū, și 'i-au risipitū. Prădat'au Tătarii ținuturile acele, și pre mulți 'i-au și robitū; era pre căți 'i-au prinsū din capete, pre toți 'i-au spânzuratū, și i-au înțepatū Duca Vodă dacă s'au întorsū de peste Dunărea. Érna mare era, că așași érna s'au făcutū acca zarvă; ce de Domnū nu s'au pututū apropia se'i facă vre unū rău. Éra pre lângă cei vinovați au peritū multū norodū nevinovatū, și așa s'au potolitū acca zarvă. Numai de poveste au rămasū de atunce intru pomenirea ómenilor numele Hăncescilor, aice în țera până astăzi.

Întru acestasu anū 7180, dacă s'au desvêratū, Împărăția Turcului s'au gătitū cu oști se vie asupra țerei Leșesci, se dobândescă vestita cetate Camenița; și înteu au trimesū poroncă la Duca Vodă, se'i triniță chipul și starea cetății Camenițe, se vedă ce locū și ce tãrie arū avea. Duca Vodă din poronca Împărăției au trimesū pre unū Nemeșū din ținutul Hotinului anume Grigorie Cornescul, care era fôrte meșterū de scrisore și de săpături la pãtră, și de ziditū, și la alte lucruri, de au făcutū chipul cetăței Cameniței deceră, și starea locului din afară, și din lontru, cu tóte tocmelile ei, minunatū lucru; și o au trimesū la Împărăție. Cere lucru dacă 'l-au vedutū Împêratul Sultanū Mehmetū, multū s'au miratū de tãriea ce are cetatea din singurã starea locului cu apă Smotriciul, și cu stînci înalte de pãtră împregiurū. Și mai multū acésta au clătitū pre Turcū a veni la cetatea Camenița.

Turcul gătinduse de acéstã cale n'au datū veste Leșilorū, după cum au obiceiū Craii și Împêrații, de dau veste cândū se rēdică cu oști unul asupra altuia, se se gătescă cu putere de oști; ce fără de veste au purcesū din Țarigradū, și sosindū la Oblucița, era podul gata peste Dunărea, și ne facēndū zăbavă au trecutū pe podū mereū peste Dunărea. Leșii ne avēndū veste de venirea Turcului, nici o gătire de oști n'au făcutū; nici macarū cetatea Cameniței cu niscă pedestrime se se apere de nãvala Turcului n'au întemeiatū.

Duca Vodă au gătitū conace pentru Împărăție, și poduri peste tóte vãile câte au trebuitū, cu mare grijă, orânduindū pre la conace ómeni de ispravă și cu isvodū de câte arū trebui se nu lipsescă.

Purces'au Împărăția și au venitū în susū pe lângă Prutū cu oști și cu armatã; și sosindū la Țuțora au făcutū oturacū. Țera era bejănită, numai din calea oștei; era nime din Turci n'au avutū nevoie, nici la nersul în susū, nici cândū s'au întorsū; ce totū cu bani au cumpăratū bucate, póme, și orđū de cai. Era într'acéstū anū bișugū în tótã róda, în pãne, în miere, și în póme; cine au făcutū neguțitorie s'au umplutū de bani, ducēndū orđū, fãinã, untū, miere, și póme în tabãra Turcescă; vindea totū cu prețū, și de nime nici unū valū nu avea. De la Țuțora au venitū Împêratul cu curtea sa în primblare

până în Iași, pe lângă mănăstirea lui Nicoriță, pogorinduse în valea Căcainei, și s'au suită prin târgul boilor, și au eșit în câmp, și au descălecat sub saivan, de la dealul de târgul boilor. Duca Vodă cu boierii pe giosă câtă putea mai tare mergeau, și câteva bucăți de atlază întințându pre ambe părți de drum, pe unde trecea Împăratul.

Dacă au descălecat Împăratul sub saivan, 'i-au închinat daruri Duca Vodă, ca turcesci cu podobe scumpe, lighenă cu ibrică de argintă, și alte daruri scumpe. S'au întors Împăratul era la urdie la Țuțora; și a treia zi era au mai venit Împăratul și au mers în delu la Cetățuie, privind locul, și era s'au întors la Țuțora.

Deci precum țările birnice depurarea sunt învrăbitore, așa și boierii Ducăi Vodă atunce au găsit vreme de jalobă la Îm. erătie asupra Ducăi Vodă; și era numai s'ălu mazilăscă la Țuțora; numai Vezirul s'au pus și au grăit pentru densus la Împăratul să nu'ă mazilăscă de pre cale; că apoi se va face smintelă pentru conace, și poduri, și altele ce sunt orându se le grijăscă pentru tréba Împărăției până la Nistru. Și așa îngăduind Împăratul nu 'i-au mazilită de aice din Țuțora.

Purces'au Împăratul de la Țuțora pe Prut în sus; era pre la conace era grijit totă ce trebuia, pâne, orđă, ialovițe, berbeci, miere, untă, lemne, iarbă, țeruş, și totă ce trebuia să nu fie lipsă nici de unele.

Acestă Împărată era călărăşă bună, și vînătoră, mergea totă pe câmpă cu puțintă din curtea lui, până unde era conacul de descălecată.

Intr'acestă ană, nepovestită minune s'au arătată în mănăstioră din giosă de cetatea Hotinului; au lăcrimată Iconă Maicei Précurate pe obrază, câtă se răsturnaă lacrimile pe Iconă, și picău într'o tîpsie ce era sub Iconă. Tuturoră cu mare mirare era a privi lucru preste fire ca acela; care adevărată au fostă semne și arătare de perirea a mulți Creștini în țera Leșăscă, și de începătura durerilor noastre; că de atunce din acelă ană totă rău și amară, și pușteirea locurilor de pre acolo până în ziua de astăzi.

Cândă au sosită Împărăția la Nistru era podulă gata peste Nistru la Dărbani din giosă de Hotină, și trecendă Împărăția pre podă, sta Duca Vodă la capul podului de cea parte de Nistru; nesciindă de mazilie, ascepta s'ălu îmbrace cu caftană pentru slujbă, ca pre ună domnă. Era Împăratul cum au trecută pe podă, au și făcută semnă de'ălu luară, și 'i au dusă la Bașcăuşă, și 'ălu au pusă în fere. Și îndată au eșită răspunsă boieriloră pre cine'și voră alege dintre densus, să mērgă s'ălu îmbrace cu caftană de domnie în locul Ducăi Vodă.

La acestă mazilie a Ducăi Vodă, dică să fi fostă parişă Ursaki Visternicul; pentru cure faptă apoi Duca Vodă, viindă domnă țerei a treile rōndă, și au răsplătită cu asupră de pre Ursaki, închisă în temniță cu tălharii, legată la pusce, bătută la talpe până au dată mangărul celă de apoi. Au dată ce au avută, până cândă n'au găsită ce mai lua de la densusă din avuția cea multă. Așa face pisma și zavistia.

Boierii s'au apucată de Stefană Pătriceico ce era Cluceră mare, fiindă bētrănă, și boieră de țera, numai să'ălu rădice domnă; elă apărându-se să nu fie

și vrîndu să fugă noaptea, ei 'l au păditu să nu fugă, și a doua zi îmbrăcându'lă cu unu contేశu a altui boieru, 'lă au luatū între densesi, și mergendū la Vezirul au strigatū cu toții: acesta se ne fie domnū. Și 'lă au îmbrăcatū cu caftanū de domnie; 6ră pre Duca Vodă cela ce au purtatū grijă, viindū Imp6răția, se nu'1 afle vină nici de una, și au dăruitū multe daruri scumpe, in locū de cinste și de milă 'lă au băgatū in fere, și 'lă au trimesū mazilū la Țarigradū. 6ră și Petriceico Vodă ce 'lă au alesū boierii țerei domnū, vede-veți apoi la cātă stingere și perire au adusū țera cu faptele lui, cum se va scrie pe rōndū. 6ră se fie lăsatū pre Duca Vodă se domnescă, nici unele de acele nu s'arū fi făcutū asupra acestii țeri; cā era domnū aședatū și intemeiatū, și harnicū de domnie pre acele vremi.

Pre Duca Vodă 'lă au pornitū de acolo cu unū Agă Imp6rătescū, și viindū prin Iași s'au rădicatū cu totū ce au avutū și s'au dusū la casele lui in Țarigradū. Leși ne avēndū grijă de venirea Turcului la Camenița, nici o gătire de oști n'au avutū, cum s'au disū mai susū; cātū nici satele de pe margine n'au apucatū se se bejānescă se între prin pālānci. Staū satele pline de 6meni, și le spuneau cesti de dinc6ce, și le strigaū: «Fugiți! fugiți! cā vinū Turcii se trecă in țera v6stră.» 6ră ei staū pre locū. Turcii cum au trecutū Nistrulū au inceputū a prāda și a da focū, cātū au pututū agiunge prin țera Leșescă, ne avēndū nici o grijă de Leși. In Camenița erau numai 6menii cei de locū, și vr'o 7000 de Drăgani la porți; și cum au tăbăritū Turcii lūngă cetatea Cameniței, n'au zăbovitū dece zile, bātāndū din pușce, s'au și inchinatū, cine era in cetate, giuruindu-se slobodenie tuturorū, inchināndu-se de bunā voie. Și așa deschidēndū porțile au intratū Turcii, și au eșitū toți 6menii cei de locū afarā, cū totū ce au avutū. 6ră Volodiovski starostele de Camenița, v6dēndū cā se inchinā toți cei din cetate, elū au intratū in erbărie, și au datū focū de s'au aprinsū erbăriea, de au arșū și elū cu 6rba cea de pușcă; pentru se nu incapā viū in mānele Turcilorū, și au făcutū m6rte singurū cu mānele sale.

Turcii intāringū cetatea Camenița cu pușce, cu zahara, și cu 6ste, au aședatū Pașā; și prādāndū și robindū cātū au pututū agiunge 6stea Turcescă pin țera Leșescă, s'au intorsū Imp6răția inapoi, de la Camenița, și au trecutū Dunārea la Oblucița, cu isbāndā cu multū pleanū de robi. 6ră Petriceico Vodă au remasū in Hotinū.

Grigorie Vodă domnul Muntenescū s'au intorsū cu 6stea sa ce au avutū și s'au dusū pre la Cotnarū in țera sa. Aceste s'au făcutū in anul 7180; Augustū 17, au dobānditū Turcii Camenița.

CAP V.

Domniea lui Petriceico Vodă.

Petriceico Vodă rămâindă din poronca Impărăției la Hotinū, aū zăbovită, până în érnă totū pentru grija Cameniței, și a podului de peste Nistru sē nu se strice sē pōtă trecē zaherea din țēră, și din țēra Muntenéscă la Cameniță. Éră în postul Crăciunului aū venitū Petriceico Vodă în Iași la scaunul domniei. Éră de primăvară aū mersū Petriceico Vodă éră la Hotinū. Venit'aū și Impărăția la Obluciță, și aū trimisū pre Husainū Pașa cu 30,000 de Turci la Hotinū. Mers'aū și Grigorie Vodă din țēra Muntenéscă cu óstea sa la Hotinū; éră la Țuțora aū stătutū Caplanū Pașa cu o sēmă de óste Turcéscă. Leși gătindu-se cu oști aū venitū asupra Turcilor la Hotinū, Sobietki Hatmanū Coronii și Siniavski Hatmanū Polnii cu temeinică óste. Craiul Leșescū Mihailū era la Liovū cu altă óste. Turcii făcēndū șanțuri împregiurul Hotinului aū intratū în șanțuri; Moldovenii și Muntenii osăbi încungiurați éră cu șanțuri. Atunce Petriceico Vodă și cu Grigorie Vodă s'aū sfătuitū sē se închine la Leși, sē stea cu toții sē bată pre Turci, sē nu se așede Pașa în cetatea Hotinului; și agiungându-se cu Leși i-aū chiematū sē vie mai curândū.

Husain Pașa Saraskerul înțelegēndū că vine óstea Leșescă aū chiematū pre Grigorie Vodă la sfatū, cumū ar sfătui pentru óste, cu ce tocmală să stea în șanțuri. Éră Grigorie Vodă aū sfătuitū că óstea puternicii Impărății este tare și neînfrântă la locū largū, cu nădejde de isbândă, éră din șanțuri este cu grijă a se lupta cu neprietinul celū din afară, precumū de multe ori se prijește celorū din afară, încungiurându pre cei din lăuntru îi ținū închiși până ce flămândescū, și apoi de nevoie se închină cei din lăuntru, și cadū în mânele neprietinilorū sei fără de nici o luptă sau rēsboiū. «Deci eū sfătuescū să eșimū de aice cu óstea, să lăsămū Hotinul și să ne pogorimū la Prutū unde vomū socoti unū locū de bătălie; și de vomū vedea că nu vomū putē sta împrotiva Leșilorū, vei trimete la Caplan-Pașa ce este la Țuțora, de va veni cu óstea ce are, și'i vomū bate pre Leși.»

Pașa decă aū auđitū acestū sfatū a lui Grigorie Vodă s'aū mâniatū, câtū s'aū răpeditū cu hangerul se giunghie pre Grigorie Vodă, ȃicēndū că: «Marele și puternicul Impēratū ne-aū trimisū la acēstă cetate cu óstea puteriī sale cei nebiruite, să ȃinemū locul și cetatea acēsta, de unde sē purtămū grijă și sē fimū de sprijinélă și cetății Cameniței de curândū luată de norocita preumblare a Impēratului nostru ce aū făcutū până aice, cumū și țērei Moldovii, raielei Impărătesci să fimū de areți despre neprietiniī Impărăției dintr'acēstă parte. Éră tu ȃicē să lăsămū locul? Eū nu voiū da locul acesta nici o dată.»

Eșit'aū Grigorie Vodă de la Pașa, și îndată aū trimisū înainte oști Leșesci

numai se vie mai curându. Venit'au óstea Leşescă, și s'au tăbărită aprópe de Hotinú, și s'au tocmitú după rónđuéla ce au eí de rėsboiú. Eşit'au și calărimea Turcilorú din şanţuri, și Moldovenii și Murtenií; și începéndú rėsboiul mergeau Turcii cu návală asupra polcurilorú leşescí. Érá Leşii, începéndú înainte sprijiniaú návala Turcilorú până în şanţurile Turcilorú; și stând Leşii tare și neînfrânţi, au plecatú Muntenií și s'au închinatú la Leşi. Érá calărimea Turcilorú neavéndú locú se mai dea návală au intratú toţi în şanţuri, și se apăra câtú putea. Érá stégurile husărescí ce erau înainte au rėsbatutú în şanţurile Turcilorú, și tótă altă óste Leşescă; și așa au prinsú a tăia și a snopi pre Turci, câtú nu s'au mai pututú îndrepta Turcii, ce au plecatú în risipă, unii pre lângă cetate pre podulú ce era prest Nistru de sub cetate, câtú nu mai încápeau pre podú, ce au datú și prin Nistru; alții pe dinaintea cetății au căđutú din stincă de s'au sdrobotitú cu cai cu totú. Ruptus'au și podul pre Nistru de návală; câți au apucatú în cela capétú de podú, aceia au hălăduitú fugindú la Cameniță; érá mai mulți s'au înecatú în Nistru, și au săritú din stincă. Perit'au 18,000 de Turci; umplutus'au Leşii de bani și de haíne, și de cai, și de arme.

Grigorie Vodă până a purcede într'acéstă óste, el i și au trāmisú dómna și tótă casa lui în Țarigradú; și mergéndú veste la Impērație că s'au hrinitú Grigorie Vodă și au bātutú pre Turci la Hotinú, au și luatú pre dómna lui Grigorie Vodă cu tótă casa sa și averea, în saraiiele Impērațescí s'ei túrcescă.

Leşii după isbānda cu norocú, s'au sfātuitú se se pogóre cu oștile lorú în giosú se trecă peste Dunăre în țera Turcescă. Chiāmat'ai pre Grigorie Vodă la sfatú, se sfātuescă pre cine vorú orāndui se trāmită înainte de strajă cu câtă-va samă de óste, socotindú că de acum este isbānda la dēnșii. Cum au bātutú óstea Turcescă la Hotinú, așa vorú înfrānge și pre tótă puterea Turcului, venindú în urmă și Craiul lorú. Grigorie Vodă fiindú în grijă pentru casa lui ce era în māna Turcilorú, cum s'au disú mai susú, silia se mérgă mai curāndú la Obluciță, se și tocmească lucrul de la Vezirul; au luatú asupra sa de la Leşi că elú va merge strajă înainte cu óstea sa, și va purta de grijă pentru hrana oștii.

Mers'au Grigorie Vodă și au trecutú Prutul pre la Zaluze; și încă până a trece Prutul l-au agiunsú unú rohmistru cu cărți de la Hatmanii Leşescí, scriindu'i că nu'i calea pre acolo ce pre lângă Prutú în giosú, cum au sfātuitú cu toții. Érá Grigorie l-au datú rēsponsú, că elú câtú au pututú au silitú de au făcutú slavă Hatmanilorú Leşescí, se primescă; érá mai multú de atāta nu póte, ce se'lú erte se mérgă unde și va găsi casa și copiii. Și cu acestú rēsponsú s'au întorsú rohmistru. Érá Grigorie Vodă au purcesú, venindú în grabă, și trecéndú Dunărea prin Galați, au trimesú de au datú scire Vezirului, că elú nu s'au închinatú la Leşi; ce Petriceico Vodă domnul Moldovii s'au hānitú. Érá elú au venitú la mila Impērației cu capul plecatú.

Vezirul decă au auđitú de venirea lui Grigorie Vodă nu se încredea de părere bună; ce unul după altul ómení de ai lui trimetea în întēpinare; lui Grigorie Vodă se vie mai de sirgú. Sosindú Grigorie Vodă în Obluciță au mersú la Vezirul, unde decă l-au vėđutú Vezirul s'au miratú, și întrebān-

du'lă cum aŭ fostă povestea și lucrurile lui Husăinŭ Pașa, de aŭ răpusă óstea acolo la Hotinŭ, érá Grigorie Vodă aflândŭ cale cuvintelorŭ sale înainte Vezirului, aŭ spusŭ cum aŭ sfătuitŭ elŭ pre Husăinŭ Pașa să nu stea cu óstea în șanțurŭ, ce să éśă la câmpŭ să facă răsboiŭ cu Leșŭ; că óstea puter-nicului Împératŭ la locŭ largŭ este cu nădejde de isbândă asupra nepriete-tenului. «Elŭ s'aŭ mâniatŭ pre mine, și aŭ săritŭ să mă omóre cu hange-
rul, și ne-aŭ făcutŭ și pre noi de amŭ intratŭ în șanțurŭ; și venindŭ óstea Leșescă, ne-aŭ cuprinsŭ din tóte părțile, și abia aŭ scăpatŭ Pașa peste Nistru, cu câțŭ aŭ apucatŭ pe podŭ. Érá eŭ mŭ-amŭ adusŭ capul la talpele Mărieŭ tale.»
Și așa tocmitu'și-aŭ lucrul Grigorie Vodă de la Vezirul.

Până a veni Grigorie Vodă la Vezirul, aŭ fostŭ îmbrăcatŭ pre Duca Vodă cu caftanŭ de domnia țerei Muntenescŭ în locul lui Grigorie Vodă, avândŭ veste că Grigorie Vodă s'aŭ închinatŭ la Leșŭ. Ce Vezirul decă aŭ vădutŭ pre Gri-gorie Vodă de părere bună era numai să'lŭ îmbrace cu caftanŭ de domnie în țera Muntenescă, și să întórcă pre Duca Vodă de pre cale; ce n'aŭ priimitŭ Grigorie Vodă rugându-se Vezirului să'lŭ lase să méréă a casă'și în Țarigradŭ să se odihnescă din mila Impérăției, și să se curățescă de acelu nume de hainŭ ce'l eșise. Și îndată aŭ trămesŭ Vezirul de i-aŭ scosŭ dómna cu tótă casa lui, cu totŭ ce luase, din saraiurile Impératescŭ; și aŭ mersŭ și Grigorie Vodă în Țarigradŭ. Și după acésta n'aŭ mai eșitŭ Domnŭ Grigorie Vodă, prilejindu-ŭ schimbarea vieței din lumea acésta. Érá Petriceico Vodă aŭ rămasŭ închinatŭ la Leșŭ cu Grigorie Hăbășescul Hatmanul și cu alți boierŭ mai de giosŭ ce era de casă lui.

Sinavski Hatmanul atunce de la Hotinŭ cu o samă de óste Leșescă s'aŭ pogoritŭ în giosŭ, și aŭ mersŭ până în giosŭ de Hușŭ, anume că i-a mai veni óste din urmă să trecă în țera Turcescă. Érá Petriceico Vodă aŭ mersŭ la Sucévă, că acolo îl era Dómna.

Turciŭ prinđendŭ veste de venirea oștii Leșescŭ, aŭ orânduitŭ pe Caplanŭ Pașa cu óste Turcescă și unŭ Sultanŭ cu 20.000 de Tătarŭ. Leșŭ, decă aŭ simțitŭ de Tătarŭ, s'aŭ întorsŭ neavendŭ óste, ce o ascepta să vie din urmă, și fiindŭ érna, n'aŭ mai asceptatŭ să'și ele cojóce de la Tătarŭ, ce s'aŭ întorsŭ mai de sirgŭ pre Prutŭ înapoi. Atunce și Petriceico Vodă s'aŭ rėdicatŭ din Sucévă și s'aŭ dusŭ în țera Leșescă cu Hăbășescul Hatmanul din boierŭ. Érá în locul lui Petriceico Vodă aŭ venitŭ Domnŭ țerei Dimitrașco Cantacuzino, ce aŭ fostŭ Capi-kihaŭa lui Petriceico Vodă la Pórtă, velétŭ 7182, apucėndu-se elŭ să strice cetățŭle țerei să nu între Leșŭ într'ėnsele.

CAP. VI.

Domnea ănteiu a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

Acestu Dimitrașco Cantacuzino a fostu Văternicū în țera Muntenescă la Grigorie Vodă, ăra pe urmă a fostu Capi-kibate lui Petriceico Vodă; și nefindū vre unū Domnū mazilū la Pórta Impărăției, 'l-aū îmbrăcatū pre dēnsul cu caftanū de domnia țerei în locul lui Petriceico Vodă, fiindū Impărăția la Obluciță, și i-aū datū poroncă să strice tóte cetățile de aice din țeră, să nu le apuce Leșii cu oști. Așjdere aū rōnditū câte-va mil de Tătari să erneze în țeră, din Nistru până în Prutū, pentru să nu între óstea Leșescă să strice țera. Stătut-aū Dimitrașco Vodă cu boierii, fiindū toți acolo în Obluciță, să apere țera, să nu între Tătarii să erneze; ăra Vezirul aū cerșutū zapisū de la Dimitrașco Vodă, cūm că de orū face vr'o stricăciune Leșii în țeră, elū să dea samă la Impărăție, și să nu mērgă Tătarii să erneze în țeră. Ăra Dimitrașco Vodă aū cerșutū zapisū la mâna lui de la boieri, să ia boierii asupra capetelorū séle acéstă grijă, cūm Leșii în țeră nu vorū mai intra, și elū va face zapisū la mâna Vezirului, și așa vorū tocmi lucrul să nu între Tătarii în țeră. Ăra boierii și mai alesū Mironū Logofetul n'aū vrutū să dee zapisū ca acela la mânilor lui Dimitrașco Vodă; ce aū disū că țera este plină de ómeni, și de orū erna câte cinc-șese Tătari într'unū satū, nici se va cunósce pre urma lorū stricăciune, că și în țera Leșescă ernéză Joimiriū prin sate, și nici unū rēu nu petrecū ómenii prin sate. Decī pre acelu sfatū nesocotitū aū rēmasū de aū venitū Tătarii în țeră; n'aū socotitū că Joimiriū în țera Leșescă ce mănâncă gospodarul casei mănâncă și ei, și aū strinsóre de mai marii lorū; ăra Tătarii suntū lupi apucători, pradă, robescū, batū și căznescū pre Creștinii, și pre cine'i pedepsesce Dumneđu de cadū în mâna lorū. Intrat-aū Tătarii în țeră ca lupii în turma de oi, cuprinsu-aū pre toți prin case din Nistru până în Prutū, și până în Jijia, nimăruī nici o milă fiindū de biata țeră. Domnul era unū Grecū străinū; boierii numai cineși pentru sine grijiaū; ăra pentru binele celū de obște nimine nu căuta, ca cum vra fi țera fără de Domnū, nimăruī trebuindū. Ca cum vra fi sēracii pricină rēutății, să fie sfătuitū ei pre Leși să vie în țeră; nimăruī amintē n'aū fostū să le dea scire. Ernat-aū Tătarii până în postul celū mare; nu'i putea sătura cu hrana de cai. Sacul de orđu ilū tăia în doă unū calū într'o ăi, și câtū nu mai biruia s'elū mănârce, flū strânga de-osēbi, și decă sfârșia orđu din grópă, făcea pre omū de cumpēra orđu de acelu rēmasū din traistele cailorū; ăra decă nu mai găsia orzū, saū banī, saū dobitocū, flū legaū la gerū și'lī udaū cu apă. Pre alții îi băgaū în produhū și'i scoteaū pre altū produhū. În băteaū, îi căzneau, câtū îi lăsaū morți. Călcăt-aū și aū jecuitū totū, și pre mulți aū și robitū, copii, fete pre furișū. Rēmas'aū bieții ómeni numai cu su-

fletul, bătuți, struncinați, câtă nu se pôte nici cu scrisórea, nici cu limba a povesti caznele și ucigăturile loră de Tătari.

După bătaia Turciloră de la Hotină aă intrată o samă de Nemți în cetatea Sucevei, și în cetatea Némțului; érá Hotinul aă rămasă pustiu. Cetatea Sucevei era plină de avere, arginturi, haine, odóre, bucate boieresci și neguțitoresci, și altoră ómení de țéră, mistuite în vreme de bejénitú. Mers'aă ósfea de țéră cu Buhușú Hatmanul, și cu Caplanú Pașa cu óste Turcéscă, de aă încungiurată cetatea Sucevei, și în doi ani nu i-aă pututú scóte pre Nemți, până n'aă sfărșitú bucatele. Érá decă aă flămânditú ei s'aă închinatú.

Érá cei din cetatea Némțului n'aă zăbovitú multú acolo în cetate, ce aă eșitú, și aă mersú și aciea în cetatea Sucevií la cei-lalți Nemți, cu tabără legatá; pre carii 'i aă lovitú Buhușú Hatmanul cu óstea sa la Podișórá aprópe de Sucévă, și dândú návală la tabăra Nemțiloră, la locú largú, aă ucisú calul de sub Hatmanul, și cădéndú Hatmanul într'unú rázorú cu fața în susú, așa aă návălitú Nemții numai s'élú ia. Érá Decusará căpitanul s'aă slobođitú asupra Hatmanului, și s'aă apucatú Hatmanul de códa calului lui Decusará, și 'lú aă depărtatú de la návala Nemțiloră; și încălecândú pre altú calú aă mai datú návală și aă ruptú tabăra Nemțiloră în doă, și aă peritú cățiva Nemți, și pre mulți aă luatú vii și 'i aă trimesú la Dimitrașco Vodă, pentru care isbândă în mare cinste era Hatmanul la Dimitrașco Vodă, și vestitú nume avea la Turci. Érá căți Nemți aă rămasú aă intratú în cetatea Sucevií; érá decă aă sfărșitú bucatele din cetate, ei s'aă închinatú. De multe orí eșiaú Nemții din cetate și daú răsboiú Moldoveniloră, și'i înfrängeaú până în tégú; érá apoi se îmbărbăta pedestrimea nóstră Cămpu-lungenii, Hănganií ce eraú cu sánețe, și cu topóre lungi în códă, și luaú pre Nemți și'i duceaú până la cetate, și pre mulți Nemți îi prindeaú vii, și pre alți în rázboiú omoríau, și éráși se împăcaú, și daú parolă, și mergeaú unii la alții până cândú se țineaú de parolă, și éráși eșiaú la răsboiú în a triea și, a patra și. Érá dacă aă sfărșitú hrana ei, s'aă închinatú și aă eșitú; unii aă venitú la Dimitrașco Vodă, alții s'aă dusú în țera loră slobođi. Decă aă eșitú Nemții din cetate, aă rămasú totú ce aă fostú în cetate lucruri boieresci și neguțitoresci, lăđi, sipete și mahle, și aă intratú unú Agă a Vezirului cu Panaitaki Ușerul, și aă descuiatú sacriile, sipetele, și aă luatú multe arginturi și odóre ce aă găsitú; și pre lângă Turcú s'aă implutú și Panaitaki de arginturi și de lucruri bune; érá ce aă mai rămasú și le-aă luatú a cui aă fostú, ce aă găsitú neluatú; érá mulți aă rămasú păgubași de totú ce aă avutú acolo în cetate. Érá venindú Buhușú Hatmanul de la Suceava în Iași la Dimitrașco Vodă, făcutu-'i-aă alaiú cu toți slujitorii curții, cu trómbițe, cu dobe, ca unui Hatmanú vestitú de isbândă, slujindú domniloră și țerii pe atuncea. Acestú Dimitrașco Vodă aă scosú hártii pre fețele ómeniloră, care angărie până atuncea n'aă mai fostú în țéră nici la o domnie; fiindú țera amestecatá, ómenii strămutați de la locurile loră după ernaltul Tătariiloră, că așași de atuncea aă rămasú țera pustie din Prutú până în Nistru până astăđi, aă datú hártii pe fețe și aă stirnsú bani la Visterie. În anulú 7183 aă fostú omorú de ciumă, în țéră pe multe locuri, și mai mare în tégú în Iași din luna lui Iunie până la Octomvrie; mulți ómenii aă muritú cu

ficiorî cu totu, și le-au rămasu casele pustii. Domniea au eșitu după mănăstirea Galata cu boierii, și acolo ședându sub corturi de grija omorului, era Caplanu Pașa la Tușora cu oște de petrecea haznale Impărătesci ce le ducea la Camenița. Acela au mazilitu pre Dimitrașco Vodă, viindu'i fermanu de mazilie; și chiamându'lă au mersu de la Galata la Tușora, 'l au mazilitu și nu 'l-au mai lăsatu să vie în Iași unde dōmnă nu avea. De la Tușora au trimesu de 'și au radicatū agărlicul și 'lă au dusu la Tarigradu. Acestu Dimitrașco Vodă, pentru să intre în voia Turciloru, fie în ce di de postu mânca carne cu Turcii ce veniau oștei la dēnsul, și defăima legea creștinescă și posturile; și nu numai să intre în voia Turciloru făcea acēsta, ce pentru căi era cu uritu a posti, precumu toți Grecii au acēstă heresă, de ocărăscu pre cei ce au tomitu și au aședatī sfinte posturi să le fie Creștinii. Dice Domnul Christos: «Cine se lepădă de mine înaintea omeniloru, și e'i mă voiū lepăda de acela înaintea Tatălui meu celui din ceru.» Deci nime pentru cinste din lumea acēstă trecătoare să nu îndrăsnescă a călca legea și sfintele posturi ce suntū date de sfinții Apostoli, și de sfintele a totă lumea sobore, și alesu Dimitrașco Vodă fiindu omū bătrānū și aprōpe de sfârșitu. *)

*) Manuserisul publicatū de N. Bălcescu în Magazinul istoricū al Daciei, tom III. pag. 27, după cuvintele de mai susū cu care se încheie Domniea lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino, are intercalate următoarele consiliuri și considerațiuni morale pentru bătrāni:

Aici învață pre Domni, și omenii cei mari, cu câtū îmbetrānescū de ani, cu atāta mai multū de reuțăi să se lase.

Intru pravilele seū legilo care au datū Lakedemonēnilorū, au aședatū Licurgū, cei bătrāni trecēndū să se cinstescū cu mare cinste de cei tineri; ori unde ar vorovi cei bătrāni, acolo să tacū cei tineri. De s'ar prileji den nenorocire, să rămāie cel bătrānū la lipsa cea de pre urmă, să aibă hrană dea chieltuēla țerei, și nu numai hrană ce le-ar fi de traiū să li se dea, ce și de desfātārī încă să le agiungă.

Intru apostegmatele seū spune Plutarhū, că Cato Cinsorinul, făcēndū căufare satelorū Rōmului, den'afara unci case, au vēdātū pre unū bătrānū suspināndū și vērsāndū multe lacrimi den ochi, și întrebāndu-l Cato, ce reū i s'ar fi tēmplatū de plānge așa cu amarū, să fie dișū bătrānū: Dumnedeū te bucurē Cato, intru tōte cele cu grije, carele la vreme de intristāciune 'mī-ai fostū māngāere. Că māngāerile carele le cunōsce, așa suntū inimii, ca lēcūrile trupului, carele făcēndu-se de sirgū, sēnātate aducū, ēră cele tērșii bolă adaogū. Cāndū imi vēdi mânăle mele sgārāiate ca cu cheptenile, piciorēle imflate, gura fără dinți, fașa bugedă, barba afumată, capul cāruntū, și că esci bārbatū înțeleptū, pentru că ai pututū să mă întrebī, pentru ce așū plānge; dēră cine se află intr'acēstā vārștā in care mă aflū eū, măcarū de n'arū plānge pentru pușinū ce-ar avea, ēră pentru îndelungatul traiul lorū, li s'ar cădea să plāngă, și să gēmă de pururea.

Că cine este îngreuiatū de ani, acela este de bole muncitū, de neprietenī vētāmatū, de prietenī datū uitārēi, de nenorocire asupritū, de ură și de sērācie impresuratū; care este acela ce poftesce vieșă lungă, nu socotesce că nișe cu unū lucru mai mare certare, Dumnedeū asupra păcatelorū nōstre care le-amū făcutū, nu pōte arēta, de câtū, cāndū ne uitū in mulșime și in lungime de zile, care ne dă nouă, intru care zile, mă aflū eū omū bătrānū, că de așū fi așa tēnērū, și așū fi supēratū de vr'unū tēnērū, nu mōrte lui, ci vieșă lungă de la Dumnedeū iașī cēre, că celui ce vieșuesco multū, cu uritū este a asculta cele trecute.

CAP VII.

Domniea lui Antonie Rusetü.

Décă aü mazilitü Caplanü Paşa pre Dimitraşco Vodă la Tuşora, aü venitü domnü țerei Antonie Rusetü, érá Grecü Țarigradeanü. Acesta era bunü și mi-

Și se scii Cato, că suntü cu vârsta de 76 de anî, și într'acești anî pre tată-mieü și pre muma-mea, și pre o moșă, și douë mătuși și cincî unchi, așijderea 9 surori, 11 frați, și 3 muieri cu pravilă luate, și 5 slujnice, care 'mî-aü fostü intru desfătare, și 14 feciori voinici amü ingropatü, și ce este mai tristă de acéstea, doi prietenî amü astrucatü, den cariî unul la Capna trăia, altul aicea in Römü avea casă, a cărorü mörte de câtü a tóte rudeniei mele și acclorü de aprópe ai mei, mai amarü mî-aü fostü, că nici o scădere in lume mai grea nu este, de câtü a pierde pre cela pre carele de la inimă il iubesci, și carele deplinü te iubesce.

Érá că Dumneđeü cu atăta a se indestula aü socotitü, că i-ar fi cu vătămare, că atătea pedepse aü grămăditü asupra casei mele, și acésta mai mare grămadă de câtü altele aü a-daosü, că și unü nepotü blăstematü se fie mie, carele ar fi moștenitorü bunelorü mele, și pre mine singurü care se plângü vieța mea cea nenorocită m'aü lăsatü, și așa credinței tale mărturisescü Cato, și pentru Dumneđeul cel nemuritorü te rogü, de vreme că și orășenü esci cu indestulată bunătate, și a norodului Censorü, ca dintr'aceste douë unü lucru s'ë'mî aréți că s'eu acestü nepotü se më asculte pre mine s'eu câtü de curëndü s'ë'i eî vieța, se faci nevoință, că nimicü nu'i mai amarü de câtü se fiu supusü gónelorü celorü vii, carele avëndü amu 76 de anî numai pertru se plângü pre cei morți ai mei.

Cato auđindü jaloba bătránului după ce aü aflatü că aü spusü dreptü, chemándü pre cel ténérü, așa i-aü đisü: «de ai face tu fiule slujba ta, și pre mine de durere și pre tine singurü den urăciune te-ai rēdica; érá de vreme ce așa este lucrul, cu rēbdare orî ce voiü poronci vei priimi, nemicü nu voiü poronci lucru streinü de la dreptate, adevēratü ție đicü, că celorü tineri rēi precum ești tu, mai mare rușine pentru greșelele făcute, de câtü pentru certarea insemnată, datorü este se ia durere; — și așa poronci ántēiü la ivélă se fie bătutü cu bețe, — căci in gunóie și in putóre ai pre moșu-tăü, apoi departe de hotarele Rómului poruncescü se fi isgonitü, de vreme ce ești ténérü rēü, pre urmă de tóte bunele câte ai luatü se fi streinü, de vreme ce nu asculti pre moșu-teü, a căruiea părere așa de tare socotélă este, așa pentru cei tineri, se nu indrăsnescă a fi improtiva celorü bătráni necinsteși și neascultători, cum și ceea ce le vine moștenire de agiunsü, se nu socotescă, că li se cade a fi de câtü alții mai rēi.

Filarinü scriindü la óre care prietenü bătránü, đice cum-că mai multü scrisórea vrednică este de filosofü de câtü de tiranü; că ar fi scrisü cu aceste cuvinte. Și mă mirü și mă vatēmü prietene, că vedēndu-te de anî ingreuiatü, cu faptele ténérü, că te aréți, și cinstea ta in școle micșorându-se, rēü imi pare, și mai multă durere amü, cândü cugeteđü ce țl se va prileji cu vina-ți, care arētándü mintea ta, o pierdü cei bătráni, care deprindü a se ținea in țera Grecescă, adecă toți tâlhariî, furii, giurătorii strimbü, ucigașii de ómenî, mai fără grijă erau cândü alergaü la cei cărunți, se apucaü de dēnșii, ca cândü ar fi scăpatü la altarul bisericelorü. Ah, câtă bunătate, deplinire, inșelepciune și nevinováție, bătránilorü celorü vechi ar trebui se fie, cândü cinstindu-se cu Dumneđeii lorü la Romani, și cei cărunți in țera Grecescă ca bisericile neatinși se socoteaü.

Plinie Fabatü, scriindü đice: precum fu întrebatü óre care filosofü de Piru, Craiul Epiro-

lostivü ; decă aü venitü in scaunul domniei, s'aü apucatü a zidi, și a lucra

tilorü, intru a căruï țeră se afla acel filosofü, care orașü arü fi mai bunü pre pământü? Să fie ăisü filosoful, că ar fi Molerda mai bunü orașü pre pământü, care țergușorü al Abaii are 100 case cu focuri, și zidurile lui suntü de pietre negre zidite, ără sfatul intru densus totü de ómeni cărunți, cu capetele albe ; pre lüngă acestea să fie adaosü : Vaï Romei, vaï Cartagenei, vaï Numantieï, vaï Atenei, vaï Egiptului, care cincï orașe in tótă lumea pământului să socotescü a fi, ără eü socotindü intr'altü chipü de vreme ce le placü lorü zidirile albe, in divanü sfetniciei tineri, nu li'i rușine. Fórte bine aü grăitü filosoful, și socotescü că nime nu se va depărta de secotela mea, că Romul cel ántéiü împératü Rómului, aü alesü 100 de bêtrâni, pentru cărma republicei, ără cea-altă tinerime toți la lucrul oștinei i-aü pusü.

Dupé ce amü arătatü ce cinste da in vécul cel vechiü celorü bêtrâni, arată lucrul ca să ne invěțămü den care anü a vieții, să se fie bêtrânü pentru să se cinstescă de bêtrânü, că aședotorii legilorü precum aü aședatü cinstea celorü bêtrâni, așa den care și anü acea cinste s'arü fi începutü, aü hotăritü.

Mulți din filosofii cei vechi, socotia den anul cel de naștere a fie-cuï, până la mórte 6 vârste, aü aședatü. Pruncia până in 6 ani, copilăria până la al 16-le anü, tinerețile până in 30 ani, statul bărbătescü până in 55 de ani, bêtrânețile până in 80 ani, și vârsta îmbetrănită până la mórte. Și așa den 55 ani înainte se numia bătrânü, și amu scimü den ce vėrstă să'i ținemü dreptü bêtrâni, și să'i cinstimü. ără și bêtrâniü trebuie să scie spre ce cinste și bunătate suntü supuși, ca cu diréptă, nu scornită cinste să se cinstescă. Ca de vomü mărturisi adevărul, de se vorü potrive acele ce aü datorie între sine, mai multü spre bunătate cei bêtrâni de câtü spre slujbă cei tineri suntü legați, nime nu se va vătama. Căci den tóte orönduecele, și den tóte némurile mai susü, ántéiü cei bêtrâni și cei tineri spre nevoința bunătății suntü legați, ără numai celorü bêtrâni intr'acésta mai mare vina va fi, că mai de multe ori de greșescé tinerul, den nesciința seü den neispită. ără de greșescé bêtrânul, den mulțimea rėutății lui vine*).

Seneca in óre care carte ăice, să scii Lucle, cum multü imi bănuescü și mă jëluescü, nu de prietenii seü de neprieteni, ci de mine singurü pentru pricină ca acésta, că mă vėđü intru ani bêtrênü și intru rėutății ténérü mă simțü, așa câtü lucru puținü arü fi, ce amü ascunsü despre Dumneđei, și de parte mai puținü cu care arü fi fostü de folosü ómenilorü ; și așa ăice, cine se laudă a fi bêtrânü, și cinste de bêtrânü poftescé, intru mâncare cu măsură, intru îmbrăcăminte cinsteșü, intru bêntul triazü, intru vorová adevératü, intru sfaturii înțeleptü, intru dureri ce arü petrece răbdătorü, și de rėutățile ce'lü ispitescü, prea curatü a fi îi trebuie. Adevératü mare laudă agonisesce și Seneca ăicendü aceste cuvinte : ără mai mare vorü agonisi bêtrâniü de'și vorü îndirepta lucrurile sele spre acelea. Că de i-amü vedea pe inșii streini de cele ce nu li se cade, și împotriva și împodobiți intru bunătăți : arü fi acésta, că părăsindu-ne al slujii lorü, amü incepe a ne închina lorü.

Cu virsta anilorü, trebuie să fie și portul hainelorü, de vreme ce alte feliuri de îmbrăcăminte fetele, alta cele măritate, și alta văduvele pórtă ; intr'acéstü chipü ăicu că s'arü cădea a fi îmbrăcăminte copiilorü, alta a celorü tineri, alta a celorü bêtrâni, carea mai cu cinste acea bêtrânescă se cade a fi. Că ómenii cari suntü amu cu capul căruntü, nu in haine scumpe, ce in fapte cinsteși să-și socotescă cinstea sea, vrednicia sea.

Sėu eü mințü, seü a grăi pociü, că acea nevoință deșartă carea o facü cei bêtrâni, ca să mérgă neatezi, isteți, împodobiți, curați și gigăți, nu pentru altă aia, ce ca se li se pară că nu'sü bêtrâni ce tineri**). Ce lucru este mai nevrednicü, de câtü a privi pre bêtrâni, in chipul smochinelorü den smochinü căđendü de cópte, ce'i mai de miratü de câtü a privi pre cela ce se face cu vėrsta ténérü, și el este bêtrânü ; așa dară de mai multe ori imi vine

*). Va să fie frumosü și să fie și bêtrânü aceste doă poste nu se tocimescü, de vei fi bêtrânü, nu vei fi frumosü. Augustinü 22.

**). Așa este de vrednică bêtrânețea de nuntă ca bruma de soceră. — Plutarhü 8.

la Dumneșcescele biserici, ca să i rămâne pomenire, și nume bună în țară. Au dresă clopotnița la biserica sfântului Nicolai, și au șindilită peste tot, și au zugrăvită pridvorul, și zidă împregiură au zidită precum se vede; adus'au și ape pre ole, până în zidul acestei biserici. Zidit'au și împregiurul mănăstirii sfântului Sava zidă de pétră, ce n'au apucată să'lă isprăvescă. Era în ală doilea ană a domniei lui i-au venită poroncă de au mersă cu oște la cetatea Cehrinul în țera Căzăcescă; era din țera Muntenescă au mersă Duca Vodă Domnul muntenescă cu oște; și împreunându-se cu Vezirul, cu oșter turcescă, și bătându cetatea Cehrinul, au venită oște moskicescă cu ună Cneză anume Ramadanovski, și au bătută pre Turci de sub Cehrină, unde mulți Turci s'au înecată în Tismetă. La anul după acesta era au mersă cu oști la Cehrină și domniea acestor țeri; și până au venită oștea moskicescă au dobândită Turcii Cehrinul cu viclesugă. Dicu să fie cădută în robie la Turci ună fecioră a lui Ramadanovski Cneză dintr'ună podghiază, de mai înainte de ce au mersă Turcii la Cehrină; și 'lă au fostă turcită. Era înțelegându elă că este tată-său Ramadanovski cu oștile moskicesce la Cehrină, au spusă Turcilor să'lă ducă și pre dănsul la Cehrină, că decă 'lă va sci tată-său pôte să'lă răscumpere. Deci mergându Turcii a doa oră la Cehrină, au dusă pre acestă fecioră a lui Ramadanovski cu dănsă, și să fie scrisă la tată-său, să'lă scie că este și elă acolo, să silescă să'lă scotă din robie; agiungându și Turcii cu daruri la Ramadanovski, și dându'i feciorul, au făcută meștesugă, și au dată cetatea Cehrinul; și intrându Turcii în cetate au tăiată și au robită pre toți câți erau în cetate, și au dată focă cetății de au arsă până în pământă, că era de lemnă și de pământă. Ramadanovski s'au făcută a fugi cu oștea, și tēmpinându-se cu oștea moskicescă ce'i venia agiutoră la Cehrină, le-au spusă că au dobândită Turcii cetatea Cehrinului, și s'au întorsă în deșertă. Era pre urmă Impăratul Moskicescă înțelegându de viclesugul lui Ramadanovski, 'lă pusă la muncă, și au topită bani ce au luată de la Turci pentru cetatea Cehrinul, și 'lă turnă'ă în gură să se sature de bană.

La Antonie Vodă era Hatmană Gavrilă Costaki; era decă au mersă cu oștea la Cehrină, sciută fiindă Buhușă Hatmanul de Vezirul pentru răboiul ce au fostă avută cu Leșii, ducându zahara în Cameniță Halil Pașă și Buhușă cu slujitorii țerei, făcându podul peste Nistru, venise Leșii de staă cu oște să nu lase să trecă zaharaoa la Cameniță, și stândă vitejesce au bătută pre Leși; acelă Pașă întrebându pe Antonie Vodă unde este Buhușă Hatmanul teă, Antonie Vodă 'lă spusă că s'au bolnăvită și n'au putută veni în oște. Și îndată au poroncită lui Antonie Vodă să trimiță la Buhușă Hatmanul, macarū

în cugetă a l pofti răutățile în care să află, să le lépede, nu de anii carii lă au, să'ă apere*). Era cū pre Domni și pre cei mari, căroră den bună voința lui Dumneșcă sosescă la bătrânețe lă rogă, le aducă aminte, ca nici să se rusineșe, nice să le pae rău că'să bătrână. Că să m'rturisimă adevărul, acela nu va să se vedă bătrână carele la tinerețe întru deșertări trăesce.

*) Bătrânețile toți le poftescă până a nu veni, era dacă sosescă, toți cărtescă.
Augustină.

bolnavă cum ar fi numai s'ă-lă aducă; și numai ce 'i-aă căutată a trimete lui Antonie Vodă mai curândă la Buhuș, de aă mersă tocmai la Cehrină. Érá mergendă pre câmpă pustă cu câți-va slujitoră, aă dată peste nisce Căzaci, ce țineaă șleahul Turciloră, din nisce stință de pétră, și nime nu 'i putea dobândă, decă apucaă de intra în stincele acele; érá lovindu 'i Buhușă cu cine era cu dănsul din slujitoră, până a agiunge ei la stință, pre toți 'i-aă luată de grumază, și mergendă la adunare, 'i-aă închinată la Pașă; pentru care slujbă 'și aă făcută veste și nume bună de la Pașă, și aă poroncită lui Antonie Vodă de 'l-aă pusă Hatmană, și se nu scie că 'lă schimbă din Hătmănie. Macară că și Duca Vodă domnul Muntenescă de acolo din óste era îndemnătoră pentru cumnatu-său Buhușă Hatmanul la Pașă, se trimiță s'ă-lă aducă s'ă-lă pue Hatmană; dérá și hărnicia lui ilă arăta la stăpână, cum și atunce i s'aă prilejită a merge nu cu mâna gólă la adunare.

Pre atunce la Pórta Impărăției Dimitrașco Cantacuzino ámbra pentru domnia țerei se maziléscă pre Antonie Vodă; érá Șerbană Cantacuzino Logofétul din țera Muntenescă, pentru domnia țerei Muntenescă se maziléscă pre Duca Vodă. Pre Șerbană Logofétul 'l-aă fostă lăsată Duca Vodă caimacamă în Bucurescă, și Ispravnică se gătéscă curțile domnescă acolo în Bucurescă, cândă aă purcesă Duca Vodă cu óstea la Cehrină; și decă aă gătită curțile domnescă, elă n'aă asceptată pre Duca Vodă, fiindă de multă aminte de domnie, cum ar puté se éasă domnă; aă pribegită, și avendă prietenă la Pórta Impărăției, aă chiel-tuită și aă eșită domnă în țera Muntenescă, schimbândă pre Duca Vodă din scaunul domniei țerei Muntenescă în domnia țerei Moldovei. Decă Antonie Vodă întorcendă-se cu óstea de la Cehrină aă venită până la Soroca, și acolo viindu 'i mazilia 'l-aă luată ună Agă Impărătescă și 'l-aă dusă în Țarigradă. Acolo eraă dómna și fecioră la casa lui. Duca Vodă întorcendă-se de la Cehrină aă mersă în scaunul său în Bucurescă, și acolo viindu 'i schimbarea domniei, aă venită domnă țerei Moldovei în postul Crăciunului în anulă 7187 Decemvrie în 6.

CAP. VIII.

Domnia a treia a Ducăi Vodă în anul 7188

Venit'aă Duca Vodă domnă țerei cu a treia domnie din țera Muntenescă aice în Moldova; érá pe Șerbană Logofétul 'l-aă pusă Impărăția domnă țerei Muntenescă. Și aă eșită toți boieră întră întămpinarea Ducăi Vodă la Focșenă, și venindă pe Siretă, pe la Romană, și aședendă-se în scaună, ántéiași dată s'aă arétată către toți cu blăndețe și cu milă, ca se uite réutățile ce făcuse în domnia a doa. Érá firea cea d'ántéiă care avusese n'aă schimbat'ó, nică aă ascuns'ó cu vr'ună meștesugă, saă socotélă; ce fără de zăbavă aă incepută a face éráși ca și în dăilele lui trecute, adecă a îngreuna țera cu nesăturarea ce avea, și a asupri pre boieră; căci fugendă țera de tirania lui, și puindă pe boieră zlotășă, îi făcea de plătăiă de la casele loră birul celoră fugiți. Cară

n'aveau să dea, îi lega la pusce, și'i ungea cu miere ca să'i mănânce muștele, și nu numai boierilor făcea această strâmbătate, ce și giupâneselor lor asemine. Și nu era nici o închisore pre la toate orașele, să nu fie plină de bărbați, de muieri, carele la acele închisori născău prunci, și'i hrănea, și'i cresceau mărișori copii; și fără de închisore altă casă nu sciau. Acestu Duca Vodă scos'au harti grele în țără, cu carele au pustiatu țera, peste alte dări multe nenumerate și nesuferite. Atunce în domnia a treea, vrut'au Duca Vodă să plătescă slujba ce 'i-au făcutu Hăncul, pre care mai susu 'l-amu pomenitu în domnia a doua, că au trimesu de au adusu pe feciorul Hănculu pe Donia, de unde era trăitoru, și 'i-au tăiatu capul în Têrgul-Frumosu în curțele cele domnesci, nefindu vinovat; ce fôră judecată 'l-au omoritu. Êra la alu treile anu a domniei acesti, chiebat'au Impêrăția pre Duca Vodă la Țarigradu, ca să sărute pôla Impêrăției; că cum dîcu nu sărutase pôla Impêratulu pentru această domnie; și acestu lucru îi făcea Turcii ca să ia bani de la dînsul, fiindu'î neprietinu Cara Mustafa Pașa Vezirul, și omu de firea sa lacomu. Mers'au dera Duca Vodă la Impêrăție, după poroncă, și au sărutatu pôla Impêratulu; și într'acea vreme eșit'au feciorul Radulu Vodă la divanu, și s'au jêluitu pre Duca Vodă, dîcendû precum trăindû tattă-seu, au fostu logoditu elu cu fata Ducăi Vodă, și pre urma Duca Vodă n'au vrutu să'i deee fata; rugându-se să'i facă dreptate. Decî Vezirul au poroncitu Ducăi Vodă să'i deee fata, după cum au logodit'o; și macarû că au cheltuitu Duca Vodă multî bani, ca să nu'si deee fata după dînsul, neplăcendû'î ginerele, fiindu lipsitu de minte, și nemică n'au isprăvitû Duca Vodă, ce 'și au datû fata după dînsul dacă au venitû în țără. Intr'acea vreme mers'au boierii Căzăcesci la Impêrăție, până a nu purcede Duca Vodă din Țarigradu, și cereau să le deee lorû Impêrăția Hatmanu, fiindu ei pe acele vremi supuși Turciloru. Decî Vezirul au datû Ucraina cea mică Ducăi Vodă, mai și unû tuiû afară de cele doă ce avea a țerei Moldovii, care luândû tuiul, au făcutu mare cheltuella și pentru acelu tuiû, și pentru ginere; și venindû la Moldova, dîcea cum că au cheltuitu multî bani, și trebuie să'i ia iarăși din țără. Pentru aceea punea dări și mai multe, și nesuferite pe țără. Êra la anul după aceea, mers'au Duca Vodă la Ucraina, cu totă casa lui, și cu ginere-seu, și cu toți boierii săi, êrăși cu giupănesele și cu copii lorû; și așa au șeșutu acolo câteva zile. Apoi au pusû acolo Hatmanu pe Căzacî pe unû Ene Drăghinicî omu prostû și neinvățatû, carele nu era harnicû de acea slujbă. După aceea au venitû Duca Vodă êrăși la scaunul său la Iași. După ce au venitû Duca Vodă la Iași, îndată êra au începutu a sili pe boieri, și pe totă țera, și a asupri cu dăjdî; și fugeau ômenii la Ucraina peste Nistru, și nici zlotașii nu puteau să'i oprêscă; êra Duca Vodă făcea pe zlotașî de plătiau banii celorû fugiți, și dîcea ômenii atunce că Duca Vodă avea gândû să lase Moldova, și să mêrgă să se așede la Ucraina; și acestu lucru era de cređutû, că făcuse și curți Duca Vodă în Țăcănăuca peste Nistru, și în satul Pecera, pe malul Buhulu. Și de multă silă și nevoie ce avea boierii de la Duca Vodă, multî fugeau, și'si lăsaû moșiile, și mergeau unii în țera Muntenescă, alții în țera Leșescă, cine pe unde putea.

Țăra la alu cincile anu a acestil domnil, fiindu Veziru Kara Mustafa Paşa, rădicatus'au Impărăția asupra Nemților cu răsboiū, se mērgă se ia Beciul; și au poroncitū și domnilorū acestorū țeri se mērgă la oște. Și au mersū Duca Vodă de aice, și Șerbanū Vodă din țera Muntenescă; și împreună au incungiuratū cetatea Beciul bătând'o Turcii 60 de zile; și au adus'o la mare strinsore de oștea turcescă și tătărăscă ce era acolo cu Murat Gherei Hanul, avēndū nădejde s'elū dobândescă. Și de n'arū fi agiunsū oști din multe părți intr'agiutorū Nemților, totū și 'lū arū fi dobânditū. Deci cum au mersū Craiul Leșescū Sobiețki acolo au bătutū pre Turci, și 'i-au biruitū cu oștea ce au venitū intr'agiutorū Impēratului Leopoldū. Țăra Turcii au datū dosū, gonindu'ī Nemții până în Buda; și de acolo Țăra s'au întorsī inapoī. Țăra Vezirul au venitū în Beligradū, de unde și domnil 'și au luatū voie se se întorcă inapoī în țerile lorū. Șerbanū Vodă au mersū la Bucuresci; Țăra Duca Vodă au venitū pin țera Ungurescă până la Brașovū. Venit'au veste Ducăi Vodă precum se fi venitū la Iași din țera Leșescă Petriceico Vodă cu oște și cu câțiva boierī, cari se aflaū acolo pribegī de multe nevoi și asuprelele Ducăi Vodă; și venindū veste și mai adevērată de cātū cea d'ântēiū, și este capū pe oște Dimidiuski; Țăra Conetki Hatmanul Căzacilorū pre carele ilū pusesē Craiul Leșescū cândū era se purcēdă intr'agiutorul Nemților, scoțēndū pre Eni Drăghinicī, și luāndū Ucraina de la Duca Vodă pe poronca Craiului, s'au pogoritū la Bugeagū cu oște Căzăcescă, și au mersū și au prădatū Bugeagul. Și cu acelū Conetki au mersū și câțiva Moldoveni, indemnându-se în dobândă. Țăra Racoți Craiul Ungurescū, acolo la Brașovū, sfātuia pe Duca Vodă, se ia o sēmă de oște Ungurescă, și se vie în Moldova ca se pōtă goni pre Leși, și se se așede în scaunul seū fōră de grijă; și acestū sfatū il daū unil și din boierii seī, Gavriliță Vornicul, și Buhușū Hatmanul, și alții; ori nevrēndū se facă așa, se mērgă în țera Muntenescă, unde era și dōmnă-sa, până s'orū aședa tulburările în țera. Țăra Duca Vodă pentru scumpetea lui, ca se nu cheltuēscă bani cu oște, n'au primitū sfatul lui Racoți, nici au mersū în țera Muntenescă: căci Mironū Logofētulū și Constantinū Ciobanul Postelnicul, de altă parte ilū sfātuiaū se vie mai bine în țera, dicēndū că de va merge în țera, acei neprietinī vorū lăsa țera ș'orū fugi. Atunce Gavriliță Vornicul vēdēndū că Duca Vodă n'au primitū sfatul lui, au așceptatū până au venitū Duca Vodă de au intratū în munți se vie în Moldova; Țăra el lăsāndu-se au luatū și pre alți boierī cu dēnsul, și au fugitū în țera Muntenescă de la Brașovū. Țăra ceīlalți boierī, cari erau la Iași caīmacamī: Nicolai Racoviță vel Logofētū, și Todirașco Cantacuzino biv vel Visternicū, și alții, au fugitū în Hangu în munte, și de acolo au trecutū pe poticā în țera Ungurescă cu giupănesele lorū, și cu copiii lorū; și fugēndū și alții din mazilī cine unde au pututū, numai se se mântuēscă de tirānia Ducăi Vodă. Deci primindū Duca Vodă sfatul acestorū boierī, au venitū în Moldova, trecēndū muntele pe Oituzū, și au pogoritū la Putna la satul Domnesci, și s'au aședatū acolo. Și au dēndū că este la Tecuciū o parte de oște moldovinescă, cu căpitanul lorū Hăbășescu, trimis'au pre Buhușū Hatmanul, și 'i-au lovitū, și 'i-au spartū, și cu acēstă āntēia isbāndă, luāndu'și nădejde Duca Vodă, au ședutū în satū fără

de grijă, în casele cele boieresci; érá boierii lui pin casele sătenilor, trimetindú pin ținuturi ca să'i aducă zahara, orđú, făină de mâncatú pentru ómeni și pentru cai. Érá Petriceico Vodă luândú veste de Duca Vodă unde se află, și la ce stare, îndată aú trimesú o sémă de óste Leșescă și Căzácescă și Moldoveni cu căpitanul Balenčki, carele s'aú făcutú mai pe urmă și Sárdarú, și cu unú Leahú ce era capú pe óstea Leșescă și Căzácescă; și mergéndú asupra Ducăi Vodă, s'aú întimpinatú cu straja Ducăi Vodă, fiindú câțiva Lipcani, și 'i-aú prinsú pre toți la Răcăciuni. Apoi s'aú dusú la Domnesci în ziua de Crăciunú, în vremea ce aú ședutú Duca Vodă la masă. Atunce aú vedutú Duca Vodă la ce sfatú 'lú-aú adusú boierii lui, ce'lú sfătuisse să vie în țera fără de óste Ungurésca. Întéiú déră Balenski s'aú pornitú asupra caselorú unde ședeau boierii lui Duca Vodă, și 'i-aú prădatú de tóte câte aú avutú pe toți. Numai Hatmanul Buhușú socotindú mai dinainte cele ce póte să se întempe, și păđindu-se n'aú vrutú să ședă la masa domnescă; ce fiindú gazda lui mai departe de câtú a altorú boieri, găsindú vreme, 'și-aú încărcatú în sanie giupánésa și copiii; érá elú sprijinindu-se aú scăpatú din mâna Leșilorú cu tótă casa lui. Era atunce pe lângă Buhușú Dediul Sárdarul, carele mai pe urmă s'aú făcutú Spatarú mare omú vitézú și detrébă; și decă 'și-aú scosú Buhușú casa sa din nevoie, și aú dus-o la Focșeni, îndată s'aú întorsú cu puținei Lipcani, și cu o sémă de ómeni ai săi, ce s'aú aflatú lângă sine, și aú datú năvală să între în ogradá unde era Duca Vodă, și n'aú pututú că pórtă era încuiată în lăuntru. Și așa în doă-tri rënduri, dândú năvală nimică n'aú isprăvitú, că aú sositú și Căzaci și elú fugândú 'l-aú gonitú până la o pădure, și acolo 'l-aú lăsatú de a'lú goni, temându-se și ei să nu aibă acolo într'acea pădure vr'o óste supusă, să'i smintésca. Și s'aú întorsú înapoi Căzaci, și aú încungiuratú casa Ducăi Vodă, și întéiú Duca Vodă aú începutú rėsboiul asupra acelorú neprietini, sprijinindu-se într'acea di, și a doa di éráși aú începutú a se bate, îndemnândú și pe Seimeni a vėrsa focul asupra Leșilorú și a Căzacilorú. Érá cei ce stau afară Căzaci și Leși, diceau către Seimenii Ducăi Vodă să nu dee din sănețe, că pe urmă îi vorú pune pe toți sub sabie; și luândú frică Seimenii, socotindú cea de pe urmă, slobodiú sineșile fără de glonțuri. Vedéndú Duca Vodă că nu isprăvesce nimică cu rėsboiú, aú ispititú să facă pace; și aú trimesú la dēșil unú omú, dicéndú să'lú lase viú, și să nu'lú jăcuésca, nici pe dēșul nici pe boierii lui; sau pe ómenii săi, care tocmélă aú primitú ei. Și atunce chiămat'aú pe Balenski, și aú grăitú cu dēșul, și s'aú incredințatú; și a treea di aú deschisú porțile, și aú intratú Căzaci și Leși la Duca Vodă, și 'l-aú luatú; însă Căzaci de tocmélă nu s'aú ținutú, și 'l-aú prădatú, și 'i-aú luatú totú ce aú avutú, până și șlicul din capú, și pe ómenii săi 'i-aú lăsatú numai cu pelea, cumu'i obiceiul Căzacilorú, cari nici odată nu se ținú de cuvėntú. Și așa 'l-aú luatú robú, și 'l-aú dusú în țera Leșescă, și 'l-aú închisú la Liovú, unde aú și muritú dupé unú anú, acolo la închisóre. Și aú domnitú 5 ani într'acéstă domnie a treea.

Érá domnia țerei aú dat-o Împėrăția éráși lui Dimitrașco Cantacuzino cu a doa domnie.

CAP. IX.

Domniea a doa a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

După robiea Ducăi Vodă, venit'au domnū țerei Dimitrașco Cantacuzino cu a doa domnie; érá nimică n'au schimbatū firea sa; și éráși lăcomie, și apucături, și făcea strîmbătăți, cum și în domniea ântéiū făcuse; care fapte a le lui, nesuferindū boierii, sculatus'au unii dintr'ênșii, adecă Gavriliță Vornicul, și Cantemirū Sărdarul, carele au stătutū pe urmă și domnū, și alții cu dênșii, și au fugitū în țera Muntenéscă la Șerbanū Vodă, și sciindū că Șerbanū Vodă era neprietinū lui Dimitrașco Vodă, încă din boieriea lorū, adecă cândū au fostū ei amêndoi boierii lui Grigorie Vodă, domnindū în țera Muntenéscă; și cum au mersū acolo se rugau lui Șerbanū Vodă să între la mijlocū să afe unū chipū de cale să'î mântuésacă de Dimitrașco Vodă. Decî Șerbanū Vodă primindu'î pre dênșii, unde au pututū la Pórtă și la Saraskerul la Babadai, ce era atunce Suleimanū Pașa, carele pe urmă au cădutū și Vezirū, au âmblatū cu ce felū de mijlocū au pututū împotiva lui Dimitrașco Vodă, și au isprăvitū, că Împărăția au datū voie țerei să'și alégă domnū pre cine arū vre; și trimetindū la Saraskerul Suleimanū Pașa, stégū de domnie, și tuiuri ca să facă domnū pre care 'l-arū pofti țera. Érá Dimitrașco Vodă luândū scire de cele ce se lucrédă, trimis'au și elū pe Ionașco Balșū Vornicul, și pe Constantinū Ciobanul Poștelnicul, și pe alți la Saraskerul mai susū pomenitū, ca să stee cu boierii cei pribegi să se judece cu dênșii, și prin mijlocul darurilorū să'î întórcă lucrul acesta, să nu rămăe mazilū. Érá boierii pe cari i-au trimesū elū acolo, s'au unitū și ei cu ceilalți boieri împreună, fiind-le și lorū urite faptele cele rele a lui Dimitrașco Vodă; și așa cu toții au a'esū pe Constantinū Cantemirū Clucerul și 'l-au răd'catū domnū, și au venitū la Iași, și s'au aședatū în scaunū. Érá pe Dimitrașco Vodă 'l-au mazilitū, și 'l-au dusū la Țarigradū, unde 'și-au sfirșitū și vieța. Și au domnitū unū anū și giumatate cu multă supărare despre Leși, fiindū învrăjbitū cu toții.

CAP X.

Domniea lui Constantin Cantemir Vodă.

După Dimitrașco Vodă la velétu 7192, stătu'tău domnă țerei Moldovei Constantin Cantemir Vodă, carele era chiar pământénu din părințil lui; și pentru orânda și slujba, cându era slujitoru în rîndu cu slujitorii, 'l-aŭ suitu și la boierie mai mare, la Sărdărie și Clucerie. Și cu mișlocirea lui Șerbanu Vodă aŭ stătu'tu Domnă, și din tinerețile lui aŭ arătată vitejie, și vrednicie în ceta slujitoréscă. Așa și la domniea lui, aŭ arătată semne de bună kiverniselă; căci și țera și boierii aŭ kivernisitu întru bună stare, fiindu pace.

Pământul nostru pe acea vreme avea nevoie despre oștile leșești, ce veniaŭ din țera Leșéscă, împreună cu Moldoveni, Joimiri și Căzaci; pradaŭ și jăcuiaŭ ce puteaŭ apuca. Și nu numai aceste podghiazuri, ce și Craiul Leșescă Iónu Sobiețki aŭ pogorită însuși cu oștile sale, pin Moldova până în gura Lăpușnei; și vedéndu Cantemir Vodă că vine Craiul, pus'aŭ la Iași pe Iamandi Vornicul, și pe alți boieri cu densus împreună, să fie caimacamii ca să pădéscă tērgul; éra elu aŭ purcesu către Siretu, unde era unu Sultanu cu Tătari. Éra Craiul aŭ mersu pe Prutu în giosu cu tabera; și acolo în gura Lăpușnei, pornitus'aŭ Tătarii asupra Leșilor, și aŭ venită până în părcane, ce aveaŭ Leșii împregiuru; și așa se apropiaŭ cătu Leșii de frica loră se închisese în părcane. Și vădéndu Craiul că nimică nu isprăvesce, spăimântată de năvala Tătarilor, legat'aŭ tabera și s'aŭ întorsu înapoi, trecéndu Prutul, și venindă la Iași. Éra Tătarii âmblaŭ pe de cealaltă parte de Prutu; ședut'aŭ Craiul în curțile domnesci o di, și apoi aŭ purcesu, și s'aŭ dusu la țera lui; éra de Tătari multă nevoie și robie aŭ avută Craiul, și scădere în óstea lui; căci luându-se în urma loră Tătarii după obiceiul loră, căți rămăneaŭ din tabără pentru vre o trébă îi luaŭ Tătarii; și osébită și țerei Moldovei, multă stricăciune aŭ făcută. Éra Craiul după ce s'aŭ dusu în țera Leșéscă, n'aŭ trecută multă vreme, și s'aŭ întorsu éra la Moldova cu óste până la Cotnară, pogorându-se pe apa Jijiei. Éra Cantemir Vodă gândindă că va să mērgă Craiul érași în giosu, aŭ trimesu agărlicul seŭ la Tutova, éra elu aŭ mersu la Tuțora, și s'aŭ împreunată cu Sultanul, carele ședea acolo cu Tătarii, așceptândă pe Craiul cu oscile lui; și acolo aŭ venită veste precum Craiul aŭ trecută Siretul, întorcéndu-se înapoi, și s'aŭ dusu la Némțu, și 'l-aŭ luată în tăriea sea, și de acolo s'aŭ dusu la Suceva; éra fiindă cetatea Sucevei stricată, pus'aŭ de aŭ făcută șințu la biserica armenéscă, puindă întrénsul o samă de óste să'i fie de pază, și fiindă vremea acum despre érnă, s'aŭ dusu Craiul la țera lui; și de greutatea ernei mulți Leși aŭ peritū, și 'și-aŭ lăsată agărlicul loră, carele, căruțele, leŭticele și puscele cele mari, și cu mare pagubă s'aŭ întorsu la țera loră cu caii stătuți. Și pe acea vreme aŭ luată Leșii cetatea Sorocii,

puindü într'insa Căzaci, cari slobodindü podghiazuri, aü pusteitü acea parte a țerei până în Prutü. Érá de la Sucéva, și din Câmpul-Lungü, și din Némțü, veniaü alte podghizuri, și pradaü până la Iași; și odată aü venitü Crupenski ce aü fostü Medelnicerü, fiindü elü capü pe o sémă de Joimiri Moldoveni, și aü apucatü caii lui Cantemirü Vodă din ceairü. Érá de la Iași în susü era țera pustie; cum și în ceea parte de Prutü; numai la Lăpușna era puținei ómeni. Védëndü Cantemirü Vodă că țera s'aü pusteitü despre partea Sorocel, scris'aü la Impărăție, făcëndü scire pentru acei tilhari de la Soroca ce stricaciune facü țerei; încă Impărăția aü poroncitü la Saraskerul și la El-Agasi cu oștile lorü, și se margă se isgonescă pe acei tilhari din Soroca. Decü Cantemirü Vodă s'aü dusü la Orheiü, și s'aü impreunatü cu Pașa, carele venia cu El-Agasi, și aü mersü la Soroca, și aü încungiurat-o, și aü bätut-o dece zile cu pușcele și n'aü pututü se o ia; și neputëndü isprăvi s'aü întorsü inapoi cu puțină perđare în ómeni ce aü fostü în metereze. Și aü venitü Cantemirü Vodă în scaunü la Iași; érá Pașa și El-Agasi aü mersü pe la locurile lorü.

Domnit-aü Cantemirü optü ani și aü muritü în scaunü; și 'l-aü îngropatü în biserica Sfântului Nicolae în Iași; érá pe urmă s'aü rădicatü óșele lui de aice, și s'aü mutatü la mönăstire la Putna, ce'i ziditá de densusul.

Acestü Domnü aü tăiatü și pe doi boieri mari: pe Mironü Costinü vel Logofëtü și pe Velicico Hatmanü; spunü de Velicico că ar fi statü de multe ori improtitiva voróvei lui Cantemirü Vodă aü fostü dicëndü că omul care nu scie carte este unü dobitocü, adecă unde nu scia carte Cantemirü Vodă, și altele multe care nu se cădea se răspundă, fiindu-i stępánü.

CAP. XI.

Domniea lui Constantinü Vodă feciorul Ducăi Vodă celui bëtrenü la anul 7201.

Dupé mórtea lui Cantemirü Vodă, venit-aü Domnü țerei Moldovei Constantinü Duca Vodă; macarü că îndată după mórtea lui Cantemirü Vodă, boierii aü socotitü de aü alesü pe Dimitrie feciorul lui Cantemirü Vodă, fiindü aice în țerá, și 'l-aü rădicatü Domnü, și 'l-aü dusü în biserică după obiceiü, și i-aü cetitü molitfa. Érá Constantinü Băsárabü Vodă Domnul Muntenescü, vrëndü ca se'i fie ginere Constantinü feciorul Ducăi Vodă, precum aü și fostü, aü agiunsü la Pórtă cu bani, și aü făcutü pe Constantinü Duca Domnü Moldovei; érá Dimitrie Vodă aü rămasü, fiindü neintăritá domniea lui de la Pórtă. Era Constantinü Duca Vodă omü invětätü; érá domniea aü luat-o cu multá chieltuélá, și afará de aceste pentru sfatul cel rëu a unora ce'lü sfátuiaü pe densusul, se nu crédă, pe nime, pe acesti de țetá, aü făcutü o sémă de slujitori Seimeni la Tarigradü ca la doá sute cu léfá și i-aü îmbrăcatü, și aü făcutü multá chieltuélá cu densusii, adică ca se se pázescă cu puterea lorü. Érá țera era slabá din prádile neprietinilorü, fiindü multá vreme nepace între Nemți și Leși cu Turcii, și

vrând s'e-și scotă chieluēla ce făcuse la luatul domniei, și poroncile Impărătesci, el ântēiū aū scosū văcăritul în țēră, cu care văcăritū mai multū aū tulburatū țēra. Și neavēndū sfetnici buni pe lūngă sine, multe greșeli și lucruri fără cale, și fără de orōnduēlă făcea, și nestătătorū la cuvēntū. Care lucru înțelegēndū Impărățēa reaoa kivernisēlă a lui, și slăbăciunea țērii, trinis'aū unū Capegibașă ca s'e cerce starea țērii, și de chivernisēla domnului. Venindū Capegibașă la Iași aū șeșutū câteva zile, și aū îmblatū Constantinū Vodă cu bani ca s'elū întorcă pe voia sa, și nimică n'aū isprăvitū. Inșă dīcū unī că cu scirea lui Nicolai Costinū Hatmanū ce era cumnatū lui Constantinū Vodă, aū adusū ôste leșescă, pe care era capū Moisei Sărdarul, și aū mersū la gazda Capegibașii ca s'elū iee; ēră elū nedāndu-se s'aū bătutū cu dēnșii și 'lū aū omoritū pe locū; ēră pe slugele lui le-aū luatū în robie. Așijderea aū prinsū atunce și pe Balgibașă Hanului ce s'aū aflatū atunce, și cărvăsăria aū lovitū; pre unī aū omoritū, pre alții aū prădatū, pre alții aū robitū, și s'aū întorsū înapoi, nestāndu-le nime împrōtivă. Atunce Constantinū Vodă, vēdēndū c'aū greșitū la acestū lucru, și nu pōte s'e se îndrepede la Impărăție, scris'aū la socru-sēū Băsărabū Vodă domnul țērei Muntenesci, cerēndū sfatū de la dēnsul ce va s'e facă, carele 'l-aū sfătuitū, ca s'e trimită ôste împrōtiva Leșilorū, -și s'e se nevoiēscă s'elū scotă, și s'elū isgonēscă, ca s'e-și tocmēscă greșēla lui cu slujba acēsta. Decī trimis'aū pre Antiohi Hatmanul, cu câtă ôste aū pututū s'e facă; și ântēiū aū mersū la Nēmțū și aū arșū tîrgul, și pe câți Leși aū aflatū i-aū rēsipitū, pe alții i-aū omoritū; alții aū fugitū la cetate, și cetatea n'aū pututū s'e o ia. Apoi aū mersū la mōnăstirea Agapia, unde erau câți-va Drăganī de la gubernatul din Cetatea Nēmțului, și aū luat'o, și i-aū robitū pe câți aū rēmasū vii. Decī aū dīndū Hatmanii Leșesci că Constantinū Vodă aū trimisū de aū arșū tērgul Nēmțului, pe care'lū stēpāniāū Leșii, și cum că pe Leși i-aū rēsipitū, ce erau acolo, și cum că aū luatū mōnăstirea Agapiei, trimis'aū și ei ôste leșescă, carea era la margine, cu Zaharoski căpitanul, și cu Turculețū, și cu Moldoveni, cārii slujiaū în țēra Leșescă, și aū venitū asupra Hatmanului Antiohi, și 'l-aū aflatū aprōpe de Nēmțū. Ēră luāndū veste Hatmanul Antiohi s'aū gātītū și elū de rēsboiū. Pornitu-s'aū Leșii cu mare simeție asupra Moldovenilorū; dēră Dumneđeū aū întorsū simeția lorū intru slăbăciune și rēsipă în Leși; decī dāndū rēsboiū de āmbe părțile, aū rēmasū isbānda la Moldoveni și i-aū tăiatū; și fugēndū Leșii s'e scape la cetate, Moldovenii gonindu-i pe câți nu'i tăiaū îi prindeaū vii. Și agiungēndū pe Turculețū Robmistrul aprōpe de cetate, 'lū-aū rānitū cu sulița și 'l-aū prinsū viū. Ēră până a sosi la Constantinū Vodă Antiohi Hatmanul cu isbāndă, și cu nādejde de tocmită greșēla cea d'ântēiū, aū agiunsū maziliea lui mai înainte de la Impărăție, cu urgie asupra lui, pentru mōrtea Capegibașei. Dīcū că de arū fi avutū vreme s'e însciințede la Pōrtă de isbānda ce făcuse Hatmanul Antiohi, și pe Turculețū s'elū fie trimisū la Pōrtă pōte nu'l-arū fi mazilitū; ēră isbānda acēsta totū i-aū agiutatū lui Constantinū Vodă, că i-aū dāruiat viața; căci dupē cum socoteaū mulți, în cumpānă era viața lui.

Ce mazilindū pe Constantinū Vodă, aū datū domnia lui Antiohi Vodă feciorul lui Cantemirū Vodă. Domnit'aū Constantinū Vodă doi anī și giuimētate intr'acēstă domnie.

CAP. XII.

Domniea lui Antiohă Vodă feciorul lui Cantemiră Vodă, la anul 7204.

Venit'ău Antiohă Cantemiră Vodă la scaunul domniei Moldovei, omă tēnēră ca de 24 ani, silitoră spre bună kiversisela țerei, și se nevoia ca să se facă asemenea următoră tātāne-sēu, la dreptate și buna kiversisela pāmēntului; numai tinerețele lui nu'lă lăsaū ca să mērgă pe calea părintelui sēu; căci mai multă își perdea vremea cu vēnătōrea. Țēră încăși avēndū bunī sfetnici pe lūngă sine, totū nu lipsia buna kiversisela în țēră; și domnia Antiohă Vodă cu bună linisce în scaunul lui, și cu blāndețe spre locuitorii țerei. Țēră podghiazurile Leșiloră nu părăsiaū, slobođindu-se pin țēră jecuindū. Pe de altă parte avea supārare țēră de oștile turcesci, care veniaū de bogate orī cu Saraskerul, alte orī cu Sultanul, cu Tātarii, de duceaū zaharē la Camenița. Intr'acēstă domnie numai odată aū scosū vācāritul; Țēră apōi aū făcutū legătură, ca să nu mai fie vācāritū în țēră, vēđēndū că stricāciunea țerei este din vācāritū; și mulți ani s'aū ținutū legătura lui de nu s'aū luatū vācāritū.

Intr'acēstă vreme aū făcutū pace Turcii cu Nemții și cu Leșii, dāndū și Camenița Leșiloră înapoi, și Leșii încă aū datū Turciloră ce luase sub stēpānirea lorū, Sucēva, Cāmpu-Lungū, cetatea Nēmțului, Soroca. Și aū datū Impērāția poroncă lui Antiohă Vodă să mērgă să deșerte cetatea Cameniței de tōte cāte se vorū afla acolo a Turciloră, pușce și alte. Deci mergēndū Antiohă Vodă cu ómenii sēi, și cu o sēmă de ómeni orōnduiți din țēră Muntenescă, aū deșertat'o, și aū dusū tōte acele la Tighinē, și la cetatea Albă, și la Kilie; Țēră multă stricāciune s'aū făcutū în țēră pānă a o deșerta. Țēră Țēră totū în acelașū anū, Tātarii Bugegeni, Nohai s'aū rocoșitū asupra Hanului lorū Devlet-Gherei Hanū, neprimindū să le fie Hanū, și vreaū sē'lū mazilēscă să pue pe altul. Țēră Impērāția nevrēndū să facă voia lorū, poroncit'aū Hanului Devlet-Gherei și Saraskerului Iusufū Pașa de la Tighinē, și Domnilorū acestorū țeri, să facă óste și să mērgă asupra Tātāriloră, ca sē'i scōțā din Bugégū. Făcut-aū Antiohă Vodă óstea ce aū pututū, și aū mersū pānă la Fālcii; Țēră Tātarii lovit-aū Smilul și la Reni, și satele de pin pregiurū, și aū jăcuitū, și aū arsū, și aū făcutū multă pagubă în olaturile turcesci, cātū đicū că de arū fi fostū inghiățatā Dunārea, arū fi trecutū și la Dobrogea de arū fi prādatū. Țēră Hanul aū venitū din Crimū, și trecēndū pe la Vozia cu multă óste, ca să vie la Bugégū, mai mulți din óstea Crimului 'l-aū lāsātū pe Hanul și s'aū întorsū înapoi în Crimū; și numai cu 4000 de óste aū sositū la Berezina, unde s'aū întēpinatū cu Nohaii, cari vreaū sē'lū oprēscă să nu trecā; și vēđēndū Hanul că nu isprāvesce nimicā s'aū întorsū înapoi la Crimū. Țēră Nohaii aū mersū pe la casele lorū fără vātāmarea țeri. Țēră Antiohă Vodă aū đindū că s'aū întorsū Hanul înapoi, și Tātarii s'aū potolitū, s'aū întorsū și

elü la scaunul său; și așeptându milă și cinste de cătră Impărăție pentru slujba ce s'aü făcutü la deșertarea Cameniței, că nu era puțină slujbă, în locü de milă 'l-aü mazilitü, și 'l-aü dusü la Țarigradü. Érá domniea aü dat'o lui Constantinü Vodă; și aü domnitü Antiohü Vodă 5 anı.

CAP XIII.

Domniea a doa a lui Constantinü Duca Vodă, la anul 7209.

Venit'aü éráși Constantinü Duca Vodă la scaunul țerei Moldovei, luându domniea cum și cea d'ântéiü cu miđilocol socru-sëü lui Constantinü Bäsărabü Vodă; și aü domnitü doi anı și giumatate. Érá firea sea cea d'ântéiü n'aü schimbat'o, ce precum era ne stătătorü äntéiü așa și pe urmă s'aü arëtatü; căci décă aü venitü la domnie, îndată aü începutü a rësplăti binele ce i-aü făcutü socru-sëü, cu necunöscere de bine; și în locü de mulțumită 'l-aü amestecatü la Pörtă cu multe cuvinte rele. De altă parte, supărändü pe boierii țerei Moldovii, și pe tötă țera, sculatu-s'aü unil din boierı, anume Costaki Vornicul și Lupul Bogdanü Hatmanü, și Ilie Cantacuzino Visternicü, și Mihaiü Racoviță Spatarü, și alți mulți, și aü pribegitü unil în țera Muntenescă, alții în țera Ungurëscă; și dicü că acea pribegie a lorü së fie fostü cu scirea lui Bäsărabü Vodă, care lucru pe urmă s'aü arätatü, cândü i-aü primitü în țera lui cu bucurie, și cu dragoste. Și acestü lucru 'l-aü făcutü Bäsărabü Vodă, căci înțelesese de amestecarea ce 'l-aü amestecatü ginere-sëü Constantinü Duca Vodă, cum s'aü đisü mai susü. Äntéiası dată Constantinü Duca Vodă s'aü temutü pentru pribegia boierilorü; și nu scia ce së facă, vedëndü că 'l-aü pärăsitü boierii toți, și 'și-aü perdutü și nădejdea despre socru-sëü. Agiuns'aü dëră și el la Pörtă, și aü trimisü pe Panaitaki Postelnicul și aü scosü fermanü ca së ia boierii din țera Muntenescă, și së'ı aducă la Moldova la Constantinü Vodă, pe cariı erau capete. Érá Bäsărabü Vodă temënduse că de va lua pe boierı de acolo fı va omori Constantinü Vodă, pe cariı era capete între dënșil, n'aü vrutü së'ı dee ce aü miđilocitü și Bäsărabü Vodă la Pörtă, și aü isprăvitü fermanü ca së nu dee pe unil din boierı, ce năzuise la dënșul, ce së'ı propëscă; érá pe ceilalți së'ı dee. Érá fermanul acela, Bäsărabü Vodă nu 'l aü arätatü, ce aü scrisü la Constantinü Vodă dicëndü, së trimitä boierii cu Mitropolitul lorü, së vie la margine, și së facă giurämëntü că nu vorü avea boierii nici o rëutate despre Constantinü Vodă. Trimis'aü dëră Constantinü Vodă pe Mitropolitul Moldovei Kirü Misail, și pe Nicolaı Donici vel Vornicü, și pe Iönü Costinü Hatmanü, și pe Cuza Spătarul. Trimis'aü și Bäsărabü Vodă domnul Muntenescü, pe Episcopul de Buzëü, și pe Corne Vel Banü, și pe Mihaiü Spătarul, și aü venitü și s'aü impreunatü la Focșeni; și făcëndü sfatü, aü hotărütü, și aü giuratü toți boierii cesti Moldovenesci, că nu vorü avé nici o rëutate despre Constantinü Vodă, nici pentru viëta lorü, nici întru avuțiea lorü. Și după ce s'aü încredințatü cu giurämëntü s'aü întorsü în țera; însă legătura aü fostü

ca să vie toți boierii cei pribegi încóce în țeră; numai a doa di cându au trecut unii din boierii cei pribegi încóce în țeră, érá alții éráși din cei pribegi ce erau mai capete: Vasile Costaki vel Vornicú, și Bogdanú Hatmanú, și Mihai Racoviță Spatarú, carele au cădutu mai pe urmă și domnú, și Ilie Cantacuzino Stolnicú, acestii au arătatú fermanul, carele sciea că pe cine arú vré Băsărabú Vodă să poprască la sine, să fie volnicú a-'i popri. Și așa cestii boieri mai susú pomeniți s'au întorsú éráși la Băsărabú Vodă, cu boierii cei Muntenesci. Érá decă au venitú din boierii cei pribegi o sémă dintr'ensii, și o sémă au rămasú, Constantinú Duca Vodă au priceputú că au rămasú lucrul ne-aședatú, și au gătitú pe boierii sei: pe Nicolai Donici vel Logofétú, și pre Ciocărlanú vel Vornicú, și Ion Vlasto vel Postelnicú, și i-au trimisú la Impărăție, ca să facă jalobă asupra lui Băsărabú Vodă, pentru strimbătatea ce'i face, și popresce pe boierii sei acolo la densus și n'au ascultatú de poronca Impărătescă, ce popresce pe boierii cei mai capete la sine. Constantinú Vodă, măcarú că pírise pe Băsărabú Vodă, déră nimicá n'au isprăvitú, că avea ómeni ca acia la Pórtă, de purtaú de grijă, ca să nu póta Constantinú Duca Vodă a isprăvi, să póta lua pe boieri din mâna lui Băsărabú Vodă. Și după silința lui Constantinú Duca Vodă, ce au pusú ca să póta lua pe boieri, n'au isprăvitú nimicá, și i-au venitú máziliea. Érá decă au venitú Agă Impărătescú cu fermanú de mazilie, s'au agiunsú Constantinú Duca Vodă cu Aga cel impărătescú să dică că nu scie în fermanú să fie mazilú, ce 'lú chiamă să sărute póla Impăratului, cum au chiamatú și mai înainte pe Băsărabú Vodă să sărute póla Impărăției, și au mersú până la Udriú, și sărutându póla Impăratului, s'au întorsú érá inapoi la scaunul seú. Érá Constantinú Duca Vodă, după ce au legatú voróva într'acéstú chipú, cum mai susú scie, dându'i și multii bani, trimi-s'au și au chiamatú pe boieri, dicéndú ca să le citescă lorú fermanú; și decă au venitú i-au închisú în casa cea mică, și erau lordaki Rusetú Vornicul și Manolaki Postelnicul, și Lupul Costaki Vornicul, și Savinú vel Spatarú. Dicu că acéstú lucru au făcutú Duca Vodă ca să sparie pe cealaltă boierime de închisórea acestora, și să fugă cine unde a puté să nu rămăe nici unul se'lú supere la Pórtă. Déră au greșitú, căci decă au auditú ceilalți boieri că au luatú pe cei mai capete din boieri de 'i-au închisú Constantin Duca Vodă, s'au sculatú și s'au dusú la cei-alți boieri, cari erau pribegi în țera Muntenescă, și s'au dusú cu toții la Țarigradú improtiva lui Constantin Vodă. Érá Constantin Duca Vodă pe boierii ce'i închisese, 'i-au luatú cu sine; și până a nu agiunge la Udriú Constantin Vodă au slobođitú pe boierii ce'i aducea cu densus, cari boieri împreunându-se cu cei ce veniaú din țera Muntenescă, și cu cei ce erau la Pórtă trimiși de Constantin Duca Vodă. Érá pe Constantin Duca Vodă cum au sositú la Țarigradú, îndată 'l-au surgunitú Impărăția la unú orașú ce se chiamă Cavala; érá boierii au rămasú la unú satú lângă Udriú ce se chiamă Arnăut-Kioi. Deci decă s'au strinsú toți boierii la acélú satú ca să se sfātuescă pentru trebile lorú, într'acéstă vreme s'au tēplatú și zurbale în Țarigradú, care au scosú pe Sultanú Mustafa din scaunul Impărăției, și au rēdicatú pe frate-seú Sultanú Ahmet; și ședéndú Impăratul cu corturi afară din Udriú la fântána ce se chiamă Solac-ceșme, érá boierii mergeau adese la Vezirul ca să cee să le dee

Domnă, și mai multă mergeau ca să'î vedă Impăratul. Și vedându'î cu glotă, pu-
s'au Impăratul de 'î-au întreată cine suntă acei ómenî; érá ei au răspunsă că
suntă boierii Moldovei și n'au Domnă, că pre domnul ce au avută 'î-au mazi-
lită, și poftescă se le dee Impărăția Domnă. Decî Impăratul poroncit'au loră prin
Vezirul ca să'sî alégă pre unul care ară vrea ei să'lă facă Domnă. Decî bo-
ierii au alesă cu toții pe Mihaî Racoviță vel Spatară, și 'î-au îmbrăcată cu
caftană de domnie. Érá atunce mergendă Impărăția în Țarigradă, au mersă
și boierii împreună cu Domnul loră în Țarigradă, și 'î-au dată și cuca după
obiceiă; și de acolo isprăvindu'sî trebile sale, și gătindu-se, au venită Domnă
în scaunul țerei Moldovei.

CAP. XIV.

Domniea întăiă a lui Mihaî Racoviță Vodă.

Venit'au Domnă țerei Mihaî Racoviță Vodă la anul 7212; și luândă dom-
niea într'acestă chipă, d'ântăiașă dată s'au arătată cu fire blândă cătră toți,
și fără nici o mândrie, și se gati și purcesă, cu boierie multă și țeră, toți
voioși, mulțemindă lui Dumneđeă, că s'au mēntuită de Duca Vodă. Érá aice
în țeră decă au sosită veste că s'au isprăvită lucrul pe voia boieriloră și a
țerei, fost'au mare bucurie tuturoră, și s'au strinsă tótă boierimea; și toți ce
fusesse pribegî prin țera Ungurésă și Leșésă, au venită la locurile loră, că
au scrisă și Mihaî Vodă cărți aice în țeră, ca să vie toți fōră de nici o grijă.
Și strângendă-se toți din tóte părțile s'au gătítă, și au eșítă înainte domniei
mulțime de boieri, și alte căpitenii de țeră; și au intrată Mihaî Vodă în Iași,
în anul 7213 și s'au aședată în scaună.

Era pe acea vreme Mitropolită Kir Misail fōrte omă cu cumpătă, și cu frica
lui Dumneđeă; decî aședându-se în scaunul domniei, au alesă din boieri pe
cariî 'î-au socotítă și 'î-au boierítă după obiceiă; déră și cariî din boieri n'au
incăpută la boierie pe toți îi avea la cinste, și avea trecere; și din boieri
nimene nu era în prepusă, sau în vr'o grijă, ce era pace și linisce între toți.
Cum đice era o turmă și ună păstoră; și domnia țera cu cumpătă bună, și
la judecată fōrte cu dreptate, și nimăruî nu'î era poprită ușa; ce care cu ce
trébă sau nevoe ar fi avută, nu numai boieri, ce și din cei proști, prea lesne
intra de'sî isprăvia lucrurile loră; tuturoră le đicea pre nume, și judecata o
cerca fōrte cu amăruntul, și prea incetă, cu îngăduélă, de'sî puteau spune să-
racii jalbele loră; și era tuturoră cu față veselă. Că blândetele domniloră pă-
trundă inimile ómeniloră și a norodului. Fost'au într'acestă ană belșugă în
tóte, și se amplese țera de ómenî, câtă în rară silisce nu erau ómenî, și era
pace în tóte țerile. Numai asuprelile Turciloră nu lipsiaă de pre țeră cu biru-
rile loră, și cu alte supăraă pe Creștinii. Tocmit'au Mihaî Vodă și biserica cur-
ței domnesci de pe pōrtă, carea întăiă era făcută de Stefan Tomșa Vodă,
strimă și mică; căci nici boierii cei cu boierie nu încăpeau să ședă la rōndul

loru. Déră Mihaï Vodă aŭ mărit'o, și aŭ desfătat'o precum se vede. Era și unŭ turnu mai înainte în chipu de clopotnița, și subt turnu era Visterie; și subt Visterie temnița întru care închidea tâlhari, ucigașii, fôrte lucru grozavŭ a privi cineva sub biserică, adecă sub casa lui Dumneđeŭ: temnița tâlhariloru. Déră și turnul acela a bisericeii, nu era pentru tréba bisericeii ce éráși era semnul morții; că carele din boierii se afla în niscaï fapte rele, cu rocoșiturii asupra domniei, și'lŭ prindea, într'acel turnu îl închidea. Putemŭ dice că se asemăna cu Edicula ce este la Țarigradŭ; și cum acei ce încapŭ la Turci de'i închidŭ la Edicula nu mai aŭ nădejde de vieță, așa și aice în țéră la noi era acelu turnu a bisericeii curței domnesci. Și mă mirŭ de acésta cum n'aŭ socotitŭ acei mai dinainte domni ce aŭ fostŭ mai îndelungați în domnie, a privi unŭ lucru grozavŭ ca acesta și putemŭ dice, și lui Dumneđeŭ neplăcutŭ. Decî Mihaï Vodă într'acel anŭ ce aŭ venitŭ domnŭ, s'aŭ apucatŭ, și aŭ răsipitŭ turnul, și Visteria, și aŭ astupatŭ temnița, și aŭ măritŭ biserica de aŭ cuprinsŭ totŭ locul acela, câtŭ alta mai mare și mai desfătată nu este în orașu. Făcut'aŭ și altă biserică în Iași la vană lângă casele părinților lui, a lui Racovița, și aŭ sfințito întru cinstea și pomenirea învierii dreptului Lazarŭ. Tocmit'aŭ și Anna dómna lui Mihaï Vodă, altă biserică ce este pe ulița mare,*) unde aŭ fostŭ întâiŭ Mitropolia, care și acuma se numesce Mitropolia vechiă, aŭ tocmito și aŭ acoperito, și i-aŭ făcutŭ catapitísmă, și tóte ce aŭ trebuitŭ, și aŭ aședatŭ preoții pentru vecnica pomenire a lorŭ, că era de atâta vreme pustie; încă se ținea crășmă subt biserică, și făcându-se lócașu de beție, și de curvărie; ce tóte aceste le-aŭ stricatŭ Dómna, și aŭ rămasŭ biserica érá în cinstea sa ca unŭ lucru sfințitŭ a lui Dumneđeŭ, după cum grăesce singurŭ Hristosŭ la Evangelie cătră Farisei: «Casa mea, casa rugei se va chiea, érá voi o faceți peșcerea tâlharilorŭ». Decî așa s'aŭ mântuitŭ și Mitropolia vechiă de tóte relele; că fără scrisórea nóstră ilŭ arată pre acestŭ domnŭ lucrurile lui cele bune.

Era pre atunce pre acea vreme domnŭ în țéra Muntenescă Constantinŭ Brâncovanul, fôrte omŭ bunŭ, și vestitŭ de bogatŭ, și era țéra Muntenescă plină de ómenii și de totŭ belșugul, și trăiaŭ ómenii ușorŭ, câtŭ nime nu se jăluia de nemică. Avea pace bună Mihaï Vodă cu domnul Muntenescŭ, și deapururea se cerca cu solii ce veniaŭ de acolo, și de aice mergeaŭ acolo, și cu scrisorii deapururea, că și rudă își eraŭ amândoi, alŭ doile veri din Cantacuzinesci. Numai pre binele celŭ de obsce, deapururea ilŭ restórnă nevoințele cele pre ascunsŭ și mai alesŭ la Turci; că ce vorŭ să isprăvescă pravilele unde domnesce lăcomia banilorŭ? Turcul după obiceiul lui cel nestătătorŭ, aŭ luatŭ bani de la Antiohŭ Vodă, fiindŭ domnŭ mazilŭ la Pórtă, și 'i-aŭ datŭ domniea, mazilindŭ pre Mihaï Vodă. Nicî unŭ lucru nu este mai de stingerea țérilorŭ, de câtŭ adesea schimbare a domnilorŭ dintru dênsele. Venindŭ déră maziliea lui Mihaï Vodă, și-aŭ strinsŭ totŭ ce aŭ avutŭ și s'aŭ dusŭ în Țarigradŭ; érá bucatele ce avea le-aŭ trecutŭ în țéra Muntenescă, avându-se bine cu domnul Muntenescŭ,

*) Aŭ fostŭ; dérŭ la velétŭ 7268 s'aŭ răsipitŭ, de vreme că preosfinția sea părintele Kirio Kirŭ Iacovŭ proin Mitropolitul Moldaviei, aŭ începutŭ a zidi mônăstirea Mitropoliei în locul ei mai la vale, și pentru aceea aŭ răsipito. — Adaosŭ de unŭ Anonimŭ.

cum s'aũ ȡisũ mai susũ, cu Constantinũ Vodã Brãncovanul. Intr'acea vreme se tẽmplase de aũ venitũ solũ din țera Muntenescã la Mihãl Vodã, Toma Cantacuzino vel Spatarũ de la Constantinũ Vodã Brãncovanul domnul Muntenescũ; și apucẽndu'lũ aice vestea maziliei lui Mihãl Vodã, aũ fugitũ de odatã la munți la Hangu; cãci pintre mazilie, de multe ori se facũ zorbale de cei proști; ce pe urmã eșindũ aũ mersũ cu pace în țera sa.

Intr'acea vreme boierii cariĩ nu erau de casa lui Antiohũ Vodã, vedẽndũ mazilia lui Mihãl Vodã sositã așã fõrã veste, și forã de nici o pricinã, rẽmase în mare grije, macarũ cã și Antiohũ Vodã în domniea d'antẽiũ tuturorũ aũ fostũ bunũ; nime nici o nevoie saũ urgie de la dẽnsul n'aũ avutũ; numai fiindu-le bunũ tuturorũ Mihãl Vodã ca unũ domnũ de țerã, ce și'lũ alesese ei domnũ de la Põrtã, cum s'aũ pomenitũ mai susũ, pre toți li avea în sciința din boieria sea. Pe urmã domnindũ numai unũ anũ și giumatate, cu mare întristare era tuturorũ, ne sciindũ ce'i va mai impresura; nici unũ lucru mai alesũ nu cugetã firea de cãtũ prieteșugul, nici agiutorũ mai mare improtiva norocului, de cãtũ tocmala cea bunã; și nimicã nu este mai cuviosũ, de cãtũ a avea în ce rẽdema supẽrarea. Inse de și erau întristați boierii, cum s'aũ ȡisũ mai susũ, dẽrã nime n'aũ dositũ, ce toți aũ asceptatũ, luãndu'i cu bine Bogdanũ Hatmanul, și sciindũ și pre Antiohũ Vodã erãși domnũ de țerã, toți 'l-aũ asceptatũ pãnã aũ venitũ în scaunul țerii. Numai Panaiotaki Postelnicul, aũ pribegitũ, sciindu-se greșitũ lui Antiohũ Vodã, din domniea d'antẽiũ, pentru ce 'l-aũ fostũ piritũ la Põrtã; cãndũ s'aũ mazilitũ Antiohũ Vodã, și luase domniea Constantinũ Duca Vodã. La a doa domnie apoi și-aũ fãcutũ pace și Panaiotaki Postelnicul.

CAP. XV.

Domniea a doa a lui Antiohũ Vodã,

În anul 7214 Fevruarie 15 aũ luatũ domniea Antiohũ Vodã. Pre acele vremi era pace aședatã inte Impãrați, și țera nõstrã cu belșugũ în tõtã rõda; numai în țera Leșescã erau multe zarve și împerecheri pentru Craiul lorũ Sasul Augustũ, carele vrẽndũ sã strice volnicia Leșilorũ nu'lũ primiaũ Leșii sã le mai fie Craiũ. Pentru aceea Leșii aũ trasũ pre Craiul Șvedescũ ostile lui într'agiutorũ sã scõțã pre Sasũ din Crãie și din țera lorũ, și sã și rãdice ei Craiũ pre cineși vorũ alege. Sasul avea întru agiutorũ pe Moskalũ, cã și Leșii fiindũ rocoșiți asupra Craiului cum s'aũ ȡisũ, erau împerechieți: unii țineaũ cu Șvedul, alții cu Moskalul, și se fãcuse multe oști în țera Leșescã, și Șvedii și Moskali. Deci Șvedii cu singurũ Craiul lorũ aũ gonitũ pre Sasul, pre Craiul Leșescũ din țera Leșescã, și aũ mersũ Șvedul cu oști pãnã în țera lui Augustũ Sasu în Sacsonia, și multã avuție aũ luatũ. Erã întorcẽndu-se Șvedul din Sacsonia erãși în țera Leșescã, multe bãtãlii aũ avutũ cu Moskalii, luãndũ Moskalilorũ multe cetãți mari și vestite cu multã avere. Ce pentru sã nu înmulțimũ povestea

aice, se va scrie la rîndul sîu la a doa domnie a lui Mihail Vodă. Aice Antiohî Vodă, domnindî cu pace, era bunî țerei și boerimeî, și la județe dreptî; numai era neîngăduitorî și rîstitî grăia de multe ori la divanuri, și busduganul apuca sî dee în cei pre carii se mânia, și era cu grîză tuturorî; numai îndată éráși se întorcea.

Voința domnului iscălitură este, și acésta vecinică. Domnul precum la tôte este cinsteșî, așa la cuvîntî ca mai cinsteșî sî fie, nu numai cătră boieri, ce cătră toți; câtî nime nici dintre boieri nici din cei mai proști sî nu'lî potă însîmna în vr'o rîutate, că nu se cade de acolo sî se nască strâmbătăți, de unde se nascî giudecățile.

Domnul într'unî chipî sî arăte dreptatea, cum celui ce este pururea lîngă sine, așa celui ce vine din țéră de departe; că mai bine este sîși împartă Domnul tîtă avuția sa Ispravnicilorî sîi, de câtî giudecata sa sî o făgăduéscă lorî.

Domnul pururea sî fie iubitorî adevérului, și sî se feréscă la voróve, sî nu fie deșiratî; că domnul la cuvîntî nestătătorî, și la făgăduința pentru slujbe cu credința îndoită, așa prietenii îl vorî urî și'lî vorî părăsi, cum neprietenii îl vorî batjocori. La petrecăniî blândî și la milă pentru slujbă sî fie sirguitorî. Domnului precum nu i se cade a grăi lucruri ușóre, așa spre ascultarea celorî ușóre sî nu fie ușorî.

Nu într'altî chipî ce ca pre ciurma, depregiurî sine giambașii și înbunătorii sîi isgonéscă; că unii ca acei cu rîutatea vieții lorî, orașul vorî turbura, și cu înbunăturile sêle vestea și numele Domnului vorî astupa. De aceste nimărui cu bănatî sî nu fie, că pentru învîțatura și aducerea aminte s'au scrisî aice.

Antiohî Vodă într'acéstă a doa domnie au ziditî mînăstirea Mira pre Milcovî în munte, carea ântéiî era de lemnî durată de tată-séu Cantemirî Vodă, și'i puse nume Mira; érá elî o au ziditî de pétră fórte frumósă și cu zidî înaltî împregiurî.

În zilele acestui domnî, fiindî pace între Impérați, cum s'au disî, era și țerei îndemână; pré lesne își plătea nevoile ce eșeau, și era linisce între toți. Nime din boieri sau din alte capete nu erau nici într'unî prepusî despre domnî, că era spre toți cu bine, și de multe ori pe la boieri mergea de mîncă bucate. Numai pre Iordaki Rusetî Vornicul într'unî rîndî 'l-au închisî, pentru unî prepusî ce avea, și érá 'l-au sloboditî și 'l-au boieritî cu Vornicia cea mare de țéra de gîosî.

Érá la alî treile anî a domniei sêle, viindu'i poroncă Impérătéscă sî mérgă la cetatea Tighiné pentru lucrul cetăței unde era Saraskerî Iosufî Pașa, omî vestitî la Impérația Turcilorî; și au purcesî de după Pascî Antiohî Vodă la Tighiné, și împreunându-se cu Pașa s'au apucatî de lucru cu mare nevoința și sirguélă. Și acolo îi veni mazilia și lui Antiohî Vodă. Caută cu ce milă plătescî Turcii celora ce le slujescî, precum și lui Antiohî Vodă. Elî au mersî la lucrul cetăței cu atâta nevoința, câtî și singurî elî cu mânele sêle săpa cu harlețul la șanțul cetăței, și boierii lui toți alătura cu dînsul, și suia lutî deasupra, pentru sî îndemne cei mai micî a lucra cu nevoința. Érá acolo și Imbrihorul Impératului venitî sî védă cum sî lucréză. Fost'au ómeni de lu-

cru și de la domnul Muntenescă, și Tătari mulți acolo la acelă lucru toți să-pândă la șanțurile cetăței; unde întemeindă cetatea s'aă mutatū și pašalicul acolo, că până atuncea era la Baba peste Dunărea. Rău semnū de bietul pă-mântū al nostru; apropiindu-se Turcul s'aă înmulțitū nevoile, pusteirea țerei, fiindū aprópe unū Saraskerū ca acela. Ce se lucra în țeră, tóte lua aminte; încă și câtă sumă de bani eșia din țeră încă scia pre totū anul; și cu mare chiel-tuélă stătu țerei neputēndu'lū geui cu câtū îi da; și așa aă rămasū rană ne-vindecată în spatele bieteī țeri cetatea Tighiné.

Deci și pre Antiohū Vodă de acolo aă venitū de 'l-aă luatū mazilū unū Agă Impērătescū; și aă trimisū la Iași de 'și-aă luatū și dómna și aă mersū în Ța-rigradū, și aă venitū domnū Mihaī Vodă cu a doa domnie în locul lui An-tiohū Vodă.

Ómenii lui Mihaī Vodă din Țarigradū atuncī viindū de olacū în Iași, prin-s'aă pre o sémă de boierī anume: pre Ilie Cantacuzino ce aă fostū Visternicū mare la Antiohū Vodă și pre Panaiotaki Postelnicul, Grecū de némul lui, omū fórtē vestitū la Pórta Turcéscă, cândū era trimisū cu trebile țerei, și pre Va-sile Ciaurul, cumnatū lui Antiohū Vodă, închidēndu'ī la Seimenī sē stee la pază până va veni Mihaī Vodă în scaunū. Inse pre Ilie Cantacuzino cu mare gróză din somnū 'l-aă luatū desbrăcatū cu Bulucū-bași și cu Seimenī, și cu o slugă a lui Iordaki Rusetū Vornicul anume Timușū, și așa desbrăcatū 'l-aă dusū la casa lui Iordaki Vornicul, țindu'lū acolo cu Seimenī de pază pre la porți.

Veđi aice tirănia! Se temea Iordaki Vornicul că'lū vorū scāpa ómenii lui Mihaī Vodă cu Seimenī, ce aă trimisū și pre credinciosul sēū pre Timușū de 'l-aă prinsū. Acéstă mulțāmită aă arātatū Iordaki Vornicul cătră Ilie Cantacu-zino, carele în dīlele lui Constantinū Duca Vodă, când luase a doa domnie, prindēndū pre Iordaki Vornicul, 'l-aă scosū Ilie Cantacuzino pre subt cum-pētū imbrăcāndu'lū în haine próste, 'lū-aă trimisū în satul sēū în munte la Hangu ascunsū ca sē nu'lū cunóscă nime, și de acolo 'l-aă trecutū în țera Le-șescă cu ómenii sēi petrecători, căutāndu'lū de o primejdie ca aceea ce i se gātisē; érá el cu acéstă mulțāmită s'aă arātatū spre facerea de binele lui. Decī și Ilie aă ședutū la pază până aă venitū din țera Muntenescă fratele lui Mi-hai Vodă, și 'l-aă sloboditū. Slobodit'aă și pre Ciaurul; érá pre Panaiotaki 'l-aă ținutū, până 'l-aă și omoritū în închisóre la Seimenī.

Aice nu putemū trece cu tăcerea de lucrurile țerei Ungurescī ce s'aă pri-lejitū întru aceste vremī. Dupē multe rēsbóe ce avea Turcul cu Némțul, încă de cândū aă mersū Turcul cu oștile, séle și a acestorū țeri până subt ceta-tea Beciului în anul 7191, precum aflāmū scrisū, și dupē cum spunū și acei ce aă fostū cu Duca Vodă atuncea la Beciū și cu Șerbanū Vodă Cantacuzino domnul Muntenescă cu Vezirul Turcescū, Cara Mustafa Pașa, cu mulțime de oști până subt cetatea Beciului, ardēndū și robindū țera Nemțescă dupē o-biceii lorū celū păgānescū. În cetatea Beciului era pré puțină óste Nemțescă, neavēndū grijă de venirea Turcului până acolo la scaunul Impērăției Némțu-lui; óstea Nemțescă din câtă aă fostū în cetate în Beciū, nu eșia afară sē facă rēsboiū cu Turcul, ce numai din cetate da din tunuri apărāndū cetatea

de năvala Turcilor, din 5 zile a lui Iulie până în ziua întâia a lui Septembrie. Zi și noapte nu încetau tunurile Turcului cum și a Némțului din cetate într'atâte zile, până au sosită oștea Némțescă de unde au fostă. Venit'au întru agiutoru și Craiul Leșescă Iónu Sobietki cu oștile sele Leșescă; și numai din răsboiul d'ântăiu au și înfrântu pre Turcū, luându-le într'aceeași ziua totă urdia; era decă au însăratu Turcii scoși din urdia lorū, nemică n'au mai pututū Turcii, ce îndată au fugitū pre șlăhul lorū cine cum putea mai de sîrgū, câtū a doua ziua nu s'au vedutū pre acolo Turcū de poveste; numai corturile lorū întinse cumu își era totă urdia lorū, așa staū până au venitū Impăratul Némțescă de au vedutū pre corturi câtă mulțime de Turci au fostū. Și s'au umplutū Leșii și Némții de avuție și de cai turcesci, și de straie bune, precum s'au scrisū la Domniea Ducăi Vodă. După aceea în toți anii avëndū răsboiū Turcul cu Némțul, totū la Némți rămănea isbānda cu agiutorul lui Dumnezeu, cu mare veste și laudă Némților, luāndū de totū din puterea Turcilor multe cetăți și locuri, care de mulți ani le luase Turcii de la Craii Unguresci: Buda, Ostrogonul, Timișvarul, Beligradul și alte cetăți multe, care pentru se nu înmulțimū cu scrisorea nu le-amū pusū toate anume. Turcii înfrânți de puterea Némțului vedēndu-se, numai ce au căutatū a se pleca la pace; că cine lăcomesce se apuce cele străine, perde și ale sele. Și făcēndū pace, dat'au Turcii și Camenița Leșilor, care era luată de Turcū de'nainte vreme de le Leși; și au rămasū la Némți țera Ungurescă cu totul; fără numai Timișvarul și Beligradul au rămasū la Turci, carele în anii de acum și acele le-au luatū Némții de la Turcū cu multă vĕrsare de sânge, precum se va scrie la rōndul seū. Rămāindū dĕră totă țera Ungurescă cu cetățile și toate locurile Craiei Unguresci, sub stĕpāniea Némțului, au aședatū Némți prin cetățile acele după obiceiurile lorū.

Nesuferitū și neplăcutū lucru era acĕsta Domnilorū și Nemeșilorū acei țeri a rămāne sub stĕpānirea Némțului, cari nu sub stĕpānie ci în robie li se părea a fi! Că fiindū de câți va ani legați cu birū și cu tocmele sub Impĕrāția Turcului, în mare bișugū și sburdăciune petreceau în țera lorū, cândū ei pre Turcū în țera lorū nu'l vedeau, ce și birul ce era legatū la Impĕrāția Turcului, ei singuri il duceaū la vremea birului, de nime nici o asuprĕlă avēndū. Și adevĕratū cuvĕntū au dĭsū ore-cine: volniciele cele mari deprindū a se întōrce în robii. Precum și locuitorii țerei Unguresci, āmplāndū Némții cetățile lorū cu oșteni, multe asuprele și nevoi le făceaū boierilorū, nemeșilorū și tuturorū; pentru ce mai bucuroși erau Ungurii se se vedă sub Turci de câtū sub stĕpāniea Némțului, precum fieșcine pentru volniciea sa nu se lasă a fi supusū de altul câtū și-arū putea. Agiuns'au dĕră la Turcū cu nădejde de agiutorū se se pōtă desbate de sub stĕpāniea Némțului, cum fieșcine cādēndū în primejdie și nenorocire alĕrgă la prietenii seī, sau pentru apĕrare, seū pentru mângāiere. Turcul dāndu-le bună nădejde de agiutorū, ei s'au și rocoșitū asupra Némților din cetăți, și rădicāndu'și Craiū pre Racoți feciorul lui Georgi Racoți celui bĕtrānū ce au fostū Craiū acolo, strins'au adunătură de țeră, catane și altă pihotă multă, āmblāndū oștiți din locū în locū pre la cetăți. Némții fiindū închiși prin cetăți nimică nu le puteau strica catanele lui Racoți. Altă

oste Nemțescă era eșită la oste avându răsboiū pre acele vremi cu Franțuzul. Ce âmbra Racoți cu acea adunătură a sa fără de nici o scădere Nemților, ce iarăși țera lorū stricându și mâncându în câți-va ani, neavându cu cine face răsboiū. Era viindū ostea Nemțescă asupra lui Racoți, el n'aū pututū sta împotivă; ce aū datū dosū cu catanele și cu strânsura lui, intrându prin locuri grele, prin munți, depărtându-se de âmpluse locurile acei țeri, de unde nime nu'i putea scôte; până de la o vreme o samă de acei boieri Unguresci agiungendu-se cu Nemții, aū înșelatū pre câte-va catane dându'i în mâna Nemților cu viclesugū. Decī câți n'aū peritū acolo de Nemți, ei s'aū dusū în risipă cine încotro aū pututū, ca vai de ei; uniū din Domniū Unguresci aū venitū prin munți cu casele lorū aice în țeră la noi; era alții aū eșitū în țera Muntenescă până 'și-aū făcutū pace de la Nemți, apoi s'aū dusū în țera lorū. Era Racoți aū fugitū la Turci, unde 'l-aū primitū cu cinste ca pre unū Craiū. Așa aū fostū rocoșirea Ungurilorū cu Racoți împotiva Nemților.

Aice trebuie să socotescă cei mari ce stăpânescū noródele, avendu putere ca aceea de stăpânescū mulțime, și nime a'i opri seū a'i invēta nu potū; se cade singurū acel puternicū se'și fie stăpânū voiei sele și deșceptatū la tóte trebile sele, ca să nu se supere norodul cu strâmbătate; că de multe ori multa rēutate face pre cei supuși de se rădică asupra celui ce'i stăpânesce; precum și Ungurii nerăbdându tirăniea Nemților și asupréla ce le făceaū, étă ce aū făcutū, că erau mai bucuroși se péră cu toții se ésa de subt jugul Némțului. Ce în câți-va ani bătându-se, nimică n'aū isprăvitū, nici se cade a le da pricină, căci pentru pământul și patria lorū s'aū bătutū, nevoindu-se pentru volnicia lorū. Precum și bieții Moldoveni de multe ori agiungendu-se cu Leșii ispitindu-se cum s'arū putea mântui de subt giugul și robiea Turcului, vrăjmașul legei creștinesci; ce fiindū slăbiți de nevoile și asuprelele păgânesci, nimică altă n'aū isprăvitū, fără nume reū de hainū și de vicleanū și-aū agonisitū, și mai mare perire și-aū făcutū.

Antiohū Vodă aū domnitū în a doa domnie doi ani și giumătate și 'l-aū mazilitū de la cetatea Tighiné, și 'l-aū dusū la Țarigradū cu tótă casa lui cum s'aū disū mai susū, fără de nici o scârbă seū urgie de la Turci; și în locul lui Antiohū Vodă aū venitū Mihaiū Vodă Racoviță cu a doa domnie.

CAP. XVI.

A doa domnie a lui Mihaiū Racoviță Vodă

Mihaiū Vodă prin singură ostenéla sa și prin prietenii seī aū eșitū domnū cu a doa Domnie în cursul anilorū 7215, toți cu bucurie așceptându'l, știindu'l domnū de țeră, neavendu nime griji seū prepusurī. Cu toții aū eșitū înainte cu multū alaiū și glótă mare de boierime și de alte capitenii și slujitorī. Numai Ilie Cantacuzino Visternicul aū pribegitū în țera Muntenescă, apoi făcendu'și pace prin solii Domnului Muntenescū aū venitū și el în țeră, și nu

s'aũ zăbovitũ ci  raŐi s'aũ dusũ in  era Muntenescă cu t tă casa lui, av ndũ a face Ői nuntă, d nduŐi o fată ce avea după Stefanũ Beizade feciorul Br ncovanului domnului Muntenescũ. Mers'aũ de aici Ői boierii Moldovenesci o-r nduiŐi de nuntă, Ői solũ trimisii de Mihaiũ Vodă cu daruri după obiceiul acestorũ  eri.  ră după ce aũ nuntitũ in Bucuresci, alŐi boierii s'aũ intorsũ in  eră;  ră Ilie Cantacuzino acolo aũ r masũ, aŐiŐandu-se vrajbă inre domnul Muntenesc Ői inre Mihaiũ Vodă; Ői dintru atăta prieteŐugũ ce aveaũ am ndoi, s'aũ facutũ neprietenii Ői vrăjmaŐi unul asupra altuia. Ői de miratũ lucru, că Domnul Muntenescũ era indestulatũ Ői vestitũ de avutũ, c tũ cu banii lui isprăvia ceii era voia de la P rta Turcescă; numai pre acea vreme era Vezirũ Ali-PaŐa f rte prietenũ bunũ lui Mihaiũ Vodă; Ői c tũ cheltuia Băsărabũ Vodă domnul Muntenescũ, nimică asupra lui Mihaiũ Vodă nu putea isprăvi; ce in-zădarũ iŐi cheltuia banii, Ői agiungea pre la toŐi PaŐii, d ndu-le bani să fie intru agiutorũ s  mazil scă pre Mihaiũ Vodă.

Mihaiũ Vodă incă nu dormia, ceŐi căuta trebile lui, p zindu-se ca de unũ vrăjmaŐũ. SfeŐile Ői vrajbele celorũ mai mari de multe ori se descarcă in spe-tele celorũ mici; Ői t tă r utatea cade peste cei supuŐi Ői nevinovaŐi. Ce vorũ da s mă acei ce incepũ r utatea, v rs nduŐi mânia lorũ asupra celorũ nevinovaŐi; că domnul Muntenescũ se nevoia să mazil scă pre Mihaiũ Vodă cum s'aũ  isũ, care nu trebuia altă stingere Ői nevoie inr'aceste  eri, de c tũ adesele schimbării a domnilorũ, de unde multă nevoie Ői greutate aũ avutũ  era Moldovei de Br ncovanul domnul Muntenescũ, agiutor ndũ cu banii lui pre o samă de domni mazili ce erau la  arigrad, care prea lesne isprăviaũ lucrurile lorũ de la P rtă Ői le dau domniea  erei;  ră după ce se aŐeda domnul acela in scaunul  erei Ői nu vrea să plin scă t te poŐtele lui, indata il lepădaũ pre acela Ői se apucaũ de altul, ori care era mazil in  arigrad. Ői aŐa nici odata țera n stră nu avea odihnă de r ul Br ncovanului Domnului Muntenescũ; c  precum este deprinsă firea Moldovenilorũ grabnică la lucruri noi, numai c tũ li se părea cevaŐi boierilorũ Moldoveni spre Domnul lorũ, se Ői duceau in pribegie in  era Muntenescă, la Br ncovanul Domnul Muntenescũ, Ői se sculaũ cu p ră asupra Domnului lorũ, f c ndũ arzurii la P rta Turcescă; carele totũ cu mijlocul Br ncovanului pin prietenii lui se purtaũ Ői se isprăviaũ. Care  m-blete a boierilorũ f ră cale Ői nesocotite erau; nesocotindũ ei că totũ spre căderea Ői spre slăbiciunea  erei erau t te rocoŐiturile lorũ acele asupra Domnului lorũ.

Scos'aũ Mihaiũ Vodă intru ac stă a doa domnie desetină de stupi: să dea Ői boierii mari Ői mici, Ői m năŐtirile, Ői episcopii ca Ői țerani, care obiceiũ nici odata n'aũ mai fostũ. Cu uritũ aũ c dutũ acestũ lucru tuturorũ boierilorũ, f c ndu-se obiceiũ nou, Ői peste voia tuturorũ p m ntenilorũ; c  t tă agoni-sita acestui p m ntũ, stupii suntũ, Ői cu acestii iŐi plătescũ boierii Ői m năŐtirile birurile, Ői iŐi  inũ casele; d ră cu desetina ce aũ scosũ Mihaiũ Vodă multe case de boierii Ői m năŐtirii aũ s răcitũ. Precum nici unũ omũ f ră greŐelă sau pricină nu r m ne, aŐa Ői lui Mihaiũ Vodă fi d mũ pricină că peste voia tuturorũ aũ f cutũ acestii obiceiũ ce n'aũ mai fostũ nici odata.

Pre acele vremi ce domnia Mihaiũ Vodă aici in  eră, aveaũ r sboiũ mare

Moscalii cu Șvedii în țera Leșescă, cum s'au ȃisū maī susū, fiindū agiunși o sēmă de Domni Leșesci cu Craiul Șvedului; 'l-au trasū cu oștile lui în țera lorū. ȃră alți Domni Leșesci ce țineaū cu Craiul lorū Augustū Sasul, erau agiunși la agiutorul Moskalului, unde și óstea moskicéscă s'au tēmpinatū cu Șvedul, nu cu singurū Impēratul ci cu unū general cu óste, că Impēratul nu mergea cu óstea. Și deapururea biruiaū Șvedii pre Moskali, câtū de la o vreme nici se maī puteaū lipi Moskalii la bătălii, sē stea înaintea Șvedului; că ori unde se vra tēmpina podghiazurile, sēu loviaū oștile, totū Șvedii rēmāneaū cu isbānda. Luat-au Șvedul Pomerania, Riga și alte cetăți mari și vestite, trāgēndu-se pānă în optū ani āmbletele lui prin țera Leșescă, pānă la rēsboiul cel mare de subt Poltava.

Atuncea și Mazepa Hatmanul Căzăcescū, omū și capū a tótă țera Căzăcescă, vrēndū sē viclenéscă pe Moskalū de la carele avea milă și cinste, s'au agiunsū cu Craiul Șvedului, făgăduindu-se sē i se închine cu tótă óstea Căzăcescă ce avea în sēma lui; și împreunāndu-se sē bată pre Moskali, și fugindū Mazepa cū o sēmă de Căzacī la Șvedū, s'au închinatū. Moskalul încă stringēndu-și oștile aū inceputū a se clāti cu meștesugū subțire, trāgēndu-și oștile de prin țera Leșescă către locurile sēle, cu care clătire a sa sē facă pre Șvedii sē se ia dupē dēnsul, căutāndu-și locū și prilejū cum i-arū putea sminti pre Șvedii. Atuncea Șvedul necunoscēndū meștesugul Moskalului, socotindū că Moskalul de frica putereī lui aī datū dosū și fuge, avēndū Șvedul și pre Mazepa Hatmanul Căzăcescū îndemnătorū, și adevērindu-i că se vorū rădica tótă Căzăcimea în agiutorul Craiului; sumețū Șvedul cu neīnfrānte oștile sēle, s'au depārtatū de locurile țereī Leșesci mergēndū dupē oștile Moskalului; ȃră Moskalii pre unde mergeaū totū daū focū ardēndū și pāne și nutrețe câtū nu lāsāu nimicū sē rēmāie în urma lorū. Pentru aceea era mare nevoie Șvedilorū mergēndū în urma oștilorū moskicesci, unde nice bucate nice hrană de caī nu gāsiaū; și ori încotro sē vreaū abate Șvedii totū arsū și stricatū era. Pre unde îndelungēndu-se vremea unī anū și maī bine, purtāndu-i Moskalii din locū în locū pre Șvedii, și-aū alesū locū de bitae subt Poltava, și tābārāndu-se Moskalul acolo 'și-aū întemeiatū tabēra cu șanțuri și cu tunuri pe de tóte părțile. Aprópe de tabēra Moskalului aū tābāritū și Șvedul; și aū datū parola precum este tocmeła oștilorū temeīnice de'și punū ȃi de bātaie, ȃră nu fără de veste și cu īnșelāciune. Pus'aū și-eī legăturī pānă în trei ȃile sē aibā pace unī cu alții, și sē se gātéscă, ȃră a triea ȃi sē se lovéscă, sē facă rēsboiū fāțișū. Decī pānă a triea ȃi, mergeaū Generalii Moskicesci la acei Șvedesci de voroviaū și se împreunaū; că așa le este obiceiul; fórtē cu socotēlá li'i bātaea lorū, și cu frumósă orānduélă, avēndū totū unū meștersugū și unii și alții la rēsboiul lorū.

Șvedii vrēndū sē viclenéscă pre Moskali nu aū ținutū de parola ce 'și aū datū, ce sirguindū cu oștile sēle aū datū în trimbiță și în dobe, semnū și oștilorū sēle, cândū erau trei cēsuri pānă la ȃiuă; și aū nāvālitū cu mare puterea lorū la șanțurile Moskalilorū, unde aū ruptū unū șanțū și al doele cu multă vērsare de sānge. Decī și Moskalii treȃndu-se ca din somnū, īnlātā statură vitejeșce, dāndū focū neruptū din tunuri, câtū āmplurā șanțurile de trupurile Șvedilorū ce nāvālise, și'i impinsere de la șanțuri, și státu unū rēsboiū

mare și gróznicú, câtú se cutremura locul, față la față, și mulți aú peritú de âmbe părțile, stându și Moskali și Șveđii vitejesce. Fost'aú la acelu răsboiú și mulți din Moldoveni, unii la Șveđi, alții la Moskali, cari după risipa răsboiului aú venitú aice în țeră la Mihaí Vodă de'í spunea pre amăruntú de răsboiul lorú, precum aú fostú. Singurú Craiul Șveđescú în fruntea pedestrimel séle, în pătașcă, că era rănitú de mai înainte într'unú piciorú din cetatea Poltava, și din pătașcă indemna pre ai sei dându-le inimă de vetejie; și începú a-'i înfringe pre Moskali de o dată, până în polcurile Împératului. Atunce stându tare Moskali, îndată aú înfrântú pre Șveđi, și spărgându'i, aú datú dosú Șveđii a fugi, érá Moskali a'i tăia și a'i giunghia din spângi fără de milă; și aú peritú Șveđi mulți fără sémă, câtú și Craiul lorú pucinú de n'aú peritú; ce 'l-aú ráruitú dărăbanții lui, apărându'l câtva locú, plecându fuga, până s'aú depártatú de tabăra Moskalilorú. Și scápându el dintr'acelu feredeú, îndată aú trimesú pre unú generalú al seu la Moskali, ca să fie gata a doađi de răsboiú. Moskalul aú cređutú și s'aú strinsú la tabăra sa; érá Șvedul ca mai degrabă aú plecatú a fugi cu vr'o șesespredece mii de Șveđi cu densus, cădéndú la Nipru să trecă spre Crimú; și aú apucatú de aú trecutú Craiul cu o sémă de Șveđi. Érá Moskali din urmă ajungéndú pre Șveđi, acolo pre locú s'aú închinatú 12,000 de Șveđi; érá Craiul aú fugitú spre Vozia, cetate Turcésă cu multă frică; și gonindu'l Moskali 'l-aú mai ajunsú la apa Buhului, și aú mai peritú și acolo căți-va Șveđi. Érá Craiul aú scápatú și peste Buhú cu 1500 Șveđi, și intrándú în cetate aú scápatú cu đile la Turci; érá óstea lui cea vestită și neînfrántă și in tóte țerile láudată de vitejia lorú, aú peritú cu totul.

Pre Craiul 'l-aú primitú Turcul cu mare cinste, și 'l-aú dusú la Împărăție, dându'i tainú și nafaca și bani căți îi trebuiaú. Decí bătándú Moskalul pre Șvedú s'aú îngrijetú Turcul, că n'aú zăbovitú vremea, ce aú stricatú pacea între Moskalú și între Turcú. Trecéndú și nisce Șveđi aice în țeră de cei ce scápasă din răsboiú, aú venitú și unú căpitanú cu o sémă de Moskali din țera Leșésă la Cernăuți, și aú luatú de grumazi pre aceli Șveđi. Moskali încă aú ernatú în țera Leșésă.

Atuncea 'și aú gasitú vreme și Brâncovanul domnul Muntenescú de aú piritú pre Mihaí Vodă la Împărăție, precum s'aú hainitú și s'aú ajunsú cu Moskali, și va să fugă cu boierii sei și cu tótă casa lui la Moskali, să se închine el și țera tótă la Moskalú. Are obiceiú Turcul a nu le crede lesne aceste, cum n'aú cređutú de odată nici pentru Mihaí Vodă, căci era prietinú bunú cu Vezirul cine era atuncea Ali-Pașa. Déră n'aú lăsatú locú Brâncovanul domnul Muntenescú să nu ajungă cu pîră și cu harzuri pre la toți Pașii, că este hainú domnul Moldovei; și mai cu deadinsul 'și aú luatú soție pre Iusuf-Pașa ce era Saraskerú la Tighiné, care și acela aú scrisú la Pórtă păgánul, cum că adeverátú este hainú Mihaí Vodă din Moldova, și se gâtesce să fugă la Moskali, și de nu vorú trimete îngrabă s'élú prindă nu'l vorú apuca. Atuncea aú trimesú fermanú de la Împărăție la păgánul Iusuf-Pașa să trimită óste de Tighiné să prindă pre Mihaí Vodă să'l ducă în Țarigradú; și cum iaú sositú, îndată aú rápeđitú aice Pașa de Tighiné 500 de Turci cu unú Agă Împératescú,

și au luat pe Mihaï Vodă cu totă casa lui, cu mare gróză; și ducându'l dreptu la Tighiné cu mare pază, acolo băgându'l în cetate cu totu ce au avut, au pus Eniceri vartă de'l păzeau, și au trimesu pașa pre Teftedarul lui și cu Aga cel Împărătesc și 'l-au scrisu totu ce au avut prin carele lui până într'unu capu de ață, și bani ce au găsit, și de acolo 'l-au pornit la Țarigradu.

Décă au sosit în Țarigradu 'l-au închis în Edicula cu totă casa lui. Era n'au trecut multă vreme, și cădendu altu Vezir, îndată 'l-au slobođit din închisore, și ce'l luase bani la visteria Împărătescă i-au datu toți înapoi. Pre urmă eșind Mihaï Vodă din totu greul, ce au făcut și elu Brâncovanului, vom arăta înainte la rōndul se.

Domnit'au Mihaï Vodă întru acéstă domnie trei ani și jumătate, și mazilinduse, au venit Domnu în locul lui Mihaï Vodă, Nicolaï Mavrocordat.

CAP. XVII.

Domniea lui Nicolaï Vodă Mavrocordat, la anul 7218.

După a doa domnie a lui Mihaï Vodă, au venit Domnu țerii Nicolaï Vodă feciorul lui Alecsandru Mavrocordat Dragomanului Împărătesc. Acestu Alecsandru terzimanul Împărătesc, tatăl lui Nicolaï Vodă, cându s'au făcut pace între Turci și între Nemți, au fost și el cu solul Turcesc cu Ibraim-Pașa la Carlovița, unde s'au adunat soli de prin toate crăile pentru legăturile păcii, de era talmaci; și întorcându-se din solia aceea, fiind om de trebă, 'l-au întreat Împératu ce ar pofti el de la Împărăție să 'l dăruescă; căci prin mijlocul lui s'au aședat multe trebă a Împărăției, ce au avut cu Nemții. Ce el ca un om bătrân au poftit să se odihnescă, era în locul lui să facă dragoman pre Nicolaï fiul se. Decî fiind în locul tătâne-seu dragoman la Pōrta Împărătescă, prelesne 'și-au scos domniea țerei, dându și câtă-va sumă de bani; că precum fiesc cine de cinste nu se satură, așa și Nicolaï Vodă fiind îndemnat și de ómenii se Greci Țarigrădeni, cari sunt deprinși cu toți Domni a veni în țera se se desfăte de unii pentru agonisita, alții pentru îmbunăturile, au lăsat terzimania Porței Împărătesce, și au luat domniea țerei cu multă cheltuélă și mândrie grecescă. Luatu'si-au și óste, Sêrbi, Arnăuți, de i-au adus cu sine, și au venit nu ca un Domnu, ce ca un leu, asupra tuturor. Eșit'au boierii înainte la Galați; déră nici cu ochii asupra lor nu căuta, necum să grăescă cu dênșii, sau se mai întrebe pre cineva vre un cuvânt.

Atunce și Ilie Cantacuzino Visternicul, viind din țera Muntenescă au eșit înainte lui Nicolaï Vodă peste Dunărea. Era acestu boier în mare cinste la Nicolaï Vodă, că numai cu dênșul grăia Nicolaï Vodă din toți boierii pământeni ce erau. Pre alții nici în casă nu 'l primia; mai mult este de socotit că nu pentru voia lui, ce pentru voia Brâncovanului domnului Muntenesc il făcea cea cinste, că 'l-au fost scris încă la Țarigradu, cum au luat domniea.

Boierii și țera, decă au vedut sălbătăcia și mândria lui Nicolaï Vodă,

s'au spaimantatu cu toți; câtu nime nu se mai ținea cu țile, vedându'l domnă străină; limbă Românescă nesciindă totu cu talmaciū grăia. Cu mulțime de Greci au venitū, câtu rămăsese feneriul pustiū în Țarigradū, câtu numai mușterile lorū rămăsese; ăra Grecū, ămblai multū până dai de vre unul acolo. Ăra aice, sosindū ămplut'au curtea domnescă, prin tôte odăile, și prin tērgū pre la gazde.

Nicolai Vodă sosindū în Iași, la scaunul domniei, au pusū boierii mari pre unii și din pământeni; ce numai căci se numiau boierii, dera nici o cinste nu avea; nici în casă la domnă nu intrau, înăcaru ce trebă arū fi avendū, până nu'și luaū răspunsū pre vre unū Grecū, seū când îi chiăma pre toți cu vre o trebă. Cum și banii ce se stringeau din țeră, totu la mâna Grecilorū se stringeau, ăra nu la visteria țerei. Pus'au îndată bani mulți pre boierii de au datū împrumutū, cu zapcii stringetorii de bani Greci; și îndată 'și-au arătatū gōndul lui ce'l avea pre boierii, că fără de nici o pricină au închisū pre trei boierii mari la Seimeni, cu mare pază, anume: pre Iordaki Rusetū Vornicul, pre Ilie Catargiul Visternicul și pre Sturza Vornicul, fără de nici o dreptate seū giudecată; fōră numai ce i-au luatū Seimenii pre acei trei boierii și i-au închisū, câtu toți se spaimantară că'i ducū se'i omōre; și nici unul nu se mai ținea cu țile, ce toți așceptau din cēsū în cēsū, ce urgie le-arū veni asupra, și nici a vorovi în curte unul cu altul nu cutezaū boierii, seū se mērgă unul la altul la gazdă, într'atata pază și prepusurii ce era. De la boierii ce i-au închisū au cerșutū dece pungi de bani, Catargiului și Sturzei, și cu mare grōză și strinsōre; până n'au datū bani nu i-au sloboditū, însă cu chizășie i-au sloboditū pentru se nu lipsescă din țeră. Ăra lui Iordaki Vornicul, i-au luatū trei-deci de pungi de bani, și totu închisū l-au ținutū cu mare pază până îi veni mazilia lui.

Fōrte era strașnicū și răpitū la mânie, ca se se cutremure toți. Ușa lui era închisă, totu pentru mândrie grecescă ce o avea; uritū și neplăcutū era tuturorū Nicolai Vodă; și de arū fi mai domnitū, tōtă boierimea se rădica se fugă din țeră, și se mērgă se facă jalobă la Impărăție. Ce numai norocirea boierilorū și a țerei, i-au venitū mazilia fōră veste, ne plinindū nici unū anū în domnie.

Așa Dumneđeū cērtă câte odată totu pentru ca se nu se prea volnicescă nime; că nu de puțină certare au fostū acestū domnū pământului nostru, că ne imblânditū, și străinū de firea moldovenescă era. Că până la o vreme boierii nu se mai săturaū de domni; unii cu unū domnū trăgeau, alții pre altū domnū se rēdice din cei mazili ămblai. Ce ătă Nicolai Vodă peste nădejdea lorū, și nepoftitū de nime au venitū domnū, și i-au săturatū pre toți; că și țeranilorū au fostū datū voie de se rădicaū cu piră asupra boierilorū, de nici îi băga în samă. În divanū suduiaū mojiicii pre boierii, și cum eșiau la divanū de se jăluia unū țeranū pre unū boierū, îndată da pre boierū în mâna țeranului, fōră de nici o giudecată seū dreptate. Care de arū fi făcutū acēsta cu vre o dreptate, ătă că s'arū căde a'lū lăuda, și a'lū numi că era dreptū giudecatorū, neveghindū nimēruī voie, arătândū dreptatea tuturorū cum se cade ca unū

domnă; dăra acesta o făcea el, numai totu ca să defaime și să rușineze némul boierescă, mirându-se ce ară mai face, să mai îngrozescă pre boieră.

Avea și sfetnică pe lăngă sine o arătare de grecă anume Spandoni, ună omă urită podăgriosă, carele și de mai înainte în țilele altoră domni, aă ședută totu aice în țeră; ună blestemată și de nimică, fără de nici o meserie; num: i cătă își ținea capul cu minciunile și cu milosteniile ce'i daă; dăra după ce încăpuse la cinste mare la Nicolăi Vodă, fiindu'i și némă de tôte, el aă fostă sfătuidă pre Nicolăi Vodă, și pre sfatulă lui âmbla Nicolăi Vodă. Țera era îngreuiată cu dările ce scotea Nicolăi Vodă, și era mare greă de olăcăriile Craiului Șvelescă, fiindă scăpată la Turcă din bătaia Moskului; âmbla ómenii lui spre țera Leșescă, și spre țera Ungurescă. Deapururea erau și aice în Iași căți-va Șvezi, și óste leșescă de a lui staroste Halițki, ce erau și acela pribagă la Turci, unde era și Craiul șvelescă; că totu la ună sfată erau cu dănsul, de erna aice în țeră acea óste prin sate cu multă supărare și cheltuélă țerei.

N'ău zăbovită lucrurile aceste cu priimirea Turcului pre Șvedă, că aă stricată pacea între Moskală cu Turcul; căci la legăturile loră cele de pace era tocmeală să nu priimescă unul pe neprietinul altuia în țerile séle, nici sé'i dea agiutoră de óști. Decă Moskalii aă începută tare a se găti de óste să vie asupra Turcului, și s'ău clătită cu óstile séle spre margine prin țera Leșescă.

Atunce Turcul aă chiămată pre Hanul Tătărescă la mușăverea, ad ecă la sfată, fiindă în mare grijă Turcul, aădindă de gătirea Moskalului. Érá cu chiămarea Hanului la Pórtă, aflăndă vreme Dimitrașco Beizade feciorul lui Cantemiră Vodă, aă agiunsă la Hanul pentru domniea țerei, și prea lesne 'i-aă isprăvită; că aă đisă Hanul, de vreme ce acum este de óste, trebuie schimbată domnul din Moldova Nicolăi Vodă la aceste vremi, că nu'i harnică de domnie, fiindă grecă, precum și adevără aă grăită. Și îndată aă îmbrăcată pe Dimitrașco feciorul lui Cantemiră Vodă cu caftană de domniea țerei, cu mijlocul Hanului, și aă mazilită pre Nicolăi Vodă. Dimitrașco Vodă îndată aă răpeđită ómenii séi cu ună Agă Impărătescă înainte aice în țeră, și aă mazilită pre Nicolăi Vodă, pornindu'l la Țarigradă spre moșea lui.

Nici în gândă nu era lui Nicolăi Vodă de mazilie așa de grabă și fără veste, că nici ună ană nu plinise la Domnie; și prilejindu-se la divană întră o đi, numai cum sosi o slugă a lui Dimitrașco Vodă înainte, și aă descălecată tocma la ușa unui beciă ce este la capul scărei, cei despre casele dómnei în ograda curței domnesci, unde era închisă Iordaki Rusetă Vornicul; și îndată aă stricată ușa și 'l-aă scosă fără veste nimărui. Care îndată s'ău cunoscută lucrul și mazilia, și alergară Grecii decă vedură așa la divană de șoptiră lui Nicolăi Vodă, și rădicându-se de grabă de la divană aă mersă acasă. Atunce boierii toți aă mulțămită lui Dumneđeă că 'l-aă rēdicată de-asuprăle, părându-le bine tuturoră. Nicolăi Vodă rămase în mare grijă să nu se rădică Moldovenii asupra lui să facă zarvă, și mai multă se temea pentru Grecii lui că'i voră opri și nu'i voră lăsa în pace; numai sciea Dimitrașco Vodă să nu se atingă nime de Nicolăi Vodă, nici de ómenii lui.

Grecii lui Nicolăi Vodă s'ău virită toți pin casele domnesci, și nici unul a-

fară nu cuteza să iese; era cea poghială spurcată Spandoni, sfetnicul lui Nicolai Vodă, s'au îmbrăcată muieresc cu tarpuză în cap, cum poartă muierile grece, și au intrat într'un rădvan cu dâna, într'un loc cu muierile pentru să nu'l cunoscă nime, pre carele cu ochii mei l-am privit, arătându-l altă Grecă. Și așa au eșit din Iași cu acea cinste acel Grecă cinstit, și sfetnică ce era; că într'altă chip de ară fi eșit la ivală, alesă acela, pre locu îl vrau fi omorit dinaintea lui Nicolai Vodă fără de nici o frică. Așa s'au mântuit țera și boierii de Nicolai Vodă și de Grecii lui; și au domnit de cece luni; și viind Domnă țerei Dimitrașco Vodă Cantemir, și acesta mai mare perire și robie au făcut țerei, precum se va scrie pe rîndu.

CAP. XVIII.

Domniea lui Dimitrașco Cantemir Vodă în 7219.

Luând Dimitrașco Vodă domniea țerei, cu mijlocul Hanului de Crimă, și fiind vreme tulburată de oște, că Moskali erau oștii numai să vie asupra Turcului prin țera Leșescă, n'au zăbovit nici Dimitrașco Vodă în Țarigrad, ce cu menzila Impărătescă au venit mai de grabă fără glotă, fără de nici o mândrie. Dâna și cuonii s'au lăsat în Țarigrad, și mai pre urmă l'au venit și dâna în țera. Decă se aședă Dimitrașco Vodă în domnie, s'au arătată cătră toți cu dragoste și cu blândețe, și pre toți boierii îi ținea la cinste, și țera nu o au supărată cu bani, ce prea ușor au lăsat pre s'eraci ca să se potă plăti mai lesne, căci acum și lucrul se îngroșia cu Moskali; și omenii începuse a se semeși cu nădejde că l'au mântui Dumneșu din mâna vrăjmașului legii crescinesci: turcul.

Intr'acastă vară au mai venit câte-va stégurii leșeci, Lipcani și Căzaci fără de Șvedii ce erna aice a craiului șvedesc, cari se ținea totu de craiul Șvedului, și de staroste Halițki. Domnă mare era acestu Halițki la Leși și avut. Deci viindă cea oște erăși aice în țera, s'au aședat la ținutul Cărligătorei pe valea Cogesca, avendă fermană de la Impărăție, să ședă aice și să le dămă taină de la noi, cari neindestulându-se cu câtu le era orânduită din țera, amblau jăcuind, și fășiș și furiș, cumu l' rîndul acelu felu de omeni. Și pe lîngă acei ce erau sub stégurile acele, au mai venit adunătură de a lor să mănânce și să strice prin țera. Deci vedendă Dimitrașco Vodă atâte jalobe ce l' veniau de la omeni pentru acei Leși, Lipcani, și altă adunătură de a lor, au pus slujitori de ai sei călărași pe la drumuri despre câmpu de pază, și pre cari îi aflau afară din obuzul lor pentru jocul lor, îi băteau gonindu l' până îi băgau în obuzul lor. Era viind vreme de ernă, nu le-au orânduit sate sau téguri să l' hrănescă pentru să nu fie sloboși a jăcu pin țera, ce l' au băgat pre toți în tégu în Iași, despre Păcurari, pe la gazdă, dându-le tainul ce era orânduit; și era pentru să nu facă nebunii pin tégu, au pus Seimeni de pază pre uliță, și nu l' lăsa în voia lor. Și așa au ernat ei până în postul,

cel mare, apoi venindu-le poroncă s'aũ gătitu și aũ mersũ de s'aũ impreunatu cu Tãtariĩ, și s'aũ dusũ in țera Cãzãcãscã spre Kievũ, de aũ prãdatũ și aũ robitũ, și s'aũ întorsũ Tãtariĩ cu duiumũ și cu robi multĩ fõrã de nici o pagubã.

Mare bucurie era acestorũ țeri-și a toĩi crestiniĩ de venirea Moskului, cum și domnul Muntenesc Constantin Brãncovanul de apururea trimetea õmeniĩ sã la Impãratul Moskului, indemnãndu'l sã se rãdice cu oști asupra Turcului, și'ĩ fãgãduise cã'ĩ va da și zaherã cãtã i-arũ trebui de hranã oștei. Dimitrașco Vodã incã aũ trimisũ pre unũ boierũ credinciosũ al sãu anume Stefanũ Luculenco Visternicul la Impãratul Moskului cu cãrți de la sine, și de la țerã, inchinãndu-i-se cu tõtã țera, și s'aũ întorsũ acel boierũ cu multe daruri de la Impãratul.

Turcul luãndũ veste de venirea Moskului asuprã'ĩ, era in mare grijã, sciindũ cã Moskalul aũ bãtutũ și pre Șvedũ, o crãie tare și neinfrãntã de nime pãnã atunce ce 'l-aũ bãtutũ Moskalul. Indatã s'aũ gãtitũ cu mulțime de oști 400,000 de Turci cãlãrime și pedestrime numai de rãsboiũ, fãrã Tãtãrime, și fãrã altã adunãturã, și gãtindũ podũ mereũ peste Dunãrea unde aũ sositũ și Vezirul cu oștile la podũ așceptãndũ pre Moskal; erã Moskalul viindũ prin țera Leșãscã, s'aũ pogoritũ pre Nistru in giosũ pãnã dreptũ Soroca, și era cuvãntul sã murgã Moskalul totũ pre Nistru in giosũ pãnã la cetatea Tighinã, și de acolo la Dunãrea. Ce le-aũ stricatũ sfatul Domnul Muntenescũ și Dimitrașco Vodã, cã i-aũ indemnatũ de aũ trecutũ Nistrul pre la Soroca și aũ venitũ dreptũ la Prutũ, adevãrindu-se cã vorũ face și ei cãte-va miĩ de õste cãlãreți, și cum cã pe Prutũ le este mai indemãnã sã se pogõre, și mai bine pentru hrana oștei; ce s'aũ greșitũ in sfatul lorũ, cãci n'aũ lãsatũ pre Moskal sã se fie pogoritũ pre Nistru ce 'l-aũ adusũ la Prutũ, cã era intr'ãcea varã sãcetã mare și lãcustã multã aice in țarã, cãtũ nici erbã nici apã n'aũ gãsitũ din Nistru pãnã in Prutũ. Óstea era grea, pedestrime și cãlãrime ca la 80,000 de toĩi.

Pãnã a sosi tabãra lui Șeremetũ Feldmarșalul la Prutũ, aũ venitũ aice in Iași unũ general anume Crototũ cu cãți-va Moscali cãlãrime de aũ apucatũ Iașii și pre Dimitrașco Vodã. Turciĩ neguțitorĩ din Iași nici cum nesocotindũ cã se va haini Dimitrașco Vodã, ședeã in Cetãțuie in mõnãstire inchisã impreunã cu Dimitrașco Vodã; erã dacã aũ luatũ veste de acelũ general aũ fugitũ o samã, pre cariĩ i-aũ agiunsũ gonașii lui Dimitrașco Vodã; erã pre unũ i-aũ apucatũ in tãrgũ și i-aũ prinsũ, pre alții i-aũ omoritũ luãndu-le totũ ce aũ avutũ. Erã sosindũ óstea la Prutũ, aũ mersũ și Dimitrașco Vodã de s'aũ impreunatu cu Șeremetũ Feldmarșalul, sau Hatmanũ; cã Impãratul incã nu venise la Prutũ; și toĩi boierii impreunã cu Dimitrașco Vodã, și acolo aũ sfãtuitũ pentru trebile oștirea. Erã dõmna lui Dimitrașco Vodã era in mõnãstire in Cetãțuie cu Moscali de pazã. Țera era bejãnitã pre la munți, și prin codri; alții in Iași prin mõnãstiri și in curtea domnãscã.

Trimis'aũ Impãratul banĩ capeice lui Dimitrașco Vodã, ca sã facã õmeni de óste cãlãrime; și indatã aũ fãcutũ polcovniciĩ dintre feciorii de boieri, și din alte cãpitenii și de al sãi, dãndu-le banĩ Impãrãtesci, jalovanie țarsca, adecã milã Impãrãtescã, sã'și strãngã slujitorĩ pe la stãguri, și impãrția banĩ la

polcovnicii câte 50 lei și mai bine de om, că așa era poronca Impăratului. Atunci toți se făcuse oșteni, slugile lăsașă pre boierii, argații lăsașă pre stăpâni, și altă prostime mulți au mersu de au luat bani, și s'au scrisu la stéguri, mai mulți fără de arme, că nu aveau de undeși mai cumpăra, că și arcarii sfârșise arcele, săgețile, și săhăidacele ce au avutu în dughenile lor, ce își făceau sulite din crângi ascuțite și pârлите la vîrfu, se încălăra cine cum putea. Dără ce oștenu va să fie prostimea, mojiicii ce nici odată pre calu n'au încălecatu, nici armă în mână n'au prinsu de cându erau ei, nici în oști n'au slujitu; ce numai câtu perdeau banii, că mulți de aciia și polcovnicii (nefăcându-le nime căutare să le ia sama cine câți omeni au strânsu, fōră numai strigașă și poronciașă, și scieau cărți: totu omul se încalece se mērgă în oște pentru volnicia lor; era cine nu va asculta acēstă poroncă, ori boieru, ori breslașu, și nu va merge în oște, bine se scie că acela va rămănea vecinū și podanū în veci nerescumpăratu, și nevolnicitu, și totu ce va avea se voru da în jacu), amblașă jăcuindū în tōte părțile, cireșile de boi de negoțu ce mergeau la ărmarōce în susu, turme multe de oi a gelepiloru, până și de pin carele bejenariloru pre unde aflașă câte doă au trei care jecuașă ce gășiașă, și ceși puteau; era în oște n'au mersu.

Trimes'au bani Impăratul la Dimitrașco Vodă și pentru câte-va mi de ialovițe se cumpere din țera, se fie oștilorū de mîncatū, și nesirguindū se le cumpere se fie gata cându va sosi Impăratul se nu fie lipsă, numai ce au sositu și Impăratul cu oștea la Prutu la Tușora; și nefindū ialovițele gata pe banii ce'i trimiseșă, îndată au rēpeditu Dimitrașco Vodă, pin pregiurul Iașiloru, și în Cărligăturā și pre la Cotnarū, și unde era bejănitū, de au jecuitu și au luatū a cui le-au găsitū.

În țera Muntenescă, era Domnū Constantinū Brâncovanul vestitū de bogatū, și îmbătrănitū în domniea acei țeri cu feciorii însurați, cu ginerii întemeiați; nu era voia boieriloru sei Muntenesci, mai alesū Cantacuzinesciloru unchiloru sei, fiindū și ei omeni mari și vestiți spre părțile Creștinesci, ca se rămăie totu elū Domnū și la Creștini, socotindū că se voru lua aceste țeri de Moskali, și va rămănea totu el Domnū și de la Impărații Creștini.

Sfătuț-au dără acei boieri muntenesci, și au trimisū pre unul dintre dēnșii anume Toma Cantacuzino ce era Spatarū mare la Impăratul, de au venitū la Impăratul de s'au închinatū, pre carele 'l-au primitū cu bine și cu cinste, aice cându au sositū la Prutu, carele după sfatul lorū 'și-au tocmitū lucrul pentru domnie, pre cine voru pofti ei se'l dea Impăratul lorū Domnū; căci ei nefindule pre voie Brâncovanul Domnul lorū, trăgeau la sine domnia. Acestū Toma Cantacuzino isprăvindū de la Impăratul acēsta ce s'au disū, nu s'au lăsatū cu atāta, câtu cu sfatul lui au smintitū pre Moskali din calea lorū de pe Nistru, pre unde mergēndū se arēta lucru fōrte strașnicū păgănilorū, și 'l-au trasū cu oștile la Prutu cum s'au pomenitū mai susū; ce 'l-au și mai înșelatū pre Moskalū, dāndu'i oște călărime 12,000 cu un generalū anume Reni; cu care oște mergēndū Toma în țera Muntenescă, au lovitū tērgulū Brăilei cu cetatea ce este, și intrāndū în cetate multă avere au luatū; și cu acestū sfatū că se va rădica câtă-va somă de oște, și din țera Muntenescă, și voru trece Dunărea de voru prāda în țera

Turcésă. Veđi ce sfatü nesocotitü cu întrégă smintélă! Moskalul nesciutorü rândul și puterea acestorü țeri s'aü înșelatü, anume că se va adeveri lucrul cumü 'l-aü sfătuitü. Munteni și Dimitrașco Vodă.

Constantinü Vodă Brâncovanul, simțindü lucrurile și sfatulü Cantacuzi-neștilorü unchilorü sêi împrotivă, nici óste, nici zahara cumü se fägăduise Moskalului că va da, n'aü datü; ce aü ședütü în Târgoviște, așeptândü sfirșitulü lucrului. Reni generalul decă aü dobânditü cetatea Brăilei, și aü prădatü totü ce aü găsitü, s'aü întorsü înapoi pre Siretü în susü.

Impăratul fiindü la Țuțora aü venitü și în Iași cu puținei ómeni, împreună cu Impăratésa ce avea, ș'aü masü în curțile domnesci, și a doa și aü âmblatü pre la tóte bisericile de le-aü vedütü.

Frumosü lucru și cu minuni era tuturorü a privi atunce Impăratü Creștinü aice la noi; și fõră de nici o mândrie grăia cu toți. Mers'aü ântêiü la Mitropolie de aü vedütü biserica și casele, și aü ședütü cât-va de aü vorovitü cu Mitropolitulü Kir Gedeon ce era pe acele vremi; apoi aü mersü pre la tóte bisericile, și trăgeaü clopotele pre la tóte mõnăstirile; și mergëndü elü prin têrgü, eșia norodul de'l privia, mulțamindü lui Dumneđeü cu multă bucurie că le-aü trimisü Impăratü Creștinü, nădăjduindü că vorü eși de suptü giugul págănilorü. Și intru acea și s'aü dusü Impăratul érá la obuzul sêu la Țuțora; și aü făcutü masă mare acolo în ziua de Sânt-Petru cu Dimitrașco Vodă, și cu toți boieri nostrii, benchetuindü și dândü din tunuri, și dintr'altü focü mânuntü.

Dimitrașco Vodă grabnicü la domnie neschimbată, precumü este obiceiul la Creștini, n'aü așeptatü alesul oștirilorü între Impărați sê vađă cum își vorü alege, ce agiungându-se cu unul din sfetnicii Impăratului, anume Sinior Sava dându'i și câți-va bani, aü stătatü pre lângă Impăratul, dicëndu'i că și țera și boierii toți il poftescü să le fie domnü totü Dimitrașco Vodă; și cerșindü și el de la Impăratul sêi facă aședare ca sê fie domnü neschimbatü, prea lesne 'și-aü isprăvitü domniea, dëndu'i Impăratul sëmnu de domnie chipul sêu ce'l purta Dimitrașco Vodă la peptü din a drépta.

Avea grijă Dimitrașco Vodă și despre boierii sêi, că după glasul oștirii nu'l vorü primi pre dënsul să le fie domnü vecinicü; precumü și era aeve acésta, că boierii sfătuiău cu toții sê se róge Impăratului să le dee domnü pre carele orü pofti ei, érá nu pre Dimitrașco Vodă. Ce aceste tóte s'arü fi alesü pre urmă, cândü arü fi rëmasü isbânda la Moskali; ce Dimitrașco Vodă aü apucatü înainte de aü cerșutü la Impăratul aședarea domniei, cugetândü că de va fi pre voia Creștinilorü nu'și va mai întörce Impăratul cuvëntul, ce va rëmâné el domnü neschimbatü, și feciorii lui.

Dimitrașco Vodă avëndü scrise ponturii pentru obiceiele țerei, și a domniei, cumü se vorü aședa să se scie, fiindü domnü de la Impăratü Creștinü, aü chiămatü într'o și pre toți boierii; și întrândü în biserica curței Dimitrașco Vodă cu Sinior Sava, aü ședütü în scaunü ca unü domnü, și boierii înaintea lui, și aü datü scrisóre cu ponturile acele, la Logofetul sêu, și cetindü pre rândü, ântêiü pentru domnü sê fie neschimbatü, și după vieța lui sê fie feciorii lui neschimbați (de nu se vorü abate din obiceiile ce suntü tocmite și scrise.)

arătându și venitul domniei: vama, ocna și târgurile; érá la țera nici o angărie să nu scótă, ce săși ție cineși satele, moșiile cu totú venitul, mănăstirescî, boierescî și a altorú locuitorî, precumú este în țera Leșescă volnicî cine cu ce arú avea. Și după ce cetia Logofetul unú pontú, întreba Dimitrașco Vodă pre boieri: bunú'i acestú pontú? Eî diceau: bunú; érá care pontú nu era pre voia boierilorú, eî răspundeau că nu'i bunú, și de aci stau până aședau cumú era mai bine.

Domnul se nu aibă voie a omori pre vre unú boierú fórá de judecata Mitropolitului și a celor-l-alti arhieriei și a tótă boierimea, și altele ca aceste. Dimitrașco Vodă la titulușul seú să se scrie domnú vecinicú și oblăduitorú a tótă țera Moldovei; ce în deșertú s'au ostenitú, că vecinicú numai singurú Domnul Dumneđeú este, și precumú este vecinicú, așa și lucrurile lui suntú necuprinse și nehotărite de mintea omenescă. Ce cugetau Domniî și aceste țeri, și la ce au eșitú sfârșitul lucrurilorú? Eî siliau ași tocni trebile și aședarea Domniei, érá ce era mai de trébă nu socotiau, cu ce mijlocú să surpe pre păgânî nu pricepeau. Pre Moskalú îl aduseră din calea lui de peste Nistru la Prutú cu óstea spărcuită, fruntea călărimiei trimisă la Brăila, cumú s'au disú mai susú cu Toma Spatarul, óstea flămândă nesciindú locurile pe aice, nici pre Turcú scia ce orânduélă arú avea la răsboiú, sau návala órdelorú Tătărescî; nici călărimie au avutú să stee împotriva călărimiei Turcului și a Tătărilor la răsboiú, lăsându-se Moskalul în nădejdea Munténului și a lui Dimitrașco Vodă, că vorú face și dintru aceste țeri óste călărimie.

Dimitrașco Vodă cu sfatul lui au trecutú pre Moskalú cu tótă óstea în acéstă parte de Prutú la locuri strimte cu pădurî; cu care ámblete a lorú au datú mare inimă Turcului. Vezirul cumú au simțitú de Moskalú că au trecutú peste apa Prutului din coace la locuri strimte, și zăbovesce din calea lui, au priceputú că nu are călărimie de potrive oștilorú, și au și luatú îndrăsnire de a se tēmpina cu Moskalul, și îndată au trecutú Dunărea cu tótă óstea pre podú, și au purcesú în susú împotriva Moskalului.

Moskalul mergēndú pre Prutú în giosú pe de acésta parte, avēndú înainte óste de strajă cu Ianușú generalul, carele timpināndu-se cu strējile seú cu fruntea oștei Turcescî la Stănilescî, au datú și de poduri făcute de Turci pe apa Prutului; și avēndú răsboiú cu Turcii acolo acel generalú n'au ținutú rēboiul până a fi sositú și altă óste, ce s'au datú înapoi. Eșise cuvēntú cum se fie datú Turcii bani aceluí general se nu stee se le dee răsboiú, dicēndú că acolo nu era locul largú de bătălie, și dāndu se înapoi la locú largú, unde se încapă obuzul, îndată s'au făcutú spaimă în óstea lorú; și întorcēndu-se înapoi cu totú obuzul, au datú návală Turcii și Tătariî în urma oștei moskicescî, socotindú că Moskaliî fugú, și multe care de pe urmă au apucatú; și încungiurāndú cu návală Turcii și Tătariî tabēra moskicescă și au mersú Moskaliî totú apărāndu-se nóptea sāmăbătă, și a doa și până în prāndú, până au agiunsú la locú largú și cu apă, și acolo au stātutú cu obuzul închisî în pārcane, apărāndu-se de návala Turcilorú, și s'au bātutú de duminecă până mercuri și și și nópte cu Turcii.

Óstea Moskalului flāmāndită, pedestrima obosită, caii leșinați că nici érbă

nicî apă nu aveau, închiși în părcane; și cum era a eși, îndată cădea în mânele Tătarilor; zaheré din urmă nu putea veni, nicî de aice din țeră nu avea pâne să le dea, nicî cu bani să se cumpere nu găsea, fiindu lipsă de pâne pentru lăcuste ce erau pre aice, și mai înainte în vr'o doi trei ani, și într'acel an mânia lui Dumnezeu, câtu nicî erbă pre câmpu, nicî frunză pe păduri unde cădea lăcusta nu rămânea, ce era cumu'i mai rău. Călărima Turcului da năvală, și era se depărta de obuză.

Eșit'au Moskalii din părcane, și pășindu în grosimea Turcilor, au luat totă armata, adică pușcele Turcilor cu multă perire în Turci, de focul Moskaliilor, și să fie mai ținut Moskalii totu întinsu răsboiul, curându se vra duce în risipă totă oștea Turcescă. Ce Turcii atunci și luându veste pentru oștea moskicescă ce au mersu la Brăila cu Toma, Spatarul Domnului Muntenescă, cum s'au ăisă mai susu, și cum au luat'o, în mare grijă și spaimă erau că'i voru încungiura Moskalii și despre Dunăre; și îndată au părăsit armele și au trimis sol de pace la Moskal. Era Moskalul nicî o veste n'au avut de acea oște a lui că au mersu la Brăila; Dimitrașco Vodă, decă au vedutu soli de pace de la Turci, au cădutu cu lacrimi la piciorele Împăratului moskicesc, rugându-se să nu facă pace, vedându înfrântă puterea Turcului. Era Moskalul nesciindu rōndul Turcilor, și oștea lui flămândă, cum s'au ăisă mai susu, s'au plecatu și el la pace, și s'au întorsu de acolo înapoi pe Prutu în susu. Atunci s'au vedutu Moskalul înșelat de sfatul Muntenilor și a lui Dimitrașco Vodă, ce l'au adus de la Nistru la Prutu, pe o secetă și arșiță ca aceea.

Lupul Costaki Vornicul atunci fiindu bejănit la mōnăstire la Bursuci, i-au scris Dimitrașco Vodă să vie, și n'au venit, ori că n'au vrutu să se afle într'acele răscole cu alți boieri lângă Dimitrașco Vodă, ori că apucându'l vremea acolo tăbăritu, n'au cutezat să ăsa din grija ce avea de Tătari, cari ambiau prădându și robind într'acea parte de locu pre la bejănit pre unde era prin codri tăbăritu. Era Dimitrașco Vodă decă au vedutu că nu vine Lupul Vornicul, au mersu de au spus Împăratului pentru Lupul că nu vra să fie și el împreună cu ceilalți boieri, ce să trimită să'l aducă.

Îndată au răpeditu Împăratul pre Chigheciu Polcovnicul cu 200 de omeni la Lupul numai să'l aducă; era cându au sositu Chigheciu la tabără unde era Lupul, era încungiurați de Turci și de Tătari, și se apăra Lupul cu alți bejenari ce erau, câtu puteau să nu'l dobândescă; și au căutat și lui Chigheciu Polcovnicul a sta și el cu Lupul a se apăra ca mai bărbătesce stându cineși pentru capul său.

Veziurul au fostu datu țera în pradă Tătarilor atunci; era Hanul Tătăresc n'au vrutu să'i slobodă, ne avēndu fermanu, nicî poroncă Împăratescă să prade raeaoa, ce au apucat o samă de Tătari și fără poroncă de s'au sloboditu pre la bejenii ce erau pe aproape pin codrii Tigheciului, și până în Siretu, și mai susu de au prădatu. Era decă au ăisă Hanul, cătră Veziurul, că nu au fermanu de a prada țera, au repeditu Veziurul la Împărație, numai să'i vie fermanu ca acela; era Dumnezeu n'au lăsat de totu în voia păgănilor, că nezăbovindu alesul lucrului între Moskal și între Turcu s'au împăcatu; și după ce s'au împăcatu, au stătu Veziurul de au întreatu dora au

reмасă în céstă țera vre unū boierū, vre o căpitenie se vie la mine, sau voiū da țera în pradă.

Atunce din Turciī ce dodăiaū la tabăra unde era Lupul Vornicul, aū spusū Veziruluī, că este unū boierū într'o tabără, și de câteva țile se apăra de Turci și de Tătari, și nu'lū potū dobândi; și îndată aū trimesū de aū chiebatū pre Lupul se vie se nu se témă. Darū cum se nu se fie temutū fieșcine la vremea de atunce? Unū omū se dea samă pentru o țera! Mers'aū Lupul cu multă frică la Vezirul și aū căđutū în genunchi înaintea Veziruluī. Érá Vezirul cu mânie mare îl mustra făcându'lū hainū și vicleanū și în totū felul ca unū puternicū. Lupul ingenunchiatū își așcepta peirea; érá după ce 'l-aū mustratū Vezirul câtū aū vrutū, atunce și Lupul luându'și voie se grăescă, aū începutū a grăi și a se apăra de fapta lui Dimitrașco Vodă, avéndū cale cuvintelorū sale: «Ce vinovați suntemū pentru domnul țerei ce s'aū rocoșitū? Noi la Pórtă Împărăției se'lū ceremū domnū n'amū venitū; noi chizeși de dēnsul nu suntemū; noi în rocoșirea lui și în sfatul lui amestecați nu amū fostū; el însuși 'și-aū scosū domnia de la Pórtă și aū venitū asupra nóstră. Noi decă amū simțitū că s'aū rocoșitū, amū fugitū dinaintea lui, cine cum amū pututū Noi totū suntemū robii Împēratuluī și a măriei tale &.»

La aceste cuvinte îmblândindu-se Vezirul, aū întreatū unde sunt alți boieri ai voștri? Aū ăisū: «Unii aū fugitū în țera Ungurésca, alții suntū prin munți și prin codri, cine pe unde s'aū pututū mistui de gróza robiei». Și așa i-aū datū Vezirul fermanū ca se'i chieме pre toți se vie la locurile sele, și se fie ertați, se nu aibă nici o grijă; și pre cine vorū socoti, se'si alégă domnū. Și așa aū hălădui'ū țera de mare primejdie ce i se gătise de Tătari se prăde cum s'aū ăisū mai susū.

Atunce Lupul Vornicul îndată aū pomenitū pentru Mihaī Vodă, ăicēndū: Avemū domnū mazilū la Pórtă pre Mihaī Vodă; de va fi mila măriei tale, acela se ne fie domnū.» Érá acolo la Vezirul fiindū dragomanū Ianachi, fratele lui Nicolai Vodă, îi era aminte se fie domnū frate-sēu, Nicolai Vodă, care auđindū pre Lupul Vornicul înaintea Veziruluī pomenindū pentru Mihaī Vodă, îndată aū pusū gândū reū asupra Lupuluī. Érá se nu se fie prilejītū acestū boierū într'acea dată acolo la Vezirul, tótă țera arū fi căđutū în robiea Tătarilorū, și arū fi pusū și Pașă se domnescă țera.

Întorcēndu-se Moskalii, aū mersū și unū Pașă cu Moskalii până șpre tabără, de aū scosū pre Turciī cei robiți de aice din Iași, cari îi prinsese Dimitrașco Vodă, și pre alții ce căđuse în prinsóre la Moskali; și apoi Pașa întorcēnduse de după Moskali cu vr'o 20 de Turci, aū venitū prin Iași și în curtea domnescă, anume Curt-Pașa.

În Iași atunce din boieri nu era fără numai Darie Donici Sărdarul, și 'lū aū pusū Hatmanū acelū Pașă; érá pe Buzagiu Vameșul 'lū aū pusū Postelnicū mare. Întreba și pre alții se boierésca, ce n'aū avutū pre cine mai boieri. Trei țile aū zăbovitū acelū Pașă aice în Iași, până i-aū gătītū neguțitorii cu alți ómenii din Iași unū rândū de haine, de 'l-aū îmbrăcatū, și aū purcesū în giosū.

Dimitrașco Vodă viindū din obuzul Moskalilorū prin Iași, 'și aū luatū dómna și s'aū dusū cu Moskalii, cândū era obuzulū împotriva Iașilorū între Prutū și

între Jijia. Mers'au din boierii cu Dimitrașco Vodă și Ión Neculce Hatmanu, Savinu Banul ce'lu făcuse Postelnicu mare atunce, și Georgiță Spătarul, și Stefanu Leculenco ce'lu făcuse vel Visternicu, și Păvălașcu Rugină Sulgerul, și alții mulți de cei mai de giosu boierenași, feciorii de boierii, câți n'au cotezatu a remane pentru jacurii ce făcuse în cireșile cu boii neguțitoresci, și în turmile cu oile gelepiloru, cum s'au pomenitu mai susu; cari luandū bani, mila Împărătescă, n'au mersu la oște, ce s'au desfrănatu la jacurii cine cum îi era voia.

După ce s'au dusu din Iași Curt-Pașa, au nimeritu și Lupul Vornicul cu Bekir-Aga a Vezirulu, căimăcamu, până se va aședa domnu în scaunu; și îndată au trimesu cărți pre la boierii, cari pre unde erau fugiți, să vie toți fără de nici o grijă, arătându-se poronca de la Vezirul. Era până a veni boierii, au orânduitu Lupul Vornicul aice în târgu o sumă de bani, pre neguțitorii, pre bresle, pre jidovi, și pre toți cum erau strinși și bejaniți prin mănăstiri să dea poelonu Vezirulu.

Nu s'au plinitu o lună de zile căimăcamiei Lupulu, au și îmbrăcatu căftanul de domnie Nicolai Vodă; și răpedindū aice pre unu Deli-Aga cu fermanu, au luatū pre Lupul Vornicul, și pre Antiohi Jora Hatmanul în obeșe, și 'i au dusu de 'i au închisū la Varna. Poronca au fostu să iae numai pre Lupul, pentru căci au fostu pomenitu înaintea Vezirulu de Mihaï Vodă; era Antiohi Hatmanul vedendū că au luatū pre veru-sēu Lupul, au mersu și elu, și au luatū și pre Macsutu ce au fostu Postelnicu, să le fie de talmăcitū, nesciindū că 'i ducū sē'i închișă pentru pisma și zavistia lui Nicolai Vodă. Dera Lupul Vornicul, cându 'lu-au dusu înaintea Vezirulu într'o scârbă și urgie ca aceea, în ce grijă arū fi fostu? Ce răspunsu să dea elu Vezirulu? Atuncea nu de domniea nimēru, ce de capul sēu avendū grijă și spaimă; cându pentru unu domnu hainu cu totă țera lui, numai pre dēnsul 'lu-au găsitū mai de sîrgu să dea sēmă, și de și au avutu îndrăsnirea din poronca Vezirulu să'si alēgă domnu pe cine arū socoti, nu dōră din domniii mazīli ce erau la Pōrtă, ce pre cine arū socoti. Deci și Lupul Vornicul, au de Constantinū Vodă arū fi pomenitu, de care nu erau bucurosū nici de nume sē'i auđă; au de Nicolai Vodă de carele erau bucuroși că s'au mântuitū de dēnsul; au de Antioh Vodă a căru frate era Dimitrașco Vodă, atuncea rocoșitu și viclenu Împărăției? Ce numai pre Mihaï Vodă era datorū sē'lu cēră domnu ce era din boierii de țēră, de dēnșii alesū la domnie, cum s'au șisū mai susu; pentru care cerere elu au încăputū la urgie.

Ținut'au închiși în Varna pre acești trei boierii de alu doile anu, și era Nicolai Vodă 'i-au scosū și 'i-au adusū în țēră, făcēndu'si obrazū că nu suntū de dēnsul închiși, ce elu au făcutū milă de 'i-au scosū din închișōre.

Bani ce au strinsū Lupul Vornicul din târgu din Iași, 'i-au luatū Nicolai Vodă, dândū strinsōre și bătaie unu Diacū de Visterie ce 'i erau pre sēmă pentru câți bani erau chielțuiți în trebile țerii.

Lupul Vornicul cu mergerea lui la Vezirul, au mântuitū totă țera de robiea Tătariloru, era pre sine nu s'au pututū mântui de urgiea lui Nicolai Vodă!

CAP. XIX.

A doa domnie a lui Nicolai Vodă Mavrocordaiu.

Venit'au Domnă țerii Nicolai Vodă în locul lui Dimitrașco Cantemiră Vodă în anul 7220. Pățându una ca acesta la Pôrta Împărăției Ionachi fratele lui Nicolai Vodă, fiindu dragomanu la Împărăție, prea lesne au eșitu Domnă Nicolai, alesu la o vreme ca aceea ce se rocoșise Dimitrașco Vodă. Era până a veli Nicolai Vodă în scaunū, au trimesu pre frate-său Ionachi dragomanul aice în Iași pentru nisce bani; și luându'si banii s'au întorsu éraš la slujba lui.

În anul d'ântéiu a domniei lui Nicolai Vodă, era multă nevoie în țera de ómenii Leșilorū, pribegi ce erau cu Șvedul în țera Turcésca Lipcani, Leși și altă adunătură orânduiți la ținutul Romanului, a Némțului, și a Sucevei, s'ei hrănescă dândule provianturi, ce după firea lorū nu'i puteau sătura bieții ómeni; ce prădaū și jăcuiau cum le era voia. Și acesta era din neascultarea lui Nicolai Vodă, că boierii ilū sfătuiau s'ei bage aice în tîrgū pre la gazde, precum au făcutu cându era Dimitrașco Vodă, și se le dee proviantu se nu'i slobodă prin țera; éra el n'au vrutu. Ce mai pe urmă nu'i putea scóte din țera, până n'au eșitu ei de bună voia lorū. Nicolai Vodă totu ca și în domniea d'ântéiu își ținea lucrul; pe nime din boierii nu credea; ușa lui închisă. Unde domniū închidū ușile supușilorū s'ei, acolo și supușii închidū inimile domnilorū s'ei. La județu așași niméruī nu alegea, nici limba țerei sciindū. Turcii erau slobodii cu voia lui a apuca pre unii și pre alții pentru boii de negoțu, și pentru alte jacuri din rěscóla Moskalilorū; și închidéndu'i îi făcea de plătiaū Turcilorū. Pentru nime nu vra se se pue, macarū că avea fermanū Împărătescū de ertatū greșelele tuturorū din rocoșirile de atunce. Deci Nicolai Vodă ca unū domnū străinū, și pentru se între în voia Turcilorū, de nime nu'i era milă; și mai multū Ramadanū Postelnicul ilū sfătuia se pliněscă pagubile Turcilorū, se nu și'i facă neprietenii; că apoi Turcii ilū vorū apuca óre cându în Țarigradū și va avea gălcévă. În anii 7221, alū doile anū a domniei lui Nicolai Vodă, au venitū Turcii de au luatū Hotinul cetatea și cu totū ținutul, într'acestū chipū; fiindū Craiul Șvedescū în țera Turcésca, cu Leșcinski, domnū Leșescū, ce vra s'elū rědice Craiū Leșescū, și cu starostele Haliski, Voevoda Kioschi cu agiutorul Turcului, că tótă gălcéva Șvedului cu Moskalul pentru Crăiea Leșescă era, cum s'au đisū mai susū, Leșii, acestii ce erau cu Șvedul în țera Turcésca au închinatū se dea Turcului cetatea Camenița în țera lorū, numai se fie pre voia lorū pentru Crăie, și pornindu-se oști turcești, se mérgă se între în Camenița se așede și Craiul în țera Leșescă, și cu prilejū de oști turcești, se mérgă și Șvedul prin țera Leșescă la țera lui se hălăduěscă de Moskalū. Leșii din țera lorū simțindū de venirea Turcului la Camenița, au trimesū solū cu cărți, în timpinarea Saraskerului Abdi-Pașa, ce era cu oștile, s'elū întrebe

unde merge cu acele oști, și s'î dea răspunsu să nu mērgă la Camenița. Și timpinându solii Leșesci pe Turcū pe Prutū la Zagarancea, aū întreatū pe Pașa unde merge cu atâte oști. Pașa le-aū răspunsū că merge în țera lorū în Camenița, dată de Leșii ce erau cu Pașa acolo în óste. Solii aū răspunsū că în țera Leșescă este Craiū aședatū carele are de grija Cameniței și a tótă țera lorū; ce se se întórcă că n'aū ce căuta la Camenița, avēndū ei pace aședată cu Împērăția; și Camenița de bună voie le-aū dato Turcii Leșilorū, nu de multū. «Éră Leșii acesti pribegī cum se pótă ei a închina vouē Camenița, cu care ei n'aū nici o trébă, ce nici pre dînșii singurī nu'ī primesce recipopolita.» Turcul vedēndū acelū răspunsū de la solii Leșesci, se se întórcă înapoi le era cu rușine; ce aū luatū pre Leșcinski și pre staroste Halički, și 'ī-aū băgatū în nisce fére, și 'ī-aū întorsū la Tighiné; éră cu óstea tótă aū mersū Pașa pe Prutū în susū, și aū mersū de aū descălecatū în Hotinū, și s'aū aședatū lucrāndū împregiurū cetatea, ce le-aū trebuitū, unde și până astăđi zidescū și întărescū cu mare scādere țerei. Dicu că și venirea Turcilorū în Hotinū totū cu indemnarea lui Nicolai Vodă aū fostū. Pre Leșcinski și pre starostele Halički 'ī-aū sloboditū Turcii, și s'aū dusū în țera lorū. Éră Craiul Șvedescū fiindū în Tighiné ilū țineaū Turcii cu multă chieltuclă, omū desmerdatū în avere, chieltuitorū fără sémă, câtū nu'lū mai puteaū ține Turcii. I-aū mersū carte de la împēratur Turciei se se rădicesc din Tighiné se mērgă la țera lui; el n'aū vrutū se mērgă. Apoi aū trimesū de 'ī-aū luatū fōră voia lui din Tighiné și 'ī-aū dusū în Țarigradū. Éră până a'lū lua, el se apucase de rēsboiū din casele de unde ședea elū, se nu se dea Turcilorū sē'lū ducă la Țarigradū. Ce încungiurāndū Turcii casa, aū nāvălitū sē'lū ȳa din casă; éră elū aū sārītū pe o ferēstră cu șpaga a mână în glóta Turcilorū, și apucēndū'lū Turcii 'ī-aū dusū la Țarigradū.

Domnul blagorodū și vestitū, măcarū că arū cădea din cinstea sa, éră cu inima sa totū se pare a fi nebiruitū. Așa și Șvedul simetū se ținea Craiū nebiruitū, cerēndū oști de la Turcū într'agiutorū sē'lū petrécă prin țera Leșescă, până în țera lui; ca vedēndū'lū lumea mergēndū cu glóta mare, sē'lū slăvescă ca pre unū Craiū nebiruitū. Éră Moskalul n'aū primitū acea pompă a Șvedului, ce aū dīsū se mērgă Șvedul cu puțintea glóta sa ca unū omū fără putere, și abiea scăpatū cu dīle; și așa ȳi va da cale prin țera Leșescă, fiindū oștile Moskalului prin țera Leșescă, și pre la cetățile ce le luase de la Șvedū. Șvedul sātulū de binele Turcului, mai pre urmă era bucurosū se scape cum arū putea, se se ducă la țera sa; și 'ī-aū datū cale prin țera Ungurēscă; și aū mersū de nu 'ī-aū cunoscutū nime în glóta lui; că cei ce mergeaū înainte la conace, daū veste că sosesc Craiul; éră cei ce veniaū mai pre urmă la conacū, dīceaū că aū trecutū Craiul înainte. Și așa, din conacū în conacū, trecēndū prin țera Ungurēscă, nime 'ī-aū cunoscutū. Éră dēcă aū sositū în țera lui, îndată aū făcutū oști și se bătea cu Moscalii ce erau prin cetățile ce le luase de la Șvedī, și pre apă și pre uscatū, până și elū 'și-aū pusū capul, lovindu'lū dintr'o pușcă.

Nicolae Vodă domnindū aice în țeră cu multe nevoi țerei, plinindū poruncile Împērăției, și mai mare greū era Hotinul, trebuindū șahorī, și menzilurī,

și alte cheltueile multe; și ómenii din țeră au trecutú toți în olatul turcescú în ținutul Hotinului.

În al treile anú a domniei lui Nicolai Vodă, au mersú oștile Turcesci la Morea; venit'au poroncă împărătescă la Nicolai Vodă de au datú cincí sute de cai de óste de pre la boierii, și de la mazilii, totú cai aleși. Și mergendú Turcii au luatú Morea; și vestita cetate Anapoli câte-va zile bătând'o o au dobânditú, și alte cetăți au luatú cu multă avere, prădândú și robindú totú ce au găsitú.

Nu putemú trece cu scrisórea pentru mazilia lui Constantinú Vodă Brâncovanul, Domnul Muntenescú, ce 'i-au venitú de la Turci; cu mare jale a scie de o furtună ca aceea ce 'i-au venitú așa fără de veste, fiindú acum de 27 ani Domnú acei țeri cu feciori însurați, cu fete măritate, întemeiatú cu atâte moșii, case frumoșe prin tóte satele, avuție nespúsă, avendú și boierii mari bătrâni pre unchiil sėi pre Cantacuzinesci, ómenii fórtē vestiți alesú spre părțile Creținesci, anume Constantinú Stolnicul și frate-sėu Mihaí Spătarul; pre acesti doi își lăsa tóte trebile domniei, și fórtē cu bunú cumpătú au mersú 27 ani, și aveau mare cinste și dragostē la Domnú.

Dupē ce s'au rădicatú feciorii lui Constantinú Vodă Brâncovanul și cu gine-rii, au începutú a face multe amestecături și lucruri neplăcute între acesti boierii, batgiocorindu'i; cari nu le-au pututú suferi îndelungú; ce din credincioși ce erau Domnului Muntenescú dupē datoriea sângelui, ce erau totú de unú némú, și din credincioși adevērați, prea lesne s'au schimbatú întru vrăjmașie; cari din di în di cercau prilejú cum și în ce chipú s'arú putea mântui de acelú domnú al lorú.

Pre acea vreme era Mihaí Vodă mazilú dupē a doua domnie în Țarigradú unde și elú încă câtú putea lupta cu neprietinil pentru Constantinú Domnul Muntenescú, pentru multe strimbătăți și piri ce 'i făcuse Basarabú Vodă, cum s'au disú mai susú, pírindu'lú că Mihaí Vodă Domnul de Moldova este hainú și vra se fugă la Moskali cu tótă casa lui, și alte amestecături nenumērate, cândú era Mihaí Vodă cu a doua domnie în țeră ca s'elú mazilésca, și pre o parte il clivetia, pre altă parte vērșa bani nenumērați, până au și mazilitú pre Mihaí Vodă. Măcarú că 'i era prietinú lui Mihaí Vodă Ali-Pașa Vezirul ce era atuncea, ce auđindú atáta píra că 'i hainú și va sē fugă la Moskali, 'și-au întorsú prieteșugul în urgie; cređendú píra minciunosă, au trimesú óste din Tigghiné și au rēdicatú pre Mihaí Vodă din scaunul domniei, și 'l-au dusú în Țarigradú închiđendú'lú în Edecula cu tótă casa lui. Apoi eșindú din Edecula totú nu'lú lăsa domnul Muntenescú sē se odihnésca mazilú cum era; ce cu multe piri il adăogea s'elú facă surgunú și din Țarigradú încă și bani au datú unorú Enicerii, s'elú omóre nóptea, unde le-arú da mâna; care aceste tóte singurú Mihaí Vodă ne spunea, dăcá au venitú cu a triea domnie aice. Dupē întórcerea Moskalilorú, aflat'au vreme și Mihaí Vodă la Pórtă a piri pre Constantinú Vodă domnul Muntenescú, că cu scirea lui au venitú Moskali și i-au chie-matú de au stricatú cetatea Brăila, și elú le-au gătitú zahara și altele, precum va sē fugă la Nemți; carele tóte erau adevērate câte au disú Mihaí Vodă. Éra atuncea stricandú pacea Turcii cu Venețienii, și gátindu-se de óste, era bucurosú Vezirul sē prinđă pre domnul Muntenescú la mâna lorú s'elú mazi-

léscă; ce temându-se că nu'lă voră puté prinde și se va duce la Nemți, flă lăsa. Érá pre acea vreme fiindă Ali-Pașa Veziră, omă fórté cu cumpătă, și cerca pretutindene zurbalele și 'i totă omoră, care Veziră aă remasă de minune la Turci, câtă se cutremurăă toți Pași, și totă răsăritul de dănsul, de morții ce făcea. Atuncea aă chiebată Vezirul pre Mihał Vodă și 'l aă întreată, puté-va în vr'ună fel să facă, oră cu óste, oră cu altă mijlocă, să prinđă pre Brăncovanul domnul Muntenescă? Mihał Vodă aă poftită să'í mai dee ceva vreme până va cerca lucrul, și atuncea îi va da răspunsă; și sciindă Mihał Vodă că Cantacuzinesci, unchiă acelui domnă, s'aă rēcită și s'aă depărtată de dănsul, aă rēpeđită în țera Muntenescă pe ună credinciosă al sēu cu scrisóre la Mihał Spătarul, arătându'í totă lucrul, precum maziliea domnului loră este gata, numai din țeră să nu se facă vr'o smintelă, să nu fugă, saă să nu se facă vre o zurba; și póte să nu'lă dee boierimea și slujitorimea, și să fugă toți cu dănsul. Ce aceste tóte Mihał Spătarul le-aă luată asupra lui; numai fermană de mazilie să'í vie, érá despre altele va da el sémă, și s'aă apucată pre capul lui cu giurământă, cum va veni Domnă loră la mănule Împăratului fără de voiea lui.

Viindă acestă răspunsă la Mihał Vodă, îndată aă mersă la Vezirul și s'aă apucată că nici o zurba nu se va face, ce la mănule lui va veni domnul Muntenescă cu tótă casa lui și cu tótă avuția lui. Vezirul decă înțelése așa, se implu de bucurie, ce totă nu s'aă încredută cu atăta, ce aă đisă lui Mihał Vodă să'í facă zapisă la mână lui, cum se va puté lua domnul Muntenescă din scaunul lui, și'lă voră aduce mazilă la mână Imperăției; érá de s'ară tēmpla intr'altă felă, să scape domnul Muntenescă Constantină Vodă Brăncovanul, să dee sémă Mihał Vodă la Imperăție; de care lucru 'i-aă căutată lui Mihał Vodă a face și zapisă.

De mirată lucru este la câte s'aă băgată Mihał Vodă, și 'și aă pusă vieța la mijlocă. Étă ce agonisesce zavistia, cum află vreme neprietenal de'si isprăvesce trebile lui; că aceste tóte de nu s'ară fi acolisită Constantină Vodă Brăncovanul domnul Muntenescă de Mihał Vodă, nu s'ară fi făcută nici Mihał Vodă vrăjmașă asupra lui Constantină Vodă Brăncovanul; numai aice s'aă plinită cuvēntul Proorocului Davidă, ce đice: «săpat'aă grópă și aă căđută intr'ēnsa.» Că cele ce gătia domnul Muntenescă lui Mihał Vodă, tóte asupra lui i-aă venită încă și mai cu asupră.

Vezirul adeverindă lucrul cum nime nu se va pune împrotiva porunciă Imperătesci pentru domnul Muntenescă, ce'lă voră da de'lă voră aduce la Imperăție, îndată aă rāpeđită pre ună Agă Imperătescă anume Mustafa Aga cu puțintei ómeni, și cu două slugi a lui Mihał Vodă în portă turcescă îmbrăcați, cu fermană de mazilie, și altă fermană la boieri și la tótă țeră să'lă dea de grumază, că apoi tótă țeră loră subt sabie voră da. Și a doua đi după acelă Agă, aă pornită pre Imbrihorul Împăratului, și fórté cu mare taínă, câtă nime în Țarigradă n'aă sciută unde mergă.

Constantină Vodă Brăncovanul nesciindă nemică de una ca acēsta să se păzescă, numai ce aă sosită Aga Imperătescă mercuri înaintea Pasciloră, și aă descălecată la curțile domnesci. Indată intrândă în casă, prinđendă tóte ușele

aŭ scosŭ fermanul de mazilie, ŝi 'lŭ-aŭ cetitŭ, ŝi aŭ inceputŭ a bate pre copii din casă în tŭte părțile, ŝi a'ŭ scŭte din case afară. Atunce dŭcŭ sŭ fie strigatŭ Constantinŭ Vodă pre ferestŕă: «Slugitorŭ, slugitorŭ unde sunteți? Nu mŭ lăsați!» Ce nimicŭ n'aŭ isprăvitŭ, că Turciŭ prinsese porțile, ŝi aŭ pecetluitŭ tŭte cămările ŝi tŭte beciurile. Boierŭ pre la gasdă fiindŭ, dŭcă aŭ prinsŭ de veste toți s'aŭ spăimântatŭ.

Turciŭ, dupŭ ce aŭ prinsŭ porțile curții ŝi aŭ pecetluitŭ cămările ŝi beciurile, aŭ trimesŭ de aŭ chiebatŭ pre boierŭ la curte, ŝi le-aŭ cetitŭ fermanul Impŕătescŭ. Boierŭ înțelegŭndŭ poronca Impŕătescă, toți s'aŭ plecatŭ poronciŭ ce scria în fermanŭ;  ră pre Domnŭ 'l-aŭ luatŭ boierŭ în chiezășie, cum va sta, nu va fugi nicăiri;  ră pază totŭ sta impregiurŭ. A două dŭi aŭ sositŭ în Bucurescŭ ŝi Imbrihorul Impŕatului. Mare jale era a privi cineva atunce unŭ Domnŭ vestitŭ ca acela, imb tr nitŭ în domnie; bocete, ŝi țipete în fețele ŝi nurorile lui; c  pre toți 'i-aŭ strinsŭ cu mare pază ŝi gr z  la unŭ locŭ, ŝi pre feciorŭ ŝi pre ginerŭ; ŝi nimic  z b vindŭ, ce totŭ în grabă 'l-aŭ gătitŭ s 'lŭ pornesc  mai cur ndŭ.

Atunce Impŕăția giuruise domniea țerei Muntenescŭ lui Mihaŭ Vodă, care ŝi  menii lui erau trimiși cu Imbrihorul cu cărți pre la o s m  de boierŭ în țera Muntenesc ; ce n'aŭ îngăduitŭ boierŭ Muntenescŭ lucrul acela, mai alesŭ Cantacuzinescŭ. Ce s'aŭ agiunsŭ cu Imbrihorul, ŝi aŭ r dicatŭ Domnŭ noŭ pre Stefanŭ Spatarul feciorul lui Constantinŭ Cantacuzino Stolnicul, ŝi  dat  'l-aŭ dusŭ cu alaiŭ la curțile domnescŭ; ŝi șed ndŭ în scaunul domnescŭ, aŭ datŭ din pusce, ŝi în dobe, în surle după obiceiul domnescŭ; ŝi t t  boierimea aŭ venitŭ de i s'aŭ  chinatŭ, ŝi s'aŭ adunatŭ s rut ndu'ŭ m na. Și scul ndu-se Domnul celŭ noŭ din scaunŭ, aŭ mersŭ în casă unde era v ru-s u Constantinŭ Vodă Br ncovanul de i-aŭ s rutatŭ m na. O! ce s rutare cu ciudă ŝi cu lacrimi, cândŭ sluga se domnesce în scaunul domniei st p nului s u, cu  nel ciunŭ ca aceste, scoț ndu'ŭ nu numai din domnie ci ŝi din țer , din moșiile lui.

Atunce cu multe lacrimi Constantinŭ Vodă Br ncovanul aŭ muștratŭ pre v ru-s u Stefanŭ Vodă, cum 'l-aŭ  șelatŭ de i-aŭ luatŭ cinstea ŝi domniea.  re nu este mai mare ciudă sluga în locul st p nului, precum ŝi B sarabŭ Vodă s racul privi pre sluga lui cum i-aŭ luatŭ domniea! Haŭ lume fără sașu, cum nu se putură  destula Cantacuzinescŭ cu atâta cinste ce ave u la acestŭ Domnŭ, ŝi c  avere nespus , ŝi'ŭ viclenir  ŝi'ŭ luar  domniea! D r  ŝi Domnii cu cine vorŭ put  să se  cred  cândŭ ŭ viclenescŭ n mul lorŭ! Adev ratŭ c  vrăjmașii omului, căi de casa lui suntŭ.

Aflat'aŭ ŝi avuție mult  f r  s m , bani ŝi od re; ŝi g tindu-se 'lŭ-aŭ pornitŭ din Bucurescŭ cu t t  casa lui, cu feciorii ŝi cu ginerii lui.

 r  cândŭ eșia din Bucurescŭ, totŭ norodul, cu micŭ cu mare, lăcrima ŝi pl ngea dup  acelŭ Domnŭ ca după unŭ tată; fiindŭ în mare bișugŭ țera lorŭ în 27 ani ce aŭ domnitŭ elŭ; plin  era acea țer  de  meni cu hran  ŝi cu agonisit , precum se pomenesce că aŭ fostŭ ŝi la noi în țer  în dŭilele lui Vasili Vodă.

D c  aŭ dusŭ pre Constantinŭ Vodă Br ncovanul în Țarigradŭ, 'lŭ-aŭ  chisŭ în Edecula cu t t  casa lui;  r  casele lui ce le avea în Țarigradŭ, le-aŭ

scosă Turcii la vîndare. Și cum aș sosită, îndată aș venită ómenii Impărătesci, și i-aș scrisă tótă avuția, și o aș luată pre séma Impărăției, bani, și odóre, și haine, și alte lucruri scumpe. Ce hainele și alte lucruri le-aș dată pin tîrgu de le-aș vîndută, câtă se umpluse Țarigradul de hainele loră, și de cusuturile cele cu sirmă, care și pre aice aș agiunsă de le vindeaș Turcii. Érá pre dînsul sáracul 'l-aș pusă la muncă ca s'și spue avuția ce mai are; și aș spusă totă ce aș avută, că avea bani la Veneția și la Nemți, și 'i făceaș silă s' trimiță s'și aducă banii de acolo; ce aceea nu s'aș putută face. Érá alți bani ce aș avută 'i-aș dată, câtă se miraș și Turcii de atáta avuție; și totă 'l-aș muncită cu nesuferite munci și cazne de dupé Pasci pánă în ziua de Sántă-Măria mare; că din țera Muntenescă totă filă adăogea cu pîră Stefană Vodă pánă i-aș mánecată capul. Érá atunce 'l-aș scosă la divanul Impărătu-lui cu tus-patru feciorii lui, și muștrándu'lă cu cuvéntul Impărătul, făcéndu'lă haină, îndată aș pusă de aș tăiată capetele, fecioriloră înaintea tătăne-seu. Érá unul din feciorii lui, vędéndă perđarea frașiloră, aș fostă đicéndă că se va turci; ce 'l-aș înfruntată tătă-seu cu cuvéntul đicéndu'i: «Mai bine 'i s' móră în legea Creștinescă, de câtă s' se facă păgánă Turcă». Și dupé perirea fecioriloră lui, tăiatu-i'aș și lui capul. Jalnică privire și nepovestită urgie! Ce inimă impietrită ară fi fostă aceea s' nu plángă atunce! Trupurile loră le-aș aruncată în mare. Priviți acum mai marii țeriloră și cei ce stépăniți multimile, ce agonisesce lăcomia cea preste mēsură, și volnicia celoră ce poftescă și se tindă s' supue pre toți împregiurașii se, și nu se potă odihni cu cele ce suntu drepte a le lui date de la Dumneđu, ce va s' supuie și s' apuce cele străine. Precum și acestă Domnă Constantină Brâncovanul sáracul, de-apururea se silia s' supuie pre Domnii din Moldova, s' 'i fie sub ascultare, adecă ce ară pofți oră de bine, oră de rău, s' nu 'i éșă din cuvéntă. Ce cu greú póte s' se facă acésta, avéndă améndoii acești Domni țeri osébite, și stépănirea loră de atocma; ce mai bine cineși a le séle s' păzescă; că de 'i și pare mai slabă neprietenui tēu de câtă tine, și făcéndu'i strâmbátate cu puterea averei tale, singură Dumneđu se pune agiutoră aceluí mai slabă împrotiva baniloră tei, și te surpă cândă nu te gándesci; și cândă socotesci că te vei odihni pre averile tale, atunce le rēsipesce și le dá în mánale altora; precum și casa lui Constantină Vodă Brâncovanul ca o nemică și de odată s'aș stinsă, apucándă străinií averile lui.

Haí lume! cum se înșelă ómenii, și nu se potă satura de dragostea ta! La ce sfirșită 'i aduce pre cei ce urméză voiei tale! Cu adevératú fumú și umbră, visuri și párerí este cinstea ta.

Stefană Cantacúzino domnul Muntenescă, dupé perirea Brâncovanului cugea că se va odihni, și va rēmáné domnă neschimbată în mulți ani; ce plata lui Dumneđu nu 'l-aș îngădută, că al doile ană i-aș venită și lui mazilia, și ducéndu'lă în Țarigradă aș mersă și tătă-seu bētránul Constantină Cantacuzino Stolnicul cu dînsul; și cum aș sosită i-aș omorită Turcii cu gróznică mórte; și pre tătă și pre fecioră pe Stefană Vodă i-aș sugrunată. Și așa aș plătítă și ei mórtea lui Constantină Vodă Brâncovanul; cu ce mēsură aș mēsurată, și loră li s'aș mēsurată. Vedeți aice giudecată aeve și de sírgu de la

Dumnezeu; păziți-vă cei vicleni și răi, că giudețul lui Dumnezeu nu va trece nici pe unul.

Era după ce au omorât Turcii pe Ștefan Vodă, au trimis aice în țară la noi, și au luat pe Nicolai Vodă cu totă casa lui, și l-au dus Domn în țara Muntenescă; era aice în locul lui Nicolai Vodă, au venit Domn Mihai Vodă cu a treia domnie.

Nicolai Vodă, isprăvindu-și lucrul său ca să meargă domn în țara Muntenescă, au scos mari greutăți pe țară și pe boieri pe la ținuturi cu sume mari, peste puțină omenilor; și au luat mulți bani; sumele acele deplină cu mare sirguelă, cu zapcii, închidându pe boieri, i-au făcut de au istovit toți banii. Apoi i-au sosit și schimbarea domniei de s-au mutat în țara Muntenescă.

Boierii decă au înțeles de venirea lui Mihai Vodă, toți s-au bucurat; dară și Nicolai Vodă întru această domnie a doua era mai blând de cât în domniea de nteiu. Era mergându în țara Muntenescă Nicolai Vodă, cum au domnit într'acea țară, am lăsat să scrie Muntenii; era noi ne întorcem la lucrurile țerei noastre.

Mihai Vodă, îmbrăcându caftan de domnie, n'au zăbovit în Țarigrad, ce în menzil Impăresc l-au pornit numai cu slugile se; fără dōmna sa au venit, fiind lucrurile tulburate între Turci și între Nemți, gătindu-se de oște.

CAP. XX.

Domniea a treia a lui Mihai Vodă Racoviță.

In anul 7224, schimbându-se Nicolai Vodă din domniea Moldovei în țara Muntenescă, venit-au Mihai Vodă domn țerei, și au intrat în Iași în 24 zile a lui Fevruarie, în duminica brânzei. Într'acest an, gătindu-se Turcii de oște să stea împotriva Nemților la Belgrad, cum au venit Mihai Vodă în scaunul domniei, îndată i-au venit poroncă de au dat trei sute de cai din țară, pentru trēba oștei. Și făcându rēboi Turcii cu Nemții, au luat Belgradul de la Turci, cetate vechiă din crăiea Ungurescă. Luat-au Nemții atunce și țara Muntenescă până în Olt, și apoi s'au împăcat Nemții cu Turcii. Întru acest an au fost timp rău cu rēcēlă, câtă nimene n'au apucat altă dată să fie fost așa; că nici la sfântul Gheorghe nu era înverdit, nici câmpul, nici codrul, și au fost scādere în vin, și în vi și în totă rōda.

Nicolai Vodă domnind în țara Muntenescă, mare vērșator de sange s'au arētat în boierii acei țeri, cât și pre Antim Mitropolitul, pentru ce l-au înfruntat cu cuvēntul pentru tirāniea lui, l-au omorât, nu se scie cu ce fel de mōrte. A căruia tirānie nesuferind boierii, au adus oște Nemți și catane din țara Ungurescă, și fiind Muntenii toți la un cuvēnt, au dat pre Nicolai Vodă în mânăle Nemților cu totă casa lui, și l-au dus în țara Ungurescă jăcuit și prădat de tot ce au avut. Era mai înainte de acea

zarvă aŭ trimisŭ Vezirul în țera Muntenescă de aŭ luatŭ pe Mihai Cantacuzino Spatarul, și pre Dudescul Spatarŭ, și cum i-aŭ dusŭ la Vezirul, îndată le-aŭ tăiatŭ capetele. Trimis-aŭ Vezirul și aice în țeră la Mihai Vodă de aŭ luatŭ pre Lupul Costaki Vornicul; și cum 'l-aŭ dusŭ la Vezirul, nimicŭ nu 'l-aŭ mai întreatŭ, ce îndată i-aŭ tăiatŭ capul. Aceste s'aŭ făcutŭ cândŭ mergea Vezirul cu ôste împotriva Nemțilorŭ la Beligradŭ; érá ce vină i-arŭ fi datŭ Lupuluŭ nu se scie; numai totŭ de Nicolaŭ Vodă i-aŭ fostŭ perirea, precum amŭ întelesŭ dintr'alțiŭ.

Dupé ce aŭ luatŭ Nemțiŭ pre Nicolaŭ Vodă din țera Muntenescă, cum s'aŭ pomenitŭ mai susŭ, deprindédu-se în jacuri Nemțiŭ și catanele, aŭ începutŭ a trece și aice în țeră, cu învățatura unui Generalŭ ce era în Brașău; și întéiu în satŭ în Ocnă aŭ lovitŭ fără veste, și aŭ luatŭ pre doi Turci neguțitorŭ ce erau acolo veniți sê încarce sare. Și mai pe urmă s'aŭ mai înglotitŭ catanele, și aŭ venitŭ de aŭ lovitŭ în Romanŭ, și aŭ luatŭ éráși pe nisce Turci; și ducédu-ŭ în Brașău îi închinaŭ Generaluluŭ; și rescumpérându-se Turciŭ cu bani, îi slobođia Generalul. Și așa cu dobânda de la Turci deprindédu-se acelŭ Generalŭ cu tâlhariŭ sêi, mare zarvă s'aŭ ațitatŭ în țeră, înmulțindu-se tâlhariŭ lui, orŭ cu scirea Generaluluŭ, orŭ cu scirea celorŭ mai mariŭ ai lui, cum era Generalul de Sibiu. Aŭ începutŭ a prăda pe sub munte mônăstirile și casele boieresci, făcédu'și prilejŭ cu Turciŭ, că de le-arŭ veni vr'o scârbă de la mariŭ lorŭ, sê se mântuescă totŭ cu Turciŭ, anume că ei unde sciŭ Turciŭ mai pre aprópe, acolo agiungŭ pentru ca sê'i dobândescă; că ei cu ôstea la Beligradŭ n'aŭ fostŭ sê facă dobândă de la Turci. Și viindŭ unŭ Căpitanŭ de Catane anume Frențŭ, aŭ intratŭ în mônăstire în Cașinŭ, unde era bejănită țera și boieriŭ de pre acolo, de grija catanelorŭ, vedédu că pradă și jăcuescŭ, și pre Turciŭ îi robescŭ; Frențŭ Căpitanul numai cu 20 de ómeni aŭ venitŭ în Cașanŭ, de care arŭ fi pututŭ o țeră de ómeni sê se apere, sê nu'lŭ lasé sê între în mônăstire; ce cu toțiŭ 'lŭ-aŭ primitŭ, și i s'aŭ închinatŭ. Fiindŭ acolo Vasili Ciaurul, isvoditorul acestorŭ zarve, ce făcură toțiŭ la unŭ cuvéntŭ, âmplédu-se de gônđuri rele asupra lui Mihai Vodă. Multŭ socotindŭ de sine Vasili Ciaurul sê se rădice domnŭ de la Nemți, îndemnându'lŭ și alțiŭ de potriua lui, la minte desertŭ, mers'aŭ în Brașău Vasili Ciaurul la Generalul de Nemți de 'l-aŭ făcutŭ grafŭ. Și făcédu-se una cu catanele Moldovenii nostriŭ cu mariŭ cu micŭ pradăŭ, jăcuiaŭ unul pre altul, mônăstirile pre sub munte, casele boieresci, câtŭ ținea pre Siretŭ, și pre câți nu se închinaŭ lorŭ sê ție cu dênșiŭ. Țineaŭ drumurile, colnicele; mâncaŭ, stricaŭ și jăcuiaŭ, precum este năravul Moldovenilorŭ la vremi ca acele. De și erau ómeni ca acia sê nu ție cu dênșiŭ, temédu-se sê nu cađă la primejdie, mai pre urmă cum s'aŭ și prilejitŭ, nu puteaŭ hălădui de cei-alți sê scape d'înaintea lorŭ; ce de nevoie numai sê fie cu dênșiŭ, până în Siretŭ, și până în Milcovŭ, totŭ de acea bréslă, înglotindu-se și înmulțindu-se din tóte părțile. Era și unŭ Mironŭ ce aŭ fostŭ și Serdarŭ cu unŭ hiastru alŭ sêi, omŭ fórá învățatură, mândru, semețŭ, cu numele lui, Velicico; năditus'aŭ și acestiŭ la ceta catanelorŭ. Decŭ Mironŭ aŭ sfătuitŭ pe Frențŭ Căpitanul de cātane, de aŭ mersŭ din Cașinŭ și aŭ intratŭ în cetatea Neamțuluŭ, cu nădejde că vorŭ ține cetatea Némțuluŭ cu locurile d'împregiurŭ, cum aŭ ținutŭ

Leșii, nu de multă, din venirea lui Sobietki Craiul Leșescă, pre cândă acelă Mironă era Jolniră la ună stégă de Moldoveni; și âmplëndă cetatea de bucate, ei se țineaă biruitoři, ca cum ară fi dobândită țera Moldovei până în Siretă, ca și Nemții țera Muntenescă până în Oltă. Ce doi domni într'o țera nu potă fi.

Acesti din Némțu căutaă vreme să vie să iae pre Mihaï Vodă din scaunul seă, ca și pre Nicolai Vodă din țera Muntenescă. Mihaï Vodă, pentru acestă tulburare se păzia de primejdie, și aă întrată în mănăstire în Cetățuie; unde nici acolo nu'lă putea ținea vremea să măie, cunoscëndă pre slujitorii seï în doiți, mai multă stăruindu-le inimile spre neprietenă, de câtă spre dănsul, se'lă rătuescă ca pre ună domnă. Cu toți căutaă să vedă pre catane cum sosescă în Iași silită să li se închine, vestinduse vălfa Nemțiloră de isbândă asupra Turciloră atunce și la Beligradă.

Mihaï Vodă pre o parte se păzia de primejdie, pre altă parte trimitea ómenă de ai seï cu cărți pre la mazili, și pre la alți ómenă de peste Siretă, fiindu'i milă de țera, să nu stea cu Catanele, ce să fugă d'înaintea loră, seă să stea cu toții să prinďă pre Catană seă să'i gonescă; că puterea Impărăției este mare, și va trimete Tătari, și pre toți îi voră lua în robie; érá ei ne cum să înțelégă, ce încă mai sămeși eraă, și apucaă, pre acei ce le duceaă cărțile, și'i puneă la închisóre, dându'i în mânele Cataneloră de'i pedepsiaă cum era mai răă; și'i făceaă păgâni, că țină cu Turcii, și nu se închină cu tótă țera la Nemți.

Adus'ău Mihaï Vodă lăngă óstea sa și oști străine, câte-va stéguri de Lipcană de la Pașa de Hotină, și 200 de Tătari și 700 de Cazaci Zaporojeni de la Hanul, aice în Iași, să'i trimiță asupra Cataneloră peste Siretă, la Némțu și la Cașană; ce pentru să nu strice țera cu oști străine nu 'i-ău trimesă, asceptândă să se tēpescă sumețea loră, așdindă de oști, ce aă adusă Mihaï Vodă, și se voră duce Catanele din cotro aă venită, lăsândă locul de bună voiea loră. Érá și Catanele, și cesti din țera mai tare se'ntunecaă cu orbiciunea tiraniei loră, nici cum socotindă la ce le va veni lucrul pre urmă; Ciaurul cu céta lui în Cașină, érá Mironă cu hiastrul seă Velicico în Némțu. Tirantul móre să apuce cele străine, érá domnul întru bunătate desăvērșită să apere a le sele pune nevoință. Mântuitorul lumei Hristosă vrëndă să se ducă din lumea acéstă, n'ău đisă rēsboiă lasă voă, ce aă đisă: pace lasă voă; pacea mea daă voă. Dē unde se vede că Creștinului adevărată mai multă este a păzi pacea, care aă lāsāt'ó Hristosă, de câtă a rădica rēsboiă pentru rēs-cumpărarea strimbătățiloră ce ară avea. Așa și Mihaï Vodă ca ună Creștină adevărată, pace păđindă fōră smintelă, asceptândă întórcerea loră; érá ei nici chiemați a așdă, nici trași a simți nu s'ău plecată; că întărđierea certarei, Dumneđeă cu asupră o plinesce. Mihaï Vodă óstea cea străină, Lipcană, Tătari, Căzaciă cei ce venise de pază, nu 'i-ău trimesă asupra Cataneloră, pentru ca să nu facă risipă și stricăciune țerei; nici lăngă sine nu 'i-ău ținută, ce 'i-ău lāsātă de s'ău dusă, și rămăindă numai cu slujitorii lui. Decă trimetindă spre Némțu să prinďă limbă, aă adusă pe ună fecioră a Cuzăi, și cu ună cumnată ală seă, ce ședea la Brănișteni peste Moldova, ce era totă de a Cataneloră;

pre cariî Mihai Vodă muștrându'i ca unŭ domnŭ, 'i-aŭ pusŭ la pază în mŭnăstire la Bârnova, până érá îi va slobođi. Érá Cuza Spatarul, fiindŭ aice în Iași, vedĕndu'și feciorul la închisóre, elŭ ca unŭ omŭ de nimică đicŭ sĕ fie agiunsŭ la Catanele din cetatea Némțului, numai sĕ se scóle sĕ vie, că aŭ vreme sĕ iee pe Mihai Vodă; că nu are óste străină pregiurŭ sine, ce suntŭ numai slujitorii sĕi cei de țĕrá, în cariî nu'i nădejde de sprijinitŭ. Deci îndată s'aŭ gătítŭ Velicico, cu sfatul vitregului sĕu Mironŭ, îndemnândŭ pe Frența Căpitanul cu Cătane ce avea, și aŭ purcesŭ sĕ vie în Iași sĕ iea pre Mihai Vodă; și fiindŭ și altŭ Căpitanŭ de Cătane la Cămpul-Lungŭ cu 100 de Nemți, aŭ venitŭ și acela de s'aŭ împreunatŭ cu Frența Căpitanul, și s'aŭ făcutŭ la 800 de ómenĭ. Și în ce đĭ aŭ purcesŭ Catanele din Némțŭ, într'acea đĭ aŭ venitŭ veste și la Mihai Vodă în Iași sĕ se păzescă bine, că vine podghézŭ. Érá Mihai Vodă cu mare taină, câtŭ nime n'aŭ prinsŭ de veste, aŭ rápedítŭ la Tătari pre Constantinŭ Costaki vel Visternicŭ, și pe Dimitrie Macri vel Stolnicŭ; și adevĕratŭ cum s'aŭ scrisŭ mai susŭ, că cu alți boieri nu s'aŭ încređutŭ sĕ le spue pentru venirea Tătarilorŭ, fără numai lui Donici Vornicul, și lui Constantinŭ Rusetŭ vel Paharnicŭ, fiindŭ poroncă Impĕrătéscă la Tătari sĕ apere țĕra de neprietenii Impĕrăției. Și îndată aŭ purcesŭ Tătarii câtŭ aŭ trebuitŭ ca 2000 de Tătari. Joi Genarie ántéiŭ aŭ purcesŭ podghézul din Némțŭ, și Joi la sĕptămána aŭ lovitŭ în Iași: în care đĭ Mihai Vodă gătindu-se de óspeți ca acei, eșindŭ cu óstea sa afară din tĕrgŭ, din délŭ de Păcurari, áșceptândŭ sĕ-i vedă, fiindŭ vreme de pránđŭ, fruntea Tătarilorŭ agiungea despre mŭnăstirea lui Aron Vodă. Mihai Vodă puindŭ strĕji, pe Bahluiŭ în susŭ, și mai la cămpŭ, s'aŭ întorsŭ în curtea domnéscă; érá slujitorii descălecase pe la gazde încăldĕndu-se că era frigŭ. Mihai Vodă dupĕ pránđŭ s'aŭ lăsatŭ sĕ sĕ cam odihnéscă. Catanele venindŭ din susŭ pre Bahluiŭ, aŭ prinsŭ strĕjile lui Mihai Vodă, și fără de veste aŭ sositŭ în Iași, temeii mergĕndŭ pre din vale de feredee; și Frența Căpitanul aŭ mersŭ spre Cetățuie întinsŭ; érá o sémă pin tĕrgŭ aŭ intratŭ. Atunce și Mihai Vodă prinđĕndŭ veste, aŭ încălecatŭ, și aŭ plecatŭ fuga spre Cetățuie, cu doi-trei copii din casă dupĕ sine, și din boieri ce erau. lŭngă sine. Érá frate-sĕu Dimitrașco Hatmanul șĕdea bolnavŭ în Cetățuie. Darie Donici Vornicul, și Iordaki Cantacuzino Comisul nu s'aŭ întĕmplatŭ, din boierinașii din curte; și Catanele de aprópe gonindu'lŭ. Érá Velicico cu cincĭ-șese dupĕ sine, aŭ mersŭ întinsŭ la curte, și lovindŭ pre lŭngă temniță, aŭ slobođítŭ pe câți erau în temniță. Pe urmă aŭ mersŭ la pórtă curței domnescĭ, unde câtŭ aŭ sositŭ, îndată Seimenii din lontru, ce erau de paza curței, aŭ deschisŭ pórtă fără de nici-o silă; și închinându-se la piclóre, điceau bine ați venitŭ, că de multŭ vĕ áșceptamŭ, dragii nostrii! Caută ce slujitori de trĕbă, ce priință aveau către domnŭ; și cu cine sĕ se încrĕđă Domnul la vreme ca aceea, avĕndŭ putere sĕ țĕie pórtă măcarŭ unŭ césŭ; érá ei îndată aŭ datŭ cale și închinăciune neprietenului Domnului! Dĕrá slujitorii cei cālări ca 500 de ómenĭ ce erau, unul de poveste nu s'aŭ aflatŭ lŭngă Domnŭ sĕ'lŭ rátuéscă; ce cariî încotro aŭ pututŭ s'aŭ dusŭ; alții aŭ fugitŭ spre Miroslava, alții într'alte părți. Ca acestii slujitori erau! Ce Mihai Vodă numai la Dumneđeŭ nădejduia, și Dumneđeŭ 'l-aŭ apăratŭ. Dĕrá Velicico, decă aŭ

intratū pe pórta curței, aū apucatū de aū slobođitū pe nisce feciori de boieri, ce erau închisi la Seimeni iacă din ȕilele lui Nicolai Vodă, pentru pricina unorū Turci de cândū rēscoleaū cu Moskali: doi feciori a lui Manoli din Hulpānesci și alți, slobođindu'ī aū eșitū; și s'aū dusū și Velicico după temeul lorū la Cetățuie; érá pin tērgū aū lovitū unū Tānase Voiță de la Suceva cu alți Moldoveni ca se tēmpine pre cine aveaū pismă, sē'și isbāndēscă. Și érá spre Cetățuie, cândū Mihai Vodă intrāndū în Cetățuie, aū apucatū de aū închisū pórta, érá catanele aū și sositū la pórta mōnăstirei, și îndată aū încungiuratā mōnăstirea, dāndū din sānețe, și făcēndū nāvală sē intre în mōnăstire. Acolo erau toți boierii închisi cu giupānesele lorū, cu totū ce aveaū; ce câtū puteaū boierii se apēraū din pistole de pre zidū asceptāndū pré Tātari. Tātarii despre Ciricū avēndū veste de sosirea catanelorū, veniaū care câtū îi putea calul, prin Tātārașū, și prin tērgū spre Cetățuie. Vēđēndū órda Tātārilor, catanele își perduse sfatul; vēđurā la ce aū venitū, slābi simēția ce aveaū, și dederā toți de vale bulucindu-se la capul ézului subt délul Cetățuiei. Érá cucunul Velicico n'aū vrutū sē rēmaie sē împartā dobānda ce arū lua din Cetățuie; ce făcēndu'și privilegiū că are trēbă, ȕise lui Frența, pāzesce māriea ta rēsboiul până oiū veni eū; și cum s'aū dusū nu s'aū mai întorsū, ce s'aū opritū tocma în Nēmțū. Tātarii de-o-datā dāndū nāvală, până a se buluci catanele, aū peritū câți-va de a catanelorū; érá bulucindu-se catanele, slobođindū focū vitejesce în Tātari, pre mulți aū rānitū, cari vēđēndū focul n'aū mai nāvālitū, ce aū stātutū pe de o parte; érá catanele aū purcesū cătinea a se așāra, alātore cu tufele pe subt Hlince. Eșit'aū Mihai Vodă din Cetățuie, și împreunāndu-se cu Tātarii, aū rēpeditū în tērgū sē vie mai de sīrgū slujitorii seimeni, și vīnătorii, și negustorii, și alți toți; și îndată încālecāndū toți, aū mersū; și dāndu-se pe din délū vīnătorii, alātore cu catanele, aū începutū a da din sānețe în glōta catanelorū; și îndată pre câți-va oborindu-ī, că era vremea inseratā, își perduse cāmpul catanele; și totū silindū înainte clātindu-se prin nisce ripi, cum este locul acela, că d'inainte nu le luase locul, ci nāzuindū spre pădure, aū căđutū într'o ripā adāncă pe'ntunericū; și de acolo îi luaū Tātarii de grumazi, pre câți aū pututū prinde. Érá câți aū eșitū peste ripā, s'aū dusū cine încotro aū pututū hālādui, innoptāndū de nu s'aū mai vēđutū. Decī Tātarii s'aū întorsū la coșul lorū în Ciricū cu vr'o 50 de catane robiți, și Frențe Cāpitanul lorū. A doua ȕi venindū Mihai Vodă, din Cetățuie în curte, venit'aū și Tātarii, aducēndū pre catanele cei robiți cu stēguri, cu dobele lorū, ce luase cu catane. Adus'aū pre Frențe înaintea lui Mihai Vodă, pre carele întrebāndu'lū Mihai Vodă, și mustrāndu'lū ca pre unū tālharū, ce aū venitū, ce aū căutatū în Cașinū, apoi în cetatea Nēmțului, cine 'l-aū chie-matū sē vie aice, cu a cui poroncă aū venitū iprocī? Frența aū rēsponsū că cu poronca Generalului aū venitū ca sē ia pre Mihai Vodă, sē'lū ducā la Nēmți, ca și pre Nicolai Vodă. Decī rēscompērāndu'lū cu banī Mihai Vodă de la Tātari, și 'l-aū scosū la pórta, și i-aū tăiatū capul înaintea curței domnesci; érá până a tăia pre Frența, Cuza Spatarul era spēnduratū de furca scrānciobului, ce era înaintea curței domnesci, îmbrācatū, încālțatū, cum 'l-aū fostū gāsitū. ȕicū sē fie chie-matū elū pe catane în Iași sē ia pe Mihai Vodă. Prin

pădurî, pe drumuri, pre la odăi, pre unde fugise catanele, și totu îi aduceau câte 10, câte 5—6 în multe ȃile, prindendu'i ómenii pe unde'i și aflaú; și cum îi aduceau îndată îi spânduraú, îi ardeaú, îi puneau în cãrlige, și de picióre spândurați. Și stringendú trupurile celorú morți și periți de Tãtari la rësboiú, i-aú îngropatú, și aú fãcutú movilã mare de asupra lorú, în delú între Gãlata, și între Cetãtuie lúngã drumul celú mare, și aú mai fãcutú ș'o cruce mare de pãtrã, sãpatã cu slove, și cerdacú fórte frumosú de pãtrã, precum se vede lúngã acea movilã, pentru semnú de biruință ce aú biruitú pe neprietenii sãi; cã dupã isbãnda rësboiului ce aú avutú Mihaí Vodã cu Nemții, aú prinsú pre mulți și din Moldoveni, veniți la acelú podgézú; ce totú cu morți groznice i-aú omoritú. Pre unii i-aú spënduratú, pre alții îi ardeaú în focú de vii, pe alții de cóste spëndurați, pe alții de picióre, câtú de grózã nu puteai sã treci pe ulița cea mare, privindú atãția ómeni spëndurați, și într'unú-felú, și într'altú; și cu atãte morți ce fãcea tãlharilorú, totú nu se pãrãsiaú. Érá Catanele și Nemții, ce robise slugitorií Moldoveni, i-aú trimesú Mihaí Vodã la Impãrãtie: 12 Nemți și Catane cu stégurile lorú, cu dobele lorú, și i-aú dusú la Udriú, cã acolo era Impãrãtiea, care mare laudã și mulțãmitã aú fãcutú lui Mihaí Vodã pentru acea slujbã. Érá cândú aú purcesú podghézú la Iași, sã ia pe Mihaí Vodã, aú purcesú și Vasili Ciaurul cu altú podghézú, numai sã jãcuéscã și elú în țera de giosú casele boieresci; ce pe alții n'aú gãsitú; numai lovindú și la casa lui Constandachi Stolnicú ca s'elú prindã, elú aú prinsú de veste și aú scãpatú cu fuga, érá casa lui aú jãcuit'ó ne totú ce aú avutú, și de bucate, și de odóre, și i-aú luatú și giupãnesa în robie, pe o sorã a lui Mihaí Vodã, și aú dus'ó în Brașovú la Generalul, și aú dat'ó în pazã, de unde aú scãpatú ea mai pe urmã; dãndú bani unui țeranú, aú furat'ó, și aú scos'ó în țerã. Ce vitejie de omú cu socotélã, aú robitú o femeé!

Deci Mihaí Vodã biruindú aice la Iași Catanele, s'aú gãtitú sã mérgã și la cetatea Némțului, se batã catanele, ce mai erau de pãziaú cetatea; și a treia ȃi dupã rësboiul ce aú avutú la Iași, aú purcesú la Cantemirú-Mãrza Saraskerú pe óstei Tãtãrescã; cã erau acolo ca la 2000 de Tãtari. Deci mergendú pãnã la Crivesci, i-aú venitú veste cum aú fugitú tóte catanele din cetatea Némțului; și aú chiebatú pre Mãrzaci, și le-aú spusú sã se întórcã înapoi; ce ei nici într'unú chipú n'aú vrutú sã pãrdã dobãnda lorú, ce a doa ȃi s'aú pornitú. Giuruit'aú bani sã le dea Mihaí Vodã Mãrzacilorú numai sã se întórcã înapoi, sã nu prãde țera; ce nici asa n'aú pututú folosi; și aú purcesú și Mihaí Vodã dupã dênșii. Ce Tãtarií, dupã obiceiul lorú, aú și lãsatú ciamburú în tóte pãrțile, în șese ȃile de aú prãdatú și aú robitú; și fiindú érna mare, omeții mari, nu s'aú pututú ascunde bieții ómeni; și s'aú ãmplatú de robi și de dobitoce; cum erau saniile cu bejãniile, așa le aduceau încãrcate de muierí și de copii, și pe drumú copiii degenerati, și fete mari cum era mai amarú. Étã la câtú aú adusú țera acei lepãdați de Dumneđeú: Ciaurul, și Mironú, și Velicó, cã s'aú strinsú cétã de tãlhari sã ia pre Mihaí Vodã, precum óre cândú pre Duca Vodã de la Domnesci, cã érá aú fostú Mironú jolnirú și atuncea la Leși, cândú aú luatú pre Duca Vodã celú bẽtrãnú. Ce precum atuncea pe urmã nici unú folosú n'aú adusú, așa și acum; cã orí cãți s'aú sculatú din boierii

Moldovenesci asupra Domnilorü, nici unii de aceia n'aü pricopsitü; ce totü cu osindä Dumneđeescä aü peritü; și potü dice că acei de pre atunciä, ce se hainiaü despre domniü aceia și se sculaü asupra lorü, dörü aü avutü și strimbätate, séü urgie de la acei domni; dérä acestii scimü că nici o strimbätate despre Mihaü Vodä n'aü avutü; ce numai din firea lorü cea rea aü rădicatü zurba asupra lui Mihaü Vodä, ca s'lä ia din scaunü; și étä ce folosü aü adusü țerei: robie și jacuri în tôte părțile! Érä de Mihaü Vodä nu s'aü pututü lipi, nici s'aü apropiatü; ce eü, așa dicü, că pre Domnü nime s'e nu'lü defaime, că Domnul, ori bunü, aü rëü, feritü trebue. Domnul nu în deșertü pörtä armä; și mai multü armele Domnului asupra celorü improtivnici stëpänescü și ränescü pre dënșii; și de câte ori zarve ca aceste s'aü așitatu asupra vre unui domnü, totü de risipa țerei aü fostü. Că äntëiü cândü s'aü rădicatü Hănescii pre Duca Vodä, de 'lü-aü scosü din scaunü, ce aü făcutü pre urmä Duca Vodä? Aü venitü cu Tătari de aü prädätü ținuturile acele, și pre mulți din căpitenii aü spënduratü, pe alții i'aü ințepatü, pentru fapta aceea ce aü făcut'o ei. Dërä Petriceico Vodä, cândü aü fugitü de la Hotinü în țera Leșescä? Dërä pe urmä aü ernatü Tătarii în țerä, din Nistru până în Prutü, și până în Jijia, cu mare pagubä și robie. Rădicatus'aü érä pre Duca Vodä Moldovenii cu Leși amestecați de 'lü-aü luatü de la Domnesci, cândü ämbra Petriceico Vodä s'e batä Bugeagul. Dërä aü n'aü fostü érä peirea țerei, de Tătari și de Leși, și fomete mare în doi trei ani în țerä, câtü mânca omü pre omü, precum mulți spuneau de acësta, care nu fomete, ce osinda lui Dumneđeü, asupra acestui pämentü? Dërä aü a Domnului aü fostü pricina aceea? Ba nu a Domnului, ce rëntatea celorü rëi. Rădicatus'aü și acmu asupra lui Mihaü Vodä, carele de nu 'lü-arü fi feritü Dumneđeü, päzindu-lü de neprietenii s'e; érä de s'arü fi tēplatü s'lä ia Nemții, öre cine arü fi rēmasü nerobitü din Moldoveni de Tătari? Că atunciä arü fi fostü sfirșitul acestui ticälosü de norodü; că pre Mihaü Vodä 'lü-arü fi luatü Nemții, érä țera tötä o robiaü Tătarii. Dërä aü pricina Domnului este? Domnul aü silitü s'e apere; dérä ei singuri de bunä voiea lorü, și-aü agonisitü perirea. Și nici cu atäta pradä și morți, ce făceaü într'änșii nu s'aü päräsitü; ce éräși s'aü mai strinsü o sēmä de Moldoveni cu Cätane și Nemți, în mönästire în Cașinü și la Mira; și ședeaü într'acele doä mönästiri, și eșiaü de jäcuiaü în tôte părțile; și nu s'aü päräsitü vedëndü patina lui Frențe Căpitanul, și podghézul lui ce aü isprăvitü. Deci Mihaü Vodä dupë rēsboiul cu norocü ce aü avutü la Iași cu Frențe Căpitanul, și aü rēmasü isbändä la Mihaü Vodä, n'aü zäbovitü o lunä de zile, și s'aü gätitü éräși de rēsboiü cu Tătarii și cu östea lui, și aü purcesü la mönästire la Cașinü.

Dupë rēsboiul cu norocü a lui Mihaü Vodä cu Frențe Căpitanul la Iași, totü nu s'aü päräsitü tälharii; ce éräși s'aü strinsü Cätane și Nemți, și aü intratü în mönästire în Cașinü, de pradäü și jäcuiaü în tôte părțile, și duceaü la mönästire. Deci Mihaü Vodä n'aü mai pututü suferi; ce s'aü gätitü totü într'acea ernä, dupë ce aü venitü de la cetatea Nēmțului, și aü purcesü la öste. Adus'aü și Tătari, ce ei n'aü venitü căți aü scrisü Mihaü Vodä; ce cumu'i obiceiul lorü, aü venitü mai mulți de câtü trebuiaü; și era Saraskerü peste öste Aslanai-

Mârza, omü förte vitezü și cu cumpätü bunü, și aü purcesü cu tötä östea pe la Romanü. Eraü 30,000 de Tătari, färä Moldoveni; érä cândü aü agiunsü la Siretü, 'i-aü venitü veste lui Mihaï Vodă că și în Hangul suntü Catane; și aü trimesü de la Siretü podgézü 2000 de Tătari, și 200 de Seimeni, și cu boieri mazili de țerä, së'i ducă pe Tătari la Catane, érä së nu prade țera. Mers'aü și cu acea öste, Nicolaï Lazul Sulgerul și Șerbanü Cantacuzino Postelnicü; și aü intratü în Hangü, förä de nici o dodäelä despre nime. Catanele fugise; robit'aü Tătarii pe câți 'și-aü găsitü Moldoveni; robit'aü atuncea și pre giupănésa lui Ilie Cantacuzino Visternicü, fiindü bejenită în Hangü, și pe altä giupănésä, fata lui Iordaki Cantacuzino Stolnicul; și le-aü scosü Mihaï Vodă din robie la Iași, oblicindu-se. Érä Mihaï Vodă trecëndü cu östea în giosü la Bacău, după ce aü intratü pin codru pe Tazläu, aü eșitü câți-va Nemți și Catane pe Tazläu, ca o strajä, nesciindü nimicä de östea ce le venia asupra; și dändü nisce Turci ce erau cu Mihaï Vodă, peste acei Nemți, 'i-aü grăbitü Nemții pe Turci; și îndatä aü peritü unü Ali-Aga de la Țuțora; érä alții s'aü datü înapoi; până aü venitü și cea-altä öste. Și luändü veste Mihaï Vodă, că aü eșitü Nemți și Catane înainte, aü sfätuitü cu Aslanai-Mârza, și cu boierii, cum arü face ca së nu prinđä de veste Tătarii, că ei veniaü pe urmă, pentru së nu lasä cémburü în țerä; și așa aü purcesü Aslanai-Mârza Saraskierul cu 40 de Tătari numai, și cu Moldoveni, ca së vedä ca câtä somä de öste arü fi de Nemți; și cum 'i-aü vedütü că suntü puținei, s'aü și slobođitü la dênșii, și aü prinsü singurü Mârzacul pe unul, și 'i-aü rêsipitü îndatä, și s'aü întorsü Aslanai-Mârza cu robul legatü de plete. Érä Tătarii prinđëndü de veste, îndatä aü începutü a striga hala; și care cum 'i-aü pututü calul s'aü pornitü după Catane, și nu 'i-aü mai pututü popri nime, și într'o clipälä aü agiunsü pe catanele acele, și aü lovitü satul Ocna förä de veste, și tôte satele de pin pregiurü, și pin Cașinü, pin păduri pe la bejänii; aü robitü și aü prädatü mai rëu de câtü la Némțü, mulțime de ömeni și dobitoce, că îi aduceä ca oile pe bieții ömeni, cu muierii, cu copii, câtü suspinaï unde vedeai atäte suflete; că amü fostü față de amü vedütü aceste. Érä decä s'aü strinsü Tătarii toți de la pradä, s'aü aședatü pe șesul Troțuşului de lüngä Ocna până din giosü de satü de Rădiana, câmpul totü de Tătari și de robi ce luase. A doa și aü mersü la mönastire la Cașinü, că Nemții se închisese toți în mönastire; ce cu Tătarii ce ispravä aveai së faci la cetate! Aü încungiuratü mönastirea pe delaturii; érä nu s'aü pututü apropia de zidü, că se apëraü cu sacalușe din tôte părțile. Ce lăsändü mönastirea aü mai prädatü ce aü găsitü pe afarä, și s'aü întorsü înapoi cu mulți robi și dobitoce; și aü trecutü la Bugégü cu toți robii. Érä Mihaï Vodă aü trecutü Siretul pe la Răcăciuni, și aü venitü la scaunul seü în Iași. Nemții ce erau în Cașinü încă s'aü rëdicätü, și aü eșitü din mönastire, și éräși s'aü stränsü la Focșeni, și aü apucatü o mönastire anume Mira, ce este pe Milcovü, și adäögëndu-se și Moldoveni. Érä într'acea érnä, aü ședütü Mihaï Vodă totü cu pazä; érä după ce s'aü desveratü s'aü gätitü de isnövä érä de öste, și aü purcesü totü într'acelașü anü, de primävërä la Focșeni cu östea Moldovei, de 'i-aü scosü și pre aceia din țerä.

Fiindü invëțați Catanele, și cu Moldovenii, carii se făcuse totü unii cu Ca-

tanele, a prăda țera, nici într'unu chipu nu se putea mântui de densii; și vedându că s'au și mai adaosă Nemți și catane la Focșeni, și ținea Mira și Cașinul, s'au înțeles și la Impărăție, cum Nemții țin două cetăți în Moldova; și au venit un ciohodar a Vezirului cu fermanu să mērgă să risipescă acele două cetăți adecă mōnastiri; și 'și-au strinsă ște Moldoveni, Codreni, Lăpușneni, și mai de țera, și Seimeni, și au mai adus și Tătari; și au purcesu primăvera la luna lui Maiu în 21 de zile în ziua sfântului marelui Constantin Impēratu, cu frumoasă ște, călărime și pedestrime cu tunuri; și au mersu la Bērladū, unde s'au tēmpinatū cu Tătari. Și sosindū la Nicoresci, au tăbăritū șteea acolo pedestrimea, și cu Tătari au purcesu podghiazū nōptea, și le-au datū Sērdarū mai mare pe ște pe Constantin Țarigrădeanul Postelnicū mare, bunū viteazū, fiindū slujitū la Moskali, la Căzaci, sciindū rōndul oștiri, și îndrāsnețū și cu sfatū bunū era. Și au trecutū Siretul unii în vadū, alții în notū; fiindū nōpțe n'au nemeritū toți vadul; și 'i-au lovitū fōră de veste pe Catane, și erau o mie de Catane cu Nemți, și 'i-au aflatū în Odobesci pe o sēmă; pre cari îndată 'i-au risipitū, și au începutū a'i lua de grumazū. Eră câți au scăpatū, au fugitū pe Milcovū la mōnastire la Mira; și îndată au eșitū cu toții din mōnastire gata de rēsboiū, cu dobe și cu stēguri tocmiți de rēsboiū. Tătari s'au imprāsciatū a goni pe cei d'intēiū; și eră s'au luatū dupē pradă pe la Focșeni; alții au trecutū pin țera Muntenescă. Moldovenii dāndū nāvală vitejesce, n'au pututū ține Catanele rēsboiul multū; ce au purcesu în risipă a da dosū și a fugi; și gonindu'i Moldovenii și Tătari, tāindu'i și robindu'i, până s'au imprāsciatū care incotro au pututū scăpa, pin munte, pin pădure, fōră cai, rāniți. Atuncea au apucatū Tătari de au robitū și pe Didiulescul Căpitanul celū mare de la Focșeni a domnului Muntenescū; și 'l-au adusū împreună cu alți robi la Mihaī Vodă, și îndată 'l-au scosū din robia Tătarilorū. Decī dupē risipa Catanelorū cu a Nemțilorū, au mersū și Mihaī Vodă la mōnastirea Mira, și au stricatū zidul mōnastirei, pe poronca Impărăției, ce era făcutū de Antiohi Cantemir Vodă. Aprins'au și chiliele, și o biserică de lemnū ce era făcută de Cantemirū Vodă cel bētrānū; și ciohodarul Vezirului era totū împreună cu Mihaī Vodă, că avea poroncă să ședă să vedă cum s'orū strica acele mōnastiri. De acolo s'au întorsū Mihaī Vodă cu totă șteea la mōnastire la Cașinū; și aflāndū erāși tālharii de catane, i-au gonitū pe unii, pe alții i-au prinsū vii, și au mersū de au stricatū și zidul mōnastirei Cașinului. Pe une locuri au pusū lagumū de au sfărmatū zidul; pe de altă parte cu ciocane de ferū au adusū șalgăii de la Ocnă de 'l-au risipitū. Și așa le-au spartū lōcașul acelorū Nemți și Catane. Cu cātū le eșise āntēiū laudă mare, și se temeau unde au deaū de numele lorū, cu atāta mai pre urmă se deprinsese Moldovenii de'i bāteaū și intraū într'ēnșii, unde și'i gāsiaū. Și făcēndū isbāndă Mihaī Vodă, s'au întorsū la scaunul sēu în Iași; dēră totū cu scāderea țerei, de robia și prada ce făceaū Tătari. Și au mai ședutū până la luna lui Iulie, și s'au gātītū erāși mai cu bună gātire să intre în țera Ungurēscă, că au venitū poroncă de la Impărăție la Mihaī Vodă, și la Sultanul, și la Pașa de Hotinū să se gātēscă să mērgă în țera Ungurēscă.

Venindū poroncă la Sultanul și la Mihaī Vodă, și la Pașa de Hotinū, se
Leatopisețele Tom. 8.

mérgă în țera Ungurêscă sê prade, și sê robêscă, cariî nu se vorû închina din domniî Ungurescî la Turcî, că eraû fugiți o sémă din domniî Ungurescî la Turcî cu Craiul lorî Racoți, đicêndû că de arû merge óstea. se vorû închina tóte cetățile, și tótă țera Ungurêscă la Turcî. Ce pe cuvêntul lorû le-aû datû voie de aû venitû la Hotinû unû Bercinie domnû Ungurescû, și cu alți cu o sémă de Ungurî ce avea și óste, și s'aû mai strinsû și alți; și s'aû gătitû și Mihaî Vodă cu ómenî de óste, călărime, și pedestrime, și s'aû făcutû căți-va din Câmpu-lungenî, și din Hânganî totû cu sânețe. Venit'aû și Colcégû cu óste, Lipcanî și Turcî 1000 de ómenî. Sultanul încă aû venitû cu Tătariî, și s'aû adunatû cu toțiî la Botoșenî și aû mersû pin Sucévă, și aû trecutû munțiî pe la Câmpulungû, cu nevoie mare, fiindû potica strimtă; și numai câte unû omû încăpea de mergea pe potică; atâta óste fiindû, câtû unde mânea nóptea fruntea, a doua đî agiungea ceî din urmă. Venit'aû lui Mihaî Vodă în Câmpu-Lungû călărași de la Țarigradû, cum c'aû bătutû Nemțiî pe Turcî; că era la óste Turcîi cu Nemți. Ce Mihaî Vodă de acêsta n'aû spusû nimênuî, că de arû fi prinsû veste Sultanul, s'arû fi întorsû înapoi; ce Mihaî Vodă mai tare îndemna pe toți sê între în țera Ungurêscă; că Tătariî decă aû vedutû locuri închise și grele precum îi muntele nu vreaû sê mai între în strimtori; ce aû purcesû Mihaî Vodă înainte cu óstea sa, și cu Colcégû cu óstea lui; érá Tătariî pe urmă. Dêrû totû s'aû întorsû din Suhardû dintr'unû munte 2000 Tătariî; n'aû cutezatû a intra. Érá alțiî aû mersû după Sultanul, și aû trecutû munțiî în trei đile, fără de nici-o dudăclă despre nime; că puțineî Nemți ce aû fostû la Strajă, aû fugitû, vedêndû atâta óste cu Mihaî Vodă. Din boierî aû fostû Darie Donicî Vornicul, și Constantinû Costaki Visternicul, Constantinû Țarigrădeanul vel postelnicû, Macri Banû, Iordaki Cantacuzino vel Comisû. Decî cum aû trecutû peste munte într'unû satû în Rodna, aû prinsû puțineî robî, și aû datû focû satuluî; așjiderea și alte sate pe pin pregiurû totû le-aû datû focû. Satele dese cu case multe, câtû acoperise vêzduhul de fumû, și la unû locû aû eșitû o sémă de óste Nemți și Catane, la locû strimtû, și îndată s'aû apucatû de rêsboiû: dêrá n'aû ținutû multû, că aû datû năvală Lipcanîi lui Colcégû și cu Moldovenîi; Tătariî fiindû în urmă n'aû prinsû veste, și i-aû înfundatû îndată, și aû începutû a fugi, năzuindû la cetatea Bistriței; ce puțineî aû scăpatû, și aveaû totû cai de cei mari Nemțescî, și ȓepe friji. I-aû agiunsû și aû robitû căți-va, și aû peritû într'acelû rêsboiû 40 de Nemți; s'aû aflatû trupurile; cu îndrâsnire tótă óstea aû purcesû înainte, făcêndû isbândă ântêiași-dată; și aû eșitû la cetatea Bistriței, câtû acoperise șesul acela óstea. Dêrá în cetate eraû Nemți puțineî; érá Ungurî eraû mulți, că se strinsêse din tóte părțițe în Cetate; și se temeaû Nemțiî de Ungurî că s'orû închina. Și n'aû fostû multă zăbavă sê se închine; numai Tătariî n'aû vrutû sê mai zăbovescă; ce aû ședutû numai o đî. Și aû prinsû totû têrgul pe din'afară; numai cetatea aû rêmasû; și pe lúngă cetate eraû mulți din prostime ce nu mai încăpuse în cetate, cu care, cu dobitoce pre subt zidû; și aû datû năvală Tătariî, Lipcanîi, Moldovenîi, și i-aû luatû pe toți, cu tóte dobitocele acele; și aû masû într'acea nópte tótă óstea pin pregiurul cetăței. Tótă nóptea aû stătutû gata toți; nime n'aû dormitû; érá a doua đî aû făcutû sfatû Mihaî

Vodă cu Sultanul, se mǎrgă în giosu spre Braşovă, totu prădându şi ardându, şi voru eşi pe potica Oltuzuluî; şi fôrte bine era aşa, că aru fi mersu fără de nici o dudăelă, că Nemţiil erau duşi la ôste la Turci; numai pin cetăţi câţi erau închişi. Ce n'aũ vrutũ Sultanul, fiindũ unũ copilũ tēnērũ, nesciindũ rōndul cum s'a purta; ce aũ purcesũ în țera Ungurēscă în lontru de aũ prădatũ şi aũ arsũ, şi s'aũ umplutũ de robĩ şi de dobitoce, şi de alte lucruri. Şi vrēndũ sē ēsă pin țera Leşēscă pe la Scôle, aũ prinsũ Leşiil potica cu ôste, şi nu i-aũ lăsatũ; şi s'aũ întorsũ eră în urmă pin munţi, prin locuri grele; şi le-aũ eşiitũ mojimicea înainte la locuri strimte, şi i-aũ grămăditũ, câtũ aũ lăsatũ duiumul, şi mai multũ, şi caiil orũ 'şi-aũ lăsatũ; şi aũ eşiitũ în țeră aice cu mare scădere. Eră Mihaĩ Vodă cu Colcēgũ Sardaiul pe ôstea de la Hotinũ, s'aũ întorsũ cu pace eră pin Cămpu-Lungũ, şi aũ venitũ la scaunul seũ în Iaşi.

Bine nu s'aũ aședatũ, i-aũ şi sositũ veste cum pre la Ocnă aũ eşiitũ multă ôste Nemţi şi Catane, şi vinũ sē'şi rēscumpere țera lorũ; şi fiind ôstea lui Mihaĩ Vodă imprăsciată, cine-'şi pre la casele lorũ i-aũ lăsatũ eșindũ din țera Ungurēscă, şi trudiți de cale, n'aveau cu cine sē stee; ce aũ eşiitũ din Iaşi cu toți boierii şi cu negustorii, şi cu totũ tērgul, şi aũ trecutũ Prutul la Tuțora, acceptândũ sē vedă ce se va lucra. Atuncea aũ sositũ la Prutũ şi Sultanul; ce Catanele acele s'aũ întorsũ înapoi d'incotro aũ venitũ, temēndu-se a se mai depărta la cāmpũ de la munte. Şi s'aũ întorsũ şi Mihaĩ în scaunul seũ în Iaşi cu toți boierii, şi cu mare laudă de isbānda ce aũ făcutũ asupra țerei Unguresci, care nu vorũ uita-o ei multă vreme, câtă pagubă li s'aũ făcutũ. Eră de la Impērație i-aũ venitũ nume bunũ, şi laudă lui Mihaĩ Vodă; şi ori de ce scria şi jăluia la Impērație i se asculta şi isprăvia.

Eră în alũ șeptele anũ a domniei lui Mihaĩ Vodă, s'aũ hainitũ o sēmă de Turci de la Agemũ, şi s'aũ rădicatũ asupra Impēratului Agemilorũ, şi 'l-aũ biruitũ, câtũ aũ căutatũ a'şi lăsa scaunul, şi aũ fugitũ pintr'alte părți de locuri în țera lui; şi vedēndũ nevoia aũ agiunsũ la Impēratul Turcului de la Țarigradũ, poftindũ sē'i dea agiutorũ, împrotiva neprietinilorũ lui; şi n'aũ vrutũ sē'i dea agiutoru, macarũ că de o lege suntũ Turcii şi aceia; numai puțină osăbire aũ, precum noi cu Papistașii. Şi aũ Impērație mare şi vestită. Deci vedēndũ nevoia asupra lui sosită, şi ne dāndu'i Turcii agiutorũ, aũ agiunsũ la Impēratul Moscului, poftindu'lũ sē'i dea agiutorũ; şi i-aũ giuruitũ că'i va da o sēmă de cetăți pentru binele ce'i va face. Moscalul aũ priimitũ bucurosũ, şi s'aũ gătītũ cu ôste multă, şi aũ purcesũ singurũ Impēratul cu oștile la anul 7231; şi lovindũ pe la Cerkezii, pe la Obăzale, tôte țerile acele s'aũ închinatũ sē fie totũ una cu Moskul, cariil totũ Crescini suntũ aceia. Şi mergēndũ Moskaliil aũ luatũ câteva cetăți pe marea Caspiei; şi 'şi-aũ aședatũ acolo ostile la ernaticũ. Turcii vedēndũ venirea Moscului într'acele părți de locũ, fôrte s'aũ îngrijitũ, fiindũ aprópe de marea Nēgră despre Anadolũ, şi aũ trimesũ solũ, la Impēratul Moscului; ce pe solũ 'l-aũ opritũ la margine, şi nu 'l-aũ lăsatũ sē mērgă în lăuntru, ce i-aũ disũ sē ședă la Azacũ la cetatea lorũ, până îi va veni rēspunsũ de la Impēratul.

Eră aice în țeră domniea Mihaĩ Vodă cu pace; şi aũ făcutã ruptă în tótã

țera să fie numai cinci sferturi într'unu anu;  r  alt  nimec  nici unu felu de ang rie n'au mai scosu;  i le era tuturoru s raciloru mai cu odihnă; c  fiesce cine scia c tu biru are a da intr'unu anu. Nu umbla zlotasii totu deuna pin țer , cum era p n  atunce.

Totu intr'acestu anu 7231, au muritu  i Mitropolitul Kir Gedeonu,  i l'au  ngropatu la Mitropolie;  r  in locul lui au alesu Miha  Vodă,  i cu totu sfatul,  i au pusu Mitropolitu pe Georgie Episcopul de Romanu.

 r  c ndu erau anii 7231 Aprilu in 20, intr'o  i s mbat , pe ameađ- i s'au scornitu aice in Ia i, o fortună de v ntu mare;  i c ndu s'au scornitu fortuna aceea, s'au aprinsu o casă a unui popă din susu de biserica sf ntului Dimitrie;  i c tu clipala ochiului s'au aprinsu  i biserica sf ntului Dimitrie;  i fiindu v ntu mare ca acel , n'au pututu stinge focul, măcaru că venise  i domnia cu t t  gl ta; că era lucru mare  i infrico atu, că de la biserica sf ntului Dimitrie, au s ritu focul inainte c tu trage cu s ge a, de s'au aprinsu cu temeiu casele in r ndu, cum mergu pe l ng  ulița cea mare;  i indata s'au aprinsu  i biserica sf ntului Nicola ,  i curțile domnesci de t te p r ile, c tu nu s'ru mai pututu nime apropia, fiindu domnia singur  in cur i; c  slujitorii Seimeni alergase to i in t rgu, ca d r  aru pute stinge focul. N'au pututu sc te din casele domnesci grăbindu focul, ce numai c tu au eșitu d mna cu cuconii, cu ce au apucatu ei singurii, cu doi-trei copii din casă;  i au eșitu la malul Bahluiului din susu de podu, cu mare spaimă,  i cu fuga au scăpatu pe giosu.  r  multe lucruri au ars  in casă; că nu se putea nime apropia de para focului. Atunce aevea era certarea de la Dumneđeu;  i de la curțile domnesci au s ritu focul pe eazu, de au ars   i acolo două-trei case;  r  curțile domnesci au ars  c tu n'au rămasu nimec  nearsu cu biserica cu totu.  i numai c tu au ars  curțile domnesci, indata au st tutu v ntul  i s'au alinat ;  i p n  a agiunge focul la curțile domnesci, multe case boieresci,  i a altora, au ars  cu totu ce au avutu; c  nime n'au pututu sc te nimec ; c  ca s ge a au mersu focul, c tu n'au vedutu nimeni ardere a a in grabă;  i in giu tate de c su s'au facutu t te aceste; mai multu n'au  inutu. Certare de la Dumneđeu era grabnic  pentru p catele n stre.  r  domnia s'au mutat  in două case boieresci, in casele lui Ionu P ladi Spătarul,  i intr'a lui Constantinu Costaki Spatarul, fiindu aproape una de alta;  i au ședutu p n  s'au ispravitu curțile despre d mna. Er  dup  arderea cur elor  domnesci, indata au or nduitu  inutul Orheiului,  i au adusu totu lemnul c tu au trebutu.;  i s'au mai or nduitu  i la alte ținuturi care pentru salahorie. Fost'au Ispravnicu peste totu lucrul caselor  domnesci mai mare Constantinu Costaki vel Spătaru, l s ndu t t  grija pe s ma lui;  i apuc ndu-se  nt iu de casele despre d mna, de le-au tocmitu precum se vedu,  i au mai facutu  i alte case de zidu despre Bahluiu, f rte frumoșe.  i g tindu-se curțile despre d mna p n  in patru luni;  i mut ndu-se domnia in cur i, cu mare bucurie au datu din tunuri;  i lui Constantinu Costaki vel Spătaru i-au mul amitu Miha  Vodă de slujba ce i-au facutu;  i l-au imbr catu cu cont  u cu sobolu,  i  licu de sobolu,  i cu totu alaiul domnescu l-au dusu la gazdă, cu surle, cu dobe;  i la gazd  ose-

bite daruri i-au trãmisu. Acoperit'au și biserica sfântului Nicolai totu într'acestü anü.

Đice unü cuvëntü: înmulțindu-se păcatul, se nasce pedépsa, precum și la noi în țerã câtü s'au tẽmplatü in a treia domnie a lui Mihaï Vodã, cum au venitü domnũ, au intratü Nemțï și catane în țerã, au robitü, au prãdatü. Adus'au Mihaï Vodã Tãtarï ca sã scõtã pe Nemțï; ẽrã robie și pradã. Dupẽ robie fõmete mare, câtü au agiunsü merța de malaiü 10 lei; au muritü multe suflete, câțï nu s'au dusü printr'alte țeri. Dupẽ fõmete, ciumã, omorü, bocete, și vaete în tõte părțile. Pe urma acelora lovit'au bõlã în dobitõce, câtü la unil õmeni n'au rãmãsü nici c'o vitã; și în tõtã țera era acea bõlã de dobitõce. Țrã peste tõte aceste, și focü nãprasnicü, cândü au arsü curțile domnesci. Đice Solomonü cã: pre cine iubescẽ Dumneđeü ilü cẽrtã, pentru ca sã se îndrepteze. Ce cu acestü cuvëntü ne mângãemü și noi de tõte certãrile ce ne vinü de la Dumneđeü.

În anul acesta ẽrã au scosü Mihaï Vodã desetina de stupï sã dea toțï; neplãcutü lucru era alesü boierimeï și mõnãstirilorü acestü obiceiü; și testamenturï cu afurisenie eraü de la alți domni sã nu mai fie desetina pe boierï și pe mõnastirï. Numai nevoia đice cã stricã obiceiurile cele bune, cã la mare nevoie și strimtorare au cãdutü domnia acestui pãmëntü; de vreme cã doi Pași mari Saraskerï s'au fãcutü pãrtãși a stãpãni din partea Moldovï: Tighinë și Hotinul. Nu mai potü domni sãtura cu datul.

Țrã într'acestü anü au fãcutü aședare Moskaliï cu Șahul, Impãratul de Persia; și au fãcutü legãturã între dẽnșil, ca sã și stãpãnescã elü țera; și cândü 'i-arü trebui oști, sã dea într'agiutorü Impãratul Moskului asupra zorbalilorü Enicerilorü lui. Dẽrã și Moskaliï sã ție tõte cetãțile acele ce au luatü la marea Caspiei. Turcii vẽdẽndü acele tocmele a lorü, au trãmisü și ei õste multã la Anadolü pentru paza marginei țerilorü sãle; și au luatü cãte-va cetãți și multü locü.

Țrã la anul dupẽ ce s'au gãtitü curțile despre dõmna, s'au apucatü Mihaï Vodã cum s'au luatü omãtul de curțile cele-alte ce suntü despre apusü, și au stricatü ãntẽiü tõte cele vechi: Divanurile, Spãtãria pãnã în pãmëntü; numai douẽ case ce suntü de Vasile Vodã fãcute le-au lãsatü și le-au tocmitü ãntẽiü acele, ẽrã altele le-au fãcutü din temelie cu frumõsã orõnduelã precum se vẽdũ. Mãcarü cã acei Domni ce au fãcutü curțile aceste mai în trecute țile au fostü, și mai putincioși din avuție, și vreme au avutü mai pe voie, nu cu atãte supãrãri despre Turci; dẽrã ori cã le-au fostü uritü a chiertui, ori cã nu le-au datü cunoscința, prea uritü și ciudatü eraü fãcute casele aceste domnesci. Dẽrã Mihaï Vodã le-au fãcutü fõrte frumõse și deschise precum se vẽdũ. Într'acestü anü 7232, fosta'au sãcetã mare, pãne'le prõste, mõrte în dobitõce, stupii în scãdere; și peste tõte aceste, scos'au desetina de stupï ãndoitã, de au datü cu toțïl, și boierï și mõnastirï, cãte 48 de bani pe stupü. Cu mare supãrã era boierilorü și țereï; și s'au ãmpuținatü stupii de pe la toțï; cã atãta negustorie aveaü și pãmënteniï. alesü partea boierimeï. Pãnã a nu da desetinã, cu stupii își chivernisiaü casele lorü, și își plãtiaü birul; pentru acẽsta mare jale și supãrare au cãdutü preste toțï, fãcẽnduli-se supãrã de au plãtitü stupii ãndoiți; mãcarü cã nu din lãcomie s'au fãcutü acẽsta, ca sã strĩngã în casa lui,

aceste suspine a tuturor, ce de mare nevoie și asupra ce'i venia de la Turci, că nu mai avea cu ce plini poroncile Impărătesci, și cu ce umple pe Grecii, ce erau pe lângă dânsul. Dără totu era mai cu cale a scôte de cele obicinuite pe țără să fi luat, de câtu a se face obicei. Domni câtu aru putea să se ferescă să nu scôtă obiceiuri ce n'au mai fost; de vreme că sunt omeni mari, trebuie și lucrurile lor să urmeze după cinstea lor, și pentru ca să nu rămâe în blestemul norodului; că suspinul săracilor nu rămâne în deșert, macar câtu de târziu. Și decă face unu Domnu obicei măcar câtu de rău, alții pre urma lui prea lesne facu pe obiceiul acela, fără de nici o îndoială, aruncându grija sa păcatul asupra aceluia ce l'au scornit; și étă că rădăcina și începătura păcatului este aceluia ce l'au scornit, de au dat pildă și altora a'lu face; că stingerea și sărăcia tuturor boierilor și mănăstirilor le-au fost desetina acéstă îndoială, de au dat două desetini o dată, care nu se va uita lesne de la pământeni Moldovii. Totu într'acelașu an în luna lui Septemvrie, s'au pornit ploii grele, câtu au venit apele mari afară de măsura lor pe cum vedia de altă dată, și au înecat multe dobitoce și omeni alesu la ținutul Tecuciului, și prisăci de stupi, fonațe, omeni, copii mulți; că așa au venit de o dată Siretul fără de veste, și l'au apucat pe omeni pin case; cari au scăpat pin copaci, au scăpat. Herghelii de iepe au apucat apa, și puținele au scăpat; turme de oi, și casele cu totul a bieților omeni le-au înecat cu totu ce au avut. Câte sate au fost pe Siretu, potu dice că l'au prădat Tătarii; că nu puțină pagubă au avut, care nu se va uita curând de acei ce locuesc pe acele locuri.

Intr'acelu an s'au mazilit și Hanul Crimului, și au venit Hanu Megli-Gherei pus de Impărăție. Totu într'acelașu an luat-au Turcii o cetate de la Căzilbași mare, cu multu locu împregiuru, și cu multime de omeni; și au venit cu acéstă veste de izbândă unu Agă a Vezirului, cu fermanu, ca să se veselască domnia, să facă dulalma; și au făcutu trei zile veselie fără de voie. Intr'acele trei zile, ce au ședut Turcul aicea, au dat câte de trei ori de zi din tunuri, și din focuri mărunți; și au disu surlele și dobele; și cându s'au plinitu trei zile, au purcesu și Aga Vezirului, dându l bacșișu 7500 de lei, fără de cai, și fără de alte daruri ce au mai luat.

Éra la anul 7233, au murit și Petru Impăratul Moskului, cu mare bucurie de mórtea lui Turcilor; éra între creștinii mare jale și întristare, că poate să mai fie altu Impăratu precum au fost acesta? Că tóte Impărățiile și Crăiile se înfricoșase de dânsul, de vitejiile lui. Éra în locul lui au lăsatu împărăția pre séma Impărătesei lui, și ea au rămasu stăpână în locul lui Petru, până va fi de vîrstă nepotu-său ce avea.

Éra aice în țără ne mai putendu sătura pe Turci cu bani, au scosu Mihai Vodă văcăritu, câte unu zlotu de bou și de vacă, și de calu câte unu leu; si au datu toți și mari și mici, nu puțină scădere țerei.

Mai mers-au óste Turcésca într'acestu an la Agemü, și au mersu și 15,000 de Tătari, și au avut mare răsboiu cu Căzilbașii, și multă óste Turcésca au peritu la acelu răsboiu; și pre urmă éra au isbanditu Turcii, și au mai luat câte-va cetăți vestite, cu multu locu pin pregiuru, dintre care s'au și scrisu

anume cetatea Revanul, care cetate este mare în țera Agemilor, și se hotăresce cu marginea țerei Turcesci, și altă cetate Tebrizul orașu mare și bogat, dără nu'i încungiurată cu zidă; dără fiesce-care casă ca o cetate fiindă încungiurată cu zamcă de lută ingrădită, și cuprindă multe case într'o zamcă, și totă aprópe una de alta, și cuprindă câte-va mahalale, și este scaunul țerei ce se chiamă Azibragiană. Mai luat'au Ghengea érá orașu mare, unde se face mătasă multă. Aă mai luată o țeră ce se chiamă Loristană. Aceste suntă totă mară și vestite cetățî; érá de cele mai mici cetățî și sate, aă luată ne-numerate, carele pentru lungime nu le-amă mai scrisă; și aă agiunsă până aprópe de Spăhaciă (Ispahană) scaunul țerei Hagimesci, cale numai de o săptămână până acolo. Aceste tóte le-aă cuprinsă până la anii 7234. Mare Impărăție aă fostă și Persia, și vechie și nebiruită de nime, de câte-va sute de ani; dără precum eclisiarhul dice: «vremea începe țerile, vremea le sfirșesce; îndelungate Impărății, vremea le priminesce; și nici-ună lucru stătătoră în «lumea acésta nu este». Intru acestă ană aă murită și Sinavski Hatmanul Coronei, a Crăiei Leșesci, omă mare și vestită. Fost'au aice la noi érna mare și lungă; omețe mară peste tótă țera. Scos'au Mihaí Vodă érna o dajde mare pe boierii cei mară, și pre mazili și pre mōnastiri, pe somele vácăritului; și aă socotită câte două orți pe vită pe toți; și s'au făcută somă mare de bani la toți, și cu mare supără tuturor; de vreme ce țeranii n'au dată vácărită, numai boierimea și mōnăstirile. Și acestă sfatū mai multă era din Grecii ce erau pe lūngă Mihaí Vodă, s'au făcută ca să calce pre boierii de țeră, precum li'i obiceiul loră; că de la o vreme mai multă cu Grecii se sfătua de câtă cu boierii de țeră; că precum era Mihaí Vodă întéiu cu boierii de țeră într'ună cuvântă, și la tóte sfaturile ce erau trebile țerei, cu boierii sfătua și le aședa, cu atăta l'au prilestită Grecii, de i-aă depărtată, și aă rămasă Grecii sfetnici și credincioși. Așa vremea mută și schimbă lucrurile; și mai de multe ori aducă și sfirșitū rău.

Érá în țera Muntenescă, ne măi putendă boierii rēbda vrăjmășia și asuprelile ce le făcea Nicolai Vodă, s'au sfătuită cu toții, și aă fugitū cari încotro aă putută scăpa, eșindă nóptea din Bucuresci îmbrăcați în haine próste, până la Colentina; că acolo le scosese caii și armele, și slugile loră asceptandū'i acolo, fiindă strēji mară în orașu. Intr'altă chipă n'au putută scăpa; ce fiindă toți sfătuiți la ună cuvântă, s'au strinsă toți la Colentina, și de acolo aă fugitū, cari unde le-aă dată mână. Aice în țeră aă fugitū doi-spre-dece boieri: Nicolai Rusetă Logofētul, ginerele Brāncovanului, și Dediulescul Visternicul, și doi feciori a lui Asan călărașū, și alții; și i-aă priimită Mihaí Vodă cu cinste. Dără n'au dormită nici Nicolai Vodă pentru acésta pribegie a boieriloră aice; ce mulți bani aă dată la Pórtă, și aă trāmisă aice ună Capegi-bașă Impărătescă ca să ia pe boieri. Ce pre dēnșii nu i-aă găsită, că aă fostă trecută în țera Ungurésacă, cum aă auđitū de venirea aceluia, totă că venia să'i ia, și s'au întorsă omul Impărătescū inapoi. Érá Nicolai Vodă aă jăluită cu mare jalobă la Impărăție, precum Mihaí Vodă i-aă risipită țera cu sfatul lui ce aă îndemnată pre boierii de aă fugitū; și acum nici de poronca Impărătescă n'au vrută să dea pe boieri; și cu alte piri adăogāndū'lū i-aă stricatū

domniea lui Mihaï Vodă; că aș trămesu unu Capegi-bașă cu fermanu și aș mazilitu pre Mihaï Vodă, domnindu 11 ani. Dără se nu se fie mazilitu se sfătuse toți boierii se fugă, pentru mare călcare ce aveaș despre ómenii lui, mai alesu despre Grecii lui. Érá domniea aș luat'o Grigorie Vodă, ce aș fostu Terzimanu la Impărăție, strănepotu lui Grigorie Ghica Vodă. Așa s'aș trecutú și domniea lui Mihaï Vodă; și până a se mazili, aș luatú mare somă de bani, de pre la boierii cei mari, și de la cei mai de giosu, și de pre la negustorii, adeverindu că le va da banii, și niméruí n'aș mai datú; și aș rămasu toți vânduți, și îndatoriți, plângéndu, și cerșindu'si banii; și aș rămasu bieții pá-ménteni toți îndatoriți, partea boierimeí, și cu tóte obiceiurile ce n'aș mai fostu scornite înainte de densus, carele nu se vorú uita de locuitorii țerei. Érá pe densus luându'lú cu tótă casa lui, 'l-aș pornitu la Țarigradu, la anii 7235 Septemvrie 25.

CAP. XXI.

Domniea lui Grigorie Ghica Vodă.

In anul 7235, venit-aș domnu țerei Grigorie Ghica Vodă; elú fiindu Terzimanu la Impărăție, prea lesne și-aș isprăvitú pentru domnie, fiindu cunoscutú la Pórtă, dándú și bani după obiceiul lorú. Și luându'si domniea, aș purcesu din Țarigradu, și aș poroncitu de i-aș eșitu tótă boierimea înainte la Galați. Acestu Grigorie Vodă era strănepotu lui Grigorie Ghica Vodă, ce aș fostu domnu aice in țéră; dără fără de nici o mândrie. Pre boierii pre toți i-aș primitu cu dragoste și la cinste, și nime n'aș avutú nici unu prepusu despre densus. Fiindu omú ténérú, îi era dragú a se primbla adesú la vênaturii; și cum s'aș aședatú la scaunul seú in Iași aș scosú in țéră vácăritu de aș datú toți, care obiceiú 'l-aș găsitú lăsatú de Mihaï Vodă, nu cu puțină scădere țerei, alesu boierimeí și mónăstirilorú; încă aș pusú nartul mai giosu de câtú Mihaï Vodă, se dea câte șése potronici de vită. Érá de primă-vară s'aș apucatú de aș făcutú unu turnu pe pórtă curței domnesci fórté frumosú, și cu césornicu de bătea, de auđia totú orașul. Și aș mai prefăcutú odăile Seimenilorú, precum și portul lorú le-aș schimbatú, o samă totú cu haine verđi, alții roșii, érá in capul lorú chivere negre; și era curtea împodobitá. Era acestu Grigorie Vodă și călărețu bunú, și deapururea totú la preumblării cu toți boierii, cu musice la veselie. Era omú bunú, pre boierii îi avea la cinste, nemándru, cerca dreptatea fieșce cui la judecatá, și limba Moldovinéscă prea lesne aș invētatú. Érá la anul a domniei lui, s'aș făcutú mare zurba între Tătarii, rădicându-se unu Sultanu frate cu Hanul, cu toți Bugegenii, ca se scóță pre frate-seú Hanul; și s'aș adunatú ca la 80,000 de óste, și aș și începutú a trámite aice la Grigorie Vodă cu laudă că vorú prăda țera. Trimis'aș Grigorie Vodă câtáva somă de bani și alte daruri; dără domnia și țera aș fostu in grijă mare; și s'aș bejenitu tótă țera, cu mare nevoie fiindu érna. Trăgânându-se trei

lunî, și aușindu-se la Impărăție de rădicarea acelu Sultanu cu Tătariî luî, asupra frăține-sëu Hanuluî, îndată au trâmisi unu Pașă cu ôste, și au venitü la Smilü. Venit'au și Hanul cu ôste, și Domnul Muntenescü până la unü locü, și s'au întorsü inapoî la scaunul sëu; și Grigorie Vodă cu câtă-va ôste Moldoveni, și ôste de la Hotin. Și vedëndü Tătariî că vine ôste asupra lorü, s'au potolitü; și Sultanul s'au plecatü, și s'au dusü singurü la acelu Pașă, și au trecutü Dunărea, și s'au dusü la Pörtă, lăsându pe Tătariî se dee ei sëmä. Era Mărzaciî cariî au fostü mai capete, au fugitü toți la Leși. Dömnia încă au mersü cu ôstea până la codrul Kigheciuluî, și de acolo s'au întorsü la scaunul sëu la Iași, făcëndü o movilă mare, ca se fie sëmnü de pomenire, și țera scăpändü de trëba Tătariilorü, dërá cu multă pagubă satelorü de pin pregiurul lorü. Dërá mai departe nu s'au întinsü, măcarü că au venitü poroncă de la Impărăție la Hanul, se plinëscă tötă paguba Moldovenilorü de la Tătariî; dërá ce întră în mâna lorü, cu anevoie se scöte. Insä totü au luatü Grigorie Vodă de la Tătariî 220 de pungî de bani, și au datü și ómenilorü celorü prădați de Tătariî, de acei bani. Cade-se pre făcătoriî de bine pururea a'i lauda, și pre cei ce se silescü spre facerea de bine a obștiei; precum acestü Domnü, găsiñdü aice în țëră unü obiceiü scosü de Mihaî Vodă, desătina de stupi, de da mönastirile și boierimea. La acëstä dajde, multe mönastiri au remasü la lipsă, și boierimea la mare nevoie și datorie au căđutü. Neplăcutü lucru era tuturorü; era acestü Domnü au arätatü mare milă, și pentru dragöstea ce avea cătră mönastiriî și cătră boierime, au legatü cu mare afurisănie, cu testamentü, ca se dea mönastirile și boierimea de dece stupi unü leü, și 'i-au deosebitü din prostime, cu mare mulțamită și laudă de cătră toți, de acëstä aședare ce au făcutü acestü domnü, și nemuritorü în veci de la pămënteniî Moldovei; și au întăritü acelu hrisovü și cu iscălitura prea fericituluî Hrisantü Patriarhul Ierusalimuluî, fiindü venitü aice în țëră, cu mare blestëmu, care domnü arü mai strica în urma luî, din care arü vrea se strice și arü mai cuteza peste acea legătură, în zădarü flü vorü avea Moldoveniî de domnü Crestinü, ce ori Ionü Vodă Armanul, ori Gașparü Vodă Sasul, së'i dicită ca unü călcătorü de lege. Dërá din omul bunü, bunü lucru ese. Adus'au și dascalî Elinesci Greci și Slavonesci; și au aședatü scölă de învëțatul copiilorü; și câtă somă de bani s'au făcută dascalilorü pre anü, au orönduitü și din Visterie, și au orönduitü și boieriî cei cu boierie, ca se dea aice bani din anü în anü. Și ori cine vra së'si dea copii la învëțatură, învëța föră nici o plată. Aceste tôte le făcea, că nu era lacomü ca se stringă avuțiî, ce mai multü se silia ca së'i rămăe lucruri vrednice pre urma luî, de câtü se rămăe avuție; care la puțintei së află acesta darü, ca se nu'i biruëscă pofta lăcomiei și iubirea argintuluî.

SFIRȘITUL CRONICIÎ ATRIBUITE LUÎ NICOLAI MUSTE.

VARIANTA
CRONICA ATRIBUITA
NICOLAI MUSTE

Manuscrisul publicat  de N. Bălcescu  n Magazinul istoric  pentru Dacia tomul III, este mai puţin completă de c t  acel  reproduş  de mine sub titlul de *Cronica atribuit  lu  Nicolai Muste*. Ast-fel  manuscrisul lu  Bălcescu se  nceie cu Domniea a treea a lu  Miha  Racovi   n Moldova, c nd  manuscrisul meu merge p n  la Domniea lu  Grigorie Ghica inclusiv .  nt iul manuscris  are o particularitate, aceea că: *de la a treea domnie a lu  Duca Vodă, p n  la Domniea  nt i  a lu  Racovi  Vodă, descrierea evenimentelor variază cu totul de textul manuscrisului reproduş  de mine*. Public  d r  în deosebi ac st  mare Variantă.

M. KOGĂLNICEANU.

VARIANTA

LA

CRONICA ATRIBUATĂ LUI NICOLAI MUSTE.

Domniea Ducăi Vodă alu treilea rîndu.

Venit'aũ Domnũ țerei Duca Vodă cu a treea Domnie din Domniea țerei Muntenesci; venit'aũ cu dẽnsul și câțl-va boieri Muntenesci, pribegindũ de grijea lui Șerbanũ Vodă ce venia Domnũ țerei Muntenesci, cã acesti boieri nu se potriveaũ în sfatul lui Șerbanũ Logofetul, ci nu 'l-aũ pututũ ascepta se'lũ vedã Domnũ, ce aũ eșitũ toți cu Duca Vodă.

Pre acele vremi era greũ țerei nãstre pentru zaharale și menziluri la drumul Cameniței, și cu cheltuiala ce trebuia la schimbatul Pașilorũ de Cameniță; eraũ locurile totũ pustii din Iași pãnã în Nistru încã din ernatul Tãtarilorũ cum s'aũ pomenitũ la Domniea lui Dimitrașco Vodă.

Aședase Antonie Vodă slujitori în Tabãrã și în Ștefãnesci de țineaũ drumu de cal de olacũ și de hranã pãnã în Cameniță cu multã nevoie de Turci ce urdinaũ în susũ și în giosũ, și veniaũ podghiazuri de peste Nistru, și loviaũ pre Turci și pre neguțatori la drumul Cameniței de multe ori. Era Duca Vodă aședãndũ slujitori de agiunsũ și în Ștefãnesci și în Perireta, și osebitũ trimețea steguri de lefecii de pazã pre cãmpũ, și lipcanii ce avea; deci s'aũ aședatũ și s'aũ potolitũ, și era pace.

Era în alũ doilea anũ a domniei lui, aũ tãiatũ pre trei boieri a nume pre Vasilie Geuca velũ Visternicũ, și pre Bogdanũ Jitniceriu, și pre Lupul Sulgearul, aflãndu'i vicleni; aũ fãcutũ carte viclenã cu iscãlitura lui Dimitrașco Vodă Cantacozino, carele era mazilitũ în Țarigradũ, scriindũ lã o sãmã de capetenii de la ținutul Orheiului și a Lãpușnei, ca de la singurũ Dumitrașco Vodã, cum din mila lui Dumneșeu 'l-aũ miluitũ împãrãția cu domniea țerei; ce indatã ce orũ vedea cartea lui sã mergã sã prindã pre Duca Vodã, și cu totã casa lui, și pre o sãmã de boieri a nume pre Mironũ Logofetul, și pre Buhușũ Hatmañul; și în cartea aceea era izvođitũ cu ce mörte orũ omori pre Duca Vodã, și cu ce mörte pre Dõmna și pre coconi, și ce sãmã orũ face lui Buhușũ Hatmanul și lui Mironũ Logofetul. Socotindũ cã cãpeteniile și slujitorii de la acele ținuturi prea lesne se plęcã la lucruri noi, și trimețendũ cartea aceea Geuca Visternicul și Bogdan Jitnicerul, pre Lupul Sulgearul acolo la cãpitaniũ de Orheũ și de Lãpușna, cariĩ vedẽndũ cartea lui Dimitrașco Vodã așa scriindũ la dẽnsii, pre o parte s'aũ fãcutũ a priimi porunca ce le scrie, era pe de altã parte unũ cãpitanũ anume Decusarã, luãndũ cartea aceea, aũ încãlicatũ și cum mai de sîrgũ aũ venitũ de aũ datũ scire ãnteiũ lui Buhușũ Hatmanul, pe vremea de amiadã-đi; și sculãndu-se Buhușũ din somnũ aũ mersũ la curte și dãndũ scire Ducãi Vocã indatã aũ trãmisũ pe Georgiță Ciudinũ Sãrdarul de aũ prinsũ pre Lupul Sulgeriu și 'l-aũ adusũ cu pazã, carele indatã aũ spusũ cã l'aũ trimisũ Vasilie Geuca Visternicul și cu Bogdan Jitnicerul cu acea carte

acolo la căpitanii de Orhei și de Lăpușna, și îndată trimetându pre Baș-bulucbașea cu Seimenii la gazdele Boeriloră acelora, de i-aă adusă și i-aă pusă la pază, până aă făcută Divană cu toți boerii și cu Mitropolitul Dositeu, și aducându-i pre tus-trii la Divană în ograda Curții, și întrebându-i, n'aă mai tăgăduită viclesugul loră, ci aă spusă dreptă că ei suntă vinovați; și așa Duca Vodă cerea giudeții de la boeri: «dumneavostă, mă rogă să mă giudecați cu acești boeri.» Și după Divană i-aă scosă la fântână și i-aă tăiată.

Duca Vodă într'această ană aă mersă la Țarigradă, avându piră cu Stefană Vodă feciorul Radului Vodă, pentru logodna fică-sea Catrinii, ce o logodise cu Stefană Vodă feciorul Radului Vodă încă de copilă mică; éă decă aă agiunsă la vârsta căsătoriei, nu se ținea Duca Vodă de tocmelă. Și eșindă fata de față la Divanul Vizirului, aă remasă feciorul Radului Vodă pre Duca Vodă de la Divană, și numai ce 'i-aă căutată Ducăi Vodă a face tocmelă să vie în țeră să nuntescă feciorul Radului Vodă.

Atuncea fiindă Duca Vodă în Țarigradă, Căzaci de la Ocraină căți erați peste Nistru și peste Buhă, s'aă închinată la împărăția Turcului și aă dată Ducăi Vodă și Hătmănia de Ucraina; datu'i-aă ună tuiă și buzdugană, și șlică de sobolă, precum purtaă Hatmanii Căzăcesci; și viindă den Țarigradă Domnă cu trei tuiuri Duca Vodă, și se scria în titulușul lui: «Domnă țerei Moldovei și Ucrainii.» Și după ce aă nuntită aici în Iași dânduși pre fică-sea Catrina după feciorul Radului Vodă, nuntă Domnescă cu soli din țerile megiașe venindă la nuntă cu daruri scumpe ca la ună Domnă vestită și avută, aă mersă Duca Vodă la Ucraina, până în Nemirovă, și aă aședată Hatmană Căzaciloră pre Iane Drăghinică, Grecă fiindă, scia limba și obiceiile rusesci, că era omă slujită; și Polcovnică pre óstea căzăcescă aă pusă din căpeteniile căzăcesci, și aă pusă de aă făcută case domnesci în țermurile Buhului la Picova, și alte case în țermurile Nistrului la Țicanăuca. Și decă aă gătită casele, ală doilea ană primăvara, éă aă mersă Duca Vodă până în Nemirovă cu totă casa lui, și cu toți boierii, primblându-se, avându pace aședată de tóte părțile, făcendă mese mari, și chiământă pre Hatmanul și pre Polcovnică la masă, cinstindu'i până se veselău câtă nu puteau sta, ci'i luaă tovarășii de'i duceaă pre la casele loră.

Duca Vodă, după ce aă venită den țera Muntenescă, aă lăsată țera în 6 luni de n'aă scosă nici o dare, rugândul boierii ca pre ună Domnă avută, să chieluescă de la sine, și decă voră trece 6 luni, atuncea va scóte scrisóre și'i va lua banii, că țera era săracă, încă den ernatul Tătariloră; deci pre socotela boieriloră aă luată zapisă de la mâna boieriloră, să aibă a'i plini banii după șese luni. Éă pre urmă mari nevoi eraă pre boieri, și pre mănăstiri și pre țeră, câtă nu se mai puteau plăti ómenii cu câtă aveaă, și cădu tuturoră cu urită Duca Vodă, că toți rugău pre Dumneđeă să'i mântuescă de vrăjmășia lui.

Éă în a cincelea ană ală Domniei lui, l. 7191, gătindu-se Turcii de óste să mérgă în țera Nemțescă, venit'aă poruncă și la Duca Vodă, și la Șerbană Vodă Domnul Muntenescă, să mérgă și ei cu óstea țerei loră, și purcedendă Duca Vodă Aprilie 20, mergea încetă, pentru Tătari, până s'aă strecurată toți; carii viindă prin țeră, făceaă multă stricăciune pre unde aă agiunsă, până aă trecută în țera Muntenescă, apoi aă trecută și Duca Vodă pre la Focșani cu multă boerime

și ște grijită, ără Caimacamî aŭ lăsatŭ pe Nicolae Racovița Logofetul, și pre Păladie velŭ Spătarŭ, și pre Toderășco K. velŭ Visternicŭ; aceștia toți s'aŭ sfătuitŭ ca de se va mai întorče Duca Vodă den ște se nu'lŭ ascepte, ce se pribegescă cine încotro arŭ putea; și cu o sémă de boierî ce aŭ mersŭ cu Duca Vodă în ște, erau totŭ la unŭ cuvântŭ.

Mers'aŭ Duca Vodă prin țera Muntenescă pre la Rușava, și de acolo aŭ trecutŭ peste munte și aŭ mersŭ în susŭ prin Sebeș, prin Logoșŭ, prin Temeșvarŭ, prin Sarvașî, prin Solnocŭ peste apa Tisa, și de acolo aŭ trecutŭ Dunărea pre la Buda, și acolo peste Dunăre aŭ agiunsŭ pre Șerbanŭ Vodă, și viindŭ Șerbanŭ Vodă Domnul Muntenescŭ, s'aŭ adunatŭ cu Duca Vodă; ără Vizirul cu șteea Turcescă era mai înainte la Stolbeligrad.

Vizirul Cara Mustafa Pașa, pre atunciă cu acea gătire de oști cu îndemnarea lui Tiukel Grof și cu altorŭ domni Unguresci, aŭ mersŭ se ia cetatea Enikiul în țera Nemțescă la margine despre Buda, de care gătire Nemțiî luândŭ veste, aŭ întăritŭ acea cetate cu ște și cu ce aŭ trebuitŭ; și sosindŭ Vizirul cu oștile lingă cetatea Enikiul, aŭ prinsŭ limbă, carea aŭ spusŭ că cetatea Enikiul este grijită și cu mare tărie, carea nu o va putea dobândi; ără cetatea Beciul unde este scaunul Impărescŭ, este fōră de nici o ște, și negrijită, că Impărăția Némțului era dusă cu șteea în altă parte, avēndŭ rēsboiŭ cu megiașii sēi.

Luândŭ Vizirul veste pentru cetatea Beciul, că ar fi negata de ște, aŭ lăsatŭ împotriva Enikiului unŭ Pașă cu vr'o trei miî de Turci, ără elŭ cu tōtă șteea aŭ purcesŭ de la Enikiŭ și aŭ mersŭ la Beciŭ, nemicŭ zăbavă făcēndŭ la Enikiŭ. În Beciŭ era numai unŭ Ghinărariŭ anume Starebergŭ cu 25,000 de Nemți. Sosit'aŭ Turciî sub cetatea Beciul în 5 zile a lui Iunie, și aŭ zăbovitŭ până în 2 zile a lui Septemvrie. Bătândŭ nepărăsitŭ den tunuri, cum și den cetate, se apēraŭ vitejesce; era în mare strânsōre cei den cetate și în cumpănă de peire, neviindu-le agiutorŭ, până aŭ venitŭ Sobietkiî Craiul Leșescŭ cu ște și aŭ bătutŭ pre Turci, și aŭ mântuitŭ cetatea Beciului; și întorcēndu-se Vizirul aŭ stătutŭ la Buda câte-va zile, și pogorāndu-se Craiul Leșescŭ cu șteea în giosŭ, pe de cēsta parte de Dunăre, ără aŭ mersŭ șteea Turcescă împotriva oștii Leșesci și aŭ făcutŭ rēsboiŭ vitejesce, și ără aŭ înfrântŭ pre Turci, dēră nu cu puțină cădere și oștii Leșesci.

Stândŭ Vizirul la Buda, nice pre Domniî acestorŭ țeri nu'î lăsa sē'și vie în țerile sēle, ce și pre Duca Vodă și pre Șerbanŭ Vodă îi ținea cu ómeniî lorŭ acolo. Decî, Șerbanŭ Vodă, sfătua pre Duca Vodă ca se dea bani, sē'și facă ispravă sē'î slobodă; elŭ n'aŭ vrutŭ se dee, đicēndŭ că elŭ nu va face obiceiŭ, «că noi cândŭ venimŭ în ște, suntemŭ datorî se aducemŭ poclonŭ Vizirului, ără cândŭ ne întorcemŭ den ște, ne îmbracă cu caftanŭ și suntemŭ slobodî se mergemŭ în țerile nōstre». ără Șerbanŭ Vodă đicea: «noi saŭ vomŭ agiunge se venimŭ cu Turciî în ște saŭ ba, ci se dămŭ ce vomŭ da se scăpămŭ mai curāndŭ, étă că în Moldova se aude că se pogoră Leșiî». Decă aŭ bătutŭ Leșiî pre Turci la Beciŭ, s'aŭ rădicatŭ Moldoveniî ce erau pribegi în țera Leșescă, cu Petriceico Vodă, și cu câte-va stēguri de Leși cu Dimidinskiî, și cu Cunețkiî Polcovnici, și s'aŭ pogoritŭ în Moldova să mērgă se bată Bugēcŭl, avēndŭ și

puținței Cazaci. Petriceico Vodă a rămas în Suceva, era Cunețkil cu Cazacii și cu Moldovenii, a mers la Bugécú érna.

Dómna Ducăi. Vodă, decă a simțit pentru Leși că se pogora în giosu, a fugit den Iași și a trecut în țera Muntenescă, și s'a dus cu totă glóta ei la Brăila; era boierii ce erau caimacamii în Iași, s'a dus la munte, și țera s'a bejenit den calea oștil Leșesci, mazili și breslași siliți de Petriceico Vodă, de pre unde era toți să incalce să mérgă la Bugiacú cu óstea, de acestea de tóte a venitú veste Ducăi Vodă, acolo la Beciú.

Vizirul după ce a zăbovit la Buda câte-va săptămêni până la Simedru, neavându nădejde de viață, căci el s'a fost lădat către împératul că va lua cetatea Eniciul și Beciu, era pre urmă a eșitú lucrul cum s'a pomenitú mai sus, că a răpus óstea, de care lucru își aștepta s'í vie perirea s'í ducă capul la împărăție, a purcesú dela Buda în giosu, pe de ceea parte de Dunăre, mergându totú încetú cu óstea câtă'i rămăsese cu Domnií acestorú țeri, vremi rele, ploí, ninsori, și scumpete de bucate și de hrană de cai. Éra decă a sositú Vizirul aprópe de Beligradú, a chiămatú pre Duca Vodă și 'l-a îmbrăcatú cu castanú pre densus și pre boierii pre obiceiú, și luându-și diua bună Duca Vodă de la Vizirul, a și venitú să trecă Dunărea cu óstea ce avea.

Șerbanú Vodă decă a întelesú că Duca Vodă 'și-a luatú diua bună de la Vezirul, și lui nu i-a datú scire, ca să fie mersú améndoí la Vezirul cum erau améndoí voroviți, odată s'și ia diua bună, și ilú imbia pre Duca Vodă să mérgă prin țera Muntenescă, fiindú și Dómna Ducăi Vodă acolo la Brăila, a și mersú Șerbanú Vodă la Vezirul de a piritú pre Duca Vodă, pentru 200 de pungí de bani, ce a luatú Duca Vodă den țera Muntenescă, birul țerei ce era s'lu tramiță la împărăție, și nu 'l-a tramisú cândú a venitú Domnú den țera Muntenescă aicea în țera, și indată a întorsú pre Duca Vodă, și eșindú la Vezirul a rămasú Șerbanú Vodă pre Duca Vodă, să dea banii aceia, ci neavându bani, a lăsatú zalogú Duca Vodă pentru bani, pre doi boierii ai s'ei acolo în Beligradú, pre Catargiul vel Comisú și pre Tănase vel Șetrariú, până va tramițe banii.

Duca Vodă nevrându să mérgă prin țera Muntenescă precum îndemna Șerbanú Vodă, s'a înșelatú întru socotéla sa, și a cădutú în primejdie, că de a socotitú elú pre Șerbanú Vodă că i-arú fi neprietenú, era neprietenesce ilú sfátuia, că în țera Muntenescă era și Dómna cu totă casa lui, de unde arú fi pututú s'și caute trebile Domniei; ce trecându Duca Vodă pe den giosu de Mitraviță a lovitú pe den giosu de Timișvarú, și prin Logoșú, și de acolo dreptú prin țera Ungurescá pre la Dobra a venitú până în Beligradú, la scaunul crăescú. Era Craiú Ungurescú Apafi Mihaí prietenú Ducăi Vodă, 'l-a poftitú în curțile Crăesci de a descălecatú, și a făcutú masă mare beichetuindú până a triea di, cu mare veselie și cu jocuri, și sfátuia Craiul pre Duca Vodă să dea câte-va mií de catane s'lu petrecă până la scaunul lui în Iași, și n'a priimitú Duca Vodă să ia óste, s'lu apere de primejdia ce i se gátise de Petriceico Vodă care era venitú în Socévá, și óstea în Bugiacú, Cazaci și Moldoveni, și țera turburată, boierii împerechiați, Caimăcamii fugiți la munte

câtă ară simți că vine Duca Vodă în scaună, ei se trecă în țera Ungurască, érá boierii ce erau în cale cu Duca Vodă, decă aú sosită cu Duca Vodă la Brașău, ei se miraú cum ară face se ducă de acolo pre Duca Vodă prin țera Muntenescă s'élú lase acolo, și ei se vie în țeră la celalalți boieri se se închine la Petriceico Vodă, cugetându că de acmu ară fi isbândă la creștină, că și casele acelora boieri erau în țeră la munte.

Érá Mironă Logofétul și Buhușă Hatmanul și Costantină Postelnicul aú disă, că: «decă n'aú mersă prin țera Muntenescă de unde'i poftia Șerbană Vodă, dérá decă amă venită până aici, nu avemă ce umbla pren țera Muntenescă, ce vomă merge pre Oituză; și eșindă în țeră, atuncea vomă vedea, de n'omă putea merge cu Domnul nostru la scaunul Domniei în Iași, noi ne vomă pogori pre Trotușă în giosă, spre marginea țerei Muntenescă, și de acolo precum ne va arăta vremea așea vomă face». Pre acestă sfată aú rémasă, si aú venită Duca Vodă peste munți pre Oituză la Trotușă Dechembre 6, în ziua de St. Nicolae.

Boierii ce sfătuiă delă Brașău se mérgă prin țera Muntenescă, erau Gavril Costachi vel Vornică, și Ion Racoviță vel Paharnică, Gheorghe trete Logofétă, Mitrea Căpitanul de codru, și alții mai de giosă; decă aú vedută că nu s'aú făcută lucrul pre sfatul loră, ei aú părăsită de acolo pre Duca Vodă, și aú trecută în țera Muntenescă.

Duca Vodă, decă aú eșită la Trotușă, sciindă pre Petriceico Vodă că este în Sucévă și óstea Leșescă și Căzăcescă în Bugiacă, s'aú pogorită în giosă pre Trotușă și aú mersă în sată în Domnescă, și acolo zăbovindă două sêptemăni, óste neavëndă mai multă de 80 de ómeni lipcani la două steaguri, și 60 de Seimeni, érá óstea ce era ómeni de țeră toți s'aú dusă cineși pre acasă fiindă oșteană delă luna lui Aprilie până în postul Crăciunului; supărați de cale, s'aú dusă cine cum aú putută s'și afle casele bejenite, de grijea oștil ce era în țeră, cum s'aú disă mai susă.

Petriceico Vodă viindă în Iași, aú și orânduită pre Dimidinski și pre Bainski cu 3 steaguri de Leși și cu 2 steaguri de Cazaci, se mérgă se lovescă la Domnescă se prinđă pre Duca Vodă; și purcedëndă podghiazul în giosă pre Siretă luândă cu sila pre mazili și pre cineși afla delă casele loră, și s'aú făcută ca la 500 de ómeni totă călărime.

Duca Vodă luândă veste de venirea lui Petriceico Vodă în Iași, și de podghiază, s'aú sfătuită cu boierii ce ară face; sfătuiă Buhușă Hatmanul se nu stea în Domnescă ce se se ducă în Focșeni că acolo venise și Dómna delă Brăila, că ară fi mai fără de grijă la margine, că în Domnescă nu aú óste se stea înainte vrăjmașiloră s'ei, éru la margine este și mai departe, și ómeni de ară trebui se voră afla cu léfă. Érá Mironă Logofétul aú sfătuită se nu se clătescă din Domnescă, că podghiazulă ce vine suntă nesce tálhari, și ce putere aú ei se vie asupra unui Domnă ca Măria ta; «se nu dămă locul, că acestă pământă este frământată cu sângele moșiloră și strêmoșiloră noștri». Și așa cu acestă sfată nesocotită, s'aú înșelată Duca Vodă și aú stătită neclătită în Domnescă; și făcëndă căutare Seimeniloră s'aú aflată numai 60 de ómeni, și i-aú aședată în lăuntru în ograda curții, că până atuncea erau Seimenii

afară; erau și lipcani 80 de oameni în sat și pre la case; din lipcani au trimis 12 oameni cu Muharenco Căpitanul lor de straje spre Răcăciuni în agiunul de Crăciun; era a doua zi în ziua de Crăciun era să meargă Hatmanul Buhușu cu alți Lipcani, în timpinarea podghiazului.

Sosindu Lipcanii cei de strajă în Răcăciuni, au sosit și podghiazul acolo; și dintr'acei 12 Lipcani numai unul a scăpat, și năzuindu acela să dea știre la domnie a rătăcit noaptea Lipcanul, și dându peste bejenari peste Trotușu a luat pre un om se lă petrecă până lă-a scote din dumbravă la Domnesci; omul acela încă fiind viclean, a rătăcit pre Lipcanu, să nu apuce să dea știre; era dacă s'au făcută ziua, Lipcanul conșcându locul, a eșit den dumbravă la drumul cel mare, când și podghiazul era sosit în Domnesci fără de veste, Marți în ziua de Crăciun.

Duca Vodă eșindu din biserică cam dimineță, a ședut la masă, și îndată podghiazul a încongiurat curtea; pörta deschisă, era numai se între pe pörtă un rotmistru; era prilejindu-se în pörtă Cercheșu Bulucbașa de Seimeni, a lovit din sinețe pre acel rotmistru, și acolo pre locu cu capul a plătită acea îndrăznelă a lui, și a apucat pörtă de o a închis cu mare greu de năvala Leșilor ce vrea să între pre pörtă. Lipcanii toți la gazda rotmistruului lor împărțindule lefe, că intr'acea zi le-au fost dat bani, de nimic nu s'au putut apuca, ce a plecat cine încotro putea se scape, cai și armele lor pre la gazde, unul intr'o parte altul intr'alta, precum era satul reșchirat; din câți s'au și încălărat, cine fără arme, cine fără șele, s'au dus în răsipă.

Duca Vodă era la masă cu Mironu logofetul și cu Constantinu Postelnicul, era Buhușu Hatmanul era la gazdă depărcioru de curte mai giosu; și cum a audită gâlceavă la curte, a încălicat cu doi-trei feciori și s'au timpinat cu Deadiul Sărdaru, și cu 5-6 Lipcani, și sloboindu-se spre curte, s'au timpinat cu o semă de Leși și Moldoveni, cari umblau pre la case prin sat, n'au putut răzbi Hatmanul la curte unde năzuia, că în curte erau Seimenii și totă glöta de curte, boerinași și slugi, și de aru fi avutu și pre Hatmanul între dênșii s'aru fi apărat. Ce și-au trimis giupănésa mai de grabă la sat la Călimănesci, unde erau și alte glöte a lor. Era singuru Hatmanul cu cine era pre lângă dênșul, a stătu öreși-ce a săgeta în glöta Leșilor; era înglotindu-se Leșii, a dat dosu Hatmanul încetu a se sprijini de năvala Leșilor, până s'au depărtat, și nimic nu i-au stricat, că nici Leșii nu îndrăsniau a se depărta în gönă, ce s'au întorsu înapoi. Trimis'au Hatmanul pre Manolaki Rusetu Sulgeariul la Dömnă dându știre. A doua zi Hatmanul cu cine au mai venit dela Dömnă, puținei Seimeni, și cu slugi a boerilor ce erau acolo cu Dömnă, a mersu din Zăbrăuți la Domnesci până în ziua; ci n'au cutezat fiindu Leșii mai mulți și grijiți; era cu Hatmanul nu erau nici 100 de oameni, și totu fără arme și fără îndrăznire.

Buhușu Hatmanul după ce a eșit din gönă Leșilor, și a trimis pre Manolaki la Dömnă, că venise din Brăila în Focșani, să vie la Domnesci, a șisă să dea bani Dömnă slujitorilor, și să pue să strige în lăfă, și să vie la dênșul la locul ce s'au șisă mai susu, la Zăbrăuți; la Șoldesci, că acolo fi va ascepta. Era cum a agiunsu Manolaki la Dömnă n'au căutat să facă nisca slujitori cu lăfă; ci a încălecat Stefanu Vodă ginerele Ducăi Vodă

cu puținței Seimeni ce erau cu Dómna și cu feciori (slugi) boeresci, și au mersu acolo la Hatmanul, într'acea nópte, érá Hatmanul decă au vedutu pre ginerile Ducăi Vodă venitú fórá de nici o gătire, numai ce s'au miratú ce arú face, și pentru ce au venitú, ca unú omú fórá socotéla.

Érá mergéndú până în diuá la la Domnesci, unii sfátuiaú se dea návalá la curte, fiind slujitori și multá glótá în curte, se vorú împreuna cu toți și se vorú bate cu Leșii; érá Hatmanul n'au vrutú avéndú grije se nu repue ómenii, nesciindú ce de óste este Leșescá; ce au asceptatú până s'au vedutu se scie asupra cui arú merge, érá neindrăznindule, se va întórce și va stränge óste, și apoi va veni, socotindú că în curte fiindú Seimeni și altá glótá, se vorú apéra câteva zile avéndú în curte și bucate și hraná de cai și pravú de sinețe de agiunsú; intrat-au prin arini ca se nu 'lú vedá, și au mersú din giosú de satú într'o rípá, și de acolo au trimisú Hatmanulú pre ómenii aleși cu Deadiul Sárdarú, dreptú spre bulucul Leșilorú unde staú înaintea curței ca 500 de ómenii cinesi cu calul de frú, avéndú grije de Hatmanul că 'i va lovi cu óste, ca dórá arú încálica s'ei ia în góná, și așa arú da návalá și Hatmanul de unde era supusú se póta rázbi spre curte; ce Leșii teméndu-se de înșeláciune, nice s'au clátitú de locú, fórá numai trei inși au încálecatú și au eșitú în témpinarea acestora, întrebându-i ce ómenii suntú; érá Deadiul Sárdariulú răspundea în limba turcescá. El au disú: vé scimú noi cine sunteți, mai bine se veniți se fimú totú unii, și întorcéndu-se au prinsú limbá pre unú Leahú, carele au spusú câte stéguri suntú Leși și Cazaci; deci Hatmanul clátindu-se cu ómenii sei de acolo în giosú, pentru s'ei mai vie agiutoriú; érá Seimenii cei den curte s'au și închinatú Leșilorú, și au deschisú portița ce era despre bisericá, și au intratú, Leșii, Cazacii și Moldovenii în curte, prádándú și desbrácándú pre toți, și au luatú pre Duca Vodă și ducéndu-lú în țera Leșescá, acolo i s'au prilejitú mórtea în alú doilea anú.

Atuncea și Tátarii au bătutú pre Leșii și pre Cazacii ce erau în Bugiacú cu Cunețkii, și pre Moldovenii lui Petriceico Vodă. Dusus'au Petriceico Vodă den Iași la Sucéva, mánscándú și jácuindú și elú ce au gásitú; câtú n'au mai rémasú nimicú în urma lui. Moldovenii atuncea gata la jacuri, se duceú carii cum puteau în Bugiacú de aduceau vite: boi, vaci și oi multe. Érá apoi au plătitú cu asuprá jacurile ce au adusú den Bugiacú; și prada și robia ce a făcutú Tátarii nu se va uita în veci. Rémas'au și fómete mare în totá țera după risipa țerei de Petriceico Vodă, câtú în 2 anii nu se puteau apuca ómenii de hraná, ce totú fómete era; acestú bine au făcutú Petriceico Vodă țerei cu venirea sa în douá rënduri în țera den țera Leșescá.

Dómna Ducăi Vodă au rémasú în țera Muntenescá, acolo au iernatú, și după ce au trecutú díoa Pascilorú, s'au dusú în Țarigradú; érá până a purcede în Țarigradú au trámisú bani pentru réscumpérarea Domnu-s'ei, 60 de pungi de bani și odóre multe Craiului Leșescú, însă cu scirea lui Șerbanú Vodă Domnul Muntenescú, prin țera Ungurescá; și tóte acele daruri și banii i-au opritú Ungurii, și n'au lásatú s'ei ducá, ce acolo s'au prápăditú; érá totú cu umbletele lui Șerbanú Vodă s'au opritú acei bani și darurile acolo în țera Ungurescá. Dícu că și mórtea Ducăi Vodă cu otrava lui Șerbanú au fostú; banii și darurile le-au trámisú Dómna pre Anastase Visternicul ce era de casa lorú. Acésta s'au făcutú în anul 7191.

Domniea lui Dimitrașco Vodă alu doilea rîndu.

Décă aũ luatũ Leșii pre Duca Vodă și s'aũ dusũ și Petriceico Vodă din-cotro venise, aũ venitũ Domnũ țerei  rașii Dimitrașco Vodă Cantacuzino; țera era stricată, era f mete mare, c tũ zăceau  meniĩ pe gunoie leșinați; numai de la T tariĩ și din țera Ungur sc  aduceau p ine.

Boierii toți aũ venitũ la Dimitrașco și erau toți în cinste, numai Mironũ Costinũ Logof tul era în țera Leș sc ; de c ndũ aũ luatũ Leșii pre Duca Vodă aũ mersũ elũ de voia lui; și Buhuși Hatmanul era în țera Munten sc , și'lũ chi ma Dimitrașco Vodă să vie în țer  s lũ boer sc ; ce elũ n'aũ vrutũ să vie, fiindũ omũ bolnavũ, și în țer  multe neașederi, pe care vreme trebuia slujb  lui Dimitrașco Vodă, și mai multũ, că nu'lũ l sa Șerbanũ Vodă Domnul Muntenescũ să vie în țer .  r  Dimitrașco Vodă ved ndũ că nu vine Buhușu Hatmanul, elũ s'aũ sc rbitũ și aũ pusũ Hatmanũ pre Zosinũ Bașot .

Venit'aũ T tariĩ pentru pagubele s le f cute de Moldoveni c ndũ aũ fostũ Cuneșkil  n Bug cũ, deși cereau bucatele de la Moldoveni, că le aflaũ de față; și c te nu le g siau acele t te le plinea Dimitrașco Vodă T tarilorũ c tũ le cereau, încă și cine n'aũ mersũ în dob nd  l  Bugiacũ, plătia n paste: vaci, boi și oi de la casele lorũ, și nu se puteau plati  meniĩ cu t te bucatele lorũ; pre multũ aũ robitũ cu muierĩ, cu copii.

Șerbanũ Vodă Domnul Muntenescũ, fiindũ neprietenũ lui Dumitrașco Vodă, afl ndu'ĩ pricin , că aũ scosũ fermanũ de la Imp r tie s  tae pre toți boierii țerei, pentru ce aũ adusũ ei pre Petriceico Vodă cu oști în țer  de aũ robitũ pre Duca Vodă și aũ pr datũ țera și Bug cul, aũ inv țatũ pre Buhușu Hatmanul să vie la margine să dea scire boierilorũ, s  fugă toți acolo în țera Munten sc , c  pre toți va s i taie Dimitrașco Vodă. Venit'aũ Buhușu Hatmanul la margine în Focșeni, și afl ndũ pre Gavriil Costaki Vornicul, aũ tr misũ de i-aũ spusũ precum i-aũ spusũ Șerbanũ Vodă. D c  aũ  nțelesũ Gavriil n'aũ z gubitũ, ce d ndũ scire și altorũ boieri, aũ pribegitũ cu toți de frica lui Dimitrașco Vodă; și trec ndũ în țera Munten sc  o s m  de boieri cu Gavriil Vornicul, le purta de grijă Șerban Vodă la p rta Imp r tiei, și la So-leimanũ Pașa Saraskerul de la Obluciță; aũ mazilitũ pre Dimitrașco Vodă, și aũ r dicatũ Domnũ dintre sine pre Cantemirũ Clucerul. Imbrăcat'aũ pe Cantemirũ cu caftanũ de Domnie Pașa  n Obluciță, și aũ tr misũ pre Beitul de la Azacũ de aũ luatũ pre Dimitrașco Vodă din scaunul Domniei din Iași mazilũ, și 'l-aũ dusũ în Țarigradũ.  r  la purcesul lui Dimitrașco Vodă sta Mitrea C pitanul și cu alții la p rta despre grajdurile curții domnesci, și Dimitrașco Vodă în r dvanũ la scară, și nu'lũ l sa să purc d  p n  nu le va da pre o slugă a lui a nume Sar iane, și pre Paizanul, cariĩ umbl ndũ cu slujbe prin țer  a multũ făcuse  naltũ giosul, ca nisce f c tori de r ũ, și se str nsese t rgul cu sbur turi de lemne, cu petre pre am n , c tũ nu mai  nc peau pre subt ziduri și pre ziduri;  r  viindũ Beitul de la gazda lui pre despre grajduri, s'aũ potolitũ toți, și aũ eșitũ Dimitrașco Vodă cu pace. Anul 7193, Iunie.

Domniea lui Cantemirü Vodă.

Veniț'ău Domnă țerei Cantemirü Vodă cu sfatul boierilorü țerei în locul lui Dimitrașco Vodă, prin nevoința lui Șerbanü Vodă Domnului Muntenescü. Cantemirü era den ómeni de țeră de la ținutul Fálciului, și decă s'ău rădicatü la vîrstă, ău slujitü în țera Leșescă, și în țera Muntenescă ău fostü ceaușü spătărescü, apoi aice în țeră ău fostü Căpitanü mare și Sêrdarü, că era omü harnicü de slujbă, și vitézü bunü. Deci fiindü omü bêtrânü, 'l-ău alesü cu sfatul tuturorü la Domnie. Decă s'ău aședatü în scaunul Domniei, era tuturorü cu bine, pre boieri îi avea în cinste, și mai alesü pre Gavriliță Vornicul; numai pre Iordache Rusetü Postelnicul 'l-ău închisü pentru voia lui Șerbanü Vodă Domnului Muntenescü, avëndü pismă veche pre Cupăresci, și 'l-ău și muncitü până ău datü câte-va pungî de bani, și slobođindu'lü cu chizășie se nu fugă den țeră, éráșî ău trămisü Șerbanü Vodă la Cantemirü Vodă numai se omóre pre Iordache Rusetü; ce dându'î veste unü prietenü, ău fugitü den Iași și ău scăpatü în țera Ungurésca, érá pre urmă elü s'ău dusü la Țarigradü, și de acolo făcëndu'și isprăvi bune, ău venitü în țeră la Cantemirü Vodă și i-ău întorsü baniî ce'î luase. Atuncea i-ău datü Șkeia satü Domnescü pre Siretü, și boerindu'lü 'l-ău făcutü Visternicü mare, și ău fostü în mare cinste la acestü Domnü; tóte trebile țerei și a Domniei în séma lui éraü.

Pre acele vremi avëndü rêsboiü Némțul cu Turcul încă de cândü ău fostü Turcul la Beciü, în toți anî, și totü Némțul era isbânditorü, cu mare veste și nume de laudă la tóte țerile creștine; atuncea și Craiul Leșescü Iónü Sobetki avëndü îndemnare de la Papa de Rómü, s'ău rădicatü și elü cu oștî se mérgă asupra ordiilorü Tătăresci în Bugécü; strins'ău oștî în léfă, și s'ău pogoritü pre Prutü în giosü, și ău mersü până la Pagulü, în anul 7194, și s'ău întorsü neavëndü nici unü rêsboiü cu Tătariî; și viindü prin Iași, ău luatü pre Bahluiü în susü pre la tîrgul Frumosü, și s'ău dusü pre Siretü în susü pin țeră, stricândü și măncândü totü ce ău găsitü, și Tătărime multă pen pregiurul obuzului dodeindü, cum eșiau Leșii den obuzü la apă, la iarbă, îi și luaü Tătariî de grumazü.

Cantemirü Vodă cu Moldovenii și cu Tătariî âmblaü din locü în locü. Mulți den Moldoveni slugi de pre la boieri atunci s'ău dusü la stéguri Leșesci de slujiau cu léfă, și se slobođiau de prădaü prin țera pre unde puteau agiunge, și mănăstirile pre subt munte, și case boieresci, câtü n'ău rémasü locü necălcătü de tâlhăritü; nu numai den țera Leșescă, ce și den țera Ungurésca veniau buđușlăi preste munte pre la Ocnă pre la Sovejea și pre alte locuri de prădaü și jăcuiau. Cine póte scrie de amănuntul prada și stricăciunea țerei de pe acele vremi; âmblaü buđușlăii neferindu-se prin sate, și de frică le trămiteau ómenii bucate de mâncatü la otacele lorü pri păduri, până i-ău prinsü pre unii cu meștersugü, Mironü Costinü Logofetü fiindü starosce la Putna, de i-ău omoritü, înțepați, tăiați cetvêrți, și arși cu focü la tîrgü la Focșeni unde și amu se cunósce movilă peste ósele lorü. Aședat'ău Cantemirü Vodă nisce stéguri de Lefeciî în tîrgü în Romanü, de paza țerei pre Siretü și pre Moldova, și alte stéguri în Piatră, érá de pază pre Bistrița, și aceia țineaü calea podghia-

zuriloră ce se slobođiaă prin țeră, și pre mulți îi prindeaă și'î aduceaă la Cantemiră Vodă, și cum îi aduceaă îndată îi omoriaă; și nu numai pre subț munte ce și în Iași aă slobođită podghiază, și a'î luată caii lui Cantemiră Vodă den cîairă de subț curtea domnescă cu totul și s'aă dusă fôră nici o smintelă; aă încălecată Cantemiră Vodă cu cine era pre lîngă densus, ce nimică nu le-aă îndrăsnită.

Hatmană era Veliciko, și oră unde mergea cu óstea totă de smintelă era, eșit'aă odată înaintea unui podghiază preste Jijia spre Turia, și cum s'aă slobođită se le dea răsboiă ca ună omă sumeță fôră de cumpătă la trebi ca acelea, l'aă și luată de gónă câtă de nimică nu s'aă mai putută apuca fôră numai de fugă, și 'l-aă gonită până în Iași, totă luându'î de grumađi pre câți aă fostă cu Veliciko, și nici ară fi avută de góndă acelă podghiază se vie în Iași, érá gonindă pre Veliciko, 'l-aă căutată a veni în Iași, și aă apucată ce aă găsită și aicea; érá Veliciko fugândă, s'aă oprită în cetățue, că acolo era și Cantemiră Vodă. Și s'aă întorsă podghiazul den Iași fôră de nice o smintelă; numai pre ună Jolniră anume Gurie 'l-aă prinsă într'o pivniță bétă.

Intorcându-se Craiul prin Iași, aă mersă cu Craiul și părintele Dositeiă Mitropólitul, și aă luată móstele sfântului Mucenică Ión Novi, ce erau aduse în țeră în cetatea Sucevei de Alecsandru Vodă celă bună, de le-aă dusă cu sine în țera Leșescă, cu multe odóre scumpe, ce erau date la móstele acestui sfântă de pravoslavnică Domnă, și de arhieriei țerei întru cinstea și bună podóba sfântului; și acolo aă rēmasă până în ziua de astăđi. Érá la anul dupē acéstă d'ântēiă venire a Craiului Leșescă, mai venit'aă acestă Craiă cu oști prin țeră, până la tērgul Frumosă, și de acolo elă s'aă întorsă spre Siretă, și aă trecută până la cetatea Némțului, unde era óre ce pedestrieme Seimeni și panțiri de paza cetăței; neavēndă grijă de venirea Craiului pre acolo, aă luată Craiul cetatea Némțului, și aă pusă ună Comendantă și cu câți-va drăgană în cetate, întărind'o cu bucate și cu pușci. Pus'aă stēgă de Jolniri și prin mōnăstiri, în Agapia, în Sēcul, în Némță și în cetatea Sucevei, și prin tóte mōnăstirile câte suntă în susă, și în Cămpu-Lungă, și în Cernăuți, în Lențescă, și în Orășeni, făcēndă pālănci și pārcane de apărare. Decă cu cetatea Némțul, cu cetatea Sucevei, și cu mōnăstirile totă anume Craiul Leșescă își făcea slavă și veste la Papa, și la alte Craiă că aă dobândită atâtea cetăți den Moldova sub ținerea lui, care erau sub ținerea Turcului. Și așa aă rēmasă din Némță în susă totă locul sub ținerea Leșiloră, și de pre acolo se slobođiaă podghiazuri la drumul Cameniței și până în Bugécă, agiungeaă de apucaă herghelii, și prindeaă Tătari, și ducându'î la Craiul, luaă daruri pentru slujbe.

Venirea acestui Craiă Leșescă cu oști în Moldova, mai multă era cu îndemnarea lui Șerbană Vodă Domnul Muntenescă pre atuncea, carele era și elă gata se se rădice cu oști asupra Turcului; ce altă isbândă n'aă făcută fôră numai stricăciune și risipă țerei nóstre aă adusă, cum și acmu pentru venirea Moskaliloră, érá Munteniă 'i-aă adusă prin țera nóstră cu oști. Că Munteniă ca nisce tirană numai pentru norocirea loră purtaă grijă, érá în țera nóstră se nu rămăe pētră pre pētră se nevoiaă. Cum și adesea schimbările Domniloră dentr'ēnsa, vedeavei iubite cititoră, de aici înainte, de mare scădere, și

de tot stingerea țerei, totu de zavistnicii Munteni. Până cându și ei 'ș-au luatū diréptă răsplătire de la Dumneđeū, că au peritū cu sunetū pomenirea lorū, că suspinele săracilorū nu rămānū în deșertū măcarū câtū de târđiū.

Craiul Leșescū atuncea de la cetatea Némțului, au mersū pre Siretū în susū; fiindū tōmna, dat'au Dumneđeū nisce ploī cu ninsōre din susū de Deroncea, carea nu era altă fōră numai singurā mânia lui Dumneđeū sositā asupra obuzului Leșescū, care și ți și nōpte au ținutū plōea cu ninsōrea. Și cum staū drāganii la focuri împregiurū unul lūngă altul, așa au mărmuritū pre locū; caii la care și la carētele crāesci cum staū inhāmați așa au țāpenitū de rācēlā; cu mare greū au trecutū Craiul codrii spre Cirimuși, cu boi au dusū carētele și carele crāesci până la Sneatin. Éra pre atuncea au intratū și în cetatea Sorocii nește Căzaci, și au mersū Sutantabanū Pașa Saraskerul de la Tighinea cu óste, și unū Sultanū cu Tătārime, și Cantemirū Vodă cu óstea țerei, și au stātutū câte-va sēptāmāni pregiurū cetatea Sorocii cu meterēze, și cu lagumuri; și nu o au pututū dobāndi, că din cetate Căzaci apārāndu-se vitejesce, pre mulți Turci și Moldoveni au ucisū din focul lorū ce slobođiaū de prin zidul cetății. Decī neputēndū dobāndi au lāsātū cetatea și s'au întorsū Pașa și Tătārimea, și Cantemirū Vodă. Éra apoi la anul dupē acēsta au eșitū de bună voia lorū, și s'au dusū din cetate Căzaci drāganii ce au fostū, și au rămāsū numai ómeniī cei de locū.

În anul 7197, au muritū Șerbanū Vodă Domnul Muntenescū, și în locul lui au rēdicatū boierii acei țeri Domnū pre Constantinū Brāncovanul Logofētul; decī fiindū învrājbiți Domniī Muntenesci cu Cantemirū Vodă, āntēiū Șerbanū Vodă pentru Cupāresci, apoi și Constantinū Vodă Brāncovanul, de pre atuncea boierii țerei nōstre au începutū a pribegi în țera Muntenescā la Constantinū Vodă Brāncovanul.

În zilele lui Cantemirū Vodă, țera era ertatā și jeluitā de la Impērație, fiindū prādatā și stricatā de oști cum s'au ȑisū; éra lācomia Cupārescilorū, nice atuncea nu lipsia, cu multe orānduele mănunte din țerā, decā au stātutū Iordaki Rusetū Visternicū mare, care lucru tuturorū cădu cu uritū, fiindū numai Bogdanū Hatmanul ginerile lui Cantemirū Vodă, și Iordaki Rusetū Visternicul la tōte trebile Domniei purtători de grijā, dupē ce au muritū Gavrilū Costaki Vornicul; éra alți boieri numai căci erau la rōndul boieriei. De multe ori Mironū Logofētul, intrāndū în Visterie, ȑicea cu glumā: «Visternice, mai încetū cu orōnduelile», éra Visterniculū de aceste cuvinte nu'i pārea bine; cum și Velicico Vornicul decā 'l-au pusū Vornicū mare Cantemirū Vodă, și au datū gineri-sēū lui Bogdanū Hātmania, nu pārasia la tōte mesele Domnesci a ocāri pre Bogdanū Hatmanul, și a'i ȑice cuvinte fōrā cale; nepurtāndū grijā de Cantemirū Vodă, carele auȑia tōte, și se făcea a nu auȑi, și tōte le rābda, că totū pentru Hātmania îi pārea rēū lui Velicico,

De mórtea lui Mironu Logofétul și a lui Velicico Vornicul.

Dice că voróva blândă tótă pornirea îmblândesce, érá cea apregă, și pre celú slabú atítă la mânie, și éráși greșéla necertată fórá hotarú deprinde a cresce. Velicico Vornicul era omú simetú nepurtându grijă de Cantemirú Vodă, carele cu vorba lui cea desfránată 'și-aú agonisitú perire lui'si și frăține-séú lui Mironú Logofétul.

Spunú că cu sfatul lui Velicico, aú pribegitú Lupul feciorul lui Gavril Costaki Vorniculú și doi cumnați ai lui Ivașco, și Constantinú, și Antiohie Jora, și alții, în țera Muntenéscă la Costantinú Vodă Domnul Muntenescú, pre carií i-aú trimesú la Pórtá împéráției cu rávașú de jalobă pre Cantemirú Vodă, ne-avéndú nice o nevoe de Cantemirú Vodă, ce numai de zavistia ce aveau toți și alesú casa lui Gavril Costaki Vornicul, cărorú le era Cantemirú Vodă tuturorú cu bine.

Cantemirú Vodă decă aú înțelesú că aú mersú acei boiarí la Pórtá sélú pírescă cu miđilocul Domnului Muntenescú, aú trimesú boierí de țérá și mizilí ómení bătráni la Pórtá împéráției, cu bani și cu darurí la prietení, carií eșindú la Divanú înainte Vizirului, aú datú Vizirul de grumazi pre toți pre aceia ce se jeluaú pre Cantemirú Vodă, și puindu'i în hére i-aú adusú legați la Cantemirú Vodă, érá până a aduce pre aceia, aú tăiatú Cantemirú Vodă pre Mironú Logofétul și pre frate-séú Velicico Vornicul; Velicico era în Iași, și luându-lú dela casa lui nóptea, și aducéndu-lú la Cantemirú Vodă 'l-aú bătutú cu buzduganul, și 'l-aú închisú, și a doua nópte 'l-aú scosú și i-aú tăiatú capul. Érá Mironú Logofétul fiindú la țérá la casa lui la Bărboși, la ținutul Némțului, aú trimesú pre Dimitrașco Macrinú vátaful de páhárniceí, cu poruncá la Lefecií ce erau în térgú în Romanú, și luându'lú dela casa lui, și ducéndu'lú până în térgú în Romanú, 'l-aú îngienuchiatú și i-aú tăiatú capul. Și nu i-aú scosú la Divanú Cantemirú Vodă sél le arate vina séú viclesugul, sél véđă lumea, ce așa cu tiránie i-aú omoritú, nice cărți viclene arátandú, ce numai așa aú peritú pre vina lorú, orí cu năpaste i-aú omoritú. Așa aú deprinsú den ceputul lumí, pisma și zavistia, și nu părăsesce a mușca pre toți, și nime de dinții ei a se feri nu póte.

Decă aú peritú Mironú Logofétul și frate-séú Velicico Vornicul de sabia lui Cantemirú Vodă, în mare spaímă erau toți boierii, și mai tare feciorii lui Mironú Logofétul, Ionú Sárdarul și Nicolae Logofétul al treilea, și Pătrașco Cămărașul carele era logoditú cu fata lui Cantemirú Vodă, carií căutaú vreme sél pribegéscă în cotr'o arú putea, teméndu-se de urgia lui Cantemirú Vodă; și sfátuindu-se cu Vasilașco Paharnicul, și cu frate-séú Ilie Cantacuzinescií, și cu Dimitrașco Ursache, sél fugá în țera Muntenéscă, nu 'și-aú căutatú calea mai în grabă; ce zăbovindu-se în sfatul lorú, ca nesce ómení tinerí ce erau, aú oblicitú Cantemirú Vodă, și îndată aú repeditú nisce stégurí de slugitorí Lefecií, sél prindé pre toți sél aducá. Atuncea trecuse unú anú și patru luní de cândú perise Mironú Logofétul și Velicico Vornicul. Decí feciorii lui Mironú toți trei aú scăpatú la Comendantul din cetatea Némțului; érá pre Vasilașco și pre Ilie Cantacuzinescií, și pre vérul lorú pre Ursache, i-aú încungiuratú

stégurile cele de Lefeciî pre la casele lorü, și i-aü luatü cu mare pază și gróză, prädându-le casele ca cum vrea fi orönduiți de perire, i-aü pornitü se'î aducä în Iași; érá pre cale apröpe de Iași, dreptü valea Lețcanilorü, i-aü têm-pinatü veste că aü muritü Cantemirü Vodä, și slobođindu'î din pază Lefeciî, aü venitü acei boieri în Iași cu nedejde de viétă, și aü petrecutü și ei ósele lui Cantemirü Vodä până la casa cea vecnică, în biserică în St. Nicolae, unde 'l-aü îngropatü în anul 7199. Martie.

Atuncea Bogdanü Hatmanul și Iordache Visternicul aü pusü în scaunul Domniei pe Dimitrașco feciorul cel mai micü a lui Cantemirü Vodä, cu nădejde că'și vorü tocmi trebile Domniei dela Pörtä impëräției; ce până a agiunge ei la Pörtä, aü îmbräcafü caftanü de Domnie Constandinü Vodä feciorul Ducäi Vodä, cu miđilocul Domnului Muntenescü Constantinü Bräncovénul, că era lo-goditü cu Dómna Maria fata acestui Domnü Muntenescü. Și viindü unü Agä impërätescü, aü luatü pre Dimitrașco Vodä feciorul lui Cantemirü Vodä, și 'l-aü dusü în Țarigradü. Erä Bogdanü și Iordache, boieriî cei de credință a lui Cantemirü Vodä, aü fugitü la Comendantul dela cetatea Némțului, neașceptändü venirea lui Constandinü Vodä.

Domniea lui Constandinü Duca Vodä.

Dupé mörtea lui Cantemirü Vodä, aü venitü Domnü țerei Constandinü Vodä feciorul Ducäi Vodä, cu agiutorul socru-sëu Domnului Muntenescü. Atuncea se privilegise câți-va boieri de țérä în Odriü, trimiși de Cantemirü Vodä la Pörtä pentru trebile țerei; și domnindu-se Constantinü Vodä, aü mersü toți la Domnü noü, și zäbovindü Domniea la Odriü câte-va sëptémänî, multă chieltuélä aü fă-cutü, că era mare glótă de boieri, și cu 200 de Seimeni ce'î scrisese la patru stéguri, în léfä cu îmbräcäminte și cu arme totü în banî cumpërate, și banî câți îi cheltuia acolo cu atäta glótă de ómeniî totü în datorie îi lua; Constantinü Vodä ca unü omü ténëru ce era, nu scia puterea țerei, nice din boieri nime nu sfätuia së cheltuéscă dupé agiunsü; förá numai Lupul Costaki, ce'lü pusese atuncea și Visternicü mare, dicea së chieltuéscă câtü de multü, că numai depre bucatele lui Bogdanü și a lui Iordache își vorü întörce banî.

Décä aü venitü în țérä, s'aü găsitü numai 3000 de oi a lui Iordache Visternicul; trimis'aü de aü datü stränsóre giupäneselorü acelorü boieri pribegi, că n'aü apucatü së se ducä și ele; ce le-aü apucatü, și era la pază, së spue unde ce arü avea mituitü, ci nemică n'aü spusü, érá mai pre urmă aü aflatü nesce odóre a lui Bogdanü Hatmanul, și cum le-aü luatü așa le-aü trämisü la Domnul Muntenescü, că nu lipsiaü ómeniî Domnului Muntenescü pentru banî ce arü fi cheluitü pentru Domniea ginere-sëu lui Costantinü Duca Vodä; și nu se mai putea plăti, cu câte dări strängea den țérä, până și vácăritü 'l-aü făcutü de aü scosü în țérä, care angärie n'aü mai fostü de cândü este țera, și totü nu se putea plăti; nice arätaü câtä sumä de banî este datorü së plă-téscă, së scie și elü câtü va së dea, ce numai totü trämiteaü cärți dupé cärți

pentru bani. Pentru aceea totu greul și nevoia țerei în zilele acestui Domn, dela Domnul Muntenescă era; éru Constantină Vodă aă rămasă datoră și cu nume rău la toți, că totu venitul ce ară fi avută totu Domnului Muntenescă aă dată cu multe bănături și ponosluri.

In ală doilea ană s'aă însurată Constantină Duca Vodă; trămis'aă Domnul Muntenescă pre fiică-sa Dómna Maria, Dómna lui Costantină Duca Vodă, cu boieră Muntenescă, și aă nuntită în Iași. S'aă fostă gătită să nuntescă la marginea țerei în Focșeni, ce fiindă tómnă cu plci, s'aă lăsată, și aă nuntită în Iași, l. 7200, Noembre 5.

In ală patrilea ană ală Domniei lui, aă venită ună Capegi-bașa pentru bani birului să'i plătescă; érá nedându bani, să'lă ia să'lă ducă la Pórtă; érá el vréndu să arete Turculă că nu potă plini bani de neprietenă Impărăției, a-decă de Leși, cari aă fostă cuprinsă țera până în Némțu, și slobodă podghiazuri de pradă; trămis'aă la Némțu de aă venită podghiază în Iași, ca să vedă și Turculă să aibă ce spune la Impărăție. Și dându scire Turculă să nu ședă la gazdă, étă că amă înțelesă că vine ună podghiază să lovescă în Iași, ce să vie Capegi-bașa să între în curtea Domnescă, să nu cađă la vr'o primedie, érá păgânul simetă și aprinsă de mânie pentru bani, n'aă vrută să mérgă în curte. Și lovindă acelă podghiază în Iași, aă încungiurată gazda Turculă nóptea, alți gazda Balgibași; Turculă s'aă apucată de arme, ce impresurându'lă 'l-aă luată să'lă ducă, éru elă nevréndu să ședă pre cală i-aă tăiată capul, érá pre Balgibașa 'l-aă luată viu, și pre urmă s'aă rescumpărată.

Décă aă perită Capegibașa în Iași, în mare griă aă intrată Constantină Duca Vodă; făcut'aă óste și aă trămisă de aă aprinsă tégul Némțului, și aă prinsă pre Costașco Turculețu, carele eșise den cetatea Némțului cu óste, și aă făcută răsboiă cu óstea lui Constantină Ducă Vodă, acolo la tégul Némțul, carele era vestită de viteză pre acele vremi, Pus'aă de aă ingrădită cu gardă tégul Iașii, ca să fie aretă cândă ară mai veni vr'ună podghiază. Număi tóte acestea nice de ună folosă lui Constantină Ducă Vodă n'aă fostă, că îndată ce aă mersă veste la impărăție de peirea lui Capegi-bașa, 'l-aă mazilită, și cândă aă venită veste lui Constantină Ducă Vodă că aă prinsă pre Turculețu și'lă aducă rănită, atuncea și mazilia i-aă sosită. Totă într'acea și în locul lui Constantină Ducă Vodă aă venită Antiohie Vodă, feciorul lui Cantemiră Vodă celă mai mare érá cu miđilocul Cupărescilor ce eraă în Țarigradă; érá până a purcede Constandină Vodă den Iași, aă și venită den Némțu Bogdană Hatmanul și Iordache Visternicul cari eraă pribegă, cari asceptău una ca acesta.

Domniea lui Antiohă Vodă.

In anul 7204 aă venită Domnă țerei Antiohie Vodă feciorul lui Cantemiră Vodă, carele era în Țarigradă. Érá până a veni Antiohă Vodă în scaunul Domniei, aă scosă rânduială pre țeră acești boieră ce venise den pribegie de la cetatea Némțului, de și-aă plinită paguba ce li s'aă făcută den bucate și odóre, la pribegia loră, cum s'aă disă mai susă, că acești doi boieră eraă în-

naintea tuturor și la Antiohi Vodă ca și la Cantemirū Vodă; ei ce vreaū să facă, era făcutū și de Domnū.

Éră o sémă de boierī de casa lui Constantinū Vodă aū pribegitū în țera Muntenescă, anume Nicolaī Costinū Hatmanul și cu frații săi Ion Sērdarū, și Petrașco Logofētū alū treilea, și Vasilașco Cantacuzino Spătarū, și cu frate-sēū Ilie Comisul, și Antiohie Jora Hatmanul, și alții mulți, nu de frica lui Antiohie Vodă, că era Domnū bunū Antiohie Vodă, ci éră de uritul Cupărescilorū, și érăși cu nădejde la Domnul țerei Muntenescī, că nu va lăsa pre gineri-sēū Constantinū Vodă să ședă mazilū în Tarigradū, ce éră ilū va scôte Domnū. Numai Domnul Muntenescū aū fostū giuratū lui Antiohie Vodă, cum și Antiohie Vodă aū giuratū Domnului Muntenescū, ca să nu se atingă unul de altul nice cu o faptă rea, ce s'și păzescă cineși trebile séle, și să fie pace între dēnșii; nice să aibă grije Antiohie Vodă de Domnul Muntenescū că arū chieltui pentru gineri-sēū Constantinū Duca Vodă s'lu scōțā Domnū. Și adevēratū Domnul Muntenescū aū stătutū la cuvētū până cândū aū simțitū umbletele lorū împotrivā. Că aū venitū Dimitrașco Vodă fratele lui Antiohie Vodă de olacū den ordia Turcescă, ce era den susū de Beligradū împotriva Nemților, avēndū rēsboiū, și viindū elū în Iași la frate-sēū Antiohie Vodă n'aū zăbovitū, și éră s'aū întorsū Dimitrașco Vodă acolo la ordie, de care venire a lui s'aū sunatū că arū fi avutū fermanū Dimitrașco Vodă să ia 20,000 de Tătari și să mērgā prin țera Muntenescă să trecā în țera Ungurescă, și fiindū Ungurii gata să se ridice și ei cu oști împreună cu Tătarii pre de cēstā parte, și óstea Turcescă pre dincolo de Dunāre, să batā pre Nemți.

Domnul Muntenescū era la Cerneți într'acea vară; decă aū simțitū de umbletele lui Dimitrașco Vodă, îndată aū agiunsū la pórta Impērației și aū stricatū acele ce âmbla Dimitrașco Vodă. Și éră Dimitrașco vrēndū să se însóre aū trimisū la Brașău la Dómna lui Șerbanū Vodă pentru fatā, și fiindū cu scirea Domnului Muntenescū cum i-arū fi voia, éră Domnul Muntenescū n'aū priimitū să dea fata lui Șerbanū Vodă după feciorul lui Cantemirū Vodă. Éră pre urmă Dómna lui Șerbanū Vodă pre subt cumpētū, peste voia Domnului Muntenescū, aū datū fata de o aū adusū din Brașău aice în Iași câtū nime n'aū sciutū, și s'aū cununatū Dimitrașco Vodă cu Dómna Maria fata lui Șerbanū Vodă. Decī pentru acestea Domnul Muntenescū cu unchiī săi Cantacuzinescī, aū începutū cu urā asupra lui Antiohie Vodă, și aū âmblatū s'lu mazilēscā.

Éră în anul 7208, în alū cincelea anū a Domniei lui Antiohie Vodă, făcut'aū pace Turcul cu Némțul. Obositū Turcul și înfrântū cu tótā puterea lui în rēsboe ce avea cu Némțul, în câți-va ani trecuți de cândū aū fostū Turcul subtū Beciū în țera Némțescă, numai ce aū căutatū Turcului de frică a pleca la pace. Atuncea Turcii aū datū și cetatea Camenița Leșilorū; mers'aū solī de la tóte crăiile creștinescī pentru legăturī de pace la Cârloviți, unde și de la Turci aū mersū solū Ibrahimū Pașa, și era dragomanū Alecsandru Scarlatoglu; și aședēndū pace, aū venitū solī și în Tarigradū de la tóte Crăiile; éră solul Moskicescū aū venitū cu galionū pre marea Négrā până la Tarigradū. De miratū era tuturorū unde aū vēdutū acelū galionū venitū de la Moskalū, că până atuncea la Moskalī galióne nu eraū. Și aședēndū pace cu tóte crăiele în Tarigradū,

eșit'ău Turcii den cetatea Cameniței și ău dat'o Leșilor; eșit'ău și Leșii den cetatea Némțului și a Sucevei, și de prin mănăstirile țerei năstre, și ău rēmasū țera plină de ómeni, ținuturile de pre subt munte.

Domnul Muntenescū vrēndū sē mazilēscă pre Antiohie Vodă den Domnie, n'ău pututū sē'lū mazilēscă, până nu s'ău apucatū érá de giner-esēū Constantinū Duca Vodă. Măcarū că Munteniū umblaū sē facă Domnū pre cine arū putea în locul lui Antiohie Vodă. Ce érá ău chieluitū de ău mazilitū pre Antiohie Vodă, și ău rădicatū la Domnie érá pre ginere-sēū Constantinū Duca Vodă, în anul 7209, Sept. 4.

A doua Domnie a lui Constantinū Duca Vodă.

Décă ău vēđutū Domnul Muntenescū că nu va putea face altū Domnū în locul lui Antiohie Vodă, că așa îi eșise rēspunsul de la Vizirul, că altū Domnū nu va mai face, ce de va chielui pentru Constantinū Duca Vodă ce era mazilitū, elū va mazili pre Antiohie Vodă; ce i-ău căutatū lui Constantinū Vodă Domnului Muntenescū a întóree și a se apuca de ginere-sēū Constantinū Duca Vodă, pre carele nu'lū vrea elū, măcarū că boierii lui eraū pribegii cum s'ău disū, acolo în țera Muntenēscă, și se rugaū totū pentru Domnul lorū sē chieltuēscă sē'lū scóță érá la Domnie, ce nu'lū vrea Domnul Muntenescū. Fără pre urmă neputēdu-se mântui într'altū chipū de Cantemirescī, ău chieluitū și 'l-ău scosū Domnū precum s'ău disū mai susū, la anul după deșertarea Cameniței.

Constantinū Duca Vodă, décă ău îmbrăcatū caftanū de Domnie, îndată ău trāmisū unū omū alū sēū cu Skimni Aga cu cărți la boierii ce'i făcuse aici Caimacamī la scaunul Domniei în Iași, dāndū veste de Domnie nouă, și pre cine din boierii arū vedea că nu vorū ascepta venirea lui, sē aibă a-'i opri, alesū pre Bogdanū Hatmanul și pre Iordaki Rusetū Visternicul. Și cum ău sositū fōră veste la curtea domnēscă, fiindū toți boierii la curte, ău prinsū porțile curții cu pază, și întrāndū în curte Skimni Aga împērātescū, n'ău cunoscutū omul lui Constantinū Vodă, nice pre Căimăcamii la cine scria cărțile, nice pre boierii ce era sē'i oprēscă, ce ău datū cărțile la altū boierū bătrānū anume că acela este Căimăcamū; acela nesciindū ceti cărțile, le ău tinsū la Bogdanū Hatmanul; elū cum le ău luatū ău și priceputū lucrul, și lepādāndū cărțile s'ău și ascunsū, și ău eșitū cum ău pututū din curte; érá Iordaki Visternicul s'ău ascunsū în curte până ău însēratū, și nóptea s'ău îmbrăcatū într'unū cojocū apărescū și 'l-ău scosū Ilie Cantacozino Paharnicū. Curtea era încungiurată de Seimeni, sē nu scape acei doui boierii din curte. Ce în zădarū era acea pază, că boierii ău eșitū și s'ău dusū ăntēiū Bogdanū Hatmanul, apoi și Iordaki Visternicul, pre carele 'l-ău scosū Ilie Cantacuzino și 'l-ău trāmisū la satul sēū în Hangū, și de acolo i-ău datū ómeni de 'l-ău trecutū până în țera Leșēscă prin munți. Érá décă ău venitū Constantinū Vodă în scaunū, ău trāmisū cărți încredințate acelorū boierii, și ău venitū în țeră fōră de nici o grijă, și i-ău boeritū Constantinū Vodă.

Éră atuncea era pace întemeiată în toate țările; numai dările și nevoile în țară erau peste putință locuitorilor cât nu le mai puteau birui să se plătescă, care greutatea erau totu pentru banii domnului Muntenescă. Ce prebegindă o sémă de boieri în țera Muntenescă, au venită mazilie lui Constantină Ducăi Vodă, și în locul lui au venită Domnă țerei Mihalachi Racoviță ce au fostă Spătară, care se va scrie pre rîndă cumă 'l-au rădicatū Domnă.

Domniea lui Mihaî Racoviță Voevodă.

Fiindă Constantină Duca Vodă cu a doua Dumnie aicea în țară în cursul anilor 7212, care Domnie cumă cea d'ântăiă așa și a doa, era prin cheltuiala socru său Domnului Muntenescă Constantin Brâncovénul, dată de la Pórtă, cu multă sumă de bani și daruri, indatorândă țera, de care bani și daruri nu putea fi păgubașă Domnolă Muntenescă, ce cu multe nevoi și asuprele peste putința bieților locuitoră a țerei, nu lipsău greutățile din țară, câtă numai putea birui boierii cu împrumutările și cu dăjdile, și țera cu orînduele și cu alte neobiciuite angării, de unde se plătescă banii Domnului Muntenescă, ce s'au dîsă, și se pótă geoi și trebuințele Domniei seles, că cu nevoe și peste putință este a împlea vasulă fôră fundă, adecă pre Turcū

Era acestea la anulă după deșertarea Cămenitei de Turci, și țera Moldovii de pre supt munte de Leși, în anul 7209, când era țera plină de ómeni, alesă ținuturile de susă, érá până în ală treilea ană au rémasă pustii de nevoi și asupreli, (că aducătore de mare ciună este puterea, a putea strica:) și fôră de acestea Constantină Vodă pre nime den boierii seî nu credea, de care lucru tuturoră boieriloră cădu cu uritū stăpânia lui, câtă de urăciunea lui, mulți boieri au pribegitū unii în țera Ungurescă, alții în țera Muntenească, den cei de frunte, și de cei mai de giosă. Dice, că ura, zavistia, și frica, nască viclesugă. Érá către acestea, orî cum era lucru și umbletele lui Constantină Ducăi Vodă, au făcutū pre Rami Vizirul ce era pre atuncea, de au chiămată la Pórtă pre Constantină Vodă Domnul Muntenescă, socotindă că nu se va cuteza a merge elū la Pórtă, avéndū la Turci multe prepusuri o Domnie îndelungată ca aceea, ce se va duce într'altă parte, saū de va și merge la Pórtă, elū nu se va mai întórce, și așa vorū apuca apucătoria Domnia țerei Muntenescă, cariă așceptău den dî in dî una ca aceea. Ce pentru se nu lungimă povestea, Domnul Muntenescă au mersū la Pórtă, și până a sositū elū, 'și-au tocmitū trebile cu bani, și s'au întorsū cu bine érá la scaunul său cu Domnie; și cunoscéndū despre cine'i facu acea cale, elū au dîsă: Eū amū mersū la Pórtă și amū venitū, érá voiū se facū se mérgă și acela la Pórtă, și nu se va mai întórce, precum s'au și plinitū, că îndată veni mazilia lui Constantină Vodă, cu unū agă împărătescū cu vr'o 100 de Turci. (Lățindu-se răutățile la fieș-ce care de aprópe, sarū, și atingéndu-se vatămă).

Fiindă déră fruntea boerimeii în țera Muntenescă, érá la mila și agiutorul Domnului Muntenescă anume; Vasilie Costache vel Vornicū, Lupul Bogdanū velū

Vornicū, Antiochie Jora Hatmanū, Mihalache Racoviță Spătarū, Ion Paladie Spătarū și alții den cei mai mici ce erau pribegei de reulū lui Constantinū Duca Vodă. lăsându-și casele și pământul, nu dormiau, ce-și căutau prilejul trebilorū sēle cu ajutorul Domnului Muntenescū.

Sosindū acelū Agă împărătescū cu Turcii in Iași, cu mazilia lui Constantin Duca Vodă, cumū s'au dīsī, îndată prinseră porțile la curțele Domnescei, și pre căți boieri au apucatū in curte, cu anevoe au scēpatū, unii peste zidū au săritū, alții pre unde a i putatū s'au viritū ascunđându-se; dērā și Constantinū Vodă vedēndu-și urgie de la Dumneșeu sositā asuprā i pentru faptele lui cele rele ce făcuse pământenilorū, au intratū in mare grija. Cā dēcā înțelese țera de mazilia lui, se strinseră boerime și mazili și alte capetenii den câte nu pribegeise printr'alte țeri, strigāndū și gālcevindū la curtea Domnescā. Și înspăimāntāndu-se Constantinū Duca Vodă, se agiunse cu Turcul cu bani și cu daruri, sē dīcā cā nu i mazilū, ci cumū ilū chiamā împărăția la Pōrtā, și așa T-au pornitū den Iași, in 24 zile a lui Iunie leatū 7212, luāndu-și cu sine totū alaiul Domnescū, cu surle, cu dobe, și cu stēguri, iscā și boieri mari s'au pusū dēcā au sositū in Galați ca sē nu iu pricēpā cā i mașilū. Lāsāt'au și pre o sēmā de boieri den Iași cu urgie ducēndu i in pazā cu sine, a nume pre Iordache Rusetū Vornicul, și pre Manolache Posteinicul frate-sēu, și pre alții.

Atuncea și boierii pribegei den țera Muntenescā gāindu-se îndată au purcesū la Udrinū, dāndū scire prin scrisori și cestori-alții boieri den țerā sē se gātēscā și ei sē mērgā la Udrinū dūpō Constantinū Duca Vodă, sē se jeluiēscā la imperāție pentru reutāțiile ce le au făcutū. Și așa purcēndū de aici den țerā, căți-va boieri și curteni și țerā multā, și cu toții adunāndu-se in Galați, și acolo cu toții sātāindu-se trecurā Dunārea pre la Galați boierii și alții toți.

Dērā și Constantinū Duca Vodă simpinū de acēsta, cā s'au rădicatū țera și boerimea de mērgū dūpē dēnsul, îndată au agiunsi la Iusuțū pașa de Tighinea cu bani; ērā elū păgānu, pentru bcomia banilorū, au prinsū tōte vadurile, sē nu pōtā trece nimeni din boieri Dunārea, socotindū cā cu acea pazā elū va speria pre boieri și pre țeri, și se vorū întōrce. Ērā boierii îndată au agiunsi la Domnul Muntenescū, și le dede vee sē trecā prin țera lui peste Dunare pre la Rasciunū; deci Pașa de Tighinea dēcā au vēitū așa, au slobođitū și elū vadurile, cā nu era putere sē i oprēscā cineva pre atita țerā ce mērgea cu jalōcā la imperāție. Atuncea Constantinū Duca Vodă mai multū se îngrijī, dēcā înțelese cā mērge țera și boerimea dūpō dēnsulū la imperāție.

Ērā in Tarigradū s'au rădicatū zorbale mari asupra lui Sultānū Mustafā Impēratū, fiindū elū la Udrinū; și inr'acea zorba, Vizirul Rami îndată au trānisi pre Constantinū Duca Vodă surghiunū la Cavaia. Ērā Enicerii și cu alte oști den Tarigradū, s'au rădicatū și au mersū la Udrinū, cu Sultānū Ahmetū fratele lui Sultānū Mustafā, și pre urmă invoidu-se oștile și capeteniile den ambe părțile, își rădicarā Impēratū pre Sultānū Ahmetū, și mazilira pre Sultānū Mustafā den imperāție.

Boierii și țera la Udrinū rēmaserā in mare grija, fiindū imperāția neaștātū, și zorbale in tōte părțile; dērā unde va Dumneșeu prea lesne se plecā unii-

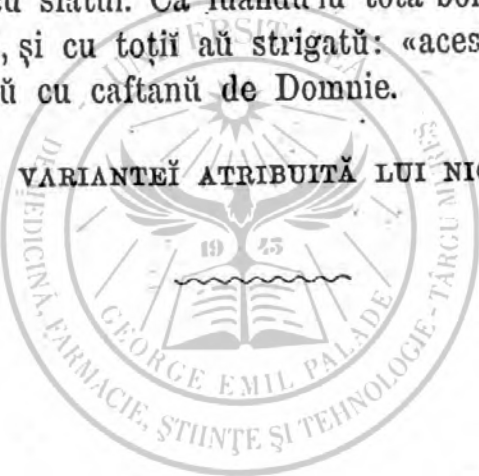
mile tuturor spre a tocni lucrurile, și alesu de sfinția sea a se plini, precum s'au prilejitu și boierilor de ș'au isprăvită lucrul pre voia lor. Că stringându-se toți la Udriu, asceptau vreme, și au aflatu pre împărăție eșită cu corturile afară, și găsiindu prilejiu au eșitu cu jaloba lor înaintea împărăției, unde vedându și împărăția atâta norod, îndată le au răspuns, se'și alégă Domnă dintre sine, pre cine aru vrea ei.

Luându-și boierii acelu răspuns, s'au sfătuitu cu toții, și au alesu Domnă pre Mihalache Racoviță Spătarul, cu voia tuturor, fiindu boieru mare de țera, și dintre toți mai alesu, de blându, de bunu și de înțeleptu, neripitu, nemândru, linu, și cu dreptate.

Atuncea și Antiohie Vodă au agiunsu la Cialăcu Enicariu Aga, giuruindu'i câtă-va sumă de bani, fiindu'i și prietenu, ca se nevoescă pentru densus se fie elu Domnă, și multu au nevoitu; ci n'au pututu isprăvi, căci țera totă sta și striga, cerșindu pre Mihalache Racoviță Spătaru, se le fie Domnă.

Nu vrea Mihalache Racoviță Spătaru, nici într'unu chipu se primescă Domnia, ce tare se apăra și se lepăda, socotindu că mai bine și mai cu odihnă este ași ținea moșiile, satele și altă avere cu îndestulare, ce avea ca unu boieru de cinste, de câtu Domnia, ce este pururea cu grijă; déră unde va Dumneđe cu anevoe se pôte muta cu sfatul. Că luându'lă totă boierimea l'au dusu la Divanul Vizirului pre obicei, și cu toții au strigatu: «acesta ne trebuiesce Domnă!» și îndată l'au îmbrăcatu cu caștanu de Domnie.

(SFÊRȘITUL VARIANTEI ATRIBUITĂ LUI NICOLAI MUSTE)

CRONICA ANONIMA

A

ȚEREI MOLDOVEI

*Care se începe de la Domniea lui Istrati Dabija VV. și se sfârșește
cu Domniea lui Grigorie Ghica Vodă celui bătrân.*

(1662—1733)

Tradusă și grecesce prin poronca

DOMNULUI GRIGORIE GHICA VV.

DE BIV-VELŪ SLUGERUL

ALECSANDRU AMIRAS

In Iași la anul 1729 Fevruarie.

CAP. I.

Domniea lui Istrati Dabija Vodă,

După mórtea lui Ștefăniță Vodă, fiul lui Vasilie Vodă, aș stătuțu Domnă Istrati Dabija Vodă, din pămęntenı, carele sciindă starea pămęteniloră, aveau toți dreptate de la dınsul. In țilele acestui Domnă băteau Turcii cetarea Uivarul in țera Ungurască cea de susă, și era și Dabija Vodă orõnduită din poronca Impărătescă, de aș mersă acolo cu oștile. Érá remăindă Turcii biruiți de cătră Nemți, aș fugită și Dabija Vodă de acolo fõră scirea Vezirului, și aș venită la scaunul seă ; pentru care faptă măriindu-se Vezirul, aș triimisă de 'l-aș luată din scaună și 'l-aș adusă la urdie. Decı decă aș mersă acolo, temędu-se se nu i se tēple urgie mai mare, aș agiunsă cu bani pre la prietini, și și-aș tocmită greșela sea, aducędă nisce pricinı se se indrepteđe, și éráși aș venită la scaunul seă și aș domnită cincı anı in Moldova, și aș murită in scaună, și 'l-aș ingropată cu cinste la mõnăstirea Bărnovski, care mõnăstire o incepușe Bărnovski Vodă, érá Dabija Vodă aș sevirșit'o. Érá in țera Muntenască era Domnă Grigorie Vodă, și era și elă cu Dabija Vodă cădă cu bătăliea Turciloră cu Nemți. Érá pentru ale lui Grigorie Vodă lăsămă se scrie Munteni.

CAP. II.

Domniea Ducăi Vodă înteiă.

După Dabija Vodă stătuț'aș Domnă Duca Vodă, ce aș fostă Visternică la Dabija Vodă ; și aș domnită șese luni, intru care vreme era și blândă și cu milă asupra pămęteniloră. Érá pricina mazilieı lui aș de curędă este acésta : In vremea aceea era Hană Crımului Selim-Ghireı-Hană, care intrase in prepusul Impărăției de haină ; decı Vezirul ce era pe acea vreme Kiuprili-Ahmetă, elă bătândă atunce și cetatea Critul, și ca se afe adevērul, de este Hanul cu adevērată gândă rău asupra Impărăției, scris'aș Vezirul o carte la Duca, poroncindu'ı ca se scrie o carte la Hanul prea cu meșteșugă, și se iscodéscă gândurile lui, și se facă scire Impărăției. Decı Duca Vodă după poroncă, scris'aș o carte la Selimă-Ghireı prea cu meșteșugă, numindu'lă Impērată, și alte multe taine i-aș arētată, óre-cum că ară fi și elă la ună gândă cu dēnsul. Érá mergędă omul Ducăi Vodă cu cartea la Hanul, tálnitu-s'aș cu ună Capegiă ce venia de la Crımă, pre carele flă trimisese Impărăția la Hanul, și dândă peste omul Ducăi-Vodă, i-aș luată cărțile, și le-aș dusă la Impărăție, și le-aș dată

la Rakieb-Caimacamü ce era atunci Cara-Mustafa, și Caimacamul fiindu neprie-
tinü Ducăi Vodă, le-aü datü la Impărăție. Și vedëndü Impăratul cele scrise
de Duca Vodă la Hanul, s'aü mâniatü, și aü trämisü de 'l-aü mazilitü, cu gândü
s' 'l'ü omóre ca pre unü hainü ce' l'ü prepunea. Dérä Duca Vodă îndată aü scrisü
la Vezirul însciintându' l'ü de tötä pricina maziliei lui; érá cätră Impărăție încă
aü spusü cä cärțile acele le-aü scrisü cu poronca Vezirului, pentru pricina ce
s'aü scrisü mai susü, adecä së iscodéscä gândul Hanului. Decî Ahmetü-Paşa
aü scrisü la Impăratul pentru Duca Vodă, cum cä nu' i vinovatü, și aü scä-
patü Duca Vodă de mórtë; érá mazilü totü aü rëmasü. Și domniea Moldovei
aü dat' o Impărăția lui Ilieşü Vodă, fiul lui Alecsandru Vodă.

CAP. III.

Domniea lui Ilieşü Vodă, feciorul lui Alecsandru Vodă.

Dupë Duca Vodă, aü venitü Ilieşü Vodă domnü la Moldova, fiindü omü
bunü și cu milă asupra țerei, și aü domnitü 2 ani și 6 luni, și 'l-aü mazilitü
Impărăția, și aü datü domniea iarăși Ducăi Vodă. In zilele domniei lui Ilieşü
Vodă nemică altă nu s'aü întëplatü.

CAP. IV.

Domniea a doua a Ducăi Vodă.

In anul 7180, dupë Ilieşi Vodă aü stätütü domnü Duca Vodă cu a doua domnie;
dérä cu câtü aü fostü la domniea d'ântëiü bunü, cu atäta la a doua domnie s'aü
arëtatü rëü și cumplitü, prea vrășmaşü, și plinü de tötä rëutatea; cäci decä s'aü a-
șëdatü cu domniea, aü începutü a pune däjdi grele asupra pämentenilorü, afarä din
cele obicinuite. Care neputëndü a le suferi pämenteni, s'aü sfätuitü uniü din bo-
ierii Läpuşneni, și Orheeni, și Soroceni, și dicü uniü cä se fi fostü și cu scirea bo-
ierilorü din Iași, și s'aü sculatü o sëmă de óste cu acei boieri, fiindu-le căpitenii
Hincul Sërdarul, și Costandinü Clucerul, și Duracü Sërdarul, și alții mai ti-
neri, și cu câte-va miü de ómeni aü venitü la Iași asupra Ducăi Vodă, ca s' l'ü
gonéscä din scaunul sëü. Vedëndü dérä Duca Vodă acéstä zurba, n'aü lăsatü
nici elü së rămäie pe voiea lorü, arätându-se cä nu se teme de dënşii, și 'și
aü gätitü și elü óstea ce avea, și aü träm's'o cu o sëmă de boieri spre în-
tëmpinarea acelorü zurbale. Și s'aü tēmpinatü la Ciriçü, și împreunându-se o-
stie, și vedëndü partea de óste a Ducăi Vodă cä n'orü putea sprijini pe Lä-
puşneni, și Orheeni, aü începutü a se pleca către dënşii, și uniü și a fugi din
óstea Domnului și a merge la Hincul, și la Duracü. Érá câți aü mai rëmasü
din óstea Ducăi Vodă, aü fugitü inapoi și aü venitü la Iași, și s'aü închisü in

curte. Érá Hincul și Duracú gonindu'í cu óstea sea, aú intratú în tégú, și aú jácuitú casele negustorilorú, și a unora din boierí, și câtú aú pututú aú jácuitú; apoi s'aú opritú și asupra curței domnescí, unde era Duca Vodá închisú, și aú státutú înaintea curței, despre mónăstirea Treisfetitele, și despre sfântul Nicolai. Dérá Hincul și Duracú, cápiteniele acelorú zurbale, ales'aú 12 ómení din țérá, și i-aú trámisú lui Duca Vodá, ántéiú rugându-se lui și dicéndú s'é'í erte, și cu bine și cu pace s'é sá din páméntul lorú, și s'é se ducá, cá nu'í priimesce țéra s'é le mai fie domnú, arétându'í cá nu mai potú suferi dările cele grele și nevoile ce aveáu de cátrá dénsul, cá aú sárácitú și n'aú rëmasú nemicá în casele lorú, și aú stricatú obiceiurile cele vechí a páméntului, și nu mai este cu putință s'é trăescá cu dénsul. Érá Duca Vodá întéiași datá, la aceste ponturí a lorú, le-aú respunsú cu simetie, poroncindú Seimenilorú s'é îndreptese puscile, și cu alte arme s'é se gátescá de rësboiú asupra lorú, cá se tēmplase atunce și unú Capegi-bașa Impëratescú, carele venise s'é ia birú. Și s'aú închisú și elú în curte pe lîngá domnú, și le dicea Capegi-bașa acelorú ómení bētrâni de țérá, s'é se părăsescá de acelú lucru ce aú începutú, și s'é nu fie hainí Impëratului. Érá ei rëspondeáu cá nu s'aú hainitú asupra Impërăției, ce numai pre Duca Vodá nu'í priimescú pentru multe rëutáți ce le-aú făcutú, ce s'é le dea Impërătia altú domnú, cá are multí ómení, și póte s'é le trámítá și pe altú domnú. Érá Duca Vodá în nádejdea Capegi-bașii totú cu simetie și cu mândrie rëspondéndú, atunce bētrânií acei aú datú rësponsú cátrá Duca Vodá, cá de nu va eși de bună voiea sea, va eși și fără de voiea sea, cá așa aú poroncá de la boierí s'é'í dicá măriié s'éle. Védéndú dérá Duca Vodá cá nu póte cu simetie a isprávi ceva, și cunoscéndú cá nu este nici o nádejde de pace ca s'é se așede cu dēnsii, aú cerutú de la acei boierí cápitenii, sorocú trei zile, ca s'é se gátescá de purcesú; și i-aú datú boierii pásuelá acele trei zile, și gátindu-se aú luatú și pe Capegi-bașa în rádvánú cu dēnsul, și aú purcesú cátrá Tarigradú. Érá Hincul, și cu Duracú, și Constantinú, aú rëmasú la Iași chivernisitorí. Duca Vodá sosindú la Vasluiú cu câți-va boierí, scris'aú cãrți la Impërătie, dándú scire de întēmplarea lui, și pírintú pre pámēntení cá s'aú hainitú; și aú trámisú cãrțile cu cãlárași. Și prin prietenii ce avea la Impërătie, aú isprávitú fermanú la Halil Pașa, ce era atunce Saraskerú la Babadacú și la El-Agasi de Bugégú, poroncindu-le Impërătia s'é mérgá cu osti s'é puie pe Duca Vodá éráși în scaunul s'éu. Érá Hincul, și cu alți tovaráși ai lui, decá aú purcesú Duca Vodá, aú socotitú s'é trámítá ómení dupé dēnsul s'é'lú pírescá la Impërătie, pentru strimbátáțile ce aú făcutú, și aú alesú câți-va pámēntení de i-aú trimesú la Tarigradú. Érá Duca Vodá abia sosise la Carasuia în Dobrogea, unde 'l-aú tēmpinatú fermanul ca s'é se întórcá înapoi, și întorcéndu-se s'é mérgá la Saraskerul, aú datú pesce ómenii ce'í trámisese boierii, carií ómení aú n'aú socotitú s'é mérgá pe altú drumú, aú s'aú temutú a merge înainte, și tēlnindu'í Duca Vodá, i-aú prinsú pre multí dintr'ēnsii; érá unii aú scápatú, și aú datú scire boierilorú, carií luándú veste de cele ce s'aú lucratú, aú încálecatú și aú mersú érá la Orheiú și aú strinsú óste îndoitá, auđindú cá Duca Vodá vine cu Pașa mai susú pomenitú și cu El-Agasi pre la Kișenáu. Și decá aú venitú Duca Vodá la

Kișenău cu Pașa și cu El-Agasi, au pogorît și boierii cu oștea la sat la Pașcani pe valea Ichiului două césuri de la Kișenău mai sus, și de acolo iarăși au alesu o sémă de ómeni călări, și i-au trâmisiu la Hali-Pașa ca să pîrască pre Domnă la Pașa dîcîndu, că nu'lu primescă Domnă pentru strîmbătățile lui. Érá decă au mersu la Pașa, le-au arêtatü fermanul celü Impêrâtescū, dîcîndu-le să se pârăsescă de acestü lucru necuviosü, érá greșela lorü au ertat'o Impêrăția. Érá bieții pămîntenî strigaü cu toții, că nu le trebuie Duca Vodă. Érá Pașa rêspondîndu-le éráși că este poronca Impêrăției, și nu se pôte intr'altü chipü; érá ei de trei orî strigândü totü așa că nu ne trebuie, atunce Pașa mâniindu-se, au pentru că avea poroncă de la Impêrăție, orî îndemnatü de Duca Vodă, îndată au poruncitü s'î prindă, și au prinsü șese dintr'ênși, și pre locü i-au spînduratü, érá pre alții i-au tăiatü. Érá călărimea cea-l-altă vîdîndü mórtea acelora, au fugitü la óstea cea-l-altă ce era la Pașcani. Și fugîndü i-au agiunsü Tătarii și i-au tăiatü, pîna au vîdutü și cea-l-altă óste de la Pașcani. Povestescü unîl din slugitoriî acei ce au fostü intru óstea Moldovenescă, că decă au vîdutü Duracü cum că Tătarii au omoritü pre bieții Moldovenî in tóte délurile, multă pricină au avutü cu Hîncul, dîcîndü Duracü, că de vreme c'au făcutü pîna intr'atâta, să lovescă și pre Pașa și pre El-Agasi și s'î omóre, că era óstea lorü mai multă de câtü a Pașii, apoi să trâmîță la Țarigradü, și să arâte nevoiea și strîmbătățile ce le-au făcutü Pașa. Érá Hîncul n'au primitü dîcîndü că nu vrea să fie hainü Impêrăției, și acesta dîcîndü au datü biciü calului, și au purcesü cătră țera Leșescă, și dupë dînsul s'au risipitü și óstea lorü. Dîcî alții că Domnul, au agiunsü in taină la Hîncul și 'l-au trasü spre partea sea, cum au arêtatü pre urmă semnile, că dupö ce au ședutü in țera Leșescă puținü, au venitü érá in țera și 'l-au făcutü Duca Vodă Stolnicü mare, și in tótă Domniea Ducăi n'au datü nici o dajdie. Érá Duracü au rămasü totü in țera Leșescă pîna la mórte. Érá pe Duca Vodă 'l-au adusü Pașa și 'l-au aședatü in scaunü; numai pentru pricina acesta tóte rîntățile au pogoritü asupra pămîntului acestui, cumü vomü arêta in rîndul istoriei, așijderea și asupra Ducăi Vodă. Déca s'au aședatü in scaunü Duca Vodă, la anul viitorü, venit'au Sultanul Mehmetü cu tótă puterea sa la Camenița, avîndü éráși pre Chiupruli Ahmetü Pașa Vezirü, trecîndü prin Moldova pre Prutü; nu puțină pagubă s'au făcutü Moldovei trecîndü tótă óstea printr'ênsa. Atuncea éráși bieței pămîntenî săracii făceaü răvașe de jalobă pîrîndü pre Duca Vodă, și le lepădaü pre drumü, care răvașe găsindu-le Turcii, le luaü și le duceaü la Impêrăție; și au înțelesü Impêrăția cum să jeluesce țera de Duca Vodă. Têmplatus'au atuncea, den podurile ce au făcutü Duca Vodă pe porunca Impêrătescă in tóte locurile pe unde era să trecă Impêratulü, s'au stricatü unü podü trecîndü Impêratul pre dînsulü, și s'au mânieatü Impêratul pentru acelü podü, și avîndü sciință și de răvașele de rea chiverniséla lui, au trâmisiu ceauși și 'l-au luatü den Iași, și 'l-au dusü la Hotin la Urdia Impêrătescă, și au vrutü Impêratul s'êl ü omóre; érá Vezirul 'l-au scosü, déră mazilü totü au rémasü; și au poruncitü boierilorü și țerii s'êși alégă Domnă pre cine vorü vrea. Și au alesü pe Petriceico Vodă; și atuncea au luatü Impêrăția cetatea Camenița, cu a căriea pricină multă rîntate au pogo-

ritu asupra pământului acestuia, pentru angăriile ce punea și pentru oștile Turcesci ce treceau prin țera la Camenița, și de acolo veniau încoco. La mare cumpană au venit atunci Duca Vodă câtă seși pierdă viața; dera Vezirul și Ciaușubașa fiindu-i prieten, l-au scos din primejdie; însă acesta l-au agiutat, că se fi dat și o blană de vulpe neagră, forte bună, și de mare preț, Impăratului, care l-au prea plăcut, și au scăpat de morte. și viind la Iași, cu porunca Impărătescă, au luat pe Dorna sa și s-au dus la Țarigrad.

CAP. V.

Domniea lui Petriceico Vodă.

După mazilia Ducăi Vodă in anul 7181, poruncit-au Impărăția boierilor tuturor carii erau acolo cu țera, seși alégă Domnă; și sfātuindu-se au ales pe Petriceico, Ștefanu Vodă ce era Cluceru, omu bun și de cinste; și cu toți l-au adus la Vezirul, și l-au imbrăcat cu caftanu de domnie după obicei, făcendu-l Domnă. Fost-au chivernisitoru bunu țerei, și cinstia pre boieri forte multu, și nice o supărare n-au făcutu, ș-au domnit doi ani. Și in anul alu doilea a domniei se, s-au ostitu Turcii era asupra Leșilor, și porunci Impărăția Domnilor acestor țeri, lui Grigorie Vodă Domnul Muntenilor și lui Petriceico Vodă Domnul Moldovei, se mergă și ei la oste. Mers-au dera după porunca la Hotinu cu Sarascherulu Sara Husein-Pașa; și au dindu Leșii că au venit Turcii până la Hotinu, și au gându se prade țera Leșescă, n-au acceptat și fapta, și s-au pogorit anteu ei și au venit la Hotinu, despre partea Moldovei, trecendu Nistrulu mai susu de cetate. Venit-au dera oștile Leșesci, și s-au batutu cu Turcii, și au isbanditu Leșii, era Turcii au fugitu. Rămăndu Turcii biruiți, multu prepusu au avut asupra Domnilor acestor țeri, dicendu că au fostu și ei agiunși cu Leșii, pentru care prepusu temendu-se Domnii se nu petrecă vr'o strimbătate, și seși puie viața, au fugitu și ei cu Leșii. Incă Grigorie Vodă era s-au pogorit pe Nistru intorcendu-se inapo, și au mersu la Sakce unde era atunci Vezirul, și s-au indreptatu, dicendu că au fugitu de nevoie era n-au avut gându se rămăte acolo; și indreptandu-se l-au dat voie se mergă la casa sa la Țarigrad, dicendu că domniea țerei Romănesci au apucat Impăratul de au dat'o Ducăi Vodă, ințelegandu că au fugitu Domnii. Era Petriceico Vodă au rămăse totu la Leși până au muritu. Avea Petriceico Vodă la Pörtă Capi-Chihaia pe Dimitrașco Cantacuzino, carele au dindu că au fugitu Domnul se, au dat scire la Pörtă, și au umblatu cu totu mijlocul de și au isprăvit se ia domniea țerei.

CAP. VI.

Domniea lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

În anul 7183, venit'ău Dimitrașco Vodă Cantacuzino la scaunul Moldovei, și ău domnită doi anî; era omă lacomă, apucătoră, nedreptă și nestătătoră, una ăicea și alta făcea, și în scurtă nici o bunătate la dănsul nu era. Și pentru răutățile lui temădu-se se nu se scôle țera asupra lui, cum s'ău sculată la Duca Vodă, și despre altă parte fiindă îngrijiată se nu vie Petricăico Vodă din țera Leșescă cu osti, adus'ău multă ôste Tătărăscă și 'i-ău ernată în țeră, în Lăpușna, Orheiă, Soroca, Iași, Hotinul, Dorohoiul și Hărlăul; și de primăvară când ău vrută se purcădă Tătarii, ău robită multă ômenî dintr'acele ținuturi care până astăđi stău siliscile pustiî, și nu sciă stăpăniî loră a cui ău fostă. Și multe greutăți puneă pe țeră, și hărțile elă le-ău scornită ăntăiă. Decă Dumnedă vrăndă se 'i răsplătăscă după faptele lui, ău luminată inima Impărăției, înțelegădu de rea chivernisăla lui, și 'l-ău mazilită și ău făcută Domnă pe Antonie Vodă.

CAP. VII.

Domniea lui Antonie Vodă Rusetă.

După mazilia lui Dimitrașco Vodă în anul 7185, venit'ău Antonie Vodă Rusetă; și era omă dreptă, bună, creștină și milostivă, cu milă asupra pământului și cu norocă; că în trei anî ce ău domnită era țera îndestulată de tótă ródă. Acestă domnă ău înnoită biserica lui Sfete Nicolăi, ce este în prējma curții Domnesci, ău zugrăvit'ă și 'i-ău făcută și zidul ei, și s'ău apucată se facă și zidul lui Sfete Sava, și ău făcută o parte; érá tēmplādu-se mazilia lui, ău rămasă neisprăvită, precum se vede astăđi; și 'l-ară fi fostă și isprăvită, dără în tótă domnia sea n'ău mai ședută la Iași, că mergea cu ôstea Impărătescă pe unde era bătălii, la Cehrină împotriva Cazacilor, unde ău biruită Turcii, și ău trimesă de ău prădată țera Căzăcăscă, și ău luată și cetatea Ladijna și alte cetăți, și întorcădu-se înapoi la Kișănău 'l-ău mazilită; ăică că Duca Vodă din țera Muntenăscă se fi umblată amestecădu se'lă mazilăscă, pentru că se agiunsesă cu boierii țerei, adecă cu Mironă Costină velă Logofătă și cu Ciobanu Postelnicul, și cu alți boieri de acelă rōndă, și 'i-ău îndemată Duca Vodă se'lă pîrescă și se'lă mazilăscă, ca se vie elă érá la Moldova, sciindă că Șerbană Logofătă de țera Muntenăscă, umbla se ia domniea țerei Romănesci, și se'lă scótă pre dănsul; și elă pentru se nu rămăie fōră de domnie precum s'ău și făcută.

CAP. VIII.

A treia Domnie a Ducăi Vodă.

Venit'au Duca Vodă domnă din țera Muntenescă aice la Moldova; érá pe Șerbană 'l-au făcută Impărăția domnă în țera Românescă, și 'i-au eșitū toți boierii în întâmpinarea lui la Focșeni, și pre la Siretă au sosită la Romană, și de acolo au venită la Iași. Ântăiași-dată s'au arătată cătră toți cu blândețe și cu milă, ca să uite răutatea cea din domniea a doua; érá elă nu'și schimbăse firea cea d'ântăiă, niciă au ascuns'o cu vr'ună mesceșugă séu socotélă, ce fără de zăbavă, au începută éráși a face ca în vremea trecută, a îngreuna țera cu nesăturarea ce avea, și asupra pre boieră, căci fugendă țera de tirăniile lui, punea boieră zlotași și'ă făcea de plătia ei birul celoră fugiți. Érá care nu vrea să dea, îi lega la pușce și'ă căsnă; îi ungea cu miere ca să'ă mănânce mușcele; și nu numai boieriloră făcea acéstă strimbătate, ce și giupăneseloră. Și nu era închisore în tôte orașele să nu fie plină de bărbați și de muieră, care acolo născău pruncii și'ă cresceă mari copii, și afară dintr'acele închisoră alte case nu sciaă. Acestă Duca Vodă au scosă hărtii în țeră, cu care mai au pustiită pământul acesta. Atuncea, în domniea a treia, vrut'au Duca Vodă să plătescă slujba ce i-au făcută Hincul, pre carele mai susă amă pomenită în domniea a doua, că au trimesă de au adusă pre feciorul Hincului, pe Donie, de unde era trăitoră, și i-au tăiată capul în Tergul-Frumosă în curțile domnescă fără de niciă o vină, și fără dreptate, și fără judecată 'l-au omorită. Érá ală treilea ană a domniei acestiea chiămat'ă Impărăția pe Duca Vodă la Țarigradă ca să'ă sărute pōla, că nu sărutase pōla Impăratului pentru acéstă domnie. Și acestă lucru ilă făceaă Turcii ca să iee bană de la dēnsul, fiindă'ă neprietină Carafă Mustafa omă din fire lacomă. Mers'au Duca Vodă la Impărăție după poroncă, și au sărutată pōla Impăratului, și într'acea vreme eșit'au feciorul Radului Vodă la divană și s'au jăluită pe Duca Vodă, dicendă că trăindă tată-său au fostă logodită elă cu fata Ducăi Vodă, și pe urmă Duca Vodă n'au vroită să'ă dea fata, rugându-se să'ă dea dreptate. Decă Vezirul au poroncită Ducăi Vodă să 'i-o dea după cum au logodită, și măcară c'au cheltuită Duca Vodă mulți bană să nu'și dea fata după dēnsul, neplăcendă'ă ginerile, fiindă cam lipsită de minte, dēră nemică n'au isprăvită, ce 'și-au dată fata după dēnsul, decă au venită în țeră. Intr'acea vreme mers'au boieră Căzăcesci la Impărăție, până a nu purcede Duca Vodă din Țarigradă, și cereă să le dea Impărăția loră Hatmană, fiindă ei pe acele vremă supuși Impărăției; decă Vezirul au dată Ucraina cea mică Ducăi Vodă, mai dându'ă și ună tuiă, afară de cele două ce avea a țerei Moldovei, care tuiă luându'lă, au făcută mare cheltuélă. Și viindă la Moldova dicea cum că au cheltuită mulți bană și trebuie éráși din țeră să'ă iee; și pentru aceea punea dără și mai multe și nesu-

ferite pe țără. Êră la anul mers'ău Duca Vodă la Ucraina cu tótă casa sa, și cu gineri-sëu, și cu toți boierii săi, éráși cu giupănesele și cu cuconii lor, și aũ ședutũ acolo câte-va zile; apoi aũ pasũ acolo Hatmanũ pe Căzaci pe Eni Drăghinicĩ, omũ prostũ și neinvățatũ, care nu era bunũ nici de o trébă, și s'aũ întorsũ înapoi la scaunul sãu la Iași. Décă aũ venitũ, aũ începutũ éráși a sili pre boieri și pe tótă țera, și'i asupria cu dăjdi; și fugiaũ ómenii la Ucraina peste Nistru, și nici zlátașii nu puteaũ sã le facă nemică, érá Duca Vodă făcea pre zlotași de plătiaũ banii celorũ fugiți. Și diceaũ ómenii atuncea că Duca Vodă are gôndũ sã lase Moldova și sã mérgă sã se așede în Ucraina; și acestũ lucru era de cređutũ, că făcuse și curți în Țicănăuca și în satul Pecera pe malul Buhului. Și de multă nevoie și silă ce aveaũ boierii de Duca Vodă, mulți fugiaũ din locũ în locũ, și'si lăsase moșiile și bucatele, și mergeaũ unii în țera Muntenescă, alții în țera Leșescă, și pe aiurele pe unde puteaũ. Êră alũ cincelea anũ a acestii domnii, fiindũ Vezirũ Cara-Mustafa Pașa, rădicatu-s'aũ Impărăția asupra Nemților cu răsboiũ sã mérgă sã iee Beciul, și aũ porncitũ și Domnilorũ acestorũ țeri sã mérgă la óste. Și aũ mersũ Duca Vodă de aice, și Șerbanũ Vodă din țera Muntenescă, și impreună aũ încungiuratũ cetatea Beciului, bătându'o Turcii 60 de zile, și aũ adus'o la mare strinsóre cu óstea Turcescă și Tătărăscă ce era acolo cu Muradũ Gherei Hanul, avëndũ nădejde sã o dobândescă. Și de n'arũ fi ajunsũ oști din multe părți în agiutorul Nemților, și alesũ de la Craiul Leșescũ Ionũ Sobietki, care singurũ aũ fostũ în agiutorul Nemților, totũ arũ fi dobândit'o. Decĩ cum aũ mersũ Craiul Leșescũ acolo, aũ bătutũ pre Turci, și i-aũ biruitũ cu óstea sa. Êră Turcii aũ datũ dosũ, gonindu'i Nemții până la Buda, și de acolo érá se întórseră înapoi. Êră Vezirul aũ venitũ în Beligradũ, unde și Domnii și-aũ luatũ pozvolenie sã se întórcă la țerile lor. Șerbanũ Vodă s'aũ dusũ la Bucuresci, érá Duca Vodă aũ venitũ prin țera Ungurescă până la Brașovũ; acolo în Brașovũ, venitu-i-aũ veste pre câtũ sã fi venitũ la Iași din țera Leșescă Petriceico Vodă cu óste, și cu câți-va boieri cari se aflaũ pribegi de multă nevoie a Ducăi Voda, și veste mai adevărată de câtũ cea d'ânteiũ, și este căpitenie pe óstea Leșescă Demidețki. Êră Conetpolski Hatmanũ Căzacilorũ pre carele ilũ pusesse într'acea vreme Craiul Leșescũ, cândũ era sã purcédă într'agiutorul Nemților, scotëndũ pre Ene-Drăghinicĩ și luândũ și Ucraina de la Duca Vodă, prin poronca Craiului, s'aũ scoboritũ la Bugégũ cu óstea Căzăcescă, și aũ arsũ și aũ prădatũ Bugégul, și cu acelũ Conetpolski aũ mersũ și câți-va Moldoveni indemnându-se în dobândă. Êră Racoți Craiul Ungurescũ acolo în Brașovũ sfătua pe Duca Vodă sã ia o sémă de óste Ungurescă, care i-a da lui, și sã vie la Moldova, ca sã pótă goni pe Leși și sã se așede în scaunul sãu, fõră de grijă. Și acestũ sfatũ îi daũ și unii din boierii lui, adecă Gavriliță Vornicũ și Buhușũ Hatmanũ, și alții; ori nevrëndũ sã facă așa, sã mérgă în țera Muntenescă unde era și Dómna sa, până s'orũ aședa tulburările în țera. Êră Duca Vodă, pentru scumpetea lui ca sã nu chieltuescă bani cu acea óste, n'aũ priimitũ sfatul lui Racoți, nici aũ mersũ în țera Muntenescă; căci Mironũ Logofetul și Constantinũ Ciobanu Postelnicul, de altă parte ilũ sfătuaũ sã vie mai bine în țera, dicëndu'i că de va merge în țera aceea, neprieteni vorũ lăsa

și voru fugi. Atuncea Gavriliță Vornicul vedându că Duca Vodă n'au priimitu sfatul lui, au așceptatu până au venitü Duca Vodă, de au intratü în munți se vie la Moldova; érá elü lăsându'lü au luatü cu densus și pre alți, și au fugitü in țera Muntenescă de la Brasovü. Érá cei-alți boierı cari eraü la Iași Calmacamı, adecă Neculaı Racovița vel Logofetü, și Todirașcu Cantacuzino vel Visternicü, și alți, au fugitü ântéiü la Hangul în munți, și de acolo pre potici au trecutü la Ardélü în țera Ungurescă, cu giupănesele și cu coconii lorü, fugëndü și alți din mazili, cine unde au pututü, numai se se mântuescă de tirănia Ducăi Vodă. Decı priimindü sfatul acestorü boierı, au venitü la Moldova trecëndü muntele pre la Oituzü, și au venitü la Putna la satul Domnesci, și au ședutü acolo, și auđindü că este la Tecuci o sémă de óste Moldovenescă cu căpitenia Hăbășescul, trimis'au pre Buhușü Hatmanul și i-au lovitü de i-au spartü, și cu acéstă isbândă luândü nădejde Duca Vodă, au ședutü în satü förä de grijă în casele cele boieresci, érá boierii pe la casele sătenilorü, trimețendü pin ținutü ca s'ı aducă zahere, orzü, fönü, de mâncatü pentru ómenı. Érá Petriceico Vodă, luândü de Duca Vodă veste unde se afla, și la ce stare, îndată au tramesü o sémă de óste Leșescă, și Căzăcescă, și Moldovenescă cu căpitenia Baenski, care pe urmă s'au făcutü și Sêrdarü, și cu unü Léhü ce era capü pe óstea Leșescă și Căzăcescă; și mergëndü asupra Ducăi Vodă s'au întilnitü cu strēja Ducăi Vodă, fiindü căți-va Lipcanı, și i-au prinsü pre toți la Răcăciunı; apoi s'au dusü la Domnesci în đioa de Crăciunü, cândü ședea Vodă la masă. Atuncea au vedutü Duca Vodă la ce 'l-au dusü sfatul boierilorü, ce'lü sfătuisse se vie în țera förä de óste Ungurescă; ântéiü dera Baenski s'au pornitü asupra caselorü unde ședeaü boierii Ducăi Vodă, și i-au prădatü, și i-au lăsatü golı pre toți; numai Hatmanul Buhușü socotindü mai înainte cele ce potü se se întemple, păđindu-se, n'au vrutü se ședă la masa gospodü; ce fiindü gazda lui mai departe de câtü a altorü boierı, găsindü vreme, și-au încărcatü în sanie giupănesă, și copii; érá elü, sprijinindu-se, au scăpatü din mâna lorü cu tótă casa lui dintr'acea nevoie. Era atuncea pe lüngă Buhușü, Dediu Sêrdarul care pe urmă au agiunsü de au fostü Spatarü mare, omü vêtézü și de trébă; și decă au scosü Buhușü casa sea dintr'acea nevoie și au dus'o la Focșeni, îndată s'au întorsü cu puținei Lipcanı, și cu o sémă de ómenı ai s'ı ce se aflaü lüngă sine, și au năvălitü în ograda casei unde era Duca Vodă, și n'au pututü intra că era pórta încuiatä, și cei ce era în lăuntru nu cutezaü se deschidă temëndu-se se nu între Căzaciı în lăuntru. Și așa în douë și trei rënduri dândü năvală, nemică n'au isprăvitü că au sositü și Căzaciı; și elü fugëndü, 'l-au gonitü până la Pufesci la o pădure, și acolo 'l-au lăsatü de a'lü mai goni, temëndu-se se nu aibă acolo niscai-va óste ascunsă. Și s'au întorsü Căzaciı înapoi, și au încungiuratü casa Ducăi Vodă; și ântéiașidată Duca Vodă au începutü bătălii asupra acelorü neprietini, sprijinindu-se într'acea đı au luptatü; érá a doua-đı éráși au începutü a se bate îndemnândü și pre Seimenı a vërșă focü asupra Căzacilorü; érá Leșiı cei ce stău afară, điceau cătră Seimenii Ducăi Vodă se nu dea din sânețe, că pre urmă, ı vorü pune pre toți subt sabie. Și luândü și Seimenii frică, socotindü cele de pe urmă, slobođiaü sânețele förä de glonțuri. Vedëndü dera Duca Vodă că nu

isprăvesce nimică cu războiul, aș isprăvită și cu pace, și aș trămisă ună solă la dănsii dăcându-le s'ă lăse viă, și s'ă nu'ă jăcuască nici pe dănsul nici pe ómeniil lui; care tocmelă aș priimită eil. Și atunce aș chiămată pre Baenski și aș grăită cu dănsul, și s'ă încredințată; și a treea di aș deschisă porțile și aș intrată Căzaciil și Leșii la Duca Vodă și 'l-aș luată. Inșă Căzaciil de tocmelă nu s'ă ținută, ce 'l-aș jăcuită de totă, până și șlicul din capă i-aș luată: și pe ómeniil s'ă i-aș lăsată număi în peile góle, cumu'ă obiceiul Căzaciilor, cari nici o dată de cuvântă nu se țină. Și aș 'l-aș luată robă, și 'l-aș dusă în țera Leșescă, și 'l-aș închisă la Liovă, unde aș și murită după ună ană acolo la închisóre. Domnit'ă cincă ană într'acéstă domnie a treea, și elă aș zidită mōnăstirea Cetățuiea; érá Impărăția aș trămisă la Moldova Domnă é-răși pe Dimitrașco Cantacuzino.

CAP. IX.

A doua domnie a lui Dimitrașco Vodă Cantacuzino.

După robiea Ducăi Vodă venit'ă Dimitrașco Vodă cu a doua domnie la Moldova; érá nemică n'ă schimbată în firea sea, ce éráși făcea lăcomil, și apuca și făcea strimbătăil, cum făcuse și în domniea d'ântéiă; care fapte neputându-le suferi boieriil, s'ă sculată Gavrilă Vornicul și Cantemiră Serdarul, care pre urmă aș stătată și Domnă, și alții cu dănsii, și aș fugită în țera Muntenescă la Șerbană Vodă, sciindă că Șerbană Vodă era neprietenă lui Dimitrașco Vodă încă din boieriile loră, adecă de cândă aș fostă améndoil boieriil lui Grigorie Vodă, domnindă în țera Muntenescă. Și cum aș mersă acolo, se rugă lui Șerbană Vodă s'ă între la miđilocă, s'ă afle ună chipă de care s'ă mântuască de acelu domnă răă. Decă Șerbană Vodă primindu'ă pre dănsii, unde aș putută la Pórtă și la Saraskerul la Babadană, ce era atunce Suliman-Pașă, care pe urmă aș cădută și Veziră, aș umblată cum aș putută impropria lui Dimitrașco Vodă, și aș isprăvită; că Impărăția aș dată voie țerei s'ăși alégă Domnă pre care voră vré eil, și trimețéndă la Saraskerul Suliman Peșă stégă de domnie și tuiură, ca s'ă facă Domnă pre cine voră vré. Érá Dimitrașco Vodă luândă scire de cele ce se lucră, trămis'ă și elă pe Ionașcu Balșă Vornicul, și pe Costină Ciobanu Postelnicul, și pre alții la Saraskerul, ca s'ă stea cu boieriil ceil fugari s'ă se judece, și prin miđilocul daruriloră s'ă nevoască s'ă întórcă lucrul, și s'ă nu'ă mazilască. Érá boieriil pre cariil i-aș trămisă elă acolo, s'ă unită și eil împreună cu ceil-alții, fiindu-le și loră urite faptele cele rele a lui Dimitrașco Vodă; și așa cu toții aș alesă pe Constantină Cantemiră Clucerul, și 'l-aș făcută Domnă, și aș venită la Iași și s'ă aședată în scaună; dérá pe Dimitrașco Vodă 'l-aș mazilită, și 'l-aș dusă la Tarigradă, unde 's'ă s'ă sévêșită vieța. Și aș domnită ună ană și giumatate cu supărarea Leșiloră prădândă în țera, avéndă cu toți vrajbă.

CAP. X.

Domniea lui Constantin Cantemir Vodă.

După Dimitrașco Vodă, în velétü 7195 stătu'tău Domnă Cantemirü Vodă care era chiarü pămēnteanü din părinții lui, și pentru slujbe, cândü era în rōndul slujitorilorü, 'l-aü suitü și în rōndul boieriei, adecă la Sērdărie și Clucerie. Și cu miđilocirea lui Șerbanü Vodă aü stătu'tü domnū; și cum din tinerețile lui aü arētatü vitejie și vrednicie în órda slujitorēscă, așa și la domnia lui aü arētatü semne de bună chivernisēlă, căci și țera și pre boierii i-aü chivernisitü bine. Érá pămēntul nostru avea nevoie despre Leși ce veneau din țera Leșēscă împreună cu Moldovenii Joimiri și Căzaci, și prădaü, și jăcuiaü, ce puteau apuca, și nu numai aceste podghiazuri, ce și Craiul Ionü Sobiețki aü pogoritü însuși cu ostile sēle pin Moldova până la gura Lăpușni. Și vedēndü Cantemirü Vodă că vine Craiul, pus'aü la Iași pre Rămădanü Vornicul, și alți boierii cu dēnsul, sē fie Caimacamii, sē păzēscă tērgul; érá elü aü purcesü cătră Sărata, unde era unü Sultanü cu Tătari. Érá Craiul s'aü dusü pe Prutü în giosü cu tabēra; și acolo în gura Lăpușnei, pornitus'aü Tătarii asupra Leșilorü, și aü venit până în pārcanele ce aveaü ei înpregiurü; și așa se apropiese, cătü Leșii de frica lorü se închisēse în pārcane; și vedēndü Craiul că nu isprăvesce nemică, spāimāntatü de návala Tătarilorü, legat'aü tabēra și s'aü întorsü inapoi, trecēndü Prutul, și viindü la Iași. Érá Tătarii āmbiau pre de ceea parte de Prutü; ședut'aü Craiul în curtea cea domnēscă o di, și apoi aü mersü în țera Leșēscă. Érá pre drumü multă pagubă aü avutü despre Tătari; căci luāndü Tătarii în urmă, pe căți rămāneau inapoi pentru vre o trēbă îi luaü. Și țerei Moldovei mai multă stricāciune i-aü făcutü; căci āntēiu în ținutul Cārligăturii, nici o casă boierēscă n'aü remasü, nici la Hārlău, nici la Dorohoiü: Érá Craiul dupē ce s'aü dusü în țera Leșēscă, n'aü trecutü multă vreme, și aü venitü érá la Moldova cu óste până la Cotnarü, pogorindü pe apa Jijiei. Érá Cantemirü Vodă gândindü că a vrea Craiul sē mérgă érašii în giosü, aü trāmisü argălācul sēu la Tutova; érá elü s'aü dusü la Tușora, și s'aü împreunatü cu Sultanul, carele ședea acolo cu Tătarii a-sceptāndü pe Craiul; și acolo aü venitü veste precum Craiul aü trecutü Siretul întorcēndu-se inapoi, și s'aü dusü la Nēmțü, și 'l-aü luatü în puterea sea, și de acolo s'aü dusü la Sucēvă. Érá fiindü cetatea aceea stricată, pus'aü de aü făcutü șanțul la biserica Armenēscă puindü inlāuntru o sēmă de óste de pază; și de acolo, apropiindu-se érna, s'aü dusü în țera Leșēscă. Și de greul ernei mulți ómenii aü peritü pe drumü, lāsāndü pe drumü leftice, căruți, și pusce, și cu mare pagubă s'aü întorsü la țera lorü cu caii spetiți. Și intr'acēstă vreme aü luatü Leșii și cetatea Sorocel, lāsāndü intr'insa Căzaci cari cu podghiazurile lorü aü pustiatü cea parte a țerei până în Prutü. Érá de la Sucēvă, de la Nēmțü, de la Cāmpul-Lungü, veniau alți slujitorii de pră-

daŭ până la Iași; și o dată aŭ venitŭ Crupenski ce aŭ fostŭ Medelnicerŭ, fiindŭ elŭ capŭ de o sémă de Joimiri Moldoveni, și aŭ apucatŭ caii lui Constandinŭ Vodă den ceairŭ unde se pásceaŭ ca la 80 de cai, aprópe de Bahluiŭ. Și de la Iași în șusŭ era țera pustie, ca și în ceea parte de Prutŭ; numai la Lăpușna și la Orhei, totŭ se aflaŭ puținei ómeni. Védëndŭ déră Cantemirŭ Vodă că țera s'aŭ pustitŭ despre partea Sorocel, scris'aŭ la Impărăție dândŭ de scire de acei tâlhari câtă stricăciune aŭ făcutŭ țerei. Inșă Impărăția aŭ poruncitŭ lui Saraskerŭ Daltabanŭ Pașa, carele pe urmă aŭ cădutŭ Vezirŭ, și la Elagasi se se scóle cu oștile lorŭ, se mérgă se gonéscă acei tâlhari de acolo. Deci Cantemirŭ Vodă s'aŭ dusŭ la Orheiŭ, și s'aŭ împreunatŭ cu Pașa ce venia și cu Elagasi, și aŭ mersŭ la Soroca și aŭ încungiurat'o și aŭ bătut'o dece ȓile cu puscă și n'aŭ pututŭ se o iee. Și neputéndŭ isprăvi s'aŭ întorsŭ érá inapoi cu puțină perđare în ómeni ce aŭ fostŭ în meterezii; și aŭ venitŭ Domnul la Iași, érá Pașa și Elagasi aŭ mersŭ pre la locul lorŭ. Domnit'aŭ optŭ ani și aŭ muritŭ în scaunŭ și 'l-aŭ îngropatŭ în biserica lui Sfete Nicolai în Iași; érá pe urmă s'aŭ rădicatŭ ósele lui de aice, și s'aŭ mutatŭ la mónăstirea de dênșul zidită: la Mira ce este la Putna. Acestŭ domnŭ în Domniea lui aŭ tăiatŭ și pe doi boieri mari: pe Mironŭ Costinŭ Legofétul și pe Velișco Hatmanulŭ; spunŭ de Velișco Hatmanulŭ că aŭ fostŭ stândŭ de câteva ori împotriva lui Cantemirŭ Vodă cu pricină, și alesŭ ședéndŭ o dată la masă 'i-aŭ fostŭ ȓisŭ domnu-seŭ lui Cantemirŭ Vodă, că omul care nu scie carte este ca unŭ dobitocŭ, adecă unde nu scia carte Cantemirŭ Vodă, și altele multe, care, fiindŭ'i stăpânŭ nu i se cădea a i le răspunde.

CAP. XI.

Domniea lui Constantinŭ feciorŭ Ducăi Vodă.

In anul 7201, după mórtea lui Cantemirŭ Vodă, venit'aŭ Constantinŭ Duca Vodă, măcarŭ că îndată după mórtea lui Cantemirŭ Vodă, boierii aŭ socotitŭ de aŭ alesŭ pe Dimitrașco fiul seŭ celŭ mai micŭ, care se aflase aice în țéră și 'l-aŭ numitŭ Domnŭ, și 'l-aŭ dusŭ în biserică și 'i-aŭ cetitŭ molitfa după obiceiŭ. Érá Constantinŭ Vodă Basarabul, domnul țerei Muntenesci, vréndŭ ca se facă ginere pe Constantinŭ Vodă fiulŭ Ducăi Vodă, pe care 'l-aŭ și făcutŭ, aŭ agiunsŭ la Pórtă cu chieltuială, și aŭ făcutŭ pe Constantin Duca Vodă Domnŭ Moldovei. Érá Dimitrașco Vodă aŭ rémasŭ neîntărită domniea lui de la Pórtă. Érá Constandinŭ Vodă omŭ învętatŭ, și cărturarŭ; érá domniea aŭ luatŭ cu multă chieltuială. Și afară de aceste, pentru sfatul celŭ réu a unora, cari il sfătuiăŭ pe dênșul se nu crédă pe pămęntenii, aŭ făcutŭ o sémă de slujitori Seimenii la Țarigradŭ ca la 200 cu leafă și 'i-aŭ îmbrăcatŭ, și aŭ făcutŭ multă chieltuială cu dênșii, adecă se se păzească cu puterea lor. Érá țera fiindŭ slabă de prăȓile neprietinilorŭ, den pricină că s'aŭ lungitŭ multă vreme nepace între Nemȓii, Leșii și Turcii, și vréndŭ se'și scótă chieltu-

éla, și se plinésca poroncile Impărătesci, elu au scornitu antéiu vácăritul în țera, cu care vácăritu mai au pusteitu țera. Și neavëndu sfetnicii buni lângă sine, multe greșeli și lucruri fõră cale făcea, și nestătătoru la cuvântu. De care înțelegëndu Impărăția rea chiverniséla lui, și slăbiciunea țerei, trimis'au unu Capegi-bașa ca se cerce starea țerei, și de chiverniséla Domnului. Deci viindu Capegi-bașa la Iași, au ședutu câteva zile, și pe câtu au âmblatu Constantinu Vodă cu bani se'lú tragă la sine, déră nimică n'au isprăvitú. Insă dicu unii că cu scirea și voiea lui Neculai Costinú ce era Hatmanú și cumnatú lui Constantinú Vodă, adus'au óste Leșescă pe carea era mai mare Moisei Sõrdarulú, și au călcatu gazda Capegi-bașii ca se'lú ia. Érá elú nedându-se, s'au bătutu cu dênșii, și 'l-au omorítu pe locú; érá slugile lui le-au robitú. Așijderea au prinsú atunce și pe Balci-bașa a Hanului ce s'au aflatú aice, și pe neguțitorii Turci ce erau la Carvasara 'i-au lovitú, și pre unii au omorítu, pre alții au prădatú și 'i-au robitú, și s'au întorsú înapoi, nestându-le nime împotriva. Atunce vedëndu Constantinú Vodă că au greșitu și nu se póte îndreptăți la Impărăție, scris'au socru-séu lui Basarabú Vodă domnul Muntenilorú cerëndu sfatú ce se facă; carele 'l-au sfătuitú ca se trâmítă ósti împotriva Leșilorú, și se siléscă se'i gonéscă, se'i bată ca se tocméscă greșala sa la Impărăție cu slujba acésta. Deci trâmís'au pe Antohi Hatmanul cu câtă óste au pututu face, și antéiu au mersú la Némțu și au arsú tîrgulú, și pe câți Leși au găsitú i-au răsipitú, și pe alții i-au omorítu; alții au fugitú la cetate, pre care n'au pututu se o ia. Apoi au mersú la mōnăstirea Agapia, unde erau câțiva Drăgani puși de la guvernatorul den cetatea Némțului, și 'i-ău luatú și 'i-au robitú pe câți au rēmasú vii. Auđindú déră Hatmanii Leșesci, că Constantinú Vodă au trimisú de au arsú tîrgulú Némțului, pe care 'lú stăpâníau Leșii, și cum că au răsipitú pe Leșii ce erau acolo, și cum că au luatú mōnăstirea Agapia, trimis'au și ei óste Leșescă care avea la margini cu Zaharoski Căpitanul lorú, și cu Turculețu, și cu călărimea Moldovenéscă carea slujia în țera Leșescă, și au venitú asupra Hatmanului Antohi și 'l-au aflatú acolo aprópe de Némțu. Érá luândú veste Hatmanul Antohi, s'au gătítu și elú de rēsboiú. Pornitus'au Leșii cu mare simeție asupra Moldovenilorú, ocărându'i și dicëndu că suntú vácari Spartii. Érá Dumneđeu au întorsú ocară Moldovenilorú asupra lorú, că dândú rēsboiú, i-au biruitú Moldovenii, și atáta 'i-au gonitú, câtú fugëndu ei ca se scape la cetate, érá Moldovenii pre câți nu'i tăiaú îi prindeaú vii, și agiungëndu pre Turculețu Rotmistru, lîngă cetate 'l-au rānitú cu sulita și 'l-au prinsú viu. Érá până au sositú la Constantinú Vodă, Antiohi Hatmanul cu isbānda și cu nādejdea de tocmítu greșela cea d'antéiu, au agiunsú mai nainte mazilia lui de la Impărăție, cu urgie pentru mórtea Capegi-bașei. Dicu că de arú fi avutu vreme se insciințeze la Pórtă de isbānda acésta, și pe Turculețu se'lú fi trāmísú la Pórtă, póte nū'lú arú fi mazilitú. Érá isbānda acésta totú 'i-au agiutatú lui Constantinú Vodă, că 'i-au dāruitú viéță; că dupé cum socotíau mulți, în cumpānă era viéța lui. Și au datú Domniea lui Antiohi Vodă feciorú lui Cantemirú Vodă. Domnit'au Constantinú Vodă într'acéstă Domnie doi ani și giumétate.

CAP. XII.

Domnia lui Antiohi Vodă Cantemirü.

În anul 7204, venit'au Antiohi Vodă în scaunul Domniei, omü tînerü, ca de 24 ani de vîrstă, silitorü spre chiverniséla țerei, și se nevoia ca să se facă asemenea următorü tătâne-seü, la dreptate, și la bună chiverniséla pëméntului; numai tinerețile lui nu 'l-au lăsatü să mérgă pe calea tătâne-seü, căci mai multü își perdea vremea cu vînătórea. Érá avëndü sfetnici bunî pe lîngă sine, totü nu lipsia buna chiverniséla din țera, și domnia Antiohi Vodă cu linisce. Érá poghiazurile Leșesci nu lipsiaü tulburändü țera adesü, și de altă parte multă tulburare avea țera despre Turcii cari veniaü bogate ori cu Saraskerul, alte ori cu Sultanî Tătăresci; și împreună cu Domnul mergeau de băgau zaheréoa în Camenița. Intr'acéstă Domnie numai o dată au scosü vácăritul; érá apoi au făcutü milă de 'l-au rádicitü ca să nu se mai ia, vedëndü că din vácăritü se strică țera, și multî ani au ținutü de nu s'au luatü vácăritü. Intr'acéstă vreme făcut'au Turcii pace cu Nemții și cu Leșii, dändü Camenița înapoi la Leși, și întorcëndu-se și de la Leși Turcilorü câtü luase ei la Moldova, adecă cetatea Némțului, Sucéva, Soroca, Câmpul-Lungü; și au datü poroncă lui Antiohi Vodă să mérgă să deșerte Camenița, de câte se aflaü acolo a Turcilorü; ómeni, zap-hanele, pusce și altele. Deci mergëndü Antiohi Vodă cu ómenii seî, și cu o sémă de ómeni orónduiți din țera Muntenéscă, și au deșertat'o și au adusü tóte acele la Tighinea, și la Cetatea Albă, și la Chilia. Érá multă pagubă și călcare s'au făcutü în țera până a o deșerta. Érá de érnă Tătarii Bugegeni, Nohai, s'au rocoșitü asupra Hanului lorü, Devletü Gherei Hanü, fiul lui Silim-Gherei Hanü, nepriimindu'lü Hanü, și vrea se'lü scótă să puie pre altul. Érá Impărăția nevrëndü să facă voiaa lorü, poroncit'au Hanului Devlet Gherei, și Saraskerului Iusufü Pașa care era la Tighinea pe vremea aceea, și Domnilorü acestorü țeri, să facă óste și să mérgă asupra Tătarilorü ca se'i scótă din Bugégü. Făcut'au déră Antiohi Vodă óste câtă au pututü, și au mersü până la Fălcii; érá Tătarii au lovitü la Smilü, și la Reni, și la satele de pin pregiurü, și au jăcuitü, și au arsü, și au făcutü multă pagubă în olaturile Turcilorü, câtü dicü că de arü fi fostü înghietată Dunărea, arü fi trecutü și la Dobrogea de arü fi prădatü. Érá Hanul au venitü de la Crimü, și trecëndü pe'la Vozie cu multă óste ca să vie la Bugégü, mai multî de óstea Crimului 'l-au lăsatü și s'au întorsü érá la Crimü, și numai cu 4000 óste au sositü la Berezeni unde s'au tálnitü cu Nohaii, cari vreau se'lü opréscă să nu trecă. Și vedëndü Hanul că nu isprăvesce nemică, s'au întorsü înapoi la Crimü; érá Nohaii au mersü pe la casele lorü, fórá de vătămarea țerei. Așa și Antiohi Vodă, auđindü că s'au întorsü Hanul înapoi la Crimü și Tătarii s'au potolitü, s'au întorsü și elü la scaunul seü. Și asceptändü Domnul milă și einste de cătré Impărăție, pentru slujba ce au făcutü la deșertarea Cameniței, că nu era puțină slujbă, 'l-au mazilitü, și 'l-au dusü la Țarigradü; érá domniea au datü érašî lui Constantinü Duca Vodă; și au domnitü Antiohi Vodă cincî ani.

CAP. XIII.

A doua domnie a lui Constantină Ducăi Vodă.

În anul 7209, venit'ău éráși Constantină Vodă cu a doua domnie la scaună, luândă domniea cu mijlocul socru-său lui Constantină Băsarabă Vodă, și ău domnită doi ăni și giunătate. Érá firea sea cea d'ântéiă n'ău schimbat'o; ce cum era nestătătoră ăntéiă, ășa și pe urmă s'ău arătătă; căci décă ău venită la domnie, îndată ău începută a resplăti slujba ce 'i-ău făcută socru-său cu necunoscerea de bine, și pentru mulțămire 'l-ău amestecată la Pórtă cu multe cuvinte rele. Și de altă parte supărândă pe boierii țerei și pe tótă țera, s'ău sculată unii din boierii: Vasile Costaki Vornicul cu frații săi, și cu Bujoreni rudele loră, și cu Bogdană Hatmanul, și cu Antiohi Jora Hatmanul, și Ilie Visternicul, și Mihaí Spătarul, și alții mulți, și ău mersă unii în țera Muntenescă, și alții în țera Ungurésă; și dică că această fugă a loră se fi fostă cu scirea lui Băsarabă Vodă, care lucru pe urmă s'ău arătătă cândă 'i-ău priimită în țera lui cu bucurie și cu dragoste. Și acestă lucru 'l-ău făcută Băsarabă Vodă, căci înțelesese de amestecăturile ce le amestecase ginere-său Constantină Vodă, precum ămă đisă mai susă. Ăntéiași dată Constantină Duca Vodă s'ău temută pentru pribegia acestoră boierii; și nu scia ce se facă, vedéndă că 'l-ău părăsită și boierii toți, și că 'și-ău perdută și nădejdea despre socru-său. Agiuns'ău dérá și la Pórtă, și ău trămisă pe Panaite Postelnicul, și ău scosă fermană ca se ia pe boierii din țera Muntenescă și să'i ducă la Moldova la Constantină Vodă. Érá Băsarabă Vodă ău socotită că de voră lua pe boierii de acolo, îi va omoră Constantină Vodă pe cei ce erau capete între dênșii; și ău miđilocită și elă la Pórtă, și ău isprăvită fermanul, ca se nu dea pre unii din boierii ce năzuise la dênșul; érá pre ceilalți să'i dea. Érá fermanul acela Băsarabă Vodă nu 'l-ău arătătă, ce ău scrisă la Constantină Vodă, đicéndă se trămiță boierii la Focșeni cu Mitropolitul, și elă ășijderea va trămite boierii cu Mitropolitul loră se vie la margine, și se giure că n'oră avea boierii nevoie despre Constantină Vodă întru nemică. Trămis'ău dérá Constantină Vodă pe Mitropolitul Moldo-Vlahiei Kir Misail, și pe Nicolaí Donici vel Logofétă, și pe Mitre Vornicul, și pe Ionă Costină Hatmanul, și pe Cuza Spatarul; și de altă parte domnul Băsarabă Vodă, trămis'ău pre Episcopul de Buzeu, și pe Cornea vel Bană, și pe Mihaí Spatarul. Și ău venită și s'ău împreunătă la Focșeni; și făcéndă sfată ău hotărită, și ău giurată toți boierii ăi noștrii încredințându'i că n'oră avea nici o rēutate despre Constantină Vodă, nici pentru vieța loră, nici întru avuția loră; și după ce s'ău încredințătă cu giurământul s'ău întorsă érá o sémă de boierii în țera. Însă legătura ău fostă ca se vie toți boierii Moldoveni încóce în țera; numai a doua đi cândă ău trecută din boierii Moldoveni încóce, érá alții éráși din boierii ce erau mai nainte ca-

pete adecă: Vasile Costinū Vornicul, și Bogdanū Hatmanul, și Mihaī Racoviță vel Spatarū, care pe urmă aū cădută și Domnū, și Ilie Stolnicū, acesti aū arătătū fermanul, care sciea că pe cine a vrea Basarabū Vodă se poprăscă pe lingă sine, se fie volnicū a popri. Și așa acesti boieri de mai susū numiți s'aū întorsū érašī la Basarabū Vodă cu boierii cei Muntenesci. Érá decă aū venitū boierii Moldoveni, o sémă din tr'ênșii și o sémă aū rēmasū, Constantinū Vodă aū priceputū că aū rēmasū lucru netocmitū, și pe urmă era se se urmeze vrajbă; și aū gătitū pe boierii sēi: pre Neculaī Donici vel Logofētū, și pe Ciocărlanū Vornicul, și pe Ionū Vlasto vel Postelnicū, și i-aū trāmisū la Impērāție ca se facă jalobă asupra lui Basarabū Vodă, pentru strāmbătatea ce'i făcea, și popresce pe boierii sēi acolo, și n'aū ascultatū de poronca Impērātăscă, ce popresce pe boierii cei mai capete lingă sine. Constantinū Vodă Duca măcarū că aū pīritū pe Basarabū Vodă, déră nemică nu i-aū pututū strica; că avea ómeni ca aceia la Pórtă, de purtaū grijă ca se nu pótă isprăvi nemică Constantinū Vodă, până într'atāta se pótă lua pe boieri din mâna lui Basarabū Vodă. Și după tótă silința lui Constantinū Vodă ce aū pusū, ca se pótă lua pe boieri, nemică n'aū isprăvitū, și i-aū venitū maziliea. Érá decă aū venitū Aga cu fermanū ca s'ēlū rēdice, aū făcutū Constantinū Vodă pe Aga se dică că nu scie la fermanū se fie mazilū, ce că'lū chiamă se sārute póla Impērātului, cum aū chiāmatū și mai înainte pe Basarabū Vodă, la sārutatul pólei Impērātului, și aū mersū până la Udriū, și închināndu-se Impērātului s'aū întorsū înapoi. Și după ce aū grăitū cu Aga într'acestū chipū, și aū legatū voróva cum mai susū scie, dāndu'ī și mulți bani, trāmis'aū de aū chiāmatū și pe boieri, dicēndū ca se le cetăscă fermanul; și decă aū venitū i-aū închisū în casa cea mică; și erau Iordaki Rusetū Vornicul, și frate-sēu Manolaki Postelnicul, și Lupul Costaki Vornicul, și Savinū Spātarul. Dicū unii că acēsta aū făcutū Constantinū Vodă, ca se se sperie cei-lalți boieri și se fugă cine unde a putea, se nu rēmāe nici unul, s'ēlū supere la Pórtă; déră aū greșitū, căci decă aū auditū cei-l-alți boieri, că aū luatū pe cei capete de i-aū închisū, s'aū sculatū cei-l-alți și s'aū dusū la boierii cari erau în țera Muntenăscă, și de acolo cu toți s'aū dusū la Țarigradū împrotiva lui Constantinū Vodă. Érá Constantinū Vodă pe boierii ce'i închisese i-aū luatū cu dēnsul; și până a nu agiunge la Udriū, Constantinū Vodă aū slobođitū pre boierii ce'i ducea cu dēnsul, cari boieri împreunatus'aū cu cei ce veniaū din țera Muntenăscă, și cu cei ce erau la Pórtă. Érá pe Domnū, îndată ce aū sositū la Pórtă, 'l-aū surgunitū Impērāția la unū orașū ce se chiamă Kavala; érá boierii aū rēmasū la unū satū lingă Udriū, ce se chiamă Arnăutū-Kioi. Decī, decă s'aū strinsū toți boierii la acelū satū ca se sfātuăscă trebile lorū, s'aū tēmplatū la acea vreme și zorbale cari aū scosū pre Sultanū Mustafa din scaunul Impērāției, și pre Rami Vezirul, și aū omoritū și pre Muftiul, și aū rădicatū Impērātū pe Sultanū Ahmetū frate-sēu, și pe Ahmetū Pașa Vezirū. Impērātul aū fostū ședēndū cu corturi afară de Udriū, la fōntāna ce se chiamă Selacū-cișme; érá boierii mergeaū adese la Vezirul, ca s'ēi ceie se le dea Domnū, și mai multū mergeaū ca s'ēi vedă Impērātul. Și vedēndu'ī Impērātul aū pusū de i-aū întreatū cine suntū acei ómeni; érá ei aū răspunsū că suntū boierii Moldovei, și nu aū

domnă, că pre domnul ce 'l-aŭ avut 'l-aŭ mazilită Impăratul, și poftescă se le dea Impărăția domnă. Decă Impăratul poroncitu-le-aŭ prin Vezirul se'și alégă dintre dênșii pre unul care oră vré ca se'lă facă domnă; decă boierii aŭ alesă cu toții pre Mihai Racoviță Spatarul, și 'l-aŭ îmbrăcată cu caftană. Érá atunce mergëndă Impărăția la Țarigradă, aŭ mersă și boierii împreună cu domnul loră; și acolo i-aŭ dată și cuca după obiceiă; și de acolo isprăvindu'și trebile sele, și gătindu-se de tóte cele trebuitoré aŭ venită la Moldova.

CAP. XIV.

Domniea lui Mihai Racoviță Vodă.

În anul 7212, stătu'tău domnă în domnie Mihai Racoviță Vodă, carele era din némă vechiă din boierii de țără, omă înțeleptă, ne măreță, și cinstitoră, apropiată către, toți boierii, și arăta către patria sea dragoste; érá mai multă de câtă ună ană n'aŭ domnită, și 'l-aŭ mazilită. Și aŭ dată domniea éráși lui Antohi Vodă Cantemiră. Într'acestă ană ce aŭ domnită, nemică nu s'aŭ înnoită.

CAP. XV.

A doua domnie a lui Antohi Vodă Cantemiră.

Venit'aŭ Antohi Vodă Domnă cu a doua domnie la velétă 7213, și aŭ domnită doi ani și giumatate. Într'acestă domnie s'aŭ arătată Antohi Vodă mai strașnică, care fire ântăiă nu o arătasă, și nici pe boierii nu'i avea în cinstea și în dragostea, ce arătasă ântăiă. Și dică unii că acestă sfată se'lă fi dată Panaitaki Postelnicul, și Ilie Cantacuzino Visternicul, se'și schimbe firea se se arate mai strașnică; déră nemică folosă din sfaturile loră n'aŭ vedută. Și pe acea vreme a domniei măriei sale, vrëndă Impărăția se zidescă cetatea Tighine ce o numescă Turcii Benderă, poroncit'aŭ lui Antohi Vodă și lui Basarabă Vodă ca se mérgă cu ómenii se slujescă la cetate. Érá Basarabă Vodă aŭ chiełtuită banii, și prin prietini se'i 'și-aŭ isprăvită de n'aŭ mersă. Érá Antohi Vodă aŭ mersă singură cu ómenii la cetate împreună cu Sarascherulă Iusuf Pașa; și fiindă Antohi Vodă în slujbă acolo la Tighine, 'l-aŭ mazilită. Dică unii, precum îmblândă Mihai Vodă la Pórtă se'și isprăvescă domniea Moldovei, trămis'aŭ Impărăția la Antohi Vodă, și cerea de la dênșulă 130 de pungi de banii; érá elă nevrëndă se dee acei banii, resemându-se și într'acea nădejde, căci se afla la slujba cetății, aŭ dată Impărăția domniea érá lui Mihai Vodă; și pe elă 'l-aŭ mazilită, și aŭ trămesă Sarascherulă pe Capegilară Chihaesi ală seŭ Mustafa Ağa, și aŭ luată pe Dómna și pe cuconii lui Antohi Vodă de la Iași, și i-aŭ dusă la Tighine, și de acolo aŭ mersă la Țarigradă; și acolo la Țarigradă aŭ ședută mazilă ca la 18 ani, și 'și-aŭ săvîrșită vieța.

CAP. XVI.

A doua domnie a lui Mihai Vodă.

În anul 7216, venit'au domnii Mihai Vodă cu a doua domnie la Moldova, și érași firea sa cea d'ântéiū nemică n'au schimbatū, ce cumū au fostū mai înainte, așa și întru a doua domnie. Pre boierii îi avea la cinste și la mare dragoste, și dreptate țerei făcea, și frumosū chivernisia. Numai câtū în lume nici unū lucru fôră de pricină nu este, și omulū fôră de greșelă; așa și Mihai Vodă făcut'au de obsce greșelă, că au scosū desetină în tótă țera, de au luatū și de la boierii, și de la mōnăstirii, și de la tôte breslele desetine asămine ca de la țeranii, care lucru mai înainte în țera nōstră n'au fostū. O! sftnicii fățarnicii și stricătorii de țeră, cu ce slujbă vreți să vă arētați Domnilorū, și apoi și țera stricați, și pe Domnii cu nume rău îi faceți de se pomenescū! Să nu'i erte Dumneđeu sftnicii ca aceia cari au sfătuitū acestū lucru, căci din pricina acēsta au rămasū boierii la mare sărăcie, și mōnastirele la pustaire, și mazili-mele în cea deseversită stingere; numai Dumneđeu seși facă milă cu dēnșii, să trāmiță unū Domnū ca acela să îndrepteze lucrulū precumū au fostū mai înainte. Intr'acēstă domnie a lui Mihai Vodă s'au tēplatū de avea Petru Alecsievici Impēratulū Mosculū, rēsboiū cu Craiulū Șvedulū Carolū XII; și s'au bātutū la Poltava în Ucraina, și bātēndū Moscalii pe Șvedii cu mare rēsboiū, fugit'au Craiulū Șvedescū la Vozia cu Mazepa Hatmanulū Căzăcescū, carele au viclenitū pre Impēratulū Mosculū, și s'au închinatū cu tótă Căzăcimea la Craiulū Șvedescū. Și de acolo Iusufū Pașa 'l-au dusū la Tighine; așijderea și Iusufū Potočki Voevoda Kiovski, carele slujia la Craiulū au fugitū în țera Ungurēscă de frica Moscalilorū, și de acolo au venitū pin Moldova. Éra Craiulū Șvedescū au trāmisū atunce la Orheiū câti-va slujitorii ca să erneze; apoi i-au mutatū de acolo la Cernăuți și la Băcăni, și la Neamțū ca să se hrānescă Șvedii cu Leși amestecați. Ședēndū dēră acei slujitorii ai Craiulū acolo la Cernăuți, venit'au Moscalii din țera Leșescă, și cu Leșii cei ce țineaū cu Moscalii, și cu Turculețū Rotmistru, și au bātutū pe slujitorii aceia, și 'l-au prinsū pre toți, și i-au luatū robii în țera Leșescă; pentru care lucru au scrisū Craiulū cu jalobă la Impērație. dicēndū că asēstă tēmplare au fostū din nepurtarea de grijă a lui Mihai Vodă de au călcatū acei Moscalii pāmēntulū țerei Turcesci, și au luatū pe Șvedii. Și pe lūngă jaloba Craiulū, întārindū și alți neprieteni ai lui Mihai Vodă, socotit'au Impērația că acestū lucru s'au lucratū din nepurtarea de grijă a lui Mihai Vodă, și așa 'l-au mazilitū cu mare urgie, căci Iusufū Pașa au trimesū pe Abaza Mehmetū Aga cu fermanū de mazilie cu 400 de slujitorii la Iași, și au luatū pe Mihai Vodă den scaunulū sēu, în ziua Prapadōmnei Paraschive Octombrie în 14, și 'l-au dusū āntéiū la Tighine, și de acolo la Tarigradū, și 'l-au închisū la Edecule cu tótă casa sa; că'lū pīrise și Iusufū

Paşa, cum aŭ vrutŭ să fugă la Moskali, seŭ la Leşi se se hainescă despre Impărăție. Era cândŭ s'aŭ mazilitŭ, era Vezirŭ Ali-Paşa Ciorlu; și aŭ ședutŭ Mihaŭ Vodă la închisore la Edecule o sémă de vreme. Era apoi fōră de zăbavă vreme mazilindu-se Ali Paşa Ciorlu den vizerie, stătu't'aŭ Vezirŭ Numan Paşa Chiuprili, și aŭ datŭ Mihaŭ Vodă la dēnsulŭ arzihalŭ de la Edecule, arătândŭ la ce stare se află; și 'l-aŭ scosŭ Numan-Paşa de la închisore, dāndu'ŭ și totŭ ce i se luase, în sēma Impărăției. Era după mazilia lui Mihaŭ Vodă, aŭ datŭ domniea Moldovei lui Nicolaŭ Vodă.

CAP. XVII.

Domniea lui Nicolaŭ Vodă Alecsandru Mavrocordatŭ.

În anul 7218, venit-aŭ la domniea Moldovei Nicolaŭ Vodă fiul lui Alecsandru Ecsaporitul Mavrocordatŭ, care era atunce Tărzimanŭ mare la Pōrtă; și pentru multă slujbă ce aŭ făcutŭ Impărăției i-aŭ datŭ domniea Moldovei. Era omŭ învățatŭ, și cărturarŭ mare, și credinciosŭ Impărăției; numai în domniea d'ântēiŭ s'aŭ arētatŭ strașnicŭ; că nu numai pe pāmētenī nu'ŭ credea, dēră nici pe ai sēi; căci fiindŭ domnŭ nouŭ, și nesciindŭ firea boierilorŭ țerei, și pōte că se fi fostŭ din sfaturile a unorŭ pismași, aŭ supēratŭ pe unŭ din boierī și i-aŭ ocăritŭ. Domnit'aŭ numai 10 luni; și mazilindu'lŭ aŭ datŭ domnia lui Dimitrașco Vodă Cantemirŭ. Căci Impărăția avēndŭ atunce rēsboiŭ cu Moskaliŭ, aŭ gōnditŭ că Dimitrașco Vodă va fi mai vitezŭ la rēsboiŭ și următorŭ tātāne-seŭ de rēsboiŭ; și pentru aceea 'l-aŭ făcutŭ domnŭ; și mai multŭ aŭ îndemnatŭ pre Impēratul și aŭ mișlocitŭ Hanul Crimului Devletŭ Gherei, fiul lui Selimŭ Gherei Hanul.

CAP. XVIII.

Domniea lui Dimitrașco Vodă Cantemirŭ.

În anul 7219, venit'aŭ cu domniea Moldovei Dimitrașco Vodă feciorul lui Constantinŭ Cantemirŭ Vodă Dechemvrie 10; omŭ învățatŭ și la Impărăție cunoscutŭ; că ședuse multă vreme la Țarigradŭ, fiindŭ Beizade și învățase turcesce, și aŭ arētatŭ Turcilorŭ meșteșugul muzicāi, adecă cāntarea; și era cinstitŭ și lăudatŭ de către toți, și avea nume că este vrednicŭ și de rēsboiŭ. Și avēndŭ Impărăția rēsboiŭ într'acea vreme cu Moskaliŭ pentru Craiul Șvedescŭ, cum mai susŭ scrie, alergat'aŭ Dimitrașco Vodă la Devletŭ Gherei Hanŭ, rugāndu-se ca să mișlocescă la Impărăție să'ŭ isprăvescă domniea. Deci Hanul, părēndu'ŭ că este vrednicŭ ca tată-sēŭ, aŭ mișlocitŭ la Impărăție lăudāndu'lŭ, și așa 'l-aŭ făcutŭ domnŭ. Și mai multŭ pentru acēstă pricină 'l-aŭ făcutŭ domnŭ, adecă dāndu-i-se poroncă să facă o sémă de oște și să mērgă fōră de

veste se prindă pre Basarabū Vodă, și s'elū dee în mânele Impărăției. Și măcarū că nu era acelū lucru de cređutū, d'era spunea elū singurū pe urmă către unil, și'i încredința pre d'ensii că ac'esta aū fostū pricina domniei s'ele. Éra până a se apuca de lucrul acesta, prins'aū de veste Basarabū Vodă, orī de la Capi-kihaelele s'ele, orī de la acei către cari ar'etase Dimitrașco Vodă taina aceea. Decī atuncea Dimitrașco Vodă, v'ed'endū că Basarabū Vodă aū luatū sciința de acestū lucru și se păzia, și socotindū că n'a putea isprăvi nimicā, și tem'endu-se s'elū mazil'escā Impărăția, s'aū întorsū către Moskalī cari erau s'elie vie atuncea de primă-v'eră pin Moldova asupra Turcilor s'elie se batā apr'ope de Tighine, și s'aū închinatū la Imp'eratul lorū Petru I Alecsievici. Éra tr'eba aceea a lui Basarabū Vodă aū l'asat'o; îns'elie fiindū și Basarabū într'acea vreme într'unū cuv'entū cu Moskalī, s'aū potrivitū am'enduoī domniī la unū g'andū, făc'endu-se și ei una cu Moskalī. Decī, d'ecā aū venitū primă-v'era, și oștile Moskalilor se apropi'ese de Moldova, Dimitrașco Vodă cum legase cuv'entū cu Imp'eratul Petru, așa aū r'emasū până în sfirșitū; éra Basarabū Vodă s'aū întorsū iar la Turci. Și pricina înt'ercerei lui aū fostū ac'esta: avea Basarabū Vodă atuncea Spatarū mare în ț'era Munten'escā pe Toma Cantacuzino fiul lui Matei, și era v'erū lui Basarabū Vodă, carele sciindū taina ac'esta de la Basarabū Vodă, aū fugitū din ț'era Munten'escā și s'aū dusū la Imp'eratul Moskulū, și aū p'iritū pre Basarabū Vodă, și s'aū îmbunatū elū, ar'et'andu-se credinciosū, av'endū n'adejdea aceea că de va birui Imp'eratul s'elie fie elū în dragostea Imp'eratului, și s'elū facā domnū vecinicū în ț'era Munten'escā. Venit'aū d'era Imp'eratul Petru la Prutū, trec'endū Nistrul la Soroca cu t'otā oștea s'ea, și mergea pe Prutū în giosū spre Dunărea, ca s'elie se t'empine cu Vezirul Baltagi Mehmetū Pașa, care trecuse Dunărea cu t'otā oștea s'ea Turc'escā, ca s'elie se batā cu d'ensii. Și ascult'andū Imp'eratul, vorba Tomei, aū cređutū și i-aū datū o somā de oștei Moskic'escā, cu unū Generalū a nume Renū și o somā de oște sprintenā, și aū mersū Toma la Brăila și aū luat'o. Éra Imp'eratul Moskic'escū aū venitū la Iași într'o đī cu puținei omeni, și aū āmblatū pe la t'ote m'ōn'astirile; și a doua đī aū purcesū la Prutū unde era oștea lui. Acolo aū venitū veste că vinū Turci; decī trec'endū și elū Prutul înc'oce mai susū pe Zăg'arancea, mergea în t'empinarea oștei Turc'esci. Și s'aū t'empinatū oștile mai susū de gura Săr'atei; și trec'endū toți Turci Prutul dinc'oce impreună cu Tătariī, s'aū b'atutū o đī t'otā đīua, și s'era s'aū închisū Moskalī în tab'era, și aū ș'edutū de s'aū odihnitū puținei; apoi aū purcesū cu tab'era legatā inapoi în susū, pe unde s'aū pogoritū și aū mersū la St'ănil'esci pe malul Prutului. Prins'aū Tătariī veste că Moskalī s'aū întorsū inapoi; și așa cu toți înc'alecase în do-b'ândā asupra tab'erei Moskic'esci, și pe mulți aū omoritū și aū luatū în robie. Luat'aū arme, leŧicī, și ce aū pututū apuca din ag'ărl'ăcul tab'erei Moskic'esci, măcarū că și ei aū perdutū mulți Tătari, d'era mai multā pagubā aū avutū Moskalī. Éra a doua đī poposindū Moskalī apr'ope de Prutū, și leg'andū tab'era cu care, și āmpl'ându-le de p'ăm'entū, și pe delaturī puindū p'ărcane, aū pusū pedestrime între care și între p'ărcane. Venit'aū și Turci și aū făcutū meterezū în pr'ejma tab'erei Moskic'esci, și aū pusū puscile pe meterezū și n'optea s'aū b'atutū oștile despre āmbe părțile c'ate-va c'esuri. Și așa aū n'ă-

vălită Turcii câtă au agiunsă la parcane și le-au apucată cu mânilor; și la aceea navală făcutu-s'au o tulburare și o amestecătură câtă nu cunosceau unul pre altul, nici își înțelegeau în glas, fără de câtă huetul puscilor și a sinețelor neconținut. Era pe urmă s'au vădită că focul Moskaliloră au fostă mai tare și mai cu putere; că au eșită din parcane, și au împinsă pre Turci din metereze și au luată și puțină zephanea a loră și 60 pușce. Erau acolo cu Turcii și puțințea Șvedii și Leșii pre cari i trâmisesse Craiul Șvedescă Carlo de la Tighinea; că avea vr'o 4000 de Leși în lăfă sub ascultarea lui Potoțki Voevoda Chiovski. Că pe atuncea erau câți-va boierii Leșescii tovarăși Craiului Șvedescă, din partea Craiului Stanislavă ce fusese Craiă Leșescă anume: Voevoda Chiovski, Mareșal-Tarlo, Voevoda Visnoviețki și Cărșpină și alții. Și Voevoda Chiovski era Hatmană mare Coronă; era Visnoviețki Hatmană Litovski, era Cărșpină Hatmană Polnei-Litovski; și era și Generalul Ión Sapiha, și Hatmanul Căzăcescă anume Filipă Orlică, pe care îl făcuse Craiul Șvedescă în locul Mazepăi Hatmanul, murindă Mazepa la Tighine, după răsboiul de la Poltava, decă 'i-au bătută Moskalii și 'i-au biruită împreună cu Craiul Șvedescă, și fugendă ei au venită în țera Impărăției la Tighine, trecendă Nistrul la Voziă, cu poronca Impărăției; care Impărăție și răsboiul acesta cu Moskalii pentru Craiul 'l-au făcută. Și fiindă și acestă oște ce mai susă amă pomenită, de ceea parte de Prută, opria pe Moskali să nu iee apă din Prută, și multă 'i-au strimtorită pe Moskali, și mai alesă că li se imputina zahereaoa și finul, că nu puteau să esă din taberă de mulțimea Turciloră, și se temeau a se bate Moskalii cu Turcii se nu cadă în primejdie cu toții. Și de altă parte nu puteau a sta mai multă în taberă, că nici putere de biruită nu aveau, nici de mănăcare de agiunsă; și mai virtosă că era Impărătesă cu Impăratul și erau cu primejdie să cadă toți în mânilor Turciloră. Atuncea au vădită Impăratul la ce 'l-au adusă sfatul lui Dimitrașco Vodă și a lui Basarabă Vodă, cari numai cu vorba au întărită inima Impăratului să vie asupra Turciloră, era agiutoră de bucate seă de omeni nici unul nu 'i-au dată. Decă din două rele fiindă bine ași alege celă mai mică, s'au sfătuită cu Generalul Șeremetă, și cu Dimitrașco Vodă, și cu Toma Cantacuzino, și cu Sinioră Sava, și cu alții de ai seii ce se facă: eși-va la navală cu primejdia sea, au pofti-va pace? Cari sfetnici socotindă cele ce potă a se'ntempla, și vedendă și puterea Turciloră și a loră slăbăciune, au alesă sfată să fie mai cu folosă Impăratului să facă pace; era de nu voră vrea Turcii să priimăscă pace, atuncea de nevoie să de răsboiă, și cum va fi orânduită de la Dumneșeu așa va fi. Și au plăcută sfatul acesta Impăratului; decă au trâmisi Impăratul solă pre unul din omenii seii anume Baronă Șafirovă la Baltagi Mehmetă Pașă Vezirul, și au poftită pace, pre care 'l-au priimită, temendă-se și elă despre Moskali ca să nu între în primejdie, fiindă îndoită de biruință la cine va rămăne biruință. Bucuratus'au dără Turcii de solăia acestă, și au răspunsă lui Șafirovă că ei ceră de la Impăratul Moskulă cetatea Azaculă, (care o luase Moskali cu multă vărșare de sânge mai nainte de la Turci, după bătălia Turciloră de la Beciă), și cetățile care Impăratul Moskulă le zidise pe marea Negră anume Taganrocă, Samara și Camenca ca să le strice; numai Azacul Turciloră se'lă de cum

'l-aŭ luatŭ cu tóte cele ce aŭ avutŭ în nuntru și cu pământul giurŭ în pre-
giurŭ, și elŭ se nu mai mérgă în țera Leșescă, ce dreptŭ la țera lui se mérgă,
și solŭ la Pórtă se nu mai ție; numai neguțitorii se neguțitoréscă la Țarigradŭ
pe uscatŭ. Priimit'aŭ Impératul cererea Turcilorŭ, și aŭ făcutŭ pace; și îndată
'i-aŭ datŭ Turcii 300 de care de zahere, și aŭ purcesŭ Impératul la țera sea
pre la Soroca. Și aŭ mersŭ și Dimitrașco Vodă cu dânsul cu dómna sea, și
coconi, și cu câți-va boieri de ai sâi; și decă aŭ mersŭ la Moskŭ, 'i-aŭ datŭ
Impératul lui Dimitrașco Vodă venituri și sate sâi slujéscă, și ca se trăéscă
indestulatŭ ca unŭ domnŭ, făcându'lŭ și sfetnicŭ mare; și tēmplându-se acolo
mórtea dómnei, s'aŭ însuratŭ cu fata Cnézului Trubețkoï; și la rēsboiul ce aŭ
avutŭ Impératul în țera Persienéscă aŭ fostŭ și Dimitrașco Vodă cu dânsul.
Și trăindŭ o somă de vreme cu cinste și cu slavă acolo, aŭ muritŭ, lăsându
pe cuconi sâi indestulați și în rōndul Cnezilorŭ, din care scară alta mai mare
nu este în țera Moskicéscă. Ȑicŭ unii că, cândŭ aŭ priimitŭ Turcii pacea a-
césta cu Moskalii, care s'aŭ făcutŭ la Huși pre malul Prutului la trecătore, la
velétŭ 1711 Iulie 10, se fi cerutŭ Turcii pe Dimitrașco Vodă s'elŭ dee la mâna
lorŭ ca pe unŭ hainŭ; érá Moskalii se fi rēsponsŭ, că nu'i în tabéra lorŭ, ce
aŭ fugitŭ; decî nu 'l-aŭ mai cerutŭ Turcii fiindŭ bucuroși la pacea ce aŭ fă-
cutŭ Moskalii, și cu cetatea Azacului ce aŭ luatŭ, și răsipirea celor-alte cetăți, cum
amŭ disŭ mai susŭ. Érá Turcii aŭ trāmesŭ la Moldova pentru chiverniséla, pe
Terzimanul celŭ mare a Impérației, Iónŭ Mavrocordatŭ, fratele lui Nicolai Vodă,
și aŭ datŭ domniea éráși lui Nicolai Vodă. Érá mai nainte de ce aŭ trāmesŭ
pe Iónŭ marele Terzimanŭ, care aŭ cădutŭ pe urmă și domnŭ țerei Munte-
nesci, trāmesése pre unŭ Curtŭ Pașa la Iași, și aŭ ședutŭ câte-va zile până
aŭ venitŭ Terzimanul, ca unŭ Epitropŭ a frăține-sâi. Prădat'aŭ Tătarii într'a-
cele rēscole multe bucate a Moldovenilorŭ, și aŭ robitŭ țera din giosŭ; érá
pe urmă decă aŭ vénitŭ Nicolai Vodă, aŭ scosŭ fermanŭ ca se iee robii ina-
poi de la Tătarii, fiindŭ raia Moldova; și aŭ trimesŭ boieri la Bugégŭ, fiindŭ
Devletŭ Gerei Hanŭ acolo, și aŭ scosŭ pe câți aŭ găsitŭ și 'i-aŭ adusŭ în țera;
érá mai mulți 'i-aŭ vëndutŭ Tătarii, și 'i-aŭ depărtatŭ de aŭ rēmasŭ în ro-
bie până astăđi. Domnit'aŭ Dimitrașco Vodă optŭ luni,

CAP. XIX.

A doua domnie a lui Nicolai Vodă.

Venit'aŭ Nicolai Vodă cu a doua domnie la 7220, și aŭ domnitŭ patru ani
și s'aŭ arētatŭ pré bunŭ într'acéstă domnie, și pre boieri îi cinstea și-i avea
în dragoste cum se cade unŭi domnŭ. Și după doi ani a dōmniei sēle aŭ fă-
cutŭ legătură cu testamentŭ și cu bléstēmŭ pentru desătină, ca se nu mai ésa
pe boieri și pe mōnăstiri desătină țērānescă, ce numai din dece unŭ leŭ. Nu-
mai o dată aŭ scosŭ țigānăritul pentru o nevoie ce aŭ avutŭ atuncea, érá a-
poi n'aŭ mai scosŭ nici țigānăritul; și éráși aŭ legatŭ cu bléstēmŭ ca se nu

mai scôtă. Intr'acea vreme a domniei séle, fiindu Craiul Șvețescú la Tighine, oștile cele Leșesci a lui Voevoda Kiovski ernaú pe țera, așijdere și cele Șvețesci la Bacău, la Orheiú, la Néamț'i, la Sucévă, la Cernăuți, la Cărligătură și la Iași, despre cari Leși și Căzaci avea țera mare supărare, că mâncaú de pe la țeraní. Érá pentru altă réutate aú chivernisitú domnul de nu s'aú întémpatú. Intr'acéstă vreme Impărăția silia se trămiță pe Craiul Șvețescú la țera lui, prin țera Leșescă, că pe aiurea nu era cu putință sé mérgă. Érá Craiul cerea de la Turci o somă de óste ca sé'lú petrécă ca pre unú Craiú pin țera Leșescă; érá Turciú n'aú vrutú sé'i dee óste turcescă sé'lú ducă pin țera Leșescă, teméndu-se sé nu bată Leșiú pe acea óste turcescă, și se va scorni pricină între Turci și între Leși; ci vrea sé'lú petrécă cu-pace prietinesce. Și într'acestú chipú priimiră și Leșiú cei ce țineaú cu Craiul Augustú; și însuși Craiul Augustú primisé, cum și Moskaliú. Érá Craiul Șvețescú nu priimia sé mérgă așa, prepuindú pe dênșii sé nu'lú viclenescă sé'lú prinďă. Decí multă vreme s'aú sfătuitú Impărăția cu Hanul de Crímú; și dupé multă sfátuire ce aú făcutú améndoí și cu Pașa de Tighine ca sé afe chipú de mergerea Craiului la țera lui, aú alesú sé ducă pre Craiul cu óste Tătărăscă in vreme de érnă; și pe atuncea aú gătitú Impărăția tóte cele ce trebuia de cale, și bani gata i-aú datú mulți in datorie. Érá decă s'aú gătitú ostile tătărăscí de purcesú, căđut'aú Craiul într'altú prepusú, cum đicú unii, sé fi prinsú nisce cărți a Hanului ce le trămitea la Craiul Augustú, dându'i scire că este sé vie Craiul cu osti tătărăscí pin țera Leșescă sé mérgă la Pomerania, și ca sé trămiță o somă de óste in tēmpinarea lui sé'lú prinďă. Și de atuncea aú întorsú Craiul voróva sé nu mérgă; acésta vedéndú Hanul și Pașa de Tighine, scris'aú la Impératul că n'aú vrutú Craiul sé mérgă dupé cum s'aú orónduitú, ce găsese multe priciní sé rămăe. Impératul déră de multe ori aú trămisú ómení la Craiul îndemnându'lú sé so scóle sé se ducă. Érá nevréndú și puindú priciní ca acele, i-aú đisú Pașa de Tighine, că de nu va vrea sé purcédă, 'l-orú rēdica și fórá de voiea lui. Auđindú Craiul aceste cuvinte, s'aú tulburatú și aú đisú, că de arú vrea sé'lú siléscă peste voiea sea, se va bate cu dênșii până la mórte, érá pin țera Leșescă nu va merge. Decí Hanul cu Pașa aú alesú sfatú sé'lú rădice cu sila, și aú scosú óste din cetate și aú mersú asupra Craiului unde era șeđéndú cu ómenii séi in satul Varnița. Și decă aú mersú acolo, éráși i-aú đisú sé priiméscă sé se scóle sé mérgă cu binișorú, că de nu va vrea 'l-orú bate cu óste. Érá Craiul mai multú scărbindu-se s'aú bătutú cu dênșii cincí césuri; și aú biruitú Turciú, și aú prinsú pre toți Șveđii, și i-aú jăcuitú; érá pe Craiul 'l-aú trămisú la Udriú. Intr'acéstă vreme aú sositú și Stanislavú Leșcinski Craiul Leșescú din țera Șvețescă la Moldova ca sé mérgă la Tighine la Craiul Șvețescú; și era îmbrăcatú nemțesce, pre care Nicolai Vodă nu 'l-aú cunoscutú; érá elú s'aú arētatú cine este, și 'l-aú pusú Nicolai Vodă in mōnăstirea Triú-sfetitelorú, puindú și doi boieri purtători de grijă; și s'aú împreunatú cu dēnsul și aú vorovitú, și i-aú spusú tóte cele ce i s'aú tēmpatú Craiului Șvețescú la Tighine; apoi aú datú scire la Impărăție de venirea lui la Iași. Atuncea auđindú Hanul Devletú Gherei Hanú și Ismail Pașa de Tighine dintru Nicolai Vodă, c'aú venitú Craiul Stanislavú la Iași,

trămis'ău la Nicolai Vodă amêndoi cu Hanul, cerêndu pre Craiul sê'lă trâmîță la dênșii, ca sê'lă trâmîță ei la cetatea Albă, avêndu amêndoi gându rêu către Craiul. Êră Nicolai Vodă fiindu înțeleptu și cunoscêtoru trebiloră, n'ău vrutu sê'lă dee la mâna loră, ce le-ău rêsponsu că nu pôte sê'lă dee de vreme că ău făcutu scire la Impêrăție de venirea lui, și ascêptă rêsponsu ce sê facă cu dênșul. Intors'ău pre trâmîșii Pașii și a Hanului cu acestu rêsponsu; êră dupê câte-va zile ău venitü rêsponsu la Nicolai Vodă, și poroncă de la Impêrăție ca sê trâmîțê pe Stanislavü la Tighine ca sê șédă acolo și sê aibă tôte cele trebuincioșe pentru hrana lui. Atuncea Nicolai Vodă i-ău datü doi boierî mari, și unü steagü de Seimenî și 'l-ău trâmîșü la Tighine, cu cinste ca pe unü Craiü. Și decă ău sositü la Tighine, 'l-ău primitü cu două-spre-dece pusce din cetate; slobođindu-le 'l-ău cinstitü, și ău intratü în cetate Fevruarie 12 în anul 1713, și 'l-ău pusü în gazdă în casele lui Kiorü Ismail Aga. Êră dupê ce s'ău desvêratü, în locul lui Devletü Gherei Hanü, pe care îlă mazilise Impêrăția, ău pusü pe frate-sêü Caplanü Gherei Hanü, și în locul lui Ismail Pașă ce'lă mazilise și pe dênșul, ău trâmîșü pe Abdi Pașă. Și tótă trêba Craiului Stanislavü ău dat'ö în sêma lui Caplanü Gherei Hanü sê'î pôrte de grijă împreună cu Abdi Pașă, care era Saraskerü pe ôstea turcêscă a Rumiliei și a Anadolului; și cu Caplanü Gherei cu Tătariî sêi, sê iee pre Craiul Stanislavü sê'lă ducă în țera Leșêscă sê'lă pue Craiü. Decî acestia și alți Pași cu ostile de maî susü pomenite, făcêndu-se ca la o sută de miî de ôste, lua-t'ău pre Craiul Stanislavü de la Tighine și 'l-ău dusü pin Moldova ca sê'lă ducă în țera Leșêscă pre la Hotinü, dându'î lui și cheltuêlă de agiunsü. Și mergêndu cu dênșul și câți ofițeri Șvedî eraü la Tighine și câți boierî Leși și Căzaci cu Hatmanul Orlicü, dându'î și corturi de agiunsü și pentru dênșul și pentru ômenii lui; așijderea ău fostü și Nicolai Vodă orânduitü sê vie și elü cu curtea sa sê se afe la trebuința de cale Sarascherului Avdi Pașă. Și viindü cu tótă podôba curței sêle cu mare slavă, și-ău pusü corturile la Zagarance, pe unde era se trêcă Prutul tótă acea ôste cu Hanulü și cu Sarascherul, și de acolo orânduia tôte cele trebuitóre, și ău datü voie ômeniloră de țera ca sê aducă fieșcecare orzü, finü, pâne sê vîndă fôră de nici o sfielă; care lucru s'ău făcutü fôră de nici o supărare despre oști, pentru mare dreptate a lui Avdi Pașă și dragostea ce avea către Nicolai Vodă. Decî decă ău venitü la Zagarance, ău mersü Nicolai Vodă de s'ău împreunatü cu Pașă și cu Hanul, și intr'ăcea di ău sositü și Capegi-bașă de la Impêrăție la Hanulü și la Avdi Pașă cu fermanü, đicêndü că Impêrăția, pentru alte pricinî ău socotitü sê se întorcă Craiul Stanislavü êră la Tighine de la urdie, și sê nu'lă ducă în țera Leșêscă dupê cumü șocotise ântêiü; êră ôstea sê mêrgă sê zidêscă cetatea Hotinului împreună cu Nicolai Vodă. Decî îndată ău chieimatü Sarascherulü pre Craiul, fiindü împreună cu Hanulü subt cortul Sarascherului, 'l-ău împreunatü și i-ău cetitü fermanulü; apoi i-ău datü 700 de slujitorî de Rumeli călări și 'l-ău dusü la Tighine. Êră domnulü s'ău dusü la Hotinü cu Sarascherul în luna lui Avgustü, și ău începutü pe urmă a zidi Hotinul. Așa Nicolai Vodă ău orânduitü nisce boierî cu salahorii sê taie lemne de trêba cetăței până la Noemvrie; și atuncea s'ău întorsü Nicolai Vodă la Iași: êră pașă ău rêmăsü de ău

ernatü acolo. Și de véră érá s'aü dusü Nicolai Vodă la Hotinü, și aü slujitü până s'aü mazilitü Avdi Paşa, și s'aü trämisü la Misirü, érá în loculü lui aü venitü Damatü Mehmetü Paşa, care aü fostü Tefterdarü mare. Érá în anul 1715, Vezirul Damatü Ali Paşa s'aü dusü cu multă oste la Moreea, și aü luat'o cu multă bătălie. Și decă s'aü întorsü de acolo la Țarigradü cu isbândă de biruință, strigat'aü răsboiü asupra Nemților la anul viitorü, și aü socotitü să întărească țera Muntenescă cu domnū credinciosü Impărăției, să mute pe Nicolai Vodă în țera Muntenescă și să mazilscă pe Stefanü Vodă Cantacuzino ce era atuncea domnū țerei Muntenesci. Și aü datü domniea țerei Muntenesci lui Nicolai Vodă la anul după venirea den Moreea; érá domniea Moldovii aü dat'o lui Mihaiü Vodă Racoviță; érá pe Stefanü Vodă l'aü omoritü, cum omorise și pe Basarabü Vodă cu toți feciorii lui cu doi ani mai înainte, pentru hainlicul lui.

CAP. XX.

A treia Domnie a lui Mihai Racoviță Vodă.

În anul 7224 Ghenarie în 16, purces'aü Mihai Vodă din Țarigradü cu a treia domnie, după ce l'aü îmbrăcatü cu caftanü de domnie în ziua de Crăciunü la Vezirul. Érá mai pe urmă aü luatü și cuca de la Impăratul, și chieltuială multă n'aü făcutü la această domnie, și cu menzilü aü venitü la Iași Fevruarie în 12, și s'aü aședatü în scaunü. Érá de véră fost'aü multe ploși și adese, că într'acelü anü nici pâne nu s'aü făcutü, nici mălai, nici poma de vie nu s'aü făcutü, de răcele ce aü fostü totă vara; numai finü, și orđü s'aü făcutü și puținele mere; érá alte pome nu s'aü făcutü. Și aceste erau semne de nenorocirile ce erau să vie asupra acestui pământü; căci într'acea vară aü mersü Ali Paşa Vezirul la Varadinü și s'aü bătutü cu Nemții, și aü biruitü pre Turci și aü peritü și Vezirulü la răsboiü. Și fugindü óstea turcească, Nemții găsindü vreme aü luatü și cetatea Temișvarul de la Turci. Deci Nemții fiindü biruitori, vrut'aü să și mai întindă hotarele spre țera Muntenescă și spre Moldova; pentru aceea de tómnă aü trimesü la Craiova peste apa Oltului în țera Muntenescă o somă de óste Catane, și aü prădatü. Érá Munteni, ca nisce iubitori de lucruri noue, puindü pricină cumü că aü asupreală despre Domnul lorü Nicolai Vodă, aü agiunsü la Generalul celü mare a Ardealului, și prin mijloculü lui, aü agiunsü la Cesarul, închinându țera Nemților, făgăduindü că de le-a trämite o somă de óste agiutorü, orü prinde pre Domnū și l-orü da în mâna lorü, și va rămânea țera la stăpânirea lorü, și altele ca acestea. Érá Nicolai Vodă, prindëndü veste de odată c'aü venitü óste Nemțescă la Craiova, și se apropia de Bucuresci, aü fugitü la Giurgiu, și aü luatü de acolo óste turcescă și s'aü întorsü la Bucuresci. Érá Catanele, auđindü că aü fugitü domnulü, s'aü întorsü érá la loculü lorü, sfātuindu-se cu boierii Muntenesci, și legëndü cuvëntü cu dênșii să se arate boierii credincioși către Nicolai

Vodă, și se zice că s'au dusă Catanele și n'au rămasă ăste în țera Muntenescă; și așa amăgindă pre Domnul, după câte-va zile, se facă scire Catanelor să vie să prindă pre Domnul din Bucuresci. Deci boierii au încredințat pe Domnul ca să n'aibă nici o temere, că Catanele au fugit și nu mai trebuie acea ăste turcescă să fie lângă dănsul. Și așa lunecându-se Domnul a crede vorba boierilor, au sloboțit ăstea Turcescă, și ședea fără de grije. Țăra boierii gășindă vreme au adusă pe Catanele fără de veste, și au prinsă pre Nicolai Vodă și l-au adusă în Ardeal, unde au ședută până la vremea păcei ce s'au făcută la Pojoroviți, și atunci l-au scosă. Țăra în locul lui Nicolai Vodă, decă l-au luată Catanele, au trămisă Impărația pre frate-seu Ionu Vodă, domn țărei Muntenesci. Vădendă dăra Nemții că le-au mersă bine oștirea acăsta, că au prădată și au luată multă avuție din țera Muntenescă, și de la domn, și de la ămenii săi, pus'au în gândă să facă și lui Mihaï Vodă asemenea, aflândă și aice în Moldova povață și tovarăși ca aceia cari arătau calea, și se adevărau că voră da și pe Mihaï Vodă în mână loră, și se supuie țera Moldovei la Impăratul Nemțesc. Și pricina pentru care s'au rădicat unii din boieri asupra domnului și l-au urită, făcându-se vrăjmașă asupra loră, acăsta este: Intr'acăstă domnie, Mihaï Vodă s'au arătată schimbată din firea care arătașe în domniea d'ântăi și a doua; și boierii le-au dată mai tôte rudeloră lui, și pre unii cari se cădeau să aibă și ei vre o boierie, nu i-au căutată și au rămăsă călcați și batgiocoriți de rudele lui. Care călcare nesuferită au fostă îndemnarea unoră din boieri ca să lă viclenescă și ca să tragă și pre alții la tovarășia loră; și aflândă chipă de pricină ca acăsta și vreme să și isbăndescă, au mersă la Generalulă de Brașov, și au aședată lucru, să le deă loră o somă de ăste să vie să prindă pre domn. Și cei ce au grăită aceste, era unul Vasile Ceaurul Stolnică, care se trăgea din neamul lui Stefană Vodă, Gheorghiesă Velicico Sulgeră, și Conțescul Căpitană, și Mironă Sărdarul, și Aslană și alții de cei mari și de cei mici. Primitu-i-au pre dănsii Generalulă și au arătată socotela loră Generalulă celui mare de la Sibii a nume Stainville; țăra pre celă din Brașovă îlă chiama Baronă Detină, care Generală Comendantă, din poronca Impăratulă său, le-au dată loră ăste ca la 200 de Catane și vr'ă 100 de Nemți; și au făcută și ei o sēmă de Moldoveni, nisce tâlhari, și cu acăstă ăste au eșită în țera și au intrată în mănăstirea Cașinul, și au pusă căți-va slujitoră cu arme acolo. Apoi au mersă la cetatea Neamțului și au intrată în cetate, avendă căpitană pre ună Frența de la Lorena; și căți ămeni au gășită în ținută zlotăși stringătoră de bani intr'acele ținuturi i-au prinsă, și le-au luată banii domnesci. Prins'au pre Ilie Catargiul velă Logofetă și pre Antonie Comisul ală treilea, și pre Mihălaki Medelniceră, și pre Iordaki Răhtivană, și pre Vinsita, și i-au închisă în cetate; și pe urmă au sloboțită pre Logofetă Catargiul, țăra pre cei-alți i-au ținută închiși. Acolo au mai tocmită ce era stricată în cetate, și au strinsă zaherea de pre la ținuturi, și au deschisă puțul celă vechiă și adăncă a cetăței; și în scurtă vorovă tôte cele trebuincioșe le aveau, și de acolo eșiau de prădaș negușitoră la Romană și la Agiudă. Și unde aușiau de Turci, îi robiau și avuția loră o jăfuiă; țăra la Focșeni au trămisă alte Cătane, și au intrată în mănăstirea

ce este acolo, avându Căpitanu pe unu Mihaï Sirbu, și se slobođiau până la Bêrladü și apucau pre Turci, și'i jăcuiau și pe pământeni. Aceste auđindü Impêrăția, de o parte scrise la Mihaï Vodă să siléscă să gonéscă acea óste a neprietenilorü din Moldova; érá de altă parte socotindü la ce stare se aflaü, și înțelegêndü că nu era cu puțință să'i scóță din țéră neavêndü óste de agiunsü, dreptü aceea s'aü adevéritü să'i dee óste Tătărăscă, și Turcéscă, adecă Lefeciï, ca să mérgă să'i gonéscă. Érá ei, până a găti Mihaï Vodă óste, prádaü prin tótă țéra. Érá domnul Mihaï Vodă păđindu-se tare, nici dormia nóptea în curte, ce numai ziua se afla în curte ca să chiverniséscă trebile séle, érá nóptea fugea prin păduri, și une-orï mânea în păduri, alte orï la Cetățuie, și alte orï la Prutü; și diminețile iar venia. Aceste măsurï ce nu mânea de douë orï la unü locü, era ca să nu'i afle mânerea, temêndu-se să nu vie Cătanele nóptea să'lü prindă. Și într'acéstă vreme aü făcutü și Mihaï Vodă o sémă de óste, și i-aü datü și Impêrăția voie să-și facă câtü fi va trebuj cu léfa Impêrătéscă. Pe acea vreme aveaü și Tătariï gâlcévă cu Hanul Caplanü Ghereï Hanü, și 'l-aü pîritü la Pórtă de multe pricinï, și cum că nu'lü priimise să le fie Hanü, ce să le dee Impêrăția altü Hanü. Decï Impêrăția le-aü datü Hanü pe Cara Devletü Ghereï Hanü, care i s'aü datü poroncă de la Impêrăție, ca să dee lui Mihaï Vodă óste Tătărăscă agiutorü. Decï viindü fiul aceluï Hanü ce'lü făcuse Moredinü la Bugégü, trimis'aü unü Bulucbașă la Mihaï Vodă cu cărți, dându'i scire de venirea lui la Bugégü Seraskerü, și cum că arü fi poroncă de la Hanulü ca să întrebe de starea Moldoveï, și să iee veste de la Mihaï Vodă de neprietenï, și de'i trebuie óste tătărăscă, să'i dee. Venit'aü déră aceluï Bulucbașă, și aü aflatü pre domnul la Cetățuie în intru mônăstireï închisü în ziua de Crăciunü; și i-aü datü cărțile Sultanului. Și înțelegêndü Mihaï Vodă cele scrise a Sultanului, i-aü făcutü răspunsü, făcêndu'i scire că neprietenï s'aü apropiatü, și cum aü făcutü o somă de óste Moldovenéscă și aü poftitü, și de la Sultanul să'i trămită cum mai de sírgü 2000 de Tătari, după fermanul ce avea Mihaï Vodă, ca să cee de la dênșul atâta somă de óste, și cu câtă avea elü, să scóță Cătanele din Moldova. Și așa aü orônduitü Sultanul óste tătărăscă, și aü trămis'o la domnul; érá pe Cătanele ce eraü la Focșeni o sémă de óste turcéscă, eșită din Brăila, aü mersü la Focșeni și i-aü prinsü și i-aü robitü, și cu pricina acésta aü robitü și ómeni din țéră. Acolo trămisese și Mihaï Vodă pe Banul Macri, și pe Lăscăraki Vtori Ușerü, ca să slujéscă Agăï celui mare ce venise trămisü de Mustafa Pașa de Brăila, și a altorü Căpitanï de óste. Și avea gândü Mihaï Vodă, cândü orü veni Tătariï, să purcédă cu dênșil cu taină pe altü drumü, érá nu pe la Iași, ca să nu iee de veste Cătanele de venirea lorü, ce să'i lovéscă fôră de veste acolo la Némtü. Decï gătindu-se domnul să mérgă împreună cu Tătariï ca să gonéscă Cătanele de la Neamțü și dintr'alte părți, érá Cătanele nesciindü că este óste tătărăscă cu domnulü agiutorü, și vedêndü că Mihaï Vodă nu mâne la unü locü, și nóptea nu dormia în curte, și vremea trece și nu potü să'lü prindă, eșindü din cetatea Neamțului după sciința ce aveaü de la tovarășil lorü și de la cel ce eraü dintr'unü sfatü cu dênșil, luat-aü drumul Iașilorü ca să vie ziua la Iași, cândü odihnesce domnul după amédă a-

tunce s'el'ă apuce. Și într'acea ȃi ce aũ purcesũ ei din Neamțũ, purces'aũ și Ceaurul la Covurlui și aũ robitũ pe sora lui Mihaĩ Vodã, și aũ dus'o la Brașovũ, de unde pe urmã aũ scãpatũ ea, și aũ jãcuitũ și mõnãstirea lui Adamũ. Cu acestũ gõndũ d'erã, Ghenarie 9 s'era, aũ sositũ Cãtanele la Dumbrava Roșie și aũ masũ acolo, și alții ȃiceaũ cã vorũ s'ẽ m'ergã la Hotinũ, alții asupra lui Mustafa Pașa, carele atunce, ȃiceaũ unil' cã era s'ẽ tr'ecã de la Brãila la Hotinũ, și de ac'ẽstã venire a Cãtanelorũ s'aũ fãcutũ scire lui Mihaĩ Vodã de cu s'erã, de Sandul Sturza pe care pe urmã 'l-aũ fãcutũ Banũ mare. Ț'era la mieșul nopții aũ venitũ altã veste la domnũ, și totũ era ȃndoitũ de nu credea, cãci elũ avea ȃece slujitoril' de strajã la t'ergul Frumosũ și ei nicil' o scire n'aũ fãcutũ domnu-s'ẽũ de purcesul Cãtanelorũ; de vreme cã nu scia Mihaĩ Vodã cã pre acei slujitoril', lovindu'i Cãtanele f'õrã de veste, 'i-aũ omoritũ. Ț'era a doua ȃi dimin'eta, de iznõvã viindũ altã scrisõre de la celũ mai susũ pomenitũ boierũ, dãndũ scire cã Cãtanele cu adev'eratũ aũ luatũ drumul Iașilorũ, atuncea eraũ trei ceasuril' de ȃi; și ȃndatã aũ eșitũ Mihaĩ Vodã din curte cu mai bine de 600 de õmeni Moldovenil' cãlãri, și aũ mersũ la Copoũ ca s'ẽ vadã de venirea Cãtanelorũ, fiindũ elũ gata s'ẽ batã r'õsboiũ cu d'ensil'; Ț'era nev'ed'endũ nemicã, nicil' unũ omũ nu s'aũ aflatũ s'ẽ mai d'ee scire de Cãtane unde se aflã. Dup'ẽ ce aũ stãtutũ ca douã c'esuril' acolo la cãmpũ, ne mai put'endũ suferi frigul ce era într'acea ȃi, s'aũ ȃntorsũ ȃnapõl și aũ ȃntratũ ȃn curte cu boieril' sei, cariil' eraũ pe l'ungã d'ensul: Darie Donicil' vel Vornicũ de ț'era de giosũ, Gavrilũ Miclescul velũ Vornicũ de ț'era de susũ, Dumitrașcu Racovița Hatmanũ, fratele domnului, Constantinũ Costakil' velũ Visternicũ, Macril' Banul, Constantinũ Rusetũ vel Paharnicũ, Constantinũ vel armașũ, Alecsandru vel Ușerũ, Aga Conakil'; Ț'era Pãladi vel Spãtarũ, cumnatũ lui Mihaĩ Vodã, era ȃn Cetãtuie ȃnchisũ cu casa sea, ȃmpreunã cu Iordakil' Rosetũ Vornicũ, și cu Catargiul vel logof'etũ și alții boieril' mai micil'. Ț'era Constantinũ vel Postelnicũ era atuncea la Țarigradũ pentru trebile ț'erei. Ț'era cãlãrașil' oștenil' lui Mihaĩ Vodã s'aũ dusũ toții pe la gazdele lorũ, cine pe unde aũ pututũ ca s'ẽ se'ncãld'escã. S'aũ suitũ d'erã domnul ȃn casele despre d'õmna, fiindũ vreme de masã, lãsãndũ cariil' giosũ ȃn ogradã, și calul domnului la scarã s'ẽ'i fie gata. Ț'era ei aũ ș'edutũ la masã; eraũ cu domnul mulți neguțitoril' Turcil' Lazil' din Iași, ȃntre cariil' era unul anume Husan-Hagi Osmanoglu, pre care ilũ avea Mihaĩ Vodã la mare dragoste, și ȃn t'õtã domniea lui nu 'l-aũ lipsitũ de l'ungã d'ensul, și s'aũ aflatũ și unũ Ali Aga pãzitorul hambariului ȃmp'erãtescũ de la Țuțora, carele era frate lui Casimũ Efendi Tefterdarul de Hotinũ, la care Ali Aga nãzuaũ Turcil' cãndũ aveaũ grijã de Cãtane, și ș'edeaũ cãte-va ȃile, și Ț'era se ȃntorceaũ la Iași și se ȃnchideaũ ȃn curte. Ț'era d'ecã s'aũ sculatũ domnul de la masã s'aũ culcatũ puținelũ s'ẽ d'ormã dup'ẽ obiceiul s'ẽũ; așijderea și boieril' totũ acolo ȃn curte care pe unde aũ pututũ s'aũ culcatũ; Ț'era Aga Conakil' aũ eșitũ din curte s'ẽ m'ergã la gazdã, cã nu gãndea cã orũ veni Cãtanele ȃntr'acea ȃi trec'endũ optũ ceasuril' din ȃi. Eșindũ Aga din curte numai ce aũ auđitũ huetul õmenilorũ ȃdic'endũ cã aũ ȃntratũ Cãtanele ȃn t'ergũ, și aũ ȃntratũ ȃn casele despre Bahluiũ cer'endũ vinũ s'ẽ bee, fiindũ ȃnghetașil' de mare frigũ ce era; și ȃndatã ce aũ auđitũ Aga Conakil' s'aũ și ȃntorsũ ȃnapõl ȃn curte, și aũ fãcutũ ș'cire cã Cãtanele aũ ȃntratũ

în târgu, și au descepată pre domnă. Decă sculându-se Mihaï Vodă cu toți boierii, au încălecată și au eșită afară, năzuindă dreptă asupra Cetățuei ca să se închidă acolo până se va strînge óstea lui de pin târgu, fiindă imprăștiată pe la case; érá pe Visternicul și pe Banul Makri și pe Hasană i-au pornită îndată spre Aronă Vodă unde agiunsese și Tătarii cei aduși, ce mai susă amă pomenită, să le dică loră să vie mai în grabă la Iași, și nu mai trebuia să mai mérgă la Neamțu, căci Catanele au venită aice la Iași să prindă pre domnul. Abia au cređută Tătarii pre boierii cei trimiși, temându-se să nu fie vr'ună viclesugă, că prepunea și pre boieri și pre domnă, gândindă că au adusă ei pre Catane ca să'i lovescă și să stăpânescă ei pământul, oră că se temea să nu fie Catanele mai multe de câtă Tătarii și n'oră putea să'i biruescă, de vreme că Catanele aveaă și focă, și Tătarii nu potă sprijini acelă felă de focă. Érá trecendă Micaï Vodă podul peste Bahluiă cu ómenii săi, acolo nisce Catane 'i-au eșită înainte, și au slobođită sinețele și 'i-au omorită patru copii din casă, și au gonită și pre domnul până sub Cetățuie, și au intrată domnul în mănăstirea Cetățuiea, asceptendă să vie Tătarii și slujitorii sei. Acele Catane ce au sosită mai înainte în târgu și au întempinată și pe domnul la podă, au fostă puțină ómeni, o strajă a óstei Cătănesci; érá óstea cea mai multă a Cataneloră la ună ceasă mai pe urmă au sosită, viindă dreptă la curte, socotindă că oră găsi pre domnul la curte să'lă prindă. Și atunci ună Stoiană Sirbul ce era Bașbulubașă, pe care îlă lăsase domnul cu 200 de slujitori să păđescă curtea, elă fórá de nici o stare împotivă-le, le-au deschisă pórtă. Pre care Bulubașă mai pe urmă pentru acéstă pricină cu deschiderea porței, Mihaï Vodă 'l-au surgunită la Soroca, și acolo au murită rănită la ună picioră de la bătăliea Cataneloră. Și intrândă Catanele în curte, au slobođită tâlharii din temniță, și pe cei vinovați de mórte, și pe cei haini ce erau închisi încă din zilele lui Nicolaï Vodă, pentru mórțile Turcilor ce făcuse din vremea Moskaliloră. Înțelegendă ei déră că domnul este în Cetățuie, au mersă cu toții acolo, și s'au strînsă lîngă biserica Balicăi, mai susă de podul ce era acolo; érá unii din Catane au alergată în târgă și au lovită pe nisce Turci, și au omorită doi dintr'acei Turci, și au jăcuită pre căți au găsită și Crestinii și Turci, pe cine le-au eșită înainte. Érá alți Turci ce se aflaă aice au fugită și s'au ascunsă, și au hălăduită de mórte; și pe unde găsiaă ómeni domnesci îi omorăă; alesă pe ună călărașă ce sosise atunci de la Hotină și au dată peste Catane, nesciindă elă de Catane, acolo lîngă podul Balicăi 'l-au omorită. Mers'au și la Aga Conak, negăsindu-lă pe dănsul, au jăcuită ce au găsită în casă; și érá s'au întorsă la óste la Balica, și acolo s'au sfătuită ce să facă. Că dică unii să fi poroncită Catanele să le facă câte-va scări ca să se sule pe zidulă mănăstirei Cetățuiei; érá ei s'au suită pe giosă la mănăstire cu toții, lăsându'și toți caii sub Cetățuie, și umblaă împregiurulă mănăstirei, ispitindă locul, și asceptandă să le vie scările. Érá domnul din nuntru au slobozită o pușcă mare ce era acolo, dăndă semnă Tătariloră ca să vie mai tare, și trăgendă și clopotulă celă mare a mănăstirei. Era împreună cu Mihaï Vodă și Divană-Efendi, și Beșleaga, și slobođiaă și ei câte ună săneță; érá chiote mai mari făceaă cei ce se aflaă în mănăstire, ca

să sparie pe Catane. Érá vrëndü Dumneđu să mëntuească pre domnul, étă aü sositü și Tătariü la 10 ceasuri din ñi, pre cariü vedëndü'ï ómeniü lui Mihai Vodă den clopotnița Cetățuiei aü strigatü, «Tătariü! Tătariü!» care cuvëntü aü ñindü Catanele, cari nu sciaü de Tătari, s'aü späimântatü, și lăsändü mönăstirea s'aü pogoritü giosü la câmpü, unde le eraü caii, și aü încălecatü și căutaü locü de fugă; érá vreme nu aveaü să trecă podul, că Tătariü îi cuprinsese despre podü, și nu'ï lăsaü să trecă. Decï Tătariü, dupö obiceiul lorü, îndată s'aü apropiatü de dênșii, strigändü «hala, hala,» érá într'ênșii n'aü intratü; căci Catanele întrase în orândueală oștéscă subt mönăstire pe heleșteul celü vechiü, dändü dosulü lorü către mönăstire despre pornitura zidului, și se băteaü cu Tătariü cariü năvăleaü înainte și slobođeau cãte unü röndü de senețe; apoi treceaü acelü röndü și slobođiaü altă pânză de focü, până își ämpleaü altü röndü sãnețile, și s'aü făcutü ca unü pãrete, și cândü năvăleaü Tătariü asupra lorü, ei slobođeau focü și împingeaü pre Tătari, cãdëndü și cãți va dintr'ênșii. Érá decă aü venitü Tătariü, aü eșitü Mihai Vodă din mönăstire, și s'aü pogoritü giosü la gura heleșteului, și păđia în gura heleșteului cu óstea sa despre Balica, érá din giosü peste pãriü eraü Tătariü unde se băteaü față la față cu Catanele țiindu-le calea despre câmpü, și nu puteaü să fugă. Și vedëndü Catanele așa, aü începutü pen'cetü încetü a se trage spre Hlincea bätându-se. Atuncea Mihai Vodă aü adusü pre Seimeni den curte cu Stoianü Bulubașa și pre vânãtoriü cei de i-aü aședatü despre pădure, despre dealulü Cetățuiei, și de acolo băteaü rëu pe Catane, din dosü; și așa pe'ncetü trãgëndu-se și sprijinindu-se, căutaü să gãsescă drumü asupra Hlincii, șë fugă; érá cu cãtü mergeaü mai giosü cu atãta daü peste pădure mai dësă din dosulü lorü; érá înaintea lorü era pãriul pe care este móra Cetățuiei, și eraü și Tătariü cu domnul gonindu'ï și bätëndu'ï; și fiindü vreme de nópte, măcar că era lumina de lună, de lumina ca ñiua, și gerü mare. Érá ómeniü lui Mihai s'aü însemnatü cu acestü semnü, legändu-se fiesce care cu nãfrãmele de brațü ca să fie cunoscuți Tãtarilorü, cariü suntü Moldoveni. Ținut'aü rësboiulü până la trei ceasuri de nópte, și până atuncea aü sositü și ei la rípa pãriului cea adãncă, și până acolo aü sfișitü și érba de sãnețe, și numai aveaü cu ce slobođi sãnețele. Și vedëndü atãția Tãtari și Moldoveni dupö dênșii, aü socotitü că orü putea să scape numai să fugă, că altă nãdejde de mëntuire nu era, förã de cãtü să trecă pãriulü în ceea parte să gãsescă drumü de fugă, rípa fiindü mare și adãncă, nevoia lorü era și mai mare; și numai ce le-aü căutatü a intra în rípa, aü cãdutü unulü peste altul dändü cu cai cu totü, érá alțiü lăsändü caii aü vrutü să fugă pe giosü, și nici așa n'aü scãpatü, și nãvãlindü și Tãtariü i-aü scosü cu arcanele de gätü mai pre toți. Prea puțini aü scãpatü, și aü prinsü și pre Frența Cãpitanul lorü. Érá între cei ce aü scãpatü, aü fostü unulü Velicico, cãruia i s'aü tẽmplatü de aü trecutü pãriul, și gãsindü și unü calü peste pãriü, aü încãlecatü și aü fugitü. Și într'acea nópte Tãtariü aü masü unii în câmpü, alțiü în tĩrgü, pin casele cele pustii, fiindü ómeniü bejenãriți pin mönăstiri. Érá domnul aü mersü în cetățuie de aü masü, și așa aü sfișitü rësboiul cu Catanele. A doua ñi diminéța domnulü aü pogoritü de la mönăstire la curte, și aü chiebatü pre mãrzacii Tãtarilorü, între

cari era mai mare Cantemirü-Mirza, ca se se sfätuiască cu dênşii, și i-aü a-
 dusü și pre Frența Căpitanul Catanelorü cu o funie de grumazü înaintea lui
 Mihaï Vodă. Și 'l-aü întreatü ce aü căutatü elü se vie cu óste së'lü supere?
 Érá elü aü răspunsü, că așa aü avutü poroncă de la mai marii sëi, së vie së'lü
 prinďă; și de s'arü fi tēmplatü așa së'lü prinďă, cu cinste 'l-arü fi dusü la Ge-
 neralul ca pre unü domnü. Érá Mihaï Vodă 'i-aü răspunsü, mai bine că te-amü
 prinsü eü pe tine, de câtü së më fi prinsü tu pe mine. Și éráși 'l-aü între-
 batü domnul, pentru ce aü omoritü pre acei călărași la Tērgul-Frumosü? La
 acēsta nici unü răspunsü n'aü datü Frența. Érá Turcii ce eraü acolo, adecă
 Husan-Hagi-Osmanoglu, și Ali-Aga Eminul de hambarü, și Hagi-Mehmetü, și
 alții, aü sfätuitü pe Mihaï-Vodă së rescumpere pe Frența de la Tătarul ce'lü
 prinsese și së'i taie capul, ca së iee pildă și alții së nu mai vie la Moldova.
 Plăcut'aü cuvēntul acesta domnului, și aü chiămatü pre Tătarul ce'lü prinsese,
 și aü neguțatü pre Frența dreptü 200 de lei, care pe locü 'i-aü numēratü și
 'i-aü datü în mâna Tătarului. Și luändü pre Frența 'l-aü ingenuchiatü domnul
 înaintea sea, ședēndü domnul în scaunü în casa cea din mijlocü, despre dómna,
 și singurü domnul 'lü-aü bätutü dēndü'i căți-va pumni. Apoi 'l-aü datü pe mâna
 lui Ali Aga și 'l-aü luatü cu ferbinte inimă și 'l-aü pogoritü dinaintea porței
 cei mari a curței, și singurü elü 'i-aü tăiatü capul; érá trupul lui aü zăcutü
 pe pământü multe zile. Trimis'aü Mihaï Vodă și la păduri despre Hlincea unde
 se înfundase căți-va din Catane de cu séră pe giosü și degerați; aü mai
 prinsü ca 20 de ómeni strinsură de tóte némurile, și pre toți 'i-aü spēnduratü.
 Érá pe unü nepotü a Egumenului de Cașinü anume Dumitrașcu și cu al-
 tul 'i-aü legatü la stîlpü de vii și 'i-aü arsü cu focü. Acelü Egumenü de Ca-
 șinü ca unü omü nesocotitü și prostü de minte, s'aü potrivitü și elü Gene-
 ralului spre stricăciunea țerei; ce Dumneđeü pe urmă fōră de zăbavă 'l-aü
 rasü din cartea viilorü, cum și Ceaurul și Velicico aü muritü în țera Mun-
 tenéscă; și nici unul din hainii acestii n'aü avutü sfirșitü bunü, ce fōră
 de zăbavă 'și-aü luatü de la Dumneđeü osinda. Atuncea era unü boierü numitü
 Cuza ce fusese Spătarü mare, și diceaü unii că aü fostü și elü într'unü sfatü și în-
 tr'o legătură cu acei neprietenii; căci feciorul lui aeve aü mersü la Cătane, și
 umbla tălhuindü. Și de multe ori i-aü poroncitü Mihaï Vodă ca së tragă pe
 feciorii sëi în cóce, së nu se afe la Nemți cu Catanele; érá elü aducea pri-
 cinii ca së îndrepteze pre feciorii lui; și aü trāmisü domnul de aü prinsü pre
 doi din feciorii lui și i-aü închisü, și aü ședutü până aü venitü Catanele; și
 Cuza fiindü în Iași aü trāmisü prin mijlocul Catanelorü și aü slobođitü fe-
 ciorii de unde eraü închisi. Ce prepuindü domnul și dicēndü'i și alții, cum a-
 celü Cuza aü avutü respondentie cu Catanele, și i-arü fi umblatü scrisorile
 la dênşii, dāndu-le scire de starea domnului, îndată ce aü pogoritü domnul
 de la Cetățuie aü pusü de 'l-aü spēnduratü pe Cuza. Trupurile spēnduraților
 și a înțepaților, pe toți i-aü strinsü la unü locü în préjma Cetățuei, unde
 aü fostü bătălie pe drumul celü mare a Țarigradului, și aü pusü pământü
 peste dēnsele și aü făcutü movilă, și lūngă movilă cerdacü de pétră, și aü în-
 gropatü și unü stîlpü de pétră în mijlocul cerdacului pre care aü scrisü tótă
 povestea acēstă precum se vede.

A treea și după isbindă, Genarie 12, luat'ău Mihaï Vodă pre Cantemirū-Mârza cu Tătariî lui și cu ôstea sea, și s'ău dusū la Némțū ca să gonescă Cătanele ce mai rămăsese acolo. Era ei câți scăpase de la bătălie de aice mergendū la Némțū, dându-se scire și celorū-l-alti de cele ce s'ău lucratū, și lăsândū cetatea, aū fugitū în Ardélū; și atunce aū slobođitū din cetate pre mai susū numițiî ômeni a lui Mihaï Vodă, adecă pe Antoni Comisul și pe Visența, și pe Mihalaki Medelnicerū, și pe Iordaki Răhtiyanul cariî aū venitū pe gioșū până la Siretū, și de acolo la Iași. Și decă aū mersū Mihaï Vodă la cetate, n'ău găsitū pe nime din Catane, și aū pusū de aū astupatū puțul celū cu apă ce'lū deschisese ei, și zaharēua ce strânsese aū împărțit'ô ôstei; așijderea și vinul 'l-aū datū de 'l-aū bēutū, și s'ău întorsă înapoi. Era Tătariî pe câți aū găsitū în ținutul Némțului i-aū robitū, numai cine aū fugitū în bejaniî la pădurî aū scăpatū. Decă s'ău întorsū Mihaï Vodă la Iași aū scrisū la Pôrtă pîrândū pe Cantemirū Mârza, dicendū că Cantemirū, pre care îlū trâmisesse Impărăția agiutorū, aū robitū raeaoa. Decî Impēratul aū datū fermanū sē deē robii înapoi; numai dintr'ô sută unul aū arētatū Tătariî; era câți aū pututū fugi aceia aū scăpatū, și multe dobitoce aū luatū, făcendū mare pagubă pământului acestuia, și mulți ômeni de cinste și boieri și giupânese aū cădutū robi la Tătari, și pe unii i-aū și omoritū. Aū gonitū Mihaï Vodă pre neprietenii sēi de la Némțū; era la Cașinū totū era, cum și la mōnăstire la Mira își făcuse cuibū. Lăudat'ău Impărăția pre Mihaï Vodă, pentru isbinda acēsta ce făcuse, cândū aū luatū scrisôrea cu care aū însciințatū pre Impēratul de întēmplarea acēsta, și cândū aū luatū câți-va Nemți robiți ce'i trâmisesse Mihaï Vodă. Era de altă parte poroncia lui Mihaï Vodă ca să facă cum a putea să tramițā ôste ca să gonescă și din Cașinū și de la Mira pe Catane. Totū intru acēstă vreme după isbinda mai susū pomenită, mazilit'ău Impărăția pe Cara Devlētū Gherei Hanū, și aū datū Tătariilor pe Sadetū Gherei Hanū, fiul lui Selimū Gherei Hanū; și cum s'ău împreunatū cu Vezirul celū mare la Țarigradū, 'l-aū învățatū Vezirul din gură sē deē agiutorū lui Mihaï Vodă împotriva Catanelorū, ôste Tătărăscă. Carele necercatū de Mihaï Vodă, de'i trebue ori de nu'i trebue ôste, aū datū Iarlicū la Beî Mârza din Orumbetoglu, și Aslanai Mârza Oracoglu, fratele lui Esenecū Mârza, ca să se scôle sē vie la Moldova cu ôste într'agiutorū domnului. Decî aū strinsū ôste Tătărăscă ca la 20,000, și aū venitū la Iași. Era Mihaï Vodă vedēndū atâția Tătari s'ău miratū, că nici cu pâne, nici cu carne nu'i puteau satura, și multū aū silitū sē'i întorcă înapoi, poprindū numai ca la 2000 de Tătari, câți socotia că'i agiungū; dēră n'ău pututū, că ei în nădejde de dobîndă n'ău vrutū sē se întorcă și se sfădiaū; și se ostenia Alecsandru Ușerul sē'i întorcă, și nimică n'ău isprăvitū. Că avēndū amēndoi Iarlicuri în mâna lorū, dicea unulū altuia sē se întorcă, și nu vrea nici unul, nici altul, și era sfadă între dēnșii câtū aū rămasū mai sē se și bată, fiindū 40 de mârzacî de toți. Și vedēndū și Mihaï Vodă sfada lorū, i-aū pōpřitū și aū chiămatū pe Mârzacî la curte, și aū începutū a le dice: «Prietenilorū, eū voiū sē vă dicū; voi ați venitū aice ca să slujiți Impēratului, și sē goniți pe neprietenii din pământul sēu; dēr nu m'ați întreatū mai înainte câtă ôste trebue, ce ați venitū atâția de mulți, câtū mie atâta ôste nu'mi

trebuie, nici pociu să vă hrănescă fără de păguba raelii; și de altă parte socotescă că atâția mulțime nu s-a putea să nu prăde, să nu robescă raeaoa Impăratului, cum au făcut și Cantemir-Mârza mai înainte. Inse de vreți să mă agiutorăți și să goniți pe neprietenii Impărăției din pământul acesta, trebuiesc să-mi dați zapisu la mână, precum veți merge numai pentru neprietenii, și pe Cătane să-i prindeți; să-i robiți pe câți veți putea prinde, era de raeaoa Impăratului să nu vă atingeți». Indată Tătarii au primită cuvântul și au ședută aceste două némuri, Orumbetoglu și Oracoglu, și au scrisă câte un zapisu, și au dată în mâna domnului, într'acestă chip scriind: adecă, «noi mai giosu iscăliți avându poroncă de la Impărăție să venim la Moldova, să gonim pre neprietenii Impăratului, cari au cuprinsă pământul Impăratului, și să fim împreună agiutorii lui Mihaï Vodă, scriem și mărturisim că ne-am apucat să mergem la neprietenii, și cu agiutorul lui Dumneșeu să-i gonim din pământul Moldovei, era pe raea să nu o robim. Era de ne vom atinge de raea să fim lepădați de lege și despărțiți de muierile noastre.» Acest zapisu au scrisă Mârzacii, și au pecetluită cu pecețile lor, și le-au dată în mâna domnului, care zapisu 'l-au trimisă Vodă la Impărăție; și după trei zile au purcesă din Iași cu toți boierii săi și cu oștea sea, și cu toți Tătarii, în luna lui Fevruarie ca să mergă la Cașin. Și era atâta ger și ninsore, câtă abia puteau omenii să ămble. Era până a nu purcede, au socotită domnul, că fiindă două capete între Tătarii, pôte să se scornescă vr'o gâlcă; apoi erăși din sfatul lui Alecsandru Ușerul au îmbrăcată pe Aslanai-Mârza cu căftan, și 'l-au făcută capă pe totă oștea Tătărăscă, era Bei-Mârza să fie tovarășu; era la poronci să nu se amestece. Deschis'au și Ali Aga de hambară de la Țuțora stegă, și au scrisă câți-va Sărdăngesci din Turcii Lazii, și au mersă toți la Cașin. Și mergendă pe drumă au tîmpinată o cetă de Cătane ca două sute și mai bine, și s'au bătut; era Ali Aga fiindă mai înferbîntat și viteză, s'au sloboșit elă întâiu în Cătane, și întâiu elă au și perit; era pre acele Cătane le-au prinsă și le-au robit. Deci mergendă și la Cașin, care mănăstire este sub munte, și la potica țerei Unguresci, avea Mihaï Vodă ca la 1000 de Seimeni cu sine, și au vrută să deă năvală, să iee mănăstirea, de vreme că Tătarii nu suntă obicnuiți să deă năvală la ziduri unde suntă cetăți. Dis'au domnul Tătarilor să păzescă ei potica țerei Unguresci, și domnul să stee cu și cu nopte cu ai săi slujitorii să iee mănăstirea; era Tătarii n'au ascultată cuvântul domnului, ce lăsându-lă acolo la munte s'au sloboșită pin ținutul Bacăului, a Némțului și la Sucăva, de au prădată și au robită pe câți au găsită din raeaoa Moldovei, cum spuneau omenii, ca la 40 de mii de suflete să fi robită, și au uitată zapisele și legătura și jurământul, și încă și pre Cămărașul de Ocna Hristodol 'l-au robită; și s'au întorsă la Bugăgu pe unde au putută cu mare grabă, temându-se să nu se disghețe Prutul. Rămăindă dără singur Mihaï Vodă la Cașin, s'au temut și elă să mai facă năvală, socotindă să nu vie niscaiva oște pe potică din țera Ungurască, să-lă smintescă, și n'a putea să prindă mănăstirea, și sculându-se de acolo au venită și elă la Iași. Era pe Tătarii nu 'i-au mai vedută; căci nu s'au mai întorsă pe la Iași ca să nu le iee planul și robii; apucat'au Tătarii câte o vită fugindă, și mulți lupi s'au

bucuratü într'acea furtună. Jăluitus'aü érá Mihaï Vodă pe Tătari, adecă pe Aslanai-Mârza și pe Beï-Mârza, și Impărăția éráși aü datü poroncă se dee robii înapoi, fiindü raeaoa Impëratului, și fiindü robiți förä de fermanü Impërătescü; și aü trimisü Impărăția pe unü Capegi-bașa anume Soltan-Zade, ca se isprăvescă și se scótă robii de la Tătari, cari aü venitü ântëiü la Mihaï Vodă de aü arătatü poronca Impërătescă, și aü luatü ómenii de la domnü și boierii și aü mersü în Bugégü. Érá prea puțini robii aü scosü, căci până a merge Capegi-bașa după obiceiü pe la Cadii de Kilie și de Smilü, se arăte fermanul și se'lü scrie în tabla giudețului, apoi se se'ntórcă se isprăvescă lucrul, aü trecutü giumătate de vară, și Tătarii aü avutü vreme de aü vëndutü robii la Anadolü și la Misirü și la alte locuri mai departe. Érá Impărăția într'acéstă vreme aü mai datü și altü fermanü lui Mihaï Vodă, ca se iee pre robii unde i-arü găsi, și pe câți aü găsitü ori unde, 'i-aü luatü; așijderea și câți aü fugitü și aü venitü în țeră și aü alergatü la stăpâniil lorü, cerându'i la Mihaï Vodă, nu i-aü mai datü înapoi, cum aü datü pe alții de alte nemuri. Inse Tudoraki Capi-Kihaea lui Mihaï Vodă aü scosü din mâna lui Nuradinü Sultanü 13 suflete, și 'i-aü trâmisiü de la Iamboli la Iași, fiindü Sultanul acolo mazilü.

Intr'acestü anü aveau Leșii gălcévă între dênșii, și neputëndü se se tocméscă cu Augustü Craiul lorü, pentru supărarea ce avea despre oștile Sacsone, s'aü împărțitü recipospolita, și aü stătatü unii din boierii într'o parte cu óstea lorü, și alții în altă parte ce ținea cu Craiul, care împărechiere aü numit'o republică confederată. Și din partea acei republice aü trâmisiü solü pe unü Polcovnicü anume Bekerski, cu cărți la Impëratul și la Ali-Pașa Vezirul, dicëndü că avëndü ei, Leșii, mare supărare despre oștile Sacsone, s'aü strinsü ca se cee dreptate cu armele lorü, de vreme că n'aü pututü se aibă pace, și daü scire Impărăției ca se nu se gândéscă că s'aü strinsü pentru altă trébă, și poftescü pacea care s'aü legatü la Carloviță, între Impărăția cea mare Turcéscă și între crăiea Leșéscă, se o ție Impărăția neclătită cum și ei o ținü. S'aü împreunatü cu Vezirul la Sofiea, și Vezirul Ali-Pașa 'l-aü priimitü cu cinste pe acelü solü, și 'i-aü luatü cărțile; care cărți le scriea adunarea Leșéscă mai susü numită. Și după ce aü vorobitü cu dênșul ce aü trebuitü, 'l-aü trâmisiü pe solü de la urdie la Impëratul, ca se dee cărțile la Impëratul ce le scriea recipospolita. Și s'aü împreunatü cu Impëratul la Udriü; érá Vezirul s'aü dusü cu óste la Petrevaradinü. Dēcă aü sositü Bekerski la Udriü s'aü împreunatü cu Impëratul, și aü datü cărțile. Cetindu-le Impëratul, aü făcutü răspunsü éráși cu scrisori, cum făcuse și Vezirul, adecă: Impărăția sa aü priceputü pricina adunării lorü, și s'aü bucuratü că ei păzescü legătura păcei de mai susü pomenită, cum și Impărăția sa o ține și o va ține, și pofta lui este se fie țera Leșéscă necălcată, nesupërată despre óste străină; și la vreme de nevoie va da lorü și óste Tătărăscă agiutorü. Luändü déră Bekerski răspunsurile, s'aü întorsü érá înapoi de grabă; și trecëndü prin Moldova aü scrisü la Caplanü Gherei Hanü care era la Bugégü, și aü trâmisiü carte cu secretarul seü, și Hanul 'i-aü răspunsü asemenea, adecă: că va ține prieteșugul cu dênșii, și de le va trebui și agiutorü, are pozvolenie se le dee împotriva neprietenilorü.

Éră Bekerski n'aũ vrutũ sã priimescã óste Tãtãrãscã, ñicendũ cã suntũ ei putincioși sã'si isprãvãscã improtiva Sacsonilorũ. Și aũ trecutũ pe la Iași și aũ mersũ la Hotinũ de unde și venise, și 'l-aũ cinstitũ Mihai Vodã, trimetãndu'ĩ inaintea lui boierĩ și la dusũ și la întorsũ, și cu alaiũ petrecãndu'lũ. Și era cu dãnșul și unũ Agã a Pașei de Hotinũ, anume Abdil-Muminbegũ; și aũ pusũ și domnul pe Alecsandru Amiras vel Ușerũ, sã'lũ ducã pãnã la margine cu purtare de grijã.

In anul domniei sale, dupã mórtea lui Ali Pașa, aũ cãdutũ Vezirũ Halilũ Pașa, și viindũ la Udriũ aũ trimisũ pe Bahri Aga cu poronca Impãratului la Franția, și aũ chiãmatũ pe Racoi cu carte Impãrãtescã, imbiindu'lũ sã vie la Impãrãție ca sã'lũ puie și pe dãnșul între óstea ce fãcea asupra Nemțilorũ. Scris'aũ și la Mihai Vodã poroncindu'ĩ sã scrie la generalul Bercilã și la alți ofiteri a lui Racoi ce erãu in țera Leșescã, și sã trãmitã omul sãu unde îi va gãsi sã le deã cartea Vezirului, și sã'lũ aducã la Hotinũ. Și aũ trãmisũ pe omulũ sãu de i-aũ cercatũ și i-aũ adusũ la Hotinũ vara; erã de ernã aũ chiãmatũ Vezirul pe Damatũ Pașa de Hotin împreunã cu Bercilã sã mERGã la Udriũ; și n'aũ trecutũ pe la Iași ce aũ trecutũ pre la Țuțora pe de ceea parte de Prutũ la hambare. Și acolo aũ mersũ domnul nÓptea de s'aũ împreunatũ cu dãnșii, și le-aũ datũ tÓte cele trebuitÓre de drumũ, și daruri pe obiceiũ; și a doua ñi aũ purcesũ spre Galați pe Prutũ, erã domnul aũ venitũ la Iași. Totũ intr'acestũ anũ Impãrãția aũ fãcutũ óste asupra Nemțilorũ la Beligradũ, care cetate este scaunul Serbiei, și cãți cai i-aũ trebuitũ de trasul puscilorũ, i-aũ luatũ de la domnul Moldovei, cum și la anul trecutũ luase altele ce i-aũ trebuitũ; și tãmpinãndu-se cu oștile aũ biruitũ erãși Nemții pe Turci. Atuncea Hanul din Grimũ fiindũ orõnduitũ sã mERGã și elũ la óste, și trecãndũ pin țerã, mers'aũ Mihai Vodã pe obiceiũ cu óstea sea inaintea Hanului, dãndu'ĩ darurile cele obicãnuite de venirea mãriei sãle, și dupã împreunare întorcãndu-se pe la movila Rãbiei unde era un Lazũ anume Mustafa Aga silitrarul, carele fiindũ omũ obraznicũ, arãtãndu-se nebãgãtorũ in sãmã poroncilorũ domnului, i-aũ aprinsũ casele de i-aũ arsũ cu tÓte meștesugurile lui, și s'aũ întorsũ la scaunũ. Intr'acea primãvarã erãși Mihai Vodã aũ mersũ cu óstea sea și cu o sãmã de Tãtari la mÕnãstirea Mira; și aũ fostũ și din boierii cei mari cãți-va, și aũ scosũ Catanele ce se țineã acolo, și cãți Moldoveni i-aũ gãsitũ acolo cu Catanele i-aũ legatũ, și i-aũ dusũ la Iași, și i-aũ certatũ pe unii cu mÓrte, pe alții cu închisÓre. Și totũ n'aũ rãmasũ odihnitũ dintr'acele trei rÕnduri de oștiri, și erã i-aũ venitũ poroncã de la Impãrãție in luna lui Avgustũ, anii de la Hristosũ 1717, sã mERGã in țera Ungurãscã cu Azametũ Gherei Hanũ fiul celũ mai micũ a lui Devletũ Gherei Hanũ, ca sã se împreune acolo cu Regepũ Pașa care era se între in țera Ungurãscã, împreunã cu Bercilã Generalul pe la Hirsova. Venit'aũ dERã Sultanul mai susũ pomenitũ cu multe miã de Tãtari la Prutũ, și aũ trecutũ apa la Țuțora, și aũ mersũ domnul acolo și s'aũ împreunatũ cu dãnșul, și multã vorÓvã aũ avutũ între dãnșii, și cu Aga lui a nume Ali; cãci acestũ Ali Aga nu vrea sã priimescã sfatul domnului, carele ñicea, sã mERGã cu óste pe la Ocnã, cum ñicea și fermanul, ce asculta cuvintele unui Tãtarũ bãtrãnũ carele ñicea, cã ține

minte că într'o vreme cu mulți ani mai înainte a fost trecut cu oște Tătărescă pe la Câmpul-Lungă, pe la o potică, era nu pe drumul cel mare. Era Sultanul de altă parte fiind copil ténăr ca de 12 ani și nesciind trebile lumii, asculta cuvintele Tătarilor cari nu sciau drumul. Numai Mihaï Vodă, vedându neschimbarea socotelei lor, a primit să mergă cu dînșii pe unde le-a fi voia lor și fără de voia sa, și socotind înainte că vor a-lerga în zadar, cu multă ostenelă și cu mult necaz a trecut muntele, și nici un folos n'a făcut, cum vom arăta mai gios. Orânduit a Impărăția cu aceste oști și pe Iliăș Colcégü-Beï, care era Salcol Agasi la cetatea Hotinului, cu câtă oște avea sub ascultarea sa, și pe Generalul Esterhazi Ungurul, pe care amă disu mai sus că a fost la Hotin cu poroncă să se scole și el să vie la Moldova împreună cu Colcégü-Beï, și să între în țera Ungurescă ca să se împreune acolo cu Regepü Pașa, cum amă disu mai sus, și să indemne pe Unguri să se rădice asupra Kesarului, dupe aceea să se bată cu neprietenii și să prade țera lor. Deci a purcesu Colcégü de la Hotin și a venit și s'a împreunatu cu domnul și cu Sultanul la Botoșeni; și de acolo a mersu la Câmpul-Lungă și a intratu în hotarul țerei Unguresci, și a mersu la un sat ce este la capul hotarului, care se chiamă Răbno și l-a ars. Așjderea a ars și parcanele ce făcuse împregiurul satului, și ianașile unde gășiau până a mersu la cetatea Bistriței. Era Generalul Bistriței auzind că vine oște asupra lor cu domnul Moldovei, a trămisu ca o sută de Nemți, să vedă câtă oște vine, ca să scie a se chivernisi; care Nemți a datu peste o semă de oște a lui Colcégü-Beï și a domnului, care mergea către Bistrița, și i-a prinsu pe toți cu răsboi; și unii a călütu morți, era pre alții i-a robitu și i-a dusu la Hotin, și pre urmă i-a schimbatu împreună cu Căpitanii lor pentru Turcii cari i-a fostu robitu Cătanele; însă mai mulți erau din ómenii lui Colcégü-Beï pe cari i-a fostu trămisu în érna trecută la Sucévă asupra Catanelor, și i-a lovit Cătanele fără de veste și i-a luat pe unii, era o semă a scăpatu cu fuga. Ședut a într'acea di în préjma cetăței Bistriței, sfātuindu-se; era a doua di séra Generalul cetăței a scrisu o carte și a trămis'o la Generalul de Brașov, dicendu că a luat cartea lui și a înțelesu cele ce a scrisu, și cum s'a bucuratu de însciințarea ce a făcutu, adecă precum Dumneđu a blagoslovitu armele Crestinilor și a biruitu pre Turci, și a luat și cetatea Beligradului, și să trămită agiutoru mai de grabă, căci domnul Moldovei, și Colcégü-Beï, și Sultanul a venit cu oște și vor să bată cetatea; că avea domnul mulți Seimeni și câteva puște și zephane ce i trămisese Pașa de Hotin. Și pe omul ce trămisese cartea l-a prinsu ómenii lui Vodă mergendu pe drum și l-a dusu la Vodă, care cetind cartea a spusu lui Colcégü-Beï povestea; și vedendu că s'a stricatu oștea Turcescă la Beligradu și le-a luat cetatea, temendu-se să nu vie niscaiva oște de la Ardél și să bată, s'a întorsu a doua di dimineța inapoi; și Mihaï Vodă a venit la Iași, era Colcégü-Beï a mersu la Hotin. Era Tătarii a intratu la Maramorășu, și a încungiuratu multe locuri, ardendu, și prădandu, și robindu, și a zăbovit câteva zile. Déra întorcendu-se să ésa la Moldova, a perdatu drumul și a rétăcit am-

blându pin strimptori, silindü ca se găsescă vr'o potică se ésă afară. Intr'acea vreme Ungurii de pin pregiurü, cum dicü mojmime, érá nu óste strinsă bulucurí, ședeau pe la drumurí strimte pe unde era se trecă Tătarií, și lovindü trecendü pe potică au omoritü pe mulți cu sânețele, érá celalți de abia au scăpatü pe giosü, și au trecutü pe potici, lăsânduși caií lorü și totü pleantul, și robii ce luase. Și de n'arü fi fostü Balgi-Bașa Hanuluí anume Murtaza Aga se iee pe Sultanul in spinare ca pe unü copilü de 'l-au suitü la unü dealü mai alătore cu potica, arü fi fostü primejdie se'lü prinđă și pre densus, că au fostü rămasü singurü, fiindü Tătarií imprăștiați. Érá alții dicü că au fostü óste trämésă de Generalul de Brașovü agiutorü lorü; însé orí cum au fostü, Tătarií au rămasü cu mare pagubă și rușinați despre acéstă puțină óste ce 'l-au lovitü la strim-tóre. Intorcendü-se déră Mihaí Vodă la Iași, cum au pogoritü din munte, au tēmpinatü pe Generalul Esterhazi ce mergea la Galăți, ca se mérgă pe acolo unde 'l-au orânduitü Impărăția se ședă, căci cum au đisü elü către domnul, că n'au avutü bani de agiunsü se facă multă óste și se mérgă cu domnul, care 'l-au insciințatü de cele ce s'au tēmplatü subț Bistriță. Érá Generalul Bircinei care au fostü intratü pe la Hirsova in țera Ungurésă, pre acea ună vreme rămăindü Turcií bătuti, eșit'au óste Nemțescă și Ungurésă și 'l-au lovitü impreună cu toți pe căți avea pe lungă densus Generali și ofițeri, și 'i-au gonitü; și fugindü ei pe munți, lăsat'au lefcicile lorü și totü agirlicul, și abia au scăpatü ei din munți; din ómeni seí 'l-au ajunsü și 'l-au omoritü, și căți au rămasü de abia au scăpatü in țera Turcésă golí și pe giosü, și s'au întorsü éráși in țera Leșescă flămândi și leșinați, ca seși găsescă acolo petrecerea vieței sele. Érá Generalii cel mai susü pomeniți s'au întorsü érá la Tarigradü, la Craiul lorü Racoți. Érá la érna viitóre, trämis'au érá Impărăția aice pre Generalul Esterhazi cu 200 de slujitorí Ungurí ca se erneze aice in Iași, orânduidü seși iee zahereaoa lorü de la domnul Moldovei, carií 'i-au făcutü multe rēutăți, nedēndule oborócele lorü la vreme; și fiindü ei de felü ómeni rēi, multe bucate a sārăcilorü apucaü de le mēncăü și furisü și fătișü, și spārgēau dughenele nóptea și le jācuiaü de ce gāsiaü, câtü venia domnului in tóte đilele se aibă gālcévă cu dēnșii, și trimetea pe Căminarul Alecsandru de 'l impăca; și așa au trecutü érna aceea: Generalul acesta nu s'au indestulatü cu atāta, ce trämitea și la marginea Ardélului ómenii seí, și ispitia pe Ungurí; de care fapte insciințandü-se Nemțií, piritul'au pe Racoți la Pórtă, și au datü Impărăția fermanü ca se se scóle Generalul din Iași și se mérgă la Tighiné. Érá Mihaí Vodă le-au datü tóte cele orânduite ce le trebuia, și s'au dusü la Tighiné, unde făcēndü érá furtisagurí ca aceste, Ibrahimü Pașa, care era atuncea la Tighiné au spēnduratü pe căți-va dintr'ēnșii; érá pe urmă 'i-au rădicatü Impărăția și de acolo, și 'i-au trämisü la Rumele. La alü treile anü a domniei sele, făcut'au Impărăția pace cu Nemțií, lăsandü la dēnșii Beligradul, și Temișvarul, și Craiova cu pāmēntul și cu satele impregiurul lorü. Totü intr'acestü anü au fostü fómēte in Moldova și in țera Muntenésă, și s'au risipitü țerile fugandü ómenii unde au pututü ca se gāsescă pită, făcēndü-se scumpote mare; că nici de unü felü de ródă nu s'au făcutü, nefindü ploí tótă vara; și mulți din sārăcime mēncăü rădăcinii de

papură și âmbლაუ pe drumuri cerându pită, ca să hrănescă viața lor. Vădându dără domnul lipsa săracilor, i-au strinsu la unu locu, și le-au datu o somă de pâne ântâiu, érá pe urmă i-au împărțitu pe la boieru, dându fiesce-cărnia câte 30, câte 20, câte 10, câte 5, sau mai puținú ómeni dupe câtú îi era puțința să hrănescă. Érá cei mai bogați aduceau grú din țera Leșescă și mălai, și aduceau de vindeau la Iași merța de mălai câte 10 lei. Dat'au Dumneđu de s'au făcutu érna ușoră câtú de abia au căđutu puținel omătú și érá s'au luatú; și n'au trebuitú ómenilorú lemne multe, și verdéța din câmpú și din pădure n'au lipsitu de multe ploi ce au ploatú peste érnă, și pământul n'au înghiătatú, și au săpatú ómenii papură și alte buruene ce găseau pin păduri, și ciuline, și cu acele au trăitu tótă érna. De primăveră au fostú ploi fórté multe, și Dumneđu celú ce cértă și érá miluesce dându ómenilorú hrană, dupe urgia ce vërsase asupra acestú pământú, pe urmă cu atâta milă s'au întorsú câtú au resplătitú înđecitu necazul norodulu seú. Fost'au belșugú mare peste veră, pâni, vinú multú, pome, miere câtú cine au avutú 100 de stupi au luatú până la 400 de lei din miere, și sănătate în dobitoce; și cine au séménatú unú sacú de mălai au luatú 100 de saci; érá mai puținú de 50 de saci nime n'au luatú, câtú mai îmbelșugatú anú nime n'au apucatú să fie mai fostú, și séménța ce semănase ómenii în tótna trecută înaintea fómetei, și din veră ce semănase în anul fómetei și nu răsărise de secete, răsărit'au și aceea într'acéstú anú îmbelșugatú și s'au făcutú pâne câtú omul; érá Dumneđu celú ce au făcutú cele bune așa și cele rele, și le-au mestecatú cu unú chipú minunatú a orónduelei séle cei pricepute, și nu se află înalturi a tótă zidirea, bunú să nu fie și cu rău amestecatú, cum nici rău să nu fie și cu bine stămpăratú; că dupe bucurie urméză și jale și dupe jale bucurie. Trămis'au într'acea veră la Moldova bólă de ciumă și au ținutú 6 luni, și au muritú multí ómeni, și câți scăpase din fóme au muritú de ciumă; și acéstă cum tóte pricepe fiesce care înțeleptú, este ca să nu se mândrască omul câtú'i de mare, ce săși aducă aminte că este prafú și cenușă și verme, érá nu omú, dupe cum đice Davidú Impăratul, care fiindú împăratú scia pe sine ce este, érá nu se aréta că este. Vădându dără Mihaí Vodă că din pricina Catanelorú au fugitú ómenii pin tr'alte țeri mai depărtate și multí nu s'au mai întorsú, și multí din pricina fómetei au sërăcitu și de ciumă au muritú, și în robia Tătarilorú au căđutu și s'au slăbitú țera, și nu putea să stringă birul Impăratulu cum se cade a se da deplinú, au făcutú scire Impărației, arétându starea țerei, și sërăcia raelei, trămițendu câțiva boieru ca să se jeluască Impărației, și din gură arétându nevoia pământulu, și rugându-se să facă milă cu sëraca țera Moldovei, ca să păsuască câți-va ani birul, și pocloanele cele obicnuite să nu le cee tóte o dată. Impărația dără milostivindu-se dat'au unú beratú împărațescú țerei, ca să nu dee deplinú birul până în trei ani, ce numai pe giumătate, érá din banii poclónelorú să dee numai câte đece mií lei pe anú, érá după trei ani se dee tot birul deplinú, și peste birú 24,000 lei în toți anii, până s'a implini rămășița cea păsuită, și banii poclónelorú éráși săși dee deplinú, și aceea rămășița să aibă țera a o implini până în șese ani. Mai făcut'au Impărația țerei și acéstă invoire, adecă, havalagii ce vorú veni să nu le plătescă

loru bani îndată cei orându-i, căci havalagii cereau îndată bani când veniau și dau mare supărare domnului, care nu putea atunci să-i plătească de-a-gata ce să-i plătească pe sferturi, adică, pe trei luni un sfert, și de nu va veni havalagiul la vremea sfertului, și în sfertul acela a fi apucatu a lua altu havalagiu, să aibă a așcepta havalagiul acela până la alu doilea sfert, era pe domnul să nu-lu supere. Intr'acelu anu vrându Miha Vodă să iee omenii din țeră ce fugise la Hotin la Spahii pentru greul birului, au scosu fermanu scriindu fermanul la Mustafa Pașa de Hotin, pe care mai pre urmă 'l-au trimisu Impărăția de acolo la Trapezunda, poroncindu-i ca să deo omenii Moldovei în mâna domnului. Era acei Spahii ce primise pre omeni în a loru sate, ca să nu se păgubescă de folosul loru, nu vrea să-i deo ascundendu-i și tăgăduindu-i: era Capi-kihaea Iamandi stându virtosu cerendu să-i deo omenii, arătau Spahii că le suntu de traba loru; răspunsu-i-au lui Iamandi să scrie lui Miha Vodă că omenii suntu de treba cetăței și a loru, apucându-se ei să facă unu arzū precum au priimitu patru mi de omeni din Moldova și să se roge Impărăției să scadă birul acelor omeni. Care nepriimindu Iamandi, sta în puterea fermanului se iee pre omeni. Atuncea Spahii au răspunsu lui Iamandi, că ei oru face mai multă păgubire domnului Moldovei de câtu paguba acelor omeni din satele loru, cum 'lu au și păgubitū, că strângenduse ei la unu locu au scornitu că hotarul Hotinului nu este celu vechiu a ținutului, ce este mai îngustatū, era hotarul celu vechiu au arătatū că se începe de la Prutu până în Nistru; și Nicola Vodă ce au fostu mai nainte domnu Moldovei, la vreme cându au hotăritū, să fie datū bani lui Damatu Mehmetu Pașa de Hotin care era mortū, și luându bani s'au făcutū a nu vedea și au micșoratū ținutul, și acum Hotinul avendu locu puținū, ei n'au unde a se hrăni, și se rogă Impărăției cu arzū să le tramiță unu Pahregi ca să scrie și să iee pământul ce-lu arătau ei că-i impresurare se-lu lipescă la Hotin. Deci Impărăția credendu arzul Hotincenilorū, îndată au trimisu pe Mustafa-Aga Tahregiul, și au mersū cu Hotinceni la Cernăuți, și de la Sarafinețu au începutū a se pogori în giosū și a hotări pământul, și au luatū totū ținutul Cernăuțilorū până în Prutu, unde este tirgul Cernăuțilorū, că numai tirgul rămăsese la partea Moldovei; și fiindū vremea iarmarócelorū cari se facū în ținutul Cernăuțilorū au luatū iarmarócele. Și îndată au pusū Mirza Pașa, care venise în locul lui Mustafa Pașa, omeni de ai sei Judecătorii și Vameși, și Tefterdarul așijderea au pusū strângătorii și stringea veniturile de pe la sate, și luase vamă numai de cai și de boi 16,000 de lei, aflându-se mulți boi de negoțū, și cai de vëndare, care bani era să iee vameșul lui Miha Vodă, Grigorașu Bozagiul, și încă și alte 10,000 de lei arū fi mai luatū vamă de pe alte negoțitorii. Și acești bani toți i-au păgubitū Miha Vodă, și încă au mai chieituitū Miha Vodă alte 10,000 de lei până au scosu pământul Cernăuțilorū din mâna Turcilorū, care după unu anu abia 'l-au scosu cu multă silință a lui Manolaki Kiurci-Baş de la Pórtă. Aice este dovada pildei ce se dice, că scumpul mai multū păgubescē; căci și pe acei omeni Miha Vodă impresurându-i, il perduse, și pe urmă alerga cu acea multă chieituaială să-i pótă érašī câștiga și cu paguba pământenilorū, căci pe urmă poprindū tóte veniturile moșănenilorū de pe acelu locū

ce scosese de la Hotinceni, și de ară fi priimită arđul de la Hotină ară fi fostă domnului în locă de zapisă, cum că aă Hotinceni atăția ómeni din țera în mână loră, și Impărăția atunce pôte nevrëndă să scađă birul, ară fi poroncită să dee ómeni înapoă. Dera poate nici elă nu s'aă stătită cu nime, după obiceiul seă. Omul celă înțeleptă cândă vra se se apuce de ună lucru, ânteiă trebuie se se socotescă pentru ce se apucă, și la ce sfirșită va veni, și în tôte faptele nôstre se cade totă-d'a-una se socotimă la ce sfirșită vomă veni; a doua la ce s'ară ispiți neprietinul să cugete vr'o scornitură împotriva nôstră, pe acea urmă trebuie se i se găsescă întempinarea împotrivă de apărare.

Era ală patrule ană a domniei sele Impărăția aă mutată pe Mirza Pașa la Tigihnea, și în locul lui aă trămisă pe Abdi-Pașa, care aă fostă Pașă la Misiră, și aă trecută pe aice de primăvară. Eșitu-i-aă domnul înainte cu tótă boierimea, și s'aă împreunată cu Pașa sub cortă la câmpă, la apa Jijiei; și i-aă arătată Pașa prieteșugă și semne de dragoste și de sprijinire îmbrăcândă cu caftană pe boierii seă după obiceiă, și đicându-i domnului: «vei fi mulțamită despre mine, și vei đice că ai aflată ună Veziră a Impărăției Turcesci care este adevărată Veziră.» Și dreptă omă ca acela era Abdi Pașa slăvită și dreptă giudecătoră, și înțeleptă, și vrednică; că în đilele lui, câtă aă ședută la Hotină unde aă și murită, multă folosă aă avută țera despre dănsul. Pre tâlharii cari veniaă la Moldova din țera Leșească de jăcuiaă și agiungeaă până în Bugeagă de omoriaă pe Tătarii ce mergeaă la Bugécă la earmarocă, i-aă stinsă pe toți. Era pre tâlharii de Moldova i-aă stinsă Mihaă Vodă, câtă în đilele lui la Moldova putea să umble ómeni cu galbină în mână. Vădendă der Mihaă Vodă bunătatea lui Abdi Pașa, s'aă apucată să scóță pe Nohaă din Moldova, că cuprinsăse ei locul precum voiă arăta mai giosă. Cândă aă venită Moscalii la Huși se se bată cu Turcii, cum amă đisă mai susă, satele de la marginea Moldovei aă fugită să nu'i calce óstea Turcescă și Moskicescă, care sate suntă aprópe de hotarul lui Halil-Pașa ce aă fostă orânduită de la Imperăție mai în vechile vremi pentru locașul Tătariloră, și decă aă rēmasă Moskalii biruiți de Turci și s'aă dusă până a nu veni ómeni era la satele acele la urma loră, Tătarii ce locuescă în pământul ce se chiamă a lui Halil Pașa, avendă vreme ca se se lătescă spre Moldova, đicendă că nu le agiunge locul lui Halil Pașa de hrană, pentru că s'aă înmulțită, s'aă sfătuită între sine Mărzacii, între cari era mai mare și mai bătrână Giaună-Mirza, omă vestită pre care 'l-aă pusă Impărăția și Beă la Tigihnea cum și la Vozia;— aveaă Tătarii ună Beă pusă de Impărată,— și aă trăită în cinstea acésta până aă murită. Aă mersă dera cu toți la Devletă Gereă Hană fiul lui Selimă Ghereă Hană, carele vrândă se ajutorescă pe Tătari, scrisă la Impărăție cum acele sate mai susă pomenite ar fi fostă locă pustii și Impărătescă, nearătendă nici într'ună chipă că se ținea de Moldova, și de câtă se ședă pustiiă, mai bine se le dee Impărăția acestoră două némuri Tătăresci, ce se chiamă unul Oracoglu și altul Orumbetoglu, ca se locuescă și se se lătescă, de vreme că nu încăpeaă pe locul unde ședeă. Impărăția, după arzul loră credendă că va fi așa, trămisă ună Tahregiă și aă scrisă locul pre care ilă arătaă ei că'i foră de ómeni, încependă de la hotarul lui Halilă Pașa și până la Nistru în lungișă cale de 32 de césuri, și de-a-curmedișă în lată

cale de doue césuri în pământul Moldovei, apoi a scris hogetul și 'l-așezat în tabla divanului Impărătesc, și a dat hogetul Tătarilor ca să se ședă ei să locuască, deciuéla pământului aceluia să o dea la Impărăție. Éra boierii Moldovei neputându atuncea ca să opréscă lucrul acesta, pentru hainia lui Dimitrașcu Cantemirú Vodă care s'aú hainitú atuncea, și aú rămasú necuratú numele Moldovenilor despre Impărăție, aú lăsatú și ei lucrul de aú trecutú așa. Venit'aú pe urmă Nicolaí Vodă la Pórtă ca să iee pământul érá înapoi, déră n'aú avutú vreme ca să isprăvescă, pentru că 'l-aú mutatú Impărăția în țera Muntenéscă. Decí Mihaí Vodă după isbinda ce făcuse asupra Catanelorú și după prada ce făcuse acesti Tătari în țera la Moldova, aú pusú gândú ca să 'l scóță din pământul Moldovei, și să iee éráși locul înapoi de la dênșii la stăpânirea sa. Agiungându la Abdi-Pașa care 'l-aú agiutoritú, făcându arzul la Impărăție, și arătându adevérul că este locul dreptú a Moldovei, érá nu precum aú șisú Tătarii, s'aú rugatú la Impărăție ca să dea locul înapoi; și aú scosú fermanú, și aú pusú și Mumbașirú pe unú Ali Aga ginerile lui Abdi-Pașa, și pe Mustafa Efendi cadíul de Hotinú; érá boierii Moldovei ce aú fostú orânduși cu dênșii, erău Constantinú Costaki vel Spatarú, și Darie Donici vel Vornicú, și Constantinú fiul lui Iónú vel Postelnicú, și alții, aú mersú de aú scrisú hotarul Moldovei, care se începe de la hindichiul lui Traianú Impératul Rómului și merge până în Nistru, cum se vede până astăzi, și aú mărturisitú și mulți Turci bătrâni, cum locul ce aú luatú Tătarii cu viclesugú, este din Moldova; așijderea și 12 sate ce luase Benderleii. Și cum pământul acela ce 'lú impresurase Tătarii 'l-aú luatú înapoi, așijderea și satele acele ce le impresurase Benderleii cu multă gâlcévă și cheltuélă le-aú luatú înapoi. Pus'aú și Hanul de Crimú Saadetú Gherei ce era atuncea, pe Elagasi anume Kilalú-Aga de aú mersú împreună cu boierii, dându scire Tătarilor să se rădice de pe locul Moldovei. Érá Tătarii fiindú bucuroși să ședă în locul Moldovei pentru hrana lorú, alergat'aú la Elagasi, și s'aú rugatú ca să mijlocéscă la Mihaí Vodă, apucându-se să dea deciuéla din róda pământului, și câte unú ortú de casă pe anú, și de stogul de fânú unú ortú, și de pe oi și de pe alte bucate alámú, și să 'l lase să ședă pe locul acela. Decí Mihaí Vodă pentru folosul său aú primitú tocméla, și i-aú lăsatú; și aú venitú câți-va Mirzací dintr'aceste doué némuri, și aú făcutú zapisú cu peceteile lorú în mâna Domnului, și ei aú rămasú éráși pe locul acela. Și luându voe ca aceea, aú făcutú și mai multă îndrăsnélă, că aú cuprinsú locul până aprópe de Prutú pe de ceea parte. Érá la șapte ani a domniei séle aú trecutú pin Moldova unú solú Leșescú anume Popilú, care aú venitú din țera Leșéscă la Hotinú în dílele lui Abdi-Pașa, și de acolo trecându prin Moldova aú mersú la Impărăție, și 'l-aú trámisú Abdi-Pașa până la Ștefănesci cu doué stéguri de Lipcani petrecându-lú, érá Mihaí Vodă n'aú trámesú înaintea lui nici unú alaiú, ce numai pe Căminarul Alecsandru cu slugele séle. Pentru care lucru s'aú mâniatú solul, și ispitindu-se să se jeluéscă Pașii, érá Căminarul cu multe vorbe dulci și cu plecaciuni aú mângâiatú pe solú, arétându 'l că n'aú fostú lucru într'adinsú făcutú; ce alaiul aú fostú orânduitú să fie cândú a intra în Iași, érá la câmpú unde nu 'l vede nime nu era trebuitorú. Pentru care cuvéntú s'aú întorsú solul și s'aú imblânditú; érá

cândă aū sositū la Iași, scos'aū Mihaī Vodă unū alaiū mare, care nu se pomenesce sē fie mai făcutū altui solū, căci aū trāmisū Mihaī Vodă pe frate-sēū și pe alți boierī, împreună cu Cāminarul, în întimpinarea solului, și aū rēmasū prea mulțāmitū solul. După douē zile ce aū ședutū la Iași; solul aū purcesū, și aū mersū și Alecsandru Cāminarul de 'l-aū petrecutū până la Galați; și de acolo trecēndū solul Dunărea, s'aū întorsū Alecsandru înapoi cu cărți de mulțāmită de la solū. Cândū aū sositū solul la Țarigradū, s'aū tēplatū bōlă de ciumā, aū muritū 17 ómenī ai seī. Érá din trebile séle nici una n'aū isprāvitū, ce s'aū întorsū în deșertū trecēndū érá prin Moldova, și atuncea nime din boierī nu i-aū eșitū înainte pentru frica ciumei, ce numai conaccii ce'i purtaū conacul. Érá în anul 7233, érá a domniei séle alū noule anū, tēplatus'aū aice în Iași furtună mare și s'aū scornitū focū, aruncēndul'ū vēntul din casă în casă, și începēndū a arde biserica lui sfāntul Dimitrie, într'unū cēsū aū făcutū drumū arđēndū tóte casele ce eraū pe ulița cea mare din a stīnga, viindū asupra curței domnescī, cândū și la biserica sfāntului Nicolai aū datū focul și în curțile domnescī, și aū arsū de s'aū topitū până în pāmēntū tóte casele Gospodū, și āncă aū sāritū focul și în casele de pe ȳazū. La care póte fiesce cine sē socotēsca ce furtună aū fostū, de aū întinsū focul într'unū ceasū până 'l-aū scosū din tīrgū pe ȳazū. Și fiindū vreme de primāvară îndată s'aū apucatū Mihaī Vodă de aū făcutū casele de iznóvā cum se vedū, puindū Ispravnicū pe Constantinū Costaki velū Spātarū; érá deplinū nu le-aū făcutū scurtāndu'i vremea. Acestū domnū multe lucruri nouī aū scornitū aice în țérā; în domniea acēsta aū scosū de sētina indoitā pe toți, care lucru alți domni mai sārāci de cātū dēnsul nu 'l-aū făcutū; scos'aū și crāșmāritū cāte cincī lei de pivnița, și multe strāmbātāți se făceaū cu acestū crāșmāritū, căci il vindeaū și mergeaū cumpārātorii și pe la cei ce n'aveaū pivniți, și avēndū o butie saū douā de vinū, luaū de la dēnșii cātū le eraū volea. Scos'aū și prisācāritū de prisacā duoī ung. într'unū anū; și cu prisācāritu și cu desātinā aū stinsū stupii ómenilorū. Scos'aū morāritū de tótā mōra cāte duoī ung, care lucru n'aū fostū altā datā. Luat'aū țigānāritū care ilū legase Nicolai Vodă cu blāstemū de la Patriarhul Ierusalimului sē nu'lū mai scótā, érá elū ilū scotea în toți anii; și pe urmă scos'aū și vācāritū de vr'o douā orī, care vācāritū alți domni de multā vreme nu'lū scosēse. Și cu atātea banī ce aū strīnsū din țérā, datoriile séle n'aū plātitū, că nu vrea sē le plātēsca, ce numai se îndatorīa, și izvodul de datorie de pe masa lui n'aū lipsitū; érá din împrumutul ce lua prea pučinū aū plātitū, că nu'ī era dragū a plāti; și unde auđia sē aībā cine-va banī, în multe chipuri silia sē'i iee de la māna lui, și cu bine și cu rēū; și cine 'ī-aū slujitū cu dreptate, altā nimicā n'aū cāștigatū de la dēnsul fārā de cātū prepusū și necunōscere de slujbā. Érá la alū unspredecele anū a domniei séle, dicū unī, precum avēndū boierīi din țéra Muntenescā nisce pricinī cu domnul lorū Nicolai Vodă, aū fugitū unī dintr'ēnșii și aū venitū la Moldova, între cariī aū fostū și Nicolai Rosetū velū Logofētū, și se'ī fi îndemnatū Mihaī Vodă spre fugā ca sē póta vātāma pre Nicolai Vodă, domnul Muntenescū, pīrīndu'lū la Póctā, că este cu strīmbātate asupra țerei Muntenescī, ca dōrā 'l-ar mazili Impērāția și sē dee domniea țerei Muntenescī, lui Mihaī Vodă pre care o poftīa de multā vreme. Érá decā

aŭ sositŭ acei boierŭ Munteni la Iași, i-aŭ pusŭ la mŃnăstirea Galata, și 'n taină aŭ vorbitŭ cu dênșii, și s'aŭ adevéritŭ ei cĂ 'l-orŭ face pre dinsul domnŭ și 'l-orŭ face de a cĂstiga mulți bani. Érá Nicolai Vodă decă aŭ înțelesŭ de fuga boierilorŭ la Moldova, s'aŭ jăluitŭ la Impărăție pe dênșii și aŭ trĂmisŭ Impărăția pe Hăsătŭ-Mehmetŭ Aga Capigi-bașa cu fermanŭ la Mihaŭ Vodă ca sĂ iee pe boierŭ de la dênșul; érá elŭ le-aŭ datŭ drumul și n'aŭ vrutŭ sĂ'ŭ dee. Érá Mihaŭ Vodă tot-d'a-una sta la PŃrtă ca sĂ mazilĂscă pe domnul țerei Muntenescŭ, giuruindŭ și o somă mare de bani. Decŭ domnul Muntenescŭ avĂndŭ la PŃrtă mulți prietenŭ și agiutorŭ, alesŭ pe Terzimanul celŭ mare a Impărăției Grigorie Ghica nepotu seŭ, cariŭ cu alți prietenŭ și cu boierŭ Porței flŭ agiutora și'lŭ apĂra de cele protivnice și vĂtĂmĂtŃre, érá încĂ și jalobele și pĂrele nu lipsiĂŭ din Ămbe pĂrțile de la PŃrtă, pĂnĂ i s'aŭ supĂratŭ și Porței de cĂrțile ce lua de la amĂndŃi domniŭ, și de jalobe ce veniĂŭ unul asupra altuia. Decŭ și Impărăția aŭ socotitŭ de aŭ gĂsitŭ chipŭ de potolitŭ aceste zavistiŭ ce eraŭ între dênșii de multă vreme, și nu era altŭ leacŭ de pĂciuire între dênșii, pĂnĂ nu va fi mazilia unuŭ, și de n'orŭ mazili pre unul n'a remĂne nici PŃrta nici domniŭ linisciți; și așĂ aŭ socotitŭ de aŭ mazilitŭ pe Mihaŭ Vodă, și aŭ scornitŭ se trĂmitĂ pe Terzimanul celŭ mare a Impărăției Grigorie Ghica domnŭ la Moldova; mĂcarŭ cĂ Impărăția se supĂrase și cu alte pricinŭ mai de nainte vreme a lui Mihaŭ Vodă, dérĂ cea mai de pe urmĂ pricinĂ acĂsta aŭ fostŭ pricina boierilorŭ de mai susŭ scriși. Și așĂ s'aŭ mazilitŭ dupĂ 11 ani ce aŭ domnitŭ cu multă pagubă ce făcuse pĂmĂntenilorŭ și strĂinilorŭ, orŭ crestiniŭ, orŭ pĂgĂniŭ, cĂci aŭ meșteșugitŭ de aŭ luatŭ baniŭ lorŭ cum Crestinilorŭ așĂ și Turcilorŭ, și nu i-aŭ plĂtitŭ, și nici o faptă bună în tŃtĂ domniea lui n'aŭ fĂcutŭ. Mulți flŭ blastĂmĂ pĂnĂ astĂ-đi, érá prea pučini flŭ mulțĂmescŭ; însĂ nici popilorŭ n'aŭ fostŭ cu milĂ. Decŭ Septemvrie 25 într'o đi Duminică sosit'aŭ la Iași fiul lui Abdi-Pașa, Ali-beiŭ, cu fermanŭ de mazilie, și dupĂ 5 đile 'l-aŭ pornitŭ cu tŃtĂ casa sa și cu toțiŭ Ńmeniŭ seŭ de la Iași, și 'l-aŭ dusŭ la Impărăție fŃrĂ de nici o vĂtĂmare caseŭ sale și avuției sale. În đilele sale zidit'aŭ o bisericĂ la OlĂșeni unde era ispravnicŭ pe bisericĂ pĂrintele Ezechiil Egumenul de KopŃŭ, érá vorniceŭ din tĂrgŭ apucaŭ de pe la dughenele jidovilorŭ din Iași lavițele și scĂndurile; și le luaŭ sĂ trebuiascĂ trebile aceŭ bisericeŭ. Mihaŭ Vodă mai multă dragoste avea spre Turciŭ Lazŭ neguțitorŭ, și 'ŭ cinstŭa peste mĂsurĂ, cĂtŭ pre unul dintr'Ănșii anume Hasan flŭ făcuse acum și Visternicŭ, adecĂ 'l-aŭ pusŭ de aŭ chieluitŭ visteria nouĂ luni, dĂndu'ŭ lui rĂsurele Visteriei. Acum cine nu'ŭ scia firea acestuŭ domnŭ, era în mirare, cum și pe Lazŭ flŭ iubesc, și pre Crestiniŭ flŭ făcea jĂrtvĂ Lazilorŭ, dĂndu'ŭ platniciŭ de plĂteaŭ dobĂndĂ peste dobĂndĂ; érá pe urmĂ s'aŭ cunoscutŭ pricina dragosteŭ lui, cĂ nu era pentru altĂ, ce ca sĂ le mĂnĂnce baniŭ, cum i-aŭ și mĂncatŭ și aceluŭ HĂsanŭ o somă de bani, și altora; și din visteria mai susŭ pomenitĂ nimicĂ n'aŭ cĂstigmatŭ cĂ nu 'l-aŭ plĂtitŭ ce aŭ cheluitŭ, și decă n'aŭ vrutŭ sĂ mai cheltuĂscĂ HĂsanŭ, luat'aŭ Mihaŭ Vodă visteria în sama lui, și cheltuia cu mĂna Naculuŭ logofĂtŭ de visterie. Și nici avea cĂmarĂ, nici visterie, și sulgeriile încĂ luasĂ în sama sa, și cĂte Ńi rele avea le tĂla, și ce lua de la alțiŭ nu plĂtia, și stolnicŭ lui cu

jacul tîrgului ținea cubnea lui, și de la toți boierii aŭ luat bani în datorie și nu i-aŭ plătit, și toți boierii îl urise și se sfătuiă să fugă toți. Și cu bună sîmă de nu s'arŭ fi mazilitŭ arŭ fi fugitŭ boierii într'acele țile; și unde simția pe cineva că are bani îi arunca câte o pricină ca să îi iee banii. În chipŭ ca acesta s'aŭ arătatŭ Mihai Vodă și s'aŭ purtatŭ în domniea a treiea. Totŭ în acestŭ anŭ s'aŭ tîmplatŭ unŭ lucru la Moldova, care fiindŭ lucru de miratŭ n'amŭ lipsitŭ a nŭlŭ scrie ca să se afe în letopisițŭ scrisŭ celorŭ următorii: În ziua Pascilorŭ jidovii din Onițcani, furat-aŭ unŭ copilŭ ca de cincŭ ani și 'l-aŭ pusŭ întru uă pivniță a lorŭ, și acolo stringându-se toți acei jidovi, cum singurii ei aŭ mărturisitŭ pe urmă la divanŭ, și aŭ adusŭ o albie cu apă caldă, și aŭ spălatŭ pe copilŭ, apoi i-aŭ legatŭ cu o ață mădularul, și i-aŭ cusutŭ și ședutul cu ață, apoi 'l-aŭ pusŭ golŭ într'o puțină, și i-aŭ storsŭ sângele din tôte vinele și 'l-aŭ împunsŭ cu sula prin totŭ trupul lui, și i-aŭ scosŭ ochii cu sula, și pelea din frunte încă i-aŭ scos'o, cum s'aŭ vîdŭtŭ cândŭ 'l-aŭ adusŭ pe copilŭ cu poronca lui Mihai Vodă, și 'l-aŭ îngropatŭ la sfântul Nicolai. Și în puțină ce aŭ storsŭ sângele, aŭ pusŭ puținică apă, și decă aŭ omoritŭ copilul, 'l-aŭ scosŭ și 'l-aŭ lepădatŭ la câmpŭ cu mânele altui jidovŭ, căruia îi dădese trei ug. aurŭ pentru ostenela lui; și învîlindu'lŭ într'o pele de oie, 'l-aŭ dusŭ într'o căruță de 'l-aŭ lepădatŭ la câmpŭ. Era sângele 'l-aŭ împărțitŭ, punindu'lŭ prin balerce și 'l-aŭ trîmisŭ la hahamul de Cracău și la hahamul de Dubăsarŭ, și o balercă aŭ îngropat'o într'acea pivniță, dicîndŭ că este vișănapŭ. Era părinții copilului avînd numai pe acelŭ copilŭ, âmbiaŭ căutându'lŭ prin tîrgŭ din sîmbăta cea mare ce perise copilul, pe la tôte casele, prepuindŭ să nu fi masŭ la vr'o casă seŭ se nŭlŭ fi furatŭ vre-unŭ turcŭ se'lŭ ducă la Benderŭ, după obiceiul ce aveau. Și viindŭ și întrebîndŭ și pre unul și pre altul din pregiurași, și neafiîndu'lŭ, își perduse nădejdea de a'lŭ mai găsi; era în luna Pascilorŭ viindŭ nisce omenii la tîrgŭ, aflat'aŭ copilul lepădatŭ la câmpŭ aprópe de drumŭ, și luîndu'lŭ, 'l-aŭ dusŭ la Onițcani de 'l-aŭ aretatŭ, și vîdîndu'lŭ omenii 'l-aŭ cunoscutŭ. Luîndŭ și părinții lui veste și vîdîndu'lŭ, aŭ începutŭ a plînge pentru mórtea lui cea nevinovată; și îndată vornicul de Onițcani, tatăl copilului, aŭ datŭ veste Lupului Sărdarului, carele fiindŭ aprópe aŭ mersŭ de 'l-aŭ vîdŭtŭ. Și îndată toți aŭ prepusŭ că este fapta jidovilorŭ, și prindîndŭ pre cei mai de frunte jidovi cu muierile lorŭ i-aŭ și închisŭ făcîndŭ scire de tótă povestea la domnie. Era a doua zi începîndŭ Sărdarul a'i bate și a'i întreba, mai ântîiŭ pre celŭ ce 'l-aŭ lepădatŭ la câmpŭ și pe muierea celui cu casa unde se muncise, și pe cei-alți pe rîndŭ bătîndu-i, nici unul într'acea ună-dată n'aŭ vrutŭ să spuie; era alŭ doile rîndŭ ântîiŭ celŭ ce aŭ lepădatŭ copilul aŭ spusŭ, dicîndŭ că acéstă faptă aŭ făcut'o doi din jidovi în casa Leibeii jidovului; și pre urmă i-aŭ datŭ lui trei ug. ca se'lŭ lepede. Pe acesti patru jidovi, i-aŭ trîmisŭ Sărdarul din poronca domnescă la Iași cu mezilŭ împreună cu muierile lorŭ; era decă aŭ venitŭ la Iași i-aŭ închisŭ, și nóptea câte pe unul deosebitŭ i-aŭ întreatŭ domnul; și trei dintre dînșii aŭ spusŭ nesiliți, era Leiba celŭ cu casa totŭ aŭ tăgăduitŭ. A doua zi dimineta făcut'aŭ divanŭ și aŭ chiămatŭ pre toți jidovii din Iași și turcii, și pre toți boierii cu mare cu micŭ, și i-aŭ întreatŭ aeve; și la divanŭ totŭ a-

cei trei au spusă totă povestea, arătându cum i-au scursă sângele, arătându și cuțitele, sulele cu care împunsesse pe copil, și isprăvisse acea taină a lor, cum diceau ei din poronca hahamului de Cracău, și erau singuri au spusă de ce trebă este sângele, dicându că la născerea copiilor lor, le ungă ochii copiilor cu de acel sânge, și mai ungă și pragurile ușilor și'lu pună în azimele lor ce facă la sărbătorile Pascilor, și l-au în chipu de sfințenie acel sânge. Încă acel Leibă dăca au vedut că totu tăgăduesce, au disă domnul către toți jidovii: vedeți și auziți ce mărturisescă acei ce făcuse acea faptă; era jidovii au răspuns: cum au făcutu seși ia plata. Atuncea Mihai vodă nu i-au omoritu cum li se cădea lor; ci se lee ban de la densus, i-au pusă la închisore, și dede poroncă lui Panaite vel Armașu, și au făcutu unu divan mare lungă scola jidovilor, și au pusă pre cei trei jidovi mai susă pomeniți gol pe divan, și puindă și'o albie cu apă caldă, și aducându unu copil micu a acelui Leibă jidov, fiindu și alu lui copil de cinci ani gol în albie, și poroncindă tătane-său se'lu spele, și decă l-au spălatu, adusă sulele și le-au datu în mâna Leibeii silindu'lu să ingiunghie pe copilul său. Era el nevrându se'lu giunghie, îl bătea cu bicele înfricoșindu'lu cu mörte; era el striga pe Bulucbașa Gheorghie de pe divan și șoptia la ureche, și Gheorghie mergea la Panaite armașul de'i spunea erau cu șoptă cele ce dicea jidovul, care semne areta giuruitele câte pungi de ban giuruiău jidovii; și pe semne neplinindă suma pungilor, erau de isnovă aduceau sulele și le dau Leibeii și silindu'lu cu bătăe grósnică ca seși giunghie copilul; era el nevrându erau chiama pe Bulucbașa de'i șoptia la ureche, și Baș-Bulucbașa, erau mergea de arăta Armașului. Și acestă șoptă au purtat'o mai totă dioa; era tērgul era totu strinsu la privelă; era decă au plinită câtă cerea domnul apröpe de seră, i-au scosă de acolo și i-au închisă ca se dee banii. Era până a plini ei acei bani, au trecut multe zile, până au sosită și trāmisul jidovilor din Iași la Țarigrad, de au dată veste lui Rafail jidovul Bazagēmbașii Vezirului. Și de aice s'au cunoscută că lucrul era adevăratu; și ei fiindu vinovați au alergat la densus, ca se'i ajutorască de la Pörtă, și au adusă fermanu scriindă la Mihai Vodă, poroncindă se slobodă pre jidovi. Și atuncea i-au lăsată föră de ban, numai câtă au dată lui Panaiti Armașul, și doftorul Caragia, și lui Iordaki vel Postelnicu, și s'au întorsă la casele lor. Nu s'au lăsată cu atăta jidovii, ce diceau că le-au luată multe lucruri din casele lor, pentru care lucruri trāmisă au acel Bazagēmbașa pe Sara-Mehmetu Aga, Vezir-Agasi, cu fermanu și le-au scosă pagubele de la Serdarul și de la alții ce aratau ei. Și acestă silință a lui Rafail nu era pentru altă föră de câtă că nu se priimise Mihai Vodă rugăminței lui mai'nainte, poftindu'lu se se facă a nu vedea și se slobodă pre jidovi, ce au scrisă la Pörtă pīrindă pre nēmul jidovescū, ca se'i păgubască de ban. Căci cu unu-spre-dece ani mai'nainte, în zilele lui Ali Pașa Vezirului, făcuse jidovii de Țarigrad unu lucru ca acesta cu unu copil Turcu, și Vezirul au fostu spēndurată trei jidovi, și atuncea giuruisse jidovii. Vezirul se aibă a da Impărăției 1000 de pungi de ban, cându s'orū mai gāsi cu faptă ca acestă în totă stăpānirea Impărăției. Acestea au sosită lui Mihai Vodă erau pentru lācomie, că s'au aflatu cu inima mai ferbinte spre lācomia banilor,

ce aŭ mijlocitŭ sŭ iee de la jidovi, de cŭtŭ spre dreptate nefŭciarnicŭ ce i se cŭdea sŭ facŭ ŝi dragostea asupra legii ŝi a lui Dumnezeu, ŝi pentru cŭci nu socotia mai nainte sfŭrŝitul lucrului de care se apuca. Dreptŭ aceea dupŭ puŝinŭ vreme 'i-aŭ sositŭ ŝi lui mazilia.

CAP. XXI.

Domniea lui Grigorie Vodŭ Ghica.

Acestŭ domnŭ vrednicŭ de vecinica pomenire, aŭ venitŭ cu domniea țerei Moldovei la anul 7235, ŝi domniea lui precum aŭ luato, ŝi cum aŭ domnitŭ, pre largŭ vomŭ arŭta la istoria lui mai nainte, arŭtŭndŭ ņntŭiŭ curgerea nemului sŭ, moŝii stremoŝii lui cine aŭ fostŭ. De pe tatŭ se trage din Gheorgie Ghica Vodŭ, care 'i-aŭ fostŭ stremoŝŭ, ŝi aŭ fostŭ domnŭ ņntŭiŭ in țera Moldovei, ŝi in țera Romŭnescŭ, la țilele lui Sultanŭ Mehmetŭ Impŭratŭ, la anul de la zidirea lumii 7165; ce precum aŭ domnitŭ aice in Moldova Ghica Vodŭ bŭtrŭnul ŝi ce tŭmplŭri aŭ avutŭ, scrie pre largŭ inapoŭ la rŭndul sŭ; ęrŭ domniea ce aŭ domnitŭ in țera Muntenescŭ Ghica Vodŭ, ŝi pe urmŭ ŝi fiul sŭ Grigore Vodŭ cu a doua domnie, in cŭ nu le-amŭ trecutŭ a nu le scrie, ce dupŭ cum amŭ aflatŭ istoriile lui scrise la leatopiseŝul țerei Romŭnesci, pre largŭ s'aŭ scrisŭ ŝi aice. Cŭ la anul 7168, dupŭ trei anŭ ce aŭ domnitŭ Ghica Vodŭ bŭtrŭnul in țera Moldovei, ințelegŭndŭ Impŭrŭția de risipa țerei Romŭnesci, ce se risipise din nebunia ŝi hainia lui Mihaŭ Vodŭ, ce fusese la acea vreme domnŭ acolo, aŭ fŭcutŭ domnŭ țerei pre Ghica Vodŭ; mutŭndŭ'lŭ de aice din Moldova ca pe unŭ omŭ bŭtrŭnŭ pentru așŭdarea acei țeri. ŝi aŭ poroncitŭ Impŭrŭția lui Calga Sultanŭ, ce era la acea vreme Calga, sŭ ea pe Ghica Vodŭ sŭ'lŭ ducŭ la scaunul țerei Muntenesci; ŝi dupŭ rŭsboiul ŝi isbŭnda, ce aŭ fŭcutŭ Ghica Vodŭ cu Tŭtariŭ de aŭ bŭtutŭ pe Constantinŭ Vodŭ; luŭndŭ'lŭ Sultanul din poronca Impŭrŭției, 'l-aŭ dusŭ in țera Muntenescŭ, ŝi acolo fŭrŭ de nici unŭ rŭsboiŭ cu Mihnea Vodŭ 'l-aŭ așŭdatŭ la scaunŭ, fugindŭ Mihnea Vodŭ din Tirgovisce, ŝi simțindŭ-se in faptele sŭle, cele mai multŭ de cŭtŭ pŭgŭnesci, s'aŭ dusŭ pe furișŭ la Racoți in Ardŭlŭ, unde ŝi sufletul curŭndŭ 'șŭ-aŭ boritŭ in prŭpŭstiile iadului, ș'aŭ peritŭ pomenirea lui cu sunetŭ. Așŭ spunŭ cŭ 'l-aŭ otrŭvitŭ Racoți. Gheorghie Ghica mergŭndŭ in scaunul țerei Muntenesci, așŭ scrie letopiseŝul țerei Muntenesci, precum pre toți ŭ chiŭma cu blŭndețe sŭ vie pe la casele lorŭ, ŝi tuturorŭ s'aŭ arŭtatŭ cu bine, nevoindu-se ca sŭ in-dreptețe țera din sfŭrmŭturile ce o sfŭrŭmase oștile Turcesci ŝi Tŭtŭresci, pentru nebuniile Muntenilorŭ, ŝi fiindŭ vremea haraciului sŭ se dee la Impŭrŭție, aŭ fŭcutŭ rŭnduelŭ sŭ se stringŭ. Dŭrŭ Constantinŭ Vodŭ, ęrŭ n'aŭ lŭsatŭ țera sŭ se odihnescŭ in pace: ce 'i-aŭ fŭcutŭ nevoŭ, cŭ vŭdŭndŭ pre Racoți bŭtutŭ de Turci ŝi rŭnitŭ la Oradia, ŝi de acolo 'l-aŭ dusŭ mortŭ la Patacŭ cetatea lui, neavŭndŭ incotro face cu cŭte oști avea, strinse cu banŭ, aŭ venitŭ ęrŭ in țera Romŭnescŭ, ŝi aŭ gonitŭ pre Ghica Vodŭ la Giurgiu, vrŭndŭ sŭ fie domnŭ. Ințelegŭndŭ dŭrŭ

Impărăția a trimis Turcii și Tătarii cu Ghica Vodă, și l-au gonit, și s-au dus în țera Căzăcescă, că în țera Ungurască n'avea loc, precum s-au scris înapoi mai pre larg pentru dânsul, în câte s-au ispitit el, și la ce a rămas. Deci mergându Ghica Vodă era la scaun, și fiindu acele tulburări de Constantin Vodă, și țera stricată, cum ați auzit, n'au putut să strângă haraciul, ca s'lu trâmăță după obicei la Bairam; și mâniindu-se Impărăția l-au mazilit fiind și bătrân, și a dat domnie fiului său lui Grigorie Vodă. Pre acea vreme multe răsmiriți fiind, s-au făcut fomete mare în țera Românească, pentru că se mâniase Dumnezeu pre Munteni pentru atâte nebunii și morți ce făcuse; a trimis și ciumă de muria foarte rău. Pre vremea ce luase Cara Mustafa Pașa pre Ghica Vodă cu mazilie din Bucuresci, Șerban Logofetu feciorul lui Constantin Postelnicul Cantacuzino, fiind mai viclen de cât alți frați, a gătit un cal foarte frumos, și l-au dăruit Pașii despre dânsul, și l-au rugat să fie slugă, și s'lu aibă în gândul lui neuitat. Deci Pașa priimindu calul cu dragoste, i s-au făgăduit că va ține minte, și adevărat a fost, că mai pre urmă i-au făcut mult bine, precum mai înainte arată, până și la domnie l-au rădicat. Într'acastă vreme Ali Pașa cu alți Turci și Tătari a mers la Oradia de a bătut 40 de zile, și s-au luat totu nemeșugul Ardélului, și s-au dus la Ali Pașa cu Apafi-Miha, de l-au pus Craiu Ardélului; îmbrăcându-l cu caftan, și dându-i și stég de domnie după obicei, s-au întors la Ardél la scaun.

Aice vream să arătăm pentru domnia întâia a lui Grigorie Vodă în țera Românească, la anul de la zidirea lumii 7169. Viind Grigorie Vodă domn în țera Românească în urma tatâne-său, a găsit țera stricată de atâte răutăți, ce i venia asupra din nebuniile Muntenilor, și din rea chivernisela domnilor; Constantin Vodă o purtase rău, Mihnea Vodă și mai rău, și rămăsese datorie multă de la Mihnea Vodă. Ce se mira ce să facă, haraciul Impărătesc s'lu dea, a datorie să plătescă, că i erau toate împotrivă. Dără după nouru, vine și senin; după fomete și ciuma ce era, a dat Dumnezeu pace și bilșug și sănătate, că s-au făcut grîul, malaiul, și vinul, și alte bucate, cu care își redicără săracii nevoile. Și așa pin cetă cărmuia norodul bine, și era judecător drept domn, și milostiv, și gingaș întru toate lucrurile lui, și nemăreț. Întru această vreme Kemeni Ianoș din țera Ungurască de sus, strângendu oștile stăpâne-său lui Racoți cele risipite, și fără de stăpân, luându ajutor de la Némțu cu vorbă ca acesta, de va putea supune Ardélul, se se închine Némților, și s-au pornit spre Ardél. Apafi-Miha cu Ardelenii acesta auzind, a trimis la Turci de le-a dat scire și a cerșut ajutor asupra lui Kemeni Ianoș, și i-a dat pe Cuciuc Mehmet Pașa cu câtă-va sumă de Turci, și a porocit lui Grigorie Vodă să trâmăță oște întru ajutor. Și a trimis oște cu Odivoianul; așijderea din Moldova a trimis oște. Deci fiind la Săghișora Turcii și Ungurii, Kemeni Ianoș a venit la un sat ce era aproape de cetate, și a conăcit acolo cu oștea lui; și erau cuvinte între dânsii a doua zi să lovască pre Turci. Dără prindendu Turcii veste din iscódele ce aveau în tabăra lui Kemeni Ianoș, cum ședeau fără de grijă, n'au acceptat până a doua zi, ce într'acea zi i-au lovit fără de

veste în vremea prânzului, ședându Kementi Ianoșu la masă, și fiindu oștile risipite pre la otace; și cum vëdu pre Turci, impresurându'i, apucă Kementi Ianoșu de încălecă; și grăbindu'lă nu mai avea încotro mai face, ce dede peste ună heleșteu înghiățatū sē trecă, și lunecându-se calul aū cădutu cu dēnsul giosū, Turciū încă îlū impresurară și'lū tăiară; așijdere și pre oști le imprăsciară în tôte părțile. Decī decă aū trecutū doi anī a lui Grigorie Vodă, făcut-aū Sultanū Mehmetū gătire de oște, și aū trāmisū pe Kiupruliul Vezirū cu oști asupra țerei Unguresci din susū, ca sē o supue, neavēndū stăpānū pe nimene, de vreme că Racoți care o stăpānise perise. Kementi Ianoșu care căduse în urma lui Racoți încă aū datū sfirșitū, cum ați auđitū, și aū poroncitū la Grigorie Vodă din țera Muntenescă, și Dabijeī Vodă din țera Moldovei, de aū mersū și ei cu oști până în Ardělū împreună cu Tătarii. Pe Apafi Craiul încă 'l-aū chiāmatū Vezirul, și s'aū împreunatū cu Turciū. Atunce aū luatū Uivarul cetatea, și Gangoțul, și alte locuri, și în anul acela s'aū întorsū cu pace la țerile lorū. Acolo în óstea lui Grigorie Vodă s'aū făcutū nisce amestecături, adecă Șerbanū Logofētul feciorul lui Constantinū Postelnicul Cantacuzino, și alți frați a lui ce erau acolo, cu Mareșū Crețulescul, sē fi umblatū între Căpitanī, și între slujitorī, îndemnāndu-i sē mērgă sē pīrēscă pre Grigorie Vodă la Vezirul de făcătorū de rēū, de hainū, și de altele, și pe urmă sē cēră domnū pre Șerbanū Vodă Logofētul, care vorbă purtāndu-se din omū în omū aū agiunsū la domnū. Decī auđindū domnū, se păzia în taină până 'și-aū luatū dioa bună de la Vezirul, și dupē ce aū purcesū apropiindu-se de țeră, la unū locū conācindū pentru odihnă, aū poroncitū lui Gheorghieșū Moldovanul, ce era vātavū de Aprozī, sē aducă pre acei boierī ce făcuse viclesugū, și aducēndu'i înaintea lui i-aū muștratū pentru căci facū așa de aū vrutū sē'lū viclenescă: Ce rēū le-aū făcutū, aū nu i-aū boieritū, și i-aū miluitū cu mile mari, care anume le spunea? Érá Mareșū fiindū mai cuvēntărețū, și mai îndrāsnețū, aū rēspunsū că nu suntū vinovați cu nemică. Grigorie Vodă aū scosū dovadnicī de față Căpitanī cu cariī vorbise ei, între care era și Alecsandru feciorul lui Gheorghie Banul, și incepu a mărturisi cum că ei le dise sē mērgă sē pīrēscă la Vezirul și sē puie pe Șerbanū Logofētul domnū. Érá Mareșū aū rēspunsū: «Dómne, acestū Alecsandru în țilele Mihnei Vodă, fiindū Postelnicū mare, mulți boierī s'aū omoritū pe gura lui, nefindū vinovați cu nemică: Acmu érá s'aū apucatū de aceea. Ce de'lū vei asculta măria ta, fă cu noi ce vei vrea, și va da sēmă înaintea lui Dumneđeū; érá noi nu suntemū vinovați.» Și dintru acelu cēsū i-aū datū Grigorie Vodă în sēma vātavuluī de Aprozī, și cu alți slujitorī, de i-aū dusū totū în pađă până la scaunul sēū. Lūngă aceste și din țeră venise pīră de la Stroe Vornicul, și de la Dimitrașcu Visternicul Cantacuzino cariī aū fostū lăsați Caimacamī, pīrindū pe Constantinū Postelnicul Cantacuzino, că āmblă pre marginea Turcescā ómenii lui hulindū numele domnului de rēū, și de hainū, și pe ómenii țerei îi smintesce, de nu'i lasă sē'si dea dāđdiile Impērātesci, și cum se laudă cum că elū aū popitū pe Grigorie Vodă, și éráși elū îlū va despopi. Decī aceste douē pricinī, una din tabēră și alta din țeră înțelegēndu-se, ațīțarā pre Grigorie Vodă cu mare mānie asupra casei lui Constantinū Postelnicul; și dupē ce aū intratū în țeră, înțelegēndū Constantinū Postelnicul de venirea domnului, și de oprēla

mergându socotise de le va da îndămână, să puie domnă pe Dimitraşcu Bozoianul de la Căpătinesci; dără agiungându aū găsită pe Radul Vodă feciorul lui Leonă Vodă orânduită de la Turci să'lă facă domnă. Vădându boierii așa, n'aū mai cutezată să dăcă de altul, temându-se că nu voră putea isprăvi, și va fi mai rău pe urmă; s'aū lipită lūngă Radul Vodă, căci și elă trăgea pe boieri cu cuvinte blānde să nu facă vre o tulburare, și așa s'aū aședatū între dēnsii, și aū datū Turcii domniea Radului Vodă.

Deci după patru ani ce aū domnită Radul Vodă și după alți trei ani ce aū domnit-aū Antonie Vodă în urma Radului Vodă, totă acolo în țera Muntenescă, la care domni multe amestecături făceaū Postelnicescii, asupra domnilorū și cu alți boieri învrăjbindu-se, venit'aū poroncă de la Impărăție să mērgă Antonie Vodă domnul țerei Muntenesci la Pōrtă la ală treile ană, la sărutarea pōlei Impēratului, după cum făcuse Turcii obiceiū. La Țarigradū încă sosise Grigorie Vodă din pribegiea lui de la Venetia, ertāndu'lă Impărăția prin miqilocol lui Panaitaki Terzimanul. Aceste aūdindū domnul și boierii, măcarū că mergeaū la Pōrtă neavēndū în altă chipū să facă, ēră eraū îngrijiți. Și aū trāmisū înainte pe Constantinū Postelnicul Cantacuzino, și pe Gheorghie Vornicul, să cerce Porțile să vēdă ce voră afla; ēră domnul și boierii se gătiseră și purcēseră, și aū lāsātū Caimacamū la scaunū pre Crețulescu; ēră pe Banul Gherghe, fiindū boierū bētrānū, n'aū vrutū să'lă puie Caimacamū, nici 'l-aū socotitū întru ceva; de care lucru fōrte s'aū scārbitū, unde nu 'i dedese nici o cinste. Deci dintre boierii cei obidiți: Neagoe Săcuianul cu nasul tăiatū, și alții aū fugitū de acolo din țera Muntenescă, și s'aū dusū la Pōrtă, și lipindu-se lūngă Panaitaki, pīrit'aū pe Potelnicesci că facū multe nedreptăți între boieri, și între săraci; de vreme că și nasul lui Neagoe Săcuianul ilă tăiasē Antonie Vodă totū prin pīrile Postelnicescilorū; și alții mulți boieri, multe și mari strimbătăți aū avutū despre dēnsii. Deci după ce aū agiunsū Antonie Vodă la Dunăre, i-aū tēmpinatū Constantinū Postelnicul întorcēndu-se de la Țarigradū; și întrebāndu'lă ce aū priceputū la Pōrtă, elă aū dīsū rău, că nu le va fi pe voie ce aū gânditū, și aū spusū de Grigorie Vodă tōte povestile. ēră Șerbanū Spătarul frate-sēū aū dīsū, că va face podū de pungī de la seraiul Muntenescū, până la Vezirul, și totū il va fi pe voie. Aū dīsū Constantinū Postelnicul: «Mergeți dără acolo și veți vedea». La Dunăre aū socotitū să nu lase în părere de rău pe Gherghe Bălēnul ce nu'lă pusāse Caimacamū, și de acolo i-aū scrisū o carte Antonie Vodă rānduindu'lă și pe dēnsul purtătorū de grijă împreună cu Radul Logofētul Crețulescul, în ce voră fi trebile țerei. Și mergēndū Antonie Vodă cu boierii la Udriū, acolo agiungēndū cercaū Mareșū Banul, și Șerbanū Spătarul cu ai lorū, să puie pe Gheorghie Vornicul domnă, și să lipsēscă Antonie Vodă, dăcēndū că este bētrānū și slabū, și trebuie să fie mai tare să pōtă sluji Impărăției la ōste, că făceaū Turcii gătire de ōste asupra Leșilorū. Vezirul aū dīsū: «dēcă le trebuie omū mai tare, le voiū da eū domnă cu mână de ferū». Înțelegēndū boierii acēsta se lāsāră de socotēla cea d'antēiū, și cereaū ēră pe Antonie Vodă; și le făgăduiră Turcii în față să fie, și le-aū dīsū să se gătēscă în cutare dī să vie să imbrace caftanū; dără pe altă parte trāmiseră Vezirul la Grigorie Vodă de 'l-aū adusū de la Țarigradū, și ei nu sciaū nemică. Dēcă s'aū apro-

piată Grigorie Vodă de Udriü, și aflându Turcii, au trimisü de 'l-au chiămatü pe Antonie Vodă, së mérgă cu toți boierii së îmbrace caftanü; și au mersü toți. Érá Șerbanü Spătarul, fiindü conăcitü la Caracaci, s'au făcutü că 'i este rëu, și zăcea lângă focü; și au trimisü elü pe Ghinea Comisul së vedă ce vorü së facă la Pörtă. Decî mergëndü Antonie Vodă cu boierii la Vezirul, asceptändü caftanü, începură a'i întreba care este Mareșü Banul. Elü au răspunsü: eü suntü. Ia-lü; ñise el; și 'lü luară. Care este Georgie Vornicul: ñise: eü suntü. İl luară și pe dënsul. Care este Șerbanü? ñiseră: nu este aice. Care este Mihai Postelnicul? Fiindü de față, érá ilü luară. Care este cutare, cutare, și 'i luară pe toți pe rândü, și au remasü Antonie Vodă singurü cu ceilalți boierii, și 'i ñise domnului: «Impëratul te-au mazilitü.» Și întorcëndu-se către cei-alți boierii ce nu erau de órda Postelnicescilorü, Ivașco Stolnicul, Hriza Visternicul, Radul Stirbei, și alții cari erau acolo, le-au ñisü: «voë v'au datü Impëratul altü domnü, pre Grigorie Vodă; pásăți la dënsul.» Decî eșindü boierii de acolo încălecară, și eșiră înainte lângă Udriü, că era apröpe, și veniră cu dënsul în Udriü. Érá Șerbanü Spatarul fiindü totü mai viclenü de câtü alții, au scăpatü, măcarü că au trimisü së'lü prinđă dërá n'au pututü, că îndată ce au eșitü Ghinea Comisul cândü întreba pe rëndü Vezirul i-au datü de scire, și au fugitü încotro au pututü scăpa. Grigorie Vodă îndată au scrisü cărți la Banul Gherghe Băleanul së scie că este domnü, și së prinđă pre Radul Logofëtul Crețulescul, și pre frații lui Șerbanü Spătarul, ce erau la Bucuresci; care viindu'i cărți nóptea au trimisü de au strinsü Iuzbașii și Capitaniü de slujitorii, și pre boierii cari se tëmplase acolo, Radul Năsturelü și alții, și strängëndu'i au trimisü pe Năsturelü cu slujitorii la Constantinü Postelnicul, și la Matei Aga, și la Iordaki de au ocolitü casele lorü, și i-au chiămatü la curte. Érá pre alții au trimisü la Crețulescul de 'l-au chiămatü și pe elü la curte. Cari întrebändü ce este, le spuneau că poroncă domnescă este; și strängënduse toți la curte, unde erau banul Gherghe și slujitorii mulți, și luminării aprinse, decă veniră boierii, ședură. Atunce se sculă Banul și ñise: «Boierii fraților, sënëtate de la märia sea Grigorie Vodă, că 'l-au miluitü Dumneđu și Impëratul cu domniea. Étä cartea.» Și cetindu-o multămiaü lui Dumneđu; insë acolo între glöte fugi Iordaki, și vru së fugă și Matei Aga. Dërá îi prinse veste și'lü întörseră, ñicëndu'i Banul Gherghe: «Matei căci faci copilăresce, de nu ședü; dërá domnul căci poruncesce së fiți la oprälă, nu că vrea së vë omóre, ce numa până va veni și märia sea. Decî bunü este Dumneđu, că vë va erta.» Alți boierii 24 ce erau închisü de Crețulescul și în obeze, pentru năpăștile ce le făceau că suntü vicleni, ce îndată poroncindü banul Gherghe le-au tăiatü obezile, și i-au slobođitü. Ce fiesce care își lua obeile și le ducea înainte Crețulesculü, ñicëndu'i së și le punie în gitü, și le lepăda giosü. Decî pe boierii ce poruncise Grigorie Vodă Banului Gherghe së'i prinđă, i-au pusü în pađă, până au venitü a doua poroncă de la Grigorie Vodă de i-au închisü în turnü. Boierii țerei necăjiți, cari cum auđiaü, încălecaü și se duceau la Grigorie Vodă la Udriü. Érá bietul Ilie Armașul, auđindü mai înainte că vrea së'lü închidă Crețulescul, au fugitü în țera Ungurëscă së scape: ce äntëiü i-au prinsü o slugă a lui, și ducëndu'lü la Crețulescul, îndată au pusü de i-au tăiatü

capul. Pe urmă prindându Plăeșii în munte și pre Ilie, și ducându'lu până la o crăcimă lângă Bucuresci legatū, éta veste în tótă țera că este Grigorie Vodă domnū; care auđindū Ilie aū începutū a sudui pre plăiași, de 'l-aū deslegatū, și i-aū legatū elū pe dênșii și le-aū datū bătăi până la mórte, și i-aū dusū legați până în Bucuresci. Stroe Vornicul, pe care îlū călugărise Antonie Vodă la mōnăstirea Snagovului, din pricina Postelnicescilorū, puindu'ī năpaste că elū aū fostū pricina morții lui Constantinū Postelnicul tatălu lorū, cândū 'l-aū omoritū Grigorie Vodă, vedēndū atâte tulburări în țera Romănescă ce făceaū Postelnicescii cu ai lorū, cu unū felū de-meșteșugū aū trecutū și elū în țera Ungurésă; și acolo cum aū auđitū de Grigorie Vodă, îndată s'aū dusū tocma la Udriū la Grigorie Vodă, spuindu'și tóte patimile și nevoile ce aū trasū. Și nu numai jalobele lui Stroe Vorniculuī, ci și de la alții, de la toți boierii, câtū se umplusesse urechile lui Grigorie Vodă de jalobe pe Postelnicesci, mirându-se de nebuniile ce aū făcutū. Câteva pricini aū fostū de aū căđutū Postelnicescii, în mâna lui Grigorie Vodă; una că Grigorie Vodă cândū aū scrisū la Kiupruliul Vezirū, de aū cerutū ertăciune, fórte rēū i-aū părutū Veziruluī, precum că ei 'l-aū înșelatū de aū fugitū într'alte țeri, de subt mila Impēratuluī; a doua se învrăjbise cu Panaitaki Terzimanul, căruia i se trecea cuvēntul la Vezirul; a treea că mestecase și pre boierii țerei cu multe feluri de rele, dintru care fugindū unii la Pórtă, mari jalobe făceaū la Turci prin Panaitaki, care era vrăjmașū mare, că și cândū era Antonie Vodă la Udriū nemazilitū, încă unii din Căpitani și din slujitori, îndemnați de Postelnicesci umblaū pre uliți, strigāndū și suduindū pe Panaitaki de muiere și de copii. Și aceste auđindū Panaitaki, mai rēū s'aū mâniațū. Aceste pricini aū fostū de aū căđutū Cantăcuzinescii în mânele lui Grigorie Vodă; érá în cea de pe urmă putemū sē đicemū că din pécatele lorū i-aū datū Dumneđeū pre mâna lui Grigorie Vodă.

In anul 7180, trecēndū Grigorie Vodă de la Udriū cu toți boierii aū venitū în scaunū la Bucuresci Martū 20, aducēndū cu dēnsul și pe boierii cei închisi de Turci, pe cari i-aū datū în mâna lui Turcii puși în obeđe: Mareșū Banul, Radul Crețulescul Logofētul, Gheorghie Vornicul, Gheță Clucerul, Mihaī Postelnicul, Stoian Comisul, Vasile Căpitanū și alți Căpitani. Și după ce i-aū adusū, i-aū închisū în turnul de pe pórtă domnescă; ce n'aū trecutū multă vreme, și pre acei doi Căpitani le-aū tăiatū capetele d'inaintea porții, pentru căci suduise pe Panaitaki, și elū aū îndemnatū și pre Grigorie de i-aū tăiatū; érá pe Gheorghie Vornicul, și pe Gheță Clucerul, și Stoica Logofētul Liudescul, i-aū trāmisū la Ocna. Érá alții eraū închisi în Bucuresci; și în câteva rōnduri i-aū scosū la divanū de 'ī judecaū și 'ī pedepsiaū de stricarea țerei, și pentru că aū făcutū datorie multă la Turci la o mie de pungī; și le đicea Grigorie Vodă, că cândū s'aū dusū din țera în țera Ungurésă, datorii numai cincī-đeci pungī aū lāsātū, érá acum gāsesce o mie; și dāđi aū scosū multe, spuindu-le anume, și întrebāndu'ī ce aū făcutū baniī de n'aū plătitū datoriile; și multe de aceste đicēndu-le, érá îi băgaū la închisóre, poroncindū sē plătescă de la casele lorū acea datorie ce aū făcutū ei, și aū datū dintr'ēnsa cu bătăi pe talpe și cu legături. Ce în đilele acestui domnū măcarū că era străinū, dērá numai a-

cești boierii erau întristați pentru închisorii, și pentru căci le cerea bani; erau alți boierii, și slujitorii, și birnicii toți erau veseli de venirea lui Grigorie Vodă; că era om bun, și dăjdiile țerei ușoare, câtă aveau toți bucurie, laudându pre Dunedeu de darul ce le au dat.

Șerbanu Spatarul Cantacuzino, după ce au scăpat de la Udriu, au venit aice la Duca Vodă în Moldova, care înțelegându Grigorie Vodă au trimis sol la Duca Vodă de lu cerea. Era Duca Vodă au răspuns, că în Moldova adevărat au venit, dera nu l-au priimit pentru vrajbă, și încotro s'a fi dus nu lu scie. Dera el au fost ascuns la mănăstirea Hangul; și pe urmă au înțeles Grigorie Vodă că l-au ascuns; și nu puțină părere de rău au avut pre Duca Vodă.

Viind dera vera au făcut Impărăția mari gătiri de oște de au mers în țera Leșescă la Camenița; și au poroncitu lui Grigorie Vodă de au mers și el cu oștile lui, cari stringându-se din toate breslile, Călărași, Dărăbanți, Roși, Visternice, Spătăre, Postelnice, Stolnice, Vornice, Păhărnice, le-au făcut stéguri, și le-au dat tuturilor sulite vărute, și cu prapuri, feluri de feluri, fieșu căruia după brésla lor; și au făcut oște frumoasă, câtă mergendu înaintea Impăratului la alaiu, s'au miratu Impăratul și toți Turcii de oștea frumoasă ce avea Grigorie Vodă. Acolo viind și Duca Vodă domnul Moldovei, după cum îi poroncise Impăratul, și avendu Grigorie Vodă pismă pe densus, pentru Șerbanu Spatarul, căci nu i l-au dat, au îndemnat pre boierii Moldovei de l-au piritu la Impăratul, de mănător și spărgător de țera. Macaru că și Moldovenii au fost superați de Duca Vodă, și se îndemnau singuri, dera și Grigorie Vodă le-au agiutat până l-au surpat, și au vrutu Impăratul să i taie capul; dera norocul lui au fost că au avut două blane de vulpe de moscu forte negre și frumoșe, ce făceau amândouă ca 40 de pungi de bani, și au dat una Vezirului, și una Impăratului, și au scăpat de morțe; era mazilu totu au rămas; și au pusu domnu Moldovei pe Stefanu Petriceico.

Deci Impăratul mergendu la Camenița prea lesne au bătut'o, că n'au fost oște intrinsa, ce numai puținei Nemți drăgani, cari vedend puterea turcescă și temându-se și de Craiul, s'au dusu ofițerii cu slujitorii lor în turnu unde era erba de pușcă, și au dat focu erbei de s'au prăpăditu toți și au spartu și cetatea. Deci au intratu Turcii cum au vrutu, și au pusu oște și au oronditu cele de trebuit, și au dres'o pe unde se stricase, și de acolo s'au întors Impăratul înapoi. Era câțiva Pași și cu domnul Grigorie Vodă, cu Hanul, cu Tătarii, i-au trimis în țera Leșescă de au ars și au pradatu pe din susu de Liovu. Deci viindu toamna și recindu-se vremea, fiind și ploa multe, nu le-au dat mâna să bată Liovul până l-oru lua, ce l-au lasatu așa, și s'au întors. Dera din susu de Liov nisce oște Leșescă, silind pre Tătarii, i-au tăiat forte rău și le-au luat totu pleantul încă și caii lor de veniau pe giosu și gol ca vai de densii, și fiamândi. Ce aceste întemplantu-se au căutat a veni înapoi, cari viind până la Hotin, i-au impresurat și erna; deci s'au dus fieșcare pe la locurile lor.

Grigorie Vodă încă au venit la scaunu pe la sfete Nicolai, și l-au eșitu înainte Gherghe Banul, Stroe Vornicul, Sturza Spatarul fratele domnei lui Grigorie Vodă, fiindu acesti boierii Caimacani. Cu mare bucurie au intratu în

Bucuresci; numai atâta că era domnul cam slab, că se bolnăvise la Hotin de a zăcută multă vreme în cetate, câtă se spăriese că va muri. Era decă a venită s'a bucurat că a găsită pe dōmna sa venită de la Veneția; că după ce a luată domniea de la Udri, a trāmisă pre Sturza Spatarul cumnatu-său, de a adusă dōmna de la Veneția, și fiindă Grigorie Vodă la ôste, a fostă sosită dōmna, căriea 'i-așită înainte multe giupānese, la Dunăre, și a adusă pe dōmna la Bucuresci. Și era dōmna îmbrăcată în haine frānesci fōrte frumōse, și cu acelă chipă a intrată în Bucuresci; decă lepādāndū hainele acele, 'și-a luată haine Muntenesci.

Decă gāsindū Vodă dōmna și copii s'a bucurat, și domnia cu pace și cu linisce. Era Șerbanū Spatarul de unde era la Hangul, temēdu-se de Stefanū Vodă Petriceico sē nu'lū dee lui Grigorie Vodă, mazilindu-se Duca Vodă, cum mai susū scrie, a trecută și elū în țera Ungurēscă la Giurgiu la unū Lazărū Istfanū boieriū mare a locului aceluia; și fiindă prietinū cu Cantacuzinescii din țera Moldovei, veriū lui Șerbanū Spatarul, prin mijlocul lorū 'l-aș ținutū la casa lui în bună rōnduială până de primăveră. Decă s'a dusū la Betlemū Ianășū Caștelarul Ardēlului, și aș cerută voie sē'lū lase sē trecă în țera Turcēscă. Și dēndū'i voie s'a dusū pen Hagiagū, pe la Caransebeșū, pe la Rușova, de aci la Udri la Cara-Mustafa Pașă Rākiabū Caimacamul, fiindū'i prietinū din începutū din țilele Ghicāi Vodă cumū s'aș ășisū, că 'l-aș fostū făcutū desēvirșitū prietinū; la a le căruia piciōre cādēndū, s'aș rugatū pentru frașii lui ce erau închiși la Grigorie Vodă, sē facă mijlocū sē'i scōțā. Decă Caimacamul aș chiāmatū pe Ciupruliul Vezirul de 'l-aș ospātātū și 'l-aș dāruitū după obiceiul lorū; pe lūngă aceea 'l-aș rugatū sē'i facă bine sē slobōdā pre acei boieri, ce'i ținea Grigorie Vodă închiși, că le agiunge câtū s'aș pedepsitū unū anū. Decă Vezirul aș făgāduitū că va face; Caimacamul încă fiindū viclēnū, ca sē nu se zābovēscă lucrul, îndatā aș chiāmatū Iazagiul, și aș scrisū fermanū la Grigorie Vodă sē dee boieriū în mână Turcului, sē nu facă într'altū chipū; și aș orōnduitū și Agā sē mērgā. Și cum s'aș dusū Vezirul de la ospēțū îndatā aș trimesū Caimacamul pe Aga cu fermanul, și 'l-aș învēțātū sē mērgā dreptū la domnū la curte, unde se lase douē slugi la ușa turnului unde erau boieriū închiși, pentru sē nu'i mute aiure undeva. Și așa aș făcutū Aga, mergēndū dreptū la domnul, și lāsāndū și slugi la ușa turnului, dāndū fermanul lui Grigorie Vodă. Acesta n'aș avutū cum face într'altū chipū, ce 'i-aș scosū și 'i-aș dusū înaintea lui Grigorie Vodă de 'i-aș datū în mână Turcului, de 'i-aș dusū la Țarigradū. Mareșū Banul n'aș vrutū sē mērgā ce aș rămasū la casa lui, și Ghețā socrul lui Șerbanū Spatarul, fiindū în Ocnă, aș poroncītū de 'l-aș slobōditū, și s'aș dusū la Nicopolū; era pe Georgie Vornicul 'l-aș luatū de la Ocnă, și 'l-aș dusū la Tismana la închisōre. Acolo ședēndū cātāva vreme, saș pentru că i se rēdicase numele de domnū, saș pentru alte pricinī ce Dumneșeū scie, aș trāmisū Grigorie Vodă pe Capșă Cāpitanul cu slujitorī, și cu Preda alū doile armașū, și scoțēndū'lū din mōnăștire 'i-aș tăiatū capul.

Aceste tāmplări ce fōră de nādejde 'i-aș venitū lui Grigorie Vodă, vedēndu-le, s'aș tulburatū fōrte; însă viindu'i poroncā sē mērgā la ôste la Hotinū cu Huseinū Pașă Sāidioglu, pentru paza Camenișiei, se gāti de ôste. Ce într'

aceste t mpl ri boierii cari'i luase Turcul de'i dusesse la Țarigrad , p rit'au pre domn  că va să se hainesc ,  i nu este intr'alt  chip ; dec  Turcii tem ndu-se de una ca ac sta, au poroncitu s ' i tr mit  domnul copiii la Țarigrad   i d mna,  i m car  c  cu necaz  i-au tr mis ,  nt i  au purces  domnul la  ste, apoi s'au dus   i d mna la Țarigrad , cu Toder  Sturza Spatarul frate-s u.  r  domnul merg nd  la Hotin  s'au impreunatü cu Pa a,  i multă vreme au  edut  acolo.

Intr'acea vreme socotind  că nu se va odihni de Postelnicesc , fiind  in Țarigrad  l ng  P rt  tot-d'a-una, au tr mis  jalobă de la  er  pentru d n i; pe l ng  jalobă  i bani căi au socotitu c  vor  trebui,  i s'au rugat  Vezirului s ' i gonească de l ng  P rt  să nu mai facă amestecături  erei. Dec  Vezirul ved nd jaloba  i banii, i-au f cut  surgun  pe Serban  Spătarul, pe Radul Cre ulescu, pe Constantin  Postelnicul, fratele lui  erban , la Crit .  r  la Hotin  fiind  oștile p ne despre t mn , au venit veste că vine Sobiețki Hatmanul cu multe oști Le esc . Turcii ingrijindu-se, au chemată Pa a ce era Saraskier  pe Grigorie Vodă ca să cer  sfat  de la d nsul ce va s  facă. M car  că bine 'l-au sf tuit , d r  Pa a n'au ascultat ; i-au  is  Grigorie Vodă, să le iasă inainte să se bată la c mp ; dec  de'i vor  birui, bine; de nu, se vor  da inapo   i se vor  impreuna cu Hanul cu T tarii, c  vinea  i el , d r  n'au agiuns  la vreme,  i al  doile r nd   r  se vor  bate. Pa a  icea să se facă  an uri să se ingr pe  i de acolo să se bată din  an uri. Grigorie Vodă  icea c  Turcilor  nu este obicei  să se bată din  an uri, fără numai Nem ilor ; ce să iasă la c mp ,  i cum a da Dumne e ; Pa a nici cum n'au vrut  fiind  hursuz , c   i la Leva in  era Ungurec ,  i in alte locuri, unde au fost  tr mis  cu oști, tot  au perdut  r sboiul. Ce n'au avut  ce mai face nici Grigorie Vodă; 'l-au l sat  de  i-au f cut   an uri, de s'au ingropat , care pe urmă au fostŭ de peirea  stei.  tefan  Petriceico Vodă din Moldova fiind  la Hotin  cu  stea lui,  i neput nd  plini o poronc  a Pa ii,  i m niindu-se Pa a pe d nsul ca un  slab  de  nim , av nd   i sfetnici r i l ng  d nsul,  i ved nd  c  vin  oștile Le esc , sp riindu-se ca un  prost  de minte, că dec  vor  bate Le ii pe Turci, peri-va t t  Imp r t ia Turcului, acest  g nd  av nd  s'au sculat  cu o s m  de boieri  i au fugitu la Le i.  r  Grigorie Vodă au  edut  l ng  Turci; numai fiind  c it  de ceea ce au fost  f cut  la Leva cetate, in domnia de'nt i , de au dat  r sboi  tare cu Nemții c t  au peritu mul i boieri  i mult   ste au perdut , cum scie inapo , socotind  să nu facă  i acmu a a, s'au vorbit  cu boierii s  tr mi  la Le i pe ascuns  să se așede cu d n i,  i să' i spuie  i semnele care vor  avea in  an uri unde vor  fi inchi i cu Turcii, rug ndu-se se poronc sc  Sobiețki Hatmanul oștii ce va fi spre acea parte, să nu dea s ' i strice  stea;  i au a edat  cuv ntul să fie a a,  i au  is  domnul c  după ce va face scrisore va chema pre boieri de le va arăta. D r  său din uitare, său din nebăgare in s m  f c nd  domnul carte au tr mis'o,  i boierilor  nu le-au mai ar tat'o, socotind  că nu este mare lucru, a le mai ar ta, s u a nu le mai ar ta.  r  boierii in teleg nd  că domnul au tr mis  carte,  i lor  nu le-au ar tat'o, ca nisce  meni fără de minte au luat  că vrea domnul s ' i viclenesc   i să' i p rd , ca  i pe boierii de la r sboiul Levii; d r  au greșitu tic i ii, c  cu sfaturile

loru și-au perdut și domniea și casele lor, precum se va arăta mai giosu. Aceste gânduri de nemică avându boierii, 'l-au viclenit pre Grigorie Vodă, și s'au sculat cu toții din tabără, și pin Nistru au dat de au fugit la Leși, că era tabăra legată despre uscatu, de nu putea să iasă nime. Badea Bălăcenu fiindu tâlharu rău și la unu sfat cu cei-alți boieri, încălecându cei-alți și dându'i de scire și lui, elu s'au lăsat de acelu sfat, și s'au dus de au spus lui Grigorie Vodă că fugu boierii, și îndată au poroncit slujitoriloru să mērgă să'i impusce; dēra n'au apucat să isprăvescă nemică, că apucase de esise din tabără, și fiindu nópte au scăpatu. Acēstă întēmplare mai multu au întristat pre Grigorie Vodă, de cātu nebunia Seimeniloru ce făcuse mai în trecutele zile era acolo la Hotinū, cari dintr'acui îndemnătură nu se pōte sci, se rēdicase cu gālcēvā asupra domnului; ce domnul cu cea-altă slujitorime a țerei, gātindu-se și cu tunuri, au mersu asupra lor. Ei vedēndu óstea gata și tunurile, au lepădatu armele, și i-au prinsu pre toți, și pre cei mai zurbagii ca 80 de ómeni i-au băgat în butuci, și cu care i-au trāmisu de i-au băgat în Ocnă; era pe cei-alți i-au slobođitū erași pe la stēgurile lor, puindu-le alte Căpeteni. Ce cum amu disu, nu atāta au tulburat pre domnu nebunia acestorū Seimeni, cātu 'l-au tulburat fuga boieriloru, care de s'aru fi potrivit Turcii aru fi datu țera în robie. Dēra erași domnul au chivernisitū, măcaru că domniea au perdutū; dēra din óstea lui nici-unul n'au peritū, nici țera nu s'au robitū. Lūngă acēstă fugă a boieriloru ce ați ađitū, Leșii încă se apropiase de Turci. Turcii ađindū au intratū în șanțuri, și au băgatū și pe Grigorie Vodă cu óstea lui, și gātira tunuri, și alte gātiri. Sobiački viindū cu oștile cu bună rōnduială au începutū a bate din tunuri, din pusce; era Turcii nu făceau nemică, că erau și puțini, și Leșii mulți. Care vedēndū că într'altū chipu n'oru face nemică, au orōnduitū Leșii husari cari suntū cu feru imbrăcați, și dupē dēnsii panțirii, cari suntū cu zele, și au datū navală în șanțuri, de'i giunghiaū pe Turci ca pe nisce mascuri. Multă vērsare de sānge s'au făcutū, că care scăpa din șanțuri, din Nistru nu scăpa; era care scăpa din Nistru, din óstea ce era în ceea parte nu scăpa, — că erau mai mulți și de ai nostri amestecați cu Leșii, și Badea Bălăcenu Contoșu, — de fi omoriau, de mai nici-unul n'au scăpatū, fōră numai Pașa cu câți-va Pași ce aveau cai mai buni, au scăpatū în Cameniță. Era pre domnul cu óstea lui i-au luatū Leșii și i-au dusū la Sobiački Hatmanul, și cu cinste 'l-au priimitū dīcēndū să rămāie în protecția Craiului. Dēra elu au rēspunsū că nici cum va fi acēsta, de vreme că dōmna sa și copii suntū în māna Turcului; ce s'au rugatū să'i facă bine să'i slobođă oștile să se ducă pe la casele lor, și pe dēnsul să'lū lase să se ducă la Vezirul, că de nu va merge curēndū, pōte să dīcă că este hainū către Impērație, și vorū trāmite Tātari de vorū prāda țera, și acelu păcatū mare lui va fi. Dāndu'i voie, s'au dusū Grigorie Vodă la Vezirul la Babadagū, pre care vedēndu'lū 'i-au părutū bine, și 'l-au întreatū cum au fostū pricina de s'au prāpăditū atāte oști. Elu au dīsu că Saraskierul au greșitū, neascultēndū precum 'l-au învătatū. Fiindū nisce Pași scăpați din rēsboiū acolo la Vezirul, au scosū mărturie că au ađitū cam au dīsu Grigorie Vodă să nu se închiđe óstea în șanțu, și Pașa n'au ascultatū; și dīcēndū ei de față că de aru fi ascul-

tată de Grigorie Vodă nu s'arū fi prăpăditū. Și incredințându-se Vezirul, aū făcutū pre Svraskierul surgunū, și luī Grigorie Vodă 'i-aū datū érá domniea. Și indată ce sosi la conacū, aū trāmisū de olacū la Caimacamī, la Gheorghie Banul Bălénul, la Stroe Vornicul, la Hriza Vistiernicul, sē scie că éráși 'i-aū datū domniea. N'aū trecutū multă vreme; veniră olace la Vezirul de la Impēratul, și lūngă alte trebī ce vorū fi avutū, 'i-aū datū scire și de acēsta, că aū pusū domnū Impēratul țerei Romānescī pe Duca Vodă. Aū fostū faptele Caimacamuluī Cara-Mustafa, pentru Șerbanū Spatarul, și pentu voia banilorū ce aū luatū de la Duca Vodă, după ce aū auđitū că aū robitū Leșiī pre Grigorie Vodă. Decī Vezirul aū chiāmatū pre Grigorie Vodă, și 'i-aū spusū întēmplarea cum aū fostū și cum că n'are cum sē facă într'altū chipū, de vreme că este poroncă Impērătéscă; érá elū sē mérgă la Țarigradū sēși vedă dómna și copii, și curāndū îi va da domniea éráși, precum arū fi fostū de arū fi trāitū. Și luāndu'sī đioa bună, s'aū dusū la Țarigradū, și 'i-aū făcutū fermanū sē-ī slobodă dómna și copii că-ī închisese. Érá în țéră la boierī Caimacamī, cum s'aū đisū mai susū, că trāmisese Grigorie Vodă carte că vine domnū, nu peste multă vreme veni Constantinū Cāpitanul feciorul Stoicāi Liudescul cu cărți de la Duca Vodă, că vine Domnū; și scoțēndū tunurile aū datū pe obiceiū, și aū vestitū în țéră domnie nouă a Ducāi Vodă. Érá boierī Caimacamī vedēndū cărți și despre o parte și despre alta cu domnie nouă, și nesciindū adevērul aū pusū nisce slujitori de aū pusū pe Constantinū în fére, și puindu'lū într'o cuhne, cu șese cai aū purcesū cu boierī spre mōnastirea Argeșuluī. Acolo mai viindule veste adevērată că totū Duca Vodă vine domnū, fōră de nici o îndoélă, aū sloboditū pre Constantinū din fére, și s'aū dusū la Bucurescī. Érá boierī aū trecutū în țera Ungurésca la Sibii anume acesti: Gherghe Banul, Stroe Vornicul, Ivașcu Logofētul, Hriza Visternicul, Négoe Banul Săcuianul, Ilie Armașul, Pîrvul Fărcășanul, Hrisoscul vātavū, și mulți boierī Mehedințeni aū fugitū.

De aice sē începemū istoria luī Grigorie Vodă domnul Moldovei a cărui titlu și mai înapoi amū pomenitū, la începutul istoriilorū moșilorū sēi. Ați întelesū mai susū cine aū fostū moșī, strēmoși acestui Grigorie Ghica Vodă; aū fostū éráși domni vrednici, fiindū bunī, și milostivi tuturorū, nimerū nici o strimbātate făcēndū, care Dumneđeū nu iubesce; fost'aū împrotivă numai celorū ce āmblaū sēi stea împrotivă, cum amū cetitū istoria lorū. Ce de vreme că toți cei ce se pōrtă cu dreptate, și se ferescū de cele rele, și némul lorū se pricopsesce în viderī, și'i înțelege mai giosū ce aū eșitū din némul Ghicāi Vodă. Că Grigorie Vodă feciorul luī Gheorghie Ghica Vodă, aū avutū dómna éráși din bunū némū, din Sturzesci: pe dómna Maria fata luī Mătieșū Sturza Visternicul din Moldova; și aū avutū aice în Moldova doi feciori Grigorie Vodă pe Matei Vodă, și pe Stefāniță. Decī Stefāniță feciori n'aū avutū, érá din Matei Vodă este acestū Grigorie Vodă domnul Moldovei, nepotū luī Grigorie Vodă domnul țerei Muntenescī, și strēnepotū luī Gheorghie Ghica Vodă; érá de pe mumă este nepotū de fată luī Alecsandru Ecsaporitul Terzi-manul, și marele solū; căci mumă-sa dómna Rucșanda este fata Ecsaporituluī, soră cu Nicolai Vodă domnul țerei Romānescī, carele și în Moldova aū

fostu domnă în două rînduri, și cu Iónu Vodă, carele éráși aú fostu domnă țerei Românesci puțină vreme și aú muritú în domnie. Érá acelu Alecsandru Ecsaporitul aú fostu omú mare, și vestitú în Țarigradú; ántéiu aú fostu Terzimanú, érá apoi 'l-aú făcutu Impărăția solú mare; acesta aú fostu mijlocitorú păcei ce s'aú făcutu între Turci, și între Nemiți la Carlovița, și cu alte Impărății, avendu'lú Turcií la sfatú, și la mare cinste. Și după mórtea lui Matei Vodă, tatál lui Grigorie Vodă, rămáindú Grigorie Vodă micú, cu frate-séu Alecsandru care acmu este Terzimanú, în purtarea de grijă a moșu-séu lui Alecsandru Ecsaporitul aú fostu, până s'aú mai rădicatú. Și decă aú agiunsú Grigorie Vodă la vîrstă, fiindú omú vrednicú, după ce aú cădútú Ionú unchiul séu din Terzimanie, făcendu'lú Impărăția domnă țerei Muntenesci, aú făcut Terzimanú pre Grigorie Vodă în locul unchiu-séu lui Ión Vodă, și aú slujitú Porței 11 ani, cu dréptate și cu credința. Afîndú stăpâni credința lui, și înțelegendú din ce némú este, 'l-aú miluitú cu domniea Moldovei, făcendú Terzimanú în locul séu pre fratele séu Alecsandru. Érá aice în Moldova domnindú Mihaí Vodă Racovița, aú trámisú Impărăția pe Ali Aga feciorul lui Abdi Pașa, Capegi-Bașa, și salahorul cu mazilia lui Mihaí Vodă; ce macarú că și Mihaí Vodă nu puțină grijă avea de Grigorie Vodă pentru domnie, de care grijă totú n'aú scăpatú, déră de mazilie nemică n'aú sciutú, nu numái elú aice, ce nici Capi-kihaelele lui în Țarigradú, nici fiul séu Constantin Vodă ce se afla purtătorú de grijă în Țarigradú; căci vineri Septemvrie în 16, aú pornitú Vezirul pe Capegi-bașa, cu care Cepegi-bașa aú trámisú și Grigorie Vodă pe Ianaki Aga feciorul lui Constantinú Postelnicul; și cândú aú fostu la sêptemána éráși vineri, Septemvrie în 23 încă nu îmbrăcase Grigorie Vodă caftanú de domnie, aú trámisú Vezirul de aú rădicatú pe feciorul lui Mihaí Vodă, și 'l-aú pusú la închisóre, împreună cu Capi-kihaiaoa lui. Și a doua și Sâmbătă, în 24 Septemvrie, aú îmbrăcatú Grigorie Vodă caftanú de la Vezirul; érá a treea și Duminică, aú sositú Capegi-bașa aice la Iași cu Ianaki Aga, și nici pe Ianaki Aga nu 'l-aú cunoscutú nime, viindú teptilú învelitú turcesce ca cîhodarií până ce aú sositú de aú descălecatú la Iași la scara divanului, și aú lepădatú cel-maoa, și aú intratú în divanú cu Capegi-bașa, de aú datú fermanul celú de mazi-lie. Și aú adusú cărți de Că'măcámie, făcendú Caimacamí pe Contantinú Costaki Spatarul, și pe Sandul Sturza Banul, fiindú Sandul Sturza și din némul lui Grigorie Vodă, alú doile vèrú de pe dómna moșu-séu lui Grigorie Vodă domnul țerei Românesci. Ce la acésta veți cunosce cine aú fostu și acéstú Grigorie Vodă, și ce cinste avea de la stăpâni care căstigase cu slujba, că cândú 'l-aú chiămatú la sărutarea pólei Impératului, i-aú trámisú la gasdă 40 de cai din grajdul Impératului cu tóte podóbele, și cu Bostangii Impérătesci pe lîngă cai, și i-aú făcutu alaiú fórte frumosú; care acéstú obiceiú la alți domni n'aú fostu s'í dee atâția cai impérătesci. Și mai pe urmă cândú aú mersú de și-aú luatú dioa bună de la Vezirul, 'l-aú îmbrăcatú cu blană de sobolú; care numái Pașii cei cu trei tuiurí iaú blana aceea. Și atunce 'l-aú dusú cu alaiú; acéstă cinste i-aú adaosú Impărăția, care la alți domni n'aú fostu. Deci purcegendú Grigorie Vodă din Țarigradú cu alaiú fórte frumosú, viindú până la Macinú, acolo i-aú scosú înainte Nazirul de Brăila dumanma de aú venitú Grigorie Vodă

pe apă, până ce i-au eşitū la malul Dunărei de acéstă parte la Galaţi, subt saivatul ce era la malul Dunărei întinsū, şi au şedutū subt săivatū cu Skemni Agasi, Ismail-Aga, unde toţi boierii ţerei eşise înainte, de la mare până la micū, de s'au împreunatū cu domnul. A doua zi acolo în Galaţi au făcutū divanū ţerei, şi dupō divanū masă mare cu toţi boierii; şi viindū la Iaşi la scaunū i-au eşitū înainte Enaki Aga la inchinare la Şanta, cu multă slujitorime, făcēndū unū alaiū fórte frumosū. Érá subt Galata la câmpū, era saivanul întinsū, unde eşise Caimacamii, şi cu o sēmă de boieri bētrāni, ce nu putuse veni la Galaţi, şi s'au inchinatū domnului. Intrāndū în Iaşi în acea zi, Sāmbătă Decembrie în 18 zile, āntēiū la sfeţi Nicolai au descālecatū, unde'lū asceptau Mitropolitul Moldovei Gheorghie, şi cu toţi Episcopii şi Preuţii îmbrācaţi, Episcopii în veşminte arhieresci; şi dupē inchinare au mersū domnul la altarū, şi ingenuchindū i-au cetitū Mitropolitul molitfa cea obicnuită ce se cotesce domnilorū nooi. Dupē cetirea molitfei i-au făcutū Mitropolitul şi oraţie de bucurie, pentru venirea domnului. De acole încālecēndū au intratū în curte, şi au şedutū în divanul celū mare cu Skemni Agasi Capegilar-Kihaesi a Vezirului, care dupē întōrcerea lui de aice s'au făcutū Ciauşbaşū. Dupē cētirea fermānului mergēndū toţi boierii de au sārutatū māna domnului, pe Skemni Agasi 'l-au îmbrācatū cu blană de sobolū, şi pe divanū Efendi ce au cetitū fermānul, 'l-au îmbrācatū cu castanū, şi au strigatū ciauşii dova. Rēdicēndu-se Vodă au mersū în Spătārie, şi au îmbrācatū pe Caimacamī, şi pe Enaki Aga cu castanū pentru slujba lorū.

Dupē aceea la septēmāna au chiāmatū şi pe boieri de le-au datū boierii, făcēndū pe Gavril Miclescul Logofētū mare, şi pe Darie Donici Vornicū mare de ţera de giosū, şi pe Constantinū Rosetū Vornicū de ţera de susū, şi pe Constantinū Costaki Hatmanū, şi pe Sandul Sturza Spatarū mare, şi pe Iordaki Cantacuzino Banū mare, şi pe Costaki Gavril Paharnicū mare, şi pe Toderū Paladi Visternicū mare, şi pe Iordaki Costaki Stolnicū mare. Érá cu domnul din Ţarigradū venise Constantinū Postelnicul, şi Andronaki Vlasto cumnātul domnului, ce ţinea pe sora domnului, Māriōra, şi'lū făcuse Comisū mare din Ţarigradū; érá pe urmă la anul 'l-au făcutū Paharnicū mare, şi alţi boieri Mihalaki vel Sulgerū, Iordaki vel Armaşū, ginerele lui Constantinū Postelnicul, care curēndū 'l-au făcutū Sērdarū.

De aice se vedeţi şi bunătatea nāscută a acestui domnū, ce mare darū au cădutū pe ţera Moldovei, ca o lumină au strălucitū plină de bucurie, precum doveđile mai înainte suntū însemnate. Acestū Grigorie Vodă luāndū domniea Moldovei, până a nu veni în scaunū, tōtă ţera şi boierimea s'au bucuratū, înţelegēndū de bunătatea ce are; precum decă au venitū, vederatā au fostū bunătatea lui, cum se dice: dupē fortună vēđurāmū şi limanū, adecă dupē multe jacurī şi obiceiuri rele ce scornise Mihaī Vodă, pe urmă acestū domnū le-au fostū şi mângāiere. Că aflāndū ţera stricatā, şi boierii întristaţi de multă datorie ce'i îndatorise Mihaī Vodă cu imprumutatele, făcēndu-le sicletū de luase banī de la Turci în datorie ce dedese imprumutū şi din ţeră Mihaī Vodă luase, şi banii boierilorū nu i-au datū sē'i plătēscă până ce s'au mazilitū. De care lucru de arū fi fostū unū domnū slabū, Grigorie Vodă se nu'i pōtă apēra pe boieri de

acei datornicî, ce nevoie arü fi fostü, că nici cu tôte ce aveaü boierii la casele lorü nu s'arü fi plätitü. Dérä Grigorie Vodä înțelegëndü de acésta, aü adusü fermanü Impërätescü, de aü apëratü pe boieri; nime din datornicî n'aü putütü sê se atingä necî de unii. Și țëra încă cu dreptatea sea aü tocmit'o; că äntëiü acele obiceiuri rele de care mai susü s'aü ñisü, că aü aflatü aice în țërä, prisäcäritü, morärițü, țigänäritü, cräsmäritü, și altele ca aceste în ñilele acestüi domnü n'aü suferitü sê fie, cum și desätina de stupi care obiceiü era mai rëu de câtü tôte aice în țërä, că casele boieresci, și mönastirile, și alte bresle de frunte scäðuse, și rëmäsese la stingeri, dändü desätina aseminea cu țëranii, și încă Mihaï Vodä luase și indoitü desätini din care nu puținä stricare aü fostü țërei. Acestü domnü éráși nici acésta aü suferitü, nici aü socotitü că va avea vre o scädere; ce aü tocmitü și aü pusü la cale scäðëndü dintr'acéstü obiceiü, și aü așëdatü și cu testamentü la Visterie, pre boierii cei mari și mazili, și mönastirile tôte, sê dea pe ñece bucate unü leü, cum și alte bresle a' curții; tuturorü le-aü făcutü osebite de țëranii, ce nu puținä pomanä i-aü rëmasü. Alte dări ce scotea pe țërä pentru chiverniséla țërei, se silia în totü chipul ca sê aibä totü o dreptate; și cu bunä chivernisfilä chivernisindü țëra cu dreptatea ce avea, aü adusü și țëra la starea sa. Boierii încă lipsindu-se din grija datoriilorü ce'i îndatorise Mihaï Vodä, și nici alte supäräri ävëndü, se aflaü toți în linisce; de vreme că alte împrumuturi saü năpäști în ñilele acestüi domnü nu se pomeniaü. Gändul lui era pornitü totü spre bine, rävnindü a face bunätäți și pomene; érä de rëu nime nu se plängea, nemicä läcomie ävëndü, förä de câtü sê silia sêși chiverniséscä țëra, precum o și chivernisia cu bunä cumpänire, ävëndü toți dreptate, necäutändü sê stringä avere cu nedreptate, ce mai virtosü s'aü silitü sêși cäştige nume bunü, precum 'și-aü agonisitü nume nemuritorü de bunü domnü ce aü fostü, ca sê nu strice numele pärintilorü, a moșilorü, ce 'l-aü crescutü și 'l-aü mai adaosü câtü nu trebuie mai multü sê scrimü, că'lü arată faptele lui.

Acestü domnü dupë ce aü venitü cu domniea, ce aü aflatü rämäșiți nelucratü de Mihaï Vodä la curțile domnesci, elü aü isprăvitü; multe case aü făcutü și de isnövä; făcut'aü și tôte odäile de giurü împregiurü a slujitorilorü; și aü tocmitü zidul, förä de cele ce aü făcutü de isnövä. Acestü Grigorie Vodä aü făcutü și turnul celü înaltü de pe pórtä curții domnesci, precum se vede, și aü tocmitü într'ënsul césornicul, ce bâtea de se auðia peste totü tégul, care 'i-aü rëmasü pomanä vecinicä. Făcut'aü și casele cele frumöse de la Galata de eraü de rësufiare. Slugile lui ce venise din Tarigrädü eraü förte înțelepti urmändü stäpänu-sëü; plecați eraü tuturorü; a milui îi miluia domnul, érä obrazü ca acela nu le da sê fie cuiva împrotivä, cum eraü la alți domni slugile, neplecați nimëruî, necinstitori. Astä curte a lui tötä împodobitä, nu cu mändrie multä, ce numai câtü se cădea cinstei domnesci. Și slujitorii cei de curte förte căutați și miluiți; nu suferia sê'i vedä golü; de vreme că și alaiurile frumöse îi eraü förte plăcute. Cunoscuți eraü slujitorii lui din haine, și din bärate, care din ce stégü era; cum și unü stégü de vânätorü ce făcuse, îi purta în portü Ungurescü, și cu bärate negre de pislä. Mai făcuse și altü stégü de roșiü cu portü arnäuțescü, și cu bärate roșiü de postavü, și unü stégü de Ca-

cestu domnă, de multe ori era vorova între boierii; singurii mărturisiau, și le era în mirare de domnă bună ce le venise, mulțămindu lui Dumneșeu de darul ce le-au trimisă, care ei nici cugetau la acesta. Alesă rudele lui Mihaș Vodă, singurii ei mărturisescă că nici la domnul ce au fostă din nămul loră nu le-au fostă așa de bine, cum le era la Grigorie Vodă, neferindu'i Mihaș Vodă cuvântă. În venirea domniei lui nici moldovinesce nu scia, care lucru mai greș nu pôte fi cândă nu scie domnul limba țerei unde este; dără până la șese lună au învățată moldovinesce, grăindă asemine la totă cuvântul; ce pôte fi că și limba lătinăscă, frăncăscă ce le scia tôte, 'l-au deschisă așa curëndă la limba Moldovinescă. Dără adevărul era tôte mintea lui cea întrăgă, ce nu uita cuvântul dacă'lă aușia; la săraci milostivă, judecatoră bună, și tare la judecată, adecă judecata lui drăptă mergea fără de fățarie, fără de voie viclănă; érá certările lui cu milă. În mirare era și boieriloră sêi, cum au învățată așa curëndă limba moldovinescă, cum și obiceiul țerei; și se silia tôte multă, cetindă tôte jalobele țerei totă elă singură, cum și cărțile; și nemică nu se lenăvia, nici rămănea nici una sê nu fie tôte la șciința sa, silindu-se în totă chipul sê a fie dreptate tuturoră, avëndă grijă pentru țeră, și pentru săraci sê nu fie năpăstuiți. Era ună dară de la Dumneșeu asupra aceste țeri; decă din boierii sêi ce venise din Țarigradă, avea omă mai de credință și la totă sfatul pe Constantină ce'lă făcuse ântăi Postelnică mare, și la ală doilea ană făcëndă Postelnică pe ginere-său Iamandă, pe Constantină Postelnică 'l-au făcută Hatmană, precum mai giosă scrie, fiindă omă adevărată și de trăbă acestă Constantină Postelnică. Au fostă Postelnică mare și la Mihaș Vodă avëndă'lă éráși lăngă sine; și pentru ore care pricină uitându-se Mihaș Vodă la nisce cuvinte de nemică a unora de ai sêi ce nu era sê le asculte, așa au depărtată pre acestă omă, de care nu puțină părere de rău au avută; că de mare folosă 'i-au fostă, și pe urmă de mare stricăciune, cum singură 'și-au arătată greșăla sa, și nemică n'au putută folosi, făcëndă-se Constantină Postelnică cu toți ai sêi ómenă a lui Grigorie Vodă. Din boierii sêi cei de țeră ce'i boierise la venirea domniei sêle, ântăi pe Sandul Sturza din Spatară mare 'l-au făcută vel Visternică, și curëndă după dănsul și pe Iordaki Cantacuzino cumnatul lui Mihaș Vodă, din Bană 'l-au făcută Spatară mare, și pe Macri Bană mare, și pe Costaki Razul Stolnică mare. Și după acesta cândă s'au plinită doi ană în ziua de sfete Vasile, eșindă în Spătărie mulți boierii au mai boierită; atunce au făcută pe Constantină Costaki Hatmanul Vornică de țera de giosă, și pe Constantină Postelnică Hatmană, și pe Tóderă Paladi nepotul lui Mihaș Vodă ce'lă mazilise ântăi din Visternicie 'l-au făcută Bană mare, ce nici pe Macri Banul nu 'l-au lăsată în părere de rău, ce 'l-au făcută Staroste la Cernăuți, cum și pe Gavrilă ce'lă făcuse Paharnică mare 'l-au făcută Staroste la Putna mai pe urmă, și pe Ilie Catargiul ce au fostă Logofetă mare la Mihaș Vodă, 'l-au făcută éráși Logofetă mare, în locul Miclescului. Și acestă schimbare a boieriloră nu era pentru altă, fără numai pentru că'i iubia pre toți, și nu vrea sê fie nici unul în părere de rău. Boierii încă iubiau pre domnă; și erau toți la credință, de vreme că precum cei cu boierie, așa și cei fără de boierie din mila sa nu scădeau, érá pentru îndămăna și bine cum le-au fostă boieriloră la a-

tane. La priublări, la câmpu eșia adese cu boierii săi, zăbovindu-se cu naiuri și cu nagarale; și cu săgetatul, și sinețul bătându la pravilă prea bine, întrecându la acésta pe toți boierii, fiindu foarte istețu la tóte lucrurile, și nemărețu la tóte lucrurile séle. Domnū tânéru fiindu, déră era întregu la minte, și la tótă socotéla, și celu mai temeinicu lucru era acesta, că era stătătoru la cu imprumutele și cu alte réutăți, nici pe némul lui. Și osebitu de altora de pe cari Grigorie Vodă îi făcuse și boieri mari, se te miri de Dimitrașcu Hatmanul fratele lui Mihaï Vodă, că era lipsitu de nădejde ca se mai aibă vr'o milă de la vr'unu domnū străinū, socotindū că va fi în prepusu pentru frate-séu; déră Grigorie Vodă după prepusuri n'au âmblatū, ce tuturorū s'au arétatū cu bine, cercetându'i cu mila sea, și au rémasū și Dimitrașcu Hatmanul odihnitū, și la mila domnului cu totu némul lui, avendu'i în cinste, și în dragoste. Și încă mai multū este de miratū pentru ginere-séu Iordaki Costaki Stolnicul, carele la Mihaï Vodă fiindu'i ginere, nici o căutare n'au avutū, déră Grigorie Vodă 'l-au făcutū Stolnicū mare, și i-au datū și Căpitânia Codrului, și ținutul Fălciului totū în séma lui; și pe altū ginere a lui Dimitrașcu Hatmanū, pe Ionū Bogdanū, 'l au făcutū Medelnicerū mare, și pe fiulū séu Radul velū jicnicerū, și pe toți îi avea în cinste. Déră apoi ei ce mulțămire au datū lui Grigorie Vodă, mai înainte veți vedea. Déră Dumneđeū i-au tēmpinatū cu urgia sea de 'și-au luatū osinda. Cu megieșii de pin pregiurū își avea bine acestū domnū, cât la toți avea nume bunū; nime nu putea se dică că nu'i vrednicū de domnie. Numai cu megieșii Nohaï avea réu, fiindū că erau réi; și alesū cum avea Moldova pe Tătari megieși, mai réi nu póte se mai aibă altă țéră, fiindū că ei de felul lorū suntū réi și jacași, și ei de-apururea potescū ne pace, că pacea îndelungată lorū li'i sărăcie; și la acésta ne-orū fi mărturii și alte țeri, că puține țeri au rémasū necălcate și ne jăcuite de dēnșii. Sē vedeți déră ce s'au ispititū ei se facă și în dīlele acestui domnū; numai Dumneđeū le-au stătutū împotriva de nu le-au agiutatū; că la anul alū doele a domniei séle, la veleatū 7236 Octomvrie, fiindū Mengli Gherei Hanū, s'au învrăjbitū cu frate-séu Adalū Gherei Han ce era Calga, și âmblându acelu Sultanū împotriva Hanului, au scrisū Hanul la Impărăție și au venitū Capegi-bașa cu mazilia lui Adalū Gherei Sultanul sé'lū rădice sé'lū ducă la Iampoli, ca pe unū ne ascultătorū. Érá Adalū Gherei Sultanū cunoscēndū că despre frate-séu i se trage acésta, îndată au luatū pismă asupra Hanului, cerēndū mijlocū sé'lū tēmpine cu réutate, și fiindū că și Mirzaciū Bugeagului nu'lū iubiau pre acestū Hanū, pentru căci ei fiindū mai volniciți la alți Hanī, érá acestū Hanū i-au mai înfrētū, și pre mulți de cei mai mari Mirzaciū împotrivicii i-au și tăiatū; la care înfrēnare ei nu erau deprinși. Săbiile altorū Hanī într'nșii până atunce nu intrase, și acea judecată dréptă care făcea Hanul asupra lorū ei o luaū în chipū de strimbătate și ilū pismuiaū. Viindū déră și Adalū Gherei Sultanū cu Kapegi-bașa, trecut'au ântēiū pre la Vozia ca se mérgă la Iampoli; érá decă au trecutū Nistrul s'au strinsū Mirzaciū, și mai virtosū Orumbetesciū, la dēnsul, sfātuindu'lū se nu mérgă la Iampoli, ce se rémăe la dēnșii, că ei orū sta la unū cuvētū cu dēnsul, se pírēscă pre Hanul sé'lū mazilēscă, și de n'a vrea Impărăția se le dee Hanū pe voiea lorū,

să se oştască să mERGă cu sila s'ă scôtă. Şi priimindŭ Sultanul aŞa, aŭ facutŭ arzŭ, ŝi 'l-aŭ datŭ la Kapegi-baŞa s'ă ducă la Impărătie; ŝi luândŭ Mirzacii pe Adălŭ-Gherei Sultanŭ din mâna Capegi-baŞii, cu toŝii aŭ fostŭ la unŭ cuvântŭ, dândŭ răspunsŭ că nu le trebuie acestŭ Hanŭ; ŝi aŭ ŝisŭ Kapegi-baŞa Sultanului să nu calce cuvântul Impărătiei. Elŭ n'aŭ ascultatŭ, ŝi încălecândŭ totŭ Bugeagul de la mare până la micŭ s'aŭ făcutŭ hainŭ Impărătiei, rădicându-se asupra Hanului. Atunce ŝi DimitraŞcu fratele lui Mihaŭ Vodă, împreună cu ginere-său cu Iordaki Stolnicul, aflându-se ei în giosŭ la culesul viilorŭ, ŝi înŝelegândŭ de zurbaoa Tătarilorŭ, îndată aŭ fugitŭ ŝi ei la Tătari, ŝi lipindu-se pe lŭngă Adăl Gherei Sultanŭ, multe amesticături aŭ făcutŭ asupra lui Grigorie Vodă ŝi asupra ŝerei; că făcându-se ei totŭ una cu Tătarii, aŭ scosŭ mijlocŭ ca acela de la Adălŭ-Gherei Sultanŭ, de aŭ trămisŭ unŭ Mirzacŭ a nume Husein-Gazi cu Tătari aici la IaŞi, la Grigorie Vodă, ca să le dea giupănesele ŝi totă averea, cu laudă despre Adălŭ-Gherei Sultanŭ, că de nu le va da Grigorie Vodă giupănesele, apoi să nu 'Şi bănuască. La care ŝi Grigorie Vodă vedându'ŭ că suntŭ improtivitorŭ Impărătiei, ne avândŭ vreme de datŭ altŭ răspunsŭ, nu numai giupănesele ŝi bucatele boierilorŭ aŭ datŭ, ce ŝi bani, ŝi alte daruri ce aŭ cerutŭ Adălŭ Gherei Sultanŭ aŭ datŭ, ca s'ă imblândască pentru apărarea ŝerei. Eră Tătarii oŞtindu-se, cum aŝi auŝitŭ mai susŭ, cu gândŭ ca acela să mERGă asupra Krimului, socotindŭ că ŝi Krimul va fi una cu dênŞii, ŝi orŭ mazili pe Hanul, poftindu'ŝi ei Hanŭ de la Impărătie pe Kaplanŭ-Gherei Hanŭ, ŝi putându isprăvi să le dea Impărătia Hanŭ, prin mijlocul lui Caplan-Gherei Hanŭ, să poftască ŝi domnŭ Moldovei pe Mihaŭ Vodă, ŝi să mazilască pre Grigorie Vodă. Ce Dumneŝeu nu le aŭ agiutatŭ s'ă ŝi potă isprăvi gândul lorŭ: că trecându ei Nistrul în ceea parte să mERGă la Krimŭ, s'aŭ împreunatu cu Iamanŭ Săhăidacu, ŝi fôră voia lorŭ i-aŭ luatŭ ŝi aŭ mersŭ până la Ternevŭ, la malul Buhului, în prėjma Cazacilorŭ Botcalii, adecă Zaporojeni, cu nădejde ca aceea că orŭ fi ŝi Cazacii de Botcalia potrivii lorŭ, ŝi una cu dênŞii; ŝi dupē ce va inghieŝa Buhul, să ia ŝi pe Cazaci. Dēră Cazacii nu s'aŭ potrivitŭ lorŭ, dândŭ răspunsŭ că ei aŭ stăpânŭ pe Hanul, ŝi de porunca Hanului ascultă. Dēră totŭ aŭ fostŭ strinsŭ ei o mie de Cazaci de pe margini, pe unde i-aŭ găsitŭ, ŝi pôte arŭ fi trecutŭ ei ŝi Buhul; numai s'aŭ temutŭ din urmă; căci Hanul încă aŭ chivernisitŭ bine, că aŭ trămisŭ pre fiul sēu TohtamiŞŭ Gherei Sultanŭ cu o sēmă de oŞte sprintină alēsă, de aŭ venitŭ mai în grabă ŝi aŭ sositŭ la cetatea Vozia. Eră pe El-agasi anume Ali-Aga, ŝi cu altŭ Ceplacŭ, anume Murtaza Aga, 'l-aŭ triimesŭ să năŝuască la căŞla Hănescă, ŝi aŭ venitŭ El-agasi, pe despre mare pe la cetatea Albă, ŝi aŭ rēbătutŭ ŝi elŭ până la căŞlă, cu gândŭ ca acela că vedându'lŭ Mirzacii pe dênŞul, vorŭ părăsi pe Adăl-Gherei Sultanŭ ŝi s'orŭ pleca măcarŭ uniŭ din Mirzacii la dênŞul. Dēră ce aŭ păŝitŭ ŝi elŭ, că Adălŭ-Gherei Sultanŭ stândŭ cu Tătarii la Ternevŭ, la malul Buhului, luândŭ veste precum TohtamiŞŭ-Gherei Sultanŭ, fiul Hanului, aŭ sositŭ la Vozia, ŝi El-agasi se află la căŞlă, îndată s'aŭ întorsŭ înapoi, ŝi nici asupra lui TohtamiŞŭ-Gherei n'aŭ pututŭ merge, că fiindŭ în cetate aŭ cunoscutŭ că n'aŭ isprăvitŭ nemică, ce aŭ trămisŭ Adălŭ-Gherei Sultanŭ niŞce Mirzacii asupra lui El-agasi la căŞlă, ŝi cu o

sémă de Căzaci, ce erau de pađa podurilor la Nistru, au mersu la căslă și cu răsboiū pe El-agasi, și pe Cealacū-Murtaza Aga, și pe toți i-au prinsu și i-au jecuitu de totu ce au avutu și i-au dusu la Adal-Gherei Sultanu. Și trecendū Adal-Gherei Sultanul Nistrul érași dincóce, stándū cu tótă óstea pe malul Nistrului la satū la Copanca, și luándu'si nádejde precum nu le dá Impérăția Hanū pe voia lorū, și orónduesce óste asupra lorū. Au aședatū sfatul și au hotăritū sē dea ciambururi în tóte părțile; și îndatā au datū poroncā Adal-Gherei Sultanū, sē incalece totū Tătarul de la mare până la micū, și în trei părți sē se impartā; unii sē prāde Chilia, Smilu, și peste Dunărea olatele Turcesci până în Udriiū, alții sē prāde Brăila, țera Romănescā; alții Moldova, fiindu-le și mai îndemānā. Apoi sē se afle și ei încălecați, gata sē fugā cu totul; ce Dumneđeu nu le-au agiutatū; căci Tohtamișū Gherei Sultanū, stándū la cetatea Voziei odihnindū, cerca cum va pute mijloci sē deslipescā pe Iamanū Săhăidacū de la Nohai. Impérăția încă înțelegendū din hainlicul lui Adal-Gherei Sultanū și a Bugégului, și de vreme că au și trāmisū la dēnsii odatā și de douē ori Capegi-bașa, dāndu-le a înțelegē sē se potóle de ce au inceputū, că nemicā n'orū isprāvi, și sē dee pe Adal-Gherei Sultanū în mānele Capegi-bașii, ei nici de cum nu s'au uitatū, și totū de totū cerendū pre Caplanū-Gherei Hanū, și încă cu mare laudā că de nu le-a da Hanū pe voia lorū, orū prāda și orū strica tóte raelele Impérătesci până unde orū agiunge, cum se și sfātuise. Au venitū dérā poroncā la Mustafa Pașa de Hotinū ca sē se gătescā cu Grigorie Vodā sē mērgā asupra Tătarilorū, viindū și la Grigorie Vodā fermanū sē mērgā impreună cu Pașa. Și gătindū-se Grigorie Vodā de óste, au luatū veste și Adal-Gherei Hanū, cum Grigorie Vodā se gătēse de óste. Fórtē rēu s'au māniatū, și au scrisū o cartē la Grigorie Vodā sē nu mai ostenescā a merge asupra lui, ce sē'lū ascepte că va veni de'i va fi elū singurū óspe lui Grigorie Vodā; și de vreme că Tătarii suntū mari pismași Moldovei, cum și incepuse a prāda marginea despre Lăpușna, și aflāndū-se acolo lūngā Adal-Gherei Sultanū și Dimitrașco Hatmanul cu ginere-sēu Iordaki, îndemnaū și ei neincetatū pe Sultanū cu multā rēutate asupra lui Grigorie Vodā, giuruindū 60 pungi de bani: 50 Sultanului și 10 lui Iusufū Mirza ce era mai capū între Mirzacii Orumbeteți, sē vie sē prindā pre Grigorie Vodā. Atunce și Grigorie Vodā socotindū sē nu se tēmple vr'o primejdie țerei, și-au trāmisū dómna și cuconi, și pre maică-sa la Hotinū, cum și boierii giupănesele, orónduindū boierii cu dómnele pe Macri Banul, și pe Luca vel Visternicū de le-au dusū în casele Capi-kihaei, și au datū poroncā țerei de s'au bejenăritū. Lócuitoarii din Iași s'au închisū pin mōnăstiri, orónduindu-le și slujitorii pe la porți. Aședāndu'si Grigorie Vodā tóte trebile aice, lāsāndū și Caimacamii, pe Ilie Cărtargiul Logofētū, și pe Stefanū Rosetū Vornicū, dupē poronca Impérăției au purcesū cu óste în susū, spre Botoșeni, în întēmpinarea lui Mustafa Pașa, sē se sfātuescā pe unde vorū merge ca sē fie mai bine. Au ședutū Grigorie Vodā la Botoșeni dece zile; și acolo viindu'i veste cu călărași de Țarigradū de la frate-sēu Terzimanul, precum Impérăția au schimbatū Saraskerlicul lāsāndū pe Mustafa Pașa sē păđescā Hotinul, și numai Colcégū-bei cu Lipcanii sē mērgā, și au orónduitū în locul lui pe Abdula-Pașa de Rumilia, făcēndu'lū

Saraskerü pe tótă óstea Rumeliei și peste óstele a Moldovei și a Muntenilor. Înțelegendü Grigorie Vodă, îndată s'aü sculatü de la Botoșeni și aü venitü la Iași, și aü descălecatü la Balica cu corturi; ședendü vr'o dece zile acolo, aü sositü și unü Agă Impăratescü, anume Osmanü-Aga Ghediclivü, cu فرمانü se pornescă pre Grigorie Vodă, cu óste, s'elü ducă înaintea lui Abdula Pașa unde era se vie la Smil. Decü purcegendü Grigorie Vodă cu multă și frumósă óste în giosü, și mergendü până la Roșieci, în ziua de Bobotéză aü făcutü Iordanul acolo la Roșieci, unde și masă mare aü făcutü cu toți boierii în casele lui Constantinü Costaki vel Hatmanü; și într'acea zi i-aü venitü lui Grigorie Vodă, și erlicü de la Hanul și buiurläu de la Abdula Pașa Saraskierü ca se mérgă în spatele Tătarilor la codru Kigheciului, și acolo se ascepte până ce i-a veni a doua poroncă. Érá Adäl-Gherei Hanü ständü ostitü cu tótă Tătarimea, și sfatul celü de pradă ce amü scrisü mai susü, cândü Divanü Efendi a lui Adäl Gherei Hanü sta cu condeii în mână, scriindü cărțile cele de poroncă ca se dea ciambururi, étă și Tohtamișü Gherei Sultanü, și cu Ali Pașa păditorulü Voziei cu tótă óstea ce avea, nóptea s'aü aflatü și ei la malul Nistrului subt cetatea Tighinei, și Iamanü Sähaidacü cu dênșii; cari s'aü silitü într'acea nópte de la Vozia, de aü agiunsü până în ziua subt Tighine unde este cale de 22 de césuri. Atunce vedendü și Tătarii Bugégului pe Tohtamișü Gherei Sultanü în spatele lorü, de altă parte și Grigorie Vodă apropiatü, sositü la Prutü la Fălcii, éráși în spatele lorü, de alte părți încă luase vesti că din tóte părțile vinü asupra lorü, le-aü venitü unora din Mirzacü și minte, cunoscendü că va fi réu de dênșii. Aü începutü déră a se trage unul câte unul de se închina la Tohtamișü Sultanü, și așa li s'aü stricatü gióca lorü și sfatul celü de pradă ce făcuse asupra țerei. Decü o sémă de Mirzacü s'aü închinatü la fiul Hanului, érá o sémă totü țineaü cu Adäl Gherei Sultanü: Iusufü Mirza celü mai capü a Mirzacilorü, și Timerhanü Mirza, și Hapacı Mirza, și cu alți Mirzacü, cari póte și aceia s'arü fi închinatü; numai s'aü temutü de Hanul ca se nu'Y taie, căci ei fusese începătorii zurbalii. Și ständü ei cu Adäl Gherei Sultanü în Bugégü, și vedendü și elü greutatea oștii ce'Y venia asupra'Y, aü rémasü de nu scia de ce s'a apuca: că să stea împativă cunoscea că nu va isprăvi nimică; se se închine se temea că și-a pune vieța. Inșă decă aü vedütü elü că Hanul s'aü apropiatü, și Abdula Pașa Saraskerul încă sosisse la Smil, óste Turcescă încă totü venia de se strungea la Smil; Neculai Vodă cu Munteni încă venise până la Macsimeni, Colcégü Bel de la Hotinü încă se pogorise cu Lipcanii la Smil; s'aü simțitü și Adäl Gherei Sultanü în nebunie, cum și alți Mirzacü toți, și Tătarii cunoscendü-și faptele cele nebunescl, aü plecatü toți capetele, și aü scrisü cărți la Hanul se le erte greșéla. Érá Iusufü Mirza și alții câți-va Mirzacü n'aü vrutü se se închine nici la Hanul, nici la fiul Hanului; ce aü fugitü în țera Leșescă, trecendü Nistrul pre la Sorooca, măcarü că Grigorie Vodă avea pază pe la tóte vadurile se nu scape nici pre unul, nici Mirzacü, nici Tătarü, nici Cazacü; și nici Iusufü Mirza nici alți Mirzacü n'arü fi scăpatü, cum n'aü nici scăpatü Căzaciü cari suntü mai cu greü a le sprijini focul lorü; ce numai s'aü înșelatü Mironü Donici Pircălabul de Sorooca, luändü veste că Iusufü Mirza avea se trecă Nistru mai pe din susü pe

la Curecinți, s'au dusu să'î ție cale acolo; érá Iusufú Mirza au trecutú în urma lui pre la Soroca trecéndú pre la Movilău, măcarú că au săritú Sorocenii să'î opréscă; érá ei au mersú pre la Movilău, că fiindú Nistrul înghiătatú au datú Tătarii năvală pe ghiață și au trecutú, unde și doi ómenii ai nostrii s'au rănitú într'acea năvală. Căzacií lui Adalú Gherei Sultanú părăsiindú pre Adalú Gherei și vréndú să fugă, s'au făcutú trei cete, și pe o cétă cu 240 de ómeni ce au luatú asupra Dubăsarilorú mergéndú să trecă Dnistrul, i-au prinsú Iordaki Sėrdarul luându-le armele cu meștesugú; érá o cétă cu 120 de ómeni i-au prinsú Vornicul Donici, ce era orónduitú de Grigorie Vodă purtătorú de grijă marginei și a bejenilorú. Aflándú acei Căzacií la satú la Lohănesci pe Ikiul, au săritú cu câți-va ținutași și le dederă rėsboiú într'o ți tótă ȓioa, la care rėsboiú mulți de ai nostrii au peritú, érá și Căzacií nici unul n'au scăpatú. Érá a treia cétă i-au prinsú érá ținutași la tırgul Orheiului. Ce pentru rėntățile lorú cele págănesci ce făcuse în raielele Hanului, i-au tēmpinatú și pre dēnșii osında, că pre toți până la unul i-au datú Grigorie Vodă Hanului și fiului său în robie; érá armele și caii au rēmasú a prinđitorilorú. De aice se vedeți în ce osında au căđutú și Tătarii; că Grigorie Vodă din poronca Hanului și a lui Abdula Pașa Sarășkerú ce'í poroncise să mérgă la Codru în spatele Tatarilorú, trecéndú Prutul pre la Fălcii, de unde pe Sandul Sturza vel Visternicú pentru o trebuință a țerei l-au întorsú inapoi la Iași; érá Domnul cu alți boieri, și cu tótă óstea au mersú la Codru, avéndú multă și frumósă óste, de vreme că slujitorii săi, precum a'ți auđitú inapoi, că au fostú fórte miluiți, ce cu slujitori de curte, și cu dărăbanții agesci, și cu vınătorii și cu panțirii ce erau cu léfă din țeră, erau trei mii de ómeni pedestrime; așjidere și călărime, Boierănași, Copii din casă, ce le făcuse Grigorie Vodă tuturorú sulii zgrăvite cu prapure, Armășeii, Aprođii, și alte rufeturi, cineși cu stégul său; Constantinú Costaki, cu tótă slujitorimea Hătmăniei, și cu alți slujitori de țeră ce'í făcuse cu léfă; Iordaki Sėrdarul cu toți Lăpușnenii și Orheenii și Sorocenii; Lupul Sėrdarul de mazili cu toți mazilii; și călărimea s'au făcutú patru mii de ómeni; érá peste totú au fostú șepte mii de ómeni óstea lui Grigorie Vodă, főră de curtea gospodú, și főră de ómenii ce erau pe lúngă boierii cei mari, avéndú Grigorie Vodă și 12 pusce cu săcălușe. Decí din Prutú până în Codru au mersú óstea în tocmelă, mergéndú înainte Iordaki Sėrdarul cu slujitorii săi, după dēnsul Constantinú Costaki Hatmanul, după dēnsul Enaki Aga cu pedestrimea și cu puscele, mai pre urmă Grigorie Vodă cu curtea sea, și cu toți boierii mazili. Așa cu orónduelă au mersú și s'au suitú de-asupra Codrului din giosú; și au șeđutú acolo douē sēptămēni mănăcđú și călcăndú pre Tătarii. Măncatu-s'au finețurile, și gropile cele cu pâne câtú au pututú agiunge oștenii; și decă au sfirșitú s'au mutatú de acolo Grigorie Vodă la capul Codrului din susú, puindu'și corturile, și au șeđutú și acolo alte douē sēptămēni, totú aceea călcătură făcēndú Tătarilorú, mănăcđu-le orđul și finul; cu care nu puțină spaimă au făcutú Tătarilorú, câtú s'au bejenarítú Tătarii, și fugeau de Moldoveni cum fugise și Moldovenii de dēnșii. Și veniaú Tătarii de se închinaú lui Grigorie Vodă, plāngēndú și rugāndu-se pentru femeile și copiii lorú să poroncěscă oștilorú să nu'í îngrozěscă. Érá câți Tătarii

aă stătută împotriva oșteniloră lui Grigorie Vodă, îi prindeaă și îi certaă, că avea Grigorie Vodă poroncă ca aceea, cariă voră sta împotriva s'ei certe. Și din voia lui Dumneđu era și o ernaă caldă, ca o primă-vară; de zahere încă era chivernisită Grigorie Vodă: pită, carne avea de agiunsă, și toți oștenii erau voioși. Decă decă aă vedută Hanul și Abdula Pașa că s'au plecată toți Tătarii, și n'au nici o zurba, aă dată poroncă lui Grigorie Vodă să se întorcă îndărăptă; și pentru semnă de pomenită făcută aă și Grigorie Vodă acolo o movilă mare, acolo unde aă ședută cu tabăra, care se pomenesce și astă-đi, movila lui Grigorie Vodă. După ce i-aă venită poroncă de întorsă, înainte aă pornită pe Enaki Aga cu pedestrimea, și cu pușcele, apoi pe Iordaki Sărdarul, îmbrăcându-lă și cu contășă blănită, mulțemindu-i de slujbă, l-aă pornită cu slujitorii la Orheiă; și aă rămasă numai cu Hatmanul, și cu curtea sea; și s'au întorsă cu pace la scaună, trecându Prutul pre la Ghermănesci, și a doua đi aă fostă la Iași. Era pentru căldura ce aă fostă totă erna aă aretată Dumneđu și acesta, că în điaua ce aă purcesă Domnul de la Codru, Ghenarie 30, fostă aă ună frigă foarte mare totă điaua, și aă masă s'era la Ghermănesci; era a doua đi la purcesă, dată aă Dumneđu o furtună mare cu ninsore și cu vântă din susă de aă bătută totă đioa o furtună mare pe oșteni totă în față, cătă nu s'au sciută cum aă venită unul cu altul totă đioa; unii aă sosită a doua đi, alții a treia đi; că acea furtună era cătă nu mai veduse acelă rōndă de omeni, și mulți cai aă crăpată și omeni aă perită. Era Domnul aă intrată într'acea đi în Iași, și viindă la Iași aă aflată dōmna și cuconii, și pre maică-sea veniti de la Hotină; s'au bucurată mulțemindă lui Dumneđu că l-aă ferită de primejdii, și pre dēnsul și țera, și aă îmbrăcată pe Costaki Hatmanul cu blană de sobolă mulțamindă de slujbă, și lui și tuturoră căpiteniiloră, și slujitoriloră, slobodindă pre la casele loră. Și Grigorie Vodă erași aă luată cărma cea bună, tocmindă și țera din risipa ce se risipise și domnia cu pace. Era Tătariiloră le-aă venită Hanul de hacă, că aă ernată Abdula Pașa și Hanul cu oștea pe dēnsii; era de primăveră aă venită poroncă lui Abdula Pașa de s'au dusă la cetatea sa la Nișă; era Hanul aă și v'erată pe dēnsii, și aă și mai ernată a doua ernaă, călcându-i foarte tare cu totă felul de dăjdi grele, cătă și-aă luată osinda și ei și pentru prada ce făcuse ei Moldovei; care nu puțină pagubă s'au făcută, că numai a Moldovei pagubă aă cuprinsă cătă-va somă de pungă de bană, și aă isprăvită Grigorie Vodă de la Pōrtă ca să plătescă Tătarii totă paguba atătă Moldovei cătă și a raeleloră Hănesci, puindă Impărăția plinitoră pe Hanul. Și la anul 7237 aă scosă Hanul dăjdi mari pre Tătarii, ca să plătescă paguba Moldovei, și a altoră raele; și macară că Grigorie Vodă nu puțină pagubă aă avută, d'era aă scosă lucrul la capă, că i-aă plătită Tătarii stricăciunea țerei; și aă orōnduită Grigorie Vodă pe Sandul Sturza vel Visternică, și cu Iordaki Sărdarul de aă mersă prin țeră de aă dată bană omeniloră după paguba ce aă avută, care acestă lucru adev'erată este ună lucru de minune și de pomenită; fiindă că Tătarii totdeuna făceaă prăđi ca aceste, și nu numai la vreme de rēsmiriță, ci și la pace făceaă prăđi, și ce apucaă prăpădită aă fostă; nu se mai putea scōte nimică de la dēnsii, de vreme că ei așa aă fostă deprinși asupra Mol-

dovei, ca nisce lupi asupra unei turme de oi; érá peste acésta ei încă nu dedese, că nici o dată nu mai întorsése înapoi ce luase; érá Grigorie Vodă, ați înțelesu mai susu ce au făcutu, ca se nu dea Tătarii Moldovei înapoi bucate ori altu ceva, ce bani au datu Moldovei. Și aceste nu le făcea Grigorie Vodă cu altu chipu fără numai cu vrednicia sea, și cu trecerea ce avea la stăpâni. Și se mai vedeți ce au mai lucratu cu Nohaii, că osebit de alte strimbătăți ce făceau Nohaii Moldovei, îi purta cum le erau voia, și o parte din locul Moldovei o impresurase de vr'o trei-șeci de ani, și altă parte era impresurată de Benderlii, care nici unu Domnu n'au pututu să'i desbată, érá Grigorie Vodă au scosu hatisheriftu de la Impărăție și cu mare luptă i-au agiutată și Dumneșeu, și au desbătutu și locul acela și 'l-au lipitu la hotarul Moldovei, hotărîndu'lu cu semne pe hotarul vechiu a lui Halilü-Pașa; și cu mijlocirea Hanului i-au și mutatü pre Tătarii, dându-le locu de ședere mai giosu de unde intrase ei, mai giosu cale de două césuri în curmezișu și 32 césuri în lungü. Și cu zapisul ce avea de la Tătarii, lua dăjdi de la dênșii, de pe case și de pe bucate, și din finațe în toți anii; care nici acéstă supunere alți Domni nu le-au pututu face, și pentru acésta nu iubia Tătarii pre Grigorie Vodă. Și la vremea zurbalei poftise ei Domnu Moldovei pre Mihai Vodă, că le părea acéstü Domnu greü și tare sprijinitorü strimbătăților Moldovei ce avea despre dênșii. Că multă vreme au rëcoritu și au rësplătitü Grigorie Vodă Moldovei; érá după acea multă nebunie a Tătariilor Nohai, și după ce 'i-au călcatu Hanul și 'i-au globitu, și au plinitü după cum ați auditu, de nevoie s'au făcutu înțelepti. Cunoscëndü ei singuri nebunia lorü, au făcutu mare plecare, și ertëndu-le și Impărăția greșéla, făcut'au și ei zapisu la mâna Impărăției într'acéstü chipu, cum arată mai giosu de pe limba Turcésca: «Pricina acestu zapisu este, că noi de câte ori fiindü vinovați pentru faptele noastre cele trecute ce amü făcutu împrotiva legii și împrotiva Impărăției, milostivitus'au Impărăția după mare mila sea ce cuprinde peste totă lumea, de ne-au ertatü greșelele, și au trämisü în acéstă dată ca se ne așede pre prea luminatul Mengli-Gerei Hanul de Crimü, și pre Măria sea cinstitul Vezirü Abdula Pașa stăpînitorul de Rumelia, cari ne-au chieimatü față înaintea sfatului celui de cinste a judecâtei, ce s'au strinsü în cetatea Chilia, adecă pre toți Mirzacii nostrii, și pre cei mai bătrâni și ómeni de trebă aleși din norodul nostru. Și ne-amü făgăduitü să tăiemü de acmu înainte totă corespondenția și prieteșugul cu acei ce au fugitu în țera Leșésca, anume Iusuf-Mirza și Temirhanü, și Hapacl, cu frații lorü, cari s'au dusü cu dênșii, și se nu'i primimü să fie trăitori cu noi; și de ne vomü mai rocoși, să avemü a da către Impărăție glóbă o mie de pungi de bani. Așijdere dintre noi cari vorü fi locuitori în țera Moldovei s'au apucatu să ție totü acele făgăduințe, și adeverițele ce le-au făcutu ei, și împrotiva acelorü nimicü se nu facă. Și pre scurtü, câte făgăduinți amü făcutu pentru trebile noastre, tóte cu voia noastră le-amü făcutu. Și amü datü cuvântul nostru înaintea boierilorü și a Căpitaniilorü de Crimü, să le ținemü cum se cade; și cu voia noastră amü poftitu zapisul acesta, cum s'au scrisü în tabla județului, așa s'au trämisü și la Impărăție ca se se afe în visteria Impărăției, și să vedă credința ce avemü către Impărăție pentru acésta. Érá altü zapisu să rămăe în mâna măriei sele

Hanului de Crimă. Dreptă aceea amă făcută două zapise, carîi coprîndă și arătă totă acéstă poveste, și le-amă pecetluită cu pecetea noastră, și s'au scrisă la mijlocul luminei lui Șaabanu velétu 1140, érá de la Hristosă 1728 Martie în 15.»

Aice venimă éráși la rîndul lui Dimitrașco Hatmanul, la ce au venită mai pe urmă după ce au vedută că nu se póte mistui în Bugégü, teméndu-se că va încápea în mâna lui Grigorie Vodă, de care totă n'au scăpată. Că trecéndu is elü Dunărea cu Adăl-Gherei Sultanu, au mersü până la Babadagü, avéndü lîngă sine pe unü Turcü anume Murtaza negușitorü de aice din Moldova de'lü purta, și acolo 'l-au dusü în gazdă la unü frate a lui Ahmetü - Omul-casa-bașă, care fiindu'i cunoscută 'l-au ținutü ascunsü câteva zile, apoi 'l-au trămisü cu nisce gelepi a lui la Țarigradü la Mihai Vodă. Și mergéndü până la Kuciuk-Kioi, care este aprópe de Țarigradü, au scrisü unü révașü la frate-sëü și 'l-au trămisü cu o slugă a sea cu Mărtaza Turcul së'lü ducă la frate-sëü, la Arnăutü Kioi. Mihai Vodă necum revașul n'au vrutü së'lü priiméscă, teméndu-se că oblicindu'lü Impărăția se nu i se vedéscă și faptele lui, și agiunsurile ce au avutü cu Tătari, că nu în puțină prepusü au fostü. Vedéndü déră Dimitrașcu Hatmanü, că nici acolo nu se póte mistui, 'l-au luatü érá acei gelepi împreună cu Murtaza Turcul și 'l-au dusü la unü satü ce se chiamă Caralarü, în olatul Silistriei, ducéndu'lü în gazdă la unü Turcü; déră era poroncă în tóte olatele de peste Dunăre, ori unde s'arü afla acei boieri se nu se mistuéscă că'sü haini Impărăției, ce së'i prinđă și së'i dee în mâna lui Grigorie Vodă. Decî de frică singurü gazda aceea a lui Dimitrașcu Hatmanul au venitü de au spusü lui Grigorie Vodă, și îndată au trămisü Grigorie Vodă pe Ușërul alü doile, cu Căpitanul de Lipcani, și cu Turcul, și luându'lü în fere de acolo, 'l-au dusü la Iași. Aice se vedeți bunătatea lui Grigorie Vodă, câtü au fostü de bunü; ați înțelesü și hainlicul lui Dimitrașcu Hatmanul, și cu alte soșii; ați auiditü câtă réutate au vrutü së facă lui Grigorie Vodă, că nu numai pricina domniei déră și vieța au vrutü së'i pérđă, care de arü fi fostü unü domnü grabnicü, sëü cu judecată dréptă së'lü judece, ce arü fi lucrati cu dënsul, că nici arü fi fostü priimitü nici cu ochi së'lü vedă, și fôrá de mórte n'arü fi rémasü. Déră Grigorie Vodă, ca unü milostivü și adevăratü creștinü, nu că i-au făcutü vre o réutate, ce și câtü 'l-au ținutü puțină la opréla 'l-au cercetatü cu milă; și dómna sea încă era la o fire cu dënsul, necontentitü ilü cerceta. Și la cea de pe urmă 'l-au și ertätü, cerëndu'i numai chieltuéla ce au datü lui Adăl-Gherei Sultanü prin faptele lui; și din chieltuéla nici a patra parte n'au luatü; dëndu'lü în chizeșia némului sëü 'l-au sloboditü, dicéndü: alte lucruri ca aceste se nu mai facă, și 'l-au îmbrăcatü și cu'nü rîndü de strae, și au mersü la casa lui la Feresci. Déră Dumneđeü ca celü ce este cumpănă dréptă, au arëtatü că Dimitrașcu au rémasü cu vieța; érá județul lui Dumneđeü n'au răbdatü păcatul lui, ce curândü i-au scurtatü zilele, și totuși au muritü cu mórte bună. Érá unü Lupul Drăgușescu, ce era feciorü de boierü pămënteanü rudă cu Iordaki Stolnicul, ce se duse și elü atunce fôrá de nici o pricină cu pribegii la Tătari, și au fostü la tóte amestecăturile la unü locü cu dënsii, și încă cândü au trămisü Adăl-Gherei

Sultanul acelui Mirzacu, de au luat giupănesele boierilor ce s'au scris mai inapoi, venise și elu Bumbașirū, sălbăticiindu-se atunce în nebunie ca cându n'arū fi fostu pământeanu, și atunce 'l-au lăsatu Grigorie Vodă să alerge în nebunia sea; dără pe urmă, încăpându și elu pe mâna lui Grigorie Vodă, érašī prinđindu'lū totū la unū locū cu Dimitrașcu Hatmanul, cu judecata a totū divanul 'l-au spēnduratū. Și cându 'l-au spēnduratū pe dēnsul, totū într'acea și au muritū și Dimitrașcu Hatmanul, la care s'au arētatu dreptū județul lui Dumneđe. Érá și Murtaza Turcul ce au pățitū va pomeni cât va fi viū, și va fi veghere și altora; că după ce i-au făcutū domnul divanū și lui, cu Divanū-Efendi, datu-i-au nisce bătăi la talpe de cele scópte, și după aceste cumplite bătăi, 'l-au și surgunitū cu fermanū Impērătescū. Iordaki Stolnicul, decă s'au simțitū și elu în nebunie, și au vēđutū că au greșitū, și nu mai are locū de mistuitū nici într'o parte, s'au lipitū lūngă unū Sultanū ce se făcuse Calga în locul lui Adāl-Gherei Sultanū, și cu Calga s'au dusū la Krimū unde sosi lui destulă pedépsă și acolo, precum s'au înțelesū de dēnsul la ce stare se afla, dără până la cea de pe urmă, Dumneđe unul scie ce l-a mai întâmpina și pe dēnsul, dreptū fiindū județul lui Dumneđe. Acestū domnū în țilele séle, la alū doele anū a domniei séle, prin mijlocul lui Hrisantū Patriarhul de Ierusalimū, aflāndu-se aice la Moldova, au aședatū scólele de invēțatură pentru carte în orași în Iași, cu cheltuiala sea: scólă Elinéscă, Grecéscă și Moldovenéscă, cu dascăli invēțați, la care scóle nu numai cei săraci, ce nu aveaū cu ce plăti invēțatura, ce și feciorii boierilor celorū mari și micī a tuturilor de obște au eșitū invēțați; și încă și din alte țeri vineaū copii săraci de invēțaū, dintru care nu puțină pomană i-au rămasū, de vreme că nici la o țeră nu era mai próstă invēțatură de câtū la Moldova. Și altele bune și multe ca aceste au rămasū la Moldova de la acestū domnū.

În țilele acestui domnū, în anul 7236 fost'au și bôlă de friguri fórte multă peste tótă Moldova, care se va pomeni multă vreme, că nu unul séu doi într'o casă, ce câți eraū toți zăceaū, și la prostime și la boieri, până și în casa domnului au intratū acea bôlă, din care bôlă Alecsandru Bezede, ce era mai micū, au și muritū, și 'l-au îngropatū în sfete Nicolai cu multă cinste și slavă; pentru care Bezede, au mângăletū Dumneđe pe Grigorie Vodă cu altă Bezede ce 'l-au născutū în đioa sfântului Grigorie, numindu'lū érá pe acestū nume a sfântului, pre care prin darul lui Dumneđe și ruga sfântului poftimū să trăéscă, cu procopselă creștinéscă. Și pre toți câți au fostū în casă i-au orōnduitū bôla acésta, și încă mai alesū pre domnū 'l-au supăratū acéstă bôlă fórte multū, că alții mulți după ce îi întorcea, se mēntuiū de bôlă, érá domnul nici de cum nu se putea mēntui; că s'au bolnăvitū de-cu-véră și până la Martie nu s'au pututū mēntui; numai câte o đī două ilū lăsaū, apoi érá 'lū apucaū, câtū și domnul se spăriese, dără și alții, toți. Numai cele ce 'sī de la Dumneđe, îi cu neputință la ómeni. Érá după ce au datū la primăveră la luna lui Mai, s'au rădicatū Grigorie Vodă din Iași cu tótă curtea sea, și au mersū la mōnăstirea Bărnova; acolo aflāndū aerū bunū și apă bună, au ședutū douē săptămāni, și de acolo au aflatū sănătate, și au rămasū mēntuitū de acea bôlă, și s'au întorsū sănētosū la Iași. Și vēđēndū Grigorie Vodă acolo la mōnăstire casele stricate și pustii, și de vreme că 'și-au

aflată sănătate de acolo, s'aŭ apucatŭ cu chiertueala sea și aŭ făcutŭ nisce case minunate, și unŭ râmnicŭ mare ziditŭ cu pétră pin pregiurŭ, și de asupra râmniculuŭ, cerdacŭ precum se vede. Ce precum aŭ fostŭ véra cumplită cu bóle multe și cu secetă, la anul 7236, că secase apele, izvórele, câtŭ prea puține izvóre rămăsese cu apă, așa și érna în anul ce s'aŭ isprăvitŭ 7237, aŭ fostŭ érnă fórté grea cu omețe mari, de care érnă multe dobitóce aŭ peritŭ, fiindŭ érna înșelátóre, că d'inceputŭ s'aŭ arétatŭ a fi érnă bună, érá pe urmă aŭ căđutŭ fórté grea, și de omețil acestel erni, de primă-vară nu numai văile cele ce aŭ fostŭ cu apă, ce și cele ce n'aŭ avutŭ apă de cândŭ erau, aŭ rămasŭ pline de ape; și vérsăturile apelorŭ celorŭ curgétóre aŭ făcutŭ multă pagubă lucrătorilorŭ ce trăiaŭ pe lângă ape. Fost'aŭ într'acestŭ anŭ și ploŭ multe și bișugŭ în tóte, care timpŭ într'alte vremi vechi n'aŭ mai fostŭ ca acestea; că nemică scădere n'aŭ fostŭ, numai în pânele mari de multe ploŭ aŭ rămasŭ cu scădere.

Dintr'acestŭ anŭ, multe pomeni aŭ rămasŭ făcute de Grigorie Vodă, că ântéiŭ mônăstirea sfântul Arhanghel, Isvorul celŭ nescăđutŭ de vecinică pomenire, într'acestŭ anŭ făcută de Grigorie Vodă, și pricina rădicărei ei, precum se vede s'aŭ scrisŭ pre largŭ. Că acolo era o biserică mică de pétră făcută de unŭ Balica Hatmanŭ a lui Gheorghie Ghica Vodă, și de cum fusese acmu se stricase și nu era nemică; érá acestŭ domnŭ încă din vremea cândŭ descălecuse cu oști în medeanul acela a mônăstirei, în vremea zurbaliŭ care s'aŭ scrisŭ înapoi, de atunci aŭ pusŭ gôndŭ să facă mônăstirea, plăcându'i locul, și să o rădice în stărea altorŭ mônăstiri mari; și cândŭ aŭ purcesŭ cu óstea în giosŭ de acolo, după făgăduință, aŭ datŭ și unŭ sârindarŭ; și aice se vedeți minune, că cândŭ s'aŭ plinitŭ 40 de zile a sârindaruluŭ, étă într'acea zi, aŭ intratŭ înapoi și domnul de la Tătari. Și cu acesta s'aŭ și mai întăritŭ Grigorie Vodă, și agiutându'i și Dumneđeŭ într'acestă anŭ și-aŭ plinitŭ cuvântul seŭ, că apucându-se cu tótă osîrdiea de acéstă mônăstire, cu tótă chiertuélă sea, cu plată deplină la toți lucrătorii, aŭ făcut'o din temelie de nou zidită, și aŭ făcutŭ zidŭ de pétră prin pregiurŭ, și aŭ făcutŭ și turnul din clopotniță peste pórtă, și case domnesci în lăuntru, și aŭ zugrăvit'o pe din lăuntru, și aŭ înzestrat'o cu tóte ce se cadŭ, și aŭ rămasŭ de se numesce mônăstirea lui Grigorie Vodă, precum se vede. Érá din giosŭ de mônăstire, subt medeanŭ, despre răsăritul sórelui făcuse acestŭ domnŭ o grădină fórté frumósă, și în grădină case domnesci, pe forma de Tarigradŭ, că așa și meșteri aŭ adusŭ; și alătore cu casele, havuzuri și cerdacuri, și alte lucruri, și apa âmbra din havuzŭ în havuzŭ pe pétră pin tótă grădina, care era cu felŭ de felŭ de flori, care lucruri altŭ domnŭ n'aŭ făcutŭ, că nime nu póte să scrie frămusețea caselorŭ, și aŭ numitŭ acea grădină Frumósă. La casele aceste eșia adese acestŭ domnŭ, făcea mese mari cu boierii seŭ. Și nu numai acei boieri cu boierie, déră și cei mazili, de la mare până la micŭ, erau pofțiți acolo; care domnie cu cinste și cu pace ca acésta putemŭ dice că altŭ domnŭ n'aŭ fostŭ, precum dovadă suntŭ Letopisițele. Acestŭ domnŭ, totŭ într'acestŭ anŭ, aŭ descălecatŭ și tîrgușorul de subt Galata, și i-aŭ făcutŭ rôndulele cu mare mi'e domnesci, aședându. se se facă și iarmaróce acolo. Acestŭ Grigorie Vodă aŭ adusŭ și apa de la hasna cu mare chiertuélă, și cu meșteri

aduși din alte țări, și au așezat-o dinaintea porței curților domnești, slobozind apă pe trei țevi cu șuruburi, care lucruri altă domnă n'au mai făcută; și mare pomână i-au rămasă, de vreme că acestă orașă era lipsită de apă bună pururea. Intr'acestă ană i-au venită lui Grigorie Vodă și căftană de înnoirea domniei de la Impărăție, și au trâmisi Grigorie vodă pe fiul său Scarlată Belzade cu toți boierii, și cu alaiu înaintea căftanului sub Galata, aducândă acelă căftană din Țarigradă Iamandi Postelnicul celă mare. Deci intrândă în divană, fiindă toți boierii adunați, au stătu domnul în picioră până s'au cetită fermanul, și au îmbrăcată căftanul. Și întâi Divană Efendi au cetită fermanul Impărătesc, apoi și Sandul Sturza vel Visternică au cetită tălcuirea fermanului scosă pe moldovenie de Alecsandru biv vel Sulgeră, întra înțelegerea tuturoră, și au îmbrăcată pe domnul Divană Efendi cu căftană, și pe Postelnicul Iamandi și pe Visternicul ce au cetită fermanul moldovenesce. Și mergândă toți boierii au sărutată pōla domnului, eră fermanul intr'acestă chipă scriea la Grigorie Vodă:

«Alesule dintre Domni Crestinesci, Domnul țerei Moldovei, Grigorie Vodă, îți facemă scire cu acestă pre înălțată fermană impărătescă semnă ală nostru, că fiindă tu slugă credinciosă a impărăției noastre, cu dreptate și cu silință ai slujită în curtea noastră cea slăvită purure stăpânitoare, și până astă-zi la tōte trebile ce ai fostă orōndită de către impărăția noastră să slujesci, adevărată amă cunoscută că ai slujită cu dreptate. De care în totă chipul avemă către tine cea adevărată și neîdoită încredințare, cum că și de acmu înainte totă intr'acestă chipă vei sluji impărăției noastre la tōte slujbele după plăcerea și după cuviința firei noastre cei înalte impărătesci. Dreptă aceea, dintru a noastră deosebită îndurare și bună vrere, ne-amă milostivită către tine, și ți-amă înnoită domniea Moldovei cu întăritură în anul acesta 1141, în 26 de zile a lunei șabană; și pentru ca să te înscințămă de aceasta, etă ți-amă trâmisi și acestă fermană impărătescă, care decă ți-a sosi, porocimă cum ți-amă înnoită domniea Moldovei, erăși să fi domnă, și ocârmuitoră precum ai fostă, și precum nădăduesce inima noastră, să aibi a stăpâni și a cârmui țera Moldovei cu frumósă tocmelă, alcătuintă și chivernisindă tōte trebile țerei Moldovei, și sprijinindă Raeaoa noastră. Așjdere și altele tōte ce ți s'au dată în semă a le aședa și a le chivernisi, să fi silitoră, și nevoitoră, în chipă ca acesta să fie Raeaua Moldovei odihnă în zilele impărăției noastre cei iubitōre de dreptate, și să dormi pre așternutul tău celă de odihnă fōră de grijă. Așa să scii și să cređi semnului nostru celui Impărătesc.»

De aice este erăși oartea Vezirului ce scrie eră la Grigorie Vodă.

«Alesule între Domni Crestinesci și slăvitule între Domnitorii cei ce credă în Hristosă, Domnul Moldovei Grigorie Vodă a căruia sfirșită să se închee cu fericire. Cercetândă cu bună cuvântare, îți facemă scire, că fiindă tu din moșii și strămoșii ței, vechie și credinciosă slugă a puternicii Impărății, și osebită de

slujbele ce ai slujit la trebile Impărătesci cu credință, și cu osirdie, precum vederatū s'aū arătatū și s'aū cunoscutū; așa și de acmu înainte nădăduimū în totū chipul de către tine slujbă lăudată după plăcerea noastră. Ță că din mila și îndurarea cea mare a puternicului Impăratū a stăpînului nostru, și din cea desăvîrșită cunoscință a Impărăției sēle, ărași și s'aū înnoitū domniea țerei Moldovei cu întăritură din anul 1141, și după fermanul celū înaltū Impărătescū ce și s'aū trāmisū ca sē te încredințezi, scrisușis'aū și acēstă carte a noastră și și s'aū trāmisū. Pentru aceea dēră după firea ta cea istēță și drēptă, cunoscēndū noi vrednicia ta cu care ai slujitū, fiindū tălcuitorū divanului Impărătescū în tōte trebile, așjdere înțelegēndū că și acmu la domniea țerei Moldovei te porți înțelepțesce, și cu bună socotēlă, și tōte faptele cele bune cunoscēndū, așa nădejdūimū și de acmu înainte că cu aceeași credință și dreptate te vei nevoi a sluji după cum place nouē; și osebitū de acēsta tu estī cirēcul nostru celū alesū. Și așa sē scil că noi la tōte trebile tēle îți vomū învoi; decī pentru isprăvile tēle nici unū felū de grijă sē nu porți, numai în ce chipū ai chivernisitū trebile țerei până acmu, așa și de acmu înainte sē te nevoesci cu înțelepciune la tōte trebile Impăratului, alcătuindū tōte a le țerei, și sprijinindū Răeaia Impărătescā cum se cade, nevoindu-te cătră isprăvirea și aședarea lorū. Într'acēstū chipū sē te porți, și sē nu părăsesci a ne însciința de tōte cele ce vei socoti trebuitōre și vrednice de însciințare. Și ca acēstă sē fie mântuirea tuturorū celorū ce se plēcă darurilorū lui Dumneșēu.»

Pentru logodna lui Scarlatū Bezede fiul celū mai mare a lui Grigorie Vodă.

Totū într'acēstū anū la luna lui Iunie într'o di Mercuri, s'aū rădicatū Grigorie Vodă cu o sēmă de boieri, și cu tōtă curtea sea, și aū mersū la Deleni satul lui Iordaki Cantacuzino vel Spătarū, de care călătorie nime n'aū sciutū de ce aū mersū Domnul acolo, și se mira și Iordaki Spatarul. Ță cândū aū fostū a cince di Duminecă diminēța, după eșirea din biserică, ță aū mersū Grigorie Vodă la gazda lui Iordaki Spatarul, unde eșise din curțile cele mari, la o căsușoră mică afară din ograda curților; și după cafe aū poftitū Domnul pre Spatarul Iordaki sē aducă o cucōnă mică ce avea de 9 ani sē o vēdă, și ăntēiū aū stătutū Iordaki Spatarul sē nu i-o aducă, arătândū că nu'i obiceiū, și era îngrijitū nesciindū ce va sē lucrede. Apoi aū dus'o după poroncă, și mergēndū sē sērute māna Domnului 'i-aū datū inelul de logodnă cu fiul sēu Scarlatū Bezede; și fiindū de față și Kirū Nișiforū Mitropolitul, s'aū făcutū schimburi de logodnă. Acēstū Mitropolitū aū fostū mai nainte dascalū la Grigorie Vodă și elū 'l-aū făcutū Mitropolitū; macarū că eparhia lui Sidis era pustie de multū, numai fiindū omū fōrte înțeleptū și adevēratū, tū avea Domnul lūngă sine. Vēdēndū dēră Iordaki Spatarul cele ce s'aū lucratū, atunce aū eșitū, și s'aū încredințatū, și s'aū schimbatū grija lui în bucurie; și acēstū lucru în mirare aū fostū și altorū boieri tuturorū, dēcă aū vēdūtū, de vreme

că altul n'aŭ sciutŭ acésta fŏră numai Hatmanul Constantinŭ elŭ aŭ sciutŭ. De aice înainte câtŭ aŭ mai ședutŭ acolo, totŭ cu mese și cu tabulhanele, și veselii și jocuri nu numai boierii, ce tŏtă slujitorimea, câtŭ se vedea la o logodnă domnescă. Și de acolo de la Deleni, aŭ mersŭ Domnul de aŭ vedutŭ și tĕrgul Hărlăului, și aŭ intratŭ în ziditura caselorŭ domnesci; și de acolo aŭ mersŭ la Cotnarŭ; acolo érašii aŭ făcutŭ masă cu toți boierii; și totŭ cu acestŭ felŭ de veselie aŭ venitŭ până la Dumbrava roșie, și acolo nu puțină veselie aŭ făcutŭ, și aŭ venitŭ cu pace la scaunul său. Decî, după Sân-Petru strîngendŭ Grigorie Vodă toți boierii la Frumŏsa, pe cei cu boierie și pe cei fŏră de boierie, tŏtă mazilimea de la mare până la micî, împreună cu giupănesele lorŭ, acolo s'aŭ arĕtatŭ tuturorŭ logodna, făcendŭ unŭ zăfetŭ fŏrte frumosŭ, cu felŭ de felŭ de musică, și decă aŭ inseratŭ cu fășicuri, și cu lumini și pre apă și pre uscatŭ, care lucruri nici o dată în Moldova n'aŭ fostŭ. Acestŭ Domnŭ aŭ avutŭ patru cuconi, și o cucŏnă, și celŭ mai mare aŭ fostŭ acestŭ mai susŭ scrisŭ Scarlatŭ Voevodŭ, și Matei Voevodŭ și Gheorghe Voevodŭ, alŭ patrulă Grigorie Voevodŭ, și domnița Smaranda.

Aice s'aŭ scrisŭ și pentru întŏrcerea dŏmnei Rucsandei din Moldova la Țarigradŭ, maica lui Grigorie Vodă.

Dŏmna Rucsanda viindŭ aice cu fiul său, cândŭ aŭ luatŭ domniea, aŭ ședutŭ aice până la alŭ treile anŭ; apoi vedendŭ atăta bŏlă ce se întĕmplase aice într'acești ani, s'aŭ trasŭ să mĕrgă la Țarigradŭ; ce macarŭ că Grigorie Vodă multŭ aŭ mijlocitŭ să nu se ducă, déră n'aŭ pututŭ, și încă aŭ luatŭ cu sine și pre fiica sea domnița Mariŏra Paharnicésa sora Domnului, și cu multă părere de rău aŭ fostŭ și fiul-său, și tuturorŭ celorŭ mari și mici, eșindŭ din tĕrgŭ Iunie 11, și aŭ petrecutŭ o Grigorie Vodă cu dŏmna sea și cu totŭ alaiul și boierimea până la Șanta; acolo după bucate și-aŭ luatŭ dioa bună toți boierii, érá mai pre urmă Domnul cu dŏmna; la care nu puțină plângere aŭ fostŭ de âmbe părțile și cu cinste aŭ dusŭ o până la Țarigradŭ. Într'acestŭ anŭ și duoĕ Bezedele Engleze, cari purcesese de patru ani de la casele lorŭ de la Englitera, și âmblândŭ prin țĕri, ca să vedĕ țĕrile, și obiceiurile țĕrilorŭ, aŭ venitŭ și pe aice la Grigorie Vodă, pre cari i-aŭ primitŭ cu cinste, și le-aŭ gătitŭ masă la Frumŏsa, și aŭ orŏnduitŭ pre Postelnicul său celŭ mare, și cu alți boieri pre lŭngă dĕnșii, de 'i-aŭ grijitŭ și 'i-aŭ cinstitŭ precum se vedea, și de aice aŭ trecutŭ în țĕra Leșescă dându-le cai și ómeni de 'i-aŭ petrecutŭ. Totŭ într'acestŭ anŭ, la Avgustŭ, s'aŭ tĕmplatŭ trecerea a doi Pași Veziri pe aice prin țĕră; ântĕiŭ Cara Mustafa Pașa de Azacŭ fiindŭ orŏnduitŭ de Impĕrăție să mĕrgă la Hotinŭ, și pe Mustafa Pașa de Hotinŭ 'l-aŭ orŏnduitŭ să mĕrgă la altă cetate la Egribosŭ. Venit'aŭ ântĕiŭ Cara Mustafa Pașa pe de ceea parte de Prutŭ; érá haremul și cu fiul său i-aŭ venitŭ pe de cestă parte de Prutŭ din Galați până în Hotinŭ; decî i-aŭ eșitŭ și Grigorie Vodă înainte cu boierii și cu tŏtă curtea la Zăgărance; și acolo s'aŭ împreunatŭ cu

Paşa; şi măcară că acestă Paşa era omă straşnică, dără pre Grigorie Vodă 'l-aă primită cu dragoste, şi i-aă dată multă cinste, precum n'amă vădută la alte împreunări de Domni cu Veziri ca acesta; şi cândă 'şl-aă luată đioa bună, aă îmbrăcată pre Domnă cu ferege cu blană, şi pe boieră cu caftane, şi aă dăruiă lui Grigorie Vodă ună cală fôrte frumosă împodobită. Decă după sosirea lui Cara Mustafa Paşa la Hotină, Mustafa Paşa încă aă purcesă de acolo şi aă venită pe aice pin Iaşi, şi i-aă eşită Grigorie Vodă înainte la Şorogari, aşceptându'lă cu saivantă, şi viindă Paşa s'aă împreunată sub saivantă. Acestă Paşa era petrecută cu bêtrâneţele; două đile aă şedută în Iaşi, şi cândă 'şl-aă luată Domnă đioa bună, érašl 'l-aă îmbrăcată cu ferege cu blană; érá pre Divană-Efendi, şi pre o sémă din boieră, i-aă îmbrăcată cu feregele, şi aă dăruiă domnului şi ună cală érá fôrte împodobită. Acestă Grigorie Vodă, precum aşı audită după cum i-aă adaosă Impărăţiei cinstea, aşa şi acesti-lalşi Paşi i-aă dată cinste mai multă de câtă altoră Domni; şi toşl ómenii împărătescî flă aveă la cinste; şi nici locuitoriloră acestoră ţeri n'aă lăsată se le fie cu pagubă trecerea acestoră Paşi, că şi chiria loră şi tóte conacele aă plătită elă cu bană. Intr'acestă ană şi Mengli-Gheref Hanul, poftindu-se de aă mersă la Pórtă, mare cinste i-aă făcută Impăratul, care nici ună Hană n'aă avută atăta cinste ce aă avută acestă Hană; şi întorcându-se de la Pórtă, aşedându tóte trebile, aă purcesă la Crimă la luna lui Septemvrie.

Pentru supunerea Tătariloră Nohai despre Grigorie Vodă.

La câtă cale şi supunere i-aă mai adusă până la anul 7238, încă nu amă trecută a nu scrie. Ântăiă pentru tóte gâlcevele şi davalele Tătariloră, cu câte se acolisiaă ei de Moldoveni, unii cerëndă robă, alţii cai, boi, şi altele nenumărate de totă felul de dava, năpăstă, de care pururea erau învéluişl Moldovenii; că davalele loră nu aveă sfirşită nici o dată, şi era supărată marginea şi ţera despre dênşii. Inşă acuma la purcesul Hanului, strîngându-se ei cu toşl, Mirzacişl, şi capetele înainte Hanului, aă stătuă cu toşl la ună cuvântă, poftindă numai se se facă slimă, arătându multe strimbătăşl că vă despre Moldoveni, socotindă că de oră lua ei acea voie de la Hanul se se facă slimă, cu acésta se'sl pótă face răsplătire pentru călcările ce li s'aă făcută loră în vremea oştirăi. Ce se vedeşl dără, cum i-aă întâmpinată şi Grigorie Vodă; că trămiţendă acolo boieră vechii, de aă stătuă cu Nohai la Divanul Hanului, prin mijlocirea Hanului avându-se Grigorie Vodă în bună prieteşugă cu Hanul, cum şi cu alşi toşl ai curţei lui, i-aă oborită tare pre Tătară; că aă isprăvită hogetă la acésta, pentru tóte davalele oră câte ară fi avută Tătară a cere la Moldoveni, seú şi Moldovenii la Tătară, de cândă megieşescă ei cu Moldovenii şi până acum, se fie tóte tăiate, nemică se nu aibă a mai cere, nici Tătară la Moldoveni, cum şi Moldovenii la Tătară. Şi aă rēmasă ţera în bună odihnă, şi în mare rēsufare despre Nohai; şi osēbită de acésta, i-aă chivernisită Grigorie Vodă pe Nohai, de i-aă făcută şi zapisă Mirzacişl, şi Că-

piteniile cu mare legătură, întru acestu chipu numai pe unde le voru arêta vechilii domnului de pe margine, adecă Sărdarul, și alți Căpitanii Pircălabi, locu de pășiune dobitócelorū, în locul Moldovei, atâta se pășescă bucatele lorū pe pământul Moldovei, cu sciință, și cu voie, éră mai multu se nu se întindă; și ei se plătescă hacul pământului, câtu li s'aū orônduitu. Și până la atâta rămăsese de călcați și de supuși Nohaii, câtu ei la atâta smerire nici o dată nu mai venise; însă mai pre largu veți înțelegi din tâlcuirea hogetului, și a zapisului care s'aū scrisu și aici deplinu, precumu scriu cele Turcesci.*)

*) Pe acéstă vreme, și la acestu Domnu, și la acestu velétu 7238, Octombrie în 10 zile, ne-amu născutu și noi fiul dumisale lui Vasili Kogălniceanu fiindu vel Căpitanu de Iași, și Hatmanu dumnului Constantinu Ipsilanti, frate cu Manolaki Ciurci-bașa, pe care 'l-aū omoritū Pórta, avéndu fecioru pe celu mai mare pe Aga Enaki, fiindu Agă lungă domnu, și fiindu iubitū măriei séle lui Grigorie Vodă Ghicai. Atunce m'aū botezatū și pe mine părintele dumisale Constantinu Ipsilantū, marele Hatmanu, și 'mi aū scosu nume din boteđu Enaki, pe numele fiului dumisale Agai lui Enaki, pentru că avémū frate mai mare de 'lū chieama Constantin Kogălniceanu; pentru acésta aū socotit se 'mi dăcă mie Enaki Kogălniceanu, pe numele fiului dumisale; pe care Domnul Dumneđu se'lū pomenescă întru împărăția sea. Éră la măriea sea Ionu, Ionu Neculai Mavrocordatū Vodă, amū intratū în curtea măriei séle la slujba copilăriei din casă, la velétu 7254, de amū slujitū cu dreptate până aū venitū éră măriea sea Ionu Grigorie Ghica Vodă, și éră amū intratū la slujba copilariei din casă, până aū mers Măriea sa cu domnie la Bucuresci, făcend schimbare cu măriea sea Ion-Costandin Mavrocordatū V. V, domniea a treia a măriei séle Ionu Constantin Neculai Mavrocordatū V. V. și éră ne-aū cerutū domniea pe căți-va copii de ómeni, a boierilorū, pe Andrei Donici, și pe Costinū Cartargiu, și pe Mihălaki Jora, și Andrei Beldimanu, și pe Costinū Negri, și alții. Apoi s'aū mazilitū măria sea, și la 1749 Augustu în 20, aū luatū domniea Moldovii măria sea Constantinū Mihai Racoviță Cehanū V. V; și viindū măriea sea la scaunul măriei séle pe la Dechemvrie, m'aū făcutū și pre mine ca pre unū copilū Comisū alū treile, și amū slujitū tótă domniea măriei séle, în Moldova, până la schimbarea măriei séle, de aū mersū la Bucuresci la 1753, făcend-mē atunce Comisū alū doile, slujindu'lū și tótă domniea țerei Romănesci. Apoi m'aū făcutū vătavū de copii, în locul lui Costaki feciorul lui Giuvaergi Manolaki, care implininduse doi pol ani a domniei, s'aū făcutū éră schimbare Domnilorū: mers'aū Constantinū V. V. Racoviță éră la Moldova. S'aū mazilitū Matei Ghica V. V. de la Moldova, și la Bucuresci aū luatū domniea Constantinū Vodă Mavrocordatū; éră Matei Vodă nu s'aū mai invrednicitū la domnie. Éră noi mergendū la Moldova la 1756 Mart, la Focșeni m'aū făcutū vătavū de Aprođi, și pe alții. Și viindū la Romanu, amū făcutū sfințele Blagoveștenii, și de acolo peste douē zile amū purcesū la Iași, sosindū spre sêptemâna patimilorū la Iași. Și dupē ceremonie, a doua di aū făcutū și boeriile, făcendū mare Logofétu pre dumnealui Ionu Bogdanu, și pre D-lui Manolaki Costaki vel Vornicu de țera de giosu, și pre D-lui Iordaki Balșu vel vornicu de țera de susu, și pre D-lui Vasili Razu mare Hatmanu, și Postelnicu mare pre Lăscăraki Giani, și pe Dumitrașcu Paladi vel Visternicu, și pe D-lui Vasile Rusetu vel Spătaru, și pe D-lui Ioniță sin Toderășcu de la Romani Cantacuzino vel Banu, și pe D-lui Ioniță Cantacuzino fiul Domniei sale Logofétul Iorgaki Cantacuzino vel Agă, care aū fostū stătutū și Cămărașu mare în domniea cea d'antéiu până a nu merge la Bucuresci, și pe Iorgaki Costaki Vensi vel Paharnicu, și pe Enaki Costantaki vel Stolnicu, și Pircălabu la Galați, și pe Iorgaki Hrisosculeu Alistarhul vel Comisū, și pe Manolaki Giani vel Sărdaru care pe urmă s'aū invrednicitū și la domnie atătū la a țerei Romănesci câtū și la Moldova. Pe acéstă vreme, ne aflamū și noi în boierime, vătăjia de Aprođi; pe care vreme fiindū că arsese curțile domnesci, până a nu merge la țera Romănescă, și atunce apucându-se aū

Judecata și aședământurile cu Tătarii aice sunt.

Suretul hogetului ce se chiamă Ibra, făcutu de măriea sea Mengli-Gherei Hanu, la purcesul mării sele de la Bugégu la Crimü, veleatü 7238 Septembrie 6.

Pricina acestii scrisori adevërate, acësta este, adecă la anul acesta 1141, măriea sea prea înălțatul și milostivul stăpănu Mengli-Gherei Hanu, fiul mării sele lui Hagi Selimü-Gherei Hanu, însuși măriea sea venindü în părțile Bugégului, pentru ca să puie la bună tocmelă și alcătuală tôte lucrurile Nohailorü Bugégului ce se află locuitorü pe locul Moldovei, și pe alte olaturü apröpe; și cu nevointa mării sele, orönduinduse din locul Moldovei numai 32 cësuri de-alungul, și douë cësuri de-a curmedişü pentru aședământul și locuința lorü a Nohailorü, vechiliü despre amëndouă părțile mësürändü și hotărindü acestü locü; așijdere și pentru câtă supărare și stricăciune s'aü făcutü locuitorilorü Moldovei în vremile rëscölei, aședändü, și alcätuindü măriea sea tôte aceste trebü, cu a sea bună și înțelëptă tocmelă, dupë hatișeriful Impërätescü aședändu-le măriea sea cu legäturi, precum însemneză în hogetul ce s'aü scrisü; venit'aü înaintea mării sele, și înaintea judecätii vechiliü moldovenescü, și aü arëtatü jalobă dïcëndü cã: «fiindü noi raea cu haracü a Impërätiei, la vremile cândü aü venitü într'aceste părți Cătanele, Nohail Tătarii ne-aü robitü copiii, și femeile, și pre mulți i-aü vëndutü în alte părți de locü, așijdere și alte robii și prädü aü făcutü în pământul nostru a Moldovei, și de îndelungată vreme până acmu Nohail n'aü părăsitü nici odată a ne supära cu felü de felü de prädü și de supărări, și pre mulți din noi din Moldoveni, förä de vinä, și förä pricinä aü omoritü, și aü ränitü, pentru care aceste dosägi și supărări, dupë fermanurile Impërätesci ce ni s'aü datü noë mai dinainte, și acmu poftimü dreptate, și ne rugämü ca să nu fimü păgubași, de câte ne jëlumü, ce dupë cum scriü fermanurile Impërätesci ne rugämü să avemü dreptate.» Intru acestașü chipü arëtändu'si jaloba Moldovenii, Nohail äncä aü rëspunsü cu jalobă plängënduse de strämbätate despre Moldoveni, și dïcëndü precum cã: «de multä și îndelungată vreme și până astädü locuitorii Moldovei multä stricăciune ne-aü făcutü în bucate, și în dobitocele nöstre, și cu destule furtișaguri Moldovenii viindü în olaturile nöstre, ne-aü jăcuitü, furändü, și smomindu-ne robii și bucatele nöstre, și cu de acestü felü de supărări, până acuma amü fostü totü dosiți și supärați de Moldoveni, de care și noi ceremü de la Moldoveni tôte ce ne-aü luatü, fășiși sëü furiși, adecă robü, röbe, bucate, și alte ca de aceste strimbätäti ce amü avutü de la Moldoveni din ceputü și până în dïoa

isprăvitü numai partea Divanului și a Spätäriei, bisericile, divanul, cămara. Erä haremul fiindü cã rëmäsese nefăcutü, viindü de la Bucuresci, aü orönduitü pe fratele meu Dlui Constantinü Kogälnicënu vel Medelnicerü, chieitutorü asupra facerii caselorü haremului, fiindü cã nu le făcuse măriea sea Matei Ghica Vodă, în doi poi ani ce aü ședutü în Moldova. Și pe noi, fiindü vätavü de aprođi, m'aü orönduitü bumbașirü asupra curților, avëndü și toți țiganiü Domnesci în sëma nösträ; isprävindu-se până în tömnä cu feredëü dupë cumü aü poftitü la 1756 Octomvrie. Erä la 1757 Martiü, aü venitü maziliea. — Adaosü de Enaki Kogälnicënu.

de astăzi.» Intr'acestă chipă arătându și Nohaii strimbătate, socotitus'aū că a se îndrepta și a se așeđa pira acēsta despre ambe părțile, multe cuvinte, și price și gilcévă s'arū face, și a se curma pira despre ambe părțile cunoscēndu-se a fi unū lucru greū, măria sea Mengli-Gherei Hanul însuși aū socotitū despre ambe părțile, din ceputū și până în sfârșitū, câte gâlcevi și strimbătăți s'aū făcutū, și despre o parte și despre alta, între tōte se rēmie împăcaciune, și făcēndu-se ibra și așeđământū între ambe părțile se se părăsēcă și Moldovenii și Nohaii de tōtă pricea și pira, și gilcéva ce aū între dēnșii, și intru acestū chipū se se curme tōte cuvintele. Măria sea Hanul cu a sea înaltă minte și socotēlă, socotindū a fi lucru cu cale și cu cuviință, precum cu adevēratū așa este, și locuitorii de ambe părțile înaintea măriei séle Hanului s'aū învoitū, și aū trāmsū se facă sulfū și ibra, părăsindu-se de tōte gâlcevile ce aū avutū între dēnșii și lāsāndu-se de a mai cere unii de la alții pagubile séu stricaciunii ce arū fi avutū din ceputū și până în ziua de astăzi. Decī după socotēla măriei séle Hanului, Nohaii și cei ce se află locuitori, și cei de pin pēgiurū, toți Mirzaci, și Tātarii, cu micū cu mare, părăsindu-se de tōtă dāvaoa și pricea ce aū cu Moldovenii, după socotēla legii, și a judecāței, prin mijlocirea vachililorū nēmului Nohāescū anume: AslamūMirza din nēmul lui Ora-olu, și Caspolatū Mirza din nēmul lui Mamai-olu, și Ismailū Mirzadin nēmul lui Or-Mehmetū-olu, așijderea și despre partea domnului Moldovei Grigorie Vodă Scārlatū-zade, și despre partea a tōtă boierimea și locuitorii țerei Moldovei, fiindū vechilii din boierii domnului Moldovei, Enaki Logofētul, și Alecsandru Postelnicul înaintea judecāței, lāsatu-s'aū și s'aū părăsitū de tōtă dāvaoa și pricea ce aū cu Nohaii din ceputū și până acmu. Decī vechilii despre ambe părțile, intr'acesta chipū învoindu-se, aū făcutū unii către alții ibra și sulfū, și bună învoelă, și poftă, s'aū învoitū și s'aū îmbrăcatū după pofta lorū. S'aū scrisū acestū hogetū la mijlocul luminiū lui Seferū la anul 1142. Marturī, Sefer-Cazi Mirza, și Rel-Calga marturū, Mehmetū-Mirza marturū, Salușū-Mirza, Mansirū-olu marturū, Adāl-Beiū Caigatū marturū, Murtaza-Aga, Șaulhanī-Cazi marturū, Cazi-Beiū marturū, Huabdula Cazi Aga, Husainū-Aga marturū, Fetula-Efendi marturū, Mustafa-Efendi marturū, și toți alții din divanul măriei séle Hanului marturī.

**Suretul zapisului Tătarilorū Nohai ce aū datū la mână măriei séle lui Vodă.
Velētū 7238 Septemvrie 6.**

Pricina acestui zapisū este precum în anul 1141. Măria sea înălțatul, și milostivul stăpānul nostru Mengli-Gherei Hanū, trāmițindū arzū la Impērație, pentru ca se ni se orōnduēcă din pāmēntul Moldovei locū de așeđământū și de pășunarea bucatelorū, după arzul măriei séle, cu sciința măriei séle domnului Moldovei, orōnduinduni-se cu fermanū Impērațescū din pāmēntul Moldovei 32 cēsuri de-a-lungul și 2 cēsuri de-a-curmezișul, care locū fiindū din ceputū chiarū locū moldovevescū, și de folosul și hrana pāmēntului Moldovei; măria sea Hanul, împreună cu măria sea Pașa pāzitorul Tighinei cu Hatisherifū Impērațescū

aă hotărită, și aă măsurată, și aă lămurită hotarul acestui locă mai susă pomenită, orânduindă pentru cei ce voră locui pe acelă locă a Moldovei, 32 césuri de-a-lungul și 2 césuri de-a-curmezișul, se dea, osăbită de ușurul ce este obicînuită plată, și chirie pentru locă. Care legătură noi amă primită, adecă: pentru Nohail ce voră locui pe acelă locă a Moldovei, se și dea ușurul și hacul pământului și tătă plata deplină. Și cu învoința noastră și a tuturoră bătrîniloră nostri, făcudu-s'aă și hogetă după legea noastră, întru care s'aă însemnată tôte legăturile aceste cu carele noi toți ne-amă legată, și amă priimită, și după cum însemnédă hogetul, aședate fiindă aceste tocmele și orânduiele, noi toți, aședându-ne ca se locuimă pe partea locului Moldovei, unde ni s'aă poroncită. Inșă cunoscându noi că pentru pășunatul dobitóceloră noastre omă avea lipsă și strimtóre, agiuns'amă cu rugăminte la divanul măriei sele Hanului stăpânului nostru, rugându și cucerindu-ne ca se ne isprăvescă puțină nevoie, numai pentru dobitóce și păstorii nostri se se póta pășuna pe une părți de locă a Moldovei, de pre care ne-amă rădicată noi, fiindă acele părți de locă de acéstă dată nelócuite de raiaoa Moldovei, și deșerte aflându-se acele părți de locă, ne-amă rugată ca se avemă voie a ne pășuna dobitócele noastre o sémă de vreme. Decă măriea sea Hanul, milostivindu-se asupra noastră, trămis'aă către măriea sea domnul Moldovei cinste iarlicul măriei sele, și despre partea noastră a Nohailoră pe Caspolată Mirza anume, și pe Cantemiră Mirza, și pe Ișă Mirza, și pe Sultană Mambetă Mirza, împreună cu omul Măriei sele, cu póftă pentru acéstă ispravă; cari împreunându-se cu măriea sea, și arătându-se pófta și rugămintea noastră, răspunsu-le-aă măriea sea, cum că acele locuri suntă pentru trebuința locuitoriloră Moldovei, și pe urmă pe acele locuri este se se așede și se locuésă raiaoa Moldovei. Intru acesta chipă arătându-le măriea sea domnul Moldovei, Mirzacii acei de mai susă pomeniți, vechilii nostri, răspundendu într'acesta chipă, s'aă apucată, de vreme că acele părți de locă pre care póftimă noi se ne pășunămă dobitócele se află deșerte de acéstă dată de locuitori, pre acele părți de locă póftimă se ni se dea voie de pășunată o sémă de vreme; érá în părțile ce oră fi trebuitóre pentru locuitorii Moldovei se nu ne atingemă, ce numai se pășunămă în părțile unde ne voră arăta Ispravnicii și zapcii margineloră Moldovei; érá peste voia loră se nu avemă a călca aiurele, și despre care ne ară arăta ei că este de trebuința locuitoriloră Moldovei îndată fórá nici-o întârziere se avemă a ne rēdica dobitócele; și osăbită de acéstă, apucându-ne noi se dămă măriei sele Domnului Moldovei alămă îndoită pe bucatele noastre. Măriea sea plecându către pófta și poronca măriei sele Hanului, și sfātuindu-se la acéstă și cu al seii boieri a Moldovei, într'acestă chipă aă dată răspunsă dicendu: precum pentru pășunea dobitóceloră, de-omă cum-va páși noi peste legăturile și aședeméntul ce se însemnédă mai giosă, nici ună césă se nu ne lase dobitócele pe locurile Moldovei se le pășunămă; așijderea și dobitócele noastre se aibă a se pășuna numai pe acele părți de locă care ne-ară arăta Dumnealui Sērdarul și Dumnealui Căpitanul de Códru, și afară din cuvéntul acestoră boieri a măriei sele, nici ună pasă se nu páșimă, nici se facemă câtă de puțină supērare cui-va, nici se cutezămă a face pe pământul Moldovei ló-

cașu aũ sălașu pentru păstorii nostri, ce numai se aibă a'și purta păstorii nostri după obiceiul lorũ câte o oba în carũ ;  ră din oba afară, pe locurile acelea, se nu fimũ volnici a bate parũ, seũ țerușu; fără de cătũ vitele n stre fiindũ la ernaticũ, și fiindũ trebuință pentru vițeii nostri se stea sub acoperem ntũ, numai pentru vițeii nostri se avemũ voie d'inceputul erneli p nă în sfirșitũ, a ne urzi pe locurile unde ne arũ ar ta zapcii măriei sele c te o colibă ce se chiamă t tăresce aranũ ; noi singuri se avemũ a le urzi la începutul erneli, și  ră noi singuri se avemũ a le strica la sfirșitul erneli.  ră de nu le-amũ strica, pe cum ne apucămũ,  menii măriei sele se aibă a le da focũ, și a ne r dica cu totul. Așijderea și din st p nii dobit celorũ, cari orũ avea dobit ce la ernaticũ seũ la v c ritũ, Mirzacii fiindũ, seũ Cara T tari, fiindũ trebuință se'și cerceteze dobitócele, de arũ vrea se m rgă la dobit ce se le v dă, se aibă a merge  nt iũ la boierii măriei sele diregătorii marginelorũ, adecă la S rdarul și la C pitanul de Codru, și la P rc labul de Lăpușna, și ar t ndũ și nevoia și trebuința lorũ ca se m rgă se'și v dă dobitócele acolo unde se p șun dă, așa cu sciința lorũ se aibă voie a merge ;  ră fără de voia și cuv ntul acestorũ boieri, nime din noi se nu aibă voie a călca pe părțile Moldovei.  ră de s'arũ afla cine-va din Nohai cu pricina dobit celorũ se vie pe locurile Moldovei, ori păstorii nostri cu vre-unũ chipũ de s'arũ ispiti a face vre-unũ sup rũ od ilorũ, seũ finețelorũ raielei locuitorilorũ Moldovei, seũ de s'arũ afla cine-va din Nohai, seũ dintr'altii, și s'arũ ispiti a face c tũ de puținũ valũ seũ c tũ de puțină stric ciune finețelorũ, od ilorũ, dobit celorũ, p nilorũ, seũ s m n turilorũ, unul ca acela se aibă a se prinde, și legatũ se se tr mită la Iași, și acolo se i se dea certare precum se cade. Și pe locurile unde s'arũ pășuna vitele n stre, ori c ndũ ne-arũ ar ta și ne-arũ dice boierii ce s'au disũ mai susũ, cum că părțile acele suntũ trebuitore pentru locuitorii Moldovei, indata se avemũ a ne r dica dobitócele de acolo fără de nici o  nt rziere și price.  ră pentru al mul  ndoitũ, apuc ndu-ne noi ca se d mũ măriei sele Domnului Moldovei, m riea sea n'au primitũ a ne lua al mũ  ndoitũ, și ne-au ar tatũ c  g ndul măriei sele nu este se iee de la noi al mũ  ndoitũ, nici se l comesce a lua de la noi bani  ndoiți pentru pășunatul dobit celorũ n stre ; ce numai pre c tũ însemnédă în hogetũ at ta primesce și m riea sea se iee de la noi. Pentru care și noi ne-amũ apucatũ ca se d mũ deplinũ precum însemnédă în hogetũ, t te deplinũ fără nici o pricină și pregetũ, și afară din hotarul acesta la nemică se nu p șimũ, nici c tu'i o palmă de locũ, nici prin dobitócele n stre se nu avemũ a supune, și a tăinui dobitócele raielei, sau a negușitorilorũ. Și dintr'aceste leg turi din t te c te s'au pomenitũ mai susũ, de omũ p și c tũ de puținũ și de n'amũ p zi aceste leg turi t te, se aibă voie m riea se a ne sc te t te dobitócele afară de pe locul Moldovei. Deci într'acestũ chipũ, ca acela ce ne este nouă în folosũ, după buna și  nalta socot lă a măriei sale Hanului, vechilii nostri viindũ cu r spunsũ înainte măriei sale Hanului, înainte divanului măriei sele, noi toți amũ primitũ ac stă legătură și acestũ r spunsũ ce ni 'l-au datũ despre partea măriei sale Domnului Moldovei, și t te le-amũ primitũ noi cu toți Mirzacii și b tr nii Nohailorũ, și ne-amũ apucatũ că de omũ p și c tũ de puținũ afară din hotarul acestui zapisũ, m riea sea Domnul Moldovei se aibă a ne goni do-

bitócele peste hotarul celú de douë césuri. Intr'acésta chipú ne-amú legatú cu toþii cu acestú temasucú alú nostru, carele pentru ca sé fie tare și incre-dinþatú cá cu sciinþa și cu pofta nóstrá a tuturorú s'aú scrisú, s'aú alcátu-itú, și s'aú datú la mâna máriei séle Domnului Moldovei lui Grigorie Vodá, la mijlocul luminei lui Seferú în anul 1142.

Iscãliþi: — Șitacbeiú, Ismailmírza, Batármírza, Kelmehmetú, Docuzolu, A-slanolu, Nevrutmírza, Hagibeiúmírza, Aslanmírza, Giaunmírza, Mamaiolu, Ka-ziolu, Azametolu, Aliolu, Iskendermírza, Isufbeiorú, Hagibeiúmírza, Canmír-zaolu, Mehmetolu și Beimírzaolu.

Aice amú scrisú pentru cei nemulþãmitori și lacomi, cum îi tẽmpinã Dum-neþeú și pecatul lorú.

Era unú boierú de țérá anume Dumitru Macri Banul, carele era fórte so-cotitú, și destul miluitú de Grigorie Vodá, cá, precum aþi cetitú înapoí, cá ân-téiú ilú făcuse Banú mare, érá mai pe urmă schimbându'lú din bãnie 'l-aú fă-cutú Staroste de Cernáuþi; și ilú avea Grigorie Vodá în cinste și în trecere ca pe fieșcare din boierii mari. Dérá elú ce mulþămitá aú datú lui Grigorie Vodá! Cá nu 'i-aú sositú, nici s'aú îndestulatú de câtá bogáþie avea, findú mai bogatú de câtú alþi boieri, ce încá s'aú sculatú, și din slujba vácãritului de la Cernáuþi ce'l dedese Grigorie Vodá în séma lui, aú făcutú viclesugú și aú furatú o somá de bani din vácãritú, și dintre altele din tóte ce i se di-dese în séma, s'aú aflatú vicleanú. Acestú felú de mulþămitá aú datú acestú boierú lui Grigorie Vodá, pentru cea multá milá ce'lú miluise. Ce Dum-neþeú celú dreptú ce nu priimesce strimbátate, n'aú suferitú, ce 'l-aú tẽmpi-natú, cá aú aflatú Grigorie Vodá viclesugul lui, și aú trãmisú pe vátavul de co-pii și 'l-aú adusú pe Banul Macri în fére și în urgie de acolo de la Cerná-uþi, și 'l-aú pusú la închisóre. Inse findú acestású domnú milostivú, cum aþi cetitú înapoí de bunátatea lui, altá pedépsá nu 'i-aú datú, precum i se càdea ca unui viclenú, fórá câtú cincí pungi de bani aú luatú de la dẽnsul glóbá la Visterie, și paguba þinutului ce făcuse, și éráși 'l-aú sloboðitú lipsitú din cin-stea ce avusése, și aú făcutú staroste în locul lui Macri, pre Radul Racoviþá Jignicerul, feciorul lui Dimitrașcu Hatmanul.

Totú într'acéstú anú făcut'aú Grigorie Vodá și acéstá pomaná: Era unú o-biceiú réu aice în țérá: pogonãritú de vii, scornitú de alþi domni vechi mai din nainte; pentru care din pricina acestui obiceiú, multe vii a mõnãstirilorú și a altorú pãmẽntení, sé pustiese. Acestú domnú Grigorie Vodá socotindu'l a fi obiceiú réu, din buná voia sa neíndemnatú de boieri, ce din singurá so-cotéla sa socotindú cá nu'l dreptú sé dea ómenii și pogonãritú și vácãritú, ce aú rádicatú pogonãritul și aú poroncitú sé nu mai fie, și aú rémasú résu-flare și ómenilorú și domnului vecinícá pomenire platá de la Dumneþeú. *)

*) Pãná aice Cronica este tradusá grecesce în manuscriptul ce se pãstrézá în biblioteca regalá din Paris. — Pe lingá aceste apoí mai adaoge și Enaki Kogálniceanu urmátorele: »Acestú Domnú Grigorie Vodá, dupé ce aú făcutú alte multe și bune în pãmẽntul acesta, a

Și petrecându Grigorie Vodă în veselie și cu bucurie, și prea bine ocărmuindă, și împlinindă în domniea acésta șese ani, aă cerută domniea țerei Romănesci. Și făcându-se schimbare între Grigorie Vodă domnul Moldovei și între Constantină Vodă, feciorul lui Nicolai Vodă Mavrocordată domnul țerei Romănesci, s'aă gătită Grigorie Vodă de merindele cuviinciose pentru cale, asceptându pre Skimni-Agasi ce era rōnduită de la Impărăție ca să rēdice pre Grigorie Vodă din Moldova, și s'elū ducă s'elū așede în scaunul țerei Muntēnesci. Și așa dupē obiceiū, pornindu-se, 'l-aă dusū de 'l-aă aședatū în Bucuresci în scaunū.

SFĒRȘITUL CRONICEI ANONIME.

Moldovei, aă mai făcută și unū turnū mare, și mai naltū de câtū tōte turnurile mōnăstirilorū de-asupra porții curței domnesci, puindū și unū clopotū mare, fiindū și ceasornicū de bătea tōte cēsurile țilei, de se auăia peste tōtă hora, și mai giosū de ceasornicū făcu unū locū impregiurul turnului acoperitū cu ferū albū, de ședea meterhanéoa Domnului de bătea în tōte țilele chindia cea obicinuită, petrecendū Domnul cu veselie și cu bucurie, care nu credū că a fi petrecutū altū Domnū, chivernisindū și pre toți pāmētenii cu bună cārmuire de care erau toți mulțamiți. Și petrecendū tōtă domniea cu libovū, și cu zeefeturī, și cu plimbări, cu tōtă curtea măriei sēle, la care împlinindū intru acéstă domnie ani șese, s'aă apucatū de 'și-aă isprăvitū domniea țerei Romănesci.

**LEA TOPIȘETUL
ȚEREI MOLDOVEI**

DE LA A DOUA ȘI PÂNĂ LA A PATRA DOMNIE A LUI
CONSTANTINŪ MAVROCORDATŪ V.V.

SPATARUL IOAN CANTA

(1741—1769)

A doua domnie a lui Constantin Mavrocordat Vodă,

După ce a venit aproape de Iași Constantin Vodă, eșitu-i-a înaintea toată boierimea, cu multă bucurie, știindu-l din domniea d'ântei că este om blând și bun, era a patra zi a boieritului după obicei: Sandul Sturza vel Logofet, Costaki Razul vel Vornic, Iordaki Canta vel Vornic, Ianaki Grec Hatman, pre feciorul lui Adămiță vel Postelnic, Andrieș Roset vel Spatar, Manolaki Costaki vel Ban, Ștefăniță Roset Pribagul vel Paharnic, Toder Păladi vel Visternic, Ion Bogdan vel Stolnic, Chiriță Dracul vel Comis, Iordaki Ruset Baston vel Medelnicer, Dumitrașcu Păladi vel Clucer. Și după ce a boierit pre acești veliși boieri, a făcut și altă socotelă; a pus trei boieri judecători în Iași, pre Ion Neculcea biv vel Vornic, pre Iordaki Dulgheriu Grec biv vel Postelnic, și pre Aristarh Hrisosculeu biv vel Ban, să fie împreună cu velișii boieri la toate treburile, judecățile și sfaturile nelipsiți, și le-a rânduie și lăfă câte 50 lei pe lună fiescă căruia boier. Așijderea a mai ales și câte un boier mazil, și i-a făcut Ispravnic pre la toate ținuturile, și le-a dat ținuturile cu slujbele în mânele lor; și le-a ales să iee răsura jumătate mai mult de cât soțiile lor. A mai ales și pre alți boieri mazil, cari n-au încăput la boierii și la Ispravnicii, și au fost în rîndul velișilor boieri; pre toți aceia a porocit să i pue la slujbe, și le-a rădicat dăjdile, să nu deie nimic, nici feciorii lor. Pre mazilii din rîndul de gios le-a pus dăjdi ușore. Rădicat a dajdiea tuturilor mănăstirilor, și a tuturilor preoților, și a diaconilor să nu deie nimic. Câte judecăți se făcea, toate le scriea la condica judecătoriei din Iași, și Ispravnicii pe la ținuturi. Când făcea divanuri, toate judecățile le orînduia la boierii din Iași sau la Ispravnicii ținuturilor; era decă nu le plăcea omenilor judecata boierilor, venia la divan cu mărturia boierilor, și însuși el cerceta mărturia; și după cum socotia așa și hotăria. Ales a șese logofeți de taină de sta înaintea lui, cetia răvașele și le făcea răspunsuri; era treia logofet punea pecetea domnescă și toate răvașele le scriea la condică. Era Izbașa om din curtea lui; acela strîngea toate răvașele de la omeni, și le scotea răspunsuri fără de nici o cheltuie; ce numai ce dau dieilor câte două parale răvașul. Ispisoclele câte mergeau la dînsul toate le scriea la condică; mănăstirilor a făcut obicei vecinilor, să lucrede după cum a lucrat și mai înainte; era alți omeni străini cari voru șede pre moșiile lor, să lucreze numai câte 12 zile, și să le deie a deca din toate. Boierilor și mazililor le-a făcut obicei să lucrede cu omenii lor, cari oru șede pre moșiile lor cât le va fi voia și cât oru pute. Inse numai aceia ce voru șede pre moșiile lor să lucrede, era pre alte moși a altor omeni să nu se întindă a stăpâni. Pre țera a scos antei bani stégului câte o sută cinc parale noi; acele cinc parale să fie a boierilor ce voru strînge bani; era o sută parale să mergă la Visterie. Așdat a să fie

patru ciferturi într'unu anu; câte o sută cincî parale se dee fiesce ce omu căsarü; holteiul celü cu pärinți câte cincî decî și cincî parale; și le-au datü peceți tuturorü tipärite, anume pe feile lorü, numele și porecla; și dupë ce s'au cisluitü le-au datü zlotasi și isvode, și la Visterie le-au scrisü la condică. Făcut'au obiceiü zlotasi se nu supere pre ömeni cu nemică, ce dintru acele cincî parale se'si cumpere măncare, finü, grăunțe, și ce le arü trebui tôte cu bani se'si cumpere. Alte obiceiuri rele ce erau mai înainte se nu fie, nici spurcatul și stingerea norodului, acelu cu nume uritü văcăritü, (numai Grecilorü dragü förte), se nu fie, nici pogonăritü, nici conța, nici adăoșagul, nici jacuri de ciocoi se nu umble prin ömeni asupraindu'i. Țerei de giosü le mergea prea bine, era țerei de susü fiindü prădați de oșteni, și lipsiți de pâne le mergea mai greü; cam fugiau din cei sëraci, era cei mai cu puținți erau mulțumiți. Dat'au mare strinsöre de cercaü pre ömeni, și pe unde îi aflaü îi băteau; era pre vornici carii tăgăduiau pre ömeni, îi dau pe ulițe și'i trämiteau la ocnă. Mai adevérit'au că de'i va eși somă bună de bani, a rădica desătina și văcăritul boierilorü mazili și mănăstirilorü, și toți s'au bucuratü. Boierilorü celorü mari au datü câte cincî decî și șese ömeni scutelnici, altorü boieri mazili câte douë-decî, câte cincî-spre-dece, câte dece, câte cincî și câte patru ömeni scutelnici. Dat'au și la giupănese sărace câte cincî-spre-dece, câte dece ömeni scutelnici, socotindü dupë boieria bărbațilorü lorü.

Au venitü de la Pörtă unü Turcü cu fermanü se ia pre Lupul Aga feciorul lui Anastasi Vornicului de lemne; fermanul scriea la Constantinü Vodă se caute se'lü trämite la Țarigradü, și se'i scrie tötă averea dupë pira Turcilorü și a Lipcanilorü din Hotinü, dicëndü că 'i-arü fi jăcuitü Lupul Aga fiindü Părcalabü în ținutul Hotinului, și cum că au fostü agiunsü, cu Moskali și este bogatü förte. Decî mărilea sea au cercetatü, și dovedindu-se că Lupul Aga nu este vinovatü, prin marturii din Moldova și prietenii sei de la Țarigradü, au scosü pre Lupul Aga dintr'acéstă primejdie; chieituit'au atunce Lupul Aga șapte decî și cincî de pungî de bani; era mărilea sea și cu boierii douë-decî și cincî de pungî de bani. Așa este năpatea turcescă.

Intru acestü anü 1742, au venitü de la Pörtă multe havalele asupra țerei; la Vozia au trämisü 800 salahori; 150 care cu câte-va mi chile griü, le-au trämisü la Pörtă. Lui Casap-bașa i s'au datü câte-va pungî bani, de au cumpëratü ömenii lui oi Impërătesci.

Cnézul Romanțovü, solul celü mare Moskicescü, s'au întorsü de la Țarigradü, și viindü érna la Tighiné cu trei mi ömeni, au zëbovitü douë luni; și dupë poronca Porții, de tôte ce le-au trebuitü țera le-au purtatü de grijă până la purcesul lorü. Venit'au de la Sant-Petersburgü și solul celü mare turcescü, și é-răși țera le-au purtatü de grijă de tôte ce le-au trebuitü, până 'l-au trecutü Dunărea la Galați; și aceste havalele au cuprinsü mare somă de bani. Și pentru aceea și Constantinü Vodă au mai adaosü câte douë ciferturi pe anü, a-decă șese ciferturi pe anü.

Totü într'acéstü anü 1742, mărilea sea Elisaveta Petrovna, fata marelui Petru Imperatorü a tötă Rusia, au stätutü Imperatriță a tötă Rusia. Coronația ei au fostü într'acelașü anü 1742 Aprilie 25 zile. Mai susü pomenitul Antonie

Mitropolitul Cernigovului (carele întâi a fost mitropolit Moldovei), s'a învrednicit a fi și a sluji sfânta liturghie împreună cu alți Arhiepiscopii Sinodalnici, în ziua coronației mării sale, în preaslăvita și Impărătesca cetate a Moskului, în Sobornaia biserică a Adormirii Maicii preacurate. Pre numitul Antonie Mitropolit, marea sea Imperatrița Elisaveta Petrovna, din Cernigov, l'a mutat la altă eparhie mai mare ce se cheamă Beligrad și Oboian; șese ani a fost Mitropolit acolo, și s'a pristăvit acolo în anul 1748 Ianuarie în 2 zile.

Acest domn cu domniea întâi a urmat cu obiceiurile altor domni; era într'această a doua domnie multă supărare a făcut țerei cu obiceiuri noi, și măcar că în doi ani ce a domnit, văcărit n'a scos, dera a scos hârtii pre totă luna; și sărac și bogat, și tânăr și bătrân, tot omul se aiba pecete în senu, și pre totă luna cerea capuri; și mulți oameni de frică și de sărăcie fugiau prin munți și prin codri, și mulți periau de frig și de fome, și mulți din fruntașii satelor, s'a primejduit cu ulița, și le-a ras barbele, și câte 20 ciferturi lua pre an.

Cu pisma ce pusese cu alți domni, a adaos mucarele Visteriei Impărătesci și poclonele la toate porțile, care toate acele a rămas greutate țărilor; și tot norodul îl blestema. Dera acest păcat pôte l'a fi răsplătit cu silința ce a făcut de a scos Turcii din țară, cari se lăpășeau prin totă țara, și nu era mult, de răul Lajilor, se se prăpădescă și legea cu totul. Impăratul Turcesc l'a mazilit din domnie, și l'a dus la Țarigrad; era în locul lui a pus domn pre fratele său Ion Mavrocordat Voevod.

Domniea lui Ion Mavrocordat Vodă.

În anul 1743, a încăput domn Ion Mavrocordat Vodă, și a domnit patru ani. Acesta a adaos văcăritul doi lei trei-deci bani de vită era, și de vitel nou-deci bani; și vera cinci-deci parale de vită. A adaos și ciferturile pe an, câte cinci-deci ciferturi, (?) și un rînd de hârtii câte trei lei galbenul. Și măcar că toate dădiile tot cu spor le-a luat, a scos și goștina câte un spre-dece parale de oie. Atâta pomană a făcut în domniea lui, că a zugrăvit biserica pe din lăuntru cea din curte. Datoriile domniei nu le-a putut plăti, fiind că toate rădemaș asupra boierilor, și le făcea cine cum îi era voia. El căuta mai mult zefurile cu mese mari, și cu mezile de Țarigrad, și noaptea umbla prin țirg cu veselii și cu jocuri; și când s'a mazilit, a rămas dator pre la neguțitori, și altă dată n'a mai venit domn. Impăratul Turcesc l'a mazilit, era în locul lui a pus domn pre Grigorie Ghica Voevod. Patru ani a fost domn; s'a dus la Țarigrad, și după aceea n'a mai eșit domn; la grea sărăcie a rămas la Țarigrad și a murit.

Domniea a treia a lui Grigorie Ghica Vodă.

În anul 7255 Iulie 10, a domnit Grigorie Ghica Vodă, numai de la Iulie până la Fevruarie, și a luat vâcăritul de văr câte nouă-deci bani de vită. Scos-a și peceți de câte patru lei, și de trei, și de doi, și de un leu; și de erna lua vâcăritul. S-a schimbat cu domniea în țera Muntenescă; era în locul lui a venit domn Constantin Mavrocordat Voevod. Între schimbarea acestor domni s-a timplat o erna mare, începând a ninge din nouă zile a lui Martie, a ținut până la sfârșitul lunii și a perit multe vite a locuitorilor. Și cu mare greutate a mers Grigorie Vodă de la un scaun până la altul; șapte ani a domnit, și din poronca Impăratului Turcesc a mers domn în țera Muntenescă, era în locul lui a venit domn Constantin Mavrocordat Voevod.

Domniea a treia a lui Constantin Mavrocordat Voevod.

Domnit-a Constantin Mavrocordat Voevod un an și șese luni. Vâcăritul pre vite n-a scos; numai ciferturi pe totă luna după rânduiala hârtiilor ce scosese Grigorie Voevod. S-a mazilit și s-a dus la Țarigradu; era în locul lui a venit domn Constantin Racoviță Voevod.

Antea domnie a lui Constantin Cehan Racoviță Voevod.

Acest domn, luând antea domnie prin mijlocirea Grecilor, a lui Iordaki Stavarak Spătar care era cu totul de Pôrta Impărației Turcesci, și câte vra el cu Manolaki Spătar socrul lui, acele făcea. De mare supărare ce avea domni, și boierii țerei, a prebegit toți boierii din țera, unii la Bugă la Sultanul Tătaresc, alții în țera Leșescă, alții în țera Ungurescă; și însciinându-se Impărația Turcescă și Pașii de pre la cetățile Moldovei și de pre la alte sarhaturii de prin pregiur, a trâmisi bumbășiri ca să prindă pre Stavarak să taie capul, să-l ducă la Pôrta; și prin mijlocirea Hatmanului Costaki Razul, a scăpat și a fugit, și mergând la Țarigradu, cu altă nu s-a putut mistui, ce s-a închinat la Ortaoa Enicerilor, și așa și-a scăpat viața. Stavarak mai pășise una ca acesta și în țera Muntenescă, când a mers Miha Racoviță Voevod. Constantin Vodă cu multă cheltueală și cu mijlocirea Pașilor a întors pe toți boierii la locurile lor. A domnit cu pace trei ani cu toți boierii bine. De atâta era strașnic, că mânca afion dimineața și la vreme de chindii bea pelin cu ulciorul, și preste totă ziua se afla tot vesel, dăru trebile și le căuta cu totă rânduiala; și-a plătit datorii domniei la Țarigradu, și a câștigat câtă-va somă pungi de bani. Dâna i-a murit aice, și copii nu i-a rămas; a îngropat-o în mănăstirea Golia. Era o biserică de piatră în Păpăuși la Botoșeni făcută de Stefan Voevod cel

bătrân; i-a dată tóte moșiile tătâne-său lui Mihaï Vodă, și a dată o mănăstire cu Egumenă și cu sobor, închinând-o la patriarhia Antiochiei, unde este hramul sfântului Nicolaï. A dată agiutor și la mănăstirea Precista în Roman. Făcut'a dată și o biserică de lemn în Focșeni; și schimbându-se cu domnia de aici, a dată mers în țera Muntenescă domn; era aici a dată venit domn Matei Ghica Voevodă.

Domnia lui Matei Ghica Voevodă.

În anul 7262, a dată venit domn Matei Ghica Voevodă. S'a dată arătată multă strășnică asupra boierilor, dera nimerii nemică nu făcea; numai câtă se mânia pre vre un boier mare, arunca urgia asupra boierinașilor slugi din curtea domnescă. A dată domnită 2 ani și 6 luni; multă bine a dată luată cu dăj-dile țerei, dera nemică nu s'a dată alesă, că toți i-a dată mâncată Grecii, că adusăse multime de Greci cu densus. Acesta a dată aședată veniturile boierilor. 'L-a dată mazilită, s'a dată dusă la Țarigrad, și domn n'a dată mai putută se mai vie, fiindă că Grecii ce'i mâncase venitul domniei lui, mergendă la Țarigrad, l-a dată lăsată toți, și încă i-a dată scosă și nume de nevrednică; era aici a dată venit domn Constantin Cehană Voevodă cu a doua domnie.

Domnia a doua a lui Constantin Racoviță Voevodă.

Acestă domnă într'a doua domnie a dată arătată mare milă și faceri de bine țerei Moldovei, și a dată mântuită păcatele părintelui său lui Mihaï Vodă. Fost'a dată anteiă o dajde grea, văcăritul, scosă încă de Duca Vodă celă bătrân, care s'a dată fostă legată de Antionă Cantemiră Voevodă, cu toți Arhierii țerei și boierii, socotindă că acea dajde rea și grea de apururea este de mare stricăciune pă-mântului. Era Mihaï Voevodă părintele său, în ală treile domnie, avendă capi-chihăi Greci la Țarigradă pre Aristarhă Postelnică și Constantină Postelnică, (măcară că erau Bezedelile se la Țarigradă, luandă Turcii acestă obicei, după ducerea lui Dumitrașcă Voevodă cu Petru Impăratul Moscului, de avea obicei de da domni zaloge la Pórtă în Țarigradă.) Însă acestă Grecă Capichihăi, s'a dată ferită de bezedelile lui Mihaï Vodă, și a dată scrisă multe minciuni lui Mihaï Vodă, cum că este o pricină la Pórtă, și de n'a da atunce sute de pungi bani, 'ia veni urgie cu peirea capului; și Mihaï Vodă, nesciindă vicleșugul Grecilor ce se facă. cu alte dăjdi nu se putea lua acea somă de pungi bani, că țera acésta era pustie și stricată de Tătară și de Leși, și a dată socotită că cu altă chipă nu se póte, numai cu dajdea văcăritului; și stringendă pe toți Arhierii și boierii țerei, i-a dată sfătuită se deslege dajdea văcăritului, și rumpendă blăstemul văcăritului a dată luată câte 90 bani de tótă vita, și măcară că a dată mâncată Grecii banii aceia fórá nici o dreptate, dera tēplāndu-se de s'a dată mazilită și Mihaï

Vodă într'acelū anū aū rēmasū slujba vācāritulū obiceiū. Și din 90 banī de vită, din Domnū în Domnū, s'aū totū adaosū până în 2 lei 30 banī de vită, până aū luatū și Constantinū Voevodū în domniea d'ântēiū, cum și alū doilea. Indemnādu-se din rīvnă Dumneđească, și prin duhovnicescul sfatū alū Preosfințitulū Iacovū Mitropolitul Moldovei, și sototindū cum că tōtă ticăloșia și stricāciunea țerei acestia nu este dintr'altă, fōră numai dintr'acea dajde stricātoare și uritā, că măcarū că vacī nu rēmāsese la lōcitorii țerii, dērā de vreme că vācāritulū totū trebuia sē dee sumā de banī, și o babă sāracă ce torcea în furcă sēși agonisēscā hrana și comāndul sēū, trebuia la acea vreme sē dee și ea banī la vācāritū. S'aū sfātuitū cu Iacovū Mitropolitul țerei și Iōnichie Episcopul Romanului, și Dositei Episcopul Rādăuțului, și Inochentie Episcopul Hușului, și stringēndū pre toți boierii țerei, făcēndū soborū cu tōtā partea bisericescā și boierescā de obște, aū făcutū legăturā cu mare blēstēmū, și aū stricatū acea dajde a vācāritulū. Și îndatā cum s'aū rādīcatū acēstā dajde, aū începutū a se întāri și a se înmulți lōcitorii țerei; și de atunce prea bine s'aū îndreptatū țera. Cāți Domni aū mai venitū pre urmā, în totū chipul s'aū silitū sē strice acea legăturā, și érāși sē scōtā dajdea vācāritulū, aducēndū și cărți de la Patriarhiī Țarigradului și fermanuri Impērātesci; încă întāringū Dumneđeū credința numiților Arhierei cari aū fostū iscālīți la legăturā, nici-de-cum n'aū primitū sēși strice legătura testamentulū, și aū rēmasū legătura vecinicā. În dīlele acestui Domnū aū începutū a zidi mōnastirea sfāntului Spiridonū în orașul Iașului. Aū domnitū doi ani, 'l-aū mazilitū și aū venitū Domnū Scarlatū Ghica Voevodū.

Domniea lui Scarlatū Ghica Voevodū.

În anii 1756, aū venitū Domnū Scarlatū Ghica Vodă, carele aū domnitū doi ani, și chimbāndu-se cu domniea în țera Muntenescā aū muritū acolo. În dīlele acestui Domnū, de altă trāiaū boierii bine, numai aveaū mare māhni-ciune că nu puteaū sē deslege dajdea vācāritulū, că cu altă nu puteaū ca sē se îmbogățescā. Multū îndemnaū pre Voevodū și pre Greci sē silēscā pre Arhierei, și cu bine, și cu datū sē facā părtași; și vedēndū că nu se pōte, aū pusū pre Greci la cale de aū scosū fermanū de la Impērāție, trecēndū pre lingā datoriea legei chrestinesci, cu poroncā Impērātescā sē scōtā vācāritul fōrā de voia Arhiereilorū. S'aū cunoscutū că n'aū fostū voia lui Dumneđeū sē trecā ruga și lacrimelē lui Iacovū Mitropolitul și ale altorū Arhierei; că cāndū gă-tise tōte rōnduiala slujbei sē pornēscā vācāritul, i-aū sositū mazilia, și s'aū dusū la țera Muntenescā, rumpēndū tōte rōnduielele slujbei ce făcuse; érā aice aū venitū Domnū Iōn Teodorū Voevodū.

Domniea lui Ión Teodorü Voevodü ce aü fostü Terzimanü.

In anii 1758, mutându Impărăția pre Scarlatü Ghica Voevodü, din scaunul Moldovei cu domniea in țera Muntenescă, aü datü domniea lui Ión Teodorü Voevodü ce aü fostü Terzimanü Impărătescü. Ce câtü pentru domniea acestui Domnü, după cercetarea cea adevărată, mai multü ne vomü odihni cu vorba istoriei, la cea neagiunsă de mintea omenescă, adecă la lucrarea proniei lui Dumneđeü, pre care o mărturisesce și Proorocul Davidü psalmü 112 stihü 7. «Domnul celü ce rădică de pre pământü pre celü săracü, și din gunoiü înalță pre celü lipsitü.» Și éráși acolo stihü 8. «Sé'lü pue cu Domniü noródelorü séle.» Așijderea și la psalmü 70 stihü 5, 6, 7. «Tu ești Dómne asceptarea mea, Dómne dá nădejdea mea din pínțele maicii mele, Tu ești acopereméntul meü; întru tine lauda mea pururea, că minune m'amü făcutü a multora, și Tu ești agiutorul meü celü tare.» Aceste le arétü și le punü înaintea istoriei. Acestü Domnü aü fostü din părinți feciorü lui Teodorü Calmășul, carele aü fostü din maziliü ceü de giosü; patria lui aü fostü in ținutul Orheiului, chrestinü bunü și cu frica lui Dumneđeü, petrecëndü vieța lorü cu puținü prilejü, și cu paza bisericeü, și cu alte fapte bune după putința lorü; și pentru acésta însuși Dumneđeü aü povățuitü. Pre acesta 'l-aü avutü feciorü mai mare, 'l-aü trämisü in țera Leșescă la scóla Liovului, și acolo aü invățatü carte, și limba Latinescă și Leșescă, și sêvêrsindü invățatura aü venitü in patria sea in Moldova. Pre acea vreme era Domnü in Moldova Neculaü Mavrocordatü Voevodü; érá Ión Macrocordatü fratele lui Neculaü Voevodü era Terzimanü Impărătescü la Pórtă, carele avea trebuința de unu omü ca acela sê póta tãlmăci cãrțile cele Lätinesci; și pentru aceea aü scrisü la Neculaü Vodă. Érá Neculaü Vodă cercetândü aü aflatü pre acestü Ión feciorul lui Teodorü Calmășul, și 'l-aü trämisü la fratele sêü Terzimanul la Țarigradü. Petrecëndü elü lângă numitul Terzimanü, și fiindü omü istețü, aü pusü nevoință, aü invățatü cartea și limba Turcescă; apoi limba și scrisórea Italianescă, Frâncescă, Elinescă, și cu aceste cu tóte s'aü alesü omü fórtre trebuinciosü Terzimanului. Și încă ténêrü fiindü, și măcarü că altă dată nu se întêmpla Terzimanul, însê elü s'aü invrednicitü de aü implinitü tóte trebile Terzimanului. După aceea pre Ión Mavrovordatü 'l-aü făcutü Impărăția Domnü in țera Muntenescă; érá Ión Teodor aü rëmasü in trebile Terzimăniei la Grigorie Vodă 11 ani. Pre Grigorie Ghica Voevodü l-aü făcutü Impărăția Domnü Moldovei; venit'aü aice in țera, și acestü Ión Teodorü, l-aü boieritu făcëndu'lü Logofetü alü treile, și câtü aü fostü in dregătoria logofeției, și întêmplându-se într'acele vremi tulburare între Tătariü Bugegeni și Nohaiü cu Hanul, ca cela ce era ispititü la trebü mari, n'aü lipsitü din trebile acele, adecă a aședării Tătarilorü, a hotarului celorü douë césuri in curmezișü, érá in lungü trei-deci și douë césuri ce s'aü datü ședere Tătarilorü, la aședatul ușurului și a alămului, ca sê plătescă Tătariü; cum și la alte trebü multe a țerei totü cu acestü omü le-aü aședatü Grigorie Vodă. Grigorie Ghica Vodă, vedëndü vrednicia acestui omü, 'l-aü făcutü Medelnicerü mare, apoi Capi-kihaia, și 'l-aü trämisü la Țarigradü la frate-sêü Alecsandru Ghica Terzimanul, pentru tãlmăcirea cãrților străine, rëmăindü desê-

vârșitū procopsitū în slujbele aceste; 'l-aū făcutū cunoscutū și curței Impărătesci. Impărăția Turcescă avea oștire cu Nemții și cu Moskalii; Alecsandru Voevodū s'aū dusū cu Vezirul la oște, Ión Teodorū aū rămasū vechilū Terzimanului în Țarigradū lângă Răcăp-bei-Mehmetū, și capi-kihaia lui Grigorie Vodă Ghica; și atunce și mai multū s'aū făcutū cunoscutū curței Impărătesci. Dupē pacea ce aū făcutū Turcii cu Moscalii, pentru ore-cari pricinī a păcii, Alecsandru Terzimanul s'aū primejdutū cu mórte; și de o-dată se ascunsese și acestū Ión Teodorū Medelnicerū, avēndū ore-care frică, omul Terzimanului fiindū; însă Vezirul 'l-aū scosū cu blāndețe de unde aū fostū, și îndată 'l-aū făcutū vechilū Terzimanului. Aședāmēntul păcii cu Nemții și alte trebī, prin mânele lui aū trecutū. Romanțovū solul Moskicescū sosia la Țarigradū, și fiindū că este obiceiul sē mērgă Terzimanul cale de douē cēsuri înainte sē facă solului ceremonie despre partea Impēratului, între voróva ce aū avutū Impēratul cu Vezirul, aū aflatū Impēratul că se pórtă trebile cu vechilū; aū poroncitū Impēratul pre vechilul ce aū purtatū trebile Terzimanului sē'lū îmbrace în caftanū, sē'lū facă Terzimanū mare. Și îndată aū făcutū Tārzimanū pre medelnicerū Iónū Teodorū. Intru acea vreme, mulți s'aū ispititū ca sē'lū împingă cu pungile; însă cuvēntul Impēratului nu s'aū pututū întórce. Iónū Teodorū Medelnicerul 16 anī aū slujitū Terzimanū și șése vechilū, facū douē decī și douī anī. Sfântul Dumneđeū aū luminatū cugetul stāpānilorū; aū cunoscutū slujba lui cea de mulți anī, și obositū de bătrānețe, aū prononcitū Impēratul de 'l-aū îmbrăcatū cu caftanū de domniea Moldovei.

Iónū Teodorū Voevodū, āntēiasdatā s'aū arētatū nenorocitū cu domniea Moldovei, că intru acea vreme mare tulburare s'aū făcutū între Tātariī Bugegenī, Nohai, cu Hanul Gherei, carele mazilindu-se aū rămasū Tātariī fōră capū, vīnturāndu-se Crīmū Gherei Sultanū, prin sfaturile unora din Sultanī. Crīmū Gherei Sultanū ce s'aū făcutū mai pe urmă și Hanū, și Hagi Gherei, și alți frați ai lui, acestiī mare pradā și robie aū făcutū în țera de giosū până la Focșeni; și era mare mīhniciune lui Iónū Teodorū Voevodū pentru stricāciunea țerei; însă cu ajutorul lui Dumneđeū, robii și prāđile dobitócelorū le-aū întorsū Tātariī inapoi, că unde vrea Dumneđeū tóte sporescū, că încă în prospātā vreme tóte aceste s'aū vindecatū. Pre cândū aū venitū mārēia sea cu domniea în Iași, era Mitropolitū țerei Preosfințitul Iacovū ucenicul Preosfințitului Mitropolitū Antonie. Acestū Mitropolitū Iacovū însă, aū datū paretisū, și fiindū că mārēia sea avea unū frate dupē trupū anume Gavriilū, Mitropolitū slāvitei cetăți Thesalonicului l-aū adusū cu mare cinste de acolo în Moldova; și în locul numitului Iacovū 'l-aū pusū Mitropolitū Moldovei; și așa din pronia lui Dumneđeū acestiī doi frați, unul era Domnū, érá altul Mitropolitū Moldovei. Acestū Domnū, cu chiverniselele dreptăței séle, în trei anī aū purtatū poroncile impărătesci, implinindu-le fōră smintélā și fōră nici o bīntuélā a Porței, odihnindū pre saraci cu dreptatea lorū și apērāndu'i de tóte împrotivirile, și aū mēntuitū țera de asuprelele Lajilorū, cariī impresurase țera; 'i-aū scosū cu fermanū Impărătescū și bumbașirū din țerā. Érá viindū alū patrulé anū, era gingașā innoirea domniei, aflāndu-se și alți Domni mazili în Țarigradū, cariī și aceia asceptaū mila impărătescā, și de odatā aū luatū răspunsū, sē ședā Capi-

kihăile la casele lor, că Domnul Iónu Voevodă este mazilă. Nouă zile Iónu Voevodă a fost mazilă. Dără ce a lucrat de sus pronia lui Dumneđe! Adevărat că s'a plinit proorocia lui David, și întru această întemplantare unde dice la psalm: «Impinsă am fost și m'am povărnit la cădere, și Domnul m'a sprijinit; că drepta Domnului a făcut putere și ărăși m'a înălțat, și m'a făcut spre mântuire și spre bucurie, că nămul dreptilor se blagoslovesc». Așa a lucrat puterea celui de sus Dumneđe, a luminat inima Impăratului, a socotit și a cunoscut slujba bătrânului Iónu Voevodă, carele a slujit curței împărătesci atâta ani, și pentru ca să de mângăere, însuși Impăratul a poroncit Vezirului să de Domniea Moldovei fiului celui mai mare a lui Iónu Vodă, adică lui Grigorie Vodă; care poroncă Impărătescă s'a și plinit, că îndată a îmbrăcat Capi-kihăile cu caftan de domnie nouă a lui Grigorie Voevodă fiul lui Iónu Voevodă bătrânul; de care vestire nu puțină bucurie s'a făcut în casa măriei sele, care mai înainte era mahnită și plină de scârbe; și toți deobsce s'a bucurat, fiind că a scăpat țera de atâte chielueli ce se făcea în Țarigrad la punerea unei domnii. Deci luând aceste vestiri, a poroncit de a făcut șilnic după obicei, și însuși Iónu Vodă a aședat pre fiul său Grigorie Vodă în scaunul domnesc, mulțemind lui Dumneđe că i-a dăruit cele ce a poftit și a dorit. De când s'a închinat țera Turcilor, nu s'a mai întemplantat părintele să așede pre fiul său domn; deci, dându-i blagoslovenie părintescă, a rămas Domnul cel bătrân mazilă, și pre fiul său îl privia înaintea ochilor săi pusă domnie Moldovei, și indestul învățându-l cum va ocirmi și va chivernisi țera, fiind ténăr numai de două-deci și patru ani. Lui Grigorie Voevodă îi venise în zaptă fermană Impărătescă, carte de la Vezirul, poroncindu-i întru acest chip, că făcându-l diadoh scaunului părintesc, să asculte pre tatăl său bătrânul la toate ce-l va învăța, și să nu ără din cuvintele lui nică odată. Acest domn bătrân a avut și omeni vrednici, pre feciorii Dracului, cari după cum în Țarigrad așa și în Moldova îi purtau grijă trebilor.

Insă câte-va zile, bătrânul Domn a mai petrecut cu fiul său în Iași; apoi dându-i cea desevărsită blagoslovenie, și învățându-l, a purces și s'a dus în Țarigrad, și s'a aședat în curțele sele cu pace.

Domniea lui Grigorie Calimahă Voevodă feciorul lui Ión Vodă.

Acesta luând domniea holtei, fiind încă domn tatăl său, aice s'a insurat, viindu-i domnă de la Țarigrad fata lui Alecsandru Mavrocordat; și fiind domn ténăr, Grecii, Drăcescii toți și cu alte nămuri a lor, îl purtau după voia lor, și mânca țera cum le era voia, și boierii Moldovei cu nemică nu puteau să se împărătescă, de răul Grecilor. Și încă din domniea tătâne-său, se făcuse o dajde nouă cu nume de agiutorință, dără mai ușor; ără în zilele lui, se îngreuese cu some mari; și în zilele acestuia găsi cu oș-care faptă de nebunie pre un Ilie Cantacuzino, mai fără vină i-a tăiat capul

și mai găsiindu pre unū boierū moskalū, ce âmbia tiptilū ca sē găsescă ómenī de óste, arnăuți, și alți străini prinđendu'lū și dicēndū că arū fi cerșitū, în postul celū mare i-aū tăiatū capul; și boierii pământeni, de multă supărare aū fugitū la Sultanul Tătărescū, și cu mijlocirile Sultanului și a Hanului, se mai potolia simeția Grecilor; și domniindū doi anī, s'aū mazilitū, și aū venitū domnū Grigorie Alecsandru Ghica Voevodū.

Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica Voevodū.

In anii 1764, aū venitū domnū Grigorie Ghica Vodă și aū domnitū doi anī și șese luni; multū se silia cu dreptatea țerei. Dăjdile cum le-aū găsitū de la alți domni nu le-aū mai adaosū, ce încă le-aū și mai ușuratū. Prea bine se îndreptase țera, de scia fieș-care darea lui pe anū. Greci n'adusesese mulți, numai câți erau de trebuință curței sele; și acei cari vreaū sē slujescă cu léfa lorū, érá care nu'i plăcea se ducea la țera lui. Intr'acești doi anī și șese luni, aū ținutū toți și boierii și țera că este stăpânū. Aū împodobitū orasul Iașului cu multe cișmele cu apă bună și indestulată. Intru adevărū că aū fostū omū fórte înțeleptū și învățatū; și iubindū ca și alții sē se indestuleze cu învățatura, aū făcutū minunate scóle aprópe de sfânta Mitropolie în Iași, intru care sē se învețe multe feluri de învățaturi, și multe limbī. Adus'aū și dascáli fórte învățați; făcut'aū și oróndueli dascálorū și ucenicilorū, ca sē'si scie fieș-care léfa și rónduiala lorū. Aū domnitū doi anī și șese luni, și 'l-aū mazilitū; érá în locul lui aū venitū éráși Grigorie Vodă Calimahū.

Domniea a doua a lui Grigorie Ion Calimahū Voevodū.

Carele aū domnitū doi anī și șese luni, însă cu mare nenorocire; că intru aceste vremi scornindu-se și resmirițele, și tulburările Impăraților, și Grecii cari erau Capi-kihăi, și purtători de grijă la Pórtă, mai alesū Nicolai Dracul Postelnicul, înălțându-se cu Terzimăniea la Pórtă Turcésca, nu numai sē porțe grijă și sē'i fie milă de pânea ce aū mâncatū, ce încă nici ca pre o slugă nu 'l-aū socotitū, și cu faptele lui cele viclene, care nu se indestula cu venitul domniei ce mânca din țeră, ce încă aū opritū și baniil din visteriea Impăratésca, care se orónduise sē se aducă aice la domnie sē cumpere din țeră zaherea pentru óstea Impăratésca; și poprindū baniil la dēnsul, aū făcutū smintélă zaherelei Impăratesci, și aū adusū pre Grigorie Voevodū la mórte de sabie, care îndată și pre dēnsul cu acelu paharū 'l-aū giudecatū Dumneđeū, și s'aū stinsū mărirea înălțarei Terzimăniei. Atâta bine aū apucatū de aū făcutū acestū domnū țerei: aū legatū, și aū aședatū dajdea goștinei câte de ce bani de óie, care se începuse de la Iónū Mavrocordatū Voevodū câte unū-spre-dece parale de óie; și măcarū că de la o vreme încóce o mai scăđuse și alți domni

și la optu parale de oie, și la cincî, déră fórte se impuținase aceste bucate din țeră. Și după mórtea de sabie ce aú luatú acestú domnú la Țarigradú, (29 Iunie 1769), aú pusú domnú țerei pre Constantinú Mavrocordatú Voevodú.

Domniea a patra a lui Constantinú Mavrocordatú Vodă. Státut'aú Domnú în anii 1769.

Impératul Turcescú aú pornitú pre Vezirú cu tótá puterea asupra Impérahiei Moskulú, Pricina de oștire s'aú stárnitú din pricina Leșilorú ce nu priimáú pre Poniatócki Craiú țerei Leșesci, și ámbiaú Leșii s'áși închine țera la Turci. Mácarú cá numai dece s'eptámáni aú domnitú acestú Domnú, déră mari folosinți s'aú făcutú țerei. Tótá puterea turcescă și tătárescă se suise în capul țerei, la cetatea Hotinului, și țera se bejenise în munți, și pe la codri, și chipuri de pricinuire puneáú págáni asupra țerei ca s'e o robescá. Constantinú Voevodú mácarú cá întru aceste dece s'eptámáni nemicá din țerá n'aú luatú, și cu ai s'ei bani se chieltuia, atáta aú chivernisitú de bine cu mintea sa la Vezirul și la alți Pași mari, cátu și după ce aú bătutú Moskalii pre Turci la Hotinú, și s'aú pogoritú Vezirul cu óstea la movila Rábiei, elú aú luatú cu sine cáți boierii aú pututú gási, și i-aú dusú singurú la Vezirul și la Hanul, încredințándú cum cá țera nu'i hainá, și la tóte poroncile Impérahiescú este supusá. «Étá și boierii țerei aú venitú la talpele înálțimei téle, ce va fi poronca Impérahiescá s'e mérgá s'e o s'evêrșescá.» Indatá Vezirul și cu Hanul s'aú potolitú de acea neimblânditá și turbatá pornire ce sfátuise réutate asupra ticálósei țeri. De acolo neputéndú Turcii s'e áștepte ca s'e se tálmacescá cu oștile moskicescú, s'aú dusú în giosú Vezirul cu tótá puterea și aú trecutú Dunárea. Constantinú Voevodú vedéndú cá vinú oștile moskicescú la Iași, s'aú totú dusú cu ómenii s'ei în giosú pâná la Galați. Dándú volintirii preste d'ensul 'l-aú prinsú, (5 Noemvrie), și aducéndu'lú cu tótá cinstea lui la Iași, s'aú bolnăvitú, și peste cáte-va zile de mórte firéscá aú muritú. (4 Dechemvrie 1769).

Pêné aice aú fostú domniea de la Turci; érá de aice se stépânesce țera de Impérahiea Moskulú care se va pune la rónsul s'eu.

SFÎRȘITUL CRONICEI LUI IÓN CANTA

LEA TOPISETUL
TEREI MOLDOVEI

DE LA DOMNIA AÎNTEIŪ ȘI PÂNĂ LA A PATRA DOMNIE
A LUÎ CONSTANTINŪ MAVROCORDATŪ V. V.

Scrisŭ în Țarigradŭ

DE

ENAKI KOGALNICEANU

BIV VĂTAVŪ DE APRODL

(1733—1774.)

CAP. I.

Domniea ânteiu a lui Constantinu Mavrocordatü Vodă.

Viindü Constantinü Vodă Mavrocordatü, feciorul lui Necolai Vodă celü mai mare cu Domniea ânteiu a țerei Moldovei, Domnü din țera Românescă, i-aü eșitü tötă boerimea înainte dupe obiceiü, alții la Focșeni, alții la Bacău, alții la Romanü; érá Caïmacamiï de laturea tîrgului despre Păcurari, împreunându-se toți cu Domnul, i-aü priimitü cu dragoste, intrându cu mare alaiü și cinste în Iași, mergëndü după obiceiü ânteiu la Sfete Neculai de s'aü inchi-natü, apoi în curte, cetindü Fermanul de Domnie nouă ce 'l aü miluitü Imp-erăția, îmbrăcându cu căftane pre boierii Caïmacami, dândü cu tunurile și dîcëndü meterhanéoa ca la o domnie nouă. Érá a doua și după obiceiü aü începutü a da boierii, făcëndü pe fiesce-care după rîndueala ce li se cădeaü. În zilele acestui Domnü ce s'a fi lucratü nu scimü că n'amü găsitü necăiurea scrisü, atâta scimü că s'aü făcutü unü focü mare în Iași, începëndü din Ar-menime de lângă biserica cea mare a lorü, mergëndü focul spre morménturile Turcilorü, arđendü mai giumatate de orașü, case multe neguțitoresci și totü tîrgul de susü, și Sărăriea, și câte-va biserici, și aü arsü și mönăstirea Golia și tóte casele câte aü fostü în ograda mönăstirei. Pe acestü Domnü nu'lü iubea țera, căci era Domnü fôră de norocü; totü scumpe erau tóte, căci era secetă mare de nu s'aü făcutü pânele în doué pol ani ce aü domnitü. Și neputên-du-se deprinde cu țera Moldovei, fiindü deprinsü în țera Românescă de copilü, aü stätutü Capi-kehaelile ce avea la Pörtă, căci cuprinsése tötă boerimea Fa-narului încă din zilele tătine-sëü lui Neculai Vodă, și i-aü luatü érá domniea țerei Românesci, făcëndü éráși schimbare cu Grigori Vodă. Decî gätindu-se de tóte cele trebuitóre unui Domnü, acceptândü și pe Skimni-Agasi ce era orönduitü de la Impërăție ca să iee pe Constantinü Vodă să'lü ducă să'lü așede în scaunul țerei Românesci, și sosindü și Skimni-Agasi în Iași, s'aü rëdicatü Domnul cu tötă curtea Măriei Sële de aü purcesü, petrecëndu-lü toți boierii cei mari pêně la Șanta, cu totü alaiul și stégurile Moldovei.

CAP. II.

A doua Domnie a lui Grigori Vodă Ghica în Moldova.

Decî luândü Grigori Vodă alü doile domniea Moldovei din țera Românescă la Moldova, aü purcesü din Bucuresci și i-aü eșitü înainte la Focșeni mulți boieri cu alaiü, ședëndü acolo trei zile, năbușindü țera ca la unü Domnü bunü și tată a lorü pentru multe strîmbătăți a lorü, căutându-le dreptate cu mari

divanuri de i-aă mulțămită pre toți; și nu numai acolo, ci și prin alte târguri pe unde aă trecut, la care apropiindu-se de Iași i-aă eșitū tôte glótele împreună cu boierii Caïmacamî de s'aă împreunatū cu Domnul, primindu-l pre toți cu dragoste și cu blândețe. Mai pre urmă aă intratū în scaunū, îmbrăcându caftanū de Domnie nouă în Moldova, care și Grigori Vodă aă îmbrăcatū pre boierii Caïmacamî și pre alții după obiceiū. A doua-și aă datū boierii după obiceiū boierilorū celorū mari, și isprăvniciele și alte boierii mai mici ómenilorū casei. Acestū Domnū aă mai lucratū și într'acéstă domnie multe bunătăți, care vomū arêta mai giosū, că aă făcutū case Domnesci în ograda Gălăței și zidū de piêtră impregiurul mōnăstirei, de eșia câte o dată la primblare, și făcea și mese mari cu toți boierii cu ȕicături și cu multe eglingele cari nu potū a se scrie. Mai făcut'aă unū foișorū în delul Copoului fôrte frumosū, făptură de Șarigradū cu totū felul de boiele, și mergea adese la dēnsul de se eglendisia făcēndū în toți anii halca acolo, eșindū toți boierii acolo, și orī care din boieri ó lua îi dăruia cu grele cumășuri; și pe boierii cei mari ce și pe cei mici fiesce-căruia după omū făcea și darul, și la mēsă cu totū felul de ȕicături. În ȕilele lui s'aă făcutū ș'unū cutremurū mare care aă ținutū unū minutū de cēsū, și mare spaïmă aă cădutū asupra norodului, și multe ziduri aă cădutū, care și mōnăstirea Goliei fiindū-că o tocmla într'acea vară și o acoperia cu ferū albū, că arsese în ȕilele lui Constantinū Vodă Mavrocordatū; și fiindū meșterii Unguri din țera Ungurēscă, aă cădutū tôte cubelile mōnăstirei peste dēnsii și aă omoritū șēpte ómeni dintr'insii, care pre unii peste trei ȕile i-aă găsitū turtiți sub pietre. Pe acea vreme s'aă arētatū în câte-va rōnduri și semne pe cerū, stea cu cōdă care o numescū cometa. Pe acea vreme Domnul se afla eșitū din Iași la casele de la Frumōsa cu șederea, și de acolo s'aă mutatū în delū la mōnăstirea Gălăței ședēndū tōtă vara acolo, fiindū că incepu a se auđi pe unile locuri de ciumă care nu dă puțină spaïmă la totū norodul, nefiindū deprinși acei locuitori cu de aceste feluri de bóle; care bólă aă intratū și în iernă p'incetū, éră de primă-vară s'aă așitātū fôrte tare, câtū și Domniea aă eșitū cu urdie éră la Frumōsa, mai pre urmă și la Socola, imprăștiindu-se norodul, că atăta murea câtū nu'i putea dovedi cu îngropatul, ci rēmăneau pe câmpii de'i mâncaū fiarele, fiindū că poroncise Vodă câți îi loviaū bólă, îi scoteau la câmpū, orōndnindū și o brēslă pentru căutarea bolnavilorū care le ȕicū cioclii. Așa într'acestu anū s'aă deschisū oștire Impērăției Turcului cu Moskul, care viindū și la Domnul multe poronci Impērătesci pentru zahere.e: la sārhaturi, care, boi și alte angării, podū în Dunărea la Obluciță, kerestele și alte multe nesfirșite angării, și Măriei Séle poroncă sē facă gătire de óste. Și așa făcea mari gătiri, gătindū și conacū pin satele de pre Prutū, pentru óstea ce orōnduise ca sē mērgă la Hotinū; și nu numai ortalele de Iniceri, ci și câți-va Pași, și Saraskerul aă trecutū pin țeră, dândū pe la tôte conacele tôte cele trebuitorē, care nu puțină sdrobire trageau toți locuitorii, și Măriea Sa încă aă dusū pe unū Sara-Mehmet-Pașa cu douē tururi, arnăutū cu câte-va miī de óste Turcēscă și cu a Măriei Séle câtă avea óste de țeră și străini, și aă purcesū cu urdiea sa la Prutū, și de la Prutū la Soroca încungiurândū țera de susū pe la Deleni, pe la Hărlău, trăgēndū

spre Iași. Intr'acea vreme au lăsată Caïmacamî în Iași pre Sturza și pe Rosetă, și alții din boierii. Pe acea vreme s'au pogorită și Vezirul cu totă urdiea sa la Dunărea la Sakci, și fiindă și Alecsandru Terzimanul Porței Ghica, fratele Domnului, și-a cerută voie ca să vie să se împreune cu elă, și să vedă și țera. Și așa dându-i voie de la Vezirul au venită la Iași, găsindă pre Domnul la Socola, pene a nu merge în partea din susă; și priimindu-lă cu multă dragoste s'au veselită și au vorovită câtă le-au trebuită în trei zile, mergendă și în Iași cu tacămă domnescă, amblândă pre la tôte mănăstirile de s'au închinată, făcendă paraclise; pre care l-amă vedută și noi, omă de fire și aretosă. Era pre acea vreme oștea Moskului au fostă mersă asupra Crimului, cărora neputendă sta împrotivă oștea Turcului și a Tătariloră ce se afla acolo, i-au biruită făcendă-le multe prădă; au rămasă sub stăpânirea Moskului. Și de acolo au mersă la cetatea Vozia de s'au bătută, ș'atâta i-au bătută de rău, câtă s'au omorită mulțime de Turci, cădendă și în robie, răsipindă și cetatea cu focurile loră cele multe, rămăindă acelă sârhată părăsită de amendouă părțile. Era terzimanul Alecsandru fratele Domnului, după trei zile luându-și dioa bună de la frate-său Grigori Vodă, au plecată de s'au dusă la urdie la Sakce, și după ce au sosită peste puține zile, s'au stricată vremea și încependă a tuna ș'a fulgera cu mare trăsnetă, într'o clipală de ochi au cădută asupra cortului de l-au detunată, și fiindă Terzimanul sub cortă, atătă s'au ametită câtă au fostă ca ună mortă, ardendă-l săgéta o glumătate de barbă și hărtiile din senu, topindu-i și ună lanță de aură a iconiței ce purta în senu. Și îndată Capi-kehaia au scosă Cetalmezia de au dată scire la Grigori Vodă cum că au murită, era peste trei césuri au scosă altă mezilă cum că s'au trezită și au rămasă nevătămată. La care viindă veste de nteiu de mörte la Grigori Vodă, încă fiindă la Socola, nu întreba câtă ametită și oftare și lacrimă, câtă s'au mahnită totă curtea și urdiea Domnului; numai Dömnă și Bezedelele nu sciaă, că erau duși la Țarigradă. Era peste câte-va césuri totă într'acea di sosi altă trămisă cu veste la Grigorie Vodă, scriindă cum că s'au trezită și nu este nimică Terzimanului. Atuncea au mulțămită lui Dumneșeu și s'au bucurată förte, care nu putemă aréta câtă părere de bine; și cu mulți galbină și cumășuri au dăruită pre acelă trămisă, pornindu-lă era înapoi cu cărți, purcendă și Domnul pre Prută la Ciuhură, încunglurandă pe la Dorohoiă, trăgendă cu urechea ce se lucra la Hotină, că ședeaă două Pași cu Seraskerul de acceptă venirea Moskului. Ce cândă au plecată Grigori Vodă despre Iași, și Moskul au lovită Hotină, care puțină bătaie s'au făcută și au luată pe Colceagă-Bey Pașa în robie și multă norodă din Turci ce erau acolo, măcară că luase și pe Ean-Pașa în robie, care pe amendouă i-au trămisă înăuntru la Impărătesă. Era Grigorie Vodă luandă veste că au luată Hotinul, îndată au dată scire la Udreiă, și cum că au gândă să vie și la Iași. Și viindă Domnul cum mai ingrabă la Iași, au trecută pe din susă de Iași, ș'au mersă la Galata de au masă într'acea nópte. Socotindă ómenii că va ședé câte-va zile de se va odihni, ce fiindă că'i venisă veste că au trămisă câtă-va óste să'lă prinđă, îndată au orönduită trei Caïmacamî: pe Sandul Sturza Vel Logofetă, și pe Iordaki Cantacuzino Vel Vornică, și pe Constantină Rosetă Vornică, și pe Alistarhă Bană

ca să fie purtători de grijă la toate trebile țerei. Era Grigorie Vodă a doua și a plecat de la Galata, luându drumul Țarigradului în gios; și într'acea seră a ajuns la un sat a lui Negelă anume Roșecii în ținutul Fălciului, avându și câți-va boieri de țeră cu densus: Costaki Razu Visternic, Paladi Spatar, Venin Spatar, și fiul Vornicului Iordaki Cantacuzino, și fiul lui Negelă și alți feciori de boieri mari și mici. Și acolo fiind, a doua și Dumnică a mers la biserică, și când cetia Evangheliea, éta a sosit de la Iași, de la Caïmacamii, pe un trâmisiu anume Antiohi, făcându scire Domnului, cum că a răpedit Moskalii mai bine de 300 de călărime, câte în trei cai s'lu prină. Ș'asa mergendu Constantin Hatmanul, s'a lipit de strană și i-a spus totă pricina, dicendu s'î tragă calul; și cum a isprăvit Evangheliea, a eșit Domnul afară; și încalicându, a pus pe Spatarul Venin înaint apucându drumul în gios la Torcesci, la Tecuci, la satul lui Spatarul Venin. Era Moskali de la Hotin, după ce l-a luat, a tras la Iași, eșindu-le tot norodul înainte cu totă boierimea la Copou, și Mitropolitul, ș'a intrat în Iași cu mare alai și cu multă oște cu spegele scose din teca, fiind singur generalul cel mare Miunhen, cu câte-va Bezede; încă două erau a lui Dumitrașcu Vodă Cantemir, Constantin și Dumitrașcu, care a fost Domn ș'a fugit când a venit Petru Impărat. Și era și o Bezade a Giurgilor, fiul lui Eraclis, și alții cari nu s'a scris, ș'a conăcit în casele lui Constantin Ipsilant Hatman, căci curțile se cam stricase și totă oștea împărțită după cum era și omul. Era gonașii cari mersese după Grigorie Vodă s'lu prină, înțelegendu că Domnul a daos multă oște tătară și turcă, s'a temut a mai merge înainte, și de la Bêrlad s'a întors înapoi fără de nici o ispravă. Era Grigorie Vodă cu toți oștenii lui și cu Pașa Sara-Mehmet cu oște turcă și cu câți-va Mirzacii cu oște tătară, amblându din loc în loc, pe la Umbrăresci, pe la Torcesci și pe la Șerbănesci, mai pe urmă și la Brăval, și de acolo la Galați, aședându-se acolo cu totă urdă, puind și străji în toate părțile, chivernisindu toate după cum se cădea, luându scire și de la Caïmacamii de câte se lucra la Iași de Moskali. Cantemir Bezade avendu pismă pe Grigorie Vodă și pe Aga Enake, încă pene a nu fugi la Moskali, a făcut pe general de a răsipit curțile Domnesci de la Frumosa, și casele Agăi Enaki ce erau în Iași fap-tură de Țaregrad lângă Bârnovskie, le-a făcut asemenea cu pământul; și nu s'a lăsat cu atata, ce a dat scire și la pământeni că cine va avea strae lucruri pin mănăstiri, se le scotă, căci or se calce mănăstirile se caute avuția Grecilor și a lui Grigorie Vodă, că ar fi lăsat o prin mănăstiri. Ș'asa trâmitea pământeni deși scotea pe a lor, era nu toți; și cea mai de pe urmă a calcat și mănăstirile și casele, desbrăcându lumea. Era generalul ședendu totă vara în Iași, trâmitea cărți pe la ținuturi pentru zaher, și ealovițe, și fin, ș'altele câte trebuia oștii, împreună cu omul Caïmacamilor. Era giudecările căuta Caïmacamii, căroră se le făcă Dumneșu giudecată, că era tot jacuri în toate părțile. A scos și câte va slujbe, dicendu pentru trebuința oștii de mâncare; a mai scos un bir pentru săpatul hindikiului, căci a găsit cu cale ca să încungiore hora cu șant impregiur, ca se nu vie fără de veste Turcii și Tătarii s'î calce. Ș'asa a poroncit se iasă toate breslele

să sape, și vedându că nu pot face trebă cu ei, s'au hotărît să dea de tot omul câte 60 bani pentru săpată; ș'asa au pus pe Ruși de au săpată, încungîturându. Iașul în trei-deci zile, și pe unde le vinea semnul, oboriau ori-ce se întempla: seau case, seau grajdă, încâtă au răsipit și casele lui Stavru Sulgerului celui mare de lîngă sfete Nicolai. Și așa petrecendu pene în tómnă, éra despre tómnă viindă veste că s'au făcută pace, îndată s'au gătită Feldmarșalul, și au plecată în sus, mai rămîindă în Iași Cantemiră cu puțină óste de jăcuiaă. Éra și Domnul Grigorie Vodă, îndată ce au auđită, au purcesă pe Prută în sus cu câtă óste avea, luandă și toți Tătarii împreună, și Sara-Mehmetă-Pașa cu tótă óstea turcescă, au plecată în sus pe Bêrladă, făcendă Pașa sfată cu Domnul, decă voră agîunge la Iași, să lovescă Iașii din două părți ca să scótă pe Ruși fóra de voia loră din Iași. Ș'asa au făcută; cândă la Octomvrie 13 zile, au lovită Tătarii despre Tătărăși și Turcii despre iează, și de grabă au eșită Cantemiră, cu câte polcuri au putută strînge, la viea domnescă la Grópă pe culmea délului, închidendu-se cu pârcațele loră, rămîindă două stéguri de cătane afară, eșindă la harță cu Tătarii de s'au bătută de dimineță pene la pranză. Și așa apărându-se Moskaliș s'au totă trasă în sus, trecendă podul peste Jijiea pene în séră. Éra Grigorie Vodă au intrată în Iași într'acea séră și Pașa, și câți Moskaliș găsiaă Turcii ascunși în Iași pin pivniți, dați după beuturi și jacuri, și prindeaă Turcii de'i trămiteaă la ghegeneralul ca pre nisce robi, de'i scoteaă Rușii din robie. În țera Românescă, Constantină Vodă Mavrocordată trăgea mai mari supărări despre Turci, că orônduse câți-va Pași acolo, fiind-că se rēdicase Nēmțul asupra Turcului fóra de veste. La care acéstă rēdicare a Nēmțului au făcută pe Moskaliș de au făcută pace cu Turcul, dāndu-i și tóte locurile ce'i luase Turcului inapoī, adecă Crimul, cetatea Vozie, Hotinul și Moldova, numai să bată pe Nēmți. Și așa i-au bătută Turcii câtă le-au luată și cetatea Beligradul și cinci ținuturi de peste Oltă împreună cu Craiova. Éra Grigorie Vodă în Iași neavendă unde ședé, pene a tocni curțile domnesci, au ședută în casele Sturzei vel logofetă; éra pe Sara-Mehmetă-Pașa 'l-au pusă în casele lui Vasilie Kogălniceanu Pitară de lîngă Barnovskie. Și așa petrecendă Domnul cu pace-acea iernă în Iași, schimbāndă tóte boeriile, stāndă cu totul ca să îndrepteze țera, puindă la cale bună și cu odihnă, făcendă și Mitropolită țerei pe Nekiforă ce era Sedisă care 'l-amă pomenită mai inapoī, că Mitropolitul Antonie ce fusese antēiū se dusesă cu Moskaliș înlāuntru. Éra cândă au fostă de primă-vară s'au apucată éra de casele domnesci de la Frumósa, și le-au isprăvită pene în tómnă, după cum se vedă și astă-đi. Într'acéstă ală doilea ană, Fevruarie 20, au venită veste lui Grigorie Vodă de la Țarigradă, cum Impērăția au tăiată pe frate-seū Alecsandru Terzimanul, pentru care multă scārbă și părere de rău au avută tótă casa Măriei Séle, și Dómna Zoița, și tóte Beizadelile, căci se întorsese de la Țarigradă după facerea păcei, făcendă mare pomenire, împărțindă multe pe la séraci și la mōnăstiri. Totă într'acea primă-vară au dată Impērăția lui Colceagă-Beiu, Sārhatul Hotinului, după ce s'au întorsă din robie de la Moskă, după cum s'au scrisă mai inapoī, măcară că antēiū 'l-au rōnduită la Vidină, și nelăsāndu'lă multă vreme 'l-au rōnduită la Hotină, care luandă țera Românescă d'a

lungul, aŭ venitŭ pênã la Focșeni, și acolo trãmițându Grigorie Vodã pe Antonie Pãrcãlabŭ, omul Mãriei Sèle, ca s'el fie purtãtorŭ de grijã la cele trebuitore Pașei, și împreunându-se cu Pașa, i-aŭ arëtatu câte îi suntŭ trebuitore Pașei, care între altele cerea 300 de care de boi. Ce dicându Antonie cã nu se pôte, cã se face multŭ zulumŭ țerei, îndatã s'aŭ mâniațu și 'l-aŭ pusŭ gîosŭ, și 'l-aŭ bătutŭ la talpe fôrte rëu, avëndu pismã pe stãpãnu-sëu pe Grigorie Vodã, fiindŭ cã orõnduise pe Lupul Aga acolo la Hotinŭ lãsãndu-lŭ Moskaliŭ, ș'aŭ luatŭ multŭ birŭ de la Lipcanii ce se aflaŭ ședëtorŭ pin sate. De care auđiadŭ Grigorie Vodã de ce s'aŭ tẽmplatŭ lui Antonie, nu putemŭ arëta cãtã grijã avea Domnul trãmițindu-i multe peșkeșurŭ și bani, dãndu'i tôte deplinŭ câte aŭ, cerutã. Și așa viindŭ încetŭ câte trei cësuri pe ȕi, i-aŭ eșitŭ Domnul înainte cu toți boierii la Șanta; ce dupẽ împreunare multã vreme nu i-aŭ cãutatŭ sã vëdã pe Grigorie Vodã, ce mai pe urmã 'l-aŭ întreatŭ și i-aŭ datŭ voie ca sã încalece; și așa trecëndu la Iași aŭ sositŭ la Copou și aŭ conãcitŭ acolo ședëndu pênã a treia ȕi, mergëndu Domnul în tôte ȕilele de se împreuna, tremețendu-i de tôte tefarićule ce se aflaŭ în Iași, dãndŭ și bacșișurŭ îndestulŭ la ómenii Pașii, trãgëndu'i și unŭ alaiŭ fôrte frumosŭ împodobitŭ la petrecania Domnului. Și așa mãntuindu-se de elŭ, s'aŭ întorsŭ cu pace în curți; ẽrã acelŭ Pașã cum aŭ agiunsŭ la Hotinŭ n'aŭ trãitŭ trei ȕile și aŭ muritŭ, de care înțelegëndu Grigorie Vodã fôrte s'aŭ bucuratŭ, cãci nu da credințã în elŭ, și rãpedëndu cu olacŭ în Țarigradŭ, silindŭ sã isprãvëscã acelŭ Pașalicŭ a Hotinului lui Sara-Mehmet-Pașa ce se afla în Iași cu șederea, care fusese cu Domnul în óste în vremea oștirei, și s'el scõtã și unŭ tuiŭ, și așa i-aŭ isprãvitŭ scoțendu'i și alŭ treilea tuiŭ, trãmițendu'lŭ Pașã deplinŭ la Hotinŭ, dãruindu'lŭ și Mãriea Sa ca pe unŭ ciracŭ a Mãriei Sèle. Dicŭ unii cã dupẽ ducerea Moskalului, arŭ fi arëtatu Grigorie Vodã la Vizirul cum cã cetatea Hotinului arŭ fi stricat'õ pênã în pãmẽntŭ Moscalii, socotindŭ cã dõrã va putea rãdica acestŭ sarhatŭ din spatele Moldovei; dẽrã Turcii fiindŭ în prepusŭ i-aŭ datŭ ascultare, ẽrã la cea de pe urmã, aŭ trãmisŭ pe ascunsŭ omŭ de aŭ vëdutŭ cetatea cu ochii, neciindŭ Grigori Vodã nimica nici Capi-kehaielele lui de una ca acẽsta. Ce fiindŭ cã se întẽmplase mai în trecutele vremi și pricina Terzimanului la care fiindu'i frate ilŭ atingea și pe Domnŭ, așijderea și pricina cetãței care nu puținŭ lucru. Aceste multe vorbe cãdëndu în urechile prostimeii, care de care le întãria, de care auđindŭ și Domniŭ cariŭ eraŭ mazili, alesŭ Mihaŭ Vodã cã ședea de atãția anŭ în Țarigradŭ mazilŭ, le adevãria și le incredința, ambla de ȕi și nõpte dupẽ Domnie, care gãsindŭ vreme și prietiniŭ lui Mihaiŭ Vodã, una ca sã mãnãnce, alŭ doilea ca s'elŭ facã Domnŭ țerei Romãnescŭ, și pe Constantinŭ Vodã Mavrocordatŭ s'elŭ mute în Moldova, și așa aŭ mazilitŭ pe Grigori Vodã din Moldova, mutëndu pe Constantinŭ Vodã din țera Muntenescã în Moldova, ẽrã în țera Muntenescã aŭ fãcutŭ Domnŭ pe Mihaŭ Racovița Vodã.

CAP. III.

Domniea a doua a lui Constantin Vodă Mavrocordat.

Constantin Vodă viindu'i veste de domniea țerei Moldovei, nu s'a bucurat căci era deprins în țera Românească; ci, după obicei, a răpețit Caïmacamii aleși, și gătindu-se pêne a veni și Skimni-Agasi, Măriea Sa a purcesu din Bucuresci, care viindu la Focșeni, după obicei i-a eșit câtă-va boierime și slujitori înainte ca la unu Domnu nou. Și viindu în scaun, după obicei s'a cetit Fermanul Impărătescu, îmbrăcându pre boierii Caïmacamii cu caf-tane; éra a doua și a începutu a da boierile și isprăvnicile, care ispravnici întéiași dată acestu domnu i-a scornit, aducându acéstă muștră din țera Românească, scornind și alte multe, făcendu pe țera ca să-și cisluească, făcendu de ce bucate unu capu, fie ce bucate, și capul puindu'lă la fiesce care sfertu câte unu ortu, și meșteșugul era asemenea, care lucruri ca aceste n'aveau număr. Ușele divanului erau deschise și multă vorbă cu prostimea avea, câtu atâta le dedese obrazu, câtu nu putea nime din boieri ca să dică măcaru câtu de puțin lucru vre unu țeranu, că îndată striga la Vodă, și pentru unu lucru de nimica a unu țeranu câtu de prostu, făcea pe unu boieru mare mascara și'lă închidea. Și mai dăduse o poruncă în țera ca să nu fie volnicu nime a lua cuiva măcaru unu oă foră de ban, nici slujbașu, nici altul nime. Grigori Vodă gătindu-se cu totă curtea sa, a plecatu din Iași la Țarigradu, petrecendu'lă totă boierimea, și la mulți a fostu și mare măhnicune căci îl iubiau cu toți. Éra după mergerea la Țarigradu s'a aședat cu șederea la Curu-Cișme, petrecendu cu toți prietenii Măriei Săle ca unu Domnu desteptat mazil; la care nedându mâna Capi-kehafeleloru să védă pe unu Domnu ca acesta în Țarigradu, a cheluit și a silitu de 'l-a făcutu surgunlu la Bocceda, la care surgunlicu a ședut duoi ani. Éra Constantin Vodă în Moldova domnia cu pace apucându-se de capul preoțiloru să'i învețe carte, frământându'i în totu chipul; întéiași dată aș poroncitu de aș scosu pe ieromonași, călughəri greci, de pin mănăstirile cele mari, orânduindu preoți de miru, dicendu că Grecii cându tēmăiază în biserică pe muieru, stau câte unu mișutu înainte a fiesce-căriea mulere de o tēmăiază și o privesce din talpă pêne în capu, puindu gându rău în capul loru asupra acelor muieru. Poroncitu aș adusu și cărți pe'nțelesu din țera Românească, căci în Moldova nu se afla Evanghelii, Apostoli și Leturģii, dându poroncă Mitropolitul acele cărți să le cetescă pe'nțelesu pe la biserică; mai poroncindu Domnul Mitropolitulu și Episcopiloru să facă tipografie fiescare la Eparhiea lui, ca să se tipărescă cărți pe'nțelesu. Și așa s'a apucat de aș făcutu stampă, și de atunci și pêne acum lucrăză acea pomenire în pământulu Moldovei, care la acésta aș lăsatu mare pomenire în țerile acestea. Aș mai datu Vodă poroncă pin tôte ținuturile ca să cerceteze Ispravnicii ținuturiloru pe preoți, diaconi, carii voru fi foră de biserică nesciind și carte,

adecă orânduie la biserică, pe unii ca aceia să aibă voie a'î pune în biră cu țeranii ca să plătescă și ei biră ca și altă țară. Și așa de mare frică ce aveau bieții preoți și diaconi, căci începuse Constantină Vodă a orândui preoți învățați de âmbra pin toate ținuturile și pin toate satele ca să vedă ce felu de cetanie facă pe la biserică, la care nu putem scrie ce frică trăgeau bieții preoți, că să apucau la bêtănete să învețe carte.

În zilele acestui Domnă s'au întemplată și ună focă mare pe podul vechi, la care au arsă ca vr'o 50 de case mai bine, începându focul de lîngă sfântul Sava, mergendu pînă la Triisfetitele, arđendă și câte-va crîșme cu vină și alte lucruri, făcendu la mulți multe pagube. Era în zilele acestui Domnă, au venită și Patriarhul Kirio Kir Partenie a Sfântului Mormentu a Domnului nostru Iisus Christosă a Ierusalimului, pre care 'l-au priimită cu mare cinste, avendu'lu în mare evlavie ca pe ună Patriarhă ce era, și ședendu cătă-va vreme în Moldova, căutându și sămile mănăstiriloră Ierusalimului, poftindu'lu Domnul de au slujită sfânta Leturghie la biserica curței unde era și totă boierimea țerei. Care mai pe urmă au arătată Domnului că Sfântul Mormentu are multă datorie, și de nu va face Măria Sa o milă cu țera acăsta a Moldovei ca să ușureze acea datorie, nu mai este cu putință a mai merge la acele sfante locuri, și staă și ereticii gata să plătescă acăstă datorie ca să iee în mână loră acele sfante locuri. Aceste și altele ca aceste auđindu Domnul și totă boierimea, au făcută sfatū, găsindu cu cale ca să ajutoreze și acăstă pământă ală Moldovei. Și așa, cu sfatul tuturilor, au scosă pe totă țera cătă ună ortă de fiesce-care nume, și stringendu o sumă bună de bani, i s'au dată, ajutorandu'lu și fiesce-care boieră cu cele ce le-au dată mână de pe la casele loră. Și luânduși dioa bună de la Domnul și de la toți ai țerei, orânduindu răsvană și conace, trămitendu și ună boieră ca s'ă'lu ducă pînă la Focșeni, fiindă că mergea în țera Românească la Mihaï Vodă, și plecându din Iași 'l-au petrecută toți Egumenii ajutorandu'lu și ei cu toate cele ce le-au dată mână.

În zilele lui Mihaï Vodă au oblicită Pôrta turcască că se află în Bucuresci Doftorul Testabuza, care fusese în Moldova în zilele lui Grigori Vodă Ghica, carele ascunsă fiindă, cālă pîrise și pe elă cândă au pîrită pe Terzimanul Porței, și după mazilia lui Grigori Vodă din Moldova, Testabuza au trecută în țera Românească. Încă fiindă Mihaï Vodă în Țarigradă nepurcesă, 'l-au chiată Pôrta și i-au đisă: că Testabuza este în Bucuresci, dându'i fermană Impărătescă, oră capul Testabuzei s'ă'lu trimetă în Țarigradă, oră capul lui se va duce. Și așa nesciindu ce să facă Mihaï Vodă, au răpedită pe Beizadéoa Măriei Séle Mihăiluță cu cătă-va boierănași, cu menzilă, învățandu'i ca să facă totă chipul de silință și s'ă'lu prindă, și s'ă' taie capul, s'ă'lu răpedă la Impărăție cu mare grabă. La care pînă a agiunge Beizedéoa în Bucuresci, érá Testabuza au fostă plecată ca să trecă în țera Ungurască; ajungendu pînă la hotară și zăbovindu acolo pînă a trece, étă și Beizede au răpedită după densusul cu menzilă pe Bezat-Bulucbaș cu cătă-va zapci, și fiindă zilele lui cele sfîrșite, 'l-au găsită acolo netrecută, și îndată 'l-au prinsă puindu'lu în fere cu bună pază, 'l-au dusă la Bucuresci; și cum 'l-au adusă, 'l-au pusă de s'au

grijitū, și așa 'l-aū scosū în grădina Domnăscă și 'l-aū tăietū capul, și despoindu' lū 'l-aū trāmisū cu olacū în Țarigradū.

În Domniea acestuī Domnū s'aū rēdicatū o sēmă de Hotinceni Turci și aū mersū la Țarigradū făcēndū mare piră asupra Lupuluī Agăi, arētāndū câte și mai multe că le-arū fi făcutū cândū aū venitū Moscalii și aū fostū elū orōnduitū; și scoțēndū Fermanū aū trāmisū sē'i Iee capul și tōtă avuțiea luī, care viindū aice la Iași aū mijlocitū Domnul de s'aū perdutū Lupul din mijlocū, care nu'lū scia nime ce s'aū făcutū, puindū mare strajă la casa luī, aducēndū și tōte bucatele luī de le-aū scosū la mezatū, ca cândū arū fi peritū omul. Érá elū era la mare închisóre de Domnul la locū întunecū, care nu'lū scia nime unde se află, și era cu mare mirare și pāmētenilorū căci nu'lū sciaū; trāmisu'l-aū la Țarigradū, aū 'l-aū omoritū și i-aū trāmisū capul, căci aū trecutū 16 zile la mijlocū, și nime nu scia unde se află. La care pēnē la cea de pe urmă aū scāpatū cu viētă, dēră aū eșitū din șese-deci pungi de bani, și i-aū rēmasū și tōte acareturile, care nu se potū arēta cu scrisul câtă risipă și pagubă aū avutū, că și giupānēsa o pāzia cu mare strajă, împrejurul casei, ardēndū și zāplajii ogrāzei pēnē în pāmēntū; arū fi și peritū de n'arū fi stātutū acesta. Ce vedēndū și Domnul că nu' merge în pāmēntul Moldovei, fiindū învētatū în țera Romānăscă cu veniturī mai mari, aū scrisū la Țarigradū la Capi-kehaiele ca să nu Iee mucarelū, sē se mazilēscă, care-și o cerea una ca acēsta fiindū învētatū cu locmale mai mari. Érá de altă parte aū socotitū că de câtū se'ncapă alții străini la Domnia Moldovei, mai bine să arēte drumū fratelui Măriei Sēle, luī Ión Mavrocordatū Beizedé, căruia dāndu' scire aū începutū a āmbra pre la prietini, ajutorindu'lū și prietini vechi a tātina-sēu, și Capi-kehaielele, pēnē ce aū isprāvitū, și aū luatū Domniea Moldovei, mazilindū pe frate-sēu Constantinū Vodă; după ce aū domnitū în Moldova într'acēstă Domnie doi pol ani, i-aū venitū maziliea.

CAP. IV.

Domniea luī Ioan Vodă Mavrocordatū, feciorū luī Neculaī Vodă.

Dupē ce aū luatū Ioan Vodă Domniea Moldovei, și 'și-aū așēdatū trebile domniei în Țarigradū, făcēndū și Capi-kehăi pe Rāmādānesci și pe Guliano, și așa gātindu-se aū purcesū din Țarigradū cu frumosū alaiū, după cum se cade unuī Domnū. Érá Constantinū Vodă, după ce aū venitū Skimni-Agasi, s'aū gātitū și aū purcesū din Iași petrecēndu'lū și tōtă boțerimea țerei după obiceiū. Érá Ioan Vodă viindū pēnē la Galați, i-aū eșitū câți-va boțeri înainte ca la unū Domnū tēnērū și nuou; érá după ce s'aū apropiētū de Iași, i-aū eșitū înainte și Caīmacamiī cu mare alaiū, ducēndu'lū āntēiū în sfântul Neculaī de i-aū cetitū molitfele Domniei, Mitropolitul Nechiforū care era socru Agăi Lupuluī, care s'aū pomenitū mai înapoi, și pe urmă mergēndū în curte cetindū fermanul de Domnie îmbrăcāndū pe boțeri după obiceiū. A doua zi éráși chiamāndū pe boțeri după obiceiū aū datū boțeriile, dāndū o sēmă la ómeniī Măriei Sēle, că adunāndu-se cam multī. În zilele a-

Ńestul DomnŃu aŃ fostŃ multe dări grele, alesŃ văcărituri câte 2 câte 3 veniaŃ une ori pe anŃ, că scotea unul la Ghenarie, altul la MaiŃ și la Dechemvrie, câtŃ se suiaŃ pe anŃ câte 7 lei, 45 bani de vită, care era unŃ mare greu țerei. Țră boierilorŃ le păreaŃ bine, căci mâncaŃ fiesce-care, și aveaŃ totŃ ridicăturŃ de la acestŃ DomnŃ, la care cei mai mulți boieri de la acestŃ DomnŃ s'aŃ rēdicatŃ, alesŃ cei ce ședeaŃ la țeră, și de atunci aŃ făcutŃ bani toți boierii. Domnului încă nu'i păsa; căuta sē apuce GrecilorŃ așijderea, că și ei căscigaŃ câtŃ puteaŃ si mâncaŃ rușferturi destule, cădēndŃ la boierii, căci erau pafelele eftine. Din care boierii aŃ pricinuitŃ la o sēmă și aŃ fugitŃ din țeră, că fiindŃ o sēmă nēmuri, acceptaŃ sē'i rōge la boerii, la care vedēndŃ că nu'i rōgă nime, aŃ socotitŃ să fugă; și așa s'aŃ sculatŃ Mihalaki Sturza de la RomanŃ, și Ilie Sturza de la HelesteenŃ și duoi feciori a lui BalșŃ de la Ionășeni anume Vasilie și Grigorie, și aŃ fugitŃ în țera Leșescă. De care auđindŃ Domnul fōrte s'aŃ măhnitŃ, nefindŃ deprinsŃ la unele ca aceste; și chiāmândŃ la curte pe Sandul Sturza vel LogofētŃ, căci era frate cu Mihalaki care fugise, 'l-aŃ întreatŃ Domnul. ElŃ s'aŃ apēratŃ că n'aŃ fostŃ prin sciința lui pricina fugirei lorŃ, numai de va fi poronca Măriei Sēle sē le scrie ca sē ara e ce le va fi rēspunsul, parigorisândŃ și pe Domnul, arētându-i că aŃ făcutŃ ca nisce ōmeni de nimică și fōră de minte, și nimicŃ nu este. Atuncea Ioan Vodă i-aŃ datŃ voie sē le scrie cum mai în grabă; și așa scriindu-le aŃ răpeđitŃ la ei, și ei luândŃ cartea aŃ făcutŃ rēspunsŃ Logofētului, cum că ei încă suntŃ feciori de boieri și cu case grele, și nu potŃ și ei a se îndulci de milele Domnului, din cinstea boierilorŃ, căci s'aŃ învrednicitŃ căți și mai mulți, și pōte și mai rēi de câtŃ dēnșil, cariŃ aŃ rēmasŃ de risul slugilorŃ lorŃ; și ca de aceste arētândŃ ca sē nu'i supere pentru întorsŃ, căci nu se vorŃ întōrce așa curēndŃ ca sē nu dee peste vre o primejdie, arētândŃ câtă sērăcie și datorie aŃ pe la casele lorŃ. Și dupē ce aŃ venitŃ acea carte la Logofētul, aŃ mersŃ la curte de aŃ cetit'o Domnului în taină câte una pre amănuntul. Atuncea aŃ găsitŃ vreme și Logofētul de i-aŃ dresŃ dupē cum se cade, și așa Domnul s'aŃ adevēritŃ cu giurāmētŃ ca sē le scrie sē vie, și nu le va face nimicŃ, încă îi va boieri și îi va milui. La care încredēndu-se Sandul Sturza vel LogofētŃ, aŃ luatŃ trēba asupra lui și aŃ scrisŃ la ei dupē cum aŃ sciutŃ și așa i-aŃ întorsŃ; cariŃ viindŃ la Iași i-aŃ ertatŃ și i-aŃ și boieritŃ pe toți, făcēndŃ pe Mihalaki Sturza vel MedelnicerŃ, și pe Ilie Sturza vel SulgerŃ, și pe Vasilie BalșŃ CăpitanŃ mare de Iași, și frăține-sēŃ i-aŃ datŃ o Căpitănie afară și le-aŃ făcutŃ și lefi și scutelnici. Și dintr'acēstă fugă a lorŃ vedēndŃ cei-l-alti boieri cum se pōrtă trebile, și Domnul căđutŃ cu totul la mese mari și zee-feturi, și primblări și la alte desfătări a lumii, luase cu toți unŃ mare obrazŃ și nu'lŃ băgaŃ în sēmă, și făceaŃ ce le erau voia lorŃ.

În zilele acestui DomnŃ aŃ trecutŃ pin Iași unŃ Pașă mare cu trei tururi anume Mosunolu, la care aŃ trāmisŃ Vodă înainte pe TōderŃ Paladi vel VisternicŃ la Galați, de aŃ fostŃ purtătorŃ de grijă la tōte conacele, și viindŃ la Iași i-aŃ eșitŃ înainte Domnul cu mare alaiŃ în tēmpinare la Șanta ducēndu-lă de 'l-aŃ conăcitŃ în casele domnesci de la Frumōsa, ședēndŃ trei zile oturacŃ, mergēndŃ Domnul de câte douē ori pe di la dēnsul, trāmițēndu-i de câte se găseaŃ la locurile

aceste, și daruri și altele și bani, câtă au trasă bieții sêraci cu conacele lor,  r  Domnului f rte i-au mulțamit  Pașă pentru slujba lui Paladi, de care au îmbrăcat  Pașă pe Paladi cu blană de samur , d ndu-i și un  r nd  de plină de strae, tr g ndu-i și un  misir  a Pașai cu frumos  tacămă la scară, și așă 'l-au tr mis  la Domnul. V d nd  Domnul una ca ac sta, 'l-au îmbrăcat  și el  cu altă blană de samur , or nduindu-l  de alŭ doilea s  ducă pe Pașă p n  'l -a trece în hotarul Hotinului, ca să nu se facă vre un  cusur  la nimic . Și așă a treea  i r dic ndu-se Pașă de la Frum sa, petrec ndu-l  Vodă cu boierii și cu alaiul s u p n  la Copo , și acolo lu ndu-ș   iua bun  Domnul, s'au  ntors  înapoi la Iaș ,  r  Pașă s'au dus  la Hotin , care agiung nd  la Hotin   r  'l-au îmbrăcat  și 'l-au d ruit  pe Paladi, căci și el  multe dăruia Pașai; și viind  la Iaș   r ș  'l-au d ruit  Domnul cu cumasuri și bani, d ndu-i și un  misir   mpodobit , c t  păru r u celor-lalți boieri, căindu-se că n'au vrut  s  m rg  unul dintre d nșii conacci , și nev r nd  ei, Visternicul au cerut  voie să m rg  el , cu t te că aveau treb  a Visteriei,  r  au l sat   meni. Dup  ac sta au scos  Vodă goșin  întreită c te 11 parale de oale, care greutate și nevoie nu poci  ar ta c t  au f cut  pe bieții s raci; căci de c nd  au fost  acest  p m nt , c te 11 parale n'au dată, și mulți din prostime își ucidea  vitele cele mai pr ste ca să nu le pl tesc , la care și Domnul mult  sicut  au tras  p n  s'au strins  banii slujbei acestii, căci era țera f rte sup rat  de multe dări ce erau pe s raci, cu t te că era belșug  în t te. Boierilor  le erau bine și voioși, urmau și ei Domnului, căci iubeau primblări, și halcale, și  ic turi.  r  după aceste au socotit  s  facă și pomeniri: au adus  meșteri străini zugrav  de-au pus  de au zugr vit  biserica cea mare a curței peste tot , pe din l untru cu multă chieltuială, zugrăvindu-se și pe sine cu D mna și cu t te Beizadelele M riei S le, zugr vind  și pe tot  n mul lui și pe alți Domni ce erau ctitori la acea biserică de mai-nainte, f c nd  și dece părechii de veșm nturi nou , cumasuri frum se cu fir , și trei r nduri p le de Icone, unele cu semnul țerei, și aduc nd  și două sfeșnice de argint  de la m n stirea Săcului de le-au stricat  și au f cut  șese mai mici în biserică, și opt  candel  mari de argint  care se ved  p n  ast - i în biserică la curte. Mai făcut'au și un  foișor  f rte frumos  de ceea parte de heleșteul Frumósei, sub Cetățuie, f c nd  și cișme l ng  cerdac  cu apă curgătoare de mergeau în primblare.  r  la alŭ treilea an  a Domniei acestiea, au f cut  sfat  Domnul-cu toți boierii țerei ca să al g  patru boieri mari de țer  s  m rg  la Țarigrad , una ca să arate pe Domn  că este bună și pl cut , al  doilea s  ved  și t t  chieltuiala Capi-kehaieilor , căci arătase pe tot  anul c te o sumă mare de bani chieltuiala, care se mira  și singuri boierii, și pentru altele ce le vor  mai veni pin mână pentru ușurarea țerei. La care g sind  căi cu cale și boierii, au priimit  ca să m rg  patru boieri; ci socotindu-se ei în de ei au g sit  cu cale să m rg  Costaki Razu Hatman , T der  P ladi, Visternic , Radu Racoviță vel Vornic  și Manolaki Costaki vel Vornic , și așă d ndu-le de chieltuială Domniea s'au g tit  numai de c t  și au purces  la Țarigrad  lu nd  și dintre tinerii rudeni pentru viderea Țarigradului. Constantin  Vodă  n Țarigrad  încă nu s'au aședat , f c nd  tot 

chipul de meșteșuguri pênă aș mazită pe Mihai Vodă din țera Românească, dără fiindă că avea Mihai Vodă Capi-kehaiele ómenī de trebă, pe Stăvraki celū bētrēnū și pe Manoli Gelepul, și pe alții; și fiindă că nu se împlinise trei ani deplinū, după cum scrie Fermanul celū Impērătescū, încă mai trebuiaș trei luni; și fiindă tocmai asupra veniturilor, fórte le-aș părutū rēū Capi-kehaielelorū lui Mihai Vodă. Atuncea s'aș pornitū amēnduoī pe la tóte porțile turcesci; intra Stăvraki pe la Sultanū, pe la Caziscuri, căci era fórte îndrășnețū, însă mai multū cu meșteșugū, că doftorīa pe mulți, neluādu-le nimicū. Și agiungēndū pe la tóte porțile aș isprăvitū sē mai ședă Constantinū Vodă trei luni în Țarigradū, scoțēndū Fermanū lui Mihai Vodă sē mai ședă încă trei luni Domnū, și sē stringă tóte veniturile țerei după obiceiū. Și după ce s'aș împlinitū cele trei luni, atuncea s'aș dusū Constantinū Vodă în țera Românească, isprăvindū lui Mihai Vodă și Capi-kehaielelorū lui de i-aș făcutū surgunū din Țarigradū, și așa aș domnitū Constantinū Vodă cu pace, amēnduoī frații Domni în douē țeri. Érá boierii din Moldova aflādu-se în Țarigradū, ședēndū câte-va luni acolo, căutāndū multe trebī ale țerei; la care zăbovindū, étă aș venitū și vremea mucarelului a ínoirei Domniei Moldovei. Atuncea Capi-kehaielele lui Ioan Vodă aș arētātū boierilorū dicēndū: «Ce sē facemū, că vremea mucarelului aș sositū, aici bani nu putemū găsi; Domnul de acolo încă nu ne trāmite, nici ne scrie nimicā, și așa noi nu ne amestecāmū!» Vezirū-Kehaesi încă chiāmāndū pe Capi-kehaiele, le-aș disū pentru mucarelū; ei s'aș apāratū arētāndū pe boierii din țerā ce i-aș trāmisū Domnul și țera ca sē răspundă pentru tóte. Atuncea aș chiāmātū Kehaieoa pe boieri și i-aș întreatū: «Sunteți multāmiți de acestū Domnū?» Ei aș răspunsū că suntū și ei și tótă țera. Le-aș disū: «dēcā'i așa sē'i luați mucarelul.» Aș răspunsū: «Prea bine. Dără bani aveți sē dați?»— Aș răspunsū: «Aice bani n'avemū, dără sē ni se pue o vade, și mergēndū în țerā, pēne la vade îi vomū trāmite.» Și așa aș priimitū Vezir Kehaiesi, poroncindū sē dee unū zapisū la Miri pentru bani cu vade. Și aș datū, și îndatā aș îmbrācatū caftane la Vizirul și ei și Capi-kehaielele. Și îndatā aș rāpeđitū olacū la Iași de aș datū scire Domnului de luarea mucarelului. Și luāndū scire s'aș bucuratū cu toții, făcēndū și Domnul mare șinlecū. Mai pe urmă aș pusū silință de aș rāpeđitū o sēmā mare de bani; érá ceelaltā sēmā aș rēmasū sē'i plătēscā la vade. Și așa zēbovindū boierii câte-va luni în Țarigradū, s'aș sculatū cu toții și aș venitū la Moldova; la care spuindū Domnului cum s'aș tēmplatū luarea mucarelului, asteptaū boierii sē le multāmēscā; dără elū în locū sē le multāmēscā, le-aș disū: «De ce v'ați amestecatū, și cu a cui poroncā ați adevēritū sē dați atâția bani?» Și pe urmă le-aș disū: «Dupē cum v'ați adevēritū sē și plătiți, căci Măriea mea nu va sē scie.» Și trecēndū multā vreme la miđilocū și peste sorocū, apucāndū pe Capi-kehaiele, ei s'aș apucatū că vorū scrie, și nici-o-datā nu contenīaū ca sē scrie; la care cea de pe urmă aș trāmisū bumbașirū unū Orta Ceaușū, și cu zapisele lorū și cu fermanū ca sē împlinēscā acei bani de la acei boieri. Și viindū la Iași, ce aș vorovitū Domnul cu bumbașirul nu se scie, ce numai aș strīnsū pe toți boierii cei mari și bētrini, carii aș fostū venitū de la Țarigradū, și aș inceputū a cere bani. Érá boierii arētaū pe Domnul. Domnul

aŭ rĂspunsŭ cĂ ei suntŭ datorŭ ei sĂ plĂtescĂ. Ői aŐa mĂniindu-se BumbaŐirul i-aŭ luatŭ pre toŐi pe gŐosŭ de la curtea domnescĂ, ducĂndu-i pin tĂrgŭ pĂnĂ la casele cele de beilicŭ, unde era ceauŐul ņn gasdĂ; Ői dupĂ ce aŭ mersŭ acolo, i-aŭ pusŭ pe toŐi ņn fĂere, care lucru aice altĂ datĂ n'aŭ stĂtutŭ, Őiindu-i pĂnĂ ņn sĂrĂ. ĂrĂ mai ņndesĂrĂ aŭ priimitŭ cu toŐi ca sĂ se pue im-prumutare, Ői sĂ rĂdice acea greutate de pe Domnul; la care priimĂndŭ Ői Domnul, aŭ poŐtitŭ pe BumbaŐirŭ ca sĂ'i slobĂdĂ, cĂci se apucĂ cĂ vorŭ plĂti pe'ncetŭ, fĂcĂndŭ ņncepĂturĂ ca sĂ dee. Ői aŐa i-aŭ slobĂditŭ. Ce trecĂndŭ cĂte-va őile la miŐilocŭ, ĂrĂ aŭ socotitŭ ca sĂ dee uitĂrei, la care vĂdĂndŭ Ioan VodĂ cĂ cu bine nu va face nimicĂ, aŐa s'aŭ turburatŭ ņnr'o ői, Ői cerĂndŭ isvodul de la zapciŭ, aŭ vĂduŐŭ cĂ mai nimicĂ nu dĂdese, Ői strigĂndŭ zapciŭ aŭ ņnceputŭ a'i rĂdica pre boŐeri cĂte pe unul la ņnchisĂre, pĂnĂ i-aŭ ņnchisŭ pre toŐi, pre cei mari Ői bĂtrĂni; pe alŐii la pĂrcane, pe alŐii la vartĂ, pe alŐii pin becŭri, cariŭ Ămpluse tĂte becŭrile. BoŐeriŭ a nume acestiŭ eraŭ: Sandul Sturza vel LogofĂtŭ, Andreiŭ Rosetŭ vel logofĂtŭ, Manolaki Costaki Vornicŭ, Sandul RacoviŐa Vornicŭ, TĂderŭ Paladi vel Spatarŭ, Alexandru Spatarŭ, Lupul Stolnicŭ Ői alŐii. Ői vĂdĂndŭ cĂ nu'i glumĂ, s'aŭ apucatŭ de platĂ, Ői pĂnĂ ņn sĂrĂ puŐini bani aŭ rĂmasŭ neistoviŐi, cariŭ s'aŭ apucatŭ cĂ a doua ői ņi vorŭ istovi, Ői aŐa i-aŭ lĂsatŭ ņnr'acea sĂrĂ, Ői a doua ői i-aŭ istovitŭ toŐi.

ņn domnia acestuŭ Domnŭ s'aŭ mai tĂmplatŭ o pricinĂ care n'amŭ lĂsatŭ sĂ nu scriemŭ: unŭ ovreiŭ dintr'unŭ satŭ a dĂmisĂle Iordaki Cantacuzino Spatarŭ de la SucĂva de lĂngĂ RĂdĂuŐi, fiindŭ c'aŭ scĂpĂtatŭ de n'avea cum plĂti stĂpĂni-lorŭ bucatele ce luase Ői le vĂnduse, ca sĂ nu ņncapĂ la ņnchisĂre, Ői-aŭ lĂsatŭ muŐiera Ői copiŭ Ői aŭ fugitŭ; decŭ pe urmĂ aŭ mersŭ la Őarigradŭ, la care fĂcĂndŭ cu mulŐi ovrei de acolo multe feluri de vorbe, arĂtĂndŭ starea boŐe-rilorŭ pĂmĂntenŭ de aice, spuĂndŭ Ői halul lui ce i s'aŭ tĂmplatŭ, arĂtĂndŭ Ői ce veniturŭ are Domnul aice, 'l-aŭ pusŭ la cale ca sĂ facĂ Őeretlicŭ, őicĂndŭ cĂ ei ņlŭ vorŭ ajutora la tĂte, fĂcĂndŭ unŭ arzavalŭ cĂtre ImpĂratul Sultanŭ Mehmetŭ, fĂcĂndŭ jalobĂ pentru Domnul Ői pentru Iordake Cantacuzino, őicĂndŭ cĂ i-aŭ luatŭ Domnul muŐiera de aŭ umblatŭ cu ea, Ői elŭ fiindŭ cĂ'i sta im-potrivĂ 'l-aŭ ņnchisŭ ņn cĂte-va rĂnduri Ői i-aŭ luatŭ o sumĂ mare de bani, arĂtĂndŭ cĂ 'i-arŭ fi mai luatŭ Ői pe o fatĂ Ői pe o cumnatĂ Ői alte lucruri Ői odĂre, Ői altele multe care nu se potŭ scrie, arĂtĂndŭ cĂ Ői Iordake Canta-cuzino 'i aŭ ņnchisŭ magasiile ce avea cu bĂeturĂ, care 'i-aŭ cursŭ atĂte miŭ de lei pagubĂ. Ce avĂndŭ meŐteri buni lĂngĂ dĂnsul, Ői ajutorĂndu'lŭ Ői Ba-zarghian-baŐa ce era, aŭ eŐitŭ la ImpĂratul de aŭ strigatŭ dĂndŭ Ői jalobĂ. Atuncea ImpĂratul aŭ poroncĂtŭ de i s'aŭ fĂcutŭ fermanŭ ImpĂrĂtescŭ, orĂn-duĂndŭ Ői pe unŭ Zaim-BumbaŐirŭ ca sĂ ņee pe ovreiŭ Ői sĂ'lŭ ducĂ ņn Moldova, Ői acolo cu cadiul sĂ se caute acea judecatĂ, Ői avĂndŭ dreptate sĂ i se dee ilamŭ, Ői dupĂ ilame sĂ ņmplĂnescĂ de la Domnul Ői de la Cantacuzino, dĂndŭ poroncĂ ca sĂ aducĂ pe ovreiŭ ĂrĂ ņnapĂ la Őarigradŭ. Ői plecĂndŭ la Mol-dova, aŭ mersŭ dreptŭ la curtea DomnescĂ, ņmpreunĂndu-se bumbaŐirul cu Domnul, arĂtĂndŭ Ői fermanul, rĂspunďndu'i Domnul: «Prea bine, dumnĂta mergŭ la gazdĂ de te odihnesce, cĂ esti ostenitŭ de drumŭ, Ői aceste se vorŭ cĂuta, cĂ avemŭ Ői cadiŭ aice; pe ovreiŭ lasĂ'lŭ sĂ stee aice.» Ői aŭ ņnvĂtatŭ

Domnul se dee o gazdă departe, și se nu mérgă cine-va se se împreune; și lăsându pre ovreiū pe mâna Domnului, érá Bumbașirul s'aū dusū la gazdă de laturea tégului lîngă morménturile turcesci. Érá pre ovreiū 'l-aū pusū la oprélă, și îndată aū răpeditū poroncă la toți neguțitorii Turci din Iași și la toți musafirii Turci ce se aflaū în Iași, ca se se afle la doué césuri din či toți la curte; și făcëndü scire și cadiului se vie și elū, și toți boierii cei mari cu boierii și fără de boierii; și adunându-se cu toții aū eșitū și Domnul, poroncindū se pue butuci ovreiului și în mâni și în piclóre, și așa se'lū aducă la Divanū. Și aducëndü'lū aū începutū Domnul a se giudeca cu elū la Cadiū, în auđul tuturorū, făcëndü pe ovreiū ca se grăiască turcesce, căci dicea că nu scie. Arétändü Domnul: «cândü ți-amū luatū muerea?» spuindū și șederea lui unde aū fostū, saū pe cumnată-sa saū pe soră-sa; măi întrebändü'lū cândü 'l-aū închisū și aū plătitū atâte geremele? întrebändü'lū și Iordache Cantacuzino «cândü i-aū opritū bucatele ca se nu le vëndă?» Aceste tóte întrebändü'lū cadiul, n'aū avutū ce răspunde, fără de câtū aū spusū dreptū că alții l-aū pusū la acésta, érá elū nu'ī vinovatū. Care aceste tóte le scria cadiul, dicëndü că Domnul nici de unele ca aceste n'are nici o sciință, főră de câtū alții 'l-aū îndemnatū la acésta, și sěrăcia lui cea multă. Atuncea Domnul întrebă pe Cadiū și pe ceilalți Turci ce se aflaū acolo: «unuia ca acestuia ce i se cade?» aū răspunsū: «este bunū de spënduratū. Érá cadiul tóte dișele lui le scria ca se dee ilamū; atuncea Domnul aū strigatū pe armașū se'lū lee se'lū spëndure, dicëndü de alū doile ca se nu'lū întrebe. Și îndată 'l-aū rădicatū ducëndü'lū în capul tégului de giosū, lîngă Hahambașa, și 'l-aū spënduratū la o dugheană, țiindu'lū trei dișe spënduratū. De care auđindū Bumbașirul aū făcutū multă gălcévă; déră 'l-aū odihnitū Domnul, dăruiindu'lū bine, arétändü'ī și elamul. Atunce Domnul aū făcutū unū arzū de la tótă țera și de la Turcii de locū, și Vlădicii și Egumenii și toți boierii, arétändü pe ovreiū că aū fostū unū rău și tâlharū; și pentru se se părăsescă și alții de unele ca aceste, aū găsitū totū Divanul acestei țeri și cu cadiul de s'aū omoritū; trămițändü sineturi pentru tóte la Capi-kehafe, scriindu-le ca se chieltuescă, și să stea cu capul ca se potole acéstă price, trămițändü și pe zapciū la Capi-kehafele. Atuncea rudeniile jidovului celui mortū ce avea în țera Leșescă, aū mersū la Țarigradū; ajungëndü la Oglak-Bazărgeanū și la alți ovrei mari, cari aveaū fiesce-care porți mari turcesci; care s'aū tulburatū toți asupra Domnului de ce se facă unū lucru ca acesta peste poronca Impératului, călcändü fermanul, ständü și împrotiva zapciului, care ucru nu l-aū făcutū nici unū Domnū, și pira pe Domnul în tóte părțile, grăindū mulțime de cuvinte pentru Domnul; la care mulți bani aū chieluitū Capi-kehafelele, că főrte se mărise tréba, cădëndü Domnul în gurele norodului, dicëndü'ī felū de felū de vorbe próste, care și la cei mari Turci nu găsia obrazū Capi-kehafelele, hulindu'lū cu toții. Atuncea afländu-le acestea ómenii lui Grigori Vodă Ghica, ce eraū aciea în Țarigradū, aū începutū a âmbla după Domnie ca se isprăvescă stăpânului lorū. Măcarū că Grigori Vodă era la surgunlicū, déră avea mulți prietini, și âmbländü din či din nópte aū luatū Domniea, aducëndü Pórta pe fiul Măriei Séle Scarlatū Beizede de 'l-aū îmbrăcatū cu căftanū, în locul tătine-sēū; și pe Ioan Vodă 'l-aū mazilitū, trămițändü Capi-gibașū de 'l-aū rădicatū din Moldova.

CAP. V.

A treia Domnie a lui Grigori Vodă Ghica.

După ce aședut șapte ani mazilă și în surgunie la Bocceda, care îi dăcă Tenedos, ăra' l-aș miluită Impărașia cu Domniea Moldovei, care nefindă aice, după cum amă dășă, aș adușă pe Beizede Scarlată de l-aș îmbrăcată cu căftană în locul tătine-șă, fiindă încă la surgunie tată-șă, făcându'i și itlacul, răpedându cu mare grabă de aș adușă pe Grigorie Vodă. După ce l-aș adușă, aș mersă la Părtă de aș făcută mulțămire pentru mila ce l-aș miluită cu Domniea Moldovei, făcându ună engomion turcescă către Vizirul, arătându mare mulțămită, cătă s'aș mirată singură Vizirul de procopsela și turcesca lui; asemenea aș făcută și la Impăratul cândă aș mersă de aș luată cuca, și multă s'aș mirată și Impăratul de acestă Domnă, care aședendu-și tôte trebele în Țarigradă, s'aș gășită de căte i-aș trebuită; și făcându mare alaiă la eșitul din Țarigradă, aș venită la Moldova, orânduindă și ună salahoră impărașescă ca s'ă ducă la scaună, avându cu elă mai bine de 40 de bostangii. Care apropiindu-se la Galași, i-aș eșită mulți boeri înainte și giupănese înaintea Dămnei, căci luase totă agărlăcu cu elă; numai pe Beizede Scarlată ilă lășase în Țarigradă naziră și purtătoră de griă asupra Căpi-kehaielelor. Și ședendu trei dăle oturacă, căutându jalobele șăracilor, făcendu mare dreptate la toși, făcendu și părcălabă la Galași pe Leon celă bătrănă. De acolo viindu la Iași, pin tôte tērgurile ce trecea căuta strămbătășile locuitorilor, nepoftindă asuprelă șăracilor; ăra' cândă s'aș apropiētă de Iași, i-aș eșită toși boeri și Cămacamii cu tôte alaiurile înainte, întrându în sfete Nicolă de s'aș închinată, și pe urmă în curtea domnăscă. Cetindu fermanul, aș îmbrăcată pe toși cu blane și cu căftane după obiceiă, stându și Skimni-Agasi pēne s'aș sfērșită ceremoniile, făcendu pe mare și mică după obiceiă, trămișendu și pe salahoră la gazdă cu alaiă. Și adouă-dă aș împărtită tôte boeriile, făcendu Logofētă mare pe Sandul Sturza, și pe Costache Razu Vornică de țera de glosă, și pe Radul Racovișă Vornică de țera de susă, și pe Bașa Mihalopolă Hatmană, și pe Vasilie Roset vel Visternică, și pe Enake Hrisosculeu vel Postelnică, și pe Alistară vel Spătară, și pe Calmășă vel Bănă, și pe Popazolu vel Comisă, și pe Vasilaki Negelă vel Paharnică, și pe Lupul vel Stolnică, și pe cel-lălșă după rōnduělă, dându și Isprăvnicăile, făcendu și din Greci, că adusesse mulți.

În Domnia lui Iōn Vodă care s'aș pomenită mai înapoi, era ună boeră a acestui Domnă încă a tătine-șă omă, care se numă Costache Purice, ce fusese și Agă aice în Iași, care mai 'nainte cu căte-va lună pēne a nu'i veni mazilia, ilă miluise Domnul șă cu stărostăia Focșeniloră, după ce'lă scōse din Agie. Și fiindă acolo cândă aș venită mazilia, aș răpedită boeri din locă, și l-aș prinsă, și puindu'lă în fēre, l-aș trămișă la Mira la mōnăștire ca s'ă stee acolo

pênă va pleca Ión Vodă din Iași; și auđindü Ión Vodă i-aü pãrutü rëu fórte, și chiãmãndü pre boierü le-aü đisü multe cuvinte, dërã ei nu vreaü sã scie đicëndü cã așa le poroncesce Domnul lorü Grigorie Vodă din Țarigradü. Érã cândü aü fostü ca sã se rădice acestü Domnü din Iași, aü vorbitü cu Capegi-Bașa ca sã trãmitã de pe drumü ómenü de ai lui sã ïee pe acestü boierü de la Mira, de care oblicindü boierü, ïndatã aü rãpeđitü pe ascunsü de 'l-aü luatü de acolo și 'l-aü dusü la Némțü, la mññstirea Sëculü, țindü'lü acolo pênë aü trecutü Iónü Vodă Dunãrea. Acestü Domnü aü domnitü patru annü și s'aü mazilitü, dërã și multe blãstemurü aü luatü de la sëraci, pentru vãcãritü, alesü de la babile cele vëduve, pênë una aü zvirilitü cu o pëtrã ïn elü ïn điva ïn care aü purcesü din Iași, dërã nu 'l-aü lovitü ce calul aü lovitü; și mergãndü la Țarigradü mulți anü aü mazilitü și apoï aü muritü, érã Domniea n'aü vëđut'o. Pe Costache Purice ïncã pênë a nu sosi Grigorie Vodă la Iași, cu bunã pazã ïnchiđëndü'lü la Cetățue, ședëndü pênë aü venitü Domniea ïn Iași, și atuncea 'l-aü scoboritü ïn curte la Bașbulubașa de Simenü de aü ședutü cãtã-va vreme acolo, pênë aü intratü câțü-va boierü mijlocitorü la Domnul, cerșindü și o sumã bunã de banü, care aü datü ca la 30 de pungü de banü, și așa aü scãpatü fõrã de nicü o pricinã. Grigorie Vodă, dupë ce aü venitü aü și scosü cunițã cãte 50 parale pe vitã; cu adãușagü și cu banü vechü și cu rãsura slujbașilorü, se suia la 60 de parale vita. Mai scos'aü desãtina, și goștina, și vëdrãritul; și dupë ce s'aü rëcitü vremea, aü scosü și pecați pe țera de aü plãtitü toți, scoțëndü și vãcãritü cãte duoi lei, șese potronicü vechü de vitã, și rãsura deșebitü. Intr'acestã Domnie aü fãcutü și o logodnã fiicei Mãriei Sële cu Dumitrașcu Sturza vel Cãmërașu, fiul Sandului Sturza pre care ïlũ luase Domnul ïncã din ceea Domnie la Țarigradü, și fãcëndü masã mare cu tóte đicãturü, așjiderea și Dómna cu tóte giupãnesele, și Cãmërașul deosãbitü la cãmãrã cu toți ne-gușitorü, trãgëndü și danțurü prin ograda curței. Mare stãpãnũ aü stãtutü acestü Domnü ïn țerile acestea, și cu mari orõnduele; cãci giudecãțile fórte le cãuta, și nu lipsia ïn tótã sëptãmãna sã nu facã Divanü sëracilorü, și ïndü cã fãcuse multã chieľtuelã cu Domniea Moldovei de pre urmã, și cu itlacul surgunliculu, ïndü și mãncãtorü mulți pe acea vreme la Porțele turcescü, vëđëndü cã nu póte eși de sub chieľtuialã, aü pusü tótã silința prin prietinü apropiindu-se și vremea mucarelulu. N'aü ïncetatü a ãmbra dupë Domniea țerei Romãnescü, pênë aü și dobëndit'o, și așa fãcëndü tótã Domniea Moldovei numã optü lunü, i-aü venitü veste din țera Romãnescã, și ïnr'acelü ceasü aü rãpeđitü pe Mihalopu Hatmanul Iordake; așjiderea și Constantinü Vodă a rãpeđitü pe Vasilaki Cãmïnarul Capi-kehae, și pe Pãvãlake Aga la Moldova, Caïmacamü, ïnd schimbare ïntre Domnie, fãcëndü fiesce-care zaptü la locul ce mersese, fõrã de chicü de sielã, dupë poronca ce aduse fiesce-care. Decü aü ïnceputü Grigorie Vodă a se gãti, pênë ce aü venitü și Skimni-Agasi ce era orõnduitü ca sã ïee pre Grigorie Vodă sã'lũ ducã ïn țera Romãnescã; care viindü i-aü eșitü Domnul ïnainte ïn șesü cu mare alaiü, și dãndü'l fermandu celü Impëratescü de cãlare, 'l-aü sãrutatü, puindü'lũ ïn sënü, și vrëndü sã se sãrute cu Agasi de pe caï, s'aü tulburatü așü lorü, și sculãndu-se așü ïn duoc picĩore, aü lunecatü calul Domnulu de picĩorele de d'ïnapoï, aü cãđutü ïn curü, și vrëndü sã sae de pe elü aü cãđutü pe unü picĩorü și ïlũ durea,

dicându prostimea că nu'î semnă bun. Ce după ce s'au gătită cum se cade unu' Domnă, și mai tăindă strae câte duoă părechă la to'î ai curței, și de drumă și de alaiă, adăugându și ómenă împodobi' pre to'î cu mare orôndueală, câtă mai frumosă nu se mai putea, și așa eșindă din Iași i-au făcută to'î boieră mare alaiă, petrecându'lă cale de ună ceasă, luându-și to'î ăia bună de la Domnul. O sémă s'au întorsă înapoi, érá multă au mersă cu Măriea Sa : alți péné în Romană, alți péné în Focșeni, alți conaccă, alți cu carele și cu altele, ca să se întorcă cu celă-altă Domnă. Căduse și o iernă care de multă vreme nu ținea minte ómenă iernă ca acésta, căci agiunsesse carul de fină 30 de lei, și nu se găsia, și descoperă case de ă la cal. Agiungându Grigorie Vodă la Focșeni, au intrată cu mare alaiă mai nainte péné a nu veni Constantină Vodă. Érá a treia ăi au gătită pe Beizade Matei cu totă alaiul Măriei Séle, și l'-au trâmăisă înaintea lui Constantină Vodă, care vedându alaiul Ghicăi, înghiătați au rămasă to'î. că avea ună alaiă fórte golă. Acole în Focșeni s'au împreunată și Domniă améduoi, și ședându trei ăile oturacă, de acole 'și-au luată ăia bună unul de la altul, și au mersă fiesce-care la țera luiși.

CAP. VI.

Domniea a treia a lui Constantină Vodă Mavrocordată.

Viindă Constantină Vodă la Iași, i-au eșită totă boierimea înainte aducându-lă după obiceiă cu alaiă péné în curtea domnescă, cetindă fermanul după obiceiă, și îmbrăcându pe boieră cu căftane. A doua ăi érá au chămată de au dată boieră, făcându Logofetă mare pe Andrieșă Rosetă, Vornică mare de țera de giosă pe Costăki Razul, Vornică de țera de susă pe Radul Răcoviță, Hatmană pe Ión Bogdană, Postelnică mare pe Tóderă Palade, și Visternică pe Ștefanută Rosetă și pe Alistarhă vel Spatară, și Bană mare pe Dumitrașă Calmășul, și pe cel-alți fiesce-care după rôndueala lui. Érá Domnul s'au apucată érá de evlaviea lui cea vechie, că punea preoții de intraă la Biserica curței la trei césuri de nópte, și eșău la șapte césuri din ăi, și se apuca de divană de' ținea péné la noă césuri din ăi. Mai dedese poroncă de strîngea to'î preoții, diaconă orașului la biserica curței, și după ce'î băgău diminéța în biserică, punea cîuhodară la ușă și nu lăsa nici pre unul să éșă afară, puindu-le ună preotă ce'lă avea Măriea Sa învățată la carte Grecă și Română de se suia în anvonă de le cetia după cum se cade a sci fiesce-care preotă orônduăla bisericei, și a botezului, și a ispovedaniei; de care fórte se spăriesse preoții; și care nu pré scia carte se apuca de învăța de ală doile carte, măcară că dedese mare poroncă Mitropolitului și Episcopiloră să cerceteze pre cel ce voră să se preoțescă séu să se diaconăscă, și să vedă ca de voră sci darul deplină, și așa să le dee darul preoției și ală diaconiei. Au mai scorănită că nu trebuie boieră să aibă vecină pin satelă loră, dândă scire pe la tóte ținuturile unde voră fi vecină să vie la Iași ca să se desbată de vecinătate, po-

roncindu și boieriloru celoru de aū vecinī și sineturī pentru vecinī, sē vie, căci este sē se caute acēstă pricină cu Divanurī. Și strīngēndu-se vecinătatea de pretutindene la Divanū cu o mare obrāsnicie, căci îi făcuse Constantinū Vodă de nu băgaū pe nime în sēmă, viindū și boierimea de pe afară cei ce aveaū vecinī; cariī după ce s'aū strīnsū cu toțiī, s'aū orōnduitū ca sē se facă mare soborū în Mōnastirea Triūsfetitele. Și așa mergēndū Domnul cu toți boierīi acolo, aū începutū a face mare cercetare de cāndū suntū vecinī și de la cine i-aū cumpēratū, și în cātū i-aū cumpēratū. Atuncea aū rēspunsū toți boierīi, dicēndū: «Noī nu i-amū cumpēratū, ce i-amū gāsītū vecinī de la moșīi și strēmōșīi nostri, și'ī stēpānimū și noi; ēră a'ī vinde nu putemū ca sē'ī vindemū, ce'ī punemū cāte la o slujbă a caseī de ne daū agiutorū.» Atuncea aū poroncītū Vodă cu mare hotārīre sē nu mai fie vecinī de aici înainte, numai pentru că ședū pin satele boierescī și se hrānescū pe moșīile lorū, sē lucreze cāte doē-deci și patru de ȃile într'unū anū boierilorū vara și ierna; aū sē dee cāte duoī lei de fieșce-care casă și sē lucrede cāte 12 ȃile pe anū vara și ierna. Și hotārīndū într'acēstū chipū, s'aū mulțāmitū și boierīi, invēțāndū Domnul ca sē se dee vecinilorū și cāte o țidulă Domnescă cu pecete gospodū, arētāndū că de aice încōce sē nu se mai numēscă vecinī, și sē aibă a sluji acele ȃile de mai susū pomenite, dāndū pe acele țidule unū leū lui Treti Logofētū și cāte-va parale scriitorului.

Intr'acēstă Domnie a lui Constantinū Vodă, mare sēcetă aū fostū de vară, cātū se speriese locuitorīi; la care vedēndū și Domnul aū poroncītū ca sē se facă litanie pe la tōte bisericile; și de multe orī strīngea icōnele de pe la tōte bisericile, scoțēndū și sfāntele mōște ale Prapadōmnei Paraskeve, mergēndū Mitropolitul și cu toți Vlādicīi și preoțiī și Domnul cu tōtă boierimea, și slujitorīi strīngēndu-ī cu toțiī la unū locū, în grādina cea mare de sub curțile Domnescī, făcēndū aghīazmă, cetīndū molitfele de plōie, trāmițēndū toți zapciīi de strīngeaū norodul, bărbați și femei, copii, fete, de le aduceaū ca sē asculte rugele. De norocū era acēstū Domnū, că cu tōte rugele ce făcea, milostivul Dumnedeū aū trāmisū plōie pré multă, cātū se făcuse tōte bucatele cātū socotīaū omenīi că n'arū găsi locū sē le pue. ēră cāndū aū fostū la mijlocul verei, sēū din pēcatele norodului, sēū din nenorocirea Domnului, aū trāmisū Dumnedeū urgiea sa asupra acēstei țēri, *lōcuste*, de aū āmplutū țēra pin tōte ținuturile, istovīndū totū; pe unde se puneaū, rēmānea locul negru ca cāndū n'arū fi fostū semānatū nimică nicī-o-dată; sēū grāe de era, sēū vie, sēū mālaiū, sēū păpușoiū, sēū pădure de era infrunđitā, rēmānea pārea că'ī uscatā. Și aū țīnutū câți-va anī; măcarū că începuse încă din domniea frāține-sēū lui Ioan Vodă, dēră nu era atāta nicī se lățise peste totū locul ca la Māriea Sa, căci într'o ȃi s'aū pornītū pin Iași, și de mulțimea lorū sōrele nu se vedea, de care poroncīndū Domnul la tōte mōnastirile ca sē facă rugă și sē tragă tōte clopotele cele mari, că dōrū s'arū spāriea sē fugă, ēră în zādarū s'aū ostenītū, căci ēra urgiea lui Dumnedeū. Și în puțină vreme s'aū făcutū o mare scumpete cātū agiunsesse dimerliea de orzū unū leū, și pe multe locuri neavēndū omenīi ce mānca, uscaū omenīi coji de copaci și le pīsaū făcēndu-le fāinā, le mestecaū cāte cu puțină fāinā, și le făceaū malaiū, și māncāu.

Pe alte locuri stringeauă ghindă și éráși asemenea făceaă; care nu putemă areta ce nevoie era de fómete, la care mi s'au tēplatū și mie de amū vēđutū cu ochii în câte-va sate la ținutul Botoșenilorū, fiindū eū orōnduitū cu slujba Domnescă acolo Iérna. Fețele lorū sēmănaū a fi fierte și nu puteaū grăi de slabi, cari ajungēndū în primăvară toți aū muritū. Amū mai vēđutū și la Cernăuți, într'unū satū la casa preotului în postul mare, descălecāndū acolo pentru prānzitū; bucate de secū ne-aū găsitū, érá în locū de pāne ne-aū scosū mălaiū de ghindă, și amū māncatū câte o bucățică mică cu toții. Și aū ținutū acéstă fómete tótă Domniea acestui Domnū, fiindū că nu lipsiaū lōcustele din Moldova, căci vara māncāū ori ce aflaū, și despre Iérnă se'ngropaū, érá de primăvară eșiaū însutite de câtū eraū. Totū atuncea s'au făcutū și perirea sórelui într'o ȃi la vreme de bucate, și aū ținutū ca două cēsuri, câtū se făcuse pēmēntul și lumea altmintrelea; și într'acea ȃi érá aū trecutū lōcuste multe pin Iași, și trāgeaū tóte clopotele pe la tóte mōnastirile. Acestū Domnū, într'acéstă Domnie, aū pusū de aū făcutū peceți tipārite pe stupi, și pe mascuri, și pe pogónele de tūtūnū, care lucru n'au fostū în pēmēntul Moldovei. Lūngă alte pomene aū socotitū Domniea și acésta, ca sē rădice femeile cele rele din pēmēntul acesta, care suntū fōră de bărbați; și așa dāndū poroncă aū strinsū mai bine de 80 de muieri și le-aū închisū în Sfântul Gheorghe la Mitropolie, ȃiindu-le multă vreme închise acolo de mureaū de fōme, strigēndū la zāplagi bisericeii ómenii de pe drumū sē le dee milostenie, căci rămāsese ca vai de ele góle; pe care Dómna le căuta câte o dată, trāmițāndu-le pāne și lumină ca sē nu ședă pin întunericū, și încă acéstă milă le trāmitea și câte unū cantarū duoē de inū, ca sē nu ședă fōră de trébă, găsiūdū englēgē furca, pēne cândū se vorū găsi niscaī-va ómenii ca sē i le cee; căci așa hotārise și Domnul, că de se va găsi cine-va ca sē le mārīte, și câte se vorū mārīta, se vorū slobođi. Și așa făcea, că pre care le-cerea și priimia și ea, punea de le cununa și apoi o slobođia.

În Domniea acésta érá aū fostū datū Impērāția pașalicul Hotinului lui Musun-Zade, și așa aū venitū pin Iași, i-aū eșitū Domnul înainte cu mare alaiū la Șanta, ducēndu'lū de l-aū conăcitū în casele de la Frumósa, apoi mergēndū toți de se'mpreunaū cu Pașa după obiceiū, aū mersū și Turcii neguțitorii Laji din Iași. Întrebāndu'i Pașa pe fiesce-care câtă vreme are de cândū șede în Moldova, aū răspunsū fiesce care câtă vreme aū. Atuncea aū mersū și boierii de țeră de s'au împreunatū cu Pașa, priimīndu'i cu mare cinste, puīndu'i de aū ședutū și le-aū datū café, întrebāndu'i cum le este țera și de suntū mulțāmiți cu Domnul aū ba. Atuncea aū răspunsū că suntū mulțāmiți, mulțāmiūdū préputernicei Impērāții. Așīderea aū întreatū și pe neguțitorii Laji de suntū mulțāmiți, ce ședū de negustorescū aice în țeră, fiindū și Domnul de față; atuncea aū vrutū sē ȃică că suntū mulțāmiți. Érá Constantinū Vodă i-aū scosū mincinoși înaitnea Pașii, începēndū elū a spune ce tragū bieții sēraci din mâna lorū, și neguțitorii creștini, arētēndū una câte una, că și Mārīei Séle pricinuescū mare păgubire, fiindū că nu póte lua bani de pe la rafele din pricina lorū, și mistuescū și bucatele rafelelorū pin bucatele lorū, și ucidū pe neguțitorii de locū, și mistuescū sēracii cu dobānda, că le iaū câte patru

parale de leu pe lună, lepădându-le banii cu sila pin sate, și iaă mușerele și fetele sërăcilor cu sila de âmbă cu ele, și pe bărbații lor îi gonesc cu săbiile, și alte multe. Care auđindu-le Pașa fórte s'aă turburată, đicendă Domnul și boierilor să facă jalobă la Pórtă, și va agiuta și elă. Și după aceste dăruindă Vodă pe Pașa și pe toți a lui, aă purcésu la Hotină, petrecendă'lă Domnul cu alaiă și cu boierii pentru cătă i-aă îndemnată Pașa, și aă găsită cu cale ca să facă arză de la tótă țera către Impăratul, arătandă tóte faptele Lajilor pre amăruntul, la care sta și Domnul singur să le vie de hacă, căci mai cuprinsese tótă Moldova, întemeiėti cu case și cu bucate peste sémă de multe, și stupi, și arături, și finațe care nu le putemă aréta cu scrisul. Și făcendă arzul cu iscăliturile tuturilor Episcopilor și a boierilor și a maziilor, puindu'si toți și pecețele séle, scriindă jaloba și moldovenesce și turcesce, scriindă pricina pre largă și Capi-kehaielelor, arătandă-le să stee cu capul la acéstă pricină, și cătă chieltuélă a fi să mérgă, silindă ca să scótă hatihumaiul de la Impăratul, făcendă-se taină Ali-Pașa Hechimoolu care se afla la Babada, fiindă vechiă prietină lui Constantină Vodă încă din đilele lui Nicolăi Vodă tatălă Măriei Séle. Și așa stândă Capi-kehaielele cu capul și cu mare chieltuélă la Pórtă, arătandă jaloba la însuși Impăratul, înțelegendă și din scrisorile Pașei de Hotină, îndată aă poroncită de li s'aă făcută ună hatihumaiună, scriindă ca nici de cum Turcū Lajū cu șederea, cu bucate, să nu se afle într'acéstă péméntă ală Moldovei, scriindă fermană la Ali Pașa Hekim-Zade ca să pue totă chipul de silință să scótă pe Laji, și nici bucate nici case să nu lase Lajilor în Moldova. Și așa isprăvindă aceste tóte de la Pórtă, le-aă trămisă Capi-kehaiele la Constantină Vodă în Moldova, și îndată cum le-aă vedută aceste, aă gătită mari peșcheșuri, și pe ună boieră a Măriei Séle Antiohi, Caragea, învățendă'lă și din gură ca să mérgă la Babada să arete poroncele Impăratești Pașei lui Hekim-Zade, spuindu'i că se rógă Domnul și tótă raieoa Impăratului pentru aceste poronci Impăratești, ca să pue totă chipul de silință să'i mântuésă din mânilé Lajilor. Si mergendă aă închinată peșkeșurile pe obiceiă, dândă și poroncele împăratești, așjderea și cele de la Domnul scrise; la care nu puțină rugă aceste eraă. Atuncea fōră de nimica zăbavă aă pusă și aă scosă suretură de pe poroncele Impăratești; scriindă și din partea Pașei la fiesce-care casaba, arătandă către toți Laji cum este poronca Impăratească, să ésă din Moldova cu tóte ale loră, spuindu-le că 'l-aă orōndită pe însuși Măria Sa la acéstă trébă, trămițendă și suretă Impăratească de 'l-aă cetită prin tóte casabalele, scriindu-le și elă cu vade, pēnē la vade nici unul să nu rămăe; scriindă pe de altă parte lui Constantină Vodă, mulțāmindă'i pentru daruri, învățandă și din gură pe boerul Măriei Séle Antiohi Caragea în ce chipă să urmeze Domnul la tóte, trămițendă'i și 40 de delibași totă aleși Bosnači, care mare dragoste era a'i privi cine-va cu totă tacāmul loră, făcendă'i teslimă lui Caragea, đicāndă-le Pașa din gură la tóte ce va porunci Domnul să urmeze, și léfa loră și tainul de la Domnul să'lă scie, și făcendă slujba și cū daruri îi va dărui; numai hatiră la acéstă slujbă nu încape, că'i mare poroncă Impăratească, și pe care'lă va simți că aă făcută cătă de puțină hatiră, cu capul va da sémă. Și mergendă delibași la Iași, i-aă priimită Domnul

cu cinste, făcându-le și lăfă și taină, cu toate că era o scumpătate mare, mai ales pentru hrana cailor, căci și caii domnesci în loc de orză mâncau țărițe, dăra acestora le găsisse orză de agiunsu, dându-le și câte un bacșiș de chieltuclă pentru bună venire. Și împlinindu-se vadéoa care pusese Lajiloru, trâmîtîndu de aŭ luatŭ toate casele Lajiloru înscrisu, aŭ orînduitŭ cu alŭ doilea poroncă ce venise de la Ali-Pașa, trâmîtîndu și un Bumbașirŭ alŭ seŭ ca să amble împreună cu Caragea cu toți delibașii, învîtîndu întéiași dată să mérgă în tîrgul Vasluului și să nu mai întrebe a cui suntŭ casele și de aŭ ceva într'insele, ce numai focŭ să le dee să ardă pînă în péméntŭ cu orŭ ce va fi în ele, și pe câți Laji vorŭ prinde să'i trâmîtă la Iași, fiindŭ că li să dedese beșlii și arnăuți de agiunsu, și bucatele lorŭ să le vîndă după prețul ce vorŭ găsi acolo; și de acolo la Bêrladŭ, și la Puțeni, și la Focșeni, și la Agiudŭ, și la Tecuci, și la Galați. Éra Lajii aŭdîndŭ că vinŭ delibașii și cu Bumbașirŭ, fugea cine încotro putea, dăra și ei după poroncă urmaŭ că numai întrebaŭ ce'i pricina, numai îndată daŭ focŭ caselorŭ de ardeaŭ pînă în péméntŭ, și ce găseaŭ prin case jăcuiaŭ, și bucatele cu câtŭ găseaŭ le vindeaŭ, și din Laji pe cariŭ prindeaŭ îi trâmiteaŭ Domnului; éra ei aŭ amblatŭ toate casabalele ce amŭ disŭ, de aŭ făcutŭ casele Lajiloru péméntŭ. Constantinŭ Vodă pe de altă parte aŭ răpeditŭ boierii de ai Măriei Séle cu Beșlii cu Arnăuți, pe alții în șusŭ, pe alții la munte, pe alții la Troțușŭ, la Bacău, la Romanŭ, la Pétra, la Némțŭ, la Suceva, la Câmpu-Lungŭ, la Tîrgul Siretului, scriindŭ și la Beșlegi să mérgă împreună prin toate tîrgurile, și să nu lase o casă întregă; și așa aŭ urmatŭ și acești, urmîndŭ și cei de la Hârlău, de la Cernăuți, de la Dorohoiŭ, măcarŭ că aŭdîndŭ ei de cele ce facŭ ómenii Pașei, nu mai asteptaŭ ca să'i găsescă, ce aŭ trecutŭ cu totul în raiaoa Hotinului; ci le rămăsese numai casele, care după poroncă le-aŭ rêsipitŭ de n'aŭ rêmăsŭ nici una, poruncindŭ Domnul de aŭ făcutŭ hanuri pin toate tîrgurile, ca să fie pentru cónacitul neguțătorilorŭ și a Turcilorŭ musafiri, trecători, éra nu ca să mai cónăcescă prin casele cu muieri ca mai nainte. Și fórte frumosŭ aŭ curățitŭ acele ținuturi; éra Măriea Sa scrisese locuitorilorŭ: orŭ cine vorŭ fi avutŭ pagubă de Laji, să se scóle ca să se judece aice; căci de aceea îi ține Măriea Sa în pază, avîndŭ și unŭ Orta-Ciașŭ, de'i ținea în Iași. Și năvîlindŭ țera la Iași de se judeca cu ei, îi da Domnul platnici, strigîndŭ asupra lorŭ cu mare pornitură, puindŭ de'i duceaŭ la casele de belicŭ, la Ceaușŭ, puindŭ'i în fére pînă a doua di, și-a doua di éra îi aducea. Ei alta nu respundeaŭ fóra de câtŭ diceaŭ: «de aŭ făcutŭ cui-va reŭ Sulimanŭ, éra Ali ce'i vinovatŭ?» La acésta le dicea Constantinŭ Vodă: «voi ați fostŭ capete la aceste tîrguri, și voi i-ați adusŭ aice de la locurile lorŭ, și de la voi voiŭ să împlinescŭ totă paguba sêracilorŭ;» și éra striga să'i ducă să'i pue în fére. Acésta aŭ ținutŭ câte-va zile, pînă s'aŭ supăratŭ și lorŭ și aŭ începutŭ a plăti, și pe urmă să mérgă ei să'si iee de la dênșii; și atâta îi adusesese pe Laji câtŭ îi prindeaŭ friguri cândŭ striga Constantinŭ Vodă la dênșii; și nu numai de Măriea Sa, ci și de ómenii Măriei Séle, alesŭ de Antiohi Caragea, căci nu le da obrazŭ nici de cum nici să ședă josŭ înaintea lui nu'i punea, și se răscea asupra lorŭ ca cândŭ n'arŭ fi fostŭ Turci, ci se ruga cu *aman boierŭ*, care nu credŭ că a fi mai fostŭ alt

dată. Acești Laji ce amă pomenitū mai susū, s'aū trasū toți spre Tomarova, la Ismailū și la Chilia; érá o sémă s'aū dusū la Lăpușna la Fălcii și la Orhei la Soroca, fiindū că pe cei ce ședeau într'acele părți, încă nu'i supărase, fiindū că nu țineaū case mari ci numai cășlele, și veneau și se duceau la Benderū la Hotinū. Érá partea din susū s'aū trasū toți în raiaoa Hotinului; érá cei mai mulți s'aū strinsū la Huși. Țicu se fi fostū ca la 2700 de Turci, cu gândū ca acela, că de va merge cine-va s'ei supere, se se bată cu ei; érá Dalibașii și cu Bumbașirul, întorcându-se la Iași, și-aū luatū léfa lorū, și tainul li s'aū datū deplinū, dăruindu'i Domnul cu postaji și cu alte daruri, mulțamindu-le și de slujba ce aū făcutū, dându-le voie ca se mérgă la Pașa, érá cândū vorū fi trebuincioși va scrie Măriea Sa de'i va aduce, trāmițendū de alū doilea și Pașei peșcheși, făcendu'i și căduta mulțamită éráși cu Caragea, care nu întreba cu câtă frică mergea, că'lū pădiaū Lajii din tóte părțile ca s'elū omóre. Dumneđeū 'l-aū feritū, spuindū Pașei că s'aū scosū din tóte tērgurile cele mari și casele s'aū rēsipitū, arētându că aū rēmasū la o margine, arētându ținuturile care amă pomenitū mai susū, gāsindū cu cale și Pașa ca s'elū lase p'incetū, că se vorū duce ei singuri, și de acolo p'incetū își vorū vinde bucatele; și așa aū mai slăbitū trēba, măcarū că Domnul pe boierii Ispravnicii totū nu'i lăsa în pace. Pe acéstă vreme aū socotitū Măriea Sa ca se facă cuscrie cu Mihai Racoviță, să dee pe fiica Măriei Séle, Domnița Smaranda, după Beizade Ioniță alū doilea feciorū a lui Mihai Vodă, și se lipsescă și zavistia dintre ei. La care scriindū la Țarigradū, făcendu-se și itlacū lui Mihai Vodă, căci era la surgunicū la Mitilinū, aū priimitū amēdouē părțile rēmaidū ca se vie Beizade la Iași se facă nunta. Care gātindu-se de tóte cele trebuinciose Beizade de nuntă, agiuturāndū'lū și Capi-kehaielele, aū purcesū la Moldova; luāndū și căți-va boiernași de ai bētrānului cu Măriea Sa. Érá Constantinū Vodă s'aū apucatū de mari gātiri a nunței; ce apropiindu-se de Iași Beizade, 'l-aū trāmisū alaiū Domnescū cu multe podóbe și boieri de i-aū adusū în Iași la curtea Domnescă, conācindu'lū la cămară, și a doua zi aū începutū nunta. Érá în Țarigradū pe acea vreme mazilise pre Vizirul, și aū făcutū Vizirū pe Abdul-Pașa, la care agiungēndū ómenii lui Mihai Vodă cu daruri și cu rugāmintē ca s'elū miluiescā cu Domniea Moldovei pe fiul lui Mihai Vodă celū mai mare Constantinū Beizade, și așa i-aū slujitū norocul că i-aū datū Domniea Moldovei, făcēndū Capi-kehaiele érá pe a tātine-sēū cei vechi: pe Manole Spatarū, pe Stavaraki celū bētrānū, pe Arapaki Vlasto, pe Antiohi Genețul; și îndatā aū scrisū la Moldova, trāmițendū unū boiernașū și pe Fotaki, mai pe urmă orōnduindū și Caĩmacamii boieri de țéră. Și sosindū trāmisul, aū ne meritū tocma în đioa care s'aū cununatū Beizade, și erau toți la masă, unde și-aū camū stricatū chieful și nunta auđindū de mazilie, érá pe urmă înțelegāndū cine aū luatū Domniea, s'aū bucuratū.

CAP. VII.

Domniea lui Constantinü Vodă, feciorü lui Mihaï Vodă Racoviță Cehanü.

După ce aü luatü Constantinü Vodă Domniea Moldovei, la leatü 1749 Augustü 20, aședându'și Capi-kehaielele, aü începutü a se găti de mergerea în țeră, răpeșindü mai 'nainte Bașu-Caïmacamü pe Iordake Spatarul feciorü lui Stavarakı, și sosindü la Iași aü conăcitü în curtea Domnescă, la cămară, prindëndü trebele cu mare tărie și nebăgătorü în sémă, pënë și Ciuhodarı cu bărăți își făcuse, care acestü lucru altă dată n'a mai fostü ca să facă altü boierü, förä de Domnie și Beizadele, mândrie peste sémă, care nu se pöte arëta, socotindü că elü este în lume și nu'ı altul.

Constantinü Vodă Mavrocordatü aü lăsatü mare pomenire în țeră cu scosul Lajilorü; și fiindü că aü domnitü numai douë-deci de lunı, n'aü pututü ca să isprăvescă trëba deplinü, căci i-aü venitü mazilia, și așa s'aü dusü la Țarigradü, luändü și pe ginere-sëü împreună. Erä Spătarul Iordaki Stavarakı aü scosü vädrăritü, măcarü că apucase mulți bani din desetină; mai pe urmă aü scosü și goștina întreită, câte unspre-dece parale de oaie, care nu se arëtau semne bune, că'lü blestema țera, căci se ultase acéstă slujbă întreită, erä acum erä aü găsit'o de aü scos'o la meïdanü. Erä după ce s'aü apropiëtü Domniea la Galași, i-aü eșitü câtă-va boierime înaintea Domnului; la care și Măriea Sa s'aü arëtatü prea strașnicü, grăindü cu boierii prea turburatü; ci la Dechemvrie în șapte zile aü intratü în Iași, eșindu'ı boierii înaintea după obiceiü. L'aü dusü äntëiü în sfete Neculae de i-aü cetitü molifta Domniei Mitropolitul Nikiforü; mai pe urmă aü mersü la curte cetindü فرمانul Impărescü, îmbrăcändü pe Caïmacamı cu caftane, și pe Divan-efendi și pe Spătarul Iordaki Stavarakı cu blană. A doua și aü chiămatü de aü datü boierii, făcëndü pe Iordaki Cantacuzino vel Logofëtü, pe Costaki Razul Vornicü de țera de giosü, pe Bogdanü Vornicü de țera de susü, pe Töderü Paladi Hatmanü, pe Radul Racoviță Visternicü, pe Alistarhü vel Spătarü, pe Iordaki Genetü vel Postelnicü, pe Dumitrașcu Calmășü vel Banü, pe Ión Todirașcu Cantacuzino vel Paharnicü, pe Ioniță Cantacuziuo Cămărașü mare, pe Lupul Stolnicü mare, pe Iordaki Mană vel Agă, pe Lăscăraکی Genetü vel Comisü și pe Leință Franțuzul Sulgerü mare; și cele-l-alte boierii fiesce care după obiceiul și orönduelele lorü. Și isprävindü boieriile și isprävniciele, îndată aü făcutü mare sfatü cu tötă boierimea, arëtändü greutățile și datoriiile Țarigradului cum că le cerü bani; atuncea aü găsitü toți cu cale ca să scötă väcăritul câte pol leü de vită bani vechi, și räsură patru parale de vită, care mai pe urmă scotëndü și adăoșagü câte douë-deci parale bani vechi de vită, s'aü făcutü 92 de parale de vită, scotëndü și sferturile de agiunsü; încă și indoite, vëndëndü și alte slujbe: ocnă, vämi, mortasăpiı, și de vară erä conită câte unü leü bani vechi, și pe urmă și adăoșagü câte douë-deci parale erä bani vechi,

care făcea șapte-deci parale de vită, care sëracilor nu le păreau bine că le era greu, căci nu încetau birurile și totu mari.

Totū pe acēstă vreme Turcii Laji, cari rēmăsese nescoși din ținuturile de peste Prutū, vędëndū altū Domnū nuou în Moldova care nu mai stăpēnise altă dată, au începutū a se fali către sëraci dīcēndū că ei au stătutū de au mazilitū pe Constantinū Vodă Mavrocordatū, pentru că'i supēra pe ei, și pr'incetū se întindea; la care vędëndū și cei ce se aflau în raiaoa Hotinului, au începutū a'și scōte bucatele în Moldova pe Harlău și pe Dorohoiū, și la Botoșeni. Care aceste tōte simțindu-le boșerii, le-au spusū Domnului pre amăruntul, arētândū cu cātū necazū și chīeltuēlă s'au cātutū acēstă poroncă, și trebuie ca sē nu'i lāsămū în slabū că ēră se va ample țēra de ei. Aceste auđindu-le Domnul au începutū a scrie Capi-kehaielelorū, arētândū ca sē ceie de la Impērăție pe Enicer-Agasi de Hotinū bumbașirū, auđindū Domnūl că'i prea keșkinū arnăutū; și așa 'l-au cerutū și așa 'l-au rōnduitū, cu mare poroncă și strășnicie, dāndui-se lui Casim-Aga Inicer-Agasi de Hotinū mare poroncă, sē amble prin tōtă Moldova, și dupē poronca Impērătēscă sē nu lase puiū de Laji, nici bucate, nici nimica. Atuncea Domnul au trāmisū fermanurile cele Impērătēscī la Casim-Aga, scriindu'i și Măriea Sa, trāmițēndu'i cāte va peșcheșuri; făcēndū rēspunsū Domnului că'i mulțamesce āntēiū de daruri, și alū doilea sē nu pōrte grijă, că va urma la tōte poroncile Impērătēscī. Ci fiindū că era mulțime de Laji strāuși la Hotinū, au mijlocitū Enicer-Agasi de s'au prinsū Enicerii de Hotinū cu Lajii ce erau acolo, și așa au începutū a se tăia, care nu puțină tăiere s'au făcutū în Laji, cātū ce apucase Enicerii ca sē nu lase piciorū de Lazū, și cāți au rēmasū de nu s'au omoritū au fugitū toți în Moldova, dēră prea puținī. Și îndatā Casim-Aga au încălecatū dupē poroncă și au purcesū în Moldova dupē dēnșii, intrāndū în ținutul Dorohoiului, și pe unde gāsia Lazū, flū prindea și flū punea în fēre, pēn' îi mărturisia și pe ceialți; și apoi le lua totū ce avea, vędēndu-le bucatele în darū; mai pre urmă îi și omora. Și așa au trecutū și la Botoșeni și la Hārlău, dāndū mare strinsōre și mazililorū și boșerilorū de locū, ca sē arēte fiesce care de au ascunsū vite de a Lajilorū în bucatele lorū, puindū la bātae pe vācarii Lajilorū, ca sē spue unde au Lajii bucate ascunse; și le măturisiaū. Și așa isprāvindū acele trei ținuturi, au venitū la Iași Casim-Aga de s'au împreunatū cu Domnul, căruia mare prieteșugū i-au arātātū Domnul, și elū așijderea trāgēndū și unū atū (calū de șea) Domnului peșcheși. Așijderea și Domnul multe daruri i-au trāmisū, șēdēndū cātā-va vreme de au vorbitū cu Domnul pentru cășele de peste Prutū a Benderliilorū și pentru Lajii ce șēdeau în Huși cu șederea, căci se strinsese prea mulți dāndu-le îndāmānă și locul. Pe acēstă vreme trāmițēndū pe Lupul Stolnicul cu așēdarea banilorū, la trei ținuturi: Orheiū, Lăpușna și Soroca, avēndū poroncă de la Domnul ca sē calce odāile turcescī și pe vācarii Turcilorū sē'i pue pe toți la birū; ci āmblāndū ómeniī Lupului pe la odāile turcescī, aduceau pe vācarī la Lupul, cărorā le făcea mare silă sē priimēscă sē le puie banī; ēră ei avēndū mare rēzāmare în stāpāniī lorū, nu se supuneaū; încă staū și improtivā, care pe unīl ca aceī îi puneā Lupul la falangă, de 'i făcea de priimiaū banī fōră de voia lorū, și pe multe locuri puneā de rēsipea odāile, și pe vācarī îi puneā la birū cu satele. La care mergēndū

văcarii și jeluindu-se la stăpânii lor, Benderlii, suduiaă și se lăudaă că voră omoră pre Lupul unde îl voră găsi; care la cea de pre urmă s'au invitată vr'o șese-deci de Benderlii și s'au înarmată, purcedendă unde voră găsi pe Lupul s'elă facă bucăți. Și așa aflându-se Lupul la ună sată singură, căci își trămisese ómenii pin sate cu trebă, încă și elă era gata a merge la altă sată, și cândă s'au suită în rădvană, étă aă sosită și Turcii acolea, care poți socoti câtă frică aă trasă că'lă suduiaă de la ochi, și'i băgaă săbiile și puscele în ochi, dicendă'i că'i voră bea sângele. Luându'lă așa cu rădvanul 'l-aă dusă la Benderă, cale de 18 césuri, dicendă pe drumă ei în de ei că voră da 500 de lei celui ce va da ântéiă în elă; déră 'l-aă ferită Dumneđeă că n'au îndrăsnită nici unul să deie într'ânsul. Érá Sêrdarul Măzăraki îndată aă rēpedită la Iași de aă dată scire Domnului, și Domnul îndată aă scrisă la Eniceră-Agasi de Benderă, și la Pașă, și la Cadiă, scriindă și Casim-Aga; trămițendă-le și daruri, poftindă'i pentru Lupul, ca s'elă mântuésă; pe carii scoțândă'i la judecată cu Lupul, după Fermanul Impêrătescă, i-aă biruită Lupul; mântuindă-se s'au dusă la Iași.

În Domniea acésta fiindă că Grecii se apucase de mare înfruntare boierilor și pămêntenilor, cercândă lucruri trecute vechi de la alți Domni, care unele ca aceste nu le puteau suferi boierii, ca să nu se facă obiceiă ca acesta într'acéstă țeră, aă începută boierii a se pune la cale, dicendă: «Trebue pre Greci s'elă gonimă de aice, căci n'au gândă bună, nici asupra năstră, nici asupra sêracilor, și voră să ne desbrace fôră de vola năstră.» Atunce aă găsită toți că așa va să fie, și vorobindu-se aă pusă la cale ca să facă acestă lucru cu o bună socotélă, să nu pricépă nime; și agiungendă-se cu Ispravnicii de la ținuturi, i-aă învêtată ca să scrie la Domnul și la Visternicul celă mare să cee scădēmētă ținuturilor, aretândă că vină satele de ceră scădere, și de nu le va face câte óre ce, se voră sparge satele, și atunce vomă păgubi măl multă. Și găsindă Domnul cu cale, aă porocită ca să facă; și făcendă și astădi și mâne la tóte ținuturile, aă găsită rēmași, cândă s'au trezită ei, cincî-spre-dece mił de lei la totă sfertul, la care scădendă și rădicăturile boierilor dintr'acéstă somă, nu rămăsese nimică. Atuncea vêdendă Ministrii Greci una ca acésta, se miraă ce voră face; alesă Spatarul Manolaki socru lui Stavarakii, aă mersă de aă arătată Domnului la ce stare aă rēmasă sfertul Moldovei, și Ispravnicii încă ceră scădēmētă, dicendă: cu ce voră urni hăvalele acestui locă?» Domnul încă aă chiămată pre boierii și le-aă arêtată, dicendă-le ca să se adune la ună locă cu toții și să găsésă lécu să adaoge sfertul. Aă priimită boierii cuvêntul Domnului, și strângendă-se în două-trei rōnduri la ună locă cu toții, fiindă de față și Ministrii, aă đisă multe feluri de vorbe fiesce care. Érá cea de pe urmă aă găsită cu cale să mērgă boierii mari pe la tóte ținuturile, și să âmble prin tóte satele, să le puie banii nuoi, galbeni, la fiesce care sată, după starea și putința loră; unde a fi de încărcată sâ încarce, și unde a fi de scădută să scadă, și acei bani să steie te-meii pēne la anul să âmble, neavendă voie Ispravnicii, nici s'elă adaoge, nici s'elă scadă. Acestă sfată aă plăcută Ministrilor Greci, și aă mersă de aă spusă Domnului, care i-aă plăcută și Domnului, și aă đisă «așa să fie.» Atun-

cea aŭ stătuŭ de s'aŭ orŕnduitŭ toŭi boierii cei mari afară din Logofetul celŭ mare ŝi din Visternicul, fiindŭ că acesti doi boieri erau în trebile țerei nelipsiŭi. Era celorlalŭi încă le-aŭ datŭ ŝi chieltuéla drumului purcegândŭ fiesce care la ținutul seŭ, începândŭ a căuŭa slujba, după cum se hotărise, ca se se audă ŝi la Domnie. Ci acolo fiindŭ aŭ începutŭ a'ŝi trâmite unul altuŭa răvașele ŝi a'ŝi pune di ŝi sorocŭ ca se se rădice toŭi de o dată se fugă la Tatarii, nefăcândŭ nimică zăbavă; ŝi împreunându-se câte patru câte cinci boieri la unŭ locŭ, aŭ începutŭ a trece Prutul. Pe acea vreme 'ŝi-aŭ cerutŭ ŝi vel Visternicul voie ca se mérgă-vr'o cinci-spre-ŭce zile se'ŝi védă bucatele, ŝi i s'aŭ datŭ voie; care ŝi elŭ împreunându-se cu o sémă de boieri de la Bacău, aŭ fugitŭ la hotarul țerei Ungurescŭi. Era Domnul ŝi Ministrii Greci de acésta nici o sciinŭă nu aveaŭ; ci fiindŭ Ispravnicŭ la ținutul Iașilorŭ Enăcaki Căminarul fraŭtele lui Stăvăraki, aflându-se în satele de peste Prutŭ, numai ce aŭ védutŭ fŕă de veste mare calabalicŭ, rădvane cu muŭeri, ómenii mulŭi, ŝi îndată aŭ răpeđitŭ se védă ce este; ci viindŭ trâmisul, i-aŭ adusŭ răspunsŭ că'i Vornicul Costaki Razu, ŝi Hatmanul Palade, ŝi Spatarul Alestarhŭi, ŝi Stolnicul Lupul, ŝi alŭii. ŝi îndată aŭ încălecatŭ Ispravnicul ŝi s'aŭ luatŭ după ei, ŝi agiungându'i i-aŭ întreatŭ unde mergŭ. Aŭ răspunsŭ că li s'aŭ supératŭ aice, ŝi mergŭ ca se védă ŝi pe vecinii lorŭ. Le-aŭ đisŭ: «déră póte-se acésta?» Răspuns'aŭ boierii: «se póte, ŝi de poŭi fă ŝi alminterea.» ŝi așa s'aŭ întorsŭ, scriindŭ îndată la Domnul, făcândŭ scire cum s'aŭ întemplatŭ pricina. Atuncea îndată aŭ chiămatŭ la curte pe Logofetul Iordaki Cantacuzino ŝi pe Logofetul Sturza de i-aŭ întreatŭ ce suntŭ aceste. Atuncea Logofetul Deleanu aŭ spusŭ dreptŭ, de ce aŭ fugitŭ ŝi cum că aŭ fugitŭ toŭi boierii; ci numai noi améndoii amŭ rémasŭ, căci amŭ luatŭ veste astă-đi; érá de arŭ fi zébovitŭ pe mâne, în astă séră eramŭ ŝi noi gata se fugimŭ; că de Măriea ta suntemŭ mulŭămiŭi, érá de Ministrii Măriei télé nu suntemŭ mulŭămiŭi, căci n'apucase drumŭ bunŭ. Atuncea nu întreba câtă mähniclune aŭ avutŭ Domnul, câtŭ nu se scia ce va face; așjderea ŝi Grecii, căci nu era puŭinŭ lucru; că eșise la patru-ŭeci de boieri mari ŝi bétrânii, ŝi erau pe atăŭia ŝi mai bine tinerii, cariii treceaŭ peste sută. Atuncea aŭ răpeđitŭ Domnul cu mare olacŭ pe afară pe la casele boierilorŭ ca se védă cu adevératŭ cine ŝi cine aŭ fugitŭ, ŝi însciinŭându-se Domnul ŝi Grecii că n'aŭ rémasŭ nime din cei bétrânii, îndată aŭ chiămatŭ Domnul pe Ioniŭă Pașcanu, ŝi aŭ vorovitŭ multe vorbe în taínă ca se mérgă la boieri ŝi se đică lui Tóderŭ Palade cu giuráméntŭ despre Măriea Sa, arétându-i că orŭ-ce va poŭti, îi va fi pre voie, grăindŭ elŭ ŝi cu alŭii din boieri, cu care va socoti, scriindŭ Domnul ŝi o carte către toŭi boierii ca se aréte Măriei Séle ce le este plânsul, ŝi Măriea Sa le va tocmi, măcarŭ că le-arŭ fi tocmitŭ ŝi mai-nainte, déră nu i-aŭ făcutŭ scire Măriei Séle. ŝi așa aŭ răpeđitŭ pe Pașcanu cu mare olacŭ la boieri, la Căușeni, la Sultanu, căci acolo se strînsese toŭi. Pe de altă parte, Iordaki Stăvăraki Spatarul ŝi Postelnicul Iordaki Genetŭ, aŭ plecatŭ cu mare mezilŭ la Țarigradŭ, crăpândŭ doué pärechi de telegari péné în Galaŭii; érá pe Manoli Spatarul ŝi pe Fotaki i-aŭ răpeđitŭ la boieri, ca dŕrá îi va puté îndupleca cu giuruinŭă ca se'î întórcă. ŝi mergândŭ de la Kișinău dincolo, apropiindu-se de Căușeni, ŝi înŭelegândŭ

boierii cei tineri că vinu acei duoi Ministri Greci, s'au înarmatū câți-va, eșindu-le înainte ca să'î omóre. Ce norocirea lorū de nisce slujitori, că le-au datū scire ca să se întorcă că vinū ca să'î ucigă. Și atunce îndată s'au întorsū înapoi la Kișinău, cu cariī s'au întorsū și Pașcanu cu răspunsū de la boierī la Domnū. Atunce din gură 'l-au bucuratū puținelū pe Domnul boierii, alesū Palade că era vērū primare Domnului; și érăși fōră de zăbavă au mai scrisū Domnul lui Palade, începēdū a scrie și lui Costaki Vornicul; și însciințându-se Domnul de la mine Enaki Kogălniceanu, ce eramū comisū alū doile atuncea, cum că unū frate a lui Palade a nume Constantinū este la casa lui în ținutul Vasluiului, au trāmisū de 'l-au chlamatū la Iași, și după ce au venitū au vorbitū Domnul multe vorbe de taină cu elū, la care 'l-au trāmisū și pe elū. Și așa încredințându'ī prin acești duoi boierī, la tōte cererile lorū, dicēdu-le și Sultanul ca să se întorcă, căci scrisese Vodă și la dēnsul, trāmițēdu'ī și multe daruri, arētāndu'ī că Grecii au fostū pricina, și Măriea Sa n'au sciutū, éră acum i-au gonitū la Țarigradū. Atunce s'au întorsū boierii înapoi, de care nu putemū scrie câtă bucurie au avutū Domnul de venirea lorū, și viindū, cu mare dragoste și cinste i-au priimitū Domnul; și îndată au schimbatū tōte boieriile lorū, afară de Logofetia cea mare, făcēdū pe Manolaki Costaki Vornicū de țera de glosū, și pre Radul Racoviță Vornicū la țera de susū, pe Costaki Razu Hatmanū, pe Toderū Palade vel Visternicū, și pe Vasili Cilibiu Rusetū vel Spatarū, pe Iordaki Mamanu Paharnicū, și pe Iordaki Cantacuzino Paharnicū, și pe Bălăsaki vel Agă, și pe cei-alți fiesce-care după orōnduiala lui, după cum au găsitū cu cale acei duoi boierī de țeră, și la Ispravnicii și la tōte, făcēdū boierī agiunși de capū, petrecēdū Domnul cu mare linisce și blāndețe.

Acum érăși să venimū la scosul Lajilorū din țeră care amū pomenitū mai înapoi, că ședēdū Casim-Aga în Iași au gātītū pe unū Enicerū Efendi a lui, dāndu'ī și suretul fermanului Impērătescū și 'l-au trāmisū antēiū la Huși de au cetitū acelū suretū a fermanului, grāindu-le Lajilorū și din gură, întrebāndū de vorū să se supule feranului Impērătescū, cerēdū răspunsū de la dēnsii; éră de suntū supuși fermanului, să aibă atâtea țile orōnduite puindu-le sorocū să se rădice cu bucatele lorū. Atuncea le-au căutatū a priimi; cerēdu-le și scrisóre de la mână lorū, care au priimitū și au datū; și de acolo au trecutū Prutul de ceea parte, și au mersū la tērgul Lăpușnei, făcēdū și acolo așeminea; și de acolo la Kișinău și la Soroca și la alte tērguri și Casabale; cariī fiind-că auđise cum au priimitū cei-alți, le-au căutatū și lorū a priimi, dāndū toți scrieri cu vadele la mână lui Enicerū-Efendi, fiind-că scia și auđise cine este Casim-Aga Enicerū-Agasi de Hotinū, și cum că nu șuguesce, ce'î omōră și le ia totū ce au. Și așa ședēdū Casim-Aga în Iași pēnē la sorócele lorū ca să védă de ce se vorū apuca, au începutū a veni veste la Domnul de la Ispravnicī, arētāndū căși rēdică bucatele și se ducū; cariī pēnē la sorocū s'au rădicatū toți, poroncindū Domnul de au arșū odăile și bordeile lorū ca să nu mai rămāle cuibū de a lorū pe acolo. Atuncea dāruindū Domnul pe Enicer-Agasi după cum se cade, s'au rēdicatū și s'au dusū la sārhatul lui la Hotinū, curățāndu-se țera ca de mare rițe ce avea, mulțāmindū toți lui Dumneđeu

că i-aŭ mântuită de Laji, domnindă Domnul cu mare linisce, cu grele dări pe sëraci.

În anul ală doilea a Domniei Séle, aŭ trecută și ună Pașă cu trei tuiuri, a-
nume Numan-Pașă, care venia de la Salonică mergendă la Hotină, și pentru
să nu vie în Iași, aŭ pusă Domnul totă chipul de silință de 'l-aŭ trecută pe
Prută, făcendă mare chielteue cu trecerea lui, fiindă omă mare, fiindă și
Sultană, avendă mare tacămă cu elă și mulțime de ómenī, trăgendă mare
supărări locuitoriī cu trecerea acestui Pașă, atâtă sëraciī câtă și boieriī, fiindă
că la ună conacă s'aŭ fostă tulburată Kehaiaoa Pașei că nu se afla ghiață, și
fiindă Banul celă mare, Dumitrașcu Kalmășu, și elă oronduită cu alțiī, și pri-
lejindu-se acolo de față, aŭ pusă de 'l-aŭ bătută, care nu puțină necinste i-aŭ
făcută. De care auđindă Domnul, îndată 'l-aŭ rădicată de la acea slujbă, orón-
duindă pe Hatmană Costaki de aŭ purtată de grijă la tóte conacele pêne ce
'l-aŭ trecută peste hotară, îmbrăcându'ă Pașă cu blană, și deosebită kereke
nouă, rămăindă mulțămită de elă.

În ăilele acestui Domnă aŭ fostă mare belșugă în tóte, și eftinătate, déră
și dări multe pe țără : vácărituri mari, sferturi îndoite și altele; locustele cu
mila lui Dumneđeă aŭ perită, déră cu tóte nevoile ce erau se aflaă toți voioși
și își plătiaă dările loră. În ală treilea ană a acesteī Domniī, la luarea muca-
relului, s'aŭ oronduită pe Antiohi Capi-kehaie de aŭ venită cu mucarelul Măriei
Séle, eșindă Domnul la Tărgușoră, puindă saivană, intrăndă cu mare alaiă în
Iași, îmbrăcându pe Antiohi Genetul cu blană de sobolă. A doua ăi 'l-aŭ boe-
rită făcendă'ă vel Postelnică, în locul frăține-săă lui Iordaki.

Éră cândă aŭ fostă ală 4-le ană, 1753 Ghenari 1, s'aŭ sėvėrșită Măriea Sa
Dómna Soltana, fiindă bolnavă încă de cu vară, ăicendă că este grea, ci aŭ
fostă o enfracsis căre nu o aŭ pútută pricepe doftorii. Ci a doua ăi cu mare
cinste și jale aŭ rădicată boieriī cei mari ósele cu mare adunare de Vlădicī,
Egumenī și preoți fără de numără, mergendă și Domnul cu tóte glótele pe
glosă pêne la mőnăstirea Goliei, făcendă mare obidnuire Domnul pentru Dómna,
la care cetindă ósele cu mari căntări și împărțiri de bani la sëraci, și la totă
norodul ce se afla acolo, aŭ îngropat'ă acoloa d'înaintea Precistei. De acoloa aŭ
luată boieriī cu toți pe Domnul și 'l-aŭ dusă la curte, mângăindu'ă cu multe
cuvinte dulci și blăndi, puindă Domnul strae cernite și tótă curtea Măriei Séle,
rămăindă mare jale în tótă curtea.

Éră după acésta n'aŭ trecută multă vreme la mijlocă și aŭ arsă și vama
domnescă, ardendă multă marfă domnescă și negușitorescă, și a Vameșului
celui mare Lefteră. Și éráși după acésta, la Marte 9 ăile, éráși s'aŭ tēplată
ună focă despre rípa Privițoei la o casă próstă, și tēplându-se o furtună
mare, aŭ sărită focul la feredeul celă mare érá pe o casă próstă, și de acolo
aŭ sărită pe ulița boieriloră pe grajdul dumiséle Alistarhă Spătară, și de a-
colo aŭ luată ulița d'a rōndul spre curtea domnescă, ajungendă la hazné; de
acolo aŭ sărită pe sfete Neculaī, și de la sfete Neculaī aŭ sărită în patru
locuri pe curtea domnescă, pe casele de la haremă, pe casele cele 'nalte de
la cămară, (*cucinile*), pe ceasornicul de pe pórtă, pe biserica cea mare domnescă,
de aŭ arsă tóte aceste într'ună cėsă, câtă nu scia nici unī a curții ce să

facă, atâtu ómenii câtú și Domnul, arđendú multe lucruri a tuturorú și a Domnului, care nu se póte pomeni ce urgie a lui Dumneđu aú venitú într'unú ceasú, mergéndú focul pêne pe eazú, arđendú și érba în grădina cea mare domnescă, și câte-va case próste de pe eazú. La care neavéndú Domnul unde ședé, aú mersú de aú ședutú în casele surorii Máriei Séle Domniței Rucsandel de lúngă hazné, pêne aú făcutú curțele. Și îndată aú făcutú orónduialá de câtú lemnú trebuie, ca se se facă curtea lá locú, făcéndú mai mare asupra acestei trebí pe Lăscăraki Genetú velú comisú, cu tótá taifaoa grajdului gospodú; și îndată cum aú trecutú postul celú mare, s'aú și apucatú de lucrul caselorú despre salamaicú, lăsándú haremul mai în urmă, împărțindú zapcú la tóte trebile, care și eú amú fostú orónduitú asupra acoperáméntului bisericii celú mari, de amú acoperit-o după cum se vede pêne astáđi.

Aice ne vine róndul de a pomeni o tēmplare ce s'aú tēmplatú lui Spătarul Stavarakí celui vestitú; cá întēmplându-se în Țarigradú o jalobă din țera Románescă pentru căđi-va Greci cá suntú spărgători acestorú doué țeri, la care pe lúngă alți Greci, ce aú fostú arētatú neprietinii lorú, arú fi arētatú cá arú fi și eú unul dintr'acei spărgători acestorú țeri. La care Impēráția, Sultanú Mahmudú, îndată aú poroncítú s'ei facă surgunú pe tođi la unú ostrovú ce se chiamă Tenedos, și pre cei-lalți i-aú prinsú pre tođi, adecá pre Hatmanul Mihalopú, pre Spătarul Neculaki Rusetú și pe alții; érá Stáváraki aflându-se în Moldova, nu 'l-aú găsitú de o-datá, ci îndată aú rápedítú Pórta unú olacú cu fermanú Impērátescú cu Tatarú la unú Capigi-Bașa ce se afla la Iași cu alte trebí, ca s'elú prinđá și cu bună pazá s'elú trámítá unde erau și cei-alți. Și sosindú Tatarul la Iași în de sérá, aú mersú dreptú la casele Capigi-Bașei de aú datú cărțile, la care Domnul și boierii Greci ce avea, nesciindú ce este pricina, ámblat'aú cu totú chipul de silință ca se afe într'acea sérá ce este venirea aceluí tatarú, și nu s'aú pututú ca se se afe. Ci Stáváraki fiindú cá ședé la Frumósa cu șederea atuncea, și fiindú și tiná, și innoptándú ca se afe, aú rémasú în Iași într'acea nópte de aú dormitú la cumnatul său Postelnicul Iordaki Genetú în casele lui Stavru Sulgerului lúngă sfântul Neculaí. Dérá Capigi-Bașá încá aú pusú pe de altá parte de aú căutatú unde rămáne, și a duoa đi cândú se revērsa điorí de điuá, aú sositú unú ciohodarú a Capigi-Bașái acolo, întrebándú pe Stáváraki: «sculatus'aú?» I-aú răspunsú cá dórme. Indată aú đisú s'elú scóle, cá'lú chímá Capigi-Bașa. La care intrándú sluga s'elú scóle, aú intratú și ciohodarul, și sculándu'lú, i-aú đisú cá'lú chímá Aga, și ședéndú acolo într'unú scaunú ciohodarul, i-aú datú ciubucú și café, érá Stáváraki cum s'aú sculatú din așternutú, numai cu izmenele și cu camzolú și cu cușma cea de nópte, i-aú datú unú ibricú cu apă în mână, și aú intratú la ámblátóre, acole înaintea ciohodarului, căutándú ciohodarul cu ochii la ușa ámblătorii. Érá Stáváraki aú inculétu ușa ámblătorii pe din láuntru; lăsándú ibricul aú eșítú pe feréstrá așa desculțú, și s'aú dusú tocmai la casele Hatmanului Kostaki și'lú sculá din somnú, și căđéndú la piclórele lui đicéndú: «dilele mele în mâna dumatéle suntú, și ce scii fá cu mine!» Atuncea i-aú răspunsú Hatmanul: «Nu te teme, decá te-aú adusú Dumneđu la mine, nu te voiú lása.» Și îndată 'l-aú ascunsú, rápedindú de aú chímá unú Mirzacú, ce avea musafirú într'o casá la pórtá, đicéndu'í: «amú unú amanetú

ca să'ți dau, dără voiū să'ți puī capul și amanetul din mână se nu'ți dai.» Și îndată aū priimitū, dicēndu'ī se fie gata; și îndată aū îmbrăcatū pe Stavarakī cu strae slujitoresci, gătindu'ī și unū calū, și dāndu'ī de chieltuīalā, viindū și Mirzacul gata cu șese Tatarī, făcēndu-se cu Stāvāraki și cu Mirzacul șepte, pēnē a nu rēsări sōrele aū plecatū din Iași. Erā bīetul cīohodarū a Capigi-Bașei, vėdēndū atāta zābavā la āmblātōre, aū mersū și aū stricatū ușa; la care aū gāsītū numāi ibricul, și îndată cunoscēndū cā aū fugitū, s'aū dusū la Capigi-Bașa la mormēnturile Turcilorū, cā acolo era conācitū, de i-aū spusū cā aū fugitū. Și tulburāndu-se Capigi-Bașa, îndată aū încălecatū cu trei-deci de cīohodari la Domnul mergēndū și cerēndū pe Stavarakī. Rēspundēndū Domnul cā nu'lū scie, i-aū strigatū Capigi-Bașa: «*omul tēū este;*» erā Domnul i-aū rēspunsū: «*Dēcā 'lū scii cā'ī omul meū, de ce nu 'mī-ai spusū mie, și atunce de arū fi lipsitū, i'ī damū sēmā de elū!*» Și îndată aū datū mare poroncā numāi de cātū sē'lū gāsēcā, trāmițēndū și Capigi-Bașa ómenii sēi în tóte părțile, întrebāndū pe fiesce care de elū. Atuncea nu sciū cine s'aū gāsītū din prostime și aū spusū Turcilorū cā 'l-aū vėdutū întrāndū în casa Hatmanului Kostaki; aceste auđindu-le Capigi-Bașa s'aū întorsū de alū doile la Domnul, spuīndu-le Domnului; îndată aū chiāmatū pe Kostaki la curte, apucāndu-lū sē mărturisēcā; care aū arētatū casa ca sē cerce, dără elū nu scie nimicā. Și vėdēndu'lū cā se apārā tare, 'l-aū lāsātū; erā Mirzacul pe acea vreme trecuse Prutul, și încă tālasē funiile podului ca cine va veni în urma lorū sē se zābovēcā cu trecātōrea. Ci rāpeđindū și pe afarā cīohodari și boīeranași pe tóte drumurile, mergēndū și spre Prutū, întrebāndū de aū trecutū cineva, rēspuns'aū cā altā n'aū trecutū fārā de șepte Tatarī; aū cunoscutū boīerul Antiohi Cāpitanul, cāci elū era cu Baș-cīohodarū a Capigi-Bașei, și s'aū întorsū înapoi.

Atuncea în Țarigradū pīreaū boīerii de țera Romānēcā pe Domnul lorū Mateiū-Vodā de multe rēutāți ce le făcea, la care ilū adusese ca sē'lū mazilēcā; ci impreunāndu-se Capi-kehafelele amēndurorū țērilorū la unū locū, cāđēndū cu rugāminte la Manoli Gelepul Capi-kehafeoa Moldovei ca sē priimēcā sē facā șchimbul Domniilorū, cāci de s'arū mazili suntū stinși de pe fața pāmēntului, fiindū domnia lui Matei Vodā nouā, fiindū cā nu murise de multū tatālū sēu Grigori Vodā, și dupē mórte aū silitū socrul sēu Mihalopul de 'l-aū făcutū Domnū în locul tātine-sēu, lāsāndū pre fratele sēu celū mai mare Scārlatū în urmā; și fiindū cā doria Manoli Spatarul de una ca acēsta, îndată aū priimitū alergāndū la Porți și unii și alții, avēndū amēndouē părțile trebuințe, dāruīndū în tóte părțile. Fiīndū toți ai Porței prietiniī lorū, aū silitū și aū isprāvitū, una ca sē lipsēcā și gālcēva din țera Romānēcā, alū doilea ca sē nu se stingā și Capi-kehafelele; și așa s'aū făcutū șchimbare amēndurorū Domniilorū, și în điuā care fugisē Stāvāraki, aū sositū mai în de sērā și Domnului veste cum cā aū îmbrăcatū Capi-kehafelele căftanū de țera Romānēcā. Atuncea nu putemū arēta cātā bucurie aū luatū Domnul și tótā curtea Māriei Sēle, oblicīndū și a lui Stāvāraki pricinā cā aū fostū sē'lū prīndā, sē'lū trāmițā la surgunlicū care și Capigi-Bașei îi venise poroncā sē rēdice pre Domnul și sē'lū ducā în țera Muntenēcā; așijderea și pe Matei Vodā în Moldova.

Domniea acestui Domnă au fostă trei ani și dece luni, și după venirea vestei de domnie nouă, s'au mutat în curtea Domnăscă căci se isprăvisse totu salămlicul și'lă așternuse frumos; érá partea haremului au rămasă nefăcută. Și așa gătindu-se de tóte ce'i trebuia, peste puține zile au plecatú din Iași.

CAP. VIII.

Domniea lui Matei Ghica Vodă.

Viindú Domnă la Moldova Matei Ghica Vodă, alú doilea feciorú lui Grigorie Ghica Vodă, i-au eșitú tótă boierimea înainte, intrândú în Iași cu mare alaiú, ântéiú în sfete Neculai de i-au cetitú molitfă după obiceiú Mitropolitul Iacovú, mai pe urmă au mersú și în curtea Domnăscă la létú 1753, Iulie. Cetindú فرمانul după obiceiú, au îmbrăcatú pe Capegi-Bașă cu feregé cu samurú, și pe cei-alți boieri cu caftane, pe fiesce-căre după orónduiala boieriei lui. Érá a doua și strângendu-se boierii la curte, au începutú a'i boieri, făcendú Logofétú mare pe Radul Racoviță, și pe Ión Bogdanú Vornicú de țera de giosú, și pe Dumitrașcu Paladi Vornicú de țera de susú, și pe Kostaki Razu vel Hatmanú, și pe Vasili Rusetú vel Visternicú, și pe Dumitrașcu Kalmășú vel Banú, și pe Ión Sturza vel Spatarú, și pe Ioniță Cantacuzino vel Paharnicú, și pe Ioniță Paladi vel Stolnicú, și pe Iordaki Alistarhú vel Comisú, și pe Petraki Duculețú vel Cămărașú. Și așa petrecea cu mare mărire Domniea lui, fiindú Domnul mărețú, și iute la mânie, și iubitorú la bătăi; la giudecări nu prea scia róndul, și ce'i dicea așa găsia și Măriea Sa cu cale. Avea și boieri Greci de trebă cu Măriea Sa; avea pre Spatarul Iacovaki Rizu și pe Hatmanul Mihalopulo, și pe Alexandru Dracu Postelnicú, și pe Neculai Dracu Postelnicú, și alții, cari acesti boieri ilú chivirniseau, avendú tóte trebile în mâna lorú. Érá Domnul făcea zăfchiuri cu dicături, cu primblări, cu jocuri, iubindú și partea muferăscă. De multe ori poroncea Cămărașului Petraki de făcea masă boierilorú pământeni la cămară în Divanul celú mare; și după masă mergea Vornicul Dómnií cu catastifú ce avea pecetluitú cu pecetea gospodú în mâna lui, la câteva giupănese mari de le pofta ca să vie la curte, arétandú că este poroncă gospodú, și aducea și ovreice și giucaú cu tótele la curte, și Domnul cu Dómna făcea privelă.

În zilele acestui Domnă, pré multú medeanú aveaú boierii cei mari, fiindú boierii Greci inspăimântați din țera Romănescă, și așa, atâtú Domnul câtú și boierii Greci, arétau o mare dragosté asupra pământenilor, făcendú tuturor boierilor venituri și lefi îndestule și rădicături, și alte daruri ce erau pe ascunsú, ca să rămăie boierii mulțamiți de Domnul și de Greci, ca să astupe hula ce luase în țera Romănescă, căci dobândise nume prostú; care nu le părea bine Grecilorú avendú Domnă ténérú. Scos'au și multe biruri într'acéstă Domnie, alesú vácărituri mari și grele, scoțendú și ierna și vara, care era fórte greú locuitorilorú.

Intr'acéstă Domnie s'au sevêrsitú doi boieri mari, cari putemú să dicemú doi stîlpi ai țerei, bétrâni și vrednici de laudă: Sandul Sturza Logofétú mare și Razu Kostaki Hatmanú.

Vedându Domnul pomenile ce făcuse tatălă Măriei Séle, Grigorie Vodă în Moldova, s'aũ îndemnatũ și Măriea Sa de aũ făcutũ o hazné mică în trei colțuri la pórta curței Domnesci, d'inaientea haznalei cei mari a tătăne-séũ, cu trei șuruburi, mai făcându și unũ schitũ de piétră micũ în fundul Socolei, în dealũ lúngă poiana lui Păunũ, care schitũ mai 'nainte era de lemnũ vechiũ și se numia schitul lui Tărișă, la care de multe ori mergea Domnul în primblare, fiindũ locũ naltũ și frumosũ; făcendu și la Copoũ unũ foișorũ mai în dealũ, care fusese și mai înainte foișorũ făcutũ de părintele Măriei Séle și se stricase; și éráșĩ nelipsitũ mergea la primblare cu dicături, și cu mese mari făcendu boierilorũ. Ce cu tóte că era boierilorũ bine și în mare cinste de către Domnul, érá nu'lũ aveaũ în dragoste cei mai mulți pentru cele multe lucruri necuvióse ce le urma, cu care își nécinstea numele, și nu numai la pámenteni ce și la vecini, atâtũ la creștini câtũ și la Turci; care la cea mai de pe urmã multã pagubã și sérăcie i-aũ venitũ, că mersese cuvântul din omũ în omũ, pêne aũ mersũ și la urechile celorũ mari, stricându'și numele de către porțele cele mari.

Cândũ aũ fostũ la létũ 1755 Dechemvrie, aũ venitũ veste de la Țarigradũ cum că s'aũ sevêșitũ Sultanul Mahmudũ Impêratul, și s'aũ făcutũ Impêratũ Sultanul Osmanũ fratele lui Mahmudũ mai micũ, și îndată aũ poroncitũ Domnul de aũ făcutũ mare dunanma în totũ Iașul și pin tóte tîrgurile de pe afarã, o septemãná în tóte nopțile, podobitũ tóte porțile și dughenele, cu felũ de felũ de podóbe, și cu mare luminã de candelé pe tóte ulițele, și cu meterhanele, și cu totũ felul de dicături. Așijderea aũ împodobitũ și curtea și tóte porțile curței, cu oglinđi, cu felũ de felũ de verdețuri, cu candelé și altele.

Pe acéstã vreme fiindũ Constantin Vodã Mavrocordatũ în Țarigradũ mazilũ, și vedându că se schimbã totũ devletul, aũ găsitũ și elũ vreme ca se ámblesc după Domniea țerei Románesci, dăruindũ și giuruindũ în tóte părțile. Pe acéstã vreme și Constantin Vodã Racovișã din țera Románescã nefindũ multãmitũ de boierii Munteni, silea în totũ chipul ca se se mântuiescã și se scape din mânilé Muntenilorũ, fiindũ că se tẽmplase câte-va pricinĩ cu viclesuguri; și orõnduise pe Stavarakĩ la acésta ca se stee cu capul la Pórtã. Fiindũ și Vizirũ Mustafa Pașã cu alũ doilea vizirlicũ, bunũ prietenũ lui Racovișã, aũ luatũ Constantin Vodã Mavrocordatũ Domniea țerei Románesci, mutându érá pe Constantin Vodã Racovișã în Moldova, érá lui Matei Vodã i-aũ venitũ mazíliea de la Pórtã.

În Domniea acestui Domnũ, s'aũ sevêșitũ și Beizadé Ionișã Cantemirũ, care era cu tatalul lui aice în Moldova de câți-va ani. Érá Matei Vodã mergendu la Țarigradũ, s'aũ apucatũ de giudecãți cu boierii lui și cu socrul séũ, trágendu'l la giudecatã, cerendu sémã de la dênșil, la care 'l-aũ mai mestecatũ și ei pe la Porți, scornindu'i multe cuvinte, stricându'și numele de peste totũ locul, trágendu și pre fratele Măriei Séle la giudecãți turcesci, lãsându'lũ și toți boierii Greci ce avea, așijderea și socrul séũ, căci remăsese de 'lũ trágea fiică-sa, Dómna, la giudecãți turcești; și cu aceste fapte aũ rémasũ la rea stare, care n'aũ mai vedutũ Domnie, trăindũ cu milosteniea creștinilorũ.

CAP. IX.

Ală doilea Domnie în Moldova a lui Constantină Vodă Cehană, fecioră lui Mihail Vodă.

Luându ală doilea Domnie în Moldova Constantină Vodă Cehană la létă 1755, după mazilia lui Matei Vodă, care domnise două pol ani în Moldova, a purcesă de a veni cu Domnie în Moldova, și aglungându la Focșeni, aședută trei zile oturacă, căutându giudecățile sêracilor, mergendu și la o biserică de lemn a Măriei Sêle, Profitul Samuilă, de aședută liturghia, la care acea mergere a fostă pricina de s'aședută de piêtră cu mâna Episcopului de Romană. Acuma aședută și câte-va boierii, făcendu pre Hristoverghi Staroste de Putna fiindă Vornică mare, pe Enaki Costake Bană mare și Părcălabă Galaților, pe Theofilă Gramaticul Căminară mare și Capi-kehale la Țarigradă, și pe Stefană Buhăescul Staroste la Cernăuți, și pe Enaki Kogălniceanu Vătavă de Aprodi, și pe alții. Și de acolo mergendu la Romană, intrându după obiceiă cu cântări în Episcopie, și a doua-zi fiindă sêrbătorea Precistei, (Blagoveșteniile), aședută Domnul la o biserică de piêtră a Precistei, care o făcuse Episcopul, de aședută liturghia, care dintr'acea mergere aședută și Domnul multe lucruri: veșminte, candelă și moșii, vii, țigani și altele, făcendu-se și Măriea Sa ctitoră d'impreună; îmbrăcându și pe Episcopul 'l-aședută purcesă cu ferege blănită cu samură. Și de acolo aședută la Iași, eșindu'i boierii la tôte conacele în tîmpinare, și cu mare alaiă, d'impreună cu salahorul celă Impêrătescă care era orônduită, aședută în curtea Domnescă, cetindă fermanul după obiceiă, îmbrăcându pe Divană Efendi cu blană de samură, și pe boierii cu feregele și cu căftane. Êră a doua zi aședută chîamată pe boierii, și i-aședută boierită, făcendu pe Lascaraki Genetă Postelnică, și pe Ión Bogdană vel Logofetă, și pe Manolaki Costaki Vornică de țera de glosă, și pe Iordaki Balșă Vornică de țera de susă, și pe Vasilie Razu Hatmană, și pe Dimitraki Paladi vel Visternică, și pe Vasili Rusetă vel Spatară, și pe Constantină Sturza vel Paharnică, și pe Iordaki Venină vel Stolnică; și pe Ioniță Canta vel Agă, și pe Iordaki Hrisosculeu Alistarhă vel Comisă, și pe Manolaki Genetă Sardară la Kișinău. Și așa aședută trecută sêrbătorile Pasciloră cu veselie.

Êră după acêsta, vedendu Domnul casele despre Dómna stându nefăcute după cum le lăsase Măriea Sa lucă din cea Domnie învêlitate cu răgoză, ca sê nu se strice boltele, îndată aședută chîamată pe Visteriul celă mare, și aședută poroncită ca sê scrie pe la ținuturii sê tale chierestă, și sê chiame și calfa sê facă isvodă, după cum este ca sê se facă, orônduindă Domnul pe Constantină Kogălniceanul vel Medelniceră, chîeltitoră, și pe frate-sêu Vătavul de aprodi Bumbașiră asupra acêstei trebii. Și așa s'aședută apucată de lucru, care cu mare

peire, pêne în iernă abia s'aũ gătitũ, dupě cum se vėdũ, făcėndũ și feredėũ, casă minunată, formă și Grecėscă și Moldovenėscă. Care în ȝioa de sfete Nicolae s'aũ mutatũ Domnul în ele.

Intr'acėstă Domnie s'aũ sėvėrșitũ Lascaraki Gėne Postelnicul celũ mare, care főră de picũ de bółă așa sãnėtosũ fiindũ s'aũ dusũ ; ȝicũ sė fi fostũ otrăvitũ și pricina sė fie fostũ unũ franȝuzũ a nume Leinȝă, care era pe lũngă Domnul, căci la multe lucruri nu'lũ putea suferi Lăscăraki, că luase multũ obrazũ și nu băga pe nime în sėmă. ȝicũ că acestũ Franȝuzũ aũ fostũ pricina de aũ muritũ și Dómna Domnului în Domniea de'ntėiũ, cu unũ doftorũ ce adusece elũ și flũ curtenise dându'l mare laudă de invėtatũ ; măcarũ că pe la cea de pe urmă, 'ș'i-aũ luatũ și elũ plata în Șarigradũ, că i-aũ tăiatũ capul Sultanul Mustafa, neintrebându'lũ că este Ffranȝuzũ, scoȝėndu'lũ înaintea lui, la Eălăkioșchiũ, și acolo aũ pusũ de 'l-aũ tăiatũ. Și adusece și pe Domnul la cumpăna morȝii, la care s'aũ plătítũ cu surgunlicul ce 'l-aũ făcutũ atunce la Lemnos. Intr'acėstă Domnie, ierna, aũ trecutũ pin țėră unũ Pașă cu trei tułuri, de aũ mersũ la Hotinũ, la care aũ trămisũ Domnul înaintea lui la Galaȝi pe Ioniȝă Cantacuzino vel Agă, de aũ fostũ purtătorũ de grijă pêne 'l-aũ trecutũ peste hotarũ cu mare nevoie și chieltuială, strămutându-se tótă țėra, perindũ și mulȝi ómenĩ de a Pașei de frigũ ce era, care nu stătuse de mulȝi anĩ, scoȝėndũ pe Domnul din mulȝi banĩ.

Intr'acėstă Domnie, őră aũ scosũ conită și vácăritũ ierna, căci nu putea sė lupte cu alte dărĩ ce eraũ. Și dupě acėsta aũ socotítũ și aũ făcutũ sfatũ cu tótă boherimea ca sė lege vácăritul sė nu mai fie într'acėstũ pământũ. Și așa găsindũ cu toȝii că'l cu cale, aũ scrisũ la Șarigradũ la Biserica cea mare de aũ scosũ unũ testamentũ cu iscălituriie a totũ soborul, scriindũ în elũ cu mare afurisenie, ca sė nu mai pótă de acum înainte nimene din Domnĩ scóte acėstă slujbă a vácăritului ; și așa aũ pusũ Domnul de aũ scrisũ la tóte ȝinuturile de aũ venitũ câte șėpte locuitorĩ la Iași mazilĩ și ruptașĩ. Și dupě ce s'aũ strinsũ mulȝimea de norodũ, aũ pusũ pe Mitropolitul de aũ slujítũ sfânta liturghie la Mitropolie, orõnduindũ Domnul pe Kogálniceanul Vatavũ de aproȝi de aũ strinsũ tótă boherimea și mazililĩ, și neguȝitorilĩ, și tótă țėra ce se adunase de aũ mersũ la Mitropolie la sfânta liturghie. őră cândũ aũ fostũ eșitul cu sfântele Darurĩ și cu sfântul Potirũ, aũ stătutũ toȝi căȝi slujiaũ la liturghie cu sfântele Darurĩ în capũ și în mână, scoȝėndũ acestũ testamentũ părintele Mitropolitul Iacovũ, afurisindũ de patru orĩ a patru Patriarșilĩ: a Șarigradului, Alecsandriea, Antiohiea și Ierusalimul, cu toȝi Arhierėilĩ a sfântului soborũ, a sfântelĩ bisericeĩ ceĩ marĩ a rėsăritului, strigândũ norodul la fiescare cuvėntũ : *Aminũ*. Care nu putemũ arėta ce huetũ era în biserică de strigarea norodului, arėtândũ în lăuntru orĩ-cine arũ numi, orĩ-cine arũ indemna, orĩ banĩ arũ lua, orĩ la slujbă arũ merge : «afurisitũ sė fie în vecĩ, ferul și petrele sė putreȝescă őră trupul lui sė rămăie în vecĩ!» Asijderea scoȝėndũ și Mitropolitul o carte a lui făcută cu toȝi Episcopilĩ și Egumenilĩ, afurisindũ și pe Domnĩ, și pe boherilĩ, și pe partea bisericėscă, őrășĩ strigândũ norodul : *Aminũ*. Și așa sfirșindũ de cetítũ, aũ intratũ cu sfântele Darurĩ în altarũ. Care acele cãrȝi și blestemurĩ aũ pusũ Domnul de le-aũ pusũ în stampă, numindũ ăntėiũ

hotărîrea ce a făcut Măriea Sa cu totu sfatul boşerilor ţerei, cu iscăliturile tuturilor şi a Măriei Séle; de care nu putem arăta câtă bucurie a luat totă ţera după ce a auzit, scriind şi cărţi pe la toţi locuitorii de mila ce a făcut Măriea Sa cu ţera.

Pe aceste vremi, la Ţarigrad, Stavaraki se mânca cu socrul său Manoli Spatarul, nelăsându pe socrul său să se amestece la Capi-kehaieică, şi Domnul iubindu mai mult pe Manoli de cât pe Iordaki, îi trâmitea bani şi daruri lui Manoli, pe ascuns de ginere-său Stavaraki; dără el oblicise tôte şi le sciea Domnului, şi vedându că nu se părăsece Domnul de el, a pus gându rău ca să strice Domnului. Şi scoţendu Impărăţia din Vizirlică pe Mustafa-Paşa, făcându Viziră pe Ragub-Paşa, n'a vrutu ca să steie să domnescă Domniea, încă arăta drumă altora. Care pe acea vreme fiind Beizede Scarlată cu mare cetă de boşeri Greci gata, a mers şi i-a isprăvită Domniea Moldovei.

Acestă Domnă, Constantină Vodă, era omă întregă la minte şi învăţată, şi blândă şi nemăreţ; iubitoră de bani nu era, pe omeni îi iubia, şi doria să vedă chivernisiţi; la care pe toţi i-a chivernisit, care nu cred că ar fi mai fostă altă Domnă să chivernisescă omeni aşa bine. Şi domnind într'această domnie numai ună ană, i-a venit mazilia la Mart. 9, care gătindu-se cu mare gătire, a purcesă la Ţarigrad cu toţi omeni Măriei Séle.

CAP. X.

Domniea lui Scarlată Grigorie Vodă.

După ce a îmbrăcată Scarlată Vodă caftană de Domniea Moldovei, şi a întemeietă trebile la Pörtă la anul 1757 Mart. 2, strîngendu şi boşeri Greci de trebă pe lângă Măriea Sa, totă aleşi: pe Banul Moruză, pe Iacovaki Rizul, pe Grigorie Ghica Postelnicul, pe Alecsandru fiul Postelnicului Constantină, pe care l-a făcut şi Postelnică, pe Spătarul Dumitraşcu Sturza, pe Spătarul Manolaki Géne, pe Costaki Moruză pe care l-a făcut Comisă mare, şi pe Panaitaki Banul, răpedendu îndată pe Spătarul Dumitraşcu Sturza Caîmacamă mare la Moldova, şi aşa gătindu-se Domnul de tôte câte trebuia ună Domnă, luându tuşurile şi cuca, rînduind şi Capi-kehaielele în Ţarigrad: pe Spătarul Iacovaki şi pe Spătarul Manoli Géne, a purcesă Domniea cu mare alai şi calabalică. Care sosindu la Galaţi, a făcută oturacă trei zile, eşindu câtă-va boşerime înainte, făcendu divanuri locuitorilor, făcendu şi parcălabă Galaşilor pe Leonă omul Măriei Séle. De acolo a purcesă la Iaşi şi i-a eşit toţi boşerii înainte la Şanta cu mare alai, aşijderea şi giupănesele înaintea Dómnei, intrându în Iaşi cu mare pompă; mergendu după obicei mai ântăiu în sfete Necula, de i-a cetită molitfa Mitropolitul Iacovă, şi de acolo a intrat în curte, cetindă fermană de Domnie, îmbrăcându pe Salahorul cel Impărătesc şi pe Divan-Efendi cu blană de samură, şi pe Visternicul şi Caîmacamăi cel mară cu blană de singepă, éra pe cei-lalţi boşeri cu feregele, şi cu căftane;

érá pe Logofétul Iordaki Cantacuzino, fiindú cá se cálugérise încă din Domniea lui Cehanú Vodá, 'l-aú îmbrăcatú cu rasá, și în capú cu camilaftú, fiindú cá era cam cáitú cá se cálugérise. Atunce aú mersú tóte glótele de s'aú împreunatú cu Domnul ce venise; érá a dua ói aú începutú a boíeri: făcéndú pe Ion Bogdanú Logofétú mare, pe Manolaki Costaki Vornicú de țera de gîosú, și pe Iordaki Balșú Vornicú de țera de susú, și pe Dumitrașcu Sturza vel Hatmanú, și pe Vasile Rusetú vel Visternicú, și pe Alecsandru vel Spătarú, și pe Alecsandru vel Postelnicú, și pe Ioniță Canta vel Banú, și pe cel-altú Ioniță Canta vel Paharnicú, și pe Iordaki Costaki Veninú vel Stolnicú, și pe Costaki Moruzú vel Comisú, și pe alți, fiesce-care după rónduíela lui. Mándrie peste sémá era la acéstá Domnie, atátú Domnul câtú și ómenii Măriei Séle apucándú trebile cu mare strășnicie și jácuirí, cáci nu puținí baní aú luatú de la Dumitrașcu Paladi ce fusese vel Visternicú la Cehanú, și de la Bosie ce fusese la Visterie; dicú sê fi luatú peste trei-deci de pungi de baní, carií boíeri s'aú stinsú de pe fața páméntului. Rușferturí și apucăturí nu se socotíau cáte luaú toți în tóte părțile; sferturí și dájdí mai pe tóte lunile, și mai de multe orí índoite, avéndú pe la ținuturí ómení Grecí, la carií cei de locú nu căutaú prea bine, cá n'aveaú nici o chivernisélá. Și așa cu mare strășnicie petrecea acéstá Domnie; érá dicăturí, jocurí și primbláři de agînsú. Acestú Domnú, și cu Ministrii Măriei Séle, apucase pe părintele Mitropolitul cu felú de felú de cuvinte dulci și cu multá gîuruință ca dórá ilú vorú puté întórce sê deslege vácáritul; dérá în zadarú s'aú ostenitú, cu nimicá n'aú folositú, cá le-aú răspunsú cá Sfântíea Sa nu póte face una ca acéstá, ca sá facá unú lucru ce singurú 'l-aú legatú cu atáte bléstemurí, nu póte ca sê'lú deslege, rugándu-se sê nu'lú siléscá mai multú, arétándu-le Mitropoliea și cárja dicéndu-le: «luați-o și faceți ce sciți!» Și vedéndú cá n'orú isprávi nimicá, s'aú lásatú de acéstá socotélá. Érá de primá-vérá luándúși mucarelul de innuoire, Domniea de la Pórtá, aú venitú Spătarul Iacovaki cu caftanul de innuoirea Dómniei făcéndu-se mare alaiú după obiceiú; atunce Domnul aú poroncítú lui Grigorie Ghicái biv vel Postelnicú ca sê mérgá la Țarigradú, cáci rămásese Manoli Géne singurú; și așa peste puținé díle aú plecatú la Țarigradú, carele viindú la Pórtá s'aú împreunatú cu toți al Porței ca unú Capi-kehalé ce'lú trámisese, și mergéndú și la Vizirul Ragun-Pașa, 'l-aú priimitú cu blándețe vedéndu'lú omú de trébá și întregú la minte, întrebándu'lú cine este, numindu-se cá'i fecloru lui Alecsandru Terzimanul ce aú peritú pe care ilú scia pașa, și de atunce ilú luase la ochí buní.

In țera Románescá încă luase Constantinú Vodá mucarelul.

Pe acea vreme, la Crimú, încă se scornise o mare gálcévá între tótá tătáriméa, cáci se sculase toți în picíóre și nu poftíia pe Hanul lorú, trámíténdú felú de felú de arzurí la Pórtá; Pórtá încă nu vrea sá le deie ascultare, și sta lucrul așa. Pe acéstá vreme, Impărăția se mutase cu șederea la unú saraiú afará ce se chiamá Caralgaciú, și fiindú cá ședea acolo, mai în tóte dílele se primbla la câmpú schimbatú la strae, și cu puținí ómení, care nu'lú cunoscea fiesce-cine. Și așa într'o ói viindú Impératul Sultanú Mustafa, din saraiul ce se chiamá Daut-Pașa, care ce putemú a díce nenorocirea lui Constantinú Vodá Mavrocordatú,

étă și Capi-kehafelele lui pornise călărași la Bucuresci cu cărți, care călărași după obiceiul ce au întâiu se îmbată, și apoi plăcă; eșind și ei beți la câmp, s'au întâlnit cu Impăratul, care stând Impăratul i-au întrebat ce oameni sunt. Răspundând că sunt călărași de țera Românescă, și mergu cu cărți de la Capi-kehafele la Domnă, atunci au scos Impăratul câte-va parale nouă și le-au datu dicându-le să beie vinu, fiindu aproape înaintea lor un sată cu crâșmă. Era ei s'au dusu la vinu după obiceiu; era Impăratul viindu spre Țarigradu, la margine unde se chiamă Topcilaru, la un sarai vechiu Impărătescu, au chiamat pe Usta care păzia acolo, și l-au învățat să mergă să prindă pre călărași, și să i aducă acolo la saraiu, și să i ție ascunși pene va trâmite și i va lua. Și mergendă după poroncă, i-au găsită la sată la Litros bându vinu, și i-au rădicat luându-le genta, și i-au dusu de i-au ascunsu pene au inserat; era decă au înnoptat, au trâmisi Impăratul altă Usta de la altă saraiu, de la Ipă, de i-au luat și i-au ascunsu acolo cu cai cu totu; luându genta cu cărțile au adus-o la Impăratul la Cara-agaciū, la care nime n'au prinsu de veste. Era Impăratul au deschis genta, aducendă oameni, puind pe taină de au cetit tôte cărțile, și grecesc și turcesc, înțelegendă tôte câte scriea în ele. Atunci chiamandă pe Vizirul, i-au arătat tôte cele ce scriea; apoi au învățat tôte cărțile într'unu sandal verde, și au pecetluit sandalul cu turaoa; puindu-le în genta, au chiamat pe Usta dându i genta, l-au învățat ca să iea călărași și să i ducă cale de trei césuri, și să le de mare poroncă să nu se întorcă înapoi că i va spendura. Atunci Vizirul îndată au aruncat pe Capi-kehafele la închisorea lui Muzru-Aga, adecă pe Arăpaki și pe Banul Enaki, rădicandă și din Turcii cei mari pe câți-va, alesu pe Veli-Efendi Uleama care stătuse Cazascheru și pe urmă au stătat și Muftiū, l-au surgunit, și pe Saingi-Bașa, căci le găsise cărți de scriea lui Constantinu Vodă. Atunci boierii își perduse viața; era Terzimanul Porței, Enaki Calimahū, vedendă ună ca acesta, au cădat la picioarele Vizirului rugându-se ca să lă facă și pe el unu ciracū. La care simțind și Capi-kehafelele Moldovei de una ca acesta, au început a âmbra și ei pentru țera Românescă, giuruind și dăruind în tôte părțile, alesu la una ce i dicea Agimū-Ali-Aga; și așa facendă tôte talhăzū la Impăratul, i s'au datu voie să facă ce scie. Atunci Vizirul au făcut pe Terzimanul Domnă la Moldova, dând și Domniea țerei Românesci lui Scărlatu Vodă, facendă și Terzimanu Porții pe Grigori Ghica fiul lui Alecsandru Ghica Tărzimanului. Și îndată au răpedit Capi-kehafele, după ce au îmbrăcat căftanul Domniei țerei Românesci, de au dat veste lui Scărlatu Vodă, atât pentru Domnie cât și pentru Tărzimania Porții, de care nu putem spune câtă bucurie au luat cu toți ai curței, răpedend și pe Spatarul Iacovaki de olacū la Bucuresci Caimacamū ca să facă zaptu tôte, încependă a se găti Domnul cu tôte curtea Măriei Săle. Era pe Ion Vodă Calimahū, după ce l-au îmbrăcat cu caftanū de Domnie, îndată au răpedit Caimacamū la Moldova pe Vidale, scriind la boierii că l-au militat Impărăția cu Domniea Moldovei.

CAP. XI.

Domniea lui Ión Vodă Calimahü Teodorü 1758.

După ce aü luatü Domniea Ión Vodă, aü începutü a'si tocni trebile la Pórtă; déră fiindü că era ca să dea câtă-va somă de pungî la Pórtă, și fiindü în vîrsta bătrâneșilorü, se silea fieși-care ca să'lü îndatoréscă, și așa se trăgiaü boierii cei numiți, și nu vrea nimene ca să se amestice la acéstă Domnie, și trăgea mare nevoie Domnul fiindü că venise și vadéoa banilorü, și nime nu vrea să'lü îndatoréscă. La care vedëndü și Domnul una ca acésta, s'aü rugatü Vizirului ca să poroncéscă lui Stavraki Spatarul să între în tréba Domniei. Atunce aü chiămatü Pórtă pe Stavraki, și 'lū-ăü îmbrăcatü cu căftanü, făcëndü'lü Baș-Capi-kehalé a Moldovei; atunce aü găsitü și bani de aü datü, și aü gătitü pe Domnū de tóte câte îi trebuia cum se cade, încă aréta și se fália că este vrednicü.

Éră gálcéva Tatarilorü numai contenia, la care auđindü unü Sultanü din Dobroge anume Crim-Gherei, s'aü sculatü și elü cu câți-va Tătari ai lui și s'aü dusü și elü acolo, făcëndu-se și elü una cu ei, arétându-se pe de altă parte că elü silesce ca să'i potoléscă, éră pe de altă parte trämitea la Scarlatü Vodă încă fiindü în Iași, și cerea o somă de bani, și blane, și altele. Atunce elü aü răspunsü că'i mazilü din Moldova, și s'aü făcutü altü Domnū, grăbindu-se de aü purcesü la Bucuresci.

Acestü Domnū aü domnitü numai unü anü și jumătate; și era unü omü prea fricosü de frigü, că și véra âmbla cu doué blane, și aprindea și mangalü în odae, și era și scumpü.

Éră Crim-Gherei, după ce i-aü mersü răspunsü de la Iași, de alü doile éráși aü trämisü la boierii Caimacamii de le cerea, încă cu laudă că de nu le va trämite să scie că stau atâtea miľ de Tătari gata în picóre ca să între în Moldova să robéscă, fiindü tótă tătărilea strínsă la Bugiagü și la Căușeni. Érá după ce aü vedütü boierii péménteni una ca acésta scriindü; s'aü îngrijitü cu toșii, căci intrase și în prostime o mare frică, și fugise satele pin păduri. Boierii încă s'aü strinsü cu toșii la unü locü, mergëndü la Caimacamul Domnului ce venise, la Vidale, dicëndü'i că: «să căutämü să'i dămü acea somă de bani, și câte-va peșcheșuri să'i trämitemü, ca să nu aducă vr'o peire țerei.» Érá Vidale n'aü priimitü ständü împotivă, dicëndu-le că «nu póte ca să facă nemică, căci țera nu'i haină, și Domnul încă stă în Țarigradü. Érá de vreți să dați de la dumneavóstră, dați, éră Domnul nu va ține în sémă.» Incă aü pusü de aü pornitü cărți pe la locuitorii, pornindü Bumbașiri, scriindü să nu se témă și să nu âmble fugari, ce să éasă fiescecare la casele lorü, poroncindü ca să'i scótă cu sila de pin păduri. Atunce aü chiămatü și pre trämisul lui Crim-Gherei, și i-aü datü răspunsü că «Dom-

nul lorü este în Țarigradü . și boierii förä scirea Domnului nu potü ca së'Y dea nimica, förä de câtü omü însciința pe Măriea Sa, și ce răspunsü va veni, vomü urma poroncei Măriei Séle.» Atunce întorcându-se trămisul förä de nici o ispravă, spuindu'Y dișele boierilorü, förte s'aü tulburatü, și îndată aü datü voie Tătarilorü ca së intre în Moldova, și așa s'aü pornitü atăta tătărime spre Moldova; érá cândü aü fostü la 1758, Septemvrie, în 14, în ziua sfântei Crucü, aü lovitü satele din câte-va ținuturi adică: Lăpușna, Fălciul, Covurluiul, Vasluiul, Tutova și Putna, ardëndü, prädändü și robindü ce le-aü eșitü înainte, de aü prăpăditü biata țera, robindü mulțime de suflete, făcëndü țerei mare stricăciune, din neagiungerea minței lui Vidale; căci putea cu câteva pungi de bani së potöle acea tulburare, care sciü că și Domnul pentru atăta n'arü fi mai dișü nemică. Ce pe urmă aü datü scire Domnului, după ce aü mântuitü Tătarii țera, arëtându-le Domnul la Pörtä; pënë și oile Impărătesci ce le strînsese în părțile acele, câte-va sute de mü, le luase töte. Atunce aü începutü a scrie Crîm-Gherei la Pörtä, arëtändü că aü silitü câtü aü pututü së'Y opréscă, și nu s'aü pututü, numai de'lü va milui Impărăția cu Hanlicul Crîmului, s'a apuca că tötă paguba câtü aü făcutü, atätü în ralele câtü și în bucatele lorü, le va implini töte de la ei, și nu va läsa pe nime păgubașü. Atunce... ce së facă și Pörtä? și așa elü totü ca unü Hanü era, i-aü trămisü căciulă, caftanü, făcëndü'lü deplinü Hanü, scriindu'Y după adeverința ca së scötă tötă paguba de la Tătari a sëracilorü, trämîtëndü și unü Capegi-Bașü, Bumbașirü së stea pentru oile Impărătesci. Atunce fiindü și Domnul gata de töte, făcëndü pe Cifutü Mihalaki Postelnicü mare, și luändü și ómeni de agiunsü, făcëndü alaiü frumosü, aü eșitü din Țarigradü, rëmâindü Stavarakii și cu Stefanaki Capi-kehalele; și agiungëndü Domnul la Galați, mare scärbă avea pentru stricăciunea țerei, căci câte jalobe veneau la Domnü töte erau pentru prada locuitorilorü. Și purcegëndü Domnul, trăgea și supërare de rëndul celorü trebuitöre la drumü; căci țera era mëntuită câtü nici conacele nu le făcea cum se cădea, la care credea și Domnul. Érá după ce s'aü apropiétü de Iași, i-aü eșitü boierii înainte făcëndü'Y alaiü frumosü, mergëndü Domnul în sfete Neculaï de i-aü cetitü molifta cea de Domnie Mitropolitul Iacovü; și de acolo inträndü în curte aü cetitü fermanul, îmbrăcändü pre Divan-Efendi cu blană și pe boieri cu caftane, și pe urmă mergëndü toți de s'aü împreunatü cu Domnul și Beizadelele Măriei Séle. A doua zi aü începutü a da boieriile, făcëndü pre Ión Bogdanü vel Logofëtü, pe Manolaki Costaki vel Vornicü de țera de giosü, și pe Dumitrașcu Paladi Vornicü de țera de susü, și pe Vasili Rusetü Hatmanü; érá Visternicia cea mare aü rëmasü, căci nu priimea nime fiindü țera stricată; făcëndü pe Ioniță Cantacuzino vel Spatarü, și pe Andronaki de la Botoșeni Banü mare, fiindü pe o soră a Domnului, și pe Iordaki Hrisoculeü Paharnicü, și pe feciorul lui Bastonü Stolnicü, și pe Enaki zät lui Giuliano vel Comisü, și pe Iancu vel Agă, și pe cei-lalți fiesce-care după rënduélă, silindü în totü chipul ca dörä va puté chivirnisi acéstă Domnie; déră era cu greü, căci bani din țera nu eșiau, și se mirau ce vorü face scriindü totü halul la Țarigradü. Stavarakii, vedëndü una ca acésta, s'aü grăbitü, și peste doué luni aü purcesü și elü la Iași, pre carele cu mare cinste 'l-aü primitü Domnul.

și mergându aș conăcitu în curte la cămară, luându tôte trebile în mâna lui potu sê dîcî că era alu doile Domnă. Atunce aș orînduitu boiernași de pe afară cu mazilî, și cu țeră, ca sê mîrgă la Căușeni, trămițîndu și câți-va boieri Greci pentru limbă, ca sê scôță robî, bucate, ce-oru găsi, și aș scosu multî robî și bucate. Vîdîndu Vîsteriea că n'o priimesce nimene, Domnul aș adusū pe Constantinū Kogălnicenu Medelnicerū, și 'l-aș făcutu vel Stolnicū și vechilū Vîsternicieî ceî mari, dîcîndu'î Domnul ca «sê'lū vîdă!» Atunce aș stătutū cu tôtă silința, tocmindū Isprăvnicieile pe afară, făcîndū ômenî de trébă, învîțîndu'î în ce chipū vorū urma la tôte, care în puțînă vreme aș îndreptatū tôte ținuturile și Vîsteriea, de era cu mirare tuturorū începîndū a veni banî la Vîsterie. Dêră Stăvăraki fiindū lacomū la tôte, și grabnicū, aș începutū a pune banî și pe boierî, și pe Mōnastirî, și pe giupănese caî de menzilū, podeni, și pogonăritū, și altele; care nu le părea bine la o sémă, și începuse a murmurisi, care le auđise și Stavaraki, trecîndu tôtă érna, așa schimbîndū și o sémă de boerî.

Éră cândū aș fostū de primăveră, la velétū 1759, aș purcesū și Dómna cu douē Domnițe ce avea Dómna Ralița din Țarigradū, ca sê vie la Iași. Stavaraki neputîndū suferi pe boierî ceî ce murmurisiaū, trămitea o sémă de nume acelorū boierî înscrisū la Țarigradū, scriindū ca sê se scôță unū fermanū pe acele nume, ca sê'î surgunescă la Anadolū, la Sampsonkalisi, și sê'î trămită și duoi cîauși pe ascunsū. Ce viîndu'î fermanul, aș tăcutū pînē ce aș venitū și cîaușî, la care nesimțîndū nimica nimene, într'o đî aș đisū boierilorū cum staū cu toțiî la unū locū: «Măriea Sa Hanul scrie la Dómnu că nu va da jacurile țerei în mâna acelorū ce amū trămisū, ce cere cincî-șese boierî mari de locū, ca sê le facă tôte teslimū în mâna pămîntenilorū, și sê iea sinetū de la dînșî de tôte câte a da în mâna lorū.» Acésta vē este o primblare, și vi s'orū da și ômenî cu limbă turcescă, și Arnăuți, și chiăltuēla drumuluî. Dîcîndū sê mîrgă cutare și cutare, arētîndū pe Iónū Bogdanū Logofētū mare, Manolaki Costaki biv Logofētū mare, Constantinū Balșū Vornicū, Dumitrașcu Paladi Vornicū, Lupul Balșū Vornicū, Filipū Catargiul Spătarū, Constantinū Banul, Ioniță Sturza Vornicū, Vasili Negelū Stolnicū, Constantinū Rășcanu Stolnicū, Neculai Buhușū, și pe Ioniță Cuza. Și așa dîndu-le și de chieltuială dîcîndū că pînē la Căușeni aș sê mîrgă; éră pe aceî boierî cu limbă i-aș învîțatū că, cândū vorū agîunge cîaușî ș'orū vrē sê'î prinďă, sê dîcă Arnăuțilorū sê nu se amestece, încă sê dea agîutorū. Și așa plecîndū boierî și trecîndū Prutul, étă și cîaușî aș purcesū dupē ei; éră peste Prutū i-aș agîunsū pe boierî, puîndu'î în fere, i-aș dusū pe la Hanul, rugîndu-se Hanuluî ca sê nu'î lase; încă giuruia în talnă. Atunce le-aș đisū Hanul: «Ca sê nu mergeți nu se pôte, dêră voiū poronci ca sê vē ducă alure.» Atunce aș chiămatū pe cîaușî și le-aș poroncitū sê nu'î ducă la Sampsoncalisi, ce sê'î ducă la Enicalisi, și elū curîndū îi va mîntui. Și așa i-aș pornitū. Dêră și în urmă, la Iași, aș datū scire de câte le s'aș tîmplatū, și cum i-aș amăgitū de i-aș scosu din Iași. Atunce auđîndū ceî alți boierî, fôrte s'aș tulburatū de acésta, și îndatā aș pusū gîndū rēu în âni-mele lorū ca sê strice acestū *obiceiu scârnavū*, începîndū unul cu altul a grăi, dîndū scire pe la tôte rudele acelorū boierî, dîcîndū ei de ei: «Acestū

lucru p^ote s^e ni 'l^u fac^a \dot{S} i no^e tuturor^u, \dot{S} i vor^u s^e ne sting^a de pe fa^{ca} p^am^entului pe to^{ti}.» Atunce a^u fac^ut^u hot^arire s^e gon^es^c^a pe Stavaraki din Moldova, fac^end^u mare hot^arire cu Mitropolitul \dot{S} i cu to^{ti} bo^{ie}rii, nesciind^u nime nemic^a, incep^end^u a scrie unii la al^{ti}i, la vremea \acute{e} rmarocului s^e se string^a \acute{t} era la \acute{e} rmaroc^u, \dot{S} i atunce orⁱ s^e'l^u om^ore, orⁱ s^e'l^u gon^es^c^a. \dot{S} i fac^end^u-se \acute{e} rmaroc^u la me^dul-no^ptiⁱ, s'a^u strins^u mul^{ti}me de norod^u, care cred^u c^a nu s'a^u mai strins^u alt^a dat^a la alt^u \acute{e} rmaroc^u; \dot{S} i trec^end^u c^{ate}-va c^esuri din \acute{d} i, dup^e ce s'a^u cinstit^u to^{ti} cu b^euturi, a^u intrat^u o vrajb^a in ei, indemn^{an}du-se cu to^{ti}i, \dot{d} ic^end^u: «Pleca^{ti} la curte, s^e vedem^u pe cine avem^u Domn^u!» \dot{S} i pornindu-se c^{ate}-va miⁱ de \acute{t} er^anime, a^u mers^u la p^orta cur^{te}i de a^u, st^atut^u, \acute{e} ra o s^em^a a^u mers^u de s'a^u suit^u in clopotni^{ca} Treisfetitelor^u, \dot{S} i a^u incep^ut^u a trage clopotul cel^u mare. Atunce au^dind^u cei din \acute{e} rmaroc^u, s'a^u pornit^u to^{ti} c^{at}i mai r^em^as^ese, din care o s^em^a a^u mers^u la Mitropolie de a^u luat^u pe Mitropolitul, \dot{d} ic^end^u s^e m^erg^a la Domn^u despre partea \acute{t} erei, s^e'i spuie c^a cer^u pe Stavaraki s^e le 'l^u dea; \acute{e} ra de nu'l^u va da, nu va r^em^ane nici unul cu vie^{ta}. Atunce St^av^araki a^u pus^u de a^u incu^{at}u portile, puind^u \dot{S} i c^{ate}-va care de lemne pe din l^auntru, or^onduind^u \dot{S} i to^{ti}. Simeniⁱ \dot{S} i Arn^au^{ti}i, aduc^end^u \dot{S} i to^{ti} Be^slii, puindu'ⁱ pe to^{ti} la p^orta ca s^e o^{ti}e; \dot{S} i pe de alt^a parte a^u tr^amis^u de a^u adus^u pe un^u Turnagi^u ce era, \dot{S} i pe un^u Cadi^u, aduc^end^u'i pe p^orta despre D^omna, spuindu-le c^a s'a^u hainit^u \acute{t} era \dot{S} i vor^u s^e'i ucid^a pe to^{ti} aice. Atunce Cadiul a^u inv^etat^u de a^u adus^u trei tunuri mari, \dot{S} i le-a^u pus^u la scara cea mare, puind^u de a^u scoborit^u \dot{S} i tu^lurile \dot{S} i s^angiacul, st^and^u trei Turci de a r^ondul: Cadiul, Turnagiul \dot{S} i Divan^u Efendi, imbr^aca^{ti} cu feregele, \dot{t} iind^u \dot{S} i c^{ate} o carte in m^ana, st^and^u cu mare evlavie; \acute{e} ra Spatarul se g^atea de drum^u. Atunce prostimea striga cu to^{ti}i: «s^e ne da^{ti} pe Stavaraki!» \dot{S} i puind^u cu to^{ti}i spetele in p^orta cea mare, cu t^ote c^a \acute{t} inea^u pe din l^auntru, a^u oborit'o gⁱos^u, \dot{S} i intr^and^u norodul in l^auntru, a^u incep^ut^u a n^av^ali; \acute{e} ra Turciⁱ striga^u in limba lor^u: *gheri! gheri!* \acute{E} ra norodul n^av^alea. Atunce a^u e^sit^u Arn^au^{ti}i de pin od^aile lor^u, \dot{S} i a^u incep^ut^u a da norodul afar^a impr^astiindu'ⁱ cu s^abiile sc^ose, \dot{S} i slobo^dind^u tunurile a^u omorit^u vr'o duoi omeni. \acute{E} ra Stavaraki imbr^ac^{an}du-se turcesce \dot{S} i cauc^u in cap^u, lu^and^u c^{at}i-va Turci Arn^au^{ti}i, a^u inc^alecat^u \dot{S} i a^u e^sit^u pe p^orta grajdiului, \dot{S} i a^u purces^u la \acute{t} arigrad^u. \acute{E} ra norodul ce striga, d^ec^a i-a^u spus^u c^a a^u fugit^u, s'a^u alinat^u pu^tintel^u; \acute{e} ra apoi s'a^u ales^u c^{at}i-va, \dot{S} i s'a^u luat^u dup^e el^u, \dot{S} i 'l-a^u gonit^u duoe-spre-dece c^esuri, \dot{S} i neput^end^u'l^u agⁱunge s'a^u intors^u inapoi. Atunce norodul a^u incep^ut^u a cere bo^{ie}rii; atunce a^u c^adu^ut^u Domnul la Mitropolitul cu rug^aminate ca s^e intre chiz^asu c^a'i va aduce intr'^at^atea \acute{d} ile; \dot{S} i asa Mitropolitul a^u incep^ut^u a intra chiz^asu c^a p^ene intr'^at^atea \acute{d} ile ii va aduce pe bo^{ie}ri; \dot{S} i asa s'a^u potolit^u. \dot{D} ic^u c^a a^u fost^u \acute{a} mb^and^u c^{at}i va din bo^{ie}rii cel mari ca s^e'l^u potole; la care \dot{d} ic^u c^a i-ar^u fi lovit^u prostimea, at^atu pe Vasilie Cilibiu, c^{at}u \dot{S} i pe Vasilie Razu. D^era bo^{ie}rii nu s'a^u lasat^u cu at^ata, ce a^u fac^ut^u un^u arz^u la P^orta, \dot{S} i a^u ales^u pe Arghir^u Bostangiolu, fac^end^u'l^u Paharnic^u, \dot{S} i 'l-a^u tr^amis^u la \acute{t} arigrad^u s^e dea acea jalob^a despre partea \acute{t} erei, j^aluindu-se de Stavaraki ca s^e'i m^an^ance capul. Atunce sim^tind^u Stavaraki, a^u mers^u la Constantin^u Vod^a Cehan^u, c^adu^und^u la picⁱorele lui; decⁱ el^u indat^a a^u tr^amis^u

la Antiohi Genetul, că pe el și pe Banul Enaki îi făcuse Capi-kehaele atunci, de 'l-aș chiămat și 'l-aș mustrată foarte rău, arătându'i că «de ce va premejdui Spatarul elă ce pune în punga lui?» dicându'i că nici de cum se nu le aréte la Pórtă. Pe de altă parte aș trămisă răspunsă și lui Arghiră, cu frate-său Armașă Toma, arătându'i «cum de nu s'aș găsită altă magară acolo în țără se vie cu acea jalobă afară de elă?» dicându'i «se se întórcă înapoi, căci apoi elă scie.» Macară că și ei erau bucuroși să'i dea pace lui Stavaraki, érá se temeaș de elă ca se nu le facă vr'o piră mincinosă asupra loră; și așa aș oprită arzul de nu s'aș dată; și s'aș întorsă Arghiră la Moldova. Care trecéndă câte-va luni la mijlocă, n'aș putută suferi Stavaraki, căci îi poprise toți ómenii și tóte calabalicurile, încă și banii ce'i strinsese, avéndă și mare somă de bani ca se iee, care bani îi dăduse cândă aș luată Domniea. Atunci arătândă la Pórtă prin prieteni că are atăta soma de bani ca se iee de acolo, aș făcută ună fermană scoțéndă și ună bumbașiră pe ună Kisidară-Efendi ginere lui Viziră-Kehaesi, ca se mérgă acolo, să'i scótă toți ómenii, și să'i rădice și totă calabalicul, și să'i împlinésă și banii ce'i rămăsese. Și așa viindă aice, i-aș împlinită toți banii; scoțindu'i și ómenii din închisóre, i-aș trămisă la Țarigradă cu calabalicul. Și așa rămândă Domnul în pace de tóte cele ce se tēmplase, sosindă și Dómna Máriei Séle Ralița din Țarigradă, căci cândă s'aș fostă tēmplată aceste era pe drumă Mária Sa; la care aș eșită multă boierime cu Beizedelele, și cu giupănesele înainte, și cu mare alaiă aș intrată în curțile Domnesci; domnindă cu pace și cu bucurie, schimbândă și multe boierii, făcéndu-se mulți din pământeni rude Máriei Séle. Atunci aș găsită muștereă și pentru Visternicia cea mare, căci o pusese în bună stare Constantină Kogălnicenu vel Stolnică, ceréndu-o Ionița Cantacuzino Deleanu, pe care 'l-aș făcută vel Visternică. Érá pe Constantină Kogălnicenu Stolnică, 'l-aș făcută vel Sărdară la Kișanău, dāndu'i tótă marginea aceea în sémă și ținuturile tustrele, puindă totă chipul de silință de aș adusă acea margine la stare bună, căci foarte se rēsipise mai multă din pricina Tătariloră, căci făcuse mare prăđi într'acea parte de locă, și se stremutase toți locuitorii.

Acesta aș dărută câtă locă aș fostă Domnescă despre Copoă boieriloră și rudeloră Máriei Séle, dāndu-le poroncă tuturora ca să'si facă vii și grădini; făcéndă Beizedelele o grădină mare, puindă felă de felă de pomi într'ēnsa, făcéndă și ună foișoră foarte frumosă, de era pentru eșirea Beizedeleloră la preāmbulare; făcéndu'si și boierii fieși-care foișoră pe acelă locă, după cum suntă și se vedă pēnă în đioa de astă-đi.

Și așa nu peste multă vreme aș sosită și boierii cari'i surgunise Stavaraki, bucurāndu-se cu toții de venirea loră, priimindu'i Domnul cu mare cinste și blāndețe, arătāndu-le că aceste le-aș venită din păcatele loră, ci se mulțămóscă lui Dumneđeu că aș fostă sēnătoși și aș venită.

Atunci avéndă Domnul ună frate la Țarigradă anume Gavrilă ce era Arhieră la Salonică, i-aș scrisă Domnul ca se facă paretisă eparhieii și se vie la Moldova, ca să'lă facă Mitropolită Moldovei; și îndată aș găsită pe altul, și aș făcută paretisă, luāndă și 30 de pungi de bani gata, și s'aș gătită și aș purcesă la Moldova; care viindă aș trămisă Domnul cu mare cinste înainte,

aducându'lu cu cinste în curte, împreunându'lu ca pre unŭ Mitropolitŭ și frate de Domnŭ, mergendŭ tóte rudeniile, și tóte surorile, și cumnaŭi de se împreunaŭ cu sfânŭia sa ; așijderea și boŭerŭ de locŭ, făcendŭ'ŭ pe anŭ și léfă, mândândŭ nelipsitŭ cu Domnul și cu rudele.

Éră cândŭ aŭ fostŭ la velétŭ 1759, aŭ luatŭ mucarelul îmbrăcândŭ căftanŭ Capi-kehaŭelele ; atunce s'aŭ orânduitŭ Banul Enaki de aŭ venitŭ cu caftanul la Moldova, care agŭngendŭ la Moldova i-aŭ eșitŭ Domnul cu mare alaiŭ la Galata ; intrândŭ la Iași în curtea Domnescă, aŭ cetitŭ fermanul, îmbrăcândŭ pe Divanŭ-Efendi cu căftanŭ și pe Banul Enache cu blană de samurŭ, așijdere și pe boŭerŭ îmbrăcândŭ'ŭ cu feregele, mergendŭ toŭi de aŭ sărutatŭ mâna și póla Domnului ; asemine și gŭpănesele la Dómna, petrecendŭ cu mare bucurie și veselie, alesŭ Beizedelele, că orŭ-ce nuntă séu zăfetŭ se făcea, trebuia sé mérgă. Éră cândŭ aŭ fostŭ alŭ doilea anŭ a domnieŭ séle, avendŭ mare trebuinŭă de bani ca sé dee la Pórtă pentru domnie, fiindŭ-că din țéră eșiaŭ bani cu greŭ, și încă nu puteaŭ cuprinde cu banii ce eșiaŭ nevoile țerei, și datoriea se înglotia, se mira de ce se va apuca. Atuncea éră aŭ găsitŭ cu cale ca sé supere pe părintele Mitropolitul ca dóră va deslega vácăritul, arétandŭ'ŭ multe nevoi a țerei, că n'are cu ce le redica fiindŭ nevoi multe, și banii eșiaŭ cu greŭ. Ci vedendŭ că se apărá tare Mitropolitul, aŭ începutŭ Domniea a'ŭ căuta cu față posomorită, péné aŭ cunoscutŭ, încependŭ a veni rarŭ la curte, péné și în lăuntru la Domnŭ a'ŭ chiăma, dândŭ'ŭ a cunosce că suntŭ mânioși pe elŭ.

La alŭ treilea anŭ a Domnieŭ séle, în Tarigradŭ s'aŭ sfătuitŭ totŭ némul Drăcescilorŭ (Sugescii) ca sé între în slujba acestui Domnŭ, și scriindŭ la Domnŭ ca sé'ŭ priiméscă, i-aŭ priimitŭ, căci n'avea nici ómeni de trebă la Pórtă, și îndată s'aŭ arétatŭ la Pórtă Capi-kehaŭelele, rămândŭ duoŭ Capi-kehaŭelele, éră cei-alŭi aŭ venitŭ toŭi în Moldova. Atuncea fiindŭ că se apropiése înnoierea domnieŭ, aŭ începutŭ Capi-kehaŭelele a âmbla peste totŭ locul, supărândŭ pentru mucarelŭ ; care era cu mare frică, căci Ragubŭ-Pașa Vizirul nu priimea pre alŭi sé âmble ca sé'ŭ vie rágele. Ce tēmplēdu-se o rágea de la o Sultană, aŭ cunoscutŭ că Capi-kehaŭelele aŭ agŭnsŭ, și le-aŭ datŭ mucarelŭ care 'lŭ-aŭ trāmisŭ la Moldova cu fratele lorŭ celŭ mai mare Enaki. Éră Ragub-Pașa căuta vreme ca sé le vie de hacŭ, sé se învețe a mai pune altă dată havalé în spinarea Vizirului. Acum ce sé đicemŭ ? pe semne pécatele tragŭ pe omŭ ! Étä atuncea dintr'atâte sate aŭ alesŭ Sultanŭ-Kehaesi a acestii Sultane ca sé'ŭ lucreze douē corăbiŭ, la satul Terapia unde aveaŭ Drăcescii douē case minunate alătore saraŭurŭ, una a luŭ Alecsandru și alta a frașilorŭ celorŭ mai mici, și a mumă-seŭ. Și lucrāndŭ-se corăbiile alătore cu casa luŭ Alecsandru Dracu pe o virané ce era acolo alătore, orânduisse și unŭ ciohodarŭ, Turcŭ tēnērŭ, bumbașirŭ asupra lucrătorilorŭ, care ședendŭ acolo multă vreme, aŭ începutŭ a face cunoscinŭă cŭ ómeniŭ Dracului, la cea mai de pe urmă și cu róbele, făcendŭ'și pe ferestri felŭ de felŭ de semne unul altuŭa, și stēpāniŭ lorŭ nu sciaŭ nimică de aceste. Éră într'o đi viindŭ gŭpānesa luŭ Alecsandru pe taină în acea odae, nevédendŭ'o róbele cele ce glumiaŭ cu ciohodarul, aŭ stătutŭ de le-aŭ privitŭ tóte. Atuncea neputāndŭ rábda o faptă ca acésta, aŭ pusŭ

de le-aŭ bătutŭ prea rău; Ńiceaŭ unŭ cĂ treŭ Ńile le-aŭ fostŭ Ńinutŭ inchise intr'o cĂmarĂ, Ńi legate le totŭ bĂtea. Care ne mai putĂndŭ rĂbda, intr'o nĂpŭte cĂndŭ dormiaŭ cu toŭŭi, la meŭul noŭŭi, aŭ datŭ focŭ caseŭ Ńi apucĂndu'Ńi rĂbele straele sĂ fugĂ, aŭ gĂsitŭ porŭile incuŭlate. Atuncea s'aŭ ivitŭ focul de 'l-aŭ simŭitŭ totŭ satul, Ńi strigĂndŭ totŭ norodul, s'aŭ deŃteptatŭ vĂdĂndŭ focul in spatele lorŭ; Ńi mergĂndŭ la uŃĂ aŭ gĂsitŭ rĂbelele cu straele ce aveaŭ a mĂnĂ, silindŭ sĂ descuŭe uŃĂ sĂ fugĂ. Atuncea le-aŭ prinsŭ, descuindŭ Ńi uŃĂ dĂrŭ vorŭ scĂte ceva din casa; dĂrĂ nimicĂ n'aŭ pututŭ scĂte. Ńi aŭ arsŭ acele douĂ case pĂnĂ in pĂmĂntŭ, ardĂndŭ Ńi acele douĂ corĂbii, ardĂndu-le multĂ avere Ńi strae, Ńi cĂrŭi, Ńi totŭ ce aŭ avutŭ; scĂpĂndŭ numai cu sufletul. Care vĂdĂndŭ una ca acĂsta, aŭ adusŭ unŭ ovreiŭ isirgiŭ de cari vĂndŭ rĂbe, Ńi le-aŭ datŭ sĂ le vĂndĂ. Ńi luĂndu-le ovreiul le-aŭ dusŭ la casa luŭ, Ńi le Ńinea acolo cĂutĂndŭ locŭ sĂ le vĂndĂ; atuncea aŭ gĂsitŭ pe unŭ la Galata in mahalaoa TurcĂscĂ, ca sĂ le cumpere; ci ŃicĂndŭ ovreiului ca sĂ le ducĂ sĂ le vĂdĂ, Ńi ducĂndu-le acolo, le-aŭ lĂsatŭ douĂ-treŭ Ńile. Ńi lipsindŭ celŭ cu casa, d'inainte a caseŭ luŭ era casa turcĂscĂ a unŭ Voevoda, la care fĂcĂndŭ cunoscĂnŭĂ cu turcĂicele, aŭ inceputŭ a le inŭtreba «de unde suntŭ, Ńi ce cautĂ aice, Ńi cine le-aŭ adusŭ?» ErĂ ele fiindŭ scĂrbite, cĂci scosese sĂ le vĂndĂ dupĂ atĂtea anŭ ce slujise, aŭ inceputŭ a se jeli ŃicĂndŭ cĂ: «suntŭ fete de turcŭ, Ńi le-aŭ cumpĂratŭ Dracul, Ńi dupĂ ce 'l-amŭ slujitŭ atĂŭŭea anŭ, acum ne scĂte sĂ ne vĂndĂ!» arĂtĂndŭ cĂ le-aŭ adusŭ unŭ ovreiŭ de la Galata. Ńi muŭerile aŭ spusŭ aceste luŭ Voevoda, Ńi inŭdatĂ aŭ trĂmisŭ Ńi le-aŭ luatŭ de acolo, ducĂndu-le in casa luŭ, apucĂndŭ pe celŭ cu casa ca sĂ dea pe ovreiŭ; erĂ ovreiul s'aŭ ascunsŭ. Voevoda striga fĂcĂndŭ atĂta gĂlcĂvĂ pentru ca sĂ apuce ceva; erĂ ovreiul aŭ mersŭ pe ascunsŭ la Alecsandru Dracul, Ńi i-aŭ spusŭ tĂtĂ pricina cum aŭ cursŭ, cerĂndu'ŭ cinci-Ńese sute de lei ca sĂ dea sĂ mĂrgĂ sĂ astupe acea gaurĂ, ŃicĂndu'ŭ: «sĂ nu ne aducĂ vr'o belea, cĂci Ńicŭ cĂ suntŭ turcĂice, Ńi erĂ se vorŭ turci.» Atuncea Alecsandru aŭ rĂspunsŭ cĂ nu va da nicŭ unŭ banŭ, Ńi «de Ńicŭ cĂ se vorŭ turci, sĂ se turcĂscĂ, erĂ baniŭ luŭ nu se vorŭ turci.» Atunce ovreiul s'aŭ ascunsŭ; erĂ Voevoda acela vĂdĂndŭ cĂ nu se arĂtĂ nimene, aŭ scrisŭ unŭ arzŭ despre partea rĂbelorŭ cĂtre Devletŭ, jeliindu-se de tĂte cĂte s'aŭ Ńisŭ mai susŭ, scriindŭ Ńi elŭ acĂstĂ pricinĂ la unŭ Icirliŭ mare ce era Arcaliŭ, dĂndu'ŭ scire pentru rĂbe cum cĂ le Ńinea la elŭ, Ńi ce sĂ facĂ cu ele, arĂtĂndŭ Ńi cĂte Ńicŭ rĂbele, Ńi asceptĂndŭ rĂspunsŭ. Atunce acela aŭ mersŭ la ImpĂratul Sultanŭ Mustafa, Ńi i-aŭ datŭ arzul de 'l-aŭ cĂtitŭ; Ńicŭ sĂ fi fostŭ sĂlihtarul impĂrĂtescŭ acelŭ de 'l-aŭ datŭ; Ńi cum 'l-aŭ cĂtitŭ aŭ poroncitŭ ca sĂ aducĂ rĂbelele, erĂ pe de altĂ parte aŭ trĂmisŭ arzul la Vizirul Ragub-PaŃa, numai de cĂtŭ sĂ prindĂ pe Alecsandru, Ńi inŭdatĂ 'l-aŭ prinsŭ Ńi 'l-aŭ pusŭ la inchisĂre la Murzur-Aga. Pe rĂbe inĂĂ, dĂcĂ le-aŭ adusŭ Ńi le-aŭ inŭtrebatŭ, una aŭ Ńisŭ cĂ aŭ fostŭ turcĂicĂ Ńi erĂ vrea sĂ fie; erĂ cee-laltĂ aŭ spusŭ dreptŭ cĂ nicŭ aŭ fostŭ turcĂicĂ, nicŭ sĂ va turci. Atunce le-aŭ datŭ in sĂma unŭ Imamŭ; erĂ Alecsandru aŭ pusŭ in tĂte pĂrŭile de se ruga, alesŭ la Vizirul, cĂŭdĂndŭ TĂrzimanul Grigorie Ghica; erĂ Ragub-PaŃa le Ńicea prea bine cĂ va sta de'ŭ va mĂntui, erĂ pe de altĂ parte inŭ pĂra la ImpĂratul, avĂndŭ pismĂ pe elŭ, pentru mucarelul ce inŭ fĂcuse prin

Sultanü-Kehaesi, căruia îi arsese corăbiile la Terapie. Atuncea fără de veste aŭ poroncitŭ în de séră și 'l-aŭ scosŭ, și 'l-aŭ dusŭ la Fenarŭ pe Alecsandru Dracu, la casa lui, de 'l-aŭ spênđuratŭ sub sagnișul casei lui. Atuncea striga rugându-se s'î aréte copiii; și așa deschidéndŭ toți ai casei de o dată canaturile ferestrelorŭ, aŭ începutŭ a răcni cu toți, ceréndŭși iertăciune de la toți; și în-dată 'l-aŭ spênđuratŭ, pe care Dumneđeŭ s'î lŭ erte. Era omŭ de trébă și înv-țatŭ, și agiunsŭ de minte, care stândŭ trei țile în vederea norodului, aŭ trecutŭ și Sultanŭ Mustafa Impératul tiptilŭ, și vedéndŭ'lŭ, bătea cu degetul ȃicéndŭ'i dușmanŭ, dândŭ și bacșișŭ la Enicerii cari îlŭ păziaŭ. Érá de casa lui s'eu de averea lui nu s'aŭ atinsŭ nimene. Érá peste trei țile luându'si gelatul a-vaetul lui după obiceiŭ, aŭ datŭ trupul de 'l-aŭ îngropatŭ la Hasikioi, pre care Dumneđeŭ s'î lŭ pomenéscă întru Impărăția sa. Érá róbele una s'aŭ turcitŭ și aŭ dat'o după unŭ turcŭ, érá cea-laltă n'aŭ vrutŭ s' se turcéscă, și aŭ slobođit'o de s'aŭ dusŭ. Măcarŭ că róbele n'arŭ fi isprăvitŭ nimică, pricina aŭ fostŭ totŭ Vizirul, căci căuta de multŭ s'î găséscă o pricină, care nu puțină frică intrase în boierii, atuncea la Avgustŭ cândŭ s'aŭ tēplatŭ acésta. Érá Nicolai Dracul fratele mortului, trecéndŭ câtă-va vreme la mijlocŭ, 'și-aŭ cerutŭ voie s'î lŭ lase s' vie la Moldova, lăsândŭ pe Manolaki Sărdarul și pe Antiohi Genetul, Capi-kehaele, isprăvindŭ de la Pórtă ca s' deé Domnul celŭ bētrânŭ Domniea fiului s'eu lui Grigoraki Beizade celŭ mai mare.

Érá cândŭ aŭ fostŭ despre tōmnă, aŭ sositŭ și căftanul Domnului cu Enakaki Suțul, după cum s'aŭ pomenitŭ mai înainte, eșindŭ Domnul înainte cu mare alaiŭ înaintea căftanului. Care viindŭ în curtea Domnéscă, aŭ îmbrăcatŭ Domnul căftanul, îmbrăcândŭ și pe Divanŭ-Efendi și pe Suțul cu blane de samurŭ, și pe toți boierii cu feregele și cu căftane după obiceiŭ, mergéndŭ toți de aŭ uratŭ pe Domnŭ, ȃicéndŭ'i s'î fie într'unŭ ceasŭ bunŭ. Érá a doua țilă aŭ începutŭ a face boierii, făcéndŭ pe Alecsandru fiul Agăi Enaki vel Postelnicŭ, și pe Enakaki Suțul vel Hatmanŭ, și pe Mihalaki Suțul vel Căminarŭ, și pe Manolaki Vornicul Logofetŭ, și pe Enakaki Constandaki vel Vornicŭ, și pe alții, fiesce-care după orōnduéla lui. Atuncea socotiră ce să facă ca dōră vorŭ găsi unŭ modosŭ ca s' pōtă scōte bani din țeră; socotindŭ dōră s' se apuce érá de Mitropolitul căci totŭ se afla în urgisélă, după cum s'aŭ ȃisitŭ mai înapoï, apucéndŭ'lŭ boierii Greci cu felŭ de felŭ de cuvinte. Déră în zadarŭ se osteneau, că nemică nu isprăveau. Atuncea aŭ socotitŭ ca s'î lŭ facă s' facă paretisŭ Mitropoliea, și s' facă pre fratele Domnului, și elŭ atuncea va deslega văcăritul. Socotindŭ pe cine s' pue la mijlocŭ s' isprăvéscă acésta slujbă, aŭ găsitŭ cu cale ca s' pue pe Vasile Ganea; și așa învēțându'lŭ, s'aŭ apucatŭ de acésta trébă, adevérindŭ'i că de va isprăvi, multă căutare și cinste va avea de la Domnul. Și apucându'lŭ Ganea pe Mitropolitul Iacovŭ de țilă de nōpte, nelăsândŭ'lŭ în pace, îndemnândŭ'lŭ ca s' facă paretisŭ, care nu'i da rēsuflare, arētândŭ'i câte nici pin cugetŭ nu'i trecea, îndemnândŭ'lŭ s' lea câte-va pungi pentru paretisŭ peșinŭ; și după aceea și Domnul și boierii îlŭ vorŭ căuta cu rēdicăturii, cu scutirii și alte milii, petrecéndŭși viéța cu linisce, păzindŭși biserica, neavéndŭ cu nime a împărți nimică, și'lŭ vorŭ avea toți în cinste și evlavie ca pe unŭ Mitropolitŭ vechiŭ și bētrânŭ ce aŭ fostŭ acestul pă-

mântu a Moldovei. Aceste și altele ca aceste auzindă Mitropolitul Iacovă, au priimită, și dându'i bani paretisei, după cum dică, trei-deci pungi de bani, făcându'i și toate cum s'au adevărită; și așa făcându paretisă, 'și-au luată ziua bună de la Domnă, și de la toți boierii Măriei Săle, și de la toți boierii pământeni, cerându'și iertăciune de la toți, rugându-se ca să nu'lă uite, dicându-le: «Etă că m'amă lepădată și de Mitropolie, și de cinste, și de toate ale acestei lumi, numai focul jurământului să nu'lă iaă în capă și în sufletă; și socotiți că suntemă toți musafiri acestei lumi, și în cea lume avemă a trăi și a răspunde la toate faptele noastre, și fiți sănătoși.» Dică că mulți din boierii și din giupănese au fostă plângendă, și îndată au purcesă la mănăstirea Putna, de s'au acceptată acolo. Era Domnul au adusă la curte pre fratele Măriei Săle, Gavrilă Tesalonicul, înaintea Măriei Săle, îmbrăcată cu mantie, stăndă și toți boierii de față: «Etă că mila lui Dumnezeu au vrută să ne împreunămă în pământul Patriedei noastre, învrednicindu-ne Dumnezeu amendoi frații să fimă capi acestei țeri, unul asupra tagmei Preoției și altul asupra Raiei Impărăției. Ce de vreme că au vrută Dumnezeu, etă și noi te-amă alesă și te-amă făcută Mitropolită acestei țeri a Moldovei, și'ti dămă și acestă semnă a păstoriei a sfânteloră biserici și a totă clirosul Preoției.» Și îndată luândă Domnul paterița, i-au dat-o în mână, plecându-se de i-au sêrutată mâna. Atuncea s'au trasă puțină înapoi Mitropolitul, și au începută ântăiă a mulțami lui Dumnezeu, stăndă în picioare cu cărja a mână; ală doilea au făcută o orăție foarte frumoasă Domnului, rugândă pe milostivul Dumnezeu ca s'elă trălescă întră mulți ani bună și fericiți în luminată scaunul Măriei Săle. Și ședendă giosă, au mersă ântăiă Episcopul de i-au sêrutată mâna, apoi și boierii cei mari cari s'au fostă tēplată acolo. Apoi i-au adusă cafă, dulceți, șerbetă și fumătore; și érašă sculându-se au mulțamită Domnului, și au purcesă mergendă în biserica cea mare Domnescă, scoțindu'i Evanghelia înainte după obiceiă, cântândă acionă, pomenindu'lă. S'au suită și în strană, mergendă Preoții curții de s'au închinată. Și de acolo 'l-au pusă în caretă Domnescă cu șese cai și cu clohodari și boieranași, și mare alaiă de slujitori și de preoți, și au mersă la Mitropolie. Atuncea au chămată Domnul pe Vasilie Ganea ca s'elă cinstescă cu boierie pentru slujba ce i-au făcută; întrebându'lă ce poftesce, elă au răspunsă că «elă este omă bătrână și nu i se cade; érá mila ce este să o facă cu elă, să o facă cu fiul sēu Stefană că'i tēneră.» Atuncea au adusă pe fiul sēu, și 'l-au îmbrăcată cu căftană dându'i pală de Comisia cea mare, rămăindă cu acea milă.

Intr'acéstă vreme au căsătorită Domnul și pre fiica Măriei Săle cea veduvă mai mare, ce o ținuse fiul dumisăle Arăpaki și au murită, dându'o după Sutu Mihălaki fratele celă mai mică a Draciloră, cununându'i Măriea Sa, făcendă și masă boieriloră de s'au veselită.

Aice érašă vomă să dicemă pentru văcărătă: Vădendă boierii Greci că Mitropolitul este a loră, érá s'au apucată dicendă «să ne stringemă cu toții la Mitropolie, chămăndă și pe pământeni, și să vorovimă, arētându-le și cărțile care amă scosă de la Patriarhie, dicându-le: «de vreme ce dă voie biserica cea mare cu totă soborul, se pôte ca s'elă deslegămă.» Atuncea au đisă: «fórtē

bine!» Și așa spuindă Domnul, aș pornit ca să se strângă toți Vlădicii, Egu-
menii, boierii, *de la mare pînă la mică*, la Mitropolie, mergîndu și Ministrii
Domnului cu toții acolo. Aș începută aștîi a arăta greutățile și cheltuețele
Porței și a sārhaturilor, că n'aș cu ce le rēdica, și se află în mare datorie ;
la care trebuie să se găsescă un chip să se pue la o cale, arătîndu că alți
Domni aș fostu luîndu cîte douē vācārīturi pe anū, și ăra nu puteau să iēsă
de sub datorie, fiindu că cuprindea atătea pungi de bani. Dără noi cu ce vomū
să urnimū nevoile acestei țeri? ăra Măriea Sa Vodă vedēndu atătea datorii, aș
scrisu la Țarigradu la Patriarhul, și aș cerutū voie și blagoslovenie de la totū
soborul ca să deslege vācārītul, și aș datū voie pînă cārți Mitropolitului ca
să lū deslege. Scoțēndu și cārțile iscālitate de toți Patriarhii și Arhieriei, de
le-aș arătatū tuturorū boierilorū în videlă. Atuncea multă vreme aș tăcutū
boierii de n'aș rēspunsū nimică ; apoi aș rēspunsū : «Noi la acēsta nu ne a-
mestecămū, nici putemū să o facemū, nici este cu putință a intra într'unū
blāstemū ca acesta ; ăra cātū pentru trebuințele țerei, avemū datorie să gāsimū
chipū ca să iēsă acei bani ce ieșiau din vācārītū.» Și așa rēmāindū boierii a-
colo, multe cēsuri vorovindū ei în de ei, aș gāsitū cu cale ca să scōtă o slujbă
pe casă de trei māni, adecă unū-spre-dece lei, și cincī i pol lei, și trei lei,
însē pe ogiaguri, și să se numescă ajutorință, și să iēsă în anū o dată, și să
ajute cu toții să nu fie nimine scutitū la acēstă slujbă, făcēndu și tahmenū,
că pōte ca să cuprindă mare somă de bani. Atuncea făcēndu-se acēstă hotā-
rire cu totū de-adinsul, aș mersū la curtea gospodū și s'aș împreunatū cu
toți Ministrii, arătāndu-le ce chipū aș gāsitū și cārți bani pōte să cuprindă.
Atuncea aș mersū și aș arătatū Domnului tōte acele ce aș socotitū, dīcēndu'i
că vācārītul pōte să dea mare tulburare în țēră, ăra acēstă slujbă nu va cādē
cu greū țerei, și vorū agiuta și mōnastirile și fiesce care. La care priimindū
și Domnul, aș pusū de aș scrisū cārți pe la tōte ținuturile, arătāndu și pen-
tru vācārītū că l-aș iertatū și Măriea Sa ; ăra fiindu că suntū multe dārī a
Porții, și nu potū cu alte felii a le cuprinde, aș socotitū, cu totū sfatul Mā-
riei Sēle, și aș scosū acēstă slujbă a ajutorinței ca să ajutoreze cu toții ; și
ētă că trāmite Măriea Sa și boierii cu slujba pe la tōte ținuturile ; care slujbă
mai pe urmă le-aș eșitū mai bine de cātū vācārītul, că cuprindea douē sēmī
a vācārītului, și încă n'ajungea, că o scotea o dată ierna și apoi și vēră ; și
celelalte slujbe deosēbitū.

ăra mergēndu Neculaki, aș socotitū ca să cāsătorescă pe Beizade celū mare ;
dupē cum s'aș dīsū mai înapoi, aș gāsitū pe fiica lui Beizade Alecsandru Mavro-
cordatū, și aș aședatū vorba cu părinții ei luîndu-o cu tōtă zestrea ei și cu bla-
goslovenia părinților ei și a fraților ei ; și așa aș adus'o la Moldova, și a-
giungēndu Neculaki Postelnicul la Iași, cu mare cinste l-aș priimitū ca pe unū
Baș-Capi-kehaie ce era, luîndu tōte trebile Domnului pe māna lui, pāzindū ca
mai de grabă de aș însuratū pe Beizade Grigorie dāndu'i pe cucōna Ileana.
Și așa făcēndū nuntă cu tōtă boierimea, cununāndu'i părintele Mitropolitul,
făcēndū mare veselie între totū norodul, mai pe urmă vorovindū cu Domnul
celū bētrānū, spuindu'i că aș luatū voie de la Pōrtă ca să dea Domniea fiu-sēu,
de vreme că este Măriea Sa agiunsū de vērsta bētrēneșilorū, la care i-aș

părută bine, și aș mulțămită că 'l-aș învrednicită Dumneșeu de 'și aș vedută copiii în cinste.

CAP. XII.

Domniea lui Ión Calimahă Vodă.

După ce aș venită fermană de la Pórtă ca să fie Domnă Moldovei Grigorie Calimahă în locul tătâne-său lui Ión Vodă, fiindă că tătâne-său era trecută cu virsta bătrâneșiloră, aș fostă socotită Pórtă ca să'lă lase ca pe ună bătrână să se odihnescă. Atuncea Ión Vodă chămându pe toți boșerii la curte, și pe Divană-Efendi, și pe toți Vlădicii, și pe Mitropolitul, stringându'i pe toți în Spătărie, aș adusă Domnul pe Beizedeoa Măriei Séle Grigoraki, și după cum sta bătrânul în scaună, aș pusă pe Divană-Evendi de 'l-aș îmbrăcată cu căftană, și apoi s'aș sculată bătrânul în picăore, șicându'i: «Étă fétul meă, Dumneșeu aș vrută ca să fiă eă stăpână acestui locă. pêne astăđi; érá acum aș miluită pre tine cu stăpănirea acestui locă. Și eă de astăđi înainte număi suntă Domnă, ce pre tine te-aș alesă Impărăția ca să fiă Domnă și purtătoră de grijă acestui pământă. Și étă și eă cu cea părintescă blagoslovenie te blagoslovescă și te întemeșeză, puindu-te în celă înaltă scaună a aceste șeri.» Și luându'lă de mână 'l-aș pusă în scaună la 1761.

Deci părintele Măriei Séle 'și-aș luată đioa bună de la toți boșerii și s'aș dusă în lăuntru; și cum aș ședută în scaună nuoul Domnă, aș începută a da din tunuri, și a șice meterhanéoa; și îndată părintele Mitropolitul i-aș făcută o engomie, după cum se cade unui Domnă nuou, îmbrăcându pre Divană-Efendi cu blană de samură, mergându și toți boșerii de s'aș închinată ca la ună stăpână a-loră. Și de acole aș mersă în Biserica cea mare de i-aș cetită Mitropolitul molitfa de Domnie, cântându și Polihronion, mergându Domnul de s'aș închinată pe la Icóne, mulțămindu lui Dumneșeu că 'l-aș învrednicită de aș aglunsă la acéstă stare a Domniei; măi pre urmă aș sărutată mâna Mitropolitului. Și de acole aș mersă în Spătăriea cea mare cu toți boșerii, ședându cu părintele Mitropolitul și cu toți Arhiereii, scoțându cofeturi, vutcă și café. De acole aș adusă căftane, și aș îmbrăcată pe toți boșerii cu căftane, îndoindu-le tuturoră boșeriile, șicându-le: «după cum ați slujită părintelui meă, așa să'mă slujiți și mie.» În lăuntru la Dómna, érašă aș făcută Dómna Ralița asemenea; luându pe noră-sa Dómna Ileana, aș pus'ă în scaună și aș urat-ă după cum s'aș căđută unei Dómne măi mari, șicându în auđul tuturoră giupăneseloră: «De astăđi înainte acéstă vě este Dómnă», făcându'i și alte șeremonii, mergându tóte giupănesele de i-aș sărutată mâna, șicându'i să'i fie într'ună ceasă bună, să trăiescă pêne la adâncă bătrâneșe în lumată scaunul Măriei Séle.

Atunci domnia Domnul cu pace și lua mulțime de bani din țeră, avându și Miniștrii Măriei Séle multă medeană, făcându ce le era voia, căci Măria Sa nu pré scia rōndul ca să cārmuească; și de aceea stăruia totă norodul la boșerii Greci, alesă la Postelnicul Alecu. Érá Domnul celă bătrână s'aș gătută

cu totă casa Măriei Séle, de toate cele trebuitoare érá de nuntă, ș'aú trămisú în țera Românescă la Constantinú Vodă Mavrocordatú, căci elú era Domnú, de aú adusú pe Beizedéoa Măriei Séle celú mai micú, pe Alecsandru, de 'l-aú făcutú ginere cu fiica Măriei Séle Domnița Marióra, făcendú nuntă Domnescă, puindú pe Grigorie Vodă cu Dómna Ileana de i-aú cununatú.

Isprăvindú Măriea Sa Ión Vodă toate acestea, aú purcesú la Țarigradú cu Dómna Măriei Séle, scoțendú'i cu mare alaiú din Iași, petrecendú'lú toți boierii și ginerele și Beizedéoa Măriei Séle celú mai micú.

În Domniea bătrânului, fiindú unú feciorú de boierú mare a nume Ilie Canta, camú nebunú și semețú, feciorú lui Toderășcu din Români, vėrú primare cu Ionița și Iordaki Delénul, ședėtorú la ținutul Némțului, o slugă a lui vrėndú se se însore după obiceiú, și-aú cerutú voie de la stăpáne-sėú acesta Ilie, și i-aú datú voie. Érá cândú aú fostú în séra care s'aú cununatú, și era gata ca se ședă la mėsă cu nuntașii lui, étă aú trămisú unú feciorú stăpáne-sėú Ilie de chiamă pe mire se mérgă la elú; mirele aú đisú se'lú ȳerte că nu póte se mérgă, fiindú gata se ședă la masă, rugându-se se nu'lú supere; la care mergėndú trămisul, i-aú spusú pricina că nu póte veni; érá aú trămisú și de alú doilea, și érá n'aú venitú; trămițendú și de alú treilea, i-aú căutatú șeracul a merge. Cum aú mersú, aú început a'lú sudui și a'l đice «de ce nu vrea să vie cândú îlú chiamă elú?» începėnd a'lú bate. Atuncea se đice că i-arú fi răspuns șeracul ceva. Elú îndată scoțendú cuțitul; 'l-aú lovitú sub țifă, și rėcnindú o dată, aú cădutú mortú; care vedėndú Ilie că 'l-aú omoritú, și fiindú nópte, 'l-aú ascunsú; dėrá nuntașii și părinții mirelui vedėndú că nu mai vine, aú mersú se vedă ce face, și mergėndú 'l-aú întreatú pre Ilie; elú aú đisú că nu'l multă vreme de cândú s'aú dusú; ci întorcėndu-se ei a casă se-lú vedă, étă aú fugitú și Ilie. Negăsinđu'lú părinții, érá s'aú întorsú la Ilie; atuncea n'aú găsitú nici pe elú; și vălcărindu-se căutandú în toate părțile, aú datú peste mortú; cari ștrigandú aú sáritú totú satul și aú mersú de 'l-aú vedutú, și îndată s'aú stricatú nunta, rėmăindú biata mirésă cu lacrimile pe obrazú. Atuncea aú datú scire Ispravnicului de ținutú, și încălcandú aú venitú se vedă pre mortú; care vedėndu'lú toți aú cunoscutú că 'l-aú lovitú cu cuțitú, găsinđu-se și de al casei de aú mărturisitú. Îndată Ispravnicul aú scrisú la Domnul totă pricina cum s'aú întėmplatú, trămițendú și pe părinții ucisului la Iași; de care auđindú Domnul, îndată aú scrisú la Ispravnicú se prindă pre Ilie și în fere se'lú trămită la Divanú, scriindú și pe la alte ținuturi se facă cercătură. Și găsinđu'lú Ispravnicul ascunsú la o rudă a lui, 'l-aú pusú în fere și 'l-aú trămisú la Iași; care agiungėndú la rude n'aú vrutú nime se se amestice. Și scoțendú'lú la Divanú, aú mărturisitú dreptú că elú 'l-aú ucisú. Atuncea 'l-aú muștratú Domnul și toți boierii, și toate rudele lui; și după acésta 'l-aú trămisú la închisóre la párcane; care peste câte-va đile, făcendú jalobă părinții mortului, érá 'l-aú scosú la Divanú la boierii, pre care 'l-aú rėnduitú boierii cu pravila ca se ȳea mórte pentru mórte, puindú'lú érá la închisóre. Agiungėndú și rudele lui la Domnú, ca se'lú pedepsescă cu închisóre, érá viėta se'l dăruescă; și aú trămisú și pe rudele mortului de s'aú dusú érá la casa lorú; đicú că le-aú datú câte óre ce. Și așa pe Ilie cândú și cândú îlú scotea la Divanú, care ședėndú câte-va luni la închisóre, s'aú întėmplatú

de s'aũ făcutũ Beľzadé Domnũ, ŝi sciindu'lũ cã'ĩ la închisóre, aũ poroncitũ de 'l-aũ scosũ la Divanũ; érá hotãrĩndu'lũ boierĩ de mórte cu anafora, ca pe unũ ucigaŝu de ómeni, 'l-aũ pusũ érá la închisóre. Érá cândũ aũ fostũ intr'o diminéťã, fõrá de veste aũ poroncitũ Domnul de 'l-aũ scosũ de la închisóre, 'l-aũ scosũ la pórtã cea mare, ŝi 'l-aũ tăiatũ, stãndu'ĩ trupul pêné în nópte acolo. Fórté réũ aũ párutũ rudelorũ, dérã ce sě facã? ŝi puindũ rudele de 'l-aũ rádicatũ, 'l-aũ îngropatũ ca pe o rudã a lorũ; ŝi în puťine ȓile le-aũ trecutũ mĩhniciunea, mãntuindu-se ŝi ei de unũ nebunũ; cãci totũ-d'auna se necinsteaũ ŝi ei cu faptele lui cele scãrnave, cari nu lipsiaũ nici-o-datã de la elũ.

Aice ne vine rõndul sě aréťãmũ ce s'aũ mãi întẽplatũ intr'acéšťã Domnie. În Domniea lui Constantinũ Racoviťã, se afla pre lũngã elũ unũ frãncũ anume Linťul, care intrase în rõndul boierilorũ, cãci ilũ făcuse Sulgerũ mare, ŝi Vameŝũ mare, ŝi vechilũ cãmérafieĩ ceĩ mari la Bucuresci. Dérã pe lũngã aceste âmbla ŝi cu neguťãtorĩi, cu cérã ŝi cu altele, fiindũ cã avea ŝi trei fraťi mãi mici de'ĩ amesteca în neguťãtorĩi. ŝi cândũ aũ venitũ mazilia lui Constantinũ Vodã, avẽndũ multã cérã nevẽndutã, aũ vẽndut'o unũ neguťãtorũ din Iaŝi, puindũ o mare vadé la mijlocũ peste unũ anũ, ŝi elũ s'aũ dusũ cu Constantinũ Vodã la Țarigradũ, lãsãndũ duoĩ fraťi a lui în Iaŝi ca sě ŝedã ŝi p'incetũ sě ȓea bani, ŝi orĩ poliťã sě'ĩ tragã la Țarigradũ, orĩ altã neguťãtorie sě'ĩ facã. ŝi mergẽndũ Scarlatũ Vodã la Moldova, aũ gãsitũ pe aceŝti duoĩ fraťi a Linťului în Iaŝi, ŝi înťelegẽndũ cine suntũ ŝi unde este fratele lorũ, s'aũ temutũ de vr'o înŝelãciune, ŝi aũ poroncitũ de i-aũ gonitũ în țera Leŝéscã; ŝi ŝeȓẽndũ acolo pêné cândũ aũ venitũ vadéoa banilorũ, atuncea aũ trãmisũ pe unũ cĩracũ a lorũ ca sě le ȓea banii cu scrisóre; ŝi arũ fi scosũ o somã de bani, ŝi i-aũ mãncatũ acelũ trãmisũ, ŝi pe urmã l'arũ fi trasũ la judecatã în țera Leŝéscã; ŝi acolo aũ tãgãduitũ banii, rãmãindũ bunĩ mãncãťi cã se ajunsese cu judecãtorĩi ceĩ de locũ. Care vẽdẽndũ ŝi ei una ca acéšťã, nu sciaũ de ce sě vorũ apuca; atuncea aũ începutũ a scrie la fratele lorũ la Țarigradũ de tóte cãte li s'aũ tẽmplatũ, trãmiťẽndũ scrisóre cu posta la Viena, ŝi de acolo la Țarigradũ. ŝi aŝa luãndũ Linťul sciinťã de tóte cãte s'aũ scrisũ, le-aũ făcutũ sciinťã învẽťãndu'ĩ cum vorũ urma; ŝi aŝa scriea unul la altul totũ cu posta, făcẽndũ luni la mijlocũ, pêné lua unul de la altul scrisóreã. Care intr'atãta îndelungare s'aũ fostũ mazilitũ ŝi Scarlatũ Vodã; ŝi sosindũ ŝi vadéoa banilorũ, s'aũ sculatũ ŝi ei din țera Leŝéscã, ŝi aũ venitũ la Iaŝi; ŝi ŝeȓẽndũ cãtã-va vreme în Iaŝi tocma pe cândũ era ŝi Neculaĩ Suťu Postelnicul acolo, étã s'aũ tẽmplatũ de le-aũ venitũ ŝi acestora cãrťi cu posta în țera Leŝéscã, care sciindu'ĩ de acolo cã suntũ duŝi la Iaŝi, s'aũ trãmisũ ŝi cãrťile lorũ cu posta Domnécã la starostele de Cernãuťi, la Enakaki Milu, frãncũ ŝi acesta, însuratũ în Iaŝi, ŝi elũ sě le trãmitã la Iaŝi. Care vẽdẽndũ plicul deosebitũ la aceŝtii, cine scie ce aũ socotitũ, ŝi îndatã aũ pusũ de aũ scrisũ la Neculaki, aréťãndũ cã «aũ venitũ cu mare grabã aceste cãrťi, ŝi suntũ a cutãruia, ŝi ce sciũ ce scrie, ŝi étã cã le trãmitũ dumatéle.» Neculaki vẽdẽndũ aceã scrisóre, îndatã aũ deschisũ plicul de aũ cetitũ acele cãrťi; puindũ îndatã gãndũ réũ ca sě facã lui Constantinũ Racoviťã din Țarigradũ, aũ ŝi pusũ de aũ surginitũ pe aceĩ duoĩ fraťi a Linťului din Iaŝi la țera Leŝéscã, ŝi fiindũ cã se

gătea și Neculaki ca să mērgă la Țarigradū căci se apropia primăvéra, vedeți ce au făcutū elū aice. Uitase că cu șese luni mai nainte spēndurase pre frate-sēū Alecsandru; dicū că arū fi chiămatū pe Iordaki Veninū, fiindū iscusitū la condeiū, și 'l-arū fi întreatū: «Ce felū de slovă avea Constantinū Vodă Racoviță? poți să faci slova lui?» Au răspunsū că o scie și póte să o facă. Atuncea 'l-au pusū de au scrisū unū pitacū fōră de nume întunecatū, scriindū intr'acesta chipū: «Multă sănătate vē poftescū de la Dumneđeū, étă vremea au sositū, și căutați cum mai în grabă să ne răpediți duoī ceapcāni, (duoī cai āmblātori bunī), și mai pe urmă patru telegari suri; căci acmu este vreme, și suntū fōrte trebuitoře, cum mai în grabă, și fiți sănētoși.» Atuncea acestū pitacū 'l-au pusū în sēnū Neculaki, invēțāndū și pe unū pisārū de au scrisū o carte despre partea Domnului Franțuzescă, la solul Franțuzului, arētāndu'ī intr'acestū chipū: «Noi Domni pāmēntului ācestui, dintru'nceputū amū avutū cu toți elciī Franției dragoste și prietesugū, pāzindū unul altuia hatirul ori la ce s'arū fi întēplatū; acmu vedemū că pi semne au lipsitū acea dragoste dintre noi, la care eū totū o pāzescū; și fiindū că o pāzescū, își facū scire pentru unū Lențū omū alū curții dumitēle, ce se aflā pre lūngă fratele nostru Constantinū Vodă Racoviță; care avēndū duoī frați a lui aicea în Moldova, nu contenesce a lipsi cu scrisorile la ei ca să îndemne pe pāmēnteni să facă totū chipul de amestecături în țēră, ca să'mi pue capul de către Impērăția noastră. Care scrisōre amū prins'o, și eramū ca să facū pornire asupra lorū; dēră pāzindū hatirul Celēției tēle, amū socotitū ca să'ți dau scire, sciindū că nu vei lāsa a mai pune amestecături între Domni.» Și pecetluindu-o de la Domnū, au strins'o Neculaki, și peste puține zile au plecatū la Țarigradū. Care sosindū la Țarigradū și împreunāndu-se cu Pōrta intr'aceea vreme, au gāsitū Pōrta tulburatā, dicēndū Ragub-Pașa că este unū Frāncū, ori Frāncōică, de merge la o Sultana, și face răgea pentru unū Patriarhū, și Sultana supēra pe Vizirul, și Vizirul āmbla să oblicescă: Frāncū este ori Frāncōică? Aceste auđindu-le Neculaki, fōrte i-au crescutū ānima că au gāsitū vreme, și îndată pune de face pitacū turcescū, făcēndu'lū dupē cum i-au fostū voia, și trāmite și cartea Domnului la Elciū, care cetindu-o, îndată au trāmisū de au adusū pe Lințul la elū, și i-au datū cartea de au cetit-o, pornindu-se Elciul asupra lui, dicēndu'ī multe cuvinte próste. Atuncea Lințul au đisū către solū: «Trāmite de cere scrisōrea mea, și de voiū scrie unele ca acestea, să mă pedepsesci cu ce pedepsă a fi mai mare, ca pre unū vinovatū; fōră de câtū scrie numai pentru negustoria mea.» Atuncea au trāmisū solul la Neculaki ca să se trāmită cartea sē'lū pedepsescă; atunce 'l-au urnitū dicēndū că nu'ī în de-mānă, dēră va capata-o și a trāmite-o. Éră pe de altă parte au mersū la Vizirul, dicēndū că acela ce se amestecă în trebile Porței este Frāncū éră nu Frāncōică, care nu numai aicea se amestecă, ce și pin țēră face amestecături, pentru boierī, și scrie la ei, arētāndū și suretul pitacului, spunđū că se aflā pe lūngă Constautinū Vodă, și aceste vorū fi cu invēțētura lui, căci nu se astēpēră. Acestea vedēndū și auđindū Ragub-Pașa, îndată au socotitū că acesta este care merge la Sultana și face răgea pentru Patriarhul Calinica; și îndată chiāmă pe Agim-Ali-Aga, căci ilū

făcuse Voevodă la Galata, și-l poroncesce, cum a troco Lințul la Galata s'elă prindă și s'elă trămită. Și așa trecându a doua zi, 'lă-aă prinsă și 'lă-aă trămisă puindu'lă îndată la Muzur-Aga în butucă; pe de altă parte Vizirul îlă pîrêscce la Impêratul Sultană Mustafa, arătându câte aă vrutū. Atuncea aă făcutū hotărîre pe Lințul s'elă omóre și pe Constantină Vodă s'elă făcă surgunū, căci acêsta postîa și Dracul, ca s'elă strice numele, că avea nume mare la Turci și la Pörtă, și se temea pentru Domnie. Atuncea Elciul Franției, aūdîndū că 'lă-aă pusă la închisóre, trămitea câte de trei ori pe zi de'lă cerea de la Vizirul; că de aă făcutū elū ceva, s'elă pedepsescă elū. Îlă totū urnîa Vizirul din zi în zi dîcîndū: «că va găsi vreme la Impêratul și'lă va mîntui.» Êră cîndū aă fostū Vineri Martie în 3, s'aă pogoritū la Impêratul la Eali-Chioșcū, trămițîndū de aă rēdicatū pe Constantină Vodă și 'lă-aă dusū Chiuntrucū, și pe Lințul 'lă-aă dusū înaintea Impêratului; și fiindū că avea bēratul, elū vēdîndū pe Impêratul, aă scosū bēratul, care îndată aă apucatū și 'lă-aă datū la Impêratul. Și acolo unde îlă cetîa, aă făcutū cu mîna, și 'lă-aă rădicatū, și 'lă-aă tăiatū capul, ședîndū pēnē în sēră trupul acolo. Êră Impêratul dupē ce 'lă-aă tăiatū, s'aă dusū de acolo; êră Constantină Vodă, ședîndū câte-va cēsuri pēnē 'lă-aă gătîtū caicul ca s'elă ducă la surgunlicū la Limnu, aă avutū vreme de aă vorbitū tōtă povestea cu Ghimbruțiu Isac-Aga, fiindū'i vechiū prietinū, dîcîndū'i că nici unele ca aceste ce aă mestecatū la Devletū nu suntū, și fōră de picū de vină s'aă omoritū omul. Atuncea 'lă-aă dîsū sē nu pōrte grijă, că elū va spune tōte Vizirului, și'lă va face sē le cunōscă tōte; și adevēratū că 'lă-aă făcutū că în patru-șeci de zile 'lă-aă făcutū itlacul. Atuncea aă pusū Dracul de 'lă-aă dîsū că va da elū chîeltuēla itlacului, dēră n'aă priimitū Constantină Vodă Racoviță, ce s'aă îndatoritū de pe la străini și de la ómenii lui și aă datū acei bani; optū-șeci de pungi, fōră de chîeltuēla ce aă făcutū, mergîndū și viindū de la surgunlicū, și cātū aă ședutū acolo. La care nu putemū arēta cātă hulă aă luatū Suțul de la toți cei mari, atātū de la Turci cātū și de la Crestini.

Êră cîndū aă fostū alū doilea anū a Domniei acestiea, 1763, fiindū că se apropiēse innoirea Domniilor, și ca sē nu mai agiungă unde-va sē mai supere și pe Ragub-Pașa, căci îlă supēra fōră de vreme, așa s'aă tulburatū într'o zi și aă rēdicatū Capi-kehafelele amēndororū țerilorū la închisóre la Banio, însē pe Neculaki Suțul și pe Arapaki Vlasto; pre cari 'lă-aă ținutū trei-șeci de zile la închisóre, și atuncea aă chîeltuitū mulți bani pēnē aă eșitū de acolo.

Constantină Vodă Mavrocordată din țera Românescă, aă gătîtū pe fică-sa Domnița și aă trămisă la Moldova de aă mărîtato dupē Iordaki feciorul Lupului Balșū celū mai mare, că abîa rēsufîndu-se și elū de multe amestecături ce făcuse o sēmă de boferi, că fugise prin Țarigradū și dedese și jalobă la Pörtă pentru elū, din care jalobă 'lă-aă cursū și mazilie dupē cum vomū arēta mai giosū. Êră dupē ce aă scosū pe Capi-kehafele de la catargū, 'lă-aă chîlămatū Vezirul la Pörtă și le-aă datū mucarelul îmbracîndū'i cu caftane; și îndată aă orōnduitū și duoi Capigi-bași ca sē ducă căftanele Domniilor, însē unul la Moldova și altul la Bucuresci; la care aă stătutū Capi-kehafelele, ca sē le dee lorū cele orōnduite și sē nu mērgă Turcii în țera. Dēră nu s'aă

pututü, căci era poronca Porței ca să mērgă; și încă celui de se orōnduise în țēra Romānescă, îi dedese Vizirul și altü fermanü, fōră de scirea nimēruı, ca să'lü mazilēscă și să facă și scrisōre pentru tōtă averea lui, căci îlü pīrise Munteniı la Impērăție, cum că aü luatü din țēră, în 11 luni, dece-mil de pungi de bani, și cerea acei bani Impēratul. Ęră Vizirul Ragub-Pașa, pe cândü aü făcutü socotēlă, că arü fi agiunsü Capigi-Bașa la Bucuresci și 'l-arü fi mazilitü dupē poroncă, atunci aü adusü Pōrta pe Constantinü Vodă Racoviță, și 'l-aü făcutü Domnü la Bucuresci, 1763 Martü 9. La care boierı, atätü Greci câtü și pāmēntenı, aü trasü multe inchisorı mai peste unü anü, fiindü că lui Mavrocordatü nu i s'aü găsitü nimică; care 'l-aü trāmisü la surgunie la Limnū. Ęră pe boierı lui, pe Greci, puindu-i în fēre, i-aü adusü la Țarigradü; a nume acestia eraü: Spatarul Alecsandru fiul Postelnicului Constantinü, Spatarul Arapaki Vlasto, Spatarul Stefanü Mișolu, și Alecsa Aga fratele seü, duoi frați a lui Mihalaki Manu, Manolaki și Iordaki, și Fotaki Doftorul.

Ęră în Moldova, dupē ce aü venitü caftanul Domnului cu Capigi-Bașa, fōrte s'aü sperietü Grigorie Vodă de mazilie, căci auđise, cu puține țile mai nainte, ce aü pășitü Constantinü Vodă în țēra Romānescă. Și eșindü cu mare alaiü Domnul cu tōtă boierimea, aü intratü în curtea Domnescă, îmbrăcāndü pe Domnul cu caftanü, cetindü și fermanul. Atunci aü îmbrăcatü Domnul pe Capigi-Bașa cu feregē blānită cu samurü, și pe Divanü-Efendi, și pe boierı cu caftane, dāruindü pe acelü Capigi-Bașă cu multe daruri și bani, dupē ce aü văđutü că nu'i nimică de răü. Și peste puține țile, dupē ce aü întreatü și pe boierı, de suntü multāmișı de Domnul lorü, ērāși s'aü întorsü inapoı, petrecēndu'lü Domnul cu mare cinste și alte daruri multe.

În Țarigradü pe acēstă vreme s'aü îmbolnălitü Ragub-Pașa Vizirul, și aü muritü; pentru care tuturorü le păreaü răü, căci era omü cu mare minte și învętatü, avēndü și mare dragoste asupra legēi creștinesci; căci stătuse cu capul de s'aü făcutü multe biserici, altele din noü, altele s'aü tocmitü, câtü n'aü rēmasü biserică să nu se tocmēscă, atätü în Țarigradü câtü și pe afară la sate; mai făcēndü și altü bine creștinilorü, că se sculase Frānciı în țilele lui, cu mare chēlțuială și rugāmintē din tōte părțile, ca să scōtă nēmul creștinilorü de la Ierusalimü, đicēndü că Sfântul Mormēntü a Domnului nostru Iisusü Hristosü este a lorü, dāruindü mulți bani în tōte părțile. Ęră Ragub aü stätutü și aü îndreptatü pre creștini, făcēndu-le și mari sineturı la mână, nepriimindü nici unü banü de la dēnșii, pentru madelele bisericelorü, rēmāindü și Frānciı rușinați. Atunci aü făcutü Vizirü în locul lui pe unü Nesange-Bașa, care era omü de nimică; și peste unü anü de țile, dupē ce 'l-aü cunoscutü Impēratul, aü scrisü ca să vie ēră Abdula-Pașa să'lü facă Vizirü.

În Moldova domnia Domnul cu pace, neavēndü nici o supērare; numai ce aü trecutü Damat-Hamza-Pașa la Hotinü, viindü pin Iași; cu multă chēlțuială și daruri 'l-aü trecutü. Ęră în Țarigradü viindü Mustafa-Pașa, cu alü treilea Vizirlicü, avea mare cunoscința Stavarakı cu elü, încă din cele-alte Vizirlicuri. În țēra Romānescă pe atuncea s'aü bolnăvitü Constantinü Vodă Racoviță Cehanü, și la létü 1764 Ghenarie 27, s'aü sēvērșitü, îngropāndu'lü cu mare cinste la Mitropolie. Dumneđeü să'lü pomenēscă întru impērăția sa; care la acea vre-

me avea Capi-kehalé în Țarigradū pe Stavaraki; și simțindū mórtea Domnului sēū, aū stătutū prin toți prietenii la Pórtă, atătū prin Mustafa Pașa că'î era prieteuū, câtū și prin Geaním-Aga și prin Nacciū, ómeni Impērătescî iubiți, câtū și prin Grigorie Ghica, Terzimanul Porței, silindū prin toți ca să facă pe unū frate a mortului, după cum aū isprăvitū făcēdu-se cu Terzimanul una, avēndū pismă pe Neculaí Suful; aū vorovitū amēndoi ca să mazilēscă pe Grigori Calimahū din Moldova și să se facă Terzimanul; și sciindū că avea Impērăția la ipolipsă pe Iordaki Caragăia pentru că era învățatū, căci îl pușese de talmăcice nisce cărți; care sciindū acestea Stavaraki, aū cădūtū la Mustafa-Pașa, și la acei icirlii Impērătescî, dīcēdu-le, ca să facă pe Stefanū Răcoviță la țera Romănēscă, și pe Ghica Terzimanul la Moldova, și pe Caragăia Terzimanū Porței. Și așa s'aū isprăvitū, arētāndū că aū rēmasū multă datorie și o va plăti frate-sēū, și va chivernisi și pe ómenií mortului, căci aū rēmasū nechivernisiți; care și Impērăția și singurū Vizirul și la mulți din cei mari, le-aū părutū rēū, atătū pentru Domnul câtū și pentru ómenií lui, puindū și totū chipul de silință ca să lipsēscă Neculaki din Capi-kehalēlcul Moldovei, căci erau dușmani unul altuia de mórte, care s'aū cunoscutū toți pēnē în sfirșitū.

Domniea acestai Domnū aū fostū șese ani cu a tātāne-sēū, și așa i-aū venitū mazilia de la Impērăție.

CAP. XIII.

Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica Vodă.

Dupē ce aū luatū Grigorie Vodă Ghica Domniea Moldovei, létū 1764 Fevruarie, și aū îmbrăcatū căftanū la Pórtă, îndată aū răpeđitū cu olacū în țēră, de aū datū scire, orōnduindū și boierí Caímacamí; și Domnul se gāti de tóte câte trebuiaū unui Domnū. Intr'acele zile s'aū făcutū Domnū și Răcoviță Stefanū fiul lui Mihaí Vodă la țera Romănēscă, avēndū purtătorū de grijă și Bașū-Capi-kehalé pe Stavaraki, și Grigori Vodă îl punea la multe trebí, avēndu-se prea bine; încă se numia și singurū Capi-kehalé amēndurorū Domnilorū. Și după ce 'și-aū așēdatū tóte trebile, cândū era să purcēdă, étă și Neculaki aū cădūtū la Porți mari de s'aū rugatū ca să'lū facă Grigori Vodă Capi-kehalé; la care neputēndū într'altū chipū, 'l-aū făcutū Capi-kehalé, care era peste voia lui Stavaraki. Și purcegēndū Domnul din Țarigradū cu mare alaiū, și agiungēndū la Galați, i-aū ieșitū câți-va boierí înainte, pre carií i-aū priimitū Domnul cu cinste, și pre carií întrebāndū'l Domnul de pāmēntū și de cei-alți boierí; atunci aū rēspunsū că «toți i se închină cu sănētate, și fórte s'aū bucuratū de Domniea Măriei Téle; numai pe de altă parte toți s'aū întristatū, auđindū că Măriea Sa arū fi luatū pe Stavaraki pe lūngă Măriea Sa.» Atuncea îndată n'aū lāsātū ca să trecă și aū scrisū la Stavaraki, cum că nu'lū vorū pāmēntení ca să le fie Capi-kehalé, și se pázēscă Capi-kehalēlcul țerei Romānesci.

Acolo au ședut Domnul trei zile oturacii făcând mare Divanul sâracilor cu mare dreptate. Deci viind la Iași, 'l-au eșit totă boierimea înainte cu mare alaiu; și așa au intrat în Iași mergându înainte în sfântul Nicolae de s'au închinat și i-au cetit molitfa după obicei părintele Mitropolitul Gavriil, fratele lui Calimah Domnul. Și de acolo au intrat în curtea Domnescă și au cetit fermanul îmbrăcându pe Schimni-Agasi cu ferege blănită cu samur, și pe Divan Efendi, și pe toți boierii Caïmacamii, mergându toți boierii de au s'erutat mâna Domnului, dicându: «Să fie într'unu clasă bun, și să trăiesc Măriea Ta pêne la adânci bătrânețe, în luminat scaunul Măriei Têle; toți ne-am bucurat de bun numele Măriei Têle, și suntem toți dator a sluji cu totu sufletul nostru Măriei Têle. Numai unu lucru ne rugăm Măriei Têle; de vre să albi Măriea Ta odihnă, și să fim și noi odihniți, pe Stavaraki s'lu lipsesc de lângă Măriea Ta.» Atunci au răspuns Domnul că este atâta vreme de când s'au lipsit; și așa au început a da boierii, făcându vel Logofet pe Vasili Cilibiu, Vornic de țera de glos pe Ioniță Paladi, Vornic de țera de sus pe Ioniță Sturza, Hatman pe Ioniță Delenu, Iordaki Costaki Visternicu, Vasile Negelu vel Banu, Iordaki Bălăsaki vel Postelnicu, Ilie Costaki vel Spataru, Manolaki Bogdanu vel Paharnicu, Manolaki Firali vel Stolnicu, Alecsandru Sulgeropolu vel Comisu, Iordaki Panaitaki vel Cămerasu, Panalodoru vel Căminaru, și cele-alte fiesce-care după orânduiele lui, alegându și boierii de ispravă de au făcut Ispravnic pe la ținuturi, dându-le mare poroncă, ca să fie cu mare dreptate sâracilor, neingăduind pe nime ca s'î calce și s'î năpăstuescă; căci de va auzi cât de puțin, că au păzit hatirul cuiva, și va veni vre unu sârac să jăluiescă, atuncea cu mare pedepsă îl va pedepsi, făcându mari dreptăți tuturor; arătându tuturor boierilor, ca să se păzescă fiesce-care de a lua mită de pe la sâraci cât de puțin; și de va veni la urechile Măriei Sêle, să fie în sciința tuturor, că se va pedepsi cu mare pedepsă, necăutându nici picu de hatiru, de va fi boieru mare ori și rudă; de vreme că Dumneșeu 'l-au trâmisi într'acestu pământu, ca să păzescă pre sâraci și s'î fie milă de dênșii.» Satelor de pe la ținuturi, încă le-au pus bani după putința lor, dându-le țidule de câți bani să deie pe anu, și de câte ori într'unu anu, și pentru ce să deie acei bani, atâția pentru haraci, atâția pentru sârhatu și atâția pentru zaherele, cherestele, meziluri și altele, dându-le poroncă ca să 'și strângă fiesce care satu, câți omeni voru puté, și între ei să se ușureze, și Ispravnicii să nu aibă voie nici a'î scăde, nici a'î adăogi, nici să vëndă niméru unu capu de ață. Și așa ieșiau o mulțime de bani, și țera forte se tocnea, și se âmplea de locuitori, și le era forte de ușurare, cât nu le fusese de multă vreme nici la unu Domnu de cei ce au fost mai nainte, cari se mira singuri pământeni la acêta. Au scosu și o vamă acêstu Domnu, de lua de totu carul ce venia în Iași câte o para de bou, și câți boi avea carul atâte parale da, și orânduise omeni de trebă de strîngeau acêsti bani, și cu banii acêstii plătia podelele și făcea poduri pe tôte ulițele.

Vedându Domnul aice în Iași o mândrie la pământeni, purtându fiesce-care cumășuri scumpe și blane, care nu era fiesce-care harnicu de agonisire după straele ce purta, și sta Domnul de gândea ce agonisită pôte ca să le deie, ca

să cuprindă chieltuiala lor, și nu putea găsi cu gândul Măriei Séle, și cunoștea că se stingă cu straele lor și a femeilor, și sta de se mira ce va face. Socotea ca să deie poroncă să nu porțe fiesce-ce strae; dără érá se lăsa, căci mulți puteau ca să nu fie acea poroncă în sémă, și apoi trebuia să se pedepsescă și să se arête Domnul rău către norod. Dără socoti Domnul mai pe urmă și 'și-a făcut singur Măriea Sa un rănd de strae de postavă libadé și giubé, și într'o di fórá de veste așit îmbrăcată cu ele la Divan; care într'aceiași di, vedéndu ómenii Măriei Séle, s'a rușinată cu toți; căci luase și ei óre-care învățatură de la pământeni, și așa peste două-trei zile a început și ei fiesce-care a pune libadele de postavă și giubele. Aceste vedéndu boierii pământeni, a început și ei a'și face; și așa în scurtă vreme s'a rădicată acea chieltuială nebunescă a straelor, neșicéndu Domnul nimic; încă mulțămia Domnului că a făcută una ca acésta, căci mulți rămăsese sêraci, alesu din cei ce erau însurați.

Intregu era acéstu Domnu la tóte, plinu la minte, învățat, scia tóte trebile cum le va purta, alesu Porțile Turcesci, că nu putea nimine din Capi-kehaiele ca s'lu înșele câtă de puțin, căci cândă vrea ca să trămită peșkeșu la vre o Pórtă mare Turcescă, pecetluia peșkeșul și mehtupul, și le trămitea la Neculaki Suțul, și i scriea să le deie la cutare și s'í scótă răspunsul, și să il trămită; și luândă răspunsul il trămitea și nu scia ce scrie, și pentru ce, și ce 'i-a trămisu. Care nu era puțin lucru, căci numai făcuse altu Domnu așa; și avea mare părere de rău Capi-kehaiea, și slujia numai cu o léfă, căci cuí făcea léfă nu le făcea mari, dără în tóte lunce le plătea; nu putea să dăcă cineva, căci nu 'și-a luată léfă și emiclicul. Nu era omu îmbrăscietor; tóte sémile le căuta înainte Măriei Séle; și cuvântul ce grăia era grăit, și era lăudat de către toți, și plăcut prostime. Érá boierilor nu atât, căci nu putea să mănânce pe cei mici și sêraci, că nu 'i suferea Domnul nici de cum.

Acéstu Domnu a cumpărat și un loc mare lângă Mitropolie, și a pus de 'l-a îngrădit, și a făcută case mari și frumoșe, orânduindu-le trei școle pentru învățatura copiilor, orânduindu și trei dascali cu bună léfă, de învăța Elinesce, și Kinogrecescă, și Moldovenescă, rămându 'i mare pomenire. A mai făcută și alte pomeni multe. Vedéndu că s'a înmulțit norodul în Iași, și apa le este puțină și peste mână, a socotit să aducă apă să albă sêracii indetul. Și așa a adus din trei-patru locuri, cu mare chieltuială, făcând două cișmele minunate și frumoșe pline de apă, la Pórtă Sfântului Spiridon, și altă cișmă la Pórtă Goliei, și aceea și mai frumoșă și cu mare hazné, care adăpa totu norodul, și audea în totu césul rugéndu pre Dumneđu ca să ierte sufletele și pécatele părinților Măriei Séle, care nu puțină pomenire și odoră a lăsată acéstu pământ, de se va pomeni în totu vécul acéstei țeri. Și éráși nu se odihni Domnul nici cu acésta; ce căuta în totu chipul, ca să pótă găsi o mijlocire, ca să facă un lucru, care să nu fi mai fostă altă dată în țera acésta; și așa a socotit că se va putea, ca să facă postavă aice în țera; și îndată a scrisu pintr'alte țeri, pe la prietenii, în țera Leșescă și în țera Nemțescă, de 'i-a trămisu vr'o două meșteri, ca să vedă locul și apele, și să vorbescă cu ei, ca de se va putea să facă chirhana, adică postăvarie. Și așa trămitându 'i a

vorovitu cu ei, dându-le și ómení de i-aú purtatú peste totú locul de aú vèdutu locurile și apele; și din tóte locurile le-aú plăcutú la Chipăresci unde intră Bahluul în Jijiea, care este și Jijiea ezită, căci erau și morile unei mónăstiri Hrișcăi, care măcina făină. Mai adusu-le-aú și lână de totú felul de oi mari și de cârlaní de le-aú arétatú, dicéndú că se póte. Și așa puindú Domnul de aú luatú înscrisú tóte câte trebuia fiesce-care lucru, mademú cu prețul ei, aú priimitú Domnul ca să chîeltuiéscă o sumă de bani să facă acele tóte câte trebuescú, grăindú și cu meșterií ce se le dele pentru ostenélă și munca lorú, făcéndu'i de aú scrisú și aú venitú și alții, aducéndu-le tóte meștesugurile. Atunce aú pusú Domnul de aú campératú acele mori de la Chipăresci, și aú óronduitú boieri credincioși a Măriei Séle, dându-le și câți bani le-aú trebuitú ca să chîeltuiéscă d'impreună cu meșterií, să facă tóte cele trebuinciose după cum vorú aréta meșterií că le trebuie. Și isprávidu-le aceste tóte, și stringéndú și lána, s'aú apucatú de lucrul postavului, și aú începutú a face felú de felú de postavú, și aú făcutú și o bală de postavú pré frumósă, de aú trámis'o la Impărătie la Sultanul Mustafa peșkeșú, ca să védă ce odorú s'aú făcutú acestuí páméntú. Déră la Turci aceste nu trecú, că ei sciú numai bani să ceară; érá de acolo mai multú nu vrea ca să scie. Ci și acestú lucru aú rēmasú o pomenire pámēntenilorú, căci nu mai fusese altă dată în țéră, și se bucuraú cu toții vedéndú nisce lucruri că se facú în páméntul lorú, că erau pentru folosul lorú.

Pe acéstă vreme, în țéra Románescă, domnia Stefanú Racoviță, după cum amú đisú mai inapoi, și fiindú că avea Capi-kehaie la Țarigradú pe Spatarul Iordaki Stavaraki, avea pre Domnul ca pre unú vechilú alú lui, și la tóte din cuvintele lui să nu iésă Domnul, avéndú și câți-va ómení a lui trámisí acolo, și țineaú tóte trebile în mâna lorú; și ori ce diceaú ei era đisú și de Domnul, și încă ilú făceaú de aréta o mare strășnicie în lume cu atâte bătăi, și inchi-sori, și morți, cari nu mai státuse la altú Domnú, fiindú că omorise și duoi boieri: pe Stefanú Stolnicul și pe Iordaki Medelnicerul Băljescul, încă în đioa ce era să între cu alaiú Măriea Sa în Bucuresci. La care nu se póte scie, câtă nevoie tragea biata țéră; și nu numai țéra, ci și fiesce-ce obrazú; că ori pe care ilú socotea că are ceva chiverniséla, îndată trebuia ca să'i găséscă unú mijlocú ca să'lú desbrace de averea lui; ori boierie îi da ca să chîeltuiéscă, ori Ispravnicú ilú tăcea cu sila. Mulți s'aú stinsú și din boieri, și pe mulți îi ducea la Țarigradú de'i supéra; și încă nu se îndestula cu atâte, și se apuca și de capul Turcilor de pe marginea Dunărei. Și așa desbrácândú țéra rēu, căra banii la Țarigradú; care neputéndú márginenii Turci a suferi, în tóte đilele agiungeaú prin prietini de'lú píreaú la Țarigradú, alesú Emacií de Vidinú, că'lú píreaú pe Stavaraki la Pașa Moldovangiú, și la Enicerú-Aga; și așa scriindú și la Țarigradú, la Ioldașii lorú, trámíténdú și arzul la Enicerú-Agasi de Țarigradú, și nimică nu isprávea câte le arétaú ei. Elú le ímbuca cu darea banilorú; care vedéndú tovarășii lorú că nu potú isprávi nimică, aú începutú a scie teșkerele, și a se jálui de elú, și lipia teșkerelele la geamie, și încă sciea și Moldovangiú de'lú píra. Și aceste tóte mergéndú la urechile Impératului, și pe semne și đilele lui cele sfērșite, căși eșise din minte, apu-

cându-se cu mulți Turci mari de se pricea, și avea pe toți dușmani și-lu pîrea. Era cându a fostu 1765 Avgustü 12, Vineri diminéță, 'l-aü chiămatü Vizirü Capi-kehalesi la Pórtă, și îndată 'l-aü rēdicatü la închisóre la Muzurü-Agasi. Era la 9 césuri din ñi, aü adusü Pórtă pe Scarlatü Vodă Ghica și 'l-aü îmbrăcatü cu caftanü, dāndu'i Domniea țereî Romānesci, și mazilindü pe Stefanü Vodă Racoviță; și rēdicāndü și pe ómeniî lui Stavaraki în fére, i-aü dusü la Tarigradü, adecă pe Stati și pe feciorul lui Fotaki, ca sē mărturisescă tótă averea lui Stavaraki, căci ei o sciaü, atâtü baniî câtü și altele a lui, făcēndü și pe Stefanü Vodă surgunü la Mitilini. Era cândü aü fostü marți nóptea, fiindü că'lü dusăse la Bostangi-Başa, înlāuntru, la 5 césuri de nópte, aü pusü Impēratul de 'l-aü sugrumatü acolo în lāuntru și 'l-aü trāmisü mortü nóptea la casa lui la Arnăutü-Kio, unde se chiamă Megarema, și 'l-aü spēnduratü d'inaintea casei lui, de aü șeđutü trei ñile spēnduratü. La care s'aü rēsplătitü pēcatul lui Ștefanaki și a Băljescului, pre cariî îi omorise fōră de picü de vină, după cum s'aü ñisü mai inapoi. Și îndată aü trāmisü Impērăția de i-aü călcătü casele, și i-aü rēdicatü totü ce aü fostü acolo, scāpāndü gūpānesa numai cu sufletul la soră-sa, la Cenghīa-Kioi, puindü de i s'aü rēsipitü casele pēnē în pāmēntü. Era peste trei ñile, trupul lui 'l-aü aruncatü în mare, de nu 'l-aü mai găsitü nime. ñicü unii că arü fi fostü și Neculaki Suțul îndemnătorü la mórtea lui, cumpērāndü de la Miri și locul casei lui de aü făcutü case frateseü Enăcake, rēmāindü Neculaki mare și tare la Pórtă. Nefindü mulțāmitü de Domnul lui, de Ghica, fiindü că nu'lü putea mânca, după cum māncase pre alți Domni, totü āmbra cu marafetü de'lü scāpa pe Ghica pe la porți Turcesci, arētāndü pe Grigori Calimahü de vrednicü.

În ñilele Ghicai Vodă s'aü ziditü aice în Iași o mōnăstire a sfântului Gheorghie, care se numesce Mitropoliea cea vechie, făcēndu-se mare și frumósă, după cum se vede. ñicü că s'arü fi făcutü de Mitropolitul Iacovü, căci elü aü fostü în videlă; era în taină póte sē fi fostü altul.

Era Domnul, după ce apropiese trei ani a Domniei Séle, ascepta din ñi în ñi ca șe'i vie maziliea. Pe acéstă vreme, în țera Leșescă erau multe amestecături pentru Riga, căci nu'lü primia Zaporoca, și altele, pentru care Domnul trāmisese omü în țera Leșescă, cu mare chiełtuielă, de felul lui Franțuzü, ca șe'i scótă havadișuri, sē dea scire Porței Turcesci, încă învētēndü'lü ca sē nu'i scrie elü, ci șe'i scrie acei ce i le vorü spune. Și așa făcea pe acei de scrieāu cariî erau adevēratü Leși; și Domnul strīngea cărțile lorü și făcea sureturi turcesci, și le trāmitea la Pórtă de le cetia, la care nu le părea bine, căci le arēta adevērul.

Și fiindü și Capi-kehaieoa după cum s'aü ñisü, și plinindu-se și cei 3 ani, 'l-aü mazilitü Impērăția, nenorocirea bieților sēraci a locuitorilorü.

CAP. XIV.

A doua Domnie a lui Grigori Vodă Calimahü.

Grigori Vodă Calimahü aü îmbrăcatü căftanü de la Pörtă pentru Domniea Moldovei, fiindü Vizirü Mehmetü-Paşa Musunolu, fiindü că pe Mustafa-Paşa ilü tăiese Impărăția. Şi îndată aü alesü omü de trebă şi aü răpeşitü la Moldova de aü făcutü Caïmacamı pe o sémă de boierı de locü, făcëndü şi la Țarigradü érá Capi-kehaıé pe Neculaki Dracul Suşul; şi îndată aü începutü a se găti Domniea de tóte cele trebuitóre, la létü 1767. Aü purcesü cu mare pompă, luändü pe mulşı boierı Grecı a Fănarului cu Măriea Sa, luändu'sı dioa bună de la părinşii Măriei Séle, şi de la toşı părinşii Archierei, ca cândü scia că nu'ı va mai vedé, luändu'sı şi Dómna cu Măriea Sa; şi aglungëndü la Galaş aü şedutü trei zile oturacü. Érá Grigorie Vodă Ghica, după ce aü venitü Skimni-Agasi ce era orönduitü ca sé'lü ducă la Țarigradü, s'aü gătitü cu tótă curtea Măriei Séle, petrecëndü'lü toşı boierı. Adevératü acestü Domnü aü eşitü chivernisitü, care nu socotescü altul că va fi eşitü așa chivernisitü, ce încă şi Dómna Măriei Séle, Catrina, fiica Spătarului Iacovaki; căci erau singuri stăpâni, nu'ı stăpânaü alşii. Şi mergëndü la Țarigradü, şedea de se odihnea ca unü Domnü cu minte ce era, şi'lü iubaü cu toşii. Érá Domnul Calimahü aü purcesü la Iaş, şi i-aü eşitü toşı boierı înainte şi rudele, că se bucurase boierı de venirea Măriei Séle, că'lü mâncaü toşı şi nu vreaü ca sé'lü scie că le este Domnü, şi cu mare alaiü aü intratü în Iaş, mergëndü la sfete Neculai de i-aü cetitü molitfă de Domnie nouă, Mitropolitul Gavriilü; de acoloa aü intratü în curtea Domnescă, în Divanul cel mare, şi aü cetitü fermanul celü de Domnie, îmbrăcändü pe Skimni-Agasi cu ferege blănită, asemenea şi pe Divanü Efendi, şi pe toşı boierı, şi pe Caïmacamı cu feregele şi cu căftane după obiceiü. A doua zi s'aü strinsü cu toşii de aü datü boieriile, făcëndü pe Lupul Balşu vel Logofëtü, şi pe Ionişă Paladi Vornicü de țera de giosü, pe Ionişă Sturza Vornicü de țera de susü, pe Costaki Razu Hatmanü, pe Iordaki Alistarhü vel Visternicü, şi pe Milu vel Spătarü, pe Costaki Bibică vel Postelnicü, şi pe Arghiri Bostangiu Banü, pe Calmăşü Cărnul velü Paharnicü, pe fiul lui Antiohi Caragea vel Agă, şi pe Cuza vel Stolnicü, şi pe fiul lui Alecsandru Beizede Mavrocordatü vel Cămăraşü, şi pe Dumitraşcu Capolanü vel Sërdarü, şi alte boierı fiesce-care după orönduéla lui.

La Țarigradü fiindü că făcuse Impărăția pe Iordaki Caragea Terzimanü Porşei, după cum s'aü şisü mai susü, cândü aü scosü pe Ghica, şi trecëndü puşină vreme la mijlocü, cândü aü fostü la létü 1765 Septemvrie 5, s'aü lovitü cu bóla cümei şi s'aü sevërsitü. Era şi Logofëtü mare la Patrierşie, care şinea de Domniea lui Ión Vodă Mavrocordatü; şi fiindü că fórte aü părutü rău Impărăției de mórtea lui, căci e învëştatü şi bländü la fire, sciündü că i-aü

rămasă și câți-va copii mici, s'au făcută milă Impăratului de casa lui, și au adusă pe tatălă său, Scarlată doftorul, și 'l-au făcută Terzimană Porței, fără de voia lui, omă bătrănă și slabă, dându'i poroncă ca să caute pe copiii mortului. Pré bine, făcându-le Impărăția și nacanfa de la București și de la Moldova, de li se da pe totă anul.

Éră Domnul acesta se silla în totă chipul că să urmeze Ghicăi în tóte, vrëndă să se aréte și strașnică ca să'lă lee boierii de frică. Atunci au începută pe o sémă ce nu'i boierisă a'i infrunta și a le grăi cuvinte próste, vrëndă ca să nu'i scie cine suntă, arétendu-le și o mândrie nespusă, care nu mai stătuse la altă Domnă, făcëndă și mare nedreptate țerei și sërăciloră. Atuncea au începută boierii a se face totă una și a vorbi ei în de ei, și a dice: «Ce va să dică una ca acésta! acestii n'au pusă gândă bună asupra nóstră, și voră să ne stingă și pe noi și pe țéră!» Socotindă numai să facă arzul la Impărăție, și să fugă câți-va la Tătari, și așa au făcută trei arzuri către Impărăție de către tótă țera și boierimea, și au răpedită unul pre ună turcă la Țarigradă ca să'lă dee la Impărăție. Atuncea s'au sculată și o sémă de boieri de au fugită, anume acestii: Enaki Costaki Vornică, Iordaki Costaki Venină Visternică, Ilie Costaki Spătară, Filipă Catargiu Visternică, Sandul Sturza Paharnică, Arghiră de la Tecuci Stolnică, Buhușă Stolnică, Miclescu Paharnică și Cuza Stolnică, și alții péné la 18 boieri; cari îndată au găsită cu cale ca să mai răpedă și altă arză la Țarigradă, teméndu-se ca să nu le facă Turcul care trămisese, vr'o smintélă, cum le și făcuse; că s'au dusă de 'l-au dată la Capi-kehafele. Atuncea au găsită boierii cu cale ca să trămită pe ună Constantină Logofétul Visternicului Venină; și așa 'l-au învățată ca să mérgă singură la Țarigradă, și să iasă într'o Vineri, cândă merge Impăratul la geamie să se'nchine, și să'lă dee singură. După ce au mersă de au conăcită la Edecule, și de acolo s'au sculată într'o Vineri de au mersă la Pórta Impărătescă, și au păzită péné au eșită Impăratul, și atuncea au începută a striga: «Nazară! Nazară!» arétendă arzul. Atuncea s'au răpedită Baș-Ciohodarul Impăratului, și i 'l-au apucată din mână; ce rămăindă Constantină acolea în medeană, nesăciindă unde se va duce, atuncea s'au găsită ună crestină și 'l-au învățată de au mersă la Pașa-Capsi, la Căușă-Bașa, să'i spuie tótă pricina. Și așa mergéndă au spusă tótă pricina; chiamândă pe Terzimanul Porței de i-au făcută terzimanlică, întrebândă unde'i poroncă ca să stee, ca de'lă voră întreba să scie unde'i casa ca să'lă lee. Atuncea au poroncită Vizir-Kehafelii, căci îi spusese și lui să stee la Terzimanul. Terzimanul au arétată pe Capi-kehafele adecă pe Neculaki, la care chiamândă'lă îndată de față, au rămasă ca ună mortă decă au auđită că au dată arzul la Impăratul. Atuncea Neculaki îndată au făcută trei naimele către Impăratul, arétendă pe boieri de haini, dicéndă că ceră mansupuri cu topuzul, și ceră totă care suntă la margine, care Domnul nu se încrede cu dênșii. Pe de altă parte au căđută la toți cu bani, dărúindă tuturoră ca să'i fie mână de ajutoră la Impăratul, arétendă în trustele năimelele cum că Moldovenii suntă vinovați la tóte. Atuncea au găsită și prietenii cari'i mănecase, și au începută a'lă agiutora către Impăratul, dândă tótă vina pe paménteni. Atuncea au stătută cu toții de au scrisă Hanului ca

să'i trimită înapoi, și se se așede; și așa tramițându și Domnul daruri atât Hanului cât și Sultanului, au început a le poronci să se'ntorcă înapoi. Și fiind că se bolnăvise și Visternicul Iordaki Costaki Venin, pe care îl avea toți capu, și fiind că i s'au timplat și mórtea acolo de au murit, la care vedându și cei-lalți una ca acesta, s'au lăsat și ei, și s'au întors căci le scriese și Domnul cu adeverință, asemenea și Neculaki cu acel Constantin Logofet, și alte multe adeverinți. Și așa mergându la Domnul, cu mare cinste i-au primit, începându a'i pune și pe dênșii la ținuturi și la slujbe. Era și Impăratului intrase în inimă ca unu cuiu acestu arz, și păzia vreme.

În zilele acestu Domn, fiind că totu ținea gâlcéva Leșilor cu Riga lor, după cum s'au dîsu mai sus, și fiind că nu se potolise, nici vra ca să asculte Zaporova de o sémă ce poroncea Rusia prin Riga lor, la care vedându Rusia o mare nesupunere a lor, i-au căutat a trămite o sémă de ôste ca să'i facă să priimască și cam fôră de voea lor. Atuncea trebuia și Domnul să aibă om în țera Leșescă ca să iee însciințare de câte se lucră, ca să dea scire Porței turcesci; și socotind pe cine aru trămite, era au găsit cu cale ca să trimită pe Franțuzul care îl tramisese și Ghica; și așa 'l-au tramis, dera nu i-au ajuns capul ca pe Ghica, și dicea numai vesti să'i trimită. Atuncea Franțuzul nu vrea ca să trimită scrisorile celor de'i tramiteau vesti, după cum le tramitea la Ghica, ci numai scrisorile lui scriind că'i era voea. La care și Domnul acele scrisori a lui le tramitea la Neculaki Capi-kehaléoa la Tarigradu; și îi tramitea și bieazuri cu pecetea Măriei Séle, ca să scrie după cum va găsi cu cale și să arête la Impărăție, și așa făcea. Era Franțuzul acela câtă vreme au ședut acolo, se agiunsesse cu solul Franței ce era acolo, și ce'i dicea acel sol, acele sciea și el la Domnul că au audit. Acel sol o făcea acesta ca să potrivască scrisorile ce va scrie Franța la Tarigradu cu scrisorile séle, ca să potă să rēdice pe Turci în picior ca să facă ôste cu Rusia; la care Impărăția da credință Domnului. Acestea auzindu-se la ômenii Rusiei, au dat poroncă în țera Leșescă numai de cât să'l prindă pe acel Franțuz ce sciea vesti Domnului de Moldova; și simțind el, îndată au fugit la Moldova. Arētau ômenii Rusiei către ômenii Porței turcesci să nu credă dizele Domnului, că sunt totu minciuni, și le voru cunosce pe urmă; atuncea Pórta chiama pe Neculaki și 'lă întreba: «sunt cu adevărate?» atunce el se apuca pe capul lui că sunt tôte adevărate, și se nu dea credință Rușilor.

Pe acestă vreme fiind că se apropiase vremea mucarelului, au silit Capi-kehaléoa prin toți prietenii Porței de au luat mucarelul la 1768 Iulie, și i-au tramis caftanul la care au făcut frumos alai eșind Domnul înaintea caftanului; au intrat în curtea Domnescă, cetind fermanul după obicei, îmbrăcându cu blane, și cu feregele, și cu căftane pe boieri. Era Franțuzul fiind pe lângă Domnul, și avend în scire că nu merg lucrurile bine de el, au mijlocit la Domnul ca să'l trimită în țera Ungurescă, și de acolo potă să trimită mai multe vesti; căci se temea ca să nu'l iee din Moldova, și nime nu putea să'l pricépa. Atuncea Domnul nepricepind, 'l-au tramis în țera Ungurescă, și érași și de acolo tramitea vesti la Domnul pentru țera:

Leșescă ; la care în scurtă vreme 'l-aū oblicitū Rusiea, că se află acolo, și scrise la solul lorū ce avea la Nemți ca s'elū prindă ; d'era fiindū că aū simțitū elū, s'aū dusū la țera lui la Franța, și aū scăpatū. Acestea auđindu-le Neculaki, și sciindū și câte îi đisese Pórta pentru acele vestī, atuncea aū cređutū și elū că i-aū vihlenitū acelū Franțuzū, și aū începutū a le scrie Neculaki Domnului pre am'eruntul, ar'et'endū cum că aū inșelatū Pórta cu scri-sorile lui ; Domnul încă le ar'eta frățane-s'eu lui Beizadé, și le cunoscuse Beizadé tóte câte s'aū t'emplatū.

În ț'era era f'orte cu greū, că ang'ariile și ch'eltuețele eraū multe, și baniī ce eș'iaū nu le ajung'iaū, și tr'ăgia mari sup'ărări Domnul și fratele M'ariei S'ele ; c'ăci dintr'acele vestī se or'nduise în câte-va locuri óste turc'escă pentru paza marginei, la Hotinū, la Benderū și la Crimū, care o s'ema de óste trecea pîn ț'era, d'andū mare sup'arare Domnului și locuitorilorū, c'ăci se temea Imp'erația de óstea Rus'escă, ce era în ț'era Leșescă, ca s'ă nu trec'ă f'ora de veste, s'ei vie a-sup'răi, neav'endū nici o g'atire Pórta turc'escă ; c'ăci așa îi đicea Franțuzii, că n'orū s'ă le fac'ă ; asemenea și vestile Domnului, m'acar că pe Elciul ilū înt'reba adese Pórta turcului, de este, s'ă le fac'ă scire ; și elū se apuca tare că nu este una ca ac'esta, care era cu adev'eratū ; c'ăci ch'eltuiea tare solul pe la Porți turc'esci ca s'ei opr'escă s'ă nu fac'ă oș'tire, și sta și elū cu capul la Imp'eratul ca s'ei opr'escă, alesū la Vizirul Mosun-Olu și alți.

În ț'era Rom'anesca pe acea vreme dup'e ce aū domnitū Scarlatū Vodă unū anū mai bine, aū muritū f'ora de veste ; atuncea aū st'atutū Capi-kehaielele cu capul și cu multă ch'eltu'elă și aū ispr'avitū de aū r'emasū Domnū Beizad'eo M'ariei S'ele Alecsandru, în locul t'at'ane-s'eu, la létū 1767 Dechemvrie în 2.

Éra în Moldova ved'endū Grecii at'atea am'estec'aturī în Turci, și Domnul în mare stenahorie de a banilorū, aū începutū fiesce-care a se duce la Țari-gradū, p'enē s'aū dusū și Beizadé fratele Domnului, r'em'andū Domnul f'ora de ómenī, numai cu cei mai mici și cu p'am'enteniī. Éra pe la margine, miī de r'eut'ăți făcea óstea turc'escă, c'ăci nu vrea s'ă scie pre zapcii lorū, p'enē cei de la Hotinū aū trecutū și în ceea parte la Zvancea de aū aprins'o, la care tem'endu-se zapcii și Pașii ce eraū cu d'ensii ca s'ă nu aud'ă Imp'eratul, apucaū ei mai înainte de scieaū la Imp'eratul miī de minciunī, đic'endū că «i-aū imp'resuratū dușmanul, și vinū la margine de oc'arescū, și óstea nu le p'óte r'abda acestea ; și Imp'erația Ta nu scii nimic'ă de aceste, c'ăci nu vorū s'ă și le spuie.» Și aceste făceaū pe Imp'eratū ca s'ă deschid'ă oș'tire, d'era nu'lū l'asaū cei-l'alți a lui.

În ț'era Leșescă ved'endū ovreiī at'atea ostiri în p'icióre, at'atū moskicesci câtū și leșesci, și fiindū bog'ăți, s'aū sf'atuitū cu toțiī, și s'aū trasū t'otá ovreimea într'o lature, cu t'óte averile lorū, p'enē se vorū aș'eda vremile. Éra Cazacii din ț'era Leșescă și Rus'escă av'endū între ei și rudenii, s'aū vorovitū ca s'ă m'erg'ă asupra ovreilorū s'ei prade ; și scul'ându-se, aū mersū de aū ucisū pe ovrei, p'enē și pe muferile cele grele le spintecaū, lu'andu-le t'otá averea lorū. Aceste r'eut'ăți ajung'endū la urechile Craiului, îndat'ă aū r'ap'editū oș'ti ca s'ei prind'ă, făc'endū scire la Imp'er'at'esa Moskului pentru Cazacii cei din ț'era Rus'escă, și îndat'ă aū r'ap'editū óste ca s'ei omóre ; ci gonindu'i toți din t'óte păr'tile, și ne mai av'endū unde fugi, aū trecutū dincoace în p'am'entul Turcului, la

Baltă, și fiindu aprinși gonașii Rusiei, s'aă înșelatü și ei și aă trecutü la Baltă, și stându-le Turcii împrotivă, nu i-aă datü, dicëndü cã aă cãlcatü în hotarul lorü. Acestea vëdëndü gonașii, s'aă întorsü înapoi; atuncea Turcii aă propitü pe Cazaci și cu averea ce aveaü acolo; cã nu era puțină a bieților ovrei, alergândü de aă datü scire Pașei de Benderü de câte s'aă tēplatü. Érä la Baltă nemerindü nisce Mirzaci cu câtă-va Tătărime, și vëdëndü pe Cazaci opriși acolo cu atâta avere, aă omoritü și pre Cazaci și pre Turci, și luändü averea și-aă căutatü de trëbã. Érä Pașa îndată aă datü de scire la Impërăție, arëtândü cum cã aă cãlcatü hotarul o öste rusescã, făcëndü mare pîrã către Ruși. Atuncea s'aă tulburatü förte Sultanü Mustafa Impëratü, dicëndu-le tôte acestea Vizirului lui Obrescofö solul Rusiei; la care aă rëspunsü, cã nu va fi cu scirea Impërătesei una ca acësta, și acei ce aă făcutü una ca acësta suntü tâlhari, și ca nisce tâlhari se vorü pedepsi. Indată aă scrisü solul în läuntru, și îndată aă poroncitü Impërătësa de aă spënduratü opt-deci de ömeni acolo la hotarü, ca dörã auđindü Turcii se vorü mulțami. Érä Impëratul nu se scia ce s'a face de minie; și vëdëndü cã Vizirul îi stã împrotivă și nu'lü lasã se facã öste cu Moskalul, atuncea aă scrisü Impëratul pe taină la Damat-Hamza-Pașa, ca se vie së'i dee pecetea; și îndată aă purcesü, și cum aă venitü aproape de Tarigradü, îndată aă rëdicatü pe Mosun-Olu, și 'l-aă trãmisü la surgunlicü. Ci sosindü Hatman-Pașa, îndată aă disü: *prea bine*; aă socotitü, și îndată 'l-aă învëtatü ca se rëdice la închisöre pe solü. Dupë aceea 'l-aă îmbrăcatü cu blană, și 'l-aă făcutü Vizirü; dându'i și pecete, aă mersü la Pașacapsi; și așa mergëndü toți solii pe rëndü, ca së'lü ureze, aă venitü și rëndul Moskalului de aă mersü și elü, și dupë ce s'aă împreunatü, aă stätutü la vorbã câtva, dicëndü solului, pentru ce nu scöte östea lorü din țëra Leșescã? Atuncea aă rëspunsü solul, cã elü nu pöte ca së o scötã. Indată aă disü Vizirul atuncea: «de vreme cã nu o poți scöte, noi avemü öste cu voi pentru țëra Leșescã;» Și îndată aă disü: «rãdicati'lü și'lü duceți la Edecule;» și îndată 'l-aă luatü pe solü cu toți Terzimanii lui, și 'l-aă dusü la Edecule de 'l-aă închisü la 1768 Septemvrie 25. Și îndată s'aă arëtatü în publicü cã aă öste cu Rusia. Atuncea Neculaki Dracul, avëndü cunoscință cu acestü Vizirü și cu ömenii lui, încă de cândü trecuse pin Moldova de aă mersü la Hotinü, aă cădutü la piciórele lui ca së'lü facã și pe elü unü ciracü; și îndată 'l-aă făcutü Terzimanü Portii, scoțëndü pe Scarlatü Caragïa, arëtândü la Impëratul cã aă slăbitü și nu este de slujbã, fiindü cã îndemnase și Neculaki ca së facã ostire, ca së se astupe povestea vëstilorü din țëra Leșescã. Dërä pecatul totü trage pe omü de'lü duce la sfirșitul la care este së vie. Indată Neculaki aă dusü pe frate-sëü Mihalaki, și 'l-aă făcutü Baș-Capi-kehaie în locul lui. Atuncea fiindü cã se făcuse atâtea fërmanuri la Domnul de Moldova, ca së trãmitã zaheré la Hotinü, la Benderü și la alte părți, și chereșté ca së facã podü la Isakce, și altele nespuse angării, cari nu potü a se scire, și sciindü Neculaki cã Domnul este singurü förã de ömeni, s'aă apucatü de capul lui Beizadé Alecu fratele Domnului, ca së'lü trãmitã înapoi la Moldova, cãci nu venise de multü la Tarigradü, sciindu'l cã arë credință la neguțatorii, și va fi trebuitorü Domnului la acëstã vreme. Érä Beizadé nici de cum nu priimea

ca să vie înapoi; și vedându Neculaki atâta împotrivire, făcuse de'i sta Pórta cu Bumbașiri numai de câtu s'elü pornescă; care viindü la mare gâlcévă cu Neculaki, s'aü și pricitü în câte-va rînduri amênduoi, câtü venise lucru de âmbla Beizadé să mănânce capul lui Neculaki. Atuncea Beizadé aü scrisü anü arzü la Impêratul pe ascunsü, și pîria pe Neculaki: «ântêiași-dată, că poprisé toți banii ce se didese de la Impêrăție pentru trebuințele ce suntü să se cumpere pentru ostire, care erau la duoê-sute pungi; alü duoilea, că acmu, la nevole și la trebuință, s'aü trasü și nu va să scie nimică, érá la vremile cele bune nu da altora rîndü, ce elü era domnü, și fratele meu numai cu numele era Domnü, și la tóte elü se amesteca, pêně și vieazuri avea în mână, și sciea ce'l era voiea la Impêrăția Ta, atätü la altele câtü și la pricina țerei Leșesci, că ce vrea sciea și arêta la Impêrăția Ta.» Acestea și altele multe sriea și 'l-aü datü la unul ce grăfa cu Impêratul în tóte țilele, a nume unü gjuvaerģiü, care îlü chiăma Tuzo-Olu; și acela 'l-aü datü la Sultanul Mustafa. După ce 'l-aü cetitü, atuncea aü stătütü de aü socotitü tóte pre amêruntul, și îndată aü đisü aceluia s'elü đică să nu stee împotrivă, ce să mêrgă; și mergêndü acolo să facă pre frate-sëü, pe Domnul, s'elü scie pentru tóte acestea, și acea scrisóre să o trămită prin taină la elü, și elü o va da la Impêratul, și atuncea în scurtă vreme îlü va aduce Impêrăția la Tarigradü. Și așa aü începutü Beizadé a se găti, și cândü aü fostü la purcesü, vrêndü s'elü iee đioa bună de la unü Arhiereü ce'lü avea prietenü, s'aü încredințatü Beizadé în elü, și aü începutü a i le spune tóte pe amêruntul, și așa aü purcesü la Moldova.

Pe acéstă vreme aü trămisü Vizirul de aü adusü pre Crîm-Gherei-Hanü, ce era mazilü și surgunü la Tekirdaca, și spuindü Impêratului aü găsitü cu cale și 'l-aü făcutü Hanü, sfătuindu-se la multe cu elü. Atuncea aü agiunsü Terzimanul cu multe daruri, rugându-se pentru Grigoraki Vodă, și pentru țeră, căci îlü scia Hanul încă din cel-altü hanlicü. Atuncea întrebându Hanul pe Vizirul pentru tóte gătirile ce aü în țeră, aü întreatü și pentru Domni: ce Domni suntü? și spuindu'l cine și cine suntü, aü đisü Hanul: «celü din Moldova îi bunü, îlü sciü; érá celü din țera Românescă nu face la acéstă vreme, căci este copilü, arêtându că trebuie să faceți pe Ghica, că'l omü întregü și harnicü.» Și așa dândü scire la Impêratul, aü adusü pre Grigorie Ghica și 'l-aü îmbrăcatü cu caftanü, făcêndü'lü Domnü țerei Românesci, 1768 Octomvrie, pornindu'lü cu olacü la Bucuresci, mazilindü pe Alecsandru Vodă. Intre acestea, s'aü bolnăvitü și Vizirul și aü muritü, care 'l-aü blestematü lumea, că elü aü fostü pricina de s'aü deschisü aceste ostiri; și aü făcutü Impêrăția în locul lui, Vizirü, pe Mehmetü-Eminü-Pașa, ce fusese Nisangiü, și îndată aü răpeditü fermanuri în tóte părțile pentru óste, făcêndü și elü mari gătiri de tóte cele trebuincioșe, pornindü și pe Hanul, învêțându'lü să mêrgă cu multă óste în țera Moskicescă.

Érá cândü aü fostü de primă-veră, létü 1768 la Mart., s'aü rêdicatü Vizirul cu tóte ostile turcesci, și cu mare alaiü, scoțêndü și Singiäcul Impêrătescü, făcêndü Turcii câte-va morți în creștini, ca să nu cadă Singiäcul; atuncea gătindu-se și Neculaki Terzimanul Porții de cale, luânduși đioa bună de la toți

cunoscuții lui, au venit și acel Arhiepiscop către care dădese Beizadé, și le spuse toate lui Neculaki; era el și auzind, au rămas ca un mort. Era acela în mângâia dându-i că nu-i nimic, numai să se păzească. Și așa purcesă cu urdiea la Andrianopoli, și de acolo la Oblucița. În țera Românească trăgea mare supărare de Turcii ce veniau prin Bucuresci, Ghica Vodă; și auzind că vine Mehmetü-Pașa, Rumeli Saraskerü, cu 30,000 de oște, care mergea la Hotinü, l-au poftit Ghica ca să vie prin țera; și îndată au gătit toate cele trebuincioase, ieșind și Măriea Sa cu corturile, în câmpul Văcărescilor, conăcind și Pașa acolo cu totă oștea sa, dându-le toate cele trebuincioase, vorovind și cu Pașa tot ce au avut, dându mare poroncă tuturor Turcilor să se ferescă de răi, să nu deie supărare seracilor. Și așa peste trei zile s-au ridicat Pașa de acolo cu totă oștea, și au purcesă. Acestea auzind-le Domnul Moldovei, vrea să le facă și el; și chiamându pe boierii le-au dăru, că va să aducă pe Pașa în Iași, căci l-au chiamat și fratele nostru Ghica în Bucuresci. Era boierii nefind prea bine cu Domnul lor, au dăru să facă cum știe. Atuncea au trimis Domnul de l-au poftit să vie; dăru nu socotia că n'are nici de unele, și acesta este oște. Și așa viind Pașa, l-au conăcit în curtea Domnească; Dărna nu era, că o trimisese la Țarigrad cu câte-va luni mai înainte. Era oștea Pașii au tăbărit pe toate casele Iașului, la care nu putem arăta câtă frică era la biei creștini; apucându fiesce-care muierile și copiii, și altele ce puteau apuca de prin case, fugeau de se'nchideau prin mănăstiri, rămăind casele lor pe mâna Turcilor, de făceau ce le era voia.

Era Neculaki Terzimanul, făcându mare prietășug cu Vizirul, au isprăvit de au scris un ferman Domnului de Moldova din partea Vizirului, arătându în el ca să nu cuteze cine-va să scrie ce-va la Țarigrad său călărași să trimită, căi va tăia capul; cine ce va avea, la urdie să scrie era nu auzirea. Acestă tare poroncă viind la Domnul, se mira Beizadé ce va face, căci se temea a trimite răspunsul Impăratului ce-i poroncise; Impăratul încă accepta din și în și răspuns, întrebându și pe acel Armănu ce era la mijloc, ce-i povestea de-i atâta zăbavă cu trimiteră răspunsului? la care nici el nu șia ce să răspundă. Pe această vreme au trecut și Vizirul Dunărea, cu toate oștile seie, mergendu la Hanü-Tepesi, și Domnul avendu pe Pașa în Iași, n'au putut să iasă înaintea Vizirului la Dunăre după obicei.

Intr'acastă iernă Crim-Gherei Hanul, au intrat într'o margine a Rusiei cu multă oște tătară și turcă; dăru să fi fost trei-sute de mii; și multă robie au făcut, stricându vre o-sută-optă-deci de sate rusești, până au luat Rusia veste, căci nu era încă gata; dăru pe urmă atâtu i-au bătut, cât de abia au scăpat Hanul rănit; și Dumnezeu i-au mai bătut cu o iernă foarte mare, câtă glumătate au rămas din oștea lor degerați pe drum, și cari au venit până aice în țera, toți erau cari cu mânele degerate, cari cu piciorile. Și sosind Hanul la Căusen, au murit, și îndată au făcut Han pe Devletü Gherei.

Era oștea Pașii ce se afla în Iași, vedendu pe Arnăuții Domnului că purtau fel de fel de arme și flori în tot chipul la străe, le păreau rău și amblău să le iee armele, și ei nevrându să le deie, s-au făcut gălcăvă între ei; la care

gălcévă aŭ și impușcatŭ pe unŭ Arnăutŭ. Si auđindŭ Pașa, și vrëndŭ ca sę potole lucrul, sę nu fie mai rėu, aŭ pusŭ de aŭ spėnduratŭ duoi Arnăuți. Atuncea vėdėndŭ cei-alți Arnăuți, s'aŭ vorovitu toți ca sę fugă; și așa gătindu-se cu toți, o dată aŭ încălecatŭ și aŭ purcesŭ spre Prutŭ; la care prindėndŭ veste Domnul, aŭ datŭ scire Pașei. Pașa încă tulburându-se, îndată aŭ răpeđitu osite turcėscă ca s'ę prindă și s'ę aducă la elŭ, și agiungėndu'i ositea turcėscă, îndată s'aŭ datŭ Arnăuți glosŭ de pe cai, și aŭ inceputŭ a se bate pėnė aŭ spartŭ de totŭ pe Turci. Atuncea aŭ încălecatŭ Arnăuți și s'aŭ dusŭ la Moskali; de care auđindŭ Pașa, aŭ cunoscutŭ că Domnul va scrie la Pórtă s'elŭ pírėscă; și aŭ apucatŭ de aŭ scrisŭ elŭ mai 'nainte, pírindŭ pre Domnul; și purcegėndŭ și elŭ din Iași, s'aŭ dusŭ la Hotinŭ cu tótă ositea. Țră Domnul și cu căți-va boierŭ, și cu frate-sėu, s'aŭ dusŭ la Vizirul, la Movila Răbiei, cęcŭ sosise Vizirul acolo de treŭ zile; și cum aŭ mersŭ acolo, îndată 'l-aŭ rădicatŭ la închisore. Aice sēmėna lucrul că și Neculaki aŭ fostŭ pírítŭ pre Domnul la Vizirul, găsindu'i vină că n'aŭ vrutŭ s'elŭ scie cine este cândŭ aŭ călcatŭ în pământul Moldovei. Terzimanul, cum se vedea lucrul, ămbla sę Țee Domniea prin Vizirul; și Vizirul atuncea aŭ trămisŭ pre Domnul de 'l-aŭ închisŭ la cetatea Kiliea, scriindŭ la Impėratul că nu s'aŭ purtatŭ bine și altele, ca dórŭ Ți va da voie sę facă pe cine va socoti; și atuncea va face pe Neculaki. Țră Impėratul îndată aŭ adusŭ pe Constantinŭ Vodă Mavrocordatŭ, și 'l-aŭ trămisŭ la urdie, dėndu'i și de chieluėlă, ca s'elŭ facă Domnŭ la Moldova. Simțindŭ Vizirul că vine Constantinŭ Vodă, aŭ arėtatŭ către Impėratul că pre Grigorie Vodă 'l-aŭ închisŭ la cutare cetate; Țră Constantinŭ Vodă sosindŭ la urdie, 'l-aŭ făcutŭ Domnŭ la Iulie.

Mehmedŭ-Pașa-Rumeli-Valesi, dēcă aŭ mersŭ la Hotinŭ, aŭ trecutŭ cu osite în ceea parte la Caminița de s'aŭ bătutŭ cu Moskali; děră atăta i-aŭ bătutŭ pe Turci, câtŭ abia aŭ scăpatŭ Saraskerul cu puțini ómenŭ din 60,000 de osite; care auđindŭ Vizirul, îndată aŭ făcutŭ în locul lui pe Moldovangiu și 'l-aŭ rămisŭ cu multă osite la Hotinŭ. Pe acėstă vreme avėndŭ multă tănuire Neculaki cu Vizirul, șeđėndŭ cu cėsurile amėnduoi închiși, venŭa cu trebŭ Vizirŭ-Kehaiesi și alții de cei mari, de păziaŭ câte unŭ cėsŭ mai bine, și nu puteaŭ găsi vreme. Acestora părăndu-le rėu, scieaŭ la Impėratul, pírindŭ pe Vizirul și pe Neculaki, întėmplându-se la o vreme pe cândŭ scrisese la Impėratul că cu puține zile vorŭ trămite chiăile cetăței. Care Impėratul, pentru bucuriea acėsta, aŭ făcutŭ mare șanecŭ în Țarigradŭ, cu atătea tunuri de vuța lumea. Țră cândŭ aŭ fostŭ mai pe urmă, s'aŭ schimbatŭ bucuriea, mergėndu'i veste de câte aŭ pătitŭ Rumeli-Valesi, cum că aŭ trecutŭ Moskali cu unŭ gheneralŭ a lorŭ a nume Galiținŭ, și aŭ lovitŭ Hotinul, omorėndŭ mulți Turci, și arđėndŭ și totŭ tėrgul afară din cetate, și Țrăși s'aŭ întorsŭ Țnapoi de aŭ trecutŭ. Acestea auđindŭ Impėratul de Neculaki, și avėndŭ și altele strėnse de cândŭ cu arzul Moldovenilorŭ, și jaloba lui Bezedė Calimahŭ, și cu vestele din țera Leșėscă, îndată aŭ adusŭ pe Bezedė Mihai Racovița, și i-aŭ datŭ de chieluėlă, și 'l-aŭ trămisŭ la Vizirul ca s'elŭ facă Terzimanŭ la urdie. Atuncea scosese și pre solŭ, pre Obreșcovŭ, cu Terzimanii lui, de 'l-aŭ luatŭ Țmpreună la urdie, cu bună pază, șiindu'lŭ acolo Țntr'o lature, dăndu-le și tainŭ. Țră pre Neculaki și pre

Grigoraki, aŭ trãmisŭ Impãratul de i-aŭ luatŭ la Țarigradŭ, aducãrdŭ ŝi pe Belzedé Alecul ŝi pe Mihalaki Suŝul, ŝi i-aŭ închisŭ pe tuspatru în seraiŭ la Bostangi-Baŝã, ŝiindu'ŭ unŭ anŭ mai bine închisŭ, ŝi îi muŝtra în totŭ chipul, scoțãndŭ tôte la medãnŭ; cerẽdu-le 200 pungŭ de banŭ.

CAP. XV.

A patra Domnie a lui Constantinŭ Vodã Mavrocordatŭ.

Dupẽ ce aŭ îmbrãcatŭ Constantinŭ Vodã caftanŭ de Domniea Moldovei, îndatã i-aŭ datŭ ŝi tuŝurile ŝi sãngeacul, dãndu'ŭ ŝi mare poroncã pentru câte suntŭ trebuitore la urdie, ŝi la sãrhatuŝi. Atuncea aŭ rãspunŝŭ cã este datorŭ ca sã se silãscã la tôte poroncile Impãrãției ca o slugã vechie ce este; ŝi îndatã luãndu'ŝi dioa bunã de la toŝi, aŭ purcesŭ la Iaŝi, ŝi eŝindu'ŝi boierŝi înainte, aŭ conãcitŭ la Frumõsa, apucãndŭ pe boierŝi cu mare gãlcãvã, cerẽndŭ de la ei zaharẽ, cerẽndŭ tôte satele boierilorŭ de i le-aŭ datŭ înscrisŭ, încãlecãndŭ cu slujitorŝi, cu zapciŝi, de aŭ mersŭ singurŭ pe la acele sate, apucãndŭ cu mare tãrie pe boierŝi ŝi pe sãtenŝi de arãtaŭ gropile cele cu griŭ ŝi cu orzŭ, de încãrcãu care cu felŭ de felŭ de zaharẽ, ŝi trãmiteãu la urdie ŝi la sãrhatuŝi. Care vãdãndŭ Turciŝi acãsta, lãudaŭ pe Constantinŭ Vodã. Petrecerea lui cu boierŝi nu sã pôte scrie; dupẽ cum era firea lui nestatornicã, boierise ŝi pe o sãmã din boierŝi cei mai mici. Pe acãstã vreme, Vizirul gonise multã õste de la urdie care strigaŭ cu toŝiŝi asupra Vizirului, ŝi avẽndŭ pe toŝiŝi al Porței cei mari vrãjmaŝi, flũ pirẽu toŝiŝi la Impãratul, care luãndŭ atãta scãrbã pentru cãlcarea Hotinului, îndatã aŭ trãmisŭ de 'l-aŭ mazilitŭ, luãndu'ŝi pecetea, ŝi îndatã aŭ trãmisŭ la Hotinŭ, la Ali-Paŝa Moldovangiu, ŝi 'l-aŭ fãcutŭ Vizirŭ, cãci se afla acolo; erã pe celŭ mazilŭ, 'l-aŭ rãdicatŭ de la urdie ŝi 'l-aŭ dusŭ la Demotica, ŝi acolo aŭ trãmisŭ Baŝu-Capigi de i-aŭ tãiatŭ capul, ŝi 'l-aŭ dusŭ la Țarigradŭ, 1769. Erã Vizirul la Hotinŭ aŭ strinsŭ tôte oŝtile acolo, ŝi pe Hanul cu tõtã Tãtãrimea, ŝi i-aŭ trãmisŭ în ceea parte la Cameniŝã, ŝi acolo întâlnindu-se cu Moskaliŝi, s'aŭ lovitŭ. Moskaliŝi atãtu aŭ bãtutŭ pe Turci cãtu de n'aŭ rãmasŭ; cã, care aŭ scãpatŭ de õste, n'aŭ scãpatŭ la trecãtore. Acestea vãdãndŭ Vizirul fõrte s'aŭ spãriatŭ, dicẽndŭ cã de vorŭ trece dincoace îi vorŭ prinde pe toŝiŝi; care îndatã aŭ pusŭ gõndŭ de fugã; ŝi aŝa la Septemvrie 14 zile, s'aŭ sculatŭ cu toŝiŝi ŝi aŭ lãsatŭ Hotinul, ŝi aŭ fugitŭ, scoborãndu-se Vizirul în dreptul Iaŝilorŭ la Țuŝora. Acolo aŭ mersŭ Domnul cu tõtã boierimea de s'aŭ împreunatŭ cu Vizirul, poroncindŭ boierilorŭ ca sã fie cu credinŝã Porței, dupẽ cum aŭ fostŭ pãnã acum, dãndŭ ascultare Domnului la tôte poroncile Impãrãtesci, ŝi sã nu se tãmã cãci nu'ŝi nimica; ŝi îndatã i-aŭ îmbrãcatŭ pre toŝiŝi cu caftane, dẽndu-le ŝi cafã. Erã Vizirul de acolo s'aŭ dusŭ la Hantepisi, ŝi aŭ tãbãritŭ acolo; ŝi încã fiindŭ la Țuŝora, i-aŭ venitŭ veste de la Hotinŭ cã aŭ trecutŭ Moskaliŝi ŝi aŭ fãcutŭ cetatea zaptŭ. Erã Domnul, dupẽ ce aŭ petrecutŭ pe Vizirul pãnã la unŭ locŭ, s'aŭ întorsŭ cu toŝiŝi boierŝi ŝi aŭ mersŭ la Iaŝi trãmiŝãndŭ strãji în tôte pãrŝile;

era a treia zi veni veste Domnului ca Moskalii au trecut Prutul si vinu in giosu. Atuncea Domnul indata au scrisu la Vizirul, dandu'i scire de venirea Moskaliloru, si indata au inceputu a se gati ca se purceda. Atuncea veni si o semă de Tataru la urdie, si vedendu'i viindu, le-au parutu ca vinu Moskalii, la care de mare frica ce aveau au lasatu tote calabalicurile pe campu, corturile, si tunurile, si sacalele, si se mira si Tatarii deca au venit. Era Vizirul cu tota urdiea sa au popritu de asta parte la Isacce, era la Hantepesi au cautatu de au venit si Hanul. Era Constantinu Vodă vedendu ca vinu Moskalii in Iasi, au luat cativa Turci si slujitoru si au inceputu si elu a fugi in giosu la Galați. Era Moskalii au intratu in Iasi, esindu-le Mitropolitul cu boierii inainte cale de unu cesu de sa au inchinatu ghegeneralului, intrandu cu sabiile scose in Iasi, pornindu multime de oste in giosu pe trei locuri, alții la Focșeni, alții la Galați, alții pe Prutu in giosu. Constantinu Vodă inca au statutu la Galați, viindu'i si cata-va oste turcesca cu vr'o doi Pasii. Era ostea care au trecut pe la Focșeni, o semă au apucatu podgoriile, trecendu spre Bucuresci, era o semă au trasu la Braila. Atuncea cei ce au mersu la Galați, sa au lovit cu Turcii, si indata au resipitu pe Turcii, facendu mare morte intr'ensi, prindendu si multi vii. Atuncea fiindu si Constantinu Vodă acolo, imblandu pin Turci, nu l-au cunoscutu, si l-au ranitu, si l-au si prinsu Moskalii si l-au tramisu la Iasi, si fiindu era mare si gerosa, sa au bolnavitu, si peste putine zile au si muritu de bola in Iasi, si l-au ingropatu cu mare cinste boierii in Iasi, ca pe unu Domnu.

Era Galații au ramasu in mana Moskaliloru; era ostea care apucase Prutul in giosu mergea spre Tataru. Era Hanul de la Movila Răbiel, cum au simțitu, indata au fugitu spre Akermanu, cu ostea lu Moskalii scoborandu-se la Fălciu pe de iasta parte de Prutu, isi cauta in ochi cu Turcii, ca de ceea parte era multa oste turcesca cu cativa Pasii, de pazia acolo. Pe acesta vreme intelegendu Impărăția Turcului de Hotinu ca l-au luat Moskalii si au fugitu Turcii, cum si pentru luarea Moldovei si pentru bataea ce sa au facutu la Galați, caci perise si Pasii, si pe Domnul ca l-au prinsu, forte sa au scarbitu asupra Vizirului, si indata l-au mazilitu facendu Viziru din Tarigradu pe Halil-Pasa; era pe Moldovangiu l-au tramisu la Edirne la 1770 Ghenarie. Atuncea au pusu Impăratul de au datu fetvalé muftiul, ca se intre ostea in Moldova, se tale, se robesca, se faca ce le va fi voia, ca dora se va indomna ostea se merga cu mare dragoste. Ci peste putine zile, ostea care mersese spre Braila, lovindu Braila, au luat-o, fiindu cate-va zile bataea, fiindu ca venia Turciloru ajutoru de peste Dunare; si au luat-o cu tote calabalicurile, robindu si omorandu multime de Turci, lasandu Moskalii acolo oste de paza cetății. Atuncea sa au lapitu ostea de la podgorii, pene candu intr'o nopte le sa au facutu dioa in Bucuresci, ostea totu calarime, incungiurandu curtea Domnescă, pene au gasitu pe Grigori Vodă Ghica; si asa facendu totu chipul de jacu, pene i-au luat totu ce au avutu, luandu'lu si pe Măriea Sa de l-au dusu in Moldova cu toti omenii Măriei Scele, de sa au impreunatu cu ghegeneralul celu mare; si de acolo au mersu in țera Moskicesca, avendu si pe unu frate a Măriei Scele, Spatarul Matei, si pe o Beizede a lu Ion Vodă Mavrocordat, si o Beizede

mică a Măriei Săle. Cea de pe Prut încă a trecut în cea parte, și fiindu acolo câți-va Pași cu căta-va oște, s'au lovită acolo despre primăveră, care foarte rău i-au bătut pe Turci; și de acolo fără de zăbavă, aș lovită Bugécul Tătăresc, scoțându-l muierile Tătarcele, și copii lor, și bucatele lor, de le mâna pe câmpii asu Nistrului, ca să-i trămiță în lăuntru. De multă impresurare de oști, atuncea rîungându la Nistru, și neavendu Tătarii ce mai face, s'au închinat la Moska, rugându-se să le dea loc și să trăiescă sub ascultarea lor; și făcendu legări cu ei, i-au trecut Nistrul și i-au dus de i-au aședat la locul ce le arătase, rămăind și ei mulțamiți. Pe această vreme făcuse și Vizirul Halil-Pașa marșă la Babada de oște, dându și scire cu Romantovă ghegeneralul cel mare, oștirea Rusescă, ca să vie unul cu altul de față ca să se bata; și așa priimindu-se, aș trecut și oștile turcescă Dunărea la Cartal, trecendu și însuși Vizirul, și mergendu cale de două césuri la Cagul, și acolo făcenduși Turci toate meterezele lor, unde era o mulțime de Turci nenumărată, și soad și oștile rusescă, cu mare vetejie aș lovită pe Turci, încependu a veni asupra Turcilor un foc necontenit. Pe care neputendu-l suferi Turci aș rupt-o de fugă, fugendu și însuși Vizirul cu toți cei mari ai lui; și neputendu și da rînd la trecerea Dunărei, foarte mulți se înneacă, și mulți perise în oște. Și fugendu, și-au lăsat în tabără toate carele lor, corturile, tunuri, și gephanéoa, pêne și caii tuturor rămăsese acolo. Și vedendu Moskalii o mulțime mare se înneacă, le-au dat soroc că în trei zile să trecă Dunărea; și după trei zile pe câți i-au găsit, pe toți, luându-i robi, i-au trămis în Rusia. Era o sémă de oști turcescă călăreți scăpându, aș fugit spre Kilie spre Ismail, fiind și Hanul tătăresc cu oștile spre Cetatea-Albă, trăgându-se cu oștile săle pe Nistru în sus. Aș rîndit și Moskalii o sémă de oști de a ioru, ce au mers la Kilie și la Ismail; cărora neputendu-le sta Turcii împotivă, alții aș fugit la Hanul, și alții la Bender, alții aș fugit pe are; era cei mai mulți s'au închinat la Moskali.

Țera Muntenescă pe acea vreme nu avea Domni ci numai o sémă de boierii căutau trebile pământului; și în totă țera jăcuă Catanele și Căzaci. Era la Craiova se întemplantă postelnicul Manoli Giani, căteu Calmacam încă din zilele Ghicai, apoi îl făcuse și Ban; și stăpânea ale cinci ținuturi; și fiindu acolo Emacii de Vidin nelipsiți, le făcea oșescare hatiruri, fiindu că se și temea de dênșii. Și așa și-au dat pintre dênș un mare nume, cum că ar fi slugă credinciosă Impărăției; și fiindu că timtea Pașii de Vidin ori ce-i trebuia, l-au luat la ochi buni. Și așa însuși nărginenii făcendu jabolă pentru dênșul, aș trămis-o la Vizirul, întru care cerea să-l facă Domn ținerei Muntenescă, și pe dată aducendu-l la urdie, l-au mbrăcat cu castan și l-au făcut Domn ținerei Muntenescă, rîndindu cu el pe Mehmet Pașa, ce făcuse Rumeli-Valesi, cu căta-va oște turcescă, ca ducadu-l în Bucuresc și aședendu-l în scaun, să ședă și el acolo pentru paza lui; pentru că Moskalii se trăsese din Bucuresc, dându-i tularile, sângeacul, șicuca, și de chiel-tuélă. Și mergendu la Bucuresc le-au eșit întru timpinari toți boierii căți mai rămăsese; și intrându în curțile Domnescă, și cetindu-se fermanul, l-au suit

în scaună, dându strașnică poroncă boierilor, ca să se supuie. Întru toate poronciloră Impărătesci și să-lă cunoscă că le este Domn. Era după ce făcură boieriile, și scosese în țără și vr'o două slujbe, erași întorcându-se Rușii, de care cum s'au înscințat, și Pașa și Domnul au fugit. Pașa s'au dus peste Dunăre la Ruscucă, era Domnul peste Oltă la Craiova. Era Rușii aședându-se în Bucuresci, au trâmisi în toate părțile oști de pază.

Impărăția Turcului vedându atata stricăciune în oști, pe dată și schimbară pe Vizirul, făcându Viziră pe Silihdară-Mehmedă-Pașa carele se aședase cu urdiea la Babada; era pe Halilă-Pașa 'l-au trâmisi la Filipopolis. Întru aceea vreme s'au lovită de bôla ciumii acolo la urdie Beizadé Mihai Racoviță, fiindă dragomană la urdie, și murindă, 'l-au îngropată cum au putut.

În Țarigradă după ce Impăratul au cercetată pe Neculaci Suțul și pe Grigori Vodă Calimahă, și vedându cum că Domnul nu'lă arătă nici la unele vinovată pe Neculaci Suțul, mâniindu-se Impăratul, au poroncită ca să-i taie pre amândoi. La anii 1770 Augustă în 29, în ziua sfântei tăieri a sfântului capă a lui Ión Botezătorul, în zori de zi i-au tăiată pre amândoi; încă pre Domnul în lăuntru în saraiă, era pe Neculaci afară la pörtă, scoțându și capul Domnului 'l-au pusă la pörtă, era trupul i 'l-au aruncată în mare, slobođindă și pe fratele Domnului și pe fratele lui Neculaci, pe Mihalaci, de la închisore, luându-le și câtă-va sémă de pungi de ban.

Moskalii într'acéstă iernă se apucase să bată Benderul, și fiindă o mulțime de ôste turcescă într'ensul, n'au putută să-lă iee îndată, ci după multă întârziere despre tómnă, pe care 'l-au luată cu asaltă și cu mare mórte de âmbe părțile.

S'au uitată să se pomenescă, că penă a nu veni Moskalii a două ôră la Benderă, de câtă robie și risipă s'au făcută în bieții creștini. Că la anii 1769 venindă tómnă Moskalii penă la Benderă, și apropiindu-se iernă, s'au întorsă înapoi. Și Tătarii vedându că s'au întorsă Moskalii, pe dată s'au pornită a prăda și a robi, câtă au stricată de istovă marginea despre dênșii, Lăpușna, Orheul și o bucată din Soroca.

Đice că Tătarii ară fi dusă toți robii la Hanul, și că după ce i-au cercetată, și i-au scrisă la isvodă, să se fi aflată ca la șese-spre-dece-mii de suflete, mari cu mici; și că Hanului de părere de bine îi cânta meterhenéoa, și sosindă acolo la Căușeni mazilia Hanului, s'au imprăscietă Tătărimea care încotro au putută, câtă amplese lumea de robii; căci în tótă iernă aceea au âmblată Tătarii prădândă și răsipindă marginea aceea, vëndându robul câte șapte, câte optă lei, de au âmplută Țarigradul și totă Anadolul de mulțimea robilor, din cari alții au murit, alții s'au înecată; cei mai mulți s'au turcită. Au răscumpărată și Creștini pre mulți, pre cei cari nu priimău ca să se turcescă.

După ce s'au luată Benderul, fiindă că trâmisesse Turcul corăbi de intrase la Sulina-Boază, au pusă și Moskalii totă chipul de silință de le-au arsă corăbiile la Tulce-Calesi, făcându și ôreși-care năvală de au trecută Rușii Dunărea dincolo. Acolo s'au făcută trei corposuri; ună corposă au rămasă la Tulce de s'au hătută cu Turcii, penă ce de istovă i-au stricată, și le-au lu-

atū și cetatea cu toate cele ce au fostu într'ênsa, făcându și unū mare omorū în Turci. Êră altū corposū au lovitū la Sakce, care se chiamă și Obluciță; și lovindu-se acolo au făcū o mare rêsipă în Turci, aprindându-le și hambarele și tîrgul. Și mai trecend și altū corposū de osti rusesci, au rēdicatū totū norodul și 'l-au trecutū înstă parte. Êră cel-altū corposū s'au dusū dreptū asupra urdiei, unde era vizirul; pe care vedendu'i Turci cā mergū asupra Babadagului, pe datā au rupt'o de fugā; asemenea urmāndū și Vizirul lorū. Și le-au rēmasū pe locū tîr urdiea, tunurile, corturile, cazanurile, carele și alte calabalicuri, tăindū și rēștiniū atātū acolo câtū și la Sakcea, și tôte acestea le-au trecutū Moska dincōace de Dunāre. Êră Vizirul fugindū spre Tarigradū cale de trei-deci cîruri, Moskalii încā trecendū în ceea parte, au lāsātū dincōce (în partea turcā) numai pietrele.

În țera Muntenescă încā au rnitū Moskalii unū corposū ca sē mērgā peste Oltū asupra lui Manoli Vodă cașlū prindā; și la douē locuri cālcāndu'lū, nu 'l-au pututū prinde, însă au scāpā numai cu sufletul în țera Ardealului, perdēndu'și și tuhurile, și sangiacul, totū ce au avutū; și acolo au petrecutū cātāva vreme, pēnē cândū au incepu a face respundenție cu Mosun-Olu de la Vidinū, de 'l-au datū voie sē trā în țera turcescă.

Pe acea vreme intrāndū Mosun-Olu în țera Muntenescă cu o mulțime de ôste turcescă, pe care 'l-au lāsātū Moskalii de au mersū pēnē la Giurgiovū, și acolo s'au făcutū o mare bătălie, făcū unū mare omorū în Turci, în cātū abia Pașa au scāpatū cu puțini Turci.

Aușindū Impēratul Turcului de cāte s'antēmplase la urdie, și la Sakce, și la Tulce, fôrte s'au turburatū pe Vizirul pe care mazilindu'lū au făcutū în locul lui Vizirū pe Mehmetū-Pașa Musun-olu, la anii 1771, care stringendū oști de agiunsū la Rusciukū, trāmitea de deșan pe Mosun-Olu în Muntenescă; însă biruința au fostū totū a șilorū, făcendū mare tăiere în Turci, și au luatū și cetatea Giurgiului de Turci, rēmāindū tōtā țera Muntenescă în stēpānirea Moskalilorū.

În Moldova stēpānīa ghegeneralul Vorsakovū, rēduindū din boierii pāmēntenii giudecētōri și zapcii, cārora le plătīa și lēfā, rēnduindū și ce sē dee țera pentru māncarea oștilorū Moskicesci, care se pta cu banī, luāndū veniturile vāmilorū și a ocnei.

Êră Vizirul s'au aședatū cu șederea la o casabce se chiamă Șumla. Cândū au fostū la 1772, au venitū veste cā arū fi luatū Moskalii totū Crimul de la Turci, și tôte cetățile ce se aflaū acolo, care și Tarii vedendū atāta putere a Moskalului, le-au cāutatū și lorū a se inchina la Moskalii, cu mari legăturī, ca sē nu se dee altā datā subt ascultarea Turcului, făcēndu-le și Hanū dupē plăcerea lorū.

Êră Manoli Vodă mergendū la Vizirul, i-au datū cā-va banī de chēltuēlā, și 'l-au orōnduitū ca sē mērgā sē ședā la Nicopolū, ude au ședutū pēnē la anul 1773 Dechemvrie 30. Êră Moskalii fiindū cā se țecase Turcul, au priimitū sē facā pace, și au gāsītū cu cale de au trāmisū de amēndouē părțile ômenī mari murahazī, sē se tālneșcā la Focșeni sē vorvēcā acolo. Ales'au Rusiea și au trāmisū pre marele Ministru a Rusiei, ghegeneralul Orlovū, și pre

Romanțovü care era asupra oștilorü, și pre Obrețkovü care fusese solü în Țarigradü; și Pórta turcescă trãmisese duoï solï: pe Neamțü și pe Prusü, și pe Osmanü-Efendi care fusese Răizü-Efendi, omü mare a Porții turcesci. Și viindü pentru vorba Crimului, nu s'aü pututü tocmi, și s'aü stricatü acea adunătură, și îndată s'aü dusü Orlovü înăuntru la Impëratésa. Atuncea rămãindü Obrescovü, érá aü mai pusü și ca se vorovescă, adunându-se la Bucuresci, trãmîțëndü Turciï pe altul, pe Abdurazü-Efendi, făcëndü și hotãrire ca se stee armiile, se albã vreme se grãiescã. Și grãindü atâtea luni, érá nu s'aü pututü tocmi, rămãindü éráși se se batã, care aü și începutü de la Martü a se bate, trecëndü óstea moskicescă Dunărea, cu câți-va ghegenerali. S'aü făcutü multe bătăi în multe locuri și multe pagube și scãderi în óstea turcescă, luându-le mulțime de robï și mulțime de averi de totü chipul, făcëndü și mare mórte în Turci, care nu se póte povesti, luândü sate întregi din Dobrogea, atâtü turcesci câtü și crestinesci, mergëndü oștile totü înainte, făcëndü mare bătăie la cetatea Silistrei, pënë aü și dobândit'o cu tóte a le ei ce avea într'énsa, agiungëndü pënë la Hagi-Olu-Bazargicü de 'l-aü arsü și 'l-aü robitü, încãrcândü și de acolo ca și de aïurea case întregi de le-aü trecutü Dunărea dincolo, cu tótã averea lorü, agiungëndü pënë la Varna, și pënë la Balcanü óstea Moskicescă, făcënduse mare rêsipã oștii turcesci, fiindü bătăile pënë la 1773 Dechemvrie 30, care încã totü nu mai luasë sfêrșitü fiindü că amëndouë urdiile se aflaü în Dobrogea, însë a Turcilorü la Șumla, érá a Moskulü ajungea pënë la Hagi-Bazargicü și pënë la Cozlogea.

În Țarigradü încã s'aü sevêrșitü Sultanul Mustafa la 1774 Ghenarie 30, Vineri; și îndată aü pusü pe frate-sëu, pe Abdul-Hamedü Sultanü.

(Érá cândü aü fostü de primãverã, Sultanul Hametü érá aü arêtatü către toți Impërații cum că are óste cu Moskalul, nepriimindü së'i dee câte îi cerea Rusiea, făcëndü mare gătire de óste, stringëndü peste 300,000 de óste, lãsândü tóte trebile în mâna Vizirului lui Mosun-Olu. Atuncea vedëndü Moskaliï că érá se apucã de óste, fiindü și Impëratü noou, vedëndü și atãta gătire, s'aü grijitü și ei dupë cum sciaü, trecëndü Dunărea cu tótã gătirea cu ghegeneralul lorü celü mare, graful Romanțovü, și cu alții mai micï, âmblândü tóte locurile din Dunãre pënë în Karasoi, asteptândü se se pornescã óstea turcescă din Șumla, ca se vie asupra lorü. Și rânduindu-se Pași în tóte părțile cu oști, aü începutü a se lovi oștile; și ori unde s'aü lovitü, isbãnda aü fostü a Moskaliilorü, făcëndü Turcilorü multã pagubã în tóte câte ei aveaü, și mare ucidere și robie; și le-aü luatü tóte carele și corturile, și tunurile câte aü avutü. Acestea vedëndu-le Vizirul, éráși s'aü mai gãtitü de resboiü, mai stringëndü peste 100,000 de oșteni, rânduindü și Pași ca se mérgã la Hagi-Olu-Bazargicü ca se se lovescã oștile; și éráși mare stricãciune și perđare făcëndü Moskaliï în oștile turcesci, aü luatü și tótã casabaoa, cu tóte averile ei, cum și totü tacãmul oștirii cu tótã zaheréoa ce avea. Nelãsându-se Turciï cu atãta, s'aü mai gãtitü de oști, și stringëndü peste 80,000 de oșteni, aü rãnduitü pe Reiz-Efendi, căruia îi dicea Abdu-Razaki, și pe Enicerü-Agasi, cu tóte ortalele și cu câți-va Pași, de aü eșitü înainte Moskaliilorü la o cetate ce se chlamã Kozlogë; și cu tóte că aveaü și Franțuzi la tunuri, s'aü datü o mare bătălie, în câtü se întunecase lumea, în-

să biruința a fost a Moskalilor, făcându o mare mörte în Turci, în câtă Turcii a fugit înapă, cei ce a mai scăpat, la meterezurile Vizirului, cari era aproape de Șumla și mergea încet după dênșii și óstea Moskicéscă. Inse partea turecscă cea de strinsură de la Anadolü, întorcându-se la urdiea Vizirului, a început a gă pricină lui Abdu-Razaki, cum că el a fi fost pricina de i-a stricat Moskali; și vrându ca să-l omóre, 'l-a ascuns Vizirul. Era zorbalele a încut a prăda în urdie, pentru că mai toți, împreună cu Vizirul, fugise și se înșise în Șumla; răpind tóte averile celor mari de prin corturi, și âmplându-se de averi zorbalele s'a împraștiat care încotro a putut. Era Moska privind-le aceste, se bucură; și îndată incungiurându Șumla, îi strimtoare ca să iscălécă tóte ponturile păcii, căci de nu le vor iscăli, arđându-le tót cu foc, pe toți îi va robi. Vizirul a poftit pe Feldmarșalul Romanțov, i iscălind, el și tóte ortalele, tóte articulele păcii, ca să i de păsuelă câte-a dila să trămită și la Tarigrad, ca să le iscălécă și tot Divanul Impărătecu și însuși Impăratul Sultan Hamid; și dându-i vadéoa cerșută, a trâmisi pre Enicerü-Efendi și pre Ciașlarü-Emeni cu mare grabă; cari a giungându a Tarigrad, și dându și scrisorile Vizirului, le-a priimit Impăratul și le-a iscălit cu toți și pe dată i-a și pornit înapoi. Și sosind și dându-le în mâna Vizirului, a închieiat pace la 1774 Iulie 17, îndatorindu-se ca să răzécă tóte ponturile păcii. Și dăruind Moskali viața Vizirului și a oștenilor ce se află cu el în Șumla, i-a slobođit, făcându soldații cu săbiile lor a o pörtă prin care a trecut sângecul și cu tóte ortalele, și însuși Vizirul și mergendu Vizirul doué conace în jos, de voie rea bolnavindu-se, și mai mergendu și alte doué așa bolnav, sosind la Barnabat la 25 Iulie, a murit la doué césuri din di, și pe dată cu mare olac răpedind, a dat de scire Impărăției, pentru care nu putem scrie câtă părere de rău a avut.»¹⁾

Pênă aicea am însemnat aceste câte are, care și noi multe cu ochii nu le-am văđut, dera după auzul unora și altora, cari cel mai mulți asemăna că le-a văđut și cu ochii lor, pot să fie și auzit o sémă; care cred că mai multe de la ei n'or fi pus; lipsă póte că să fie lăsat cu scris, ca să fie scris mai gios de cât s'a întâmplat, era nu mai mult. Căci puțința de a le scrie tóte nu era, că nu putea ca să a giungă hârtia nici vremea, ca să le scrie cine-va; numai să credeți că mai mult a stătit de cât s'a scris, póte și înđecit. La care ne rugăm cu mare rugămintă celor ce sunt învęțați și știu cum le vor tocmi după rónđuela lor, și celor cari le-a văđut cu ochii lor, să pue silința ca să le tocmécă tóte, avendu vreme ca să le și prefacă mai cu bună orónđuelă și scrisóre de cât a noastră. Care socotim că vre o sémă s'or găsi și dintr'acestea a noastre de vor prinde loc. Ce ori în povestele Domnilor ce a trecut, séu într'a ostirilor, séu în slovele scrisului nostru, veți găsi greșeli, să ne dați fertăciune și

¹⁾ Periodul cuprins în parentese nu se află în originalul lui Enaki Kogălniceanu, carele fiind în Constantinopol a scris numai întâmplările pênă la 30 Ianuarie 1774. Acestu period este adăogit de un copist mai nou de și totu contimpuranu. — Red.

să le tocmiți, fiindu că noi numai pentru nume ne-amă șitū, și pentru mergerea Domnilorū unul după altul cum aū petrecutū!

Aicea vroimū să arētāmū pentru mare și multă scăere ce aū cursū nēmuli creștinescū în Țarigadū, alesū celorū ce se rēzemaū n domniile țērilor Moldovei și a țērii Romānesci, care aceste țēri le eraū tōtă chivernisēla și agonișirea. Și fiindū că din pricina oștirilorū ce aū țirtū peste cincī ani, numai pēnē la 1773 Dechemvrie 30, care s'aū scrisū, aū fostū rēmasū la mare scăpăciune atātū Domniū mazilū, cātū și Beizadelele și Capi-kihalele, și alți boșeri multī și de cinste, care nu putemū ca să le artāmū numele și boșeriile lorū, căci nu se cade. Erā o sēmā de slugi a lorū, omeni din țēra Romānescā, vēđēndū în cāte se aflā stēpāniū lorū, trāgēndū și ei ore care lipsā din cele ce le trebuia, cā pe semne nu le agiungea atāu din rōndul māncatului cātū și din rōndul purtatului, fiindu-le și cāile închse, neputēndū ca să se ducā de la locurile acestea, trāgeaū și ei mare lipsāla tōte cu stēpāniū lorū; pēnē rē-māsese de luase și multū obrazū, de făceaū ce le era voiea, grāindū și cātū le venea la gurā, đicēndū cā cu acestea își rēcorescū ānimile. Și lūngā alte multe ce lehāiaū, aū începutū a le face și stihuri īnscrisū, cu care îi hulescū, fiindū cā s'aū scāpatū din mila acelorū țēri īnfrumusețate; carele vēđēndu-le și noi aceste, le amū īnsemnatū după scrișorile lorū, arētāndū le īntr'acestū chipū :

Istorie ce aū scosū Domnilorū și boșerilorū.

Oh! lume īșelātore,
De 'mpērași īnvrajbitore;
Cum era țe dulce mērea,
Acum este-apaară fiera.
Și cu tōte 'mpodobitā,
Acum te-arēși p:ea uritā,
Indestulat' estī de tōte,
Și Domniū n'avurā parte!
Cā de ce nu s'aū temutū,
Acea acum le-aū sositū.
Cāđēmēntul boșerilorū
Este cā val de capul lorū;
Cā dintr'īnșii suntū periși,
Cu sērācie 'mpodobiși.
Și de necazū și de sudorī
Is bolnavī pe đi de cincī ori.
Numai le e pe dreptate
Sē le pat'aceste tōte.
Nu'ī cu cale sē grāimū,
Ca sē nu'ī mai pedepsimū;

Să scrimă totu de Domnie,
 C'aū rēmasū la grea urgie.
 Din Bezedele cum vėdū eū,
 Orū sē rēmāfe 'n halul meū.
 Măcarū că eū suntū o slugă,
 Slujescū, mănāncū, punū în pungă;
 Eī fiindū deprinși la bine,
 A sē le cadă rușine;
 Cāndū n'orū avea omū sē'ī slujescă,
 Atunci o sē se pedepsescă,
 Că n'orū putea sē ea slugă,
 C'apoi pānea n'a s'agiungă.
 Ceste tōte-orū sē se facă,
 Ceva vreme sē mai trecă.
 Chifeltueala aū sfērșitū,
 C'aū fostū barī de fumăritū;
 Blestemul celorū sērace
 Nu le va fi lorū în pace.
 Ce și casa celui ce-o-are
 A sē rēmāfe la vėndare.
 De cāndū s'aū deschisū oștile
 Eī 'și aū perdutū mințile,
 Totū umblāndū din casă 'n casă,
 Cu inima friptă, arșă,
 Și sē afe pentru pace,
 Ca dorū Moldova s'a 'ntorce!
 Cum s'arētă, nu se 'ntorce,
 Pe cum vėdū d'aice 'n cōce,
 Eī vorū sē se 'nglendisescă,
 Ca sē nu se 'nnebunescă;
 Și toți de o vorbă sē fie,
 Pe datornicī sē'ī mīngāfe,
 Fiindū că sțrigă 'n gura mare,
 Că'ī vorū pune la 'nchisōre.
 Și de voīe rea ce aū
 Slugile odihnă n'aū.
 Numai avemū sēnătate
 De le putemū răbda tōte.
 Stăpāniī lasū sē grālėscă,
 Ca sē-se mai rēcōrėscă,
 Că aū inima amară;
 Cāndū, Moldovo bună țeră,
 Staū la tine de gāndescū,
 Inimīle li se topescū.
 De zefchiurī ce aū făcutū,

Primblându-se pe la Prutū,
 Cu butca cu patru cal,
 Făcendū zefchiū ca nisce crai.
 Lăutaril le cântău,
 Grija țerei nu purtaū!
 Dumneșeu așa vędendū,
 Ți lăsă în vecū plângendū;
 Plângendū'și păcatele,
 Ca sē'și scie faptele.
 Faptele ce 'n țeră aū făcutū
 Acum tōte lorū aū sositū;
 Că zefchirile ce-aū trasū,
 Acum le vėrsă pe nasū.
 N'orū sfărși inima rea,
 Câte țile vorū aveā.
 Unde-aminte își aduce,
 Pănea nu pōte s'o mănānce;
 Căți omeni aude trecendū,
 Totū călėrași Ți pare 'n gōndū,
 Și se scōlă de la masă,
 Cu inima friptă, arșă,
 Și totū stă de se gōndesce,
 Și din gur'āșă grătesce:
 «Moldova că ne-aū lipsitū,
 «Mai bine amū fi muritū;
 «Sē nu mai trăimū c'ocară,
 «Mai multū cu inim'amară!
 «De pe-acum începe lume
 «A nu căuta la nume.
 «Pe care n'aveamū prepusū,
 «Acum s'aū 'nălțatū mai susū.
 »Ți dămū bună diminēja,
 «Elū nu vra sē re mai vędă!
 «Aste nu-s'nimica frate,
 «Orū sē vie rele fōrte;
 «C'o sē mergemū la bărbērie,
 «Sē ne radă pe datorie.
 «Și vorū sē ne amărăscă
 «Pentru țera Romānescă;
 «Bătāndū cu cuvintele:
 «Ce amū făcutū pungele?
 «Dără noi ce rēspunsū sē dămū,
 «Ca sē nu ne rușināmū?
 «C'aū fostū pungi pe nedreptate;
 «Și n'amū avutū d'ele parte.

«Ei însă totu n'orū sē credă,
 «Dicēndū că le-avemū în ladă,
 «Și le ținemū totū ascunse,
 «Pin ghevgħirurī suntū supuse.
 «Și nu sciū că în sēnduce,
 «N'aū șoreciī ce s'apuce.»
 Sē venimū dēr' la cercetare,
 La cea de pe urmă stare,
 Că boierul de divanū
 A s'agiungă baccevanū,
 Și sē strige pe socactū,
 Vândēndū totū prăji și spānacū.
 Acēsta de nu le vine,
 Și vorū sē trăiescă bine,
 Apuce-s' de băcălie,
 Că'i mai mare boierie.
 Ș'acēsta de nu le place,
 Pe hāmalū vedă ce face,
 Că cātū îi dioa de mare,
 Cară lemne în spinare.
 Suntū ș'alte mansupurī multe.
 Dē nu potū sē'mī vie a-minte,
 Nicī totū sē le povestescū,
 Că mē temū sē nu rēcescū!

Și s'ad sfērșitū halțurile Muntenilorū pēnē aice,

Aice ne vine rōndul sē arētāmū și pentru căți Patriarși a Țarigradulū scimū :
 Paisie celū bētrānū care aū fostū în trei rōndurī.
 Chirilū celū spānū care 'l-aū surgunitū la Sina-orus.
 Serafimū care 'l-aū trāmisū la Sfānta-Agura, și pe urmă aū fugitū érā, la
 corābiile Moskalilorū pe mare.
 Ionikie Caragīa, care 'l-aū trāmisū la Halchinis.
 Calinicū care 'l-aū surgunitū la Zagura.
 Samoilū ce'i dīcū Hangirli, érā la Sfānta-Agura, și 'l-aū adusū.
 Meletie, 'l-aū trāmisū la Tenedos.
 Teodosie, 'l-aū trāmisū érā la Halchinis.
 Érā Samoilū 'l-aū făcutū Patriarhū, alū doilea, pe vremea ce ținea oștile la
 létū 1773 Noemvrie în 15.

În zilele acestui Impărat turcesc, Sultan Mustafa, în Tarigrad, în totă Impărăția lui, multe semne dumnezeesci s'au arătat. Ântăiași dată au de-tunat un galion mare Impărătesc, acolo unde ședea legat la Tarsana, și aprinându-se de ardea cu mare pară, care tăindu'î legăturile âmbra pe mare și ardea cu mare pară, care n'au fost cu puțină s'elă stingă.

În câte-va rînduri au perit sôrele, de au zăbovit multă vreme, pînă s'au ivit éra.

În multe rînduri s'au făcut cutremur, care în două rînduri au fost mare de au cădută multe ziduri și geami, cădëndu și geamia care îi dicu Sultan-Mehmed, isvorind dintr'un colț și sânge prea mult din pământ, care 'l-au vëdută lumea.

O stea cu cödă s'au arătat pe cer, de au ținută multe nopți.

O mare lumină éra s'au arătat pe cer, în câte-va nopți, spre vântul cel din sus; și altă semnă ca o cruce în cer s'au arătat de-asupra sfântei Sofii.

La o minaré a unei geami, în mijlocul alemului, s'au arătat o cruce de au vëdută-o lumea.

Un galion, fiind lungă Gumruc, în mijlocul mării, s'au aprins, și ar-dëndu'î legăturile, au purces pe apă, dând peste alte cinci corăbi, și s'au aprins și acelea; și de acolo mergëndu cale de două mile au mers la săraiul Impărătesc de la Anälă-Cavaki, și 'l-au ars.

În dăca ce s'au întors corăbiile turcesci de la Marea-Albă, câte rămăsese de nu le-au fost ars Moskali, când intrau, un mare foc s'au făcut să-rind cale de o milă de loc, și s'au aprins două chioșcuri împărătesci de au ars, neputëndu-le stinge, adecă Iali-Chioșcu, și Săpecetlirü-Chioșcu, și altele multe.

SFÎRȘITUL LÉTOPISETULUI LUI ENAKI KOGĂLNICEANU.

*Stihuri asupra Domnului Grigorie Ghica Voevodă ală țerei
Moldovei.*

de

Enaki Kogălniceanu*)

Vrëndü s'arëtü și s'e vorbescü
De mirare më uimescü,
Așü grăi, nu më pricepü,
Nu sciü de unde s'ncepü;
S'e facü o jalnică vorbă
Pentru Domnul Ghica Vodă,
Celü puternicü și vestitü
La ce sfêrsitü aü venitü!
O limbă ritoricescă
Arü trebui s'e vorbescă,
Și s'e spușe acea 'ntemplare
Jalnică și de mirare,
Care s'aü cunoscutü forte
In halul lumel deșerte,
Cum că n'are nicl unü bine
Lumea statornicü in sine.
S'e cugete orl ce omü
Intêmplarea-acestul Domnü,
Ca s'e vedă altă stare
A sea primejdie mare.
Fiindü plinü de bucurie,
Luândü a treea Domnie,
Cätü in vjeșă aü trăitü,
Cu marl nădejdi aü domnitü.
Der'acele nădejdi multe
Nu putea ca s'e'ı agiute,
Nicl s'e pușe in lucrare
Cugetul Măriei Séle,
Nicl puteaü ca s'e'lü păzescă
De urgiea-impêrătescă.
Deci fõră veste ıı fusă,
Acea primejdie-ascunsă,

*) Ineditü.

Primejdie grea de mörte
 Care aü sevërşitü tôte!
 S'aü vestitü în țera tötă
 Cum că vine de la Pörtă
 Unü Capegiü rönduitü,
 Si conacul i-aü gätitü.
 Déră nimeni nu scia
 Cu ce chipü și trebi venea;
 Numai Vod'aü đisü că scie
 Arëtändü în Spätărie,
 Fiindü boșerimea tötă
 Și obicinuita glötă.
 Cu șese đile'nainte
 Vod'aü đisü aste cuvinte:
 «Acestü Capegiü ce vine
 «Este prietenü cu mine,
 «Și'l trämisü ca să vestescă
 «O poroncă 'mpërätescă.
 «Să nu gândiți de rësboi,
 «Aice döră la noi;
 «Ci-aduce fermanü de pace
 «Dupë cum scire ne face.»
 O! ce uiltü prieteșugü.
 L'alü sëü grösnicü vicleșugü!
 O! ce veste-așa tăcută
 Numai de dënsul sciută!
 Érä cândü s'aü auđitü
 Că la Șanta') aü sositü,
 I s'aü trämisü înainte
 Alaiü și dobe cu cinste,
 Ca s'ï facă 'ntëmpinare
 Fiindü beü și agă mare,
 Și cu pompă s'ëlü priimescă
 Ca p'o slugă 'mpërätescă.
 Mergëndü cu-alü sëü argalfcü
 La casele de bellicü,
 Pënë nu intră 'n orașü,
 Acestü sprintenü ucigașü,
 Érä deca aü sositü
 Ce vicleșugü aü găsitü!
 Aü đisü că'ï bolnavü de mörte,

*) Puntü pe calea vechie a Țarigradului, adecă pe la Bordea, o oră departe de Iași. În timpul Domnilorü fanarioși, acolo mergea alaiul din Iași spre întëmpinarea pașilorü.

Aă cerutü doftorü së'lü cate,
 Trămițendü lui Vodă scire
 Fiindü slăbitü peste fire,
 Și vrëndü a merge la curte
 Avëndü së'i grălască multe,
 Și fermanurî së'i aréte ;
 Trebî marî și lucrurî înalte,
 Dér'nu pôte pentru bôlă
 Căci din patü nu se mai scôlă.
 Vod'auđindü aă cređutü,
 Ca cum arü fi fostü vëđutü,
 Și ne-avëndü nicî unü prepusü :
 I-aă trămisü acestü răspunsü :
 «Se nu facă ostenelă,
 «Fiindü supăratü de bôlă ;
 «Că merge Măriea Sa
 «Acolo la gazda sa.»
 Cu nădejde 'lă amăgise
 Pentru boțerî ce fugise
 Së facă cu turcul sfatü
 Ca së le vie de hacü.
 De arü fi spusü dreptü Fotaki
 Precum aă spusü Gavrilaki,
 Totü arü fi pututü prepune
 Acea-ascunsă slăbiciune,
 Dér' ce së đicemü mai multü ?
 Césul morțel n'aă sciutü !
 De Duminecă'n de séră ;
 O ce césü și đî amară !
 Aă poroncitü se gătescă
 Carêta sa cea Domnescă,
 Ca cum arü merge la primblare
 Veselü și cu alinare.
 Adese-orî întreba :
 «Nu i-aă mai trasü carëtă ?
 «Điceți de grabă s'o tragă
 «Ca vremea së nu se trecă.»
 Și îndată purcegëndü,
 A rămasü Dómna plângëndü,
 Că îi đise së nu mergă,
 Pêně nu va cerceta, së vedă.
 Acelü turcü așa cumplitü :
 Cu ce poronc'aă venitü ?
 Ci elü nu aă ascultatü
 Acestü folositorü sfatü,

Țr' cându vrola s'ă purc'egă
 Tufecci-Başa 'lă întrebă:
 «Afendi-mu arū fi bine
 «S'ă ma'f'ă ōmen' cu mine,
 «Măcarū ceva tufecci,
 «Că mergū număf' duo' copil
 «Și vre-o trel bo'lerănaș,
 «Ș'alū doilea căm'erașū.»
 Vod'auđindū aū r'ăspunsū:
 «Nu trebu'fe; suntū de-ajunsū.»
 Ș'așa la vreme de n'op'te
 Purcede acum spre m'orte
 F'orā de calabalcū,
 La casele de bellicū.
 Bostangii se gătise
 Precum li se poroncise;
 Și i-aū eșittū înainte
 De 'l-aū t'empinatū cu cinste.
 Și suindu-se pe scară
 Ilū ținea de subțiorā.
 Dup'ă ce s'aū suitū susū,
 Și la Capegiū 'l-aū dusū,
 'L-aū pri'imitū cu bucurie,
 Ar'etāndū prietenie,
 Dic'endū: «bine-ai venitū
 «Alū meū prietenū doritū.»
 Avea ch'ieful bucurosū
 Pentru-alū s'et' doritū folosū.
 Că prinsū 'l-aū v'edutū
 In m'ānele s'ele căđutū!
 Și așa 'l-aū amăgitū
 Precum n'aū n'ăđajduittū!
 Pe copil cu tufecci,
 I-aū chi'amatū la cafegil,
 Adică ca s'et' cinstescā
 Cu r'ondūf'ala turcescā,
 Cu clubuce, cu cafele,
 S'ă nu stee la perdele;
 Că de vorū aūđi strigare,
 Ei vorū face tulburare.
 Unil Turc' stā pe la uși,
 Unil prin căm'eri ascunși
 P'unde le-era poronciți,
 De cu vreme r'onduiți;
 S'atuncea intrāndū în casā,

Acel ce se înarmasă,
 Si ușile deschidându,
 Aă ședutū cu toji rōndū.
 Vēdēndū Vodă acea 'ntēplare,
 'L-aă coprinsū mare sudōre;
 O sudōre grea de mōrte,
 Care le-aă sēvēșitū tōte;
 Si cum că-a scāpa nu pōte
 Că sfērșitul este-aprōpe.
 Decī făcēndū puțină vorbă
 Capigiul către Vodă,
 Ce 'l-aă ăisū, ce 'l-aă muștratū,
 Nu sciū, nu m'amū întēplatū
 Acolo unde vorbia.
 Aă cerutū tabacū sē bea.
 Tabacherea 'l-aă deschisū,
 Si către Vod'aă întinsū;
 Er' Vodă cāndū s'aă plecatū
 Adecă sē bea tabacū,
 Aă făcutū semnū capigiul către hasnatarul
 Ca sē'lū lovēscă cu hanălarul.
 Si îlū loviră în spate
 Care'l da rană de mōrte.
 Atuncea Vodă cādēndū
 Cu spatele la pāmēntū:
 «Amanū Efendi!» aă strigatū,
 «Fie'ți milă și pēcatū;
 «Fie'ți milă, nu mē pierde,
 «Că nu amū nici o nădejde;
 «Si de poți, cōniversesce,
 «Cu chipū de mē mazilesce
 «Ca sē scapū și de urgie;
 «Nu'ml lāsa curtea pustie!»
 Cine voia sē'lū asculte,
 Ca sē vie sē'lū ajute?
 Unū turcū de gātū îlū strānge,
 Amarnicū îlū strepunge,
 Sē nu mai pōtă striga
 Sēū a sē mai vāita!
 Bostangi-bașa-aă rēspunsū
 Dupē semnul ce 'l-aă spusū,
 Ascultāndū cu luare-aminte
 Din vorbe și din cuvinte,
 Spre a auđi vr'unū glasū
 Sē'lū gāsēscă fōră ceasū.

Și aș și simțit
 Un glas de tot amorțit,
 A lui Vodă când striga
 Și cu Turcii se lupta,
 Forțe amar se văita,
 Pên'ău spartă și ferestra,
 Ca să iasă și să scape
 De acea cumplită mörte;
 In zadar, föră folos,
 'L-aș oborît de tot gîos!
 S'alergând se între 'n casă;
 Cel de la ușă, nu' lăsa;
 Dec'i voind că se se 'ntörca,
 Nesciind ce se mai făcă,
 Ér' bostangiul celü-altü
 Ce sta de față armatü,
 Năvăli ca nisce fiară
 Si 'n cuțite flü luară!
 Ellü de durere, de frică,
 Se muncesce și s'aruncă,
 Si se bate ca unü pesce,
 In sânge se tăvălesce!
 Ér' trupul celü multü muncitü,
 Si de cuțite rănitü,
 'L-aș datü p'o ferestră 'n josü
 Spre grădina cea din dosü!
 Si bostangii săpară,
 Si acolo 'lă îngropară!
 Din averile lui tôte,
 Neavëndü la a sa mörte
 Macarü patru coșü de pînă
 Ca pe densus s'o întindă.
 Ér' capul într'o cutie
 'L-aș trämisü la 'mpărăție.
 Precum și averile lui tôte
 Le-aș făcutü peșcheșü la Pörtä!
 Si așa s'aș sevërșitü
 Grigore Ghica celü vestitü,
 Care multü s'aș minunatü
 De mörtea ce s'aș tēplatü.
 Rēmâne se ne rugămü,
 Ca s'elü Ierte Dumneđeü;
 S'elü fie duhul în fericire:
 Vecnica lui pomenire!

STIHURI

asupra peirei lui *Manolaki Bogdanu* vel *Vornicu*, și a lui *Ion Cuza* biv vel
Spătaru, cari cu urgie împărătescă și de sabia domnescă s'au săvârșit
în domnia Măriei Săle Constantinu Dimitru Moruz V.V. în anul 1778 Au-
gustu 18,

de

ENAKI KOGĂLNICEANU^{*)}.

O! ce grósnică 'ntemplare,
O! ce primejdie mare,
O! ce cumplită cadere,
O! spăiméntată gândire,
La mici, cum și la cei mari,
La slabi, cum și la cei tari,
La săraci și la bogați,
Și la toți cei-lalți!
În orașu și la polată,
Cum și la obscea totă!
În norodü ce spăiméntare,
Si în boieri grijă mare!
Ascultați, să auziți;
Ceea ce n'ați vădutu priviți.
Ce multü îi vrednici de plânsü,
A pismeî cei pre ascunsü!
O ce jale, ce 'ntristare!
O ce plânsü, cu suspinare!
Istoria este lungă;
Éra mintea 'mî-este scurtă.
Ce pe cât mă voiü pricepe
A o scrie voiü începe,
Și voiü face arétare,
De acéstă întemplare.
Arétare voiü să facü,

*) Ineditü.

Măcar nu fie pe placu,
 Căci a o lăsa, să tacu,
 Fără de minte mă facu,
 Și m'arătă nepricepută
 La lucrul ce-amu începutu.
 Decî numai de cât începă,
 Dicendă pre câtă mă pricepă.
 Intr'acestă vécă de acumă,
 Trăindă astădă, ce vedumă?
 Vedumă ceea ce n'amă vedută,
 Ca ună visă de necredută!
 Intr'o și grea turburare
 In curte cu spălmăntare:
 Aducere a o sémă
 Din boieră ca să dea sémă.
 De eftalele ce au scrisă,
 Care Domniea le-au prinsă
 Cu pîră, fără de socotă,
 Care-au eșit în ivelă;
 De Dărmănescul fu scrise
 Și'n Benderă pe-ascunsă trămise
 Cu o slugă ticăită,
 Și sluga neplăcută,
 Lăsându-le prin glămit
 La agi și la mulțime,
 Cum și prin cafenele,
 Unde-să musafirele,
 Ca turcii să le găsească,
 Jaloba să se vedască,
 La pași și la saraskeri,
 Și la askerul din Benderă.
 Darmanescu'f fără minte,
 Arătândă jalobe multe;
 Avut'ău in acestă sfat
 Pe Cuza celă destremat,
 Cu carele s'au unită
 Și pre mulți i-au amăgită,
 Trăgându-i in acelu sfat
 Prin glurământă ce le-au dată,
 Să fie toți într'ună cuvântă
 La lucrul ce-au începută.
 Logofătul Bălănescul
 Fu glurată de Dărmănescul,
 Precum și Canta Spatarul
 Și Romano Caminarul,

Țăra dintr'aceste-estale
 Ce s'au trâmisiu l'or'de cale,
 Fu prepusu pe Dărmănescul,
 Pe Cuza, pe Bălănescul,
 Cum și pe Canta Spatarul
 Și Romano Căminarul,
 Dintru a Ghicai Domnie,
 C'au umblatu cu viclenie,
 Cu fuga loru la Hotinū
 Pîrîndu pe Ghica de hainū,
 Decî numai de cātu Domnie
 Fu aprinsă de mânia,
 Și răpeși 'n Dărmănesci
 Totu aleși omeni domnesci,
 Cum și la cel de mai susu
 Pomeniți l'acestu prepusu ;
 I au adusu pre toți în curte
 Fără vorbe seii cuvinte ;
 I au pusu pre toți în poprelă,
 Prin beciuri, nu la ivelă.
 Nu i au scosū la arătare
 Pên' n'a face cercetare.
 Ce bătendū pre Dărmănescul,
 Arătandū pre Bălănescul
 Mărturisi că'i vicleanū,
 Arătandū și pre Bogdanū,
 Și pre toți pre cei închiși,
 Că suntū cu Bogdanū aglunși ;
 Incă și pre Căminarul
 Și pre Canta biv Spatarul.
 Dér' Romano luândū scire,
 Ca se scape de peire.
 Trecu cordonul nemțescū
 Lăsandū locul creștinescū,
 Și țera cea de moșie,
 Ca se scape de urgie.
 Țăra veți vedea cum va scăpa,
 Și la ce sfîrșitu se va afla !
 Țăra celū mai mare vicleanū
 Este Vornicul Bogdanū.
 Decî veni Bogdanū la curte,
 Arătandū și nazuri multe,
 Și se arăta voiosū
 Și la vorbă mîngătosū,
 Vorbindū cu fiesce-care,

Cu unü chîefü și c'o primblare,
 Vrîndü sê fie-acoperitü
 La ceea ce țera v editü.
 C aci și singur  cunoscuse
 D er' grea paz  ce v eduse,
 C aci d'aceea-l  păzeau f rte
 In tot  c sul  i și n p te.
 Bogdan  cel  'nalt , intristată,
 Dis'au și le-au ar tat ,
 Ca ta na să o p z sc ,
  r' ei să se odihnéscă;
 Ta na să fie p zitat !
  r' tr ba este g tit !
 «L sa i t te-asupra mea,
 «Și e  voi  lucra ce-oi  vrea.
 «Acum cine și prin cine,
 «Le voi  lucra t te bine!
 «Ved -ve i cum am  lucrat .
 «Și la ce sffr it  au dat ?»
 Avut'au minte  nalt ;
 Vrea să r sbat  la P rt ,
 Ca st p n  mare să fie,
 In Patrie cu Domnie.
 Și  i giura cu tărie,
 Cu isvod  de bo erie.
 A a Vornicul Bogdan 
 Pre Efendi Suliman ;
 Scris'au arz  cu p r  mare,
 Ar t nd  jalobă tare
 Pentr'o s m  de bo eri :
 Să dea scire la Bander ,
 Că la trecuta o tire
 Ei aduseră peire
 In t t -armiea turc sc 
 Cu a lor  fire tir nesc ;
 Precum și'n anul trecut ,
 Ei pe Ghic'au sf tuit 
 Ca el  să se hain sc ,
 La Moskal  s  prilej sc ,
 Ca ei să h l dui sc 
 De uigiea 'mp r tesc .
 Acestia's  viclen   mp r ției
 Ce petrec  în sumeție;
 Cari  sunt  de to i v du i,
 Că de Be ul sunt  cinsti i;

Că după a loră rea fire
 Voră face țerei peire.
 Căci dorescū de megieș
 Și'î postescū să vie 'n Ieși;
 Să fie Porții în scire,
 Că ducū țera spre peire.
 Ca să nu o prăpădescă,
 Elū pre nume-î arătă,
 Să fie sciufi la Pörtă:
 Logofetul Ionū Canta,
 Ca elū ânteiū să'și lee plăta;
 Cum și pe Logofetul Razu
 Nu'lū trecea nescrisū cu arzu;
 Și pre Vel Armașul Balșiu
 Ilū făcu sciutū la Pașă.
 Acestiași câte trei uniți
 Și de lucrul nooi gâtiți.
 Er' acestū arzū ce-aū făcutū
 Luī Sulimanū nu i-aū plăcutū.
 'L-aū tămisū eră la sine,
 Arătându că nu'î scrisū bine;
 Ca de isnovă să'lū facă,
 Să'lū scrie și să'lū prefacă,
 După cum singurū 'l-aū drestū,
 Atunce cândū i 'l-aū trămesū,
 Mai cu-asupră de măsură,
 Dreptū de Sulimanū cu piră.
 Atăta 'l-aū fostū trasū Bogdanū
 Pe Efendi Sulimanū,
 După cum elū aū postitū,
 Turcesce pe arăpie,
 Ca unū tălnuitū să fie.
 Și cu bună socotelă,
 Să nu Iesă la ivelă!
 Bogdanū și și nôpte'î pasce,
 Și ascéptă ce va nasce!
 Dér' aceea ce-aū născutū
 Bogdanū nu aū cunoscutū!
 Târșiū Bogdanū aū vëdutū,
 Greșela ce aū făcutū,
 Nu c'aū scrisū luī Sulimanū
 Acelū cu minte Bogdanū,
 Ci cum de-aū trasū l'acelū sfântū
 Pre Dărmănescul celū blăstematū!
 Căci era de multū sciutū

Că'i din fire abătută.
 Cine scia de Bogdană
 Său ce dregea Sulimană ?
 Era acele estale,
 Fu trâmise fôr'de cale.
 Și nu scia nici Bogdană,
 Nici Efendi Sulimană.
 Ce de-o dată se vădu,
 Că Bogdană tare cădu ;
 Cândă nu avea nici-ună gôndă,
 Le vădu tôte pe rôndă,
 Inșirate ca pe-o apă,
 Le vădu tôte pe față.
 Cunoscândă a sa peire,
 Ș'a vieșit săvêșire,
 Cu-adîncă elă suspina,
 Norocul își blestema !
 Chibzuindă acestă amară
 Vede pre Bașu-Gîohodară,
 Care stândă d'înainte
 Îi dice-aceste cuvinte :
 «Poroncă'i Măriei Săle
 «Ca să fi la înșisore!»
 Luându'lă de subțioră
 Îlă scoborîră pe scară.
 Din Vornicia cea mare
 Se vădu la înșisore,
 Intr'ună beciă întunecostă,
 Tocmai la curtea din dosă,
 Pe o saltea la pământă,
 Unde nu'î trecea nici vîntă.
 La vreme de nădușelă,
 Cu pripă, cu ferbințelă ;
 In vreme de veră,
 Arșîndă ca 'ntr'o pară ;
 In luna lui Iulie,
 In locă de bucurie,
 Sta gătită de môrte
 Care nu'î departe.
 Săraca gîupânăsă,
 Ori câtă plînge a-casă ;
 Ori câtă se bocescă,
 Și să necăjesce,
 Mingîtere n'are
 Credă câtă mi se pare :

Căci este străină,
 Nu'î dintr'a sa vină,
 Și unde s'alerge,
 Și cui să se plece?
 Săraci cuconași,
 Micii nastorași!
 Da o fetișoră
 Cea mai mărișoră!
 Staî cu toîi rîndu,
 Vădă maica plîngîndu,
 Incepă ș'ei cu toîi
 Să plîngă și morîi,
 Câtă și pîetra sēcă
 E să se desfacă,
 Să facă huetă mare
 Cu a sa despicare,
 Și huetă multe
 Să se audă 'n curte,
 Ca Dîmna s'auđă,
 Și să se pîtrundă,
 Ca de-o jale mare,
 De grea întristare;
 La Vodă s'alerge,
 Să'lu rîge cu lege,
 Cu legea firēcă
 Cu cea creștînescă,
 Pe Bogdanu să'lu scõtă,
 Pentru glîta tîta,
 Pentru giupănesă,
 Să nu rămăie 'n casă,
 Lumea să petrēcă
 Văduvă, săracă,
 In straie cernite,
 In lacrimi ferbinte,
 In plînsu necontenitū,
 In somnū neadormitū,
 In multă plînsore
 De grea întristare,
 In grea săracie,
 De grea văduvie!
 Êr' Bogdanu stîndū la 'nchisore
 Cuprînsū de o grijă mare,
 Asceptîndū din cēsū in cēsū
 Sfirșitul celū cu necazū,
 Căci Spatarul Caradja

Adesü la dënsul meigea,
 Inse cu çisa Domnescă,
 Ca elü se mărturisescă
 De acele pîrturi,
 Cu-a lui amestecături,
 Ingrozindu'lü totü cu mörte,
 Ca se le arëte tôte.
 Socoti însuși Bogdanü,
 Că'i cunoscutü de vicleanü,
 Și nu'i de tăgăduitü,
 Că este lucrul vëditü!
 Arëtă că'i vinovatü
 Prin arzul care aü datü
 La Efendi Sulimanü,
 Avëndü vorövă de anü,
 Că nici se fie prepusü,
 Că de Domnul s'arü fi-atinsü,
 Cu cea mai puțină pîră,
 Sëu pîri de-amestecătură;
 Și mai vërtosü se nu cređă
 Voiü însuși se se vëđă;
 Este și suretul scrisü
 De pe arzul care-amü scrisü,
 In casă pusü pre patü
 Sub postavü lîngă macatü,
 Cu șiretü și tințuitü,
 Aședatü cu socotelă
 Și cu bună chibzuelă.
 Și pentru ca se mi se cređă
 Aduceji'lü voi se'lü vëđă!
 Ér' dupe ce s'aü vëđutü
 Acelü suretü iscălitü
 De Cuza și de Bogdanü,
 S'aü cunoscutü de vicleni.
 Eraü in arzü iscăliți
 Și cei boieri pomeniți;
 Dér' n'avur'atâta vină,
 Iscăliți nu de-a lorü mână,
 Ci de mâna lui Bogdanü
 Ș'a Cuzei celui avanü.
 Acestü șuretü ce se vëđu,
 Făcu pe Beïul de cređu
 Că boierii cei-alți
 Nu suntü atätü vinovați.
 Și-acësta i-aü îndreptatü

Cu vieță de-aă scăpată!
 Stă Bogdană la închisore,
 Unde mângâiere n'are,
 Nicî nădejde de scăpată,
 După fapta ce-aă lucrată.
 Ce numai la Dumnezeu
 Rămăindă cugetul său.
 Tote-a lui pecetluite
 Cu multe zile 'nainte,
 Și în case și'n cămară,
 Cu-a lui bani și alte-odora,
 Se păzescă de arnăuși,
 Și de toți cei rânduși.
 Era gîupănăsa scosă
 Intr'ună beciă tocmai sub casă,
 Plănge și se vâlcărădă...
 Dér' cine pôte s'o vedă!
 Său să'i dea vr'o mângâiere
 La atăta hală și jela!
 Ce dér', pentru care faptă,
 Se făcu și giudecată!
 Tragă pe Bogdană la Divană,
 Avendu'lu ca pe-ună dușmană,
 Aprinsă fu Vodă de manie,
 În intrul în Spătărie,
 Cum și boșerimea totă,
 Și obicnuita glota.
 Poroncesce pe Bogdană,
 Să'lu aducă la Divană,
 Tocmai de la închisore,
 Așa cu ferele 'n piclora!
 Duce'lu cu grăbire mare
 Și cu ferele 'n piclora.
 Și cândă ferele suna,
Norodul se întrista!
Dér' de felă boșerii mari,
 Fiindă atăta norodă multă
 Care nu s'au pomenitū!
 Săracul decă i-au spusū,
 Cađu la mare prepusū,
 Că cėsul arū fi sositū,
 Tocmai celū pentru sfērșitū,
 Ș'alta nu pricinuesce,
 Numai să olăcuesce,
 Dicendū: «de-aicî n'oiū eși,

«Pênă cându mă voiă sfârși;
 «De câtu sē mă tragă 'n fere,
 «Mai bine sē mă omóre.»
 Deci îl duse 'n spătărie
 Unde nu e fățerie.
 'L-aū mustratū, 'l aū giudecatū;
 Ce elū nu s'aū apăratū;
 Ce-aū spusū dreptū că'i vinovaū,
 Prin arzul care 'l-aū datū;
 Și c'aū greșitū ca unū omū
 Înaintea unū Domhū.
Din seminția cea mare,
 La vîrsta care o are,
 Rôgă-se sē'lū miluescă,
 Și țile sē'! dăruescă!
 «Fie'ți milă de-a mea casă,
 «De sēraca giupănesă,
 «De ticăloșii copii,
 «Că rămānū ca vai de il!»
 Vodă fiindū māniosū
 Nu vēđu Bogdanū folosū;
 Ce'lū muștră ca pre-unū omū,
 Și'lū giudecă ca unū Domnū.
 Țice dēră și arētă,
 Fiindū boferimea tōtă:
 «Cangrena ce s'aū nāscutū,
 Etă vechie s'aū făcutū,
 Ș'aū dobînditū carne rea,
 Care de nu s'a tăia
 Nu se pōte vindeca,
 Că pēnē 'n gîosū va strica,
 Vētēmāndū pre cei-alți
 Cariī nu suntū vinovați!»
 Și așa i-aū hotărîtū,
 Sē'și ia pedépsă,
 După fapta ce-aū făcutū.
 Poroncit'aū sē'lū rēdice,
 Și la-acelū beciū a 'mi-lū duce!
 Éră cândū fu Vineri sēră
 Sosi sēră cea amară,
 Cea mai de pe urmă nōpte,
 Aducētōre de mōrte.
 Încă era de cu vreme,
 Poronci pe Balșiū sē'lū chîame,
 Aducea pre marele-armașitū,
 Ce'l Țicū zapciū pe-ucigași.

Îi dice și'î poroncesce :
 «Pas! acum, de te gătesce,
 «Mergi de scôte pre Bogdanu,
 «Acelu câne de vicleanu,
 «Dintr'acelu beciu ce'î din dosu,
 «Și'lă du in basca de glosu,
 «Și pre Cuza celu destrematu,
 «Ce este câne spurcatu,
 «Pe acei câni netrebnicu,
 «Că de totu rēul suntu vrednicu.
 «Iea îndată și gelatul,
 «Și acum le tale capul!»
 Tēnērū Balșiū și fricosū tare,
 Îlă prinse cutremurū mare,
 Nicī mai putu șē grătēscă,
 Nicī din locū sē se urnēscă.
 Atuncī beful aū rēspunșu,
 Fiindū fōrte măniosū :
 «Tu nu estī de armășie,
 «Fiindū slabū tare la fire!»
 Și 'ndată 'l-aū datū afară,
 Făcēndu'lū de rea ocară!
 Decl, nu merse Balșiū a casă
 Ca vorba sē nu mai lēsă;
 Căci fu opritū de Dōmnie,
 Ca cu unū chipū de urgie.
 Și dīse: «chīamașī pre condicarul,»
 Precum din vechiū uricarul,
 Și 'ndată ce'î poroncesce :
 «Numai de câtū te gătesce,
 «Și dreptū la temniță mergi,
 «Și din cei închișī alegi
 «Pre unū Pavelū. Căpitanul
 «Căruța 'î dīcū Soroceanul!»
 Dīce'î: «vino după mine
 «Ieașī și sabiea cu tine!»
 Pavelū nevrēndū sē 'nșelēgă,
 Nicī de cum nu vrea sē mērgă,
 Dīcēndū: «Nu suntū gelatū de boșeri,
 «Ce suntū gīamgașū de mușeri!»
 Indată 'lă scōte din butucī,
 Dāndu'î câte-va măclucī,
 Cu măcluca armășēscă,
 Avēndū poroncă Dōmnēscă.
 Îi dede ș'o sfertă de holircă

Ca să nu'î fie de frică,
 Făcându'î mai sumețu
 Și la sânge îndrăsnețu.
 Țră decă merse 'n bască,
 Vrură să'î mărturisescă.
 Țră cum staă cei gătiți,
 Cei de mörte hotărți.
 N'ău nici în gōndū nici în scire
 De-acea grabnică peire.
 Vēdēndū că condicaru vine,
 Cunoscuse că nu'î bine.
 Așa pe la mēdū de nōpte
 Intrāndū în prepusū de mörte,
 Țtă și duhovnicul
 Țiindū molitfelnicul,
 Și patrafiru 'ntr'o mână.
 Acolo 'n bască se 'nchină
 Pe rōnduēla popescă,
 Vrēndū ca să'î mărturisescă;
 Țr' decă'î mărturisise
 Dupē lege 'î și grijise.
 Intră dēră și gelatul,
 Și dupē dēnsul și altul,
 Ca mâinele să le lege.
 Atuncea Deliormanū
 Se închină lui Bogdanū
 Cu sabia golă a-mână
 Și Spatarul Cuza se 'nchină.
 Țr' ticălosul Bogdanū,
 Către acelū Deliormanū
 Suspināndū cu lacrimī, dīse :
 «Dēr' acēsta ce mē-agīunse ?
 «Veniți prīetenī și vecinī,
 «De vē luași iertăciunī;
 «Vinū și tu a mea soție,
 «Care'mī ești cu cununie.
 «Veniți și voi copilași,
 «Dragi talcăi cuconași.
 «Veniți și voi, ale mele surorī,
 «De vedeși cum eū morū !
 «Sērăcīi copiii mei,
 «Cum rēmānū ca vai de ei !
 «Prē iubita mea soție,
 «Cu ce 'n lume să se fie ?
 «Cu o rea ticăloșie,

«Cu cernita vėduvie,
 «Cu plंसurĩ nepărăsite,
 «Cu lacrimĩ neconenite.
 «O! prea mincinósă lume,
 «Vrednică de acestũ nume;
 «O! lume prea ticălosă,
 «Cum mă desparĩ de-a mea casă;
 «O! lume amăgitore,
 «Și de grabă peritore;
 «O! lume vremelnică
 «Viేశă netemelnică!
 «Acum eũ capul meũ plecũ,
 «La lumea cea de vėcũ,
 «Și pe dreptă gũdecată
 «Astă-đĩ iaũ căđuta plată;
 «Căci dupė a mea rea fire,
 «Amũ căđutũ la respălire;
 «Căci cũ cuvėntul rėũ m'amũ pusũ
 «Improtiva celui unsũ.
 «Pre Domnul meũ amũ pĩritũ,
 «Care'ĩ lucru mai urĩtũ.
 «Greșit'amũ đer' ca unũ omũ,
 «Pismuindũ pre capũ de Domnũ,
 «Făcuiũ vėrsare de sãnge;
 «O! cum acum nu voiũ plãnge!
 «Voiũ plãnge și voiũ striga,
 «Pre Dumneđeũ voiũ ruga,
 «Pre celũ puternicũ și tare,
 «Ca sė mi se dea ertare,
 «Deplinũ ertare sė ieũ,
 «Acum prin sãngele meũ.
 «O! prea dreptũ gũdecătorũ,
 «Fie'mĩ acum scutitorũ,
 «Și'mĩ Iea đer' sufletul meũ,
 «Prin pedėpsa care ieũ!
 «O! ce înălțime 'nalțã,
 «Cum căđuitũ eũ de o datã!
 «Fiindũ Bogdanũ, și 'nvėșatũ,
 «Cum pe Dumneđeũ amũ uĩtatũ!»
 Acestea đicėndũ sãracul,
 Ișĩ plėcă ĩndatã capul,
 Și đise către gelatũ:
 «Fă-đĩ poronca ce-aĩ luatũ!»
 Atuncĩ Pavel Căpitanũ
 Aũ rėspunsũ către Bogdanũ:

«Poronca ce amă luată,
 «Numai de câtă voiți s'o faceți,
 «Măcar că și eu suntă vinovată,
 «Ca să iați acestă păcată!»
 Atuncea Cuza ați sărită;
 Și la luptă s'ați gătită,
 Puindă pricină peste fire,
 Ca să scape de peire.
 Dér' cum putu ca să scape,
 Fiindă gelatul aprópe;
 Și puindă mâna gelatul
 Antéiă lui i-ați tăiată capul.
 Și-așa sângele 'i sărea
 Și trupul i se bătea.
 Atuncea vedéndă Bogdană,
 Indat'ați strigată «amană!»
 Dîcéndă: «Mă rogă bașă-căpitane,
 «Dóră nu mi'i necăji fôr' de cale,
 «Ce de-o dată s'emi iați căduta plată.»
 Atuncea 'ndată mânele i-ați legată,
 Coborîndu'lă gîosă din pată,
 Și de o dată gelatul
 I-ați tăiată și lui capul;
 Făcéndă multă voie bună,
 Că i-ați vedută puși la mână.
 Și 'ndată de străle i-ați desbrăcată,
 Nici cămeșele nu le-ați lăsată!
 Și luândă trupurile góle,
 Fôr' de capetele séle,
 La Sfeti-Nicolai,
 Ducându-le góle,
 De-grabă, le-ați îngropată,
 Ca nime să nu simte.
 Ér' capetele le-ați pusă în Pórta Domnăscă.
 Totă norodul să le privăscă,
 Să vedă cei ce pre Domnă pîrescă,
 Cum de grabă se vedescă,
 Și își iați căduta plată,
 Dupe a loră rea faptă!
 Nici înălțimea
 Nu este fôră pogorîre!
 Înălțatul în vécă multă,
 Coborîtul într'ună minută.
 Din bogățiea cea mare,
 Vedă acum ce parte are!

Ce-ău strînsă din copilărie,
Acum o fată la mirie!
O! ce lume mincinosă,
Cum s'ău despărțit de-a lui casă;
Și totă casa lui cea cinstită,
Aă rămasă la o nimică!
Și așa s'ău sêvêșit,̃
Bogdană celă invêșat și multă vestit!

CONDICA

CE ARE INTRU SINE

OBICEIURI VECHI ȘI NOI

A

PREA ÎNALȚĂȚILORU DOMNI

CARE S'AŪ FĂCUTŪ DIN PORONCA

Prea înălțatului, luminatului și iubitorului de Hristosŭ Domnu-
lui meŭ și oblăduitorului a tŭtă Moldova,

IO GRIGORIE IŌN V.V.

Care s'aŭ alcătuitŭ și s'aŭ scrisŭ de mine prea plecată slugă

GHEORGAKI, ALU DUOILEA LOGOFĚTŪ,

aici în orașul Iașului, la anii 1762 Noemvrie 5.

Çeremonia Domniei nouă, cândü vine Domnul în scaunü cu ce politică și rönduélă se cinstesce.

Domnul după ce ıea Domniea la Țarigrädü, ındată avëndü gata pre unul din ómenii sėi, și cu călėrașii carii se ıntemplă acolo, în menzilü vinü la Moldova, cu zaptü fermanü și cu cărțile Domnului, la Caımacamii pre cari ıi orönduiesce Domnul. Decı boierii Caımacamii, deosebitü de alte trebı și purtări de grijă ce aü din poronca Domnului, gätescü rėdvane, carėtă și carė pentru agărlicü, și le trămitü la Țarigrädü, cu tóte cele trebuincıose; și mai ınainte pėnė a nu sosi Domnul la Galați, fiesce-carele din boierii țerii (afară de Caımacamii), s'aü silitü ca să ıesă ıntu ıntėmpinarea Domnului la Galați, asceptându-lü la vadul Dunării, de astă parte, unde și saıvantul este ıntinsü pre malul Dunării. Și cândü ıesė Domnul din ghecitü, staü boierii la rönduela lorü de ıi facü alaiü; și mergėndü Domnul la saıvantü, mergü toți boierii pe rönduelă de ıi sėrută mânia și póla, și lüngă Domnü stă unü boierü care este mai cunoscutü Domnului, și arėtă pe fiesce-care din boierii cine este și ce boierie aü avutü. Și de acoloa ındată se rėdică Domnul de merge la tėrgul Galașilorü, la gazda ce este rönduită și gätită, petrecėndü-lü și boierii. După ce ıntre Domnul în casă, mergü boierii toți în lăuntru, și le dıce Domnul de ședü dându-le și café; pe urmă, eșindü boierii de la Domnü, mergü pe la gazdele lorü.

A doua dı mergü boierii de se ınechină Domnului, și după café se face și divanü de judecări norodului. Unii din Domni aü făcutü și mėsă boierilorü, (dėră nu toți); apoi de la Galați și pėnė la Iași, la tóte conacele, face Domnul divanü, dându-le Domnul tuturorü mângătere ca aceea că vorü avea toți o dreptate.

Pe cei mai aleși boierii ıi ıea Domnul și în carėtă, ıntro dı pe unul, ıntro altă dı pe altul, ıntrebându ıi de starea țerii, și cu ce chipü se potü chivernisi și se potü rėdica trebuințele. Sosindü Domnul la Șanta, unde de orașul Iașilorü este cale de douė cėsuri, acolo este saıvantul Domnului ıntinsü, și Domnul, după ce se schimbă în straie, și se grijesce după rönduela Domniei, (findü că acoloa ılı ıntėpină și alaiul celü gätitü din partea Hatmanului, a Agăi și altorü rufeturii); unii din boierii ıntėpină pe Domnü și la Șanta, și de acoloa vine Domnul cu totü alaiul. Obiceul vechiü aü fostü de aü asceptatü boierii Caımacamii pre Domnul în meidėnul ce este din gıosü de föntána Papei, și acoloa fiindü saıvantul ıntinsü, descăleca Domnul și mergeaü Caımacamii de se adunaü cu Domnul, ıntreună și cu cei-alți boierii ce nu puteaü merge la Galați, și după ce ședea tótă boierimea la rönduela sa, la fiesce-care se da café. Ɖră de la o vreme ıncóce s'aü obicınuitü a descăleca Domniü dreptü la mőnastire la Galata.

A doua dı se face gătire de totü alaiul, asceptändü pre Domnü tótă boierimea la pórtă mőnastirei, cu totü alaiul sėü.

Domnul, după altă podóbă de îmbrăcăminte ce pune asupra sa, se îmbracă și cu haïna cea Impăratăscă ce se chiamă Cabaniță, și pune Cuca în cap, și din-a-stînga Domnului, alătura, mergea Skemni-Agasi, ce este rînduit de Impărație pentru aședarea Domnului la scaun; din-a-drépta, pîntre paicii Domnului, mergu și alți ómeni Impăratăscî, aprópe de Domn, fiesce-caré pe rînduála sa, cum și toți boierii, cei mari și cei mici, mergu înaintea Domnului înșirați pe rînduála lor și după isvodú ce se face cu pecetea Domnului. Și viindú Domnul încetú-încetú, intră în orașul Iașului pe la Vamă, și descălecă ántéiú la biserica sfântului Ierarhú Nicolai; érá Skemni-Agasi merge și descălecă dreptú la curtea Domnăscă, și intrándú în spătărie ascéptă pre Domn. Inse pêne a veni Domnul la sfântul Nicolai, Mitropolitul țerei, cu Episcopii, cu alți Arhieréi și cu toți Egumenii mónastirilorú Iașului, mai 'nainte se află în biserică, fiindú Mitropolitul îmbrăcatú în tóte vestmēntele arhieresci și cu mitra în cap, érá Episcopii îmbrăcați în mantii, și cu cārjele a-mănă.

Domnul, descălecándú la scara bisericii, mai înainte se află Mitropolitul, cu Episcopii, cu ceilalți Arhieréi și cu Egumenii la ușa bisericii, preotul cu sfânta Evanghelie, diaconii îmbrăcați în stihare cu cădelnițele a-mănă și citeții cu lumini aprinse în două sfesnice; și după ce se suie Domnul pe o scară séú două, se scobórá și Mitropolitul ca două-trei scări, și luándú din mână preotului în mână sa sfânta Evanghelie, o dá Domnului de o sărută, și celú ce este protopsaltis îndată începe a cânta Axion. Și agiungéndú Domnul în mijlocul bisericii, își íea cuca din cap, și se închină către Icóna mēntuitorului Hristos, și o sărută, asemenea și către Icóna Precistii și a prošchinitarului. Și apoi stándú în mijlocú între cele două sfesnice, din-a-drépta ílú íea Episcopul de Romanú și din-a-stînga Episcopul de Rădăuți, și ílú ducú pe ușa cea Impăratăscă în sfântul Altarú, și fiindú'lú, unul de o parte și altul de alta, încungiurá sfântul Pristolú, cântándú «Isaia horeve,» érá pe limba Románăscă, (Isaia dănțuesce,) și stándú Mitropolitulú în dvera cea mare, și Episcopii aducéndú pe Domn și ingenunchindu'lú înaintea sfântului Pristolú, Domnul încă plecándú'si capul, și Mitropolitul puindú omoforul asupra creștetului Domnului, cetesce molitfa cea orînduită de încoronare, puindú asupra capului Domnului și ipogonation, ce se chiamă «nebederniță.» După sévêrșirea molitfei, ílú și miruiesce, și sărutándú Domnul mână Mitropolitului, Mitropolitul încă sărută creștetul Domnului din partea dăuțului, și stándú pre Domn, și d. Mitropolitul, și puindú otputul, cântă din strana sa, merge se închină în mijlocul biserice, și eșindú afară din biserică, și încălecándú, își pune éráși cuca în cap, și cu totú alaíul merge de intră în curtea Domnăscă. Și descălecándú la scara cea mare, merge în Divanul celú micú, unde suntú gătite de Vătavul de aprođi două scaune; a Dom-

nului din stînga, și a lui Skemni-Agasi din dreapta; și beizadelele Domnului, cu Mitropolitul, cu Episcopii, cu alți Arhieri și cu boierii, stau toți în picioare și se închină Domnului. Și Domnul stă în picioare drept Domnescul său scaun, și din sînul său scote hatîșeriful celu Impărătescu, și desfăcîndu-l, și sărutîndu-l, și puindu-l la fruntea sa, îl dă în mîna lui Divanü-Efendi, și Divan-Efendi asemenea sărutîndu-l începe a-lu ceti în veliglasü. După sfîrșitul hatîșerifului, îndată se face slobozire din toate tunurile, și începe și mchterhaneoa cea Impărătescă. După aceea Domnul șede în scaunul său, apoi Divanü-Efendi încă îmbracă pre Skemni-Agasi cu blană de samurü din partea Domnului; și după ce-lu îmbracă, șede și el în scaun. Și apoi vel Vist, citește tilcucla hatîșerifului Impărătescu, ce este scosü pe limba țerei; și apoi vel Post, îmbracă pe Divanü-Efendi și pe vel Vist cu blanele cele rînduite; și apoi vel Vist îmbracă pe toți ómenii cei Impărătesci, cum și pe ómenii lui Skemni-Agasi: pe unii cu blane, pe alții cu caftane, pe alții cu capoturi și pe alții cu benișuri de postavü, pe fiesce-care după cinstea sa. După acésta mergü Beizadelele, apoi Mitropolitul, Arhieri, Episcopii și toți boierii de sărută mîna Domnului, (însă boierii și haîna cea Impărătescă.) Deci rîdicîndu-se Domnul și cu Skemni-Agasi din scaunele lorü, mergü în Spătărie și béu café, și apoi îmbracă Domnul pe Caîmacami cu caftane, mulțămindu-le de slujbă. Éra la unii Domni aü îmbrăcatü pe Caîmacami și cu blane.

Obiceul celü mai vechiu aü fostü, că Domniü dé la Țarigradü, după ce luau Domniea, prindeau căruțe cu chirie deși aduceau agărlicul lorü, și Domniü veneau călări pînă la Dunăre, încă unii din Domni aü venitü și în menzilü.

Domnul, după ce se aședă la Domnie, a treea di aü fostü vechiu obiceiü să se dee și boieriile, dera de la unii Domni încóce, pînă a se lámuri orînduála boierilorü, se face întărdiere și pînă la o săptămână, și rînduála cinstei boierilorü așa s'aü urmatü obiceiul, cum aréta în glosü :

Vel Logofëtü, vel Vornicü de țera de glosü, vel Vornicü de țera de susü, Pircălabul de Hotinü, Pircălabul de Némțü, Pircălabul de Cetatea-Nouă, Pircălabul de Sucévă (Hatmanul, ce se scrie la titulușul lui și Pircălabü Suceviü, fiindü că și Vornicia Suceviü este în séma Hatmanului; éra în vechile vremi, Hatmanü nu era, ci în locul Hatmanului era o boierie ce se numia vel Portarü de Sucévă), vel Postelnicü, vel Spătarü, vel Banü. Însă acéstă boierie a Băniei în vechile vremi n'aü fostü, și nu de multü s'aü adaosü și acéstă boierie, făcîndu-i-se și venitü unü banü de drobul de sare de la ocna. După vel Banü, vel Paharnicü, vel Vist, vel Stolnicü și vel Comisü. Și fiesce-care boierie se păzea și se cinstea la rînduála sa; éra de la o vreme (care de multe ori s'aü și întemplatü) de s'aü făcutü din Vornici mari Hatmani, încă și Visternici, fiindü aceste boierii mai cu venitü, și din Hatmani și Spătari s'aü făcutü Visternici, și li s'aü datü de către Domnü a li se păzi rînduála la cinstea boierilorü celorü mai de susü. S'aü întemplatü aicea la Moldova de s'aü făcutü, (însă numai la Domniea lui Grigorie Vodă Ghica) și din Beizadelele, din fiii lui Antiohie Vodă: Ión și Constantinü, celü mai mare, Ión, s'aü făcutü Banü, și celü mai micü, Constantinü, s'aü făcutü vel Comisü, dera cu tocméla ca acésta d'inaintea Domnului, măcar că suntü Beizadele, dera săși păzescă

rîndul boierilor, și cândă voră lipsi din boierie, îmbrăcându-se cu blane, se li se dea érašî cîntea cea de mai nainte ca unor Beizedele; și câtă aă fostă în boierie așa 'și-aă păzită rîndul, încă Beizadé Ión aă fostă și Ispravnică Bacăului câtă-va vreme. După vel Comisă, vel Medelniceră, vel Cluceră, vel Serdară, vel Sulgeră, vel Căminară, vel Jicniceră, vel Pitară, vel Șetrară, vel Armașă, vtori Logofetă, vel Ușeră, vel Agă. Inse pêne la Grigorie Vodă în Domniea a doua, Aga purta baltagă, și cîntea i se păzia la acéstă rînduélă; érá atuncea, Grigorie Vodă, cu testamentă, care s'aă cetită în Spătărie rînduélă Agăi, aă suită Agiea după vel Comisă, dăndu'î Domnul cu mîna lui semnă se pórte topuză, adică buzdugană, și de atuncea s'aă numită și vel Agă. După Agă, vel Gramatică, vel Camărașă; vel Vameșă, apoi v. Post, g. Logof, v. Spat., v. Pah., v. Vist., v. Stol., v. Com., v. Med., v. Cluc., v. Sulgeră, v. Jicniceră, v. Pit., v. Șăt., v. Armașă, v. Ușeră. Și ală treilea boierii asemenea urméză, după cînte, velișiloră boierii, și ală doilea; și după g. Vister., Logofetul de Visterie care de la Domniea lui Constantină Vodă Maurocordată s'aă obicinuită a se îmbrăca cu caftană, după rînduélă țerii Romănesci. Logofetul de taină, adică Cămărașul de izvode, carele în vechile vremi aă avută și odae osebită în curte, de se numia cămara de taină, la care cămară scieaă și uricarii, și diecii de divană, cari s'aă numită dieci de cămară, fiindă rufetul lui vel Logofetă, avëndă zapciă pe g. Logof., érá acmu, de la o vreme, le țică dieci de divană.

Alte boierii a curții cari aă osebită rînduială.

Vornicul Dómnei, Cupariul, care și acesta, de la Domniea lui Constantină Vodă Mavrocordată, i s'aă dată cînte de vel Cupară; după vel Cupară, Vătavul de Păhănicei, Vătavul de Stolnicei, Vătavul de Aprođi. Care în vechile vremi, eraă duoi Vătavi de Aprođi, unul se numia Vătavă de Aprođi de tîrgă și altul Vătavă de Aprođi de curte. Și acéstă bréslă a Aprođiei, la Domniă cei vechi pêne la Radul Vodă, s'aă păzită rînduiala cîntei loră, încă și la alți Domni mai încóce, că aă fostă fórte cînstiți Aprođii, și âmbლაუ cu șarvanale, și la boierii cei mai de cînte Aprođii âmbლაუ cu poroncile Domnesci; și cândă mergea la casa boieriloră, ori în ce cînte de boierie era acelu boieră, eșia înainte lui și'lă priimă cu șlicul a-mână, și băgându'lă în casă, stăndă boierul în piclóre și cu aprodul, îi da poronca Domnescă, și punea pe aprodă de ședea, și apoi ședea boierul. Și Aprođii aceia încă se făceaă din ómeni de cînte, cum și din némul celă cîstită ală Cantacuziniloră, celă d'ântéiă a nume ce aă venită în Moldova, întéiă aprodă aă fostă, și pe urmă s'aă cîstită cu alte boierii, agiungëndă pêne la starea cea mai de cînte a boieriloră. Érá de la o vreme în cóce, acéstă bréslă s'aă fostă micșurată, încăpëndă acmu la acéstă bréslă din ómeni proști. După Vătavul de aprođi, vel Cafigiul, Credincerul, v. Cămărașă, Vătavă de copii, Divictarul, care mai 'nainte vreme acéstă boierie n'aă fostă, făcëndu-se de la Grigorie Vodă; asemenea și Mehtupciul, carele se chiamă și Kiesadară, Cibucciul, Icí-cłohodară, Becerul, Pivnicerul, Satără-bașă și Bașă-cłohodară.

Partea slujitorască ce rânduélă are.

Vel Căpitanu de Iași, vel Căpitanu de Codru, vel Căpitanu de Coțmanu, vel Căpitanu de Soroca, vel Căpitanu de Tecuci, vel Căpitanu de Ropcea, vel Căpitanu de Dorohoiu, vel Căpitanu de Covurlui, Porușnicul hătmănescu, Căpitanul de dărăbani, Polcovnicul, Bașu-bulucbașu de curte, Buluc-bașu alu doilea, Căpitanul de drăgani, Sotnicul de căzaci, Bașu-bulucbașu hătmănescu, Bașu-bulucbașu agiescu, Căpitanul despre Dómna, carele au avutu stégü de călărași de au purtatü trebile Dómnei.

Çeremonia ce se face la mucarelü.

Dupë ce vine cu căftanul unul din boierii cei mai aleși ai Țarigradului, conăcesce la mōnăstire la Galata, și a doua di singurü Domnul cu tōtă boierimea și cu totü alaful de slujitorime, încă și Turcii negușitori carii se află în Iași, și partea negușitorască de Crestini, și tōte alte rufeturi, ce suntü în sēma Agăi de le rōnduesce, și așa merge Domnul înaintea caftanului: înaintea Domnului Beizedelele, fiindü tōtă partea boierască împodobiți cu cele mai bune strae; și tōtă boierimea mari și mici, atâtü cei cu boierii, câtü și cei föră boierii, pe rōnduēla izvodului ce se face cu pecetea Domnului, suntü orōnduiți de mergü, câte doi câte trei în șirégü, câți boieri vorü fi pe unü nume de boierie, și înaintea tuturorü, Hatmanul și cu Aga, cu alaful pe obiceiü. Și descălecându Domnul la cerdacul lui Mihaiü Vodă, merge sub salvantü, și rōnduesce Domnul pe o sēmă din boieri și din zapcii de mergü la mōnăstire la Galata, carii apoi vinü înainte pe rōnduēlá făcēndü cinstea cea cădütă caftanului Impērătescü; și cândü este aprōpe sē sosēscă la cerdacü, căftanul, sē pornesce și Domnul de la salvantü cu doi sēu trei pași, întēpinându căftanul. Decü boierul ce aduce caftanul și blana cea de samurü ce i se trāmitü Domnului de către Impērăție, le ține pre brașile sēle, și Domnul luându äntēiü hatișeriful celü Impērătescü, sărutēndü'lü, ilü pune la capü, și apoi ilü pune la sēnü, și totü acolea, îmbrăcându și blana, îndatä încalecă și se pornesce cu totü alaful pe orōnduēlá, începēndü și mehterhanēoa, ducēndü același boierü caftanul pe brașile sēle înaintea Domnului. Si viindü Domnul pe la vamă, se face sunare de tōte clopotele, și inträndü în curtea Domnască, descălecă la scara cea mare. Acolo fiindü scōse și tușurile, se taie și doi berbeci sub tușuri, ca pentru unü semnü de biruință, (care acēstä tălare a berbecilorü sē face și la venirea Domniei nouă). Decü inträndü Domnul în Divanul celü micü, unde și Beizedelele sē află cu Mitropolitul, cu alți Arbierei și cu tōtă boierimea, și ständü Domnul în piciorē lüngă scaunü, scōte din sēnul sēu hatișeriful celü Impērătescü, și dupē sărutare, puindu'lü și la capü ilü dä în mână lui Divanü-Efendi, carele sărutändü'lü și elü ilü cetesce în veliglasü. Dupē cetirea hatișerifului, îndatä Divanü-Efendi lea caftanul din brașile boierului și merge către Domnü, și Domnul sărutändü'lü, îmbracă caftanul, și slobođindü tōte tunurile, sē face șanlıcü cu mehterhanē și cu tōtă rōnduēlá; și Domnul șăđēndü în scaunü, vel Vist. cetesce tălcuēla hatișerifului pe Romānie. Dupē acēsta, vel Post. îmbracă äntēiü pe Divanü-Efendi, și pe boierul ce au adusü caftanul, cum și pe vel

Vist., cu blanile ce sunt orînduite de Domnă; și Beizedelele mergîndu, sărută mâna Domnului; apoi Mitropolitul sărutîndu creștetul Domnului, Domnul îi sărută mâna, și mergîndu totă boierimea sărută mâna și póla Domnului. După sărutarea mânei, vel Vist, încă îmbracă pe ómenii boierului ce aduce caftanul, câte cu o haină ce este rînduită de Domnă, pe fiesce-carele după cinstea sa; și cu acestú chipú se sfêrșescú eremoniile caftanului de mucarelă.

De vreme ce amú arêtatú mai susú cbiceie vechi și noii, cum și eremoniile ce s'au cbicinuitú de la Domnii vechi și pênê acum, cu cuviință amú găsítú a scrie și acestú lucru, care n'au fostú obicinuitú nici s'au întemplatú la vre o Domnie a vremilorú trecute.

Adecă unú părinte Domnă se așede pe unú fiú alú său în scaunul părintescú a Domniei, care la anul 1761 luna lui Iunie în 7 zile, gioi, după trei ani a Domniei lui Ión Teodorú Vodă, lucrarea Dumneșcescii Pronii au adaosú o întemplanre ca acêsta, că însuși prea puternicul Impêratú, Sultanú Mustafa, din năstavú Dumneșescú, vrîndú se mîngâe bêtrânețele bêtrânului Ión Vodă pentru slujbele séle, au poroncítú de s'au datú Domniea Moldovei fiului său celui mai mare, Grigorie Vodă. Și după vestirea ce i-au venitú, însuși bêtrânul Ión Vodă, cu mânele séle luândú de mână pre fiul său și dându'í părintésca blagoslovenie, 'l-au aședatú în Domnescul și părintescul său scaunú, mergîndú Mitropolitul de 'l-au sărutatú pe creștetú, și toți boierii pe rînduélă și pe obiceiú i-au sărutatú mâna, făcîndu-se și șanlicú de bucurie cu slobođirea a tuturorú tunurilorú, cu totă rînduélă.

Éră la... ale acestei luni au venitú Alecsandru Muruzú, ginerile lui Nicolai Sució, biv vel Post și Baș-kapichehalé, cu zaptú fermanú, carele în đioa ce s'au adunatú cu Domnul Grigorie Vodă, în locú de mulțămire 'l-au îmbrăcatú Domnul cu contêșú cu samurú, făcîndu'lu și cãmêrașú mare.

Deci fórá zăbavă vreme au venitú și omú impêrătescú, Savica Spahilarú Agasi, Ahmetú-Beiú, omú de cinste între Meghistanii impêrătesci ai Porții, i-au adusú sangeacú, caftanú, cucă, tufurí și calú impêrătescú cu tacímul lui ce se numesce tablabașú, cum și alte rînduele tóte a unui Domnii nuoe; pe care Agă Domnul 'l-au conăcítú la casele de la Frumósa. Și Domnul Grigorie Vodă, cu iubitú fratele său Alecsandru Beizadé, și cu totă boierimea și slujitori-me, și alte rufeturí, după cum s'au arêtatú mai susú, că este obicinuitú a merge unú Domnă înaintea caftanului, au eșítú cu totú alaiul, pe rînduélă, mergîndú la Frumósa, (insé fórá mehterhané). Și cândú au fostú sub saivantul Domnului, ce era întinsú aprópe de pórtă caselorú de la Frumósa, boierimea tótă au stătatú giosú la saivantú pe rînduélă, făcîndú alaiú; și Domnul Grigorie Vodă, cu vel Post, cu vel Comisú, călêri, și boierii cei de alai pe giosú înaintea Domnului, au totú mersú către întemplanarea Agăi impêrătescú cälare; care și Aga încălecîndú, au purcesú către întemplanarea Domnului. Și întîlnindu-se amênduoi, au purcesú către saivantú, viindú Spahilarú Agasi, din-a-drépta Domnului; și înaintea Domnului și a Agăi impêrătescú, se aducea de haznatarul și de alți ómeni a lui, semnile ale Domniei noue, cari s'au a-

rătătu mai sus. Deci descălecându Domnul și Spahilaru Agasi la saivantu, a-colea s'au cetitu și hatiseriful impărătescu, și mehtupul Vezirulu; și după cetirea acestora, Spahilaru Agasi îndată au îmbrăcatu pe Domnul Grigorie Vodă cu cabanița cu samuru, și peste cabanița, cu caftanul, și puindu'și și cuca în capu, i-au făcutu sangecu și tuurile teslimu; și Domnul închinându-se sangeculu, cu o shimă de smerenie, și sărutându'lă, cu mulțamita au făcutu orație prea puterniculu impărătu, care pe limba turcescă se numesce Dovva. După acēsta puindu-se sangecu și tuurile la rōnduēla cea obicnuită, îndată au încălecatu și Domnul și Spahilaru Agasi, (însē Spahilaru Agasi din-a-stānga Domnulu), și totu alaiul tocmindu-se pe rōnduēlă, au purcesu, și viindū pe calea cea obicnuită pe la vamă, sosindū dreptu biserica Sfântulu Ierarhū Nicolai. Spahilaru Agasi au intratū în curte, și în Divanul celū micū s'au întēmpinatū cu bētrānul Iōn Vodă, la ușa Spătāriei; și intrāndū în Spătārie, au șeđutū amēnduoī în vorovă, fiindū cunoscuți și vechi prietenī încă din terzi-mānie. Eră Domnul Grigorie Vodă, au intratū în biserica Sfântulu Nicolae, unde ilū ascepta Kir Gavriil Mitropolitul țērii, cu alți Arhieri, cu Episcopii și cu Egumenii sfāntelorū mōnastiri din Iași; i s'au cetitu molifta făcēndu-se și tōte ęeremoniile încoronāției a Domniei nouē, care mai pre largū s'au arētātū înapoi. Și de la biserica viindū Domnul la curte, și intrāndū în Divanul celū micū, au stātutū în piciorē lūngă scaunul Domnescū, și Spahilaru Agasi în dreptul scaunulu celū gātise pentru sine, cum și tōtă boierimea stāndū la rōnduēla sa în piciorē, s'au cetitu hatiseriful impărătescu de Divanū-Efendi în veliglasū, și de vel Vist tīlcuēla hatiserifulu. După cetire șeđēndū Domnul în scaunul seū, îndată s'au făcutu șānlicū cu tunuri, cu mehterhanē, cu tōtă rōnduēla pe obiceiu. Indată Divanū-Efendi, din partea Domnulu, au îmbrăcatū pe Aga impărătescu cu blană de samuru, și vel Post pe Divanū-Efendi și pe vel Vist cu blanele cele rōnduite. Aga au mai adusū și douēspre-ęece caftane, cu care totū acolea, în Divanul cel micū, au îmbrăcatū pe duoī-spre-ęece veliți boieri, apoi și pe toți omenii Agai impărătescu s'au îmbrăcatū pe uni cu blane, pe alți cu capoturi, pe fiesce-care după ciștea sa, înaintea Domnulu, cu māna lu vel Vist. De acolea, din Divanul micū, rēdicāndu-se Domnul cu Aga celū impărătescu, au mersū în Spătārie la cafē; după cafē, eșindū de la Domnū, Spahilaru Agasi cu mare alaiū și cu mehterhanē, au mersū la gazda cea gātita pentru dēnsul la casele Sturzei Logofētū. Intr'acestū chipū au luatū sfērșitū orōnduelele ęeremoniilorū a Domniei lu Grigorie Vodă, fiul lu Iōn Vodă bētrānul.

Bētrānulu Iōn Vodă, i s'au făcutu și hatirul acesta de către stāpēnū, lāsāndu'lū încă șēse-ęeci de ęile de au remasū aicea la odihna sa, ca sē însore pe fiul seū Domnul celū nouū Grigorie Vodă, carele era logoditū cu fiica lu Beizadē Alecsandru, fiul lu Nicolae Vodă Mavrocordatū, aducēndu-se și pe Dōmna sa de-la Țarigradū de Neculaki Suțul biv vel Post, Baș-Capi-kihaiē, și de altū boierū vechiū alū casii, Manole vel Clucerū, cu cinstea sa. Insuși bētrānul Iōn Vodă, cu Dōmna sa Ralița, i-au cununatū cu mare bucurie și pohfală; și după sēvērșirea nunții, ce s'au făcutu cu tōte ęeremoniile ca o nuntă Domnescă, s'au pornitū și Iōn Vodă, cu Dōmna sa, către Țarigradū.

Obiceiul ceremoniilor ce se fac în ziua de agiunul Nascerii Domnului Hristos.

Cel ce este Logofetă al treilea, de cu seară ia răspunsul de la Domn, la câte césuri va să iasă la biserică cea mare după pörtă, la Césuri și la Liturghie; și după răspunsul ce ia, îndată face înscințare cu fuștașii Mitropolitului țerei, Episcopilor și tuturilor boierilor celor mari, și al doilea, ca să vie la biserică la atâtea césuri, că va să iasă Domnul; cari toți după poroncă la vremea însemnată se află la biserică așteptându pre Domn.

Încă Episcopul de Roman șede în partea Mitropolitului din-a-dreapta, érá Episcopul de Rădăuți, cu Episcopul de Huși, ședă la stranile din-a-stînga, și de se mai întemplă și alți Arhieri, ședă la orînduála lor, la stranele unde i rînduesce Mitropolitul. Și de se întemplă aice și vre un Patriarh, atuncea Mitropolitul țerei dă scaunul său Patriarhului, și Mitropolitul șede în strana cea din sus ce este împotriva scaunului Mitropolitului.

Boierii cei mari pênă la vel Comis, cari sunt cu boierii, ședă la rînduála lor, și de va vrea Domnul să dea rînduála să mai cinstescă pe vre unul din boieri, șede și acela unde rînduesce Domnul; érá cei alți boieri mazili, fiesce-care după rînduála sa, ședă mai giosu pin stranile bisericei cele din sus. Érá vel Vist, are obiceiuită ședere în strana dreapta de către scaunul Mitropolitului, érá vel Post cu vel Cămăraș și cu vel Gramatic, și alți boierinași a curții, ședă la stranile ce sunt aproape de strana Domnului din-a-dreapta. Vel Cluceru, v. Logofetă, v. Vist și g. Logofetă, ședă la obiceiuite stranile lor din-a-stînga boierilor celor mari.

Domnul, după poronca ce a dat, dimineța iese din-lăuntru de la casa ce se chiamă Mabe, și vine în Spătărie, și șede în Domnescul scaun; și vrîndu ca să iasă la biserică, acel ce este v. Spătaru, încinge sabia cea împărătescă peste umăr și ia busduganul în mîna dreapta, fiindu rînduemat pe umărul său, și cel ce este Visteru mare, fiindu în mîna sa cuca, o pune în capul lui v. Spătaru. Apoi sculându-se Domnul din scaun cu totă parataxis, adică orînduála boierimei sale, cei ce au semnele lor, cari se chiamă și zapcii, merg la biserică, mergîndu înaintea Domnului: vel Post, înaintea lui v. Post, apoi g. Post cu alți Postelnice înaintea; înaintea acestora, vel Agă, vel Armașu, vel Ușeru, g. Logofetă, apoi Vătavul de Aprodi; înaintea acestora: Vătavul de Păhărnice, Vătavul de Stolnice, Căpit. de Dărăban, Polcovnicul, v. Armașu, v. Ușeru; g. Armașu, g. Ușeru, Izbașu de Divanu; înaintea Izbașei, Căușii cu cioianile lor a-mână, după rînduála. Érá Armășeii, Aprodi, Copii din casă cei mari și Călărașii de Tarigradu, staă la rînduála lor, unul lîngă altul, în Divanul cel mic, unii din-a-dreapta, alții din-a-stînga. Vornicii de pörtă, Bulucbașii curții, Bulucbașii Hătmănesci și Agiesci, staă pe rînduála lor, cu semnele a-mână, în Divanul cel mare din-a-dreapta. Căpit. de Arnăuți cu zapcii săi, și cu alți Arnăuți, după acestia staă Paicii cu satirbașu pe rînduála, și Ciohodarii cu Bașu Ciohodaru din-a-stînga cum merge Domnul la biserică, érá cum iese din-a-dreapta. Și pe la spatele acestor șcraguri de alaiu, staă fuștașii, cu dardele a-mână, pe amîndouă părțile, de la ușa Divanului celui mare până la ușa bi-

sericei. Pîntr'acestü alaiü merge Domnul la biserică, făcëndü toți plecăciune către Domnū, pe obiceiü, și cândü iese Domnul din biserică, asemenea se află la rînduēla lorü. După ce intră Domnul în biserică, aflându-se Mitropolitul, Episcopii și cu totă boierimea mai'nainte în biserică, fiesce-care ständü în picîore la rînduēla sa, și Mitropolitul îmbrăcatü în mantie, cu paterița a-mână, cum și Episcopii cu cărjile, (insē la sērbătorile cele mari, ēră la cele mai mici, cu hazdrane.) și boierii cei mari cu semnele lorü.

Domnul agiungëndü în miđilocul bisericei, ständü pe piētra cea din miđlocü, se închină către icóna Mēntuitorului Hristos, și către icóna Precistei, apoi către ușile cele Impērătesci, și întorcëndu-se către Mitropolitul și către boierii, cu ore-care shimă de smerenie către toți, se suie în strana Domnescă. Apoi Mitropolitul, cu Episcopii și cu tōră boierimea, făcëndü plecăciune către Domnū, se suie și ei pîn stranele lorü; și de are Domnul frați Beizadele, seü Beizadele, acestii vinü pe urma Domnului și mergü la stranile lorü cele obicînuite, ori din-a-drēpta ori din-a-stînga Domnului. Lîngă strana Domnului din-a-stînga, stă vel Post, cu v. Post, i g. Post și Postelniceii în rîndü, fiesce-carele cu semnile a-mână; din-apoia lui vel Post, stă v. Spat, cu semnile ce s'aü arētatü mai susü, șiindü în mîna stîngă gugimana Domnului, adecă șlicul celü de sobolü, cândü îlü rēdică din capü, pe care mână are v. Spat. și o năframă ce'i dicitü cecmea. Din-a-drēpta Domnului stă vel Camērașü, cu v. Camērașü, cu Vataful de copii, cu vel Cupariul și cu alți boierinași pe rînduēlă. În rîndul lui v. Spat. stă vel Agă, vel Armașü, vel Ușerü și alții cu semnile lorü a-mână; și din-apoia acestora, stău Satirii și Cîhodarii cu zapcii lorü pe rînduēlă. La sfînta Liturghie, cândü iese la vēhodul celü micü preotul și diaconul cu Evanghelia, o sărută Mitropolitul, apoi Domnul și frații Domnului, (de suntü) și apoi Beizadelele; asemenea și după cetire, ērăși se face sărutare Evangheliei. Vel Post, cu vel Camērașü, după ce stău puținü ore-ce în picîore lîngă strana Domnului, le dicitü Domnul de'și mergü la stranile lorü, și la vremea însemnată, adecă la cetirea Evangheliei, la «Heruvico,» vinü de stău lîngă Domnū; și după heruvico, ērăși mergü la stranilü lorü, și vinü la «Tatälü Nostru,» și svorändü, stău pēnē ce se isprăvesce Liturghia. La Pricēsna, după ce merge Mitropolitul de se închină la icône pe obicēlü, întorcëndu-se, blagoslovesce pre Domnū, pre Beizadele, pre boierii și pre celü-altü norodü, ständü gîosü lîngă strana sa; asemenea și Episcopii, și boierii, stău gîosü din stranile lorü. Decî coborëndu-se și Domnul din strana sa, merge în mijlocul bisericii, și se închină ca și Arhiereul; și de este praznicü impērătescü, seü altă sērbătōre, Mitropolitul seü altul din Arhierei, stă lîngă icóna Proskinitariului, de către vel Vist, și miruesce pre Domnū; și întorcëndu-se ca se mērgă către strana sa, face ore care shimă de smerenie către toți, și suindu-se în strană vel Vist, dă în blidü de ce lei care se chiamă «pomozanie mare;» ēră la sērbătorile cele mai mici, se dă de vel Vist trei zloți, după cum suntü legați în Visteria Domnescă; dēră de nu se întēmplă vel Vist la biserică, pomozania o dă ori v. Vist, ori Logofētul de Visterie.

De se va întēmpla sē fie și Dómna în biserică, după Domnū merge Dómna de se închină asemenea. și după Dómna Beizadelele totü pe o orînduēlă. ēră

cându se întemplă aicea vre unū Mitropolitū mare, din scaunile cele alese, a-decă engritos, musafirū, și este poftitū ca sē vie la biserica Domnescă, la tōte urmēzā dupē Mitropolitul țērii, și apoi Domnul, Dōmna și Beizadelele.

Dupē sēvērșirea Liturghiei, merge Domnul de ȳea anaforā din māna Mitropolitului; dupē Domnū, frașii Domnului și apoi Beizadelele; dupē suirea Domnului în strana sa și a Beizadelelorū, se suie și Mitropolitul. Atuncea cu cevași puțină vreme mai nainte, merge unū Yornicū de pōrtā la Cupārie și cu unū Pāharnicelū, și aducū cupa în biserică, viindū înaintea cupii Vornicul celū de Pōrtā, și ducēndū v. Pah. cupa la Mitropolitul āntēiū, o ȳea și o blagoslovesce, atingēndu'o și de buzele sēle și dāndu'o v. Pah., se plēcā și'ȳ sārutā māna, și apoi întorcēndu-se merge către Domnū, și stāndū d'înaintea stranei Domnesci, āntēiū v. Pah. ȳea credință, apoi întinde și Domnul māna la cupā, și atingēndū degetele sēle de o parte de pāne ce este în cupā, le atinge de buzele sēle. Dupē darea cupii, boierii făcēndū plecare către Domnū, sē suie pin stranile lorū, și de la vel Logofētū pēnē la g. Logofētū mergū toșii dupē rōnduēla boieriei lorū de se miruescū, și ȳēū și anaforā din māna Mitropolitului, închināndu-se toșii la Icóna Proskinitarului; ērā de este Duminicā, este obiceiū de mergū boierii pe la tōte icōnile. Dupē molifta colivei ce se cetesce de Mitropolitul, ori de altū Arhiereū, (cāndū nu este Mitropolitul), la sērbātorile cele alese, v. Logofētū rēdicā coliva și o duce āntēiū la Mitropolitul, la Domnū și la Beizadele, ērā în duminici și într'alte sērbātori o rēdicā g. Logofētū. Dērā în đioa Nascērii și în đioa Pascilorū, coliva o rēdicā vel Vist, ērā în đioa de sfti Gheorghe, pōrtā de grijā vel Clucerū de duce colivā unū mielū întregū la biserică, și întru acea đii totū vel Clucerū o și rēdicā. Cupa este obiceiū: la Crāciunū, la sfti Vasile, la Bobotēzā și la Pasci, o dā Mitropolitului și Domnului vel Paharnicū; ērā de nu se întemplā elū, o pōrtā v. Paharnicū, atātū în agiunuri cātū și într'aceste patru împērātesci praznice; ērā duminicile și în cele-alte sērbātori preste anū, cupa o pōrtā vel Cuparū; dērā de lipsesce Cuparul, o pōrtā Credincerul. Dupē sēvērșirea anaforei, vrēndū Domnul ca sē ȳesā din biserică sē mērgā în Spātārie, ȳesū āntēiū Episcopii înainte și dupē dēnșii Mitropolitul, și staū în rōndū cam spre ușa bisericii, ērā boierii staū giosū din stranele lorū toșii în rōndū și ei cu semnile a-mānā, și Domnul coborīndu-se din stranā și făcēndu'șii cruce, face óre-ce shimā de smerenie către boieri și către Mitropolitul, cândū agiunge dreptū dēnsul, și ȳese din biserică și merge în Spātārie. Inșē la cele patru praznice Impērātesci, cândū ȳese Domnul din biserică în Divanul celū micū, este obiceiū Capitanul de vēnētori, și cu cāșii-va vēnātori, staū în rōndū cu vēnatul lorū pusū de-a-rōndul giosū; vēnatul lorū este: cerbi, cūte, capre, rimātorū sēlbaticū, ȳepuri și alte pasēri ce potū vēna. Dupē ce intrā Domnul în Spātārie, se suie în Domnescul scaunū, și lūngā scaunul Domnului aprōpe, stā vel Postelnicū, vel Spātārū, vel Visternicū, vel Cāmērașū, v. Cāmērașū și alșii boieri și boierinașii, și toșii boierii, zapcii și zapcii curșii, staū în rōndū cu stēgurile lorū și dvorescū. Dupē ȳesire a Domnului din biserică, ȳesē Mitropolitul, cu Episcopii, cu alșii Arhierei și cu toșii boierii, și mērgēndū în Divanū, ședū toșii la rōnduēla lorū, și cei cu boierii și cei mazlii. Apoi din pōronca Domnului ȳesē din Spātārie

v. Post. și poftesce pe Mitropolitul, pe Arhierei, pe veliții boierii, cum și pe cei mazili, la café, și întrându în Spătărie facu plecare către Domnă, fiindu toți cu semnele a-mână, și Domnul rēdicându șlicul său, le dice tuturoră să ședă fiesce-carele la locul său și după boieria sa, cum cei cu boierii așa și cei fără boierii. Inse la agiunul Crăciunului, Logof. are purtare de grije să ducă pe totă partea bisericescă în Spătărie, pe rōnduēlă; și ieșindū în Divanul celū micū, ântēiū pe preoții Domnesci și diaconi ce stau gata îmbrăcați în epetrafile și în felone, îi duce cu Iconele a-mână și cu două făclii aprinse în două sfeșnice de argintū, în Spătărie; și de la ușa Spătăriei, începe protopsaltul cu alū doilea cântărețū a cânta troparul și condacul praznicului. Atuncea Mitropolitul, Domnul, Beizadelele, Episcopii și toți boierii, se rēdică în piciorē, și preotul celū ce aū slujitū Liturghiea, dă Icona în mâna Mitropolitului, și sărutându'o o dă în mâna Domnului; și cândū face Domnul sărutare, îndată se slobodū tunurii și începe și mehterhanēoa. Apoi Iea Mitropolitul Icona din mâna Domnului și o dă la Beizedele, de la dînșii la Arhierei și de la dînșii o pōrtă boierii din mâna în mâna, pēnē o sărută toți. Și după sărutare, șede Domnul în scaunū, și Mitropolitul, cu Arhierei și cu toți boierii giosū, și diaconul curții începe a ceti orațiile sērbătorii. După sēvērșirea orațiilor, vel Vist, dă preoților după Pōrtă și preoților celorū despre Dōmna, câte unū galbēnū, și diaconului celū ce spune orațiile asemine, cum și lui protopsaltū și lui alū doilea cântărețū, le dă vel Vistū câte unū galbēnū. După preoții Domnesci, intră Iconomul, adecă celū ce este Arhimandritū, cu toți Egumenii mōnăstirilorū Sfântului Mormēntū, după dēnșii Sinaiții, Stefagoriții și alții, îmbrăcați în epetrafile și felone, cu sfāntele Icone a-mână. Aceeași ȇeremonie făcēndu-se după cum s'aū arētatū mai susū, și unul din Egumeni care va fi mai procopsitū la invēțatură, face engomion către Domnū, adecă orații, căruia după ce sfērșesce, vel Vist îi dă ce socotesce Domnul; ēră celorū-alți Egumeni, stāndū la ușa Spătăriei Logofētul de Visterie și cu dieacul carele este orōnduitū de chieltuiesce, le dau pre a-mână câte unū zlotū, ce suntū obicīnuiți și orōnduiți de la Visterie. După Egumenii Greci, intră Protopopolul cu preoții din Iași, îmbrăcați în veștmēnte asemine, cu Icone pre a-mână, se face aceeași ȇeremonie ce s'aū ȇisū mai susū, și care din preoți va fi mai procopsitū face orații, căruia i se dă de vel Vist ērăși unū galbēnū, și celorū-alți li se dau după rōnduēla Visteriei. După ieșirea preoților, fiindū gătite de vel Cămērașū vutcă și confeturii, (care se chīamă confețiōne,) îndată vel Cuparū cu tipsiea cea de argintū, stāndū înaintea Domnului, pune vutcă în două pahare, și ântēiū Cuparul Iea credință, apoi Domnul singurū Iea paharul de lū pune la gură, și Iea și confeturii; și copiii cei din casă, ce suntū rōnduiți de vel Cămērașū, dau vutcă Mitropolitului, la cei-alți Arhierei și la boierii; după vutcă confeturii; după confeturii vel Cafigiū pune pe d'înaintea Domnului peșkirul; celū rōnduitū, ce se chīamă șifota, dă Domnului café, și copiii din casă la Mitropolitul, la Arhierei și la boierii; inse vel Cuparū cândū dă Domnului vutcă, dă și Beizedelelorū, asemine și vel Cafigiū, și apoi se dă celorū-alți. După bēutul cafeliū, se scōlă ântēiū Mitropolitul și face plecare către Domnă, apoi Arhiereii și boierii, și iesū din Spătărie ori în Divanū, ori în Postelnicie.

Obiceiū vechiū aū fostū care s'aū urmatū și pēnē la Grigorie Vodă Ghica: la agiunul Crăciunului cum și la Bobotéză se făcea mēsă Domnescă în Spătărie, ședēndū Mitropolitul cu Episcopii, și cu boierii cei cu boierii, și pe cine mai poroncia Domnul și din cei mazilii; însă mēsă fōră caftane și fōră dvorēlă, cu cântări bisericesci, cu mehterhané și cu țiganii. Acestū obiceiū la Domniū vechi se păzla pe toți anii, pēnē la Grigorie Vodă, însă și la Grigorie Vodă nu pe toți anii; și érași de la Grigorie Vodă s'aū tălatū de totū.

Obiceiul ȇremoniilor ce se facū în ȇioa Nascerii.

Dupē poronca ce dă Domnul de cu séră către g. Logofētū că «va eși la atâte cēsuri la biserică,» Logofētul are aceeași purtare de grijă dupē cum s'aū arētātū mai susū. Domnul, dupē ce se gātesce diminēța în ȇioa Nascerii, dupē altă îmbrăcăminte și podóbă ce pune asupra sa, de-asupra tuturorū pune și haīna cea Impērătēscă ce se chiamă cabaniță, și eșindū la spătărie, șede în Domnescul scaunū, fiindū toți boierii cei mari, cum și boierii curții împodobiți dupē cum se cuvine pentru bucuria și praznicul sfāntei Nasceri; și stāndū lūngă Domnū, vel Postelnicū, vel Visternicū, vel Spătarū, din poronca Domnului ūea vel Visternicū caftanū și îmbracă pe vel Postelnicū, apoi alū doilea caftanū luāndū, îmbracă pe vel Spătarū; și luāndū Spătarul sabiea cea împērătēscă, o pune curmezișū pe umērul sēū, dupē aceea ūea și buzduganul în mână drēptă, țindū'lū rāzematū de umērul sēū, și vel Visternicū țindū în mână sa cuca o pune în capul lui vel Spătarū, și vel Spătarū încă pune cecmēoa pe mână stāngă a lui v. Spătarū. Dupē aceea rēdicāndu-se Domnul din scaunū, merge la biserică cea mare, cu tōtă rōnduēlă ce s'aū arētātū mai susū. Boierii stāndū la stranile lorū pe rōnduēlă, atātū cei cu boierii câtū și cei mazilii, la vremea Polieleului, cândū este obicnuitū sē împartă luminările, făcliū de cēră ce se facū cu chēltuēlă Vistieriei, și la vremea āntēiū, vel Visternicū luāndū făcliile cele rōnduite pentru Mitropolitul, pentru Domnū, pentru Bezedele, (care făcliū le ține Logofētul de Visterie în mână sa,) le dă însuși cu mână sa vel Visternicul; (însē făcliea Domnului, a Dōmnei și a Bezedelilorū, cum și a Domnițilorū, sē facū impletite și poleite.) Făcliea Domnului o ține vel Camērașū, sét v. Camērașū, éra Bezedelele dupē ce ūeaū făcliile din mână lui vel Visternicū, le daū la unii din cei mai aleși copii în casă ce aū. Apoi Logofētul de Visterie împreună și cu alți dieci de Visterie, împartū cele-alte luminări Arhierilorū, Egumenilorū și velițilorū boierii, cum și boierilorū mazilii, la rufeturii, cum și norodului celui ce se află în biserică, cārueași dupē cinstea sa, și staū cu luminările a-mână aprinse pēnē la sfērșitul Polieleului și pēnē se cetesce Evanghelia cea de la utrāne. :

Éră la Sfānta Liturghie, este obiceiū, de se va întēmpla vre unū Patriarhū aice, singurū Patriarhul, cu Mitropolitul țerii, cu alți Arhierii și cu Egumenii, câți vorū fi rōnduiți, sēvērșescū Sfānta Liturghie cu tōtă rōnduēlă bisericescā; și dupē ce ūesē Domnul din biserică, mergēndū în Spătărie, șede în scaunul sēū; și Mitropolitul, cu Arhierii, cu veliții boierii, și cei mazilii, dupē ce întră în Spătărie și se închină Domnului, ședū la rōnduēlă lorū. Apoi vel Cuparū duce Domnului unū paharū de vutcă și confeturii, éra la Mitropolitul, la Ar-

hierei și la boierii, copii din casă le dau vutcă, confeturii și apoi și café; și îndată și mehterhanéoa, din lăuntru curții în medénu, începe a dice pentru cinstea sărbătorii. Dără de se va întempla aice vre unū Patriarhū, după cum și mai susū s'aū arătatū, fiindū în biserisă cu Domnul, Iesē Patriarhul împreună cu Domnul alătura, Patriarhul din-a-drépta și Domnul din-a-stînga; și după ce intră în Spătărie Domnul, nu șede în scaunū, ci ședū amēduoi pe macatū, Patriarhul din-a-drépta Domnului, și la tôte çeremoniile totū Patriarhul urmēză înaintea Domnului.

Aū fostū obiceiū la Domniū cei mai vechi, cândū era giugul țerii mai ușorū, de nu lipsia mésa cea Domnescă, și mésa ce făcea în Divanul celū micū, cu chieltuéla Visteriei, făcēdu-se isvodū cu pecete Domnescă, de Arhierii și de tótă boierimea, căți se întemplău la Iași, sē se afle la mésa Domnescă, între cariū erau rōnduiți și duoī Vornici de Pórtă; însă boierii cei rōnduiți de mésa erau pēnē la v. Logofētū. Érá cândū nu se întempla tótă boierimea la Iași, ca sē se implinēscă mésa, se rōnduiau și din boierii alū duoilea, și mai alesū pe cei sciuiți de Domnū. Și cândū se aședă Domnul la mésa se face slobodire de unū tunū.

Vel Postelnicū cu tolagul a-mână, vel Spatarū cu sabiea la umērū și cu buz-duganul în mâna dréptă, rezematū pe peptul sēu, îmbrăcați în caftane, staū zvorindū la spatele Domnului. Vel Paharnicū îmbrăcatū în caftanū și cu șapte coți taftă naramge legați peste umērū, zvoresce înaintea Domnului; și vutca ce se dă înaintea mesii și vinul, Cuparul pune; și vutca și vinul în pahare, și vel Paharnicul cu mâna lui dă Domnului. Vel Stolnicū, érá îmbrăcatū în caftanū și cu taftă legatū peste umērū, este purtătorū de grijă cuhniei și bucatelorū; și cândū se aședă bucatele pe mésa, din blidul ce este rōnduitū sē se puie înaintea Domnului, ȳa vel Stolnicū credință, și apoi îlū aședă la mésa. Vel Medelnicerū éráși îmbrăcatū în caftanū și cu taftă legatū peste umērū, ântēiū dă Domnului de spălatū înaintea mesii, apoi se află zvoritorū éráși înaintea Domnului, și din blidul celū d'ântēiū, cu lingura cea mare de argintū, scóte Domnului pe talgerū supă, cum și dintr'alte bucate; și la schimbarea talgerilorū, șede la spatele lui vel Medelnicerū, v. Medelnicerū; și cândū se schimbă talgerul Domnului, vel Medelnicerū pune altū talgerū luându'lū din mâna lui v. Medelnicerū. Vel Clucerū, éráși îmbrăcatū în caftanū și cu taftă legatā peste umērū, este purtătorū de grijă a mezelilorū ce se aducū de la beçul Domnescū și de la scilpul despre Dómna, care cu mâna sa aducēdu-le, ântēiū ȳea credință și apoi le pune înaintea Domnului. Vel Vameșū este purtătorū de grijă confeturilorū, cu mânele lui le aședă pe tótă mésa Domnescă, însă fōră caftanū. Boierii zvoelnici de mai susū pomeniți, ce îmbracă caftane, după a treilea rōndū de pahare ce se dregū la mésa, le poroncesce Domnul de mergū la Cămară, unde vel Cămērașū are obiceiū sē le gătēscă mésa cu tótă rōnduéla ei, ședēndū și elū la aceā mésa împreună cu boierii; și nezăbovindū, cândū vine vremea paharelorū celorū de închinăciune, se află cu toții éráși la orōnduéla lorū. Și în câtă vreme zăbovescū ei la mésa, boierii cei ai duoilea facū slujba politiei acea rōnduită. Decī ântēiū Mitropolitul rēdică unū paharū de vinū făcēndū orații pentru slava lui Dumneđeū, și după ce bea

Domnul, îndată protopsaltul, cu alii duoilea cântăreți și cu alți peveți, începă a slavoslovi pre Dumneșu, cu obiceiutele cântări. Domnul rădică altă pahară de vină pentru sănătatea și biruința Impăratului, și se face șloboșire de toate tunurile și focul celă mărunțu, începându mehterhanéoa și altă musică ce este rânduia asupra mesii, care aceste șanlicuri suntă de-apururea în purtarea de grijă a Hatmanului și a Agăi, cum și mehterhanéoa asupra purtării de grijă lui vel Armașu. A treilea pahară rădică Mitropolitul pentru sănătatea Domnului, a Dómniș și a Belzedelilor, și se face șanlică éráș asemenea, și cântăreții cântă polyhronion; și boierii stându în picioré, se rădică toți de la mész, și mergă înainte Domnului pe rânduélă și cu contășile pe uméru numai în chioștece, și Cuparul le drege câte ună cobocă de vină; și după beutul cobocului, fiesce-care merge de sărută mâna Domnului. Și după ce se rânduiesc toți boierii cei de mész, apoi mergă și boierii alii duoilea, și alți boieri ce suntă zvoritori la mész înainte Domnului, fiesce-care pe rânduélă, de béu cobocul acela, și apoi, mai pe urmă de toți, merge și protopsaltis cu alii duoilea cântăreți, și li se dá și loră câte ună pahară de vină de cele mici, și pin pahare li se pune galbénii bacșisă, câtă este poronca Domnului, cu mâna lui vel Camérasă; altă dată singurú Domnul cu mâna sa puné galbénii în paharul lui protopsaltú. După acésta, éráș Domnul rădică ună pahară pentru Mitropolitul, însă acéstu pahară este fórá șanlică, numai cântăreții cântă obiceiutele cântări. Domnul mai pe urmă rădică ună pahară pentru Arhieré, pentru totă boierimea și norodul țerii, și se face șanlică; și boierii pe rânduélă toți mergă de făcú multămită Domnului, bându câte ună pahară de vină de cele mici, sărută mâna Domnului; dérá câte o-dată rânduiesce Domnul de beaú érá cu cobocul. După acésta la cine va Domnul, ori din Arhieré, ori din boieri, éráș mai închină, cum și ei unii către alții; și din bucatele cele mai alese ce se punú înainte Domnului, și din mezele, trâmíte Domnul pe talgere pe la Arhieré, și pe la unii din boieri, cui socotesce și cui va. Mai pe urmă de toate mezelile, aduce vel Vameșu și confeturile pe mész, și boierii, afară din câte mánăncă, mai leaú și pin náfrămii, și dându-le pe la ficlorii loră, le ducă pe a casă. Și rădicându-se mész, vel Medelnicerú merge de dá Domnului apă de spălatú în Spătărie. Domnul, după ce intră în Spătărie se spele, boierii rămănu de se spală în Divanul celú micú; și după spălatú, mergă cu toții în Spătărie, și ședéndú la rânduélă, le dá café. După café este volnică fiesce-care se mérgă pe la casele și gazdele loră; érá câte o-dată opra Domnul pe boieri și'i ținea péné în séră puindu'i la giocú, însă și Domnul se prindea la giocú. V. Pah. și v. Medelnicerú încă suntă legați cu taftă naramgie, în curmezișu, numai peste caftanile loră cele de taftă; érá Vătavul de Păhărnicé și Vătavul de Stolnicé, nu punú taftă, numai suntă în caftanele loră; și Vătavul de Păhărnicé stă zapciú pe Păhărnicé se drégă la mész, érá Vătavul de Stolnicé stă zapciú asupra Stolnicéilor pentru rânduéla bucatelorú.

Dómna încă are obiceiú de face mész giupăneselorú; acolo este zvoritorú Vornicul Dómniș, și cu alții ce suntă din partea haremului; și la mész face și Dómna închinăciune, că ántéiu Dómna rădică pahară pentru Domnú, apoi Logofetésa cea mare rădică pahară pentru Dómna, apoi éráș Dómna pentru

tóte giupânesele, mergêndu giupânesele pe rînduélă, de beaú câte unú paharú de vinú, făcêndú mulțămítă sárută mâna Dómnií.

Cândú poprea Domnul pe boierí dupé mésă făcêndú gîocuri și alte semne de veselii, mergea și în lăuntru la Maibentú, și câte o-dată aducea Domnul pe Dómna cu tóte giupânesele, și se făcea unú gîocú de obscé, Domnul cu Dómna, și boierii cu giupânesele.

La Sfântul Vasile, la Sfântul Botezú și la Sfântele Pasci, totú asemene se păzia rînduéla meselorú Domnesci, și totú cu acéstă politică, și încă și la alte sêrbători, cum și la đioa Nascerii Domnului, la sêrbátórea ce este numítă pe numele sêú, însé fôră zvoréla boierilorú și fôră caftane, ședêndú toți la mésă; numai închináciunile și șanlıcurile se făceaú totú de plinú. Avut'aú Domnií vechi și acestú obiceiú, de nu lipsiaú mesele Domnesci de la aceste sfânte đile, și s'aú păzitú și pêné la Domniea a doua a lui Grigorie Vodă; érá apoi, de cândú s'aú îngreuiatú gîugul țerii cu mucarelorú și cu alte adaose chîeltuele, s'aú scurtatú și veselile meselorú, făcêndu-se rarú o mésă sêú doué de către unú Domnú în Domniea lui.

Incă aú mai fostú obiceiú de se făcea o mésă și Egumenilorú de la tóte mônastirile de țéră carií suntú obicinúiti de vinú la Bobotéză de închină poclone Domnului, care mésă se făcea a treea đi dupé Bobotéză, la o trapezare unde se găsia locú mai largú, la mônastirile Grecesci de aicea din Iași, cu tótă chîeltuéla Domnului, care chîeltuélă érá scrisă la condica Visteriei; și purtătorú de grijă și zvoritorú mesei érá g. Logofétú cu Uricarii și cu toți diecii Divanului, fiindú că mai 'nainte vreme, între diecii Divanului éráú câte cincî-șése Uricari ómeni bêtrâni, tilmăcitorí și făcétori uricilorú celorú Slovenesci, carií de vel Logofétú éráú aleși, și'i duceaú la Domnú de le da toégú și nume de Uricarú; care bréslă s'aú păzitú pêné la Dómniea a treea a lui Mihai Vodă Racoviță; apoi începêndú a'i pune câte o dată și la birú, și lip-sindu-se de chiverniséla lorú, s'aú stricatú. Și de la Domniea-lui Constantinú Vodă Mavrocordatú și încóce, aú lipsitú și mésa călugêrilorú Egumeni de nu s'aú mai făcutú.

Alte çeremonii pe obiceiul ce se urmêză totú la sfânta Nascere.

A doua đi dupé đioa Nascerii, vinú Dascálii scólelorú cu ucenicii cei mai aleși; însé ântéiu Dascálul celú mare Elinescú, (fiindú Domnul în Spătărie în scaunú), se închină Domnului, și pune pe ucenicul sêú celú rînduitú de spune engomion elinescú, adică orație, și dupé sffirșitú merge Dascálul de sárută mâna Domnului, dupé dênsul ucenicul sêú; și Domnul le dá bacșișú câtú socotesce, cu mâna lui vel Vist. Dupé acesta, alú doilea Dascálú grecescú asemenea prin ucenicul sêú celú rînduitú spune engomion grecescú; apoi Dascálul scólei Slovenesci, asemenea face orații printr'alú sêú ucenicú, pe limba Românescă, și toți acestii mergêndú pe rînduélă sárută mâna Domnului și'i íeáú bacșișul lorú din mâna lui vel Vist. A treea đi dupé sfânta Nascere, este obiceiú de vinú Egumenii Greci a mônastirilorú din Iași, închinându-se Domnului cu poclone; obiceiul este sé aducă toți câte un mielú, érá carií nu potú

găsi miel, aducă vițel mic, curcan, găini, și Domnul le dă de ședă pe la vițe, fiesce-care pe rânduélă, și le dă café, întrebându-l Domnul cum petrecă la sfintele mōnastiri, și rēdicēdu-se ca sē iēsă, le dă Domnul: «și la anul!»

Çeremoniile ce suntū obicīnuite de se facū la Sfete Vasile.

În ziua agiunului Sfântului Vasile, are purtare de grijă Hatmanul cu Aga la atâtea cēsuri din zi se se afe tōtă slujitorimea la curte cu zapcii lorū, și cu puscile a-mână; și Domnul eșindū la biserica cea mare cu toți boierii, după sfișitul slujbei bisericesci de sēră, mergēndū Domnul la Spătărie, merge și Mitropolitul cu Arhiereii și cu toți boierii în Spătărie de ședă la rânduélă, și li se dă tuturorū câte unū paharū vutcă, confeturi și café. Însē ântēiū Domnul cândū rēdică paharul la gură, îndată se face șānlicū de slobođirea a tōte tunurile, cu focul māruntū și cu mehterhanē; după mehterhanē țiganii obicīnuiți ce cāntă la mēsa Domnului, facū și ei o dicitură de unū scopos; și alte rufeturi încă vinū cu semnile slujbiilor lorū, de facū çeremonia anulū nouū. Și eșindū Mitropolitul, cu Arhiereii și cu toți boierii, mergū pe la casele lorū. După acēsta, dēcă însereză, merge mehterhanēoa de face unū nobetū și despre Dōmna, și la Beizadele, apoi la Mitropolitul și la toți veliții boieri cei cu boierii, luādu-și mehterbașū și cei împreună cu elū, bacșișul celū obicīnuitū. Êră a doua zi, în ziua Sfântului Vasile, iēsē Domnul la biserică, cu aceeași rōnduélă de çeremonie după cum s'aū arētatu înapoi la ziua Sfāntei Nasceri, făcēdu-se și polieleū cu dare de făclii de cēră. Decī, după sēvērșitul Sfāntei Liturghii, eșindū Domnul din biserică, tōte rufeturile curții asternū pe giosū nāfrāmile lorū, cu semnile cele de slujba lorū, de la ușa bisericii și pēnē în Spătărie, și vel Vist merge înaintea Domnului, dādu-le bacșișū. Mitropolitul, Arhiereii, boierii cei mari, fiindū chiāmați la café în Spătărie, aruncă și ei bacșișū numai pe covōrele copiilorū din casă și mergū boierii pe rōnduélă de sārută mâna Domnului pentru anul nouū. Apoi ședēndū fiesce-carele pe rōnduélă sa, le dă vutcă, confeturi și café, și îndată se face șānlicū de slobođirea a tōte tunurile și începe și mehterhanēoa în medēnul curții din lāuntru. Êră alte rufeturi a curții, partea slujitorēscă cu acēstă rōnduélă, că după ce merge tōtă boierimea de sārută mâna Domnului, vinū și toți zapcii, ântēiū a curții, a Hatmanului, apoi a Agăi, și sārutāndū mâna și póla Domnului, li se dă de vel Vist. obicīnuitul bacșișū, după cum suntū legați la izvodul Visteriei Domnesci. Este obiceiū de merge Mitropolitul, cu Arhiereii și cu toți Veliții boieri, la Dōmna, și la Beizadele, de sārută mâna pentru anul nouū, și li se dă și café; și de nu este mēsă mare, fōră zābavă vreme iēsē Mitropolitul cu tōtă boierimea, și mergū pe la casele lorū.

Çeremoniile ce suntū obicīnuite de se facū la ziua agiunului și a Sfântului Botezū.

Toți Egumenii ai mōnastirelorū de țēră, și Moldovenii și Grecii, aū obiceiū sē se afe la agiunul Sfântului Botezū, sē se închine cu poclōne Domnului, aducēndū vulpi, jderi, pesce de munte, brinză de oi, zmintnă de bivolițe și

de altele, pentru care g. Logofetü făcëndü isvodü a nume, și eșindü Domnul în Spätărie, îi împreună cu Domnul pe rönduélä; și Domnul îi întrébä de petrecerea stării lorü; și după acésta mergü și Egumenii și Domnul la biserică, la Césurü și Liturghie. Este obiceiü într'acéstă di a agiunului Sfântului Botezü, de sevêrșesce tóte cele Arhieresci Episcopul de Romanü, carele fiindü îmbrăcatü în mantie, șede în strana cea de giosü a Mitropolitului, și după sevêrșirea Sfântei Liturghii, totü elü sevêrșesce și osfeștania cea mare. Și Mitropolitul într'acea di la biserică curții nu vine, fõră numai la café, aflându-se la ceremoniile ce se facü pe obiceiul sêrbătorii. După biserică mergëndü Domnul în Spätărie, șede în Domnescul scaunü; apoi după obiceiü intră Mitropolitul cu Arhieriei și cu toți boierii, de ședü pe rönduélä; înaintea cafelei, g. Logofetü aduce ântéiü preoții curții, cu protopsaltü și cu alți cântăreți, înlăuntru Spätăriei, cântândü tropariul și condacul dılei; și Domnul, cu Beizadelele, cu Mitropolitul și cu tótă boierimea staü în picıöre, și preotul celü ce aü slujitü Liturghiea, dä crucea în mâna Mitropolitului, și Mitropolitul țindü crucea o sărută Domnul, și'lü stropesce cu aghıazmä, asemenea și pe Beizadele. Și Domnul cândü sărută crucea, se slobodü trei tunuri. După tunuri mehterhané; și apoi sărută crucea și alți Arhieriei, cu tótă boierimea, și ședü la rönduélä, și diaconul curții spuné orații; și luându'si bacșișurile lorü, aduce g. Logofetü pe Egumenii Greci și pe Egumenii de țerä, apoi pe Protopopul cu preoții de têrgü, făcëndu-se aceeași ceremonie ce s'aü arêtatü mai susü, și fiesce-care aü câte unü omü alesü de spunü orații, și numai acei ce spunü orații, ıeaü bacșișul lorü din mâna lui vel Vist., ıra cei-alți ıeaü bacșișul lorü de la Logofetul de Visterie, și de la dieacul ce este chieltuitorü pe obiceiü.

Maı pe urmă de toți vine și pater prefectus, (adecä popii Unguresci,) cariı pe obiceiü suntü priimiți de Domnü, și daü și ei crucea în mâna Mitropolitului, de o duce la Domnü, de o sărută, și spunü și orații Lätinesce, și își ıaü și ei bacșișul din mâna lui vel Visternicü.

A doua-di, în dıoa Sfântului Botezü, ıesé Domnul la biserică, totü cu aceeași rönduélä de ceremonie după cum s'aü scrisü pre largü dıoa Nasceriı; numai atäta obiceiü se maı adaoe, că se facü douë făcliı mari de la Visterie, împodobite cu pınzä, cu mätäsuri, în chipul făcliilorü celorü de Botezü, și cândü ıesé Domnul la biserică, doi din curtenı îmbrăcați în dulămi de taftä mergü înaintea Domnului, unul din-a-drépta, altul din-a-stânga, și intrândü în biserică Domnul, unul stă cu făcliea înaintea Icónei lui Hristos, și altul înaintea Precistei, fiindü făcliile aprinse, și se face și polieleü, cu kerodosie, adecä dare de lumınări de cërä, precum s'aü arêtatü mai susü, dându-se lumınări și Egumenilorü de țerä și călugêrilorü tuturorü căți se vorü afla în biserică. Și după docsolie, îndatä Mitropolitul cu Domnul, cu Beizadelele și cu tótă boierimea, ıesü la Iordanü, cu totü alaıul, mergëndü și acei doi cu făclile a-mână înaintea Domnului, fiindü afarä scaune gätite pentru Domnü, pentru Dómna, pentru Beizadele, pentru Mitropolitul și Arhieriei, și pentru boierii cei mari, și mäsä pentru osfeștanie, lüngä care aprópe staü cei doi, unul din susü altul din giosü, cu făcliile țindu-le a-mână, și fețele lorü căträ mäsä. Inse la a-

céstă osfeştanie ce se numesce Iordanul, câtă şi la cele-alte osfeştanii ce se facă preste ană, este obiceiă de se aducă două Icóne: Precista de la mănăstirea Goliea şi de la Sfânta Vinere, făcătoare de minuni Icóne, cum şi cele-alte Icóne de pe la toate bisericile, cu stégurile loră, aşedându-se pe rându-élă. Şi după ce Iésé Domnul sub saivantă, şede în piclóre dreptă scaună, şi vine şi Dómna, cu toate giupănesele, şi cu toate fetele din casă, şi şede şi Dómna în piclóre dreptă scaunul seă din-a-stânga Domnului. Mitropolitul cu Arhiereii, cu toţi Egumenii de ţeră, cu preoţii de Iaşi, staă din-a-stânga Domnului, şi unde se sfêrşesce şirégul bisericescă, acolo staă şi Icónele lúngă mésză. Érá din-a-drepta Domnului, staă Beizadelele, şi totă boierimea de la mare şi péné la mică, afară din vel Post. şi vel Spat. ce staă îmbrăcaţi în caftane din-a-stânga Domnului, şi vel Camăraşă cu cei-alţi boieri a curţii la spatele Domnului.

Dómna cândă vine la Iordană, vine înaintea sa Vornicul seă, cu toăagul amână, îmbrăcată cu feregé de postavă, şi după ce stă Dómna dreptă scaunul seă, staă şi toate giupănesele în şerégă, pe rându-éla loră. Apoi Mitropolitul merge către mésză, cu pateriţa în mână, în toate veştămentele fiindă îmbrăcată, cu mitra în capă, cădesce ântéiă sfântele Icóne, şi apoi mésză cea de osfeştanie, şi îndată face şi începere. După acesta merge către Domnă şi'lă cădesce de nouă oră, pe Dómna tij, şi pe Beizadelele de trei oră; apoi pe Arhiereii, pe Egumenii, pe preoţii şi pe totă boierimea; şi după cădită, sevărşesce Mitropolitul totă slujba Iordanului, în veliglasă, şi după ce cântă troparile de trei oră, sărută Mitropolitul crucea, şi sêrută şi Icóna Peristei, şi moştii (de voră fi). Apoi Domnul mergându către Mitropolitul, şi Mitropolitul către Domnă, înaintea Domnului vel Post. şi vel Spat. lúngă Domnă, şi cam înapoi vel Camăraşă, şi cândă sărută Domnul crucea, se face şanlıcă cu slobođirea tuturoră tunuriloră şi cu focul celă măruntă, şi îndată mehterhanéoa. Apoi Domnul merge de sărută sfântele Icóne, şi cândă se întorce arétă ore-care shimă de smerenie către toţi, mergându la scaunul seă. După Domnă merge Dómna asemenea, şi Beizadelele, şi apoi vine Mitropolitul de şede în scaunul seă. După Beizadelele mergă Arhiereii, Egumenii toţi, fiesce-carele după rându-éla sa de sărută crucea şi se stropescă cu aghiazmă. Apoi mergă boierii cei mari pe rându-éla de la vel Logofétă péné la Vornicii cei de pórtă, şi încă şi zapcii curţii. Obiceiul vechiă aă fostă că după ce mergeaă boierii de la vel Logofétă péné la vel uşeră de sărutaă Crucea, apoi se da rându de mergeaă şi giupănesile; érá Grigorie Vodă Ghica aă făcută altă obiceiă de rându-éla, că după ce mergeaă boierii cei cu boierii şi mazilii de la vel Logofétă şi péné la vel Comisă, apoi aă dată rându giupăneseloră, de la logofetesa cea mare péné la comisoe; apoi mergeaă cei-alţi boieri şi după dênşii giupănesele loră. Deci, după ce sărută totă boierimea, atuncea seđându Domnul, Dómna, Beizadelele, partea bisericescă şi o sémă din boierii pe scaune, mai pe urmă începă a aduce şi caii cei Domnesci, ş'întéiă trecă telegarii, după telegarii v. Armaşă, g. Armaşă înaintea tuşuriloră, şi Iurucă-baíracă în mijlocul tuşuriloră rêsunându în trômbiţile Domnesci, cu sîrmaciul povodniciloră, trecă pe d'înaintea Domnului închinându-se. După acestii, povodnicii domnesci şi armăsarii, unul după

altul, după cum îi rînduesce vel Comisū, și atîtu pe povodnici cîtu și pe armăsari, încalecă totū feciori de boieri, și din boierinașii Domnului împodobiți și numai în caftanele lorū cele de taftă; și aceștii sîntū toți rînduiți cu caftastifū Domnescū. Și mai pe urmă de toți vine și vel Comisū îmbrăcatū în caftanū Domnescū și pe calul celū Impărătescū, care se numesce tablabașū, cu alaiū frumosū și cu cîhodarii Domnului pe lîngă dînsul după obiceiū. Și toți acei călări pe cai, cîndū vinū împotriva Domnului, se închină ânteiū către sfîntele. Icone, apoi către Domnū și pe urmă către Mitropolitul stropindu'i cu sfînta aghiazmă. Și după sfîrșirea acestorū ceremonii, îndată se rîdică Domnul cu tîtă partea bisericească și boierescă, și merge în biserică, unde însuși Mitropolitul, cu Arhieriei și cu câți Egumeni de țeră rînduesce, sêvîrșesce sfînta Liturghie. Dîmna încă merge de ascultă Liturghia la biserică sa împreună cu tîte giupănesele. După ce iêsē Domnul din biserică, și merge în Spătărie, se face érași aceeași ceremonie ca și la sfînta Nascere, adecă, atîtu partea bisericească cîtu și boierii, se cinstescū cu vutcă, confeturi și café; și de nu este mēsă, mergū boierii pe la casele lorū. Câte-o-dată s'au obicinuitū a se face Iordanul și în Divanul curții din-lăuntru, ori pentru împotivirea vremii, ori pentru gingășia gerului, și mai multū pentru ca sē privescă Dîmna cu giupănesele pe ferestre, neputîndū ca sē iêsē la Divanū pentru vre o pricină. A doua și după Bobotéză, érași vinū dascălii cu ucenicii lorū de spunū engomiile către Domnū, după cum s'au arîtatū mai susū.

A treea și era obiceiū vechiū de făcea Domnul Divanū Egumenilorū de la Munte, și totū într'acéstă și se făcea și mēsă călughîrilorū de cari amū arîtatū mai susū; și se poroncia de către Domnū lui g. Logofîtu sē le isprăvescă trebile lorū, și sē le dea și pecetluiturele cele de sare, și sē'i pornescă sē'și mîrgă la mînăstiri.

Alte obiceiē vechi ce aveau Domniī cei mai d'inainte vreme.

Obiceiū era de mergea Domnul, câte-o-dată și Dîmna, la Mitropolie la praznicul Străteniei, și după ce ieșia Domnul din biserică, mergea în casele Mitropoliei, și din partea Mitropolitului se da vutcă, confeturi și café, atîtu la Domnū, la Dîmna, la Beizedele, cîtu și la tîtă boierimea. Și era obicinuitū Mitropolitul de se gătia și făcea mēsă mare Domnului cu tîtă boierimea; și cîndū era după mēsă, de ieșia Domnul sē mîrgă, celū mai alesū omū a Mitropolitului, din poronca stăpînului sēu, trăgea unū calū poclonū Domnului, (însē calū de prețū, după cîntea Domnului). Éra de la o vreme încōce, Domniī nu rêmânū la mēsa Mitropolitului, nici Dîmnele mergū cu Domniī; ce numai după café șede Domnul în vorovă cu Mitropolitul ca unū cēsū, și apoi ieșindū sē mîrgă Domnul la Curte, calul este adusū de'lū vede și Domnul, și încalecîndū cu totū alaiul merge la curte.

La Duminica lăsatului secū de brînză, este vechiū obiceiū după ce iêsē Domnul de la biserică cea mare, și merge în Spătărie, ședîndū în scaunul Domnescū g. Logofîtu, aduce în Spătărie pe diaconul curții, și stîndū cu fața către Domnū, face orații, întru care la mijlocul vorbeii, aduce din partea

Mitropolitului, a Arhierilor și a totă boierimea, cuvântu de cererea ȳertăciunii de la Domnă, pentru tôte cele ce-ı voră fi greșitū, (cum și Domnul asemenea de la toți cu umilință cere ertăciune.) Și după ce sfârșesce diaconul orațiile, Mitropolitul merge către Domnă, și Domnul încă se scobără din scaunū, și făcendū ore-care semnū de plecare, sărută mâna Mitropolitului, și Mitropolitul ıi sărută crescutul; după Mitropolitul, Beızadelele; după dênșii, Arhierii, și după Arhierii mergū toți boierii de sărută mâna Domnului; și după ce ședū fiesce-care la rōnduēla lorū, se dă café Domnului, și apoi la tōtă boierimea, și pe cariı va Domnul din boierii, ıi popresce la mēsa din lăuntru despre haremū.

Aū mai fostū obiceiū vechiū ęrași la tôte Duminicile sfântului și marelui postū pēnē la Duminica a cincea, de mergea Domnul pe la mōnăstirile Grecesci, ăntēiū la Trei Sfânti Ierarhi, la Golia, la Bărnoski, la Sfete Sava, la Sfânta Vineri, și la Buna-vestire ęră la Golia. Ęră de la Domniea lui Neculai Vodă, s'aū tăiatū și acestū obiceiū; atăta numai aū rēmasū: cândū este hramul vre unii mōnăstiri, vine Egumenul acei mōnăstiri mai 'nainte de đioa prăznuirii, cu o đi către Domnă, cu poclone, café și zaharū, și g. Logofētū ducēndu'lū în Spătărie, către Domnă, inchină poclonele, și poftesce pe Domnă ca sē ıea ostenēlă sē cinstēscă prăznuirea sfāntei mōnăstiri cu mergerea și parisiea cea Domnescă; și Domnul încă'ı dă rēspunsū după cum ıi dă mâna și vremea. Dēră la hramul mōnăstirii Gălății, la Inălțarea Domnului Hristos, și la hramul mōnăstirii Cetățuii la sfāntii Apostoli, s'aū întēplatū de multe ori de aū rēmasū Domniı acolo la mēsa, fiindū mai departe de orașū; insē chieltuēla bucatelorū aū fostū de către Domnie. Ęră la Dumineca a șēsea a sfântului postū, ce se chiamă a Stălpărilorū, ıesē Domnul la biserica cea mare, și cāntāndu-se Polieleul, se dau făcliı de cēră tuturorū după cum s'aū arētātū mai susū; și în trei serı a septemāniı ceı mari, duminecă spre luni, luni spre marți și marți spre miercuri, Domnul ıesē totū la biserica cea mare, cu tōtă boierimea, de ascultă utrānea de cu sēră la unū cēsū din nōpte, (dēră pe aceste serı, de multe ori merge Domnul la biserica despre Dōmna), după cum ıi este voica, și după cum se întēplă și trebile. Miercuri dimineța era obiceiū de se făceaū masle în Spătăriea cea mică, aflāndu-se și boierii ceı mari și boierii curții, dāndu-se tuturorū făcliı de cēră, sēvērșindū sfāntul maslu ınsuși Mitropolitul cu alți Arhierii, cu Episcopii și cu preoții curții, căți suntū de trebuință; și după sēvērșirea maslului, cu mâna lui vel Visternicū se dă Mitropolitului patru galbēni, Arhierilorū câte doi și la preoți câte unul. Și după masle, mergeaū boierii de'și luaū de la Domnă ȳertăciune. Dēră acmu de la o vreme, s'aū rēdicatū și acestū obiceiū, fiindū că Domniı acmu maslile le facū ınăuntru cu ai lorū; ęră boierii ıși facū masle pe la casele lorū, și ȳertăciunea de la Domnă o ıeaū în đioa de gıoe mare, cândū vorū ca sē se ımpărtășescă sfāntelorū și ınfrișatelorū Taine.

În đioa de gıoia cea mare este obiceiū de ıesē Domnul la biserica cea mare cu tōtă boierimea, slujindū ıntr'acēstă đi sfānta Liturghie ınsuși Mitropolitul țerii numai cu preoții curții și cu doi sēu trei diaconi, și după sēvērșirea cāntării lui Tingarsi Mitranū, merge Domnul de se inchină la tôte sfāntele ıcōne pe obiceiū, cerēndu'și ȳertăciune de la boierime și de la norodū, și 'și

merge la strana sa, și la vreme merge de se pricistuesce cu sfintele Taîne; după Domnă Beizedelile, și apoi toți boierii pe rându-lă. Și eșindă Domnul din biserică, merge în Spătărie cu totă boierimea; și era-ânteiū obiceiū de se da câte unū paharū de vinū la toți boierii cari erau împărtășiți sfântelorū Taîne, apoi café. Și de este voiea Domnului și poftesce să se facă umivanie, adecă niptira, după café iēsē Domnul la umivanie, care se face în meīdanul curții d'inauntru, (de este vreme bună) unde și Dómna cu tóte glupănesele privescū acea sfântă taină care se sēvērșesce de însuși Mitropolitul țerii, făcēndu-se spālarea după tótă rōnduēla bisericii. Inse cândū se face spālare, este obiceiū a se da de la Visterie Mitropolitului o fotă de cele bune, cu care se impregiură, și unū burete, și unū prosopū de cele bune cu care șterge piclórele ucenicelorū; aceste după spālare rămānū a Mitropolitului. Și îndatā suindu-se Domnul susū, mergū și boierii pe la casele lorū. Incă se mai dă de la Visterie de ce lei bani și unū postavū de cele cotul câte unū leū, la obrazul aceluī ce se află în locul Iudei.

La unū cēsū din nópte, Mitropolitul, Episcopii, alți Arhierēi și Egumenii Greci, câți suntū rōnduiți de Mitropolitul, și tótă boierimea, vinū la biserică, și iēsē și Domnul la slujba celorū 12 sfante Evanghelii, și cea d'intēiū Evangelie se cetesce de Mitropolitul țerii, și după dēnsul alți Arhierēi, Episcopii și Egumenii; dēră Evangeliea cea mai după urmă, o cetesce diaconul curții în Amvonū.

În đioa sfāntei și marei Vineri, iēsē Domnul érāși la biserică cea mare la cēsuri, făcēndu-se și vecerniea cu sārutarea Epitafiului totū o-datā; și la șese cēsuri din nópte spre sāmbatā, este obiceiū de iēsē Domnul érāși la biserică cea mare, și la canonul celū d'ântēiū se face dare de făcliī de cēră la toți, și după Slavoslovie se scóte Aerul, mergēndū Domnul cu Mitropolitul alătura înaintea Aerului, cu totū alaīul, și boierii cei mari pe urma Domnului și a Mitropolitului, toți cu făcliī aprinse, cum și celū-altū norodū; și eșindū din biserică, se scobórá pe scara cea mare și mergū pe bute (?) din nāuntru curții; unde și scaune suntū gātite pentru Aerū în miđilocū, érā pentru Domnū și cei-alti, la loeurile cele obicīnuite; și acolo se face și sārutarea Aerului de toți pe obiceiū.

Obiceiūl țeremoniei ce se face la đioa învierii Dnmului Hristos.

Este poronca Domnului dată către g. Logofētū, la șese cēsuri din nópte: Mitropolitul, Arhierēi, Episcopii și toți boierii, se se afe la biserică curții, și iēsē și Domnul îmbrăcatū în cabaniță cu tótă țeremonia ce s'aū arētātū la đioa sfāntei Nasceri; și cāntāndu-se canonul Sāmbetiī, îndatā se împartū făcliī la toți. Și după sfērșitul canonului, iēsē Domnul, cu Mitropolitul, în Divanul celū mare, inse Mitropolitul, cu Arhierēi și cu toți Egumenii, îmbrăcați în tóte veștmēntele, și acolo se face țeremonia de rōnduēla sfāntei biserici, adecă începătură de cāntarea Sfāntei Invierii; și apoi începēndu-se canonul Invierii, întrā érāși în biserică; și după sfērșitul canonului, cu sfetilna (Sarki ipnosas os thuitos), érā iēsē Domnul cu toți cei arētați mai susū, cu făcliī aprinse,

orî în meïdanul celü mare a curții, orî înläuntru despre Dómna, unde este gätitü scaunul Domnului, a Beïzedelilorü, a Mitropolitului, a Arhiereilorü și a tötä boïerimea. Alü g. Logofëtü are datorie së pôrte grijä, (insë de n'are Domnul crucea cu Sfântul și cinstitul lemnü), din crucile ce se aflä la mönästirü, sëu pre la Arhiereï, së afle cruce care va fi mai cu bunä podóbä, pentru Domnü, pentru Dómna, pentru Beïzedele, care cruci este obiceiü de se légä cu näfrämï grele, orî sïrmä cusutä, orî firü, unde òinü crucea cu mäna, care cruci totü Logofëtul alü treilea singurü dä în mäna Domnului și a Beïzedelilor la vreme; érá pentru crucea Dómnei, de nu se scoböra gösü cu Domnul, Vornicul Dómnei are purtare de grijä. de merge la g. Logofëtü și Iea acea cruce ce este gätitä pentru Dómna, avëndü și Mitropolitul, cu Arhiereï și cu toți Egumeniï cruci pe a-mäna lorü. Decï, la vremea cea obiceiuitä, la enus, merge Mitropolitul de se închinä și särutä crucea și Evanghelia, și întorcëndu-se către Domnü și către norodü, blagoslovesce; și acoloa ascëptä de vine și Domnul; și dupë ce särutä și Domnul Crucea și Evanghelia, särutä și Crucea ce òine Mitropolitul în mäna sa, cum și Mitropolitul särutä Crucea cea din mäna Domnului, făcëndü amënduoi și särutarea cea duhovnicëscä și obiceiuitä, asupra căriea särutäri, îndatä se face mare șanlicü cu slobodirea tunurilorü și cu focul märuntü, și începe și mehterhanëoa, și Domnul merge la scaunul sëü. Érá Mitropolitul rëmäne totü pe locü pënë face särutare și cu Beïzadelele, și apoi mergü, și Mitropolitul și Beïzadelele, la scaunele lorü. Érá de se vorü întëmpla niscareva Arhiereï, adecä Mitropoliți mari de Eparhiï alese, musafirï, la särutarea Crucii și a Evangheliei, ei mergü dupë Mitropolitul țëriï, și apoi merge Domnul. Și éráși cândü se va întëmpla vre unü Patriarbü, dupë Patriarhul merge Mitropolitul țëriï, apoi Mitropolițiï musafirï, și apoi Domnul; dupë Domnü Beïzadelile, și dupë dënsiï Arhiereïi cel-latți, Episcopii și Egumeniï. Dupë ómeniï bisericesci mergü toți boïeriï, de la vel Logofëtü pënë la cei mai mici, toți pe rönduelä, și äntëiü mergü de särutü sfänta Evanghelië; și apoi mergü la Mitropolitul de särutä Crucea și facü și särutare, apoi la Domnü și la Beïzadele; și apoi se întorcü către Arhiereï și Egumeniï, särutändü Crucile ce òinü în mäna lorü, facü și särutarea cea frätëscä, și merge fiesce-carele de șëde la rönduela lui, făcëndü särutarea cea obiceiuitä la șirëgul boïerescü pënë la rönduel sëü, și la rönduel sëü agiungëndü, stä acolo. Și dupë ce se face särutare de către toți, îndatä Domnul cu Mitropolitul mergü la bisericä sëvërșindu-se sfänta Liturghie de însuși Mitropolitul cu Arhiereï și cu Egumeniï ce suntü rönduiți. Eșindü Domnul din bisericä, merge la Spätärie și șëde în Domnescul scaunü; mai pe urmä vine și Mitropolitul cu Arhiereïi, cu Egumeniï și cu toți boïeriï, și dupë ce înträ în Spätärie și facü plecarea cea obiceiuitä, șëdü toți pe rönduelä, dänduli-se vutcă, confeturï și café. Dupë aceea éráși cu toțiï mergü și la Dómna și la Beïzadele, și acolo încä li se dä café; și de nu este mësä, nezäbovindü Domnul, merge înäuntru la haremü, și boïeriï pe la gazdele lorü. Este și acestü obiceiü: de este și mësä, Domnul dupë café merge înäuntru, érá Mitropolitul cu cel-latți Arhiereï și cu boïeriï, mergü pe la casele lorü, și la vremea mesii, la câte cësuri li se poroncesce, se aflä éráși cu toțiï la curte. La optü cësuri din ði érá este obiceiü së se afle toți boïeriï la curte; și Ie-

șindă Domnul la biserică la slujba cea obicnuită de séră, ce se chiamă a doua înviere, cândă sărută Crucea și Evanghelia, se slobodă éráși tóte tunurile și începe și mehterhanéoa. Și după ce Iesă din biserică și mergă în Spătărie, se dá dulceți, café, la Domnă și la tótă boierimea; după café merge Domnul înăuntru și boierii pe la casele loră. A doua ăi, lună, era vechiă obiceiă, care s'aă urmată și péné la Grigorie Vodă, că vréndă Domnul ca să facă óre care glume cu boierii, nu dá rěspunsul de cu séră pentru vremea bisericii către nimenia, și Domnul se scula de nópte și Iesă la biserică, și câți boieri nu se aflaă în biserică, rōnduă boierinași de mergeaă pe la gazdele loră, și le lua câte ună cală și'lă aducea la grajdul Domnescă. Și totă într'acéstă ăi eșindă Domnul din biserică, tóte rufeturile așternă pe glosă, de la ușa bisericii și péné la ușa Spătăriei, năfrămile loră; érá în Spătărie și la ușa Spătăriei în Divanul mică, ce așternă de Copii din casă covóre, și înaintea Domnului mergéndă vel Vist dá bacșișurile; déră la partea slujitoréscă se rōnduescă bacșișurile de la Visterie cu catastifă Domnescă. Decă, după ce întră Domnul în Spătărie și șede în scaunul Domnescă, și Mitropolitul cu Arhieriei și cu boierii la rōnduăla loră, merge întéi Mitropolitul cu Arhieriei de facă cu Domnul éráși sărutarea sfāntei Invieri, cum și boierii toți pe rōnduăla mergă de sărută mână Domnului, făcēdu-se șānlícă cu slobodirea tunurilor, și mehterhanéoa încă dice d'inauntru curții. Și după vutcă, confeturi și café, g. Logofetă îndată aduce pe dascăli cu ucenicii loră în Spătărie de spună engomiile către Domnă, spre lauda și bucuria sērbătorii, luādu'și și bacșișul loră după cum s'aă arētată mai susă. După sēvērșitul engomiiloră, Mitropolitul cu Arhieriei și cu boierii cei mari mergă la Dómna și la Beizadele asemenea, făcēdu sărutarea sfāntei Invieri; și îndată după acéstă boierii mergă pe la casele loră, dāndu-se întră acéstă ăi volnicie la Curte să nu vie, odihnindu-se și bucurāndu-se fiesce-carele la casa lui și cu ai sēi. Totă într'acéstă ăi aă fostă obiceiă de se uda cu apă și se trāgea la vāi cu apă unii pe alții, și mai în tóte breslile era acéstă obicnuintă, péné la vremea Domniei lui Antiohie Vodă, (care obiceiă péné acmu la țera Romānescă se păzesce, și se și urméză, a doua ăi după Bobotéză în ăiua sfāntului Ión). Și cum s'aă purtată cuvēntul din ómenii bētrāni, cum că boierii îndrāzniaă a dice și Domnului că'lă voră trage în vale, și pe acei ce'i trāgeaă la vale ca să le tórne cofe de apă din capă, ei se împăcaă cu trāgētorii: unii dāndu-le vedre de vină, alții pasce și oue. Și mai vērtosă femeile se adunaă la ună locă câte doue-decă, trei-decă, și trāgeaă pe bărbați. Érá din ăilele lui Antiohie Vodă, din pricinile trasului în vale, aă nāscută gālcevi fórte mari, și s'aă și omorită câți-va ómeni; și atuncea din poronca Domnescă s'aă tălată ca nici de cum obiceiul acesta să nu mai fie, (măcar că femeile așa óreși-ce totă ilă țină). A treea ăi după Pască, vină toți Egumenii Greci, de se închină Domnului cu Sfānta Înviere, aducēdu și poclone câte ună mielă; și totă într'acéstă ăi, séu a patra ăi, aă fost obiceiă vechiă, de Iesă Domnul afară cu totă alaful de slujitorime, și cu tótă boierimea mari și mici, la halca, ori în șesul Bahluiului, ori la Copoă, scoțēdu-se toți caii Domnesci; și ședēdu Domnul la saivantă și boierii pe scaune, pe cine din boierii rōnduă Domnul, încăleca pe cală Domnescă și se

slobodîa cù sulița asupra halcalei, (care sulițe suntù aduse din țera Ungurésca; acolo se facù într'adinsù pentru acéstă trébă), cu dicături de mehterhané, și care lua halcoa în repegînea calului; venea de se închina Domnului și'î sêruta mâna și póla, și celorù mai mari boieri, li se dăruiañ de către Domnù câte o lastră sêñ canavață cu firù și unù postavù celorù mai de gîosù postaji și atlaze, érá celorù mai micî, postaji; fiesce-cărutea se da darul Domnului dupè cinstea sa, petrecèndù intiu acea di și cu alte chipuri de glume, pentru bucuria sêrbătorii. Érá Joi întèiù dupè Pasci, este obiceiù vechiù de se face osfeștanie, care pènè acmu se păzesce, adecă Iésè Domnul dupè Liturghie, (insè de nu este vremea împotrivă) care osfeștanie se face de însuși Mitropolitul țerei; une-orî cândù era sècetă, orî la șesul Bahluului, orî la Păcurariù, déră în vremele cele bune, în medanul curții despre scara cea mare, sèñ din lăuntru curții, unde câte ôdată Ieșia și Dómna cu tóte giupănesele sub salvantù; și acolo fiindù adunați Mitropolitul, Arhierei, cu Egumenii și cu toți preoții din Iași, aducèndu-se și Sfântele Icóne, se sêvrșesce osfeștania, și la vremea cea obicnuită, merge Domnul, Dómna, Beizadelele și toți Arhierei, Egumenii și toți boierii de sêrută crucea și Icónele dupè rînduêla ce s'aù arètatù mai susù.

Fost'aù obiceiù vechiù mai'nainte, de ziua Pascilorù, la toți boierii, de la vel Logofètu pènè la vel Comisù, aveaù darù de la Domnù câte unù postavù mahutù, și câte unù atlazù Florentinù, de li se tràmiteaù pre la gazdele lorù, și giupănesilorù câte o taftă cu firù de cele grele, care se socotia darù din partea Dómnei, și la toți boierinașii curții și slugile Domnesci, postaji supțiri, și atlaze, și tafti; și la toți zapciiî partea slujitorésca: vel Cáp., Porușnicul, Bașbulucbașù de curte, Bașbulucbașù alù doilea, Cáp. de Drăganî, Stolnicul de căzaci, Cáp. de vênètori, Bașbulucbașù Hâtmanescù, Bașbulucbașù Agescù, postaji supțiri și taftă de dulami, érá altorù Bulucbași Hâtmanesci și Agesci, li se daù numai postaji, și la tótă partea slujitorésca, adecă la patru stéguri a Curții, la care aù fostù obiceiù ca sè se afe câte trei-șè-trei de ómeni la unù stégù cu zapciiî lorù, și vênètoriî ce se făcuse pènè la o-sută de ómeni, în douè stéguri, și Roșii ce se făcuse érá pènè la o-sută de ómeni, cariî se purtaù cu haîne roșii și în bărăți arnăușeci, tuturorù acestora li se daù postaji gróse, și la fiesce-care stégù se da postavù totù de o flóre. Insè douè stéguri a vênètorilorù mai'nainte vreme n'aù fostù, ca sè se afe zvoriturî în curtea Domnescă și sè la strae de la Domnie, fôrá numai era unù vâtavù de vênètori, carele era ședètorù la țerà, și avea în sèma lui douè-șè-trei-șè-trei de ómeni vênètori, țeranî, fiindù purtători de grija vênatului de tréba Domniei, avèndù scutélă de birù. Érá la Domniea lui Grigorie Vodă, în vremea ce aù fostù Agă Enaki fiul lui Constantinù Ipsilanti Hatmanul, din poronca Domniei, aù făcutù acele douè stéguri de vênètori, avèndù zapciiî căpitanî; și aù mai făcutù și alte stéguri érá o-sută de ómeni, ce s'aù numitù Roșii, avèndù zapciiî pe Polcovnicul; și îmbrăcămîntea acestorù slujitori era în sèma Agăi, de se gătiaù stratele lorù a tuturorà, și comănacile; care fiesce-care comănacù avea câte o slovă insemnată, care de ce stégù este. Și în Joia cea mare a sfântelorù patimi, dupè Liturghie sèñ mai vértosù dupè prânzù, însuși

Domnul ieșea la un loc de bună privelă unde socotia, de făcea căutare la totă slujitorimea, strigându'î Cămărașul de isvode pe isvodă, și ei mergendă pe rânduélă, ânteiă zapcii, apoi slujitorii, cu pușcele a-mână, slobodău pușca trecendă, și a căruia nu'î lua pușca focă, se radea de la isvodă; care era bătrênă, la vârstă neputinciosă, se erta de la slujbă, dându'î Cămărașul de isvode cartea Domnului, să fie scutit de biră. Și ânteiă se petreceau simeni de curte, apoi vênători, apoi simeni hătmanesci, cu zapcii loră, și dărăbani, cari suntă în séma Căp. de dărăbani, și totă slujitorimea ce lua haîne de la Domnie. Atuncea, la căutare, trebuia să se afle toți îmbrăcați în haînele cele noue. Încă acéstă rânduélă de gătirea straeloră cu chîeltuiala Domniei numai la vremea lui Grigorie Vodă a fostă; éra la Domni cel mai vechi, li se dată numai postaji și ei își gătău haînele; déră de la Domnie a doua a lui Constantină Vodă Mavrocordată, s'aă făcută și stégul Arnăuților, și apoi acesti aă intrată la slujbele cele mai de trebuință a Domniloră, cari suntă în séma Hatmanului. Éra cândă aă născută mucarele, s'aă tăiată acele chîeltuele de podóbele Pașciloră, prea puțină urmându-se.

Ce çeremonii se facă la ziua sfântului Gheorghie.

În ziua sfântului Gheorghie, aă fostă obiceiă de ieșău Domni une-oră la Hlincea, alte-oră la Bârnova, la hramul bisericiloră, cu totă boierimea, și acolo rămănea și la măsă, (însă chîeltuiala era Domnescă, éra nu de la călugeri). Éra cândă nu ieșia Domnul afară din vre-o pricină, eșindă la biserică curții despre pórtă, vel Cluceră păzia slujba lui, de se aducea un mîelă friptă întregă, în locă de colivă la biserică, și elă redica blidul întră acea di; și colivele de preste totă anul eraă în purtarea de grijă a lui vel Cluceră, ca prin miđilocirea Clucerului celui mai mică de Curte să se afle nelipsită colivă, precum la sêrbători mari așa și în tóte duminecele, și pentru acésta i s'aă dată și rânduélă de ședere mai susă, în strană, de v. Logofetă și de g. Logofetă.

Tot la ziua sfântului Gheorghie, decă este câmpul inchiăietă cu érbă, séu și mai pe urmă, cu puțină dipe după vreme, este obiceiă și în purtarea de grijă lui vel Comisă, ca să scótă caii Domnesci la ceairă, și çeremonia într'acéstă chipă se urméză. Într'acéstă di făcendu-se gătire, chîamă Domnul pe vel Comisă și îlă îmbracă cu caftană, și eșindă de la Domni cu caftanul îmbrăcată, și puindu'și în capă și șlicul lui cel de sobolă, merge la grajdul Domnescă; și de acolo se pornescă caii după cum îi rânduiesce vel Comisă, în privelă Domnului, a Dómnei, a Beizadeleloră și a totă boierimea, petrecendu'î prin meidénul celă mare a curții, despre cămară, oră d'înăuntrul curții. Și înainte este ună stégă de arnăuți cu zapcii loră, după dênșii două stéguri de seimeni, pe de o parte și pe de altă parte în șaragă, și pîntre dênșii înainte se aducă telegarii; pe urma telegariloră: sacabașă, apoi v. Armașă, g. Armașă și Iurucă-baïractoră în miđilocă; după dênșii, trômbițașii Domnesci, și sêrmaciul novodniciloră, rêsunândă în trômbiță și în surlă; după acesti, povodnicii, apoi, armăsarii, șiindu-se de comișei și de seimenii ce se rânduiescă de Hatmană, fiindă întolăți atătă telegarii, povodnicii, câtă și armăsarii, cu cele obicinuite

a loră Țolitură, feluri de feluri. După armăsari, zapcii curții, a Hatmanului și a Agăi, a părții slujitoresci, împodobiți, și apoi v. Comisă și g. Comisă. Și pe urma loră, vel Comisă călare pe calul Impărescă, ce se chiamă tablabașă, îmbrăcată în caftană, fiind calul împodobit cu podóbele cele mai alese, legată calul și cu taftă naramzie peste brache. Pe lângă Comisă, seizbașă și alți seizi, și comisei, și cîohodari, cumă poroncesce Domnul, cum și slugile Comisului, tóte împodobite, și pe lângă dînsul și mehterhanéoa dîcîndă pe urma lui. Și cândă agiunge v. Comisă în dreptul Domnului, unde este, se închină către Domnă, și apoi iésă cu tótă rînduiala acésta pe din susă de sfântul Nicolae, și pe la vamă; și agiungîndă la ceairă, unde și corturi sunt întinse, aședă Comisul caii Domnului pe rînduială. Are obiceiă v. Comisă de face și mésză mare la o sémă din boferii cei poftiți de dînsul.

Ce obiceiă are Domnul cândă merge la Sfântă.

La 14 zile a lunei lui Octomvrie, aici în pămîntul Moldovei, intru acésta de Dumneđu păzită țeră, se prăznuesce, la Mönăstirea a trei Sfânți Ierarhi, Sfânta și cuviósa Prepodobna Paraschiva cea nouă, a căriea Sfântul ei trupă întregă se află întru acésta numită Mönăstire, aduse fiindă Sfântele ei moștii de rēposatul Vasilie Vodă la anii 7148. Decî cu o și mai nuinte de prăznuirea Sfântei, vine Egumenul Mönăstirii către Domnă cu poclonă, café și zahară, după obiceiă, și ducîndu-se de g. Logofetă în Spătărie către Domnă, poftesce Egumenul pe Domnă, cu rugămintă ca să ia Domnul ostenelă se cinstescă prăznuirea Sfântei, cu mergerea și Domnescă sa parisie. Și Domnul încă fiindă dorită a se împărtăși cu sărutarea sfânteloră moștii, mulțamesce Egumenului bucurându-lă și cu mergerea sa. Și la optă césuri din și este obiceiă de se tragă tóte clopotile sfântei mönăstiri, și atuncea Egumenul și cu preoții bisericii, mergîndă în biserică, după închinăciunea cea cu smerenie ce facă către racla sfântei, o rēdică de la locul ei racla cu sfântele moștii, și o pună în miđlocul bisericii, în chivuclion ce i s'au făcută acmu de curîndă, pentru sărutarea creștinescului norodă. Și îndată se începe si vecerniea cea mare. Decî, după sevērșirea vecerniei, merge și Dómna la numita Mönăstire, cu alaiă de slujitorime, și tragă și clopotile, (numai a acestei Mönăstiri) și cândă va se între în biserică, Egumenul are purtare de grijă de'i iésă cu sfânta Evanghelie înainte; și intrîndă înăuntrul sfântei biserici, și închinîndu-se sfânteloră moștii, și sărutându-le cu smerenie, poroncesce de se face și paraclisul sfântei, și după paraclisă érá sărută moștiile, și eșîndă din biserică merge la curte. Este obiceiă de se facă de la Visteriea Domnului și două făclii mari de cēră câte de—oca, cari se și zugrăvescă și se trămită la sfântă din partea Domnului; și aceste făclii se trămită pēnă a nu merge Dómna la biserică; care făclii se pună una la capă și alta la picórele sfântei. Și după mergerea Dómnei la curte, v. Șătrară are purtare de grijă de întinde salvantul Domnului în ograda Mönăstirii, din a drépta uși bisericii, unde și Domnul descalecă, cum și Vataful de aprođi are și elă acésta purtare de grijă de aședă scaunul Domnului, a Mitropolitului și a Beizedeliloră. A

doua și dimineața, în ziua sfântei, după ce se gătesce Domnul și se luminează bine de ziua, purcede Domnul de la Curte, cu totu alaiul celu Domnescu și obicnuitu, și vine la Trei-sfetitele, făcându-se răsuna atāt de a Mōnăstirii clopote cātū și de celelalte mōnăstiresci clopote cari suntū mai aprōpe. Înaintea Domnului, la ușa bisericei, este obiceiū de Iēsē Mitropolitul, cu alți Arhieriei și Egumeni, cu sfânta Evanghelie, și cu «axion» ducū pe Domnū în biserică; și îndată celū ântēiū cântărețū începe Slavosloviea; și dupe Slavoslovie, Domnul cu Mitropolitul alătura, Iēsū împreună afară, și dupe dinșii, boierii și cântăreții începū a cânta Litiea, și patru din preoții bisericii, în epitrafie și felone fiindū îmbrăcați, cu capetele gōle, rēdică racla cu sfântele moștii pe umerile lorū, doi la capū, doi la piciorē, și eșindū afară din biserică, se face încongiurare sfântei bisericei cu sfântele moștii, mergēndū Mitropolitul cu Domnul și cu tōtă boierimea înaintea sfântelorū moștii. După încongiurarea bisericei o dată, merge Domnul sub salvantū dreptū scaunul seū, și toți cellalți dreptū scaunile lorū, și sfântele moștii aducēndu-se, se punū în mijlocū, și merge ântēiū Mitropolitul de sārută moștile; și mergēndū și Domnul și sārutândū sfântele moștii, sē miruesce de Mitropolitul, și după mirū mergēndū Domnul la scaunul seū, se daū de ce lei de v. Vist. în blidū. Apoi mergū Beizedelile și boierii toți de sārută moștile și se miruescū, și îndată Mitropolitul, cu Domnul și cu tōtă boierimea, intră în biserică și se începe sfânta Liturghie; ēră sântele moștii rēmānū afară pentru sārutarea norodului. Și la Heruvico, la vāhodul celū mare, se aducū sfântele moștii în biserică fără raclă, și se petrece Domnul, Beizedelile și cu boierii, pe de-desuptul sfântului trupū, și apoi ducēndu-lū în sfântul Altarū, îlū punū pe sfânta mēsă; și aprōpe de chonico, sfântele moștii se rēdică din Altarū și se aducū de se punū ērăși în racla lorū ce este în mijlocul bisericei, și după sēvērșirea Liturghiei, eșindū Domnul din biserică, de voiesce, merge la chilia Egumenului de bé café; de nu, merge la curte, și acolo bé și café cu tōtă boierimea după orōnduelă.

Ce obiceiū este cândū face Domnul Mitropolitū țerii seū Episcopū.

De se întēplă de mōre Mitropolitul seū Episcopul, și Mitropoliea seū Episcopia rēmānū vēduve, cu ce rōnduelă și politică se facū?—Celū vechiū obiceiū așa aū fostū, pe Episcopul de Romānū sē'lū aducă sē'lū tacă Mitropolitū, și pe Episcopul de Rādăuți sē'lū suie la scaunul Romanului, și pe Episcopul de Huși, sē-lū pue la scaunul Rādăuțului, și la scaunul Hușului sē facă altul care se va alege cu soborū. Éră de la o vreme încōce s'aū stricatū orōnduelă obiceiului acestuia, rēmāindū la socotēla Domnilor, alegēndu-se cu soborū după vrednicie unul din Episcopii, și carele este celū alesū, îlū chiamă întēiū Domnul de'lū poftesce ca sē fie purtătorū de grijă și păstorū turmei lui Hristos. Și cândū merge de se împreună cu Domnul, închină și óre-cari obicnuite poclōne, adecă covorū, rāși, café și zaharū. Apoi, în ziua cea rōnduită, trāmite Domnul pe g. Logofētū cu carēta Domnescă de'lū aduce de la gazdă la curtea Domnescă, și intrāndū în Divanul celū micū, merge vel Postelnicū cu toégulū a-mānă, și cu g. Logofētū, de'lū poftescū din partea Domnului în Spătărie, fiindū și toți boierii cei

mai. Și Domnul ședându în scaunul Domnescu, v. Logofătü ține mantia în mânele séle, érá de nu este v. Logofétü, o ține g. Logofétü; și vel Visternicü, luându mantia din mâna lui v. Logofétü, îmbracă pe Mitropolitul, și Domnul sculându-se în picioare fără șlicü, țiindü cârja în mâna sa cea dréptă, merge și Mitropolitul către Domnü, și Domnul îi dá paterița în mâna sa, sărutându-i mâna și Mitropolitul creștetul Domnului; și după ce ia cârja, stându în picioare înaintea Domnului, face către Domnü și óre care orații de mulțămítă. După acésta, șede la café, și după café eșindü de la Domnü, rânduiesce Domnul pe v. Logofétü, v. Postelnicü cu postelniceí, g. Logofétü, v. Comisü și pe alți boierinași și clohodari de'lü ducü la Mitropolie; mergendü și vel Postelnicü înaintea lui cu toégulü, îlú petrece péné îlú sue în leftică. Și cândü iésé pe pórtá Curtii, începü a sé trage tóte clopotile, atât la mónăstiri cât și pe la biserici, și intrândü în biserica Mitropoliei, cu cântarea Axionului, acolo se află Episcopii țerei și alți Arhierei străini de suntü, și Egumenii, cari îlú sue în scaunul Mitropoliei, și i se face și engomion. Apoi rânduiesce Domnul și mehterhanéoa cu totü alaíul de mergü la Mitropolie și'i facü obiceiuita cinste.

Ce obiceiü este cândü face Mitropolitul séü Episcopul paretisis.

Dândü Mitropolitul séü Episcopul paretisis în scrisü la mâna lui g. Logofétü ori la altü obrazü mai mare, acela încă o dá în mâna Domnului; și Domnul, cândü suntü toți boierii adunați în Spätărie, le spune cum că Mitropolitul séü Episcopul, aü făcutü paretisis de Eparchia sa; și acea paretisis o dá Domnul în mâna Logofétului alü treilea de o cetesce într'auđul tuturorü, și după ce sé cetesce, poroncesce Domnul lui v. Logofétü de o pune în condica Mitropoliei, (care condică mai nainte vreme nu era, ci de la Constantin Vodă Racoviță s'aü făcutü, și s'aü aședatü acea rónđuială.) Inse acea paretisis se pune în condică, și pentru ca sé stea neștrămutată de acolo, o pecetluesce Domnul în patru cornuri cu a sa pecete cu céră tare, și împotriva acei pecetluite paretisis din prijmă, sé scrie véduviea Mitropoliei, séü a Episcopiei, adecă cum că este trebuință a se aședa scaunul cu altü păstorü. Și atuncea Domnul dá poroncă sé se facă alegere; și de este sé se facă Mitropolitü, cu soborü bisericescü și politicescü se face alegere din Episcopii țerei, érá de este sé se facă Episcopü, asemenea éráși cu sobor se alege din Egumenii mónăstirilorü de țeră, și celui alesü din Egumenii, i se poroncesce întei de Mitropolitul ca sé slujescă Liturghie în biserica cea mare, fiindü și Domnul la biserică. Apoi este chiămatü de g. Logofétü, și elü îlú duce de îlú împreună cu Domnul închinându-se cu óre cari poclone cari s'aü arétatü mai susü; și Domnul atuncea îi dice cum că «cutare Episcopie rămăindü véduvă de păstorulü ei, sfântiea-ta te-ai alesü a fi păstorü aceluí scaunü.» După acésta, la điuă ce hotăresce Domnul ca sé se hirotonisescă Episcopü, vel Visternicü are purtare de grijă ca sé poroncescă Logofétului de Visterie sé se facă trei scaune, doué mai mari și unul mai micü, care scaune ducându-le în biserica cea mare, le îmbracă cu postavü roșu, nici prea bunü nici prea réü, de mijlocü, și le punü în mijlocul bisericii, pe care șede Mitropolitul și

Domnul; și pe scaunul celū mai de susū ședū, érá pe celū de alū doilea rézemă picíórele lorū; și Mitropolitul fiindū îmbrăcatū în tótă podóba Arhieréscă, șéde din-a-drépta, și Domnul din-a-stânga, și pe alū treile scaunū, mai glosū, ședū doi din Episcopii țerii, séu dintr'alți Arhieréi, îmbrăcați în tóte veștméntele lor. Decí, după Doxoghie, aducū pe hypopsiphos din Altarū; scoțéndu-'l pe ușile cele Impérátesci protopopol séu altū obrazū cinstitū din cel mai alesī Egumenī, îl aduce către Mitropolitul chelefsindu-'lū. Și după povelire, fiindū pajora gătită, o pune în miđflocal bisericii cu capul spre apusū, și cu códa spre răsărită, și călcândū pre códa pajorii celū ce este alesū, stă cu fația către Mitropolitul, și ȓice: «(cutarele) din mila lui Dumneđeū hypopsiphos prea sfántei și Dumneđeescéi Episcopii (cutare), cu a mea mână amū scrisū pravoslavnica márturisire.» Și după acésta se sėvřșesce și cee-laltă orónduclă a povelirii după canónele sfántei bisericii, și îndată se începe sínta Liturghie; și la Liturghie se hirotonisesce desėvřșitū. Decí, după Liturghie, ieșindū Domnul din biserică cu Mitropolitul, cu cel-laltī Arhieréi și cu tótă boierimea, merge în Spătărie pe obiceiū; și mai pe urmă de toți, iésé și acelū noū hirotonisitū Episcopū din biserică, îmbrăcatū în mantie și cu cārja a-mână, și întrándū în Spătărie, toți se scólă în picíóre, și apoi șéde la café la rónđuéla sa; și cândū va sė iésă din curte, era celū vechiū obiceiū: din purtarea de grijă a lui vel Visternicū, i se gătia unū calū Domnescū îmbrăcatū peste totū cu astarū albū, și cusutū astarul pe calū, și rónđué Domnul pe g. Logofétū și v. Postelnicū cu postelnicei, v. Comis, g. Comis cu alți boierinași, și cu ciohodari, îl ducū pe Episcopū petrecéndu'lū pin totū tērgal, blagoslovindū norodul, trăgéndū clopote mari și mici la tóte bisericile, și pe urmă îl descáleca la Mitropolie, poroncindū Domnul de mergea mai pe urmă și mehterhanéoa, făcéndu'i obiceiuită și politicéscă cinste.

Déră de la Ión Vodă Mavrocordatū încóce, s'aū rėdicatū acelū obiceiū de a se purta Episcopii ce se făceau pe calū îmbrăcatū în astarū, socotindu-se ca unū lucru anoston și fórté făr'de cale; rónđuindu-se de atuncea, ca ori cândū și ori la ce Domnū se va întēpla a se face Episcopū, s'élū ducă de la Curte cu careta Domnescă cu șése telegari, și cu totū alalul arėtatū mai susū, și cu ciohodari; și de atuncea așa s'aū urmatū.

Obiceiul și orónduclă Divanului în ce chipū se urméză.

Cu o ȓi mai 'nainteá Divanului, poroncesce Domnul Vátavului de aprođi sė facă scire Vornicilorū de pórtă, ca sė inșiinteze pe jeluitori că este sė se facă Divanū, și ori cine din locuitori se va trage la Divanū, sė le fie ușa deschisă. Érá unii din Domni erau obiceiuiți, péné nu erau amėndouė părțile dovagiū, ce se pireaū, fația, se da pbroncă pe unul singurū la Divanū sė nu-'l scótă, (care acésta poroncă și hotărire, și în vremile de acmu și mai tare se păzesce, atât de către Domni cât și de către Veliți boieri cari suntū giudecători). Decí Vátavul de Aprođi gătesce Divanul; la Divanul celū mare este obiceiū sė se afe și Mitropolitul țerei și boierii toți, pe rónđuială: vel Agă, vel Armașū, Vátavul de Aprođi, v. Armașū, g. Armașū, Vornicii de pórtă, Izbașa de Divanū, toți acestii stăi la rónđuéla lorū, și cu semnile

boieriei loră pe a-mână; asemenea și paicii, și cîohodarii, se află zvoritorii la Divană înaintea Domnului, stîndă și ei în rîndă și la locul loră. Din Velișii boierii mazilii, pe cari va Domnul, le poroncesce să ședă la Divană împreună cu ceilalți, boierii cu boierii, la rînduélaloră. Și pînă la Domniea a doua lui Mihaî Vodă, aă fostă vechiă obiceiă de ședé și v Logofétă la Divană pe urma altoră boierii; érá atuncea nu s'aă mai obiceiuită a ședé, dóră la Divană, înaintea Domnului, zvoritoră se află. Unii din Domnii cei vechii ce aă fostă Moldovenii, érá obiceiuiți a gudeca norodul mai multă în Spătărie, avéndă ușile loră deschise, și făceă Divană și la vreme de chindie, cetindă g. Logofétă jelibile ómeniloră, și alte scrisorii ce suntă să le asculte și să le auđă Divanul. Era obiceiă vechiă care s'aă și urmată la Domnii cei trecuți, și pînă la Cantemiră Vodă: Logofétă ală treilea se făcea cu acéstă alegere, să fie omă învățată la tălmăcirea Sloveniei, ca să pótă ceti și tălmăci hrisóvele cele slovenesci de moșii înaintea Domnului, și să și scrie Slovenesce cele ce voră fi poroncite de Domnă, și să aibă lîngă densus 5 și 6 uricarii cari să scie și acela Sloveniea, și a ceti și scrie, fiindă-că d'inceputul și descălicatul țerii, așa era obiceiuită a se scrie hrisóvele moșiiilor: pe Slovenie, și acele érá mai de cinste și mai de credință, de vreme că acele hrisóve slovenesci, oră întărituri de moșii, oră giudecătii, se scriă în scurtă, cari și pînă acmu acele urice Domnesci pe Slovenie n'aă nici o îndoelă a nu se crede. Și tóte hrisóvele Slovenesci érá întărite cu credința Domnului, și a fiiloră seii, și a tuturoră Velișiiilor boierii, la cari hrisóve, după Vornicii cei mari, se puneă și Pircălabii acestoră scaune: întei Pircălabii de Hotină, i Pircălabii de cetatea Némțului, i Pircălabii de cetatea Nouă, și apoi Pircălabii de Sucéva. Érá de la o vreme s'aă rădicată acestă obiceiă a Sloveniei și rînduela Pircălabiiilor, scriindu-se ispisócele moșiiilor și giudecătii, pe limba țerei, măcar că la une hrisóve și acmu se urméză de se pune credința Domnului, a Beidădeleloră și a boieriloră celoră mari, de la vel Logofétă și pînă la vel Comisă.

Çeremoniile ce se facă la solii străini ce trecă prin orașul Iașului, mergéndă la Țarigradă.

Cândă s'aă întemplată de aă venită solii Moschicescii seú Lșescii, de aă trecută pe aice pin orașul Iașului la Țarigradă, de suntă ómeni mai micii, Domnul rînduesce pe Hatmanul cu alaiul seú de ilă aduce la gazda orînduită; érá de este obrază de cinste, merge Hatmanul cu alaiul seú cale ca de două și trei césurii înaintea solului, făcéndă cercetare pentru sănătatea lui din partea Domnului. Și apoi rînduesce Domnul totă alaiul de slujitorime, cu Aga și mehterhanéoi, paicii și cîohodarii, cății va Domnul și cății socotesce pentru cinstea lui, orînduindă și toți boierii cei mari și cei mai micii de iesă la marginea orașului, unde acolo așteptăndă pre solă, ilă și întempină cu tótă cinstea ce i se cade. Inse vel Post. are obiceiă să întempine pre solă, mai nainte pînă a nu sosi la marginea orașului, se'i dă din partea domnului aceste cuvinte, adecă cum că «prea-înălțatul Măriea sa Domnul nostru, «se bucură de venirea dumitèle.» Și cu acestă felă de cinste și cu mehterhané ilă

aducă pînă la gazda sa unde este gătită; și cîndu sosesce solul la gazda lui la Curtea Domnăscă se face slobodire de tôte tunurile, în chipu de bine aū venitū. A doua ȓi, (sēu dupē trei ȓile), merge intēi solul la curtea Domnăscă de se adună cu Domnul, puindu'i scaunū din-a-stānga Domnului. Apoi în cealaltă ȓi merge și Domnul la gazda solului, cu totū alaīul pe rōnduelă, cu boeriī și boierinașiī și cu tōtă podōba ce se cade unui prinȓipū de Moldavia. Aū fostū obiceiū vechiū de făceaū Domniī mēsă solilorū, la curtea Domnăscă în Divanulū celū micū, și apoi și solul făcea mēsă Domnului, (care acestū lucru, și obiceiū de mēsă, din Domniī de acmu nimene nu 'lū-aū urmatū, nici 'lū-aū păzitū, fără Domnul Mateī Vodă Ghica). Și cîndū se pornesce solul din Iași, érāși cu același alaīū și cinste se petrece; și cîndū este aprōpe de pōrta curȓii Domnesci, atuncea se slobodū éră tōte tunurile, chipū de mergere sānētosū. Éră cîndū s'aū intēmplatū solū mai mare ca sē vie, vre unū Veevodū Leșescū, (dupē cum la Domnia lui Niculaī Vodă Mavrocordatū aū mersū solū mare la Țarigradū, Voevoda Mazoveȓchie, care solū ca acesta fōrte rarū s'aū intēmplatū de aū trecutū), atuncea este acestū obiceiū, adică singurū Domnul sē iēsă înaintea aceluī solū, cu tōtă orōnduelă alaīului țerei, sē'lū intēmpine de laturea orașului, și sē'lū petrēcă, mergēndū Domnul cu solul cālērī, și alătura (însē Domnul din-a-drepta și solul din-a-stānga), flū duce pînē la gazdă; și érāși la împreunāri, āntēiū solul aū mersū la curte, intru adunarea Domnului, și apoi aū mersū Domnul cātre adunarea solului, la gazda lui.

Ce obiceiū este cîndū se intēmplă sē se împreune Domnul cu Hanul, sau cu lucūtuiulun-Pașa.

Cîndū se intēmplă de iēsē Domnul înaintea vre unui Hanū, ce va trece pînă țēră, cîndū merge Domnul la saīvantul Hanului sē se împreune, sē'i sārute piciorul, așa este obicinuitū la dēnșii: rēdică Domnul gugūmanul din capū și'lū dă la unū copilū de cel din casă de ai Hanului de'lū ține, și așa, fără șlicū, merge de sārută piciorul Hanului; și Domnul cîndū se rēdică de la sārutatul piciorului, îndată copilul aceluī din casă, pune Domnului șlicul în capū și poroncesce Hanul Domnului de șēde în genuchie pe macatū, vorbindū amēndoī cele de trebuinȓă pricinī; însē cîndū sārută Domnul piciorul Hanului, elū încă are obiceiū de'și pune māna la obrazū și'și rēdică șlicul, de abīa numai ilū atinge cu palma.

Éră cîndū vine vre unū Pașa cu trei tuīuri, ca sē trecă pînă Iași, este obiceiū de iēsē Domnul înainte cu tōtă boierimea, mari și mici, cale de unū cēsū—de douē, înainte lui; și unde este intēmpinarea Domnului cu Pașa, Domnul descalecă mai 'nainte și aștēptă șēdēndū în piclōre, și toȓi boierii înșiraȓi pe rōnduelă; și cîndū sosesce Pașa dreptū Domnū, (orī cālare de va fi orī în cocie), se popresce, și merge Domnul de'i sārută piciorul, cum și boierii toȓi pe rōnduelă mergū de'i sārută piciorul; și încālecāndū Domnul d'impreună cu tōtă boierimea, merge împreună cu Pașa pînē la gazda cea orōnduită și gătită; cum și la petrecerea Pașei, asemene urmēză Domnul cu tōtă boierimea;

și de unde este s'eși la Domnul ziua bună, descalecă éráși de sárutá piciorul Pașei, și boierimea tótá asemenea.

Çeremonia ce se face prea deplină, la lucitúulun-Pașa cândú este s'e trecă pin orașul Iașului.

Măcarú cá amú însemnatú mai susú în ce chipú urméză Domnul la trecerea unui Pașá cu trei tuúri, déră nefindú de agúnsú, pentru mai bună sciință, mai pre largú tótá çeremonia, cum s'aú și întemplatú de amú véđutú, s'aú scrisú aice mai glosú.

Dreptú aceea, la létú 1762 Iulie, în zilele Domniei prea înălțatului, luminatului Domnú și oblăduitorú a tótá Moldavia, Grigorie Ión Vodá, din poronca prea puternicei Impărății, fost-aú rónduitú Pașá la sarhatul Hotinului, Hamza-Pașa, omú mare, vestitú și ginere Impératului Sultanú Mustafa, carele se afla cu pašalicul s'eú la Sofia.

Inaintea acestui Pașá, aú trámisú Domnul unú boierú din Greci pe carele aú socotitú, omú cu sciința limbii turcesci, a nume pe Dumitraki vel Ușerú, cu mehtupú de către Domnú, și cu daruri; care boierú mergéndú, aú înteminatú pe Pașa de ceea parte de Dunăre, la locurile țerei turcesci, unde dândú Ușerul mehtupul și darurile de către Domnú Pașei, s'a bucuratú, și Domnului încă 'i-aú venitú mehtupú de către Pașá cu mulțámire și cu o poftá cá aceea cum cá voiesce cá s'á fie trecerea prin orașul Iașului érá nu pe Prutú, care la acéstá cerere a Pașei nici Domnul impotrivorú s'eú pricinivorú n'aú fostú.

Deci, cândú aú fostú aprópe cá s'e trecă Pașa Dunărea, s'e vie la Galați, Domnul, dupé datorie, mai 'nainte péné a nu sosi Pașa la Dunăre, avéndú purtare de grijá, a trámisú pe unú boierú mare din páméntení, a nume pe Vasilie Costaki vel Banú, întru întempinarea sa, cu mehtupú, carele și conacci-bașa a fostú rónduitú din partea Domnului péné în Iași. Din Galați vréndú Pașa și poftindú (dupé cum s'aú arétatú mai susú) cá s'á fie trecerea prin Iași, îndatá din poronca Domnului, s'aú rónduitú tóte conacile, și lá fie care conacú s'aú rónduitú câte unul din veliții boieri, împreună și cu Ispravnicii de pe la ținuturi, și câte o sémá din mazilií cari s'aú socotitú cá vorú fi de trebuință la fie-care conacú. Inse conacile într'acestași chipú s'aú urmatú precum suntú arétate:

In Galați, aú fostú purtătorú de grijá mai susul arétatú Vasilie Banul cu Pircálabul de Galați și cu alții.

La conacul de la Privalú, aú fostú purtătorú de grijá Costaki Batafi biv vel Medelnicerú și cu alții.

La conacul de la Puțeni, éráși Vasilie Banul cu Pircálabul și alții.

La conacul de la Bérladú, Constantin Sturza biv-vel Medelnicerú cu Ispravnicii și alții.

La conacul de la Vasluiú, Ilie Costaki biv-vel Banú cu Ispravnicii și alții.

Érá cândú aú fostú s'e pornéscá Pașa din Vasluiú s'e mérgá la Scántee, măcarú cá conacul era gátitú de alți boieri mai înainte, déră Domnul, pentru

mai mare cinstea Pașei, dimineața în ziua aceea ce era să fie Pașa la Scânteese, a pornit de aicea pe Ion Bogdan vel Logofătul de s'a aflat la Scânteese când a venit Pașa, pentru totă purtarea de grijă ca un boier bătrân. Și totu într'acea seară a trimis Domnul și pe vel Postelnicul la Pașa, pentru cercetarea sănătății și că s'a bucurat Domnul pentru bună venirea sa; și Pașa, prin întorcerea lui vel Postelnicul, încă a muițamit Domnului forte, atât pentru cercetarea sănătății, cât și pentru bucuria ce s'a bucurat pentru venirea sa.

Deci dera în ziua aceea care a fost ca să intre Pașa în orașul Iașului, Domnul gătindu-se, a ieșit cu totu alaiul și cu totă boierimea dincolo de Ezăreni, și acolo pe loc a lăsat totă boierimea cu prea iubitul fratele său Beizadé Alexandru, cu Divan-Efendi și cu totu alaiul, și încălecatu Domnul de acolo cu doi cihodari și cu saracibașu numai, a mai luat împreună cu sine și pe Alexandru Ipsilante Postelnicul și Capikihalé, i pe vel Postelnicul Petraki Duca, i pe Mihalache Suțu biv-vel Comisul, i pe Scarlatu Caragea vel Comisul, i pe Alexandru Muruz vel Camărașul, și din boierii pământeni pe Ion Cantacuzino vel Visternicul, călări, era slugile pe giosu, și așa a mersu întru întâmpinarea Pașei.

Luându Pașa veste cum că Domnul este aproape de întâmpinarea sa, a trimis pe alii săi Seleam-Agasi întru întâmpinarea Domnului, și Pașa încă fiindu în tahtărvanul, a ieșit și a încălecatu pe armaru, și când a fostu Domnul aproape de Pașa, a descălecatu, Pașa încă a stătu, și mergendu Domnul către Pașa, după obiceiuta închinăciune ce a făcutu, a sărutat scara calului cea din dreapta. Și de acolo pornindu Domnul un pasu doi pe giosu înaintea Pașei, a porocitu Pașa Domnului de a încălecatu, și încălecatu a mersu înaintea Pașei nu departe; era vel Postelnicul cu vel Comisul a mersu înaintea Domnului, încă amestecați între ostașii Pașei cei mai aleși.

S'a întâmplat mai înainte vreme, când a trecut alii Pași, așa omeni mari vestiți prin orașul Iașului, de a pusu pe Domnul din stânga și alătura, făcânduși vorovă cu Domnul; și atât la intratu cât și la eșitul Pașei, totu alătura din stânga, petrecea Domnul pe Pașa cu totu alaiul obiceiuitu; și când era după ce ieșea afară, când vrea Domnul săși ia ziua bună, Pașa îmbrăca pe Domnul cu feregé cu cacomu, și pe 12 boeri mari cu castane. Măcar că și acum fiindu Domnul cu doi săi trei pași mai înainte de Pașa, în două și trei rînduri, a chemat pe Domnul Pașa de a făcutu vorovă de aproape.

De aici întorcându-ne să venim erași la vorova noastră. După ce a încălecatu Domnul, mergendu înaintea Pașei, când a fostu Pașa dreptu boieru, a stătu; și boierii, ședendu fie-care după rînduiala sa, Domnul călare stădu, a disu către Pașa, arătându-i cum că «boierii Memlechetului ceru să sarute picloarele Măriei sêlle». Și așa pe rîndu a mersu înteu Divan-Efendi, după densus Beizadé fratele Domnului, apoi boierimea pe orînduella, de a sărutat piciorul Pașei, rămîindu apoi totă boierimea de venea pe urma Pașei.

Purcându Domnul împreună cu Pașa de acolo erași, înaintea Domnului

și înaintea ómenilor lui cei aleși, erau edecurile Pașei; și înaintea edecurilor, Vătaful de copii cu semnul Domnului, și vel Postelnicu cu vel Comis și Postelnicea pe orânduială; înaintea Postelniceilor, edecurile Domnului; după edecuri, Hatmanul, Aga, cu totu alaial celu obicnuitu. Și cu această orânduială au venit Pașa la Frumósa, unde și casele Frumósei erau gătite și îngrijite pentru odihna sa; și acolo, în dreptul Frumósei, era și cortul Pașei întinsu, unde descălecându Pașa, au intratu la cortu și au ședutu, și poftindu și pe Domnu ca să ședă, și a ședutu bëndu și café. După bēutul cafeli, zăbovindu-se óreși-ce la voróvă Domnul cu Pașa, după obicnuita închinăciune, au ieșitu Domnul de la Pașa și au mersu la locul seú, unde și alte douē-trei corturi erau gătite pentru starea boierilor. Și aprópe de séră, de alu doilea rōndu mergēdu Domnul la Pașa, și luādu'si voie ca se'si vie la scaunul seú, au purcesu de la Frumósa cu totu tacāmul și obicnuitul Domnescul seú alaiu de au venit la scaunul seú. Inse au poftitu Domnul pe Pașa ca să se odihnescă douē-trei zile, fiindu truditu și ostenitu de cale, și au făcutu Pașa otoracū trei zile.

Domnul, într'aceste trei zile ce au făcutu Pașa otoracū, pentru tótă purtarea de grijă a celor trebuitóre, ca să fie tóte de prisositu și nimicū să nu lipsécă, a orōnduitu trei boieri mari: pe Vasilie Razul Hatmanu, i pe Ión Cantacuzino vel Vistieru și pe Iordaki Hrisoscoleu vel Agă, deosebitu de alți boerinași și zapci, cari au avutu mare purtare de grijă, și tóte au fostu deplinu, nimicū lipsindu. Domnul în tóte zilele, la unu cēsū—la douē din di, mergea cu totu tacāmul seú, și cu boerii cei mari, și numai cu alaial Leventiloru, la Frumósa, la cortul seú celu Domnescu, și Pașa încă după ce se gátea, chiāma pe Domnu la voróvă; și la vremea bucatelor, ieșia de la Pașa, și la cortul seú mánca bucate, și de către séră venea la scaunul seú.

Érá cu o di mai 'nainte de purcederea Pașei, aflādu-se Domnul la Frumósa, după ce l'a chiāmatu Pașa la café, ședēdu și óreși-ce la voróvă, pe urmă l'a îmbrăcatu și cu blană de samuru, și pe Beizadé fratele Domnului cu cheraché, pe Divan-Efendis cu cuburu cu sângepu, érá pe vel Postelnicu l'a îmbrăcatu cu cuburu cu cacomu, cum și pe alți din boerii cari au fostu orōnduiți asupra trebilor, încă 'i-au îmbrăcatu, pe alți cu blane și pe alți cu benișuri, pe fie-care după cum a vrutu. mulțāmindu și Domnul pe Pașa cu cele ce s'au cădutu, și pe cātu au fostu prin putință.

Dupē ce au îmbrăcatu Pașa pe Domnu cu blana cea de samuru, viindu la Domnescul seú scaunu, mai pe urmă au venit și Mehterbașu alu Pașei cu toți mehterii seí la curtea Domnului de 'i-au disu unu nubetu, și după sfērșitul nubetului, Domnul a poroncitu de au îmbrăcatu pe Mehterbașu cu cheraché, mulțāmindu și pe toți mehterii cu căți galbeni au socotitu Domnul.

Domnul, din ómenii Pașei pe altul pe nimeni n'a îmbrăcatu, fără numai pe Baș-ciașu și pe Conacci-bașu cu cherachele.

In câte zile au fostu zăbava Pașei aici, mehterhanéoa Domnului, după obiceiul ce este de bate în tóte zilele nubetu, ce se chiamă chindie, n'au bātutu, fără numai mehterhanéoa Pașei au bātutu într'o di; după ce au ieșitu Pașa la cortul seú, fiindu și Domnul cu tótă boierimea, unde și óre-care

luptătorii de pehlivenii au fostu, și vrându Pașa ca să audă și pe mehterbașu alu Domnului ce meșteșugă are, a ȓisă Domnului ca să poroncască luī mehterbașu să ȓică unū pestrefū, și începēndū mehterbașu și ȓicēndū unū scoposū ca acela, au fōrte plăcutū Pașei meșteșugul și ȓicētura luī; și după ce au sfērșitū de ȓisū, Pașa au poroncitū de l'au îmbrăcatū cu benișū de postavū acolea înainte sa.

Vrēndū Pașa ca să purcēdă, au datū poroncă cu o ȓi mai 'nainte de au purcesū totū agărlicul sēū; și Domnul încă au poroncitū de s'au orōnduitū conacele, orōnduindu-se baș-conacciū pe Constantin Cananău biv-vel Paharnicū ca să mērgă împreună cu Pașa pēnē la hotarū, și de aicea s'au orōnduitū trei conace.

Insē la Podul luī Ghermanū unū conacū, la care au fostū rōnduitū Gheorghē Beldimanū biv-vel Stolnicū, i Constantin Gāndul biv-vel Șetrarū, și alȓii.

Unū conacū la Tabără, la care au fostū orōnduitū Arghirie biv-vel Medelnicerū și alȓii.

Unū conacū la Ștefānesci, la care au fostū orōnduitū Iordaki Cananău biv-vel Medelnicerū și alȓii împreună.

In cāte ȓile au fostū șederea Pașei, ōmenii luī toȓi s'au purtatū fōrte cu înȓelepciune, după poronca ce au avutū de la Pașa, și nimerul nimicū au făcutū, nici s'au atinsū de cinevaș; fără numai doi copii de ai noștrii, vrēndū ca să mērgă cu nisce Turci de ai Pașii, și însciinȓandu-se Pașa, nici de cum n'au priimitū, ci cu urgie au poroncitū Pașa Turcilorū de au datū copii pe mâna luī vel Ușerū.

Deci, in ȓiua ce au fostū purcesul Pașei, Domnul, totū cu aceeași ȓeremonie și orōnduială, și cu totū alaiul ce este arētātū mai susū, au purcesū cu Pașa de la Frumōsa, și cāndū au fostū in dreptul Curȓii și a porȓii Domnesci, s'au făcutū sloboȓire de tōte tunurile; și așa au petrecutū Domnul pe Pașa pēnē aprōpe de iazul Mitropoliei pe Cacaīna, mergēndū Pașa vołosū și fōrte mulȓămitū de către Domnū.

Este și acestū obiceiū: cāndū vine Pașa la Galaȓi, din partea Domnului se află trāmisă o cocie bună împodobită și cu șese telegari buni potrivii la tōte; dēră acēstă cocie se trāmite cāndū este Pașa omū mare, precum a fostū acesta.

N'amū pututū lāsa ca sē nu arētū și acēsta, adecă in cāte ȓile au ședutū Pașa aicea la Frumōsa, dumneȓeescile locașuri, adecă sfāntele nōstre biserici, nici au tocatū nici au trasū clopotele, dēră orōnduiala Orthrului și a sfāntei Liturghii de către bisericescile obraze, fōrte s'au pāzitū, de n'au lipsitū.

TRAGODIEA

SĂU

MAI BINE A DICE

JALNICA MOLDOVEI ÎNTEMLARE,

DUPĂ RESVRĂTIREA GRECILORŪ 1821

DE

VORNICUL ALEXANDRU BELDIMANU

Poemul lui Alexandru Beldimanu asupra eteriei grecesci din 1821 s'a publicat pentru intea data in Iasi la anul 1861 de catre D. Alecu Balica in tipografia Buciumului Romanu. Insa editiunea facuta dupa o copie manuscrisa este plina de greseli; si parti intregi a le poemului suntu desnaturate seu chiar omise. *Manuscrisul originalu* alu lui Beldimanu se afla astazi in proprietatea D-lui Dimitrie A. Sturdza, facend parte din preioasa sa colectiune istorica de la Micleseni. Editiunea de fata e severcita dupa insusi acestu manuscriptu—unu volumu in folio de 232 pagine—scrisu pe hartie buna si solida cu multa ingrijire de insusi mana lui Alexandru Beldimanu. Scrisoarea e frumoasa si citea. Indreptari si stersaturi suntu forte puține.

Manuscriptul contine:

1° Tragodia seu mai bine a dice jalnica Moldovei intemplanare dupa resvratirea Grecilor 1821,—p. 1—180.

2° Talmacirea Caimei lui Vogoridi ce scrie la Silistra,—p. 181—182.

3° Jurnalul mergerei Boerilor deputati in Tarigrad,—p. 183—213.

4° Tractaturile prin cari s'au inchinatu tera de catre Bogdan Voevod, Domnu alu Moldaviei, imperatindu Sultanu Baiazetu alu doilea,—p. 215—229.

5° Stihurile facute in Tazlau in vremea inchiderei mele acolo 1824, Aprilie 20,—p. 230—232.

Cele d'anteu trei scrieri se tinu de Eteria. Cele doue din urma formeza lucrari desparte.

Scrierea despre «Tractaturile prin cari s'au inchinatu tera de catre Bogdan Voevod» este aceeași care a fostu publicata de mine in «Arhiva Romanesca» sub titlul de «Tractaturile vechi ce au avutu Moldova cu Porta Otomanesca» si care este scrisa parte de Neculae Costinu parte de unu autoru mai nouu. Beldimanu a prescrisu acestu scriere, facend ore-cari mici schimbări de cuvinte, cari n'au nici unu felu de importanta.

Manuscriptul are intre 22 si 25 ronduri de pagina. In Eterie se afla dupa materie despărțiri mai mari seu mai mici: ele s'au mantinutu cu scrupulositate si s'au pusu in capul lor unu continutu succintu care nu se afla in originalu. Nu amu socotitu de prisosu a numerota versurile si a marca cu numere italice paginile manuscriptului.

Multamita dar D-lui D. Sturdza, publicul se afla astazi in norocita pozitiune de a avea subt ochi insusi poemul lui Beldimanu in tota primitiva sa esactitate.

M. K.

TRAGODIEA

SÉŪ

MAI BINE A ĐICE

JALNICA MOLDOVEI INTÊMPLARE,

DUPÉ RESVRĂTIREA GRECILORŪ, 1821,

DE

VORNICUL ALEXANDRU BELDIMANU.

Invocarea.

- 1 Ce necazŭ, ce osîndire, vai mie! ce focŭ amarŭ,
Ce tresnetŭ și ce lovire, ce otrăvitoriŭ paharŭ.
Cine-aŭ socotitŭ vr'o dată, cine-aŭ pututŭ pune 'n gândŭ,
Jalnica țerii stricare s'o vedă așa curêndŭ?
- 5 In ce stare, amarŭ mie! te cutremurî cândŭ privescî,
A lacrimilorŭ năvală, chipŭ nu este s'o oprescî;
Tótă țera'î in piclóre, omŭ peste omŭ dă fugêndŭ,
O suflare nu întêmpinî, și să n'o privescî plângêndŭ.
Sate, orașe, ținuturî, mai tóte pustii le vedî
- 10 Ș'unŭ norodŭ in îngrijire, atâta in câtŭ nu cređî.
Povățuitoriŭ nu crede, n'ascultă mângăitoriŭ,
Alérgă, ne-sciindŭ unde, vorŭ limanŭ, cerŭ agiutoriŭ.
Cine să'lŭ povățulêscă, căci dregători n'aŭ rêmasŭ,
Ceî mai îndrășnețî și vrednicî, din dregătoriî s'aŭ trasŭ.
- 15 Văi, ponorăturî, prăpăstiî, codriî cei înfricoșăți,
Gemŭ de duiósa oftare a celorŭ inspăimêntați.
Toți alérgă, cerŭ scăpare, in pustiuî năvălescŭ,
Căci vieța, starea tótă, in primejdie-o privescŭ,*
- 20 Plângŭ cu tânguire mare, privindŭ jalnicele stări.
Aice amŭ trebuința pe Iraclitŭ sê aducŭ,
Starea Moldovei să plângă, séu sê puiŭ să scrie Iungŭ,
Dar încātu'î prin putința; mē voiŭ nevoi și eŭ
Osînda țerii a scrie, ori câtu'mî va fi de greŭ.

*1

Inceputul Eteriei. — Venirea lui Ipsilantă la Iași. — Tudor.

- 25 Ună norodă asuprită forte, dar falnică, nestempărată,
 Îngâmfată c'ave o-dată stăpînire ș'împărată,
 Multă falnică că în Grekia era ocârmuitoriu
 Și se ocroté de sineși, legiuită stăpînitoriū,
 După trecere de vreme, de câți-va ani, s'aū turbatū,
 30 Rîvna între ei s'aprinde, de slavă cu totul batū;
 Se resvrătescū pe sub cumpătū, intrigarisescū câtū potū,
 Vrëndū sē aducă Turkiei acelu de istovū potopū.
 Alcătuescū Eterie, vrëndū s'aprinđă a lorū focū
 Și otrava lorū să verse, și'n celū mai depărtatū locū,
 35 Smreduescū lumea mai tótă, prin apostoli inadiși,
 De rîvna elefteriei vrëndū pe toți să'ī vedă prinși;
 Scoposul se isprăvesce, Grecii se rēdică toți
 Cu atăta turbăciune, în câtū a crede nu poți;
 Planuri facū, daū hotărîre, fără de veste-a lovi
 40 Părțile Turkiei tóte, de o-dată a rēsvreti;
 Ţarigradul în surpare, cerū mai ântēiū a'lū vedé,* *2
 Socotindū că cele-l-alte, de la sineși vorū cădē.
 Punū sorocū, hotărescū diua, între ei s'alcătuescū,
 Și o grabnică ispravă, cu toții nădejudescū.
 45 De-a lorū planuri n'amū sciință, nici potū a đice ceva,
 Dar lucrarea nici de frică nu póte plăcé cuiva.
 Próstă și temeiū nici unul, mai la urmă sē vedeți,
 Mișcările și urmarea Grecilorū celorū isteți.
 Din nenorocirea nóstră, hotărescū resboiū a da,
 50 Ș'o împărăție vechiă de istovū a resturna;
 Vechiă întru tóte tare, averi mari și ostași mulți,
 Vrednici întru o clipelă, se restórne gróznici munți.
 Vrednici, că 'ntr'atâtea rōnduri resbóite aū sprijinitū,
 La oști mari și regulate, sciți câtū s'aū împrotivitū;
 55 Din nisce mîni ca aceste, Elada să ia voiescū,
 De turbăciunea cea mare, nici cum nu se indoiescū.
 Săracii, le plângū de milă, decă mâna cea de susū,
 Nu va face vr'o minune de câtū se dă mai presusū.
 Pe prințipul Ipsilante Arhistratigū ilū numescū,
 60 Ilū smulgū din sēnul Rosiei și cu dēnsul se unescū.
 Se unescū că'lū sciū că este cu sciință și istețū,
 Mâna dréptă ilū arétă*) în câtū'i de îndresnețū.
 Purcede cu rîvnă mare de resplătire aprinsū,
 Și vine plinū de vāpae, aicea la Prutū întinsū.* *3
 65 Gătiră puterea tótă, câtū se cade și câtū vreī,
 Întru o așa lucrare, era numai doi lachei,

*) Lui Ipsilante îi lipsé brațul dreptū dintr'unū resbeū.

(Nota Edițiunii Balice).

- Căci puterea Eteriei, ce puté a se făli,
Prin locuri deosebite, lăsase a năvăli.
Pe Domnul Mihail Vodă, a țerei stăpînitoriü,
70 S'aü silitü îndat'a'lü trage să le fie agiutoriü.
Isprava întru acésta, precum vedü, n'aü zăbovitü,
Căci cu multü mai înainte prin scrisori s'aü vorovitü.
Îndată punü în lucrare, începü a scrie ostași,
Mai ântéiü toți arnăuții din slujba lorü se vedü trași,
75 Nu numai cei din ogécuri, dar și cei de la boieri,
Ca cândü vedé fericirea și cele mai mari averi.
Acésta da o pricină de prepusü între boieri,
Mergü, întrebă stăpînirea de dosnicele urmări.
Respunsü iaü ca să trămită la Bucuresci agiutoriü,
80 Că'n Craiova se vestise unü Tóderü resvrătitoriü,
Căci și 'n țera Românescă, osîndă, necazü, câtü vrei;
Dar acéstă îngrijire, vorü avé a scrie ei.

Postelnicul Iacovaki oferéză lui Ipsilanti comanda, 22 Fevruarie.— Uciderea și prădarea Turcilor în Iași.— Aretarea Mitropolitului, Consulilor și Boierilor în contra acestii crușimii.— Caravia și Romadia în Galați.— Bibica în Piatra— Alto șnuturi — Trisfetitele, casa Eteriei— Eforii Eterioi— Trei Călugări— Panaiotaki— Panu— Nenoroicrea țării.

- În vreme ce arnăuții la eterii se scrié,
Postelnicul Iacovaki, la Prutü mergé și vené.
85 Postelnicul și Ministrul, acelü iubitü și slăvitü,
Cu tacâmul curței séle, nu se da mai potrivitü.
Intrigantü, viclenü și jacașü, lumea de puté mânca,
Zimbîndü și spuindu'ți glume; nesimțîndü te desbraca.*
Intrigantü celü mai de frunte și din cei mai lăudați,
90 Cu Postelnicul Costaki, îți păré cum că suntü frați;
Atâta, că Iacovaki era mai politicosü,
Iar celă-l-altü, de mândrie, ajunsese puturosü.
Mândru de-atâta putere ce asupra lui vedé,
Vaî de săracul acela în mână care'i cădé.
95 Între ei mai era încă unü curbetü posomoritü,
Unü Lividi Nicolaki, sufletü scârnavü și uritü.
Nazirü pe țiganiü gospodü,—aicea l'aü potrivitü,
De câtü casierü Domniei, Nazirü îi mai nemeritü.
Acestia giucaü rolul, și ceea ce vré, făcé,
100 Boierilorü le daü baluri unde vrëndü-nevrëndü mergé;
Din balü Postelnicul Rizul, precum era asudatü,
Aü mersü de aü datü de scire, pe Ipsilant aü chiămatü
Sé vie sé ia comanda, sé începă a lucra,
Sé descopere secretul și în slujbă a intra.
5 Marți în două-deci și două, în luna lui Fevruarü,
Începe osînda țerii, și necazul celü amarü.
La noué césuri de diuș, svónă, șoptă între toți,
Se vede că'i o pricină, dar sé 'ntrebi pe vr'unul poți?
Căci și acei ce simțise, și oblicise ceva,
10 Nu 'ndrăzné cuvëntü sé dîcă, séü sé aréte cui-va.

- La urmă din Grecii curtei, pe la prietenii dau vesti,* *5
 Cum că vine Ipsilanti cu oștile moskicesci,
 Dar cu gîrămîntu pe taină, fôrte tare pe ascunsu,
 Cum că are vr'o sciință, nici cum se nu dé prepusu;
 15 S'așa la unu césu de nópte, după ce a inoptatü,
 Feldmarșalul eteriei cu convoiü s'aü arëtatü.
 Îndată ce-aü mersü la gazdă, îndată ce aü sositü,
 Vai mie! ce crudă faptă, ce lucru aü sevêrsitü.
 Arnăuților dă voie pe toți Turcii a prăda,
 20 De vorü sta cu 'mprotivire, de mörte în ei a da.
 Varvariü, nelegiuiții, lupii acești însetați,
 Cadü c'o nemilostivire peste-acești nevinovați.
 La hanuri în među noptii, acei mai mulți năvălescü,
 Alții a lovi Bellicul*) în câtü potü se sirguescü.
 25 Jăcuescü, pradă, omóră, mărfurile împărțescü,
 Și, cu câtü privescü folosul, cu atâta se iuțescü.
 Cine se se 'mpotrivescă, căci, săracii, amețiți,
 Fiindü toți în așternuturi și întru somnü adânciți,
 Staü zăluzi într'o uimire, amanü! cu toții striga.
 30 Daü averile lorü tôte, și începü a se ruga,
 Armele li se luase, lacrimi întrebuintescü,
 Dar la nisce așa fiare, nimică nu folosescü.
 Pe cei îndrăzneți omóră, și pe cei mai slabi, lega,
 Fiindü a lorü hotărîre, la Bellicü a'i aduna * *6
 35 Ca nisce oi spre giunghiere, a doua di ducü pe toți,
 Cé de acolo cruđime a inchipui nu potü.
 İi golescü pe toți de hañe, și atuncea năvălescü,
 Le dau câte-va cuțite, ș'apoi staü de îi privescü.
 Unuia îi sbóră mîna, pe altul în capü lovescü,
 40 Și pe altul unde-apucă, mörtea câtü potü prelungescü.
 După ce cruđimi nespuse, osîndiții aü lucratü,
 Apoi dândü loviri de mörte, la unü locü 'i-aü adunatü.
 Priveliște îi facü lumei, viteji vrëndü a s'arëta,
 Și, spre o mai mare fală, hañele lorü le purta.
 45 Acei ce din hanü scăpase, seü afară s'aü aflatü
 Unii la boieri alérgă, iar alții la consolatü.
 Acolo află limanul, acolo s'adăpostescü,
 Scapă de osînda tótă, și de ferul dușmănescü.
 Dar nelegiuiții află, cu toți începü a striga,
 50 Cerü ca se le dé toți Turcii, seü casele vorü călca.
 Alérgă toți ca turbații, se fălë, se lăuda,
 Că vorü răsturna totü tîrgul, decă pe Turci nu vorü da.
 Mitropolitul, boierii și consoliü, se unescü,

*) În Bellicü erau casele unde trăgeau Turcii.
 (Nota Edițiunii Balica.)

- La Curte facū arētare, și cu toții mijlocescū,
 55 Prinçipulu' Ipsilante, îi dicū, îi arētă toții:
 Că este nelegiuire a face atâtea morți;
 De ce atâta osîndă la nisce nevinovați,*
 Cândū ei nu rēdică arme, și cu toții suntū plecați;
 Dupē ce averea tótă, și armele le-aū luatū,
 60 A s'atinge de vieță, îi cruđime, îi pēcatū.
 De suntū dușmanī Eteriei, de suntū așa socotiți,
 Ca prisionierī de óste, potū ca să fie opriți.
 Apoi consoliī la urmă aū vorbitū descoperitū,
 Că'n consolatū nu se póte ca să intre eteristū,
 65 Nicī potū face vr'o cercare, seū câtū de puçinū mișca,
 Într'o așa întēmplare consolatul a'lū călca.
 Acēsta 'i-aū smeritū tare, 'i-aū făcutū a conteni,
 Și boșerilorū dă vreme, pe cei mai mulți a'i porni.
 La urmă, câți-va dintr'ēnșii, în curte 'i-aū adunatū,
 70 Și fără întārđiere la Galata 'i-aū mutatū,
 Și de acolo cu pază, în carantină 'i-aū dusū,
 Unde aū scāpatū din grijă, din osîndă și prepusū.
 Amarū mie! dar la tīguri, ce cruđimi n'aū sēvērșitū,
 Unde eraū Grecī Ispravnicī, ce n'aū făcutū în sfirșitū.
 75 Începutul și lucrarea, facū mai ântēiū în Galați,
 Acei mai cruđi și mai varvari, dintre Grecī mai blestemați.
 Unū Caravia bașū-bulucū-bașū, din Curte orōnduitū,
 Sufletū rēu, uritū la față, unū căne nelegiuitū,
 Și Romadin Pircălabul, unū giugé, unū omū pocitū,
 80 O stirpitură grecēscă, eșitū dintr'unū vasū clocitū.*
 Acești doi trāgēndū la sineși pe kefaloniți toți,
 Aū lucratū cruđimi atâte, în câtū a crede nu poți.
 Dar Ispravnicul de Piatră, Bibica acelū nebunū,
 La Golia, (*) nu la Piatră, ca să stē era mai bunū;
 85 Dupē ce cu arnăuțiī cari avē de la Iași,
 Pentru acēstă pricină, dinadinsul triimesēi,
 Beșléga cum și toți Turciī, neguçitorī ce-aū aflatū,
 Lovindu'i în međul noptiī, desbrăcāndu'i, 'i-aū legatū.
 Spre mai mare a sa fală, a doua-çi toți legați
 90 Îi ținé să'i vedă lumea, ca pe nisce vinovați.
 Sāraciī mai morți de frică, pe toți cu lacrimi ruga,
 Dar cine 'ndrăznē să dică, unū cuvētă măcarū cui-va?
 Fără de întārđiere pe toți la Iași 'i-aū pornitū,
 Unde venindū pēn' la Romanū, acolo 'i-aū și jārțitū.
 95 Dupē dēnșii și vitēzul, de la Piatră aū purcesū,
 În menzilū cu mare grabă, aī venitū întinsū la Iași.

(*) La Mōnastirea Golia din Iași, este casa de nebuni.
 (Nota edițiunii Balica).

- Rade barba, se îmbracă în haine de eteristă,
De câtă Hatmană omă de trebă, așa aă mai nemerită.
Ca să-și cerce vitejia și că-i multă învățată,
200 Pentru că-i stătuse caii, pe surugiă aă tăiată.
N'oiă mai pomeni de Romană, de Fălciă și de Hărlăă,
Nici de crușimele tôte ce s'aă lucrată în Bacăă.* *9
Trei-sfetitele în urmă, casa Eteriei făcă,
Se orânduescă și Efori, dup' a Prinșipului placă.
5 Irinopoleos, unul din greci Arhierei
De acesta mi-i mirare, cum aă intrată între ei;
După elă mai era încă și doi sfânti Arhimandrii,
Farisei și multă făciarnici, intriganți și necinstiți;
Celă d'ânteiă, Trei-sfetiteanul, sufletă scârnavă și urită,
10 Ori cândă îi cătai în fașă, îlă vedeaș posomorită;
Celă laltă îi Floreștenul, vicienă, ademinatoriă,
Ipocrită de cei de frunte, și de țeri vânturatoriă.
După elă, Dioghenide, ună lipscană negușatoră,
Și Panaitake Panul, împreună lucrătoră.
15 Mai eraă încă și alți, scriitori și gramatici,
Nu putei a mai alege pe cei mari dintre cei mici;
Toți din marginile lumel, în Moldova adunați,
Venii goli, în stare prăstă, în abale îmbrăcați,
După ce aă făcută stare și toți s'aă înbogătită,
20 În sênul patriei nôstre, ei ânteiă aă pusă cușită.
Cerescule Împărate! vede de susă ală nostru chină,
Privesce osinda țerii ș'a norodului suspină!

Rizu, Cârma
Eteriei.—Fiu-seă
devine eteristă.

- Cârma Eteriei tôtă, ce mai susă amă pomenită,
Era Postelnicul Rizul, Ministrul acelu vestită,
25 Cu Vlădica d'impreună, tôte la cale puné,* *10
Acolo cum și la curte, pururea mergé, vené;
Acolo daă hotărire, acolo alcătuescă,
Eteristiă ca să se scrie îndată orânduescă.
Spre mai mare a sa fală, fiul seă ânteiă s'aă scrisă,
30 Se arétă 'n uniformă și cu sabie încinsă;
Îngâmfată de a sa slavă, ades' la Curte mergé,
Îar maică-sea după dînsul în gura mare plângé;
Bocindu-se, ruga Greci, și pe mare și pe mică,
Să nu'lă lase să se culce nôptea fără ghigilică,
35 Franzelă, puî de găină, ciorbă se-i dé de mâncată,
Și nôptea duoă saltele să-i ascérnă de culcată;
Ună pruncariă așa în ôste, ce dracu ară fi lucrată?
Sciă, că decă'lă prindé Turciă pré multă s'ară fi bucurată.
Uă prefacere aicea Curtea 'ndată aă luată,
40 Nu vedei măcar pe unul curtezană neînarmată,

Inscrierea Ete-
ristiloră.—Tero-
rismul loră.

- Toți la briu aveaü pistóle, alții cu săbii încinși,
 Cu toții de-a eteriei rîvnă, se vedeu aprinși.
 De o pildă ca acésta, și de rîvnă Grecii trași,
 Unii daü bani Eteriei, alții se scrieu ostași.
- 5 Dupé dênșii cațaonii, toți orbesce năvălescü,
 Cum și acei ce n'aü stare și'n tractiruri locuescü ;
 Și băeți de prin dughene, acei ce marfă purta* *11
 Eterea nici pe unul n'alegé nici depărta ;
 Tuturorü le daü cocarde pe toți îi împodobescü,
- 50 Uniforma Eteriei dându-le, staü de'i privescü.
 Dar numai cu-atâta numéru, nici cum nu se mulțamescü,
 Falangile eteriei, cu atâți nu se 'mplinescü.
 Le trebuie óste încă, ómeni vrednici și bărbați,
 Ca'n rës bóylele cu Turcii, să nu Iésă rușinați.
- 5 Eforii daü proclamații, prin respintiü le lipescü,
 Că ómeni vrednici de óste, cu léfă bună primescü ;
 Le daü léfă, le daü arme, și, la cei ce nu aü, cai;
 Étä vremea cuviósă pentru toți cei din Iași crai.
 Începü pré mulți a se scrie, și câți-va clocoi din Curti,
- 60 Haidăii de pe la vite, bozagii, plăcintarii mulți,
 Ucenici de pe la scólă, mai mari și mai mici băeți,
 Nu suntü goniți nici țiganiü, dicéndü că suntü îndrăzneți.
 Pentru țigani s'aü disü multe se nu fie priimiți,
 Că'i rușine, Eteriei, a fi cu țigani uniți,
- 5 Căci luându-se Elada, și vorü fi și ei ostași,
 Vorü cere cu totü cuvéntul ca toți să fie părtași;
 Pe sub cumpétü și boierii îndestul aü vorovitu,
 Și cu greutate mare aü făcutü de-aü contenitu.
 Cine îndrăzne se dică unü cuvéntü descoperitu,
- 70 Séü s'opréscă pe vre unul a nu se scri Eteristü.* *12
 Unü neguțătorü săracul, ceva pentru c'aü greșitu
 A vorobi din protivă, simțindü că'i chivernisitu,
 Pe uliță în trei locuri, l'aü bătutu fórte cumplitü,
 Și glóbă, la Eterie, de ce miü lei aü plätitu.
- 5 Așa, blestemându din sufletü pentru cele ce-aü pățitu,
 Durere, paguba tótă, în sine aü inghițitu.

Uniformarea și
 echiparea Eteri-
 stilorü.

- Ostași acum se scrisese, trebuia și îmbrăcați,
 Căci se curățise tégul de bețivi și blestemați;
 Lipscanii, neguțatorii, cei ce erau eteriști.
- 80 Postavul de prin dughene, ilü trămitéu nesiliți.
 Camara orönduesce, toți jidovii croitori,
 A straelorü eterii, ei să fie lucrători.
 Silă le facü fórte mare, și și nópte a lucra,
 Câte se gätéu din strae, îndată le îmbrăca,

- 5 Acum era trebuință, arme și cai să le dé,
Căci acei ce se scrisese, îi sciutū că nu avé.
Telalul punū ca să strige, și, cu voe și neyrutū,
Câți vorū avé cai și arme, să le-aducă de vëndutū.
Căci se vorū lua de géba orī unde se vorū găsi,
- 90 Și vorū lua și certare, cei ce n'orū mărturisi.
Vaī miel ce planū, ce stare, ce urmări rele privescū,
Nu vedū planuri de Elada, ce curatū chipū tâlhărescū.* *13
Grecii, acești multū cu minte, acești adânci și isteți,
Urmări fapte de aceste, putéi de la ei s'aștepti?
- 5 Toți câți avéu arme próste, și le ținéu în zadarū,
Le trămitū la Eterie, și le daū tóte în darū,
Socotindū c'acesta este celū mai minunatū tertipū,
Și cele ce-avéu mai bune, s'orū scuti cu acestū chipū.
Dar unū numărū micū de arme, nu'ī trébă, nu folosescū,
- 300 Apoi și caii cu totul vedé cum că le lipsescū.
Pentru cai aū pusū la cale, la boieri aū arétatū,
Cum că duoé miī din țera cai, se cerū neapëratū.
Le-aū răspunsū că țera n'are, dreptate cai a le da,
Să cumpere celū ce n'are, iar celū ce nu, va răbda.
- 5 Unū răspunsū așa de rece, aū fostū pré supărătorū,
Dar avëndū stăpânitorū alū țerii sprijinitorū*)
Nu le pësă, daū poruncă, fără a se mai sfi,
Armele se ia în silă, de la câți vorū întilni,
Cum și cai de pe la hanuri, și câți vorū trece drumeți,
- 10 Și se bată câtū le place pe câți vorū afla sumeți.
Blestemații daū năvală ca nisce dulăi turbați,
Dupé ce aū așa voe, apoi ce mai așteptați,
Caii scoté de prin hanuri, pe drumeți descăleca,
Și pe toți acei cu arme, îndată îi desbrăca.
- 5 Vaī mie! câtă strigare, și ce sgomotū în orașū,
Porțile se'nchidū îndată, toți în lăuntru s'aū trasū.* *14
Unii, după ce prin lacrimi nu se putéu apëra,
Cu dare de bani la urmă caii lorū rescumpëra,
Și fără întârziere la alți multū mai osândiți,
- 20 Armele a da și caii, se vedéu îndatoriți.
Unii alergău la Curte, alții pe efori ruga,
Dar cine își băté capul, cine vré a asculta.
La începutū, pe la unii, le da ce se îndura,
Dar la urmă cu bătae îngrozindu'ī, 'ī alunga.
- 5 Mai alesū Trei-sfetiténul, călugherul celū puchiosū,
Care mai în tótă vremea își păré că'ī mâniosū,
Mergëndū la elū diminéța, ș'amédă-qi după somnū,
Pënë nu 'și-arū fi dresū cheful, nu te socoté de omū.

*) Aici versul arū fi trebuitū să fie:

„Dar avëndū sprijinitorul a țerei stăpânitorū.” — N. E.

Cu doi eteriști la ușă, cu săbiile crucișu,
 30 Trăge din ciubucă cu sete, numai cu un ochi deschis.
 Acesta da hotărîre, ce se îndura făcé,
 Acei nevoezi, săracii, cu spaîmă la elu mergé.

Prădări și fabri-
 cări de arme.—
 Tunurile Curșii—
 Anastase Pezo-
 dromul șeful Ar-
 tileriei. — Armîea
 stăgata—Eteristi
 strângu bani. —
 Duca sîlesce pe
 Andrea Pavli se
 doo 200.000 lei.

Eteristi, de la butce, caii să ia nu 'ndrăznc,
 Dar arnăuții, ciocoii, pe la ogrădi năvălé.
 5 Armasari, cum și povodnici, unde scié că era,
 Îi lua, decă stăpînul nu se puté apëra.
 Unii îi da și de voie, nevrënd a se învrăjbi,
 A mai alerga la efori, și 'n zadar a vorovi.*
 Decă de casnicii nostrii, ne vedemü a fi prădați,
 40 Ce se'ncape a mai dice vr'un cuvëntü de cialalți.
 Ei aducéu eteristi, ei povătuéu pe toți,
 Necazul din eterie vorü simți și acei morți.
 De a lorü obrăznicie și de voia ce le da,
 Începusé diua mare pe ulița a prăda.
 5 Unuia îi lua șalul, altuia punga ceré,
 De agiunsü îi da bătae, decă se improtivé.
 Casă și doghene nóptea, tot de-a-una se spărgé,
 Sê dică, sê jeluîască, acum, mai numai mergé.
 Săracii țipaü din sufletü, pe cine vedé ruga,
 50 Și decă 'și lua nedejdea, continé a alerga.
 În criminalü, mișălie, vr'un tâlhariü de se prindé,
 Din furțișagü păgubașii, nimică nu mai vedé.
 Căci glóba și împlinéla, dupé ce se împliné,
 A mai da n'avé de unde, pentru că nu rămâné.
 5 Jafuri, prădări și necazuri, ori câte amü aretatü,
 Îndecite pe afară, pe la tîrguri s'au lucratü.
 Case boîeresci călcate, batjocuri, bătăi cât vreî,
 Cine îndrăzné sê facă cercetare între ei.
 Nu'ți era ciudă atăta de ciocoî, de arnăuți,
 60 Cât te pătrundé durerea, de Grecii cei cunoscuți.
 Cruții, neîmpăcați la tóte, fórte silnici, răpitori,
 Dușmanî patriei de mórte, și multü nemulțămitori.
 Ei îngroșisé Moldova, ei mai multü o desbrăca,*
 Și pe toți reii din țeră, a se scrie îndemna.
 5 Eteristi și din Odesa începü a se aduna,
 Dar nici unul dintre dênșii, cu-a nostrii nu semëna.
 Ómenî vrednici și de cinste, toți într'unü felü înbrăcați;
 Cei mai mulți erau pedestrii, și unii neînarmați.
 Pentru arme nu le pêsă, căci pe toți îi desbrăca,
 70 De simțiau că suntü la vr'unii, și casele le călca,
 Și din tîrgü și de afară, tot d'a-una aducé,
 Și mai bune, și mai próste, ori cum era, n'alegé.

*15

*16

- Dar pentru îndestulare, sulite orînduescū,
Că va fi mai cu lesnire, nici cum nu se îndoescū.
- 5 Ia poroncă armăşiea, herariî a aduna,
Şi isprăvniciea Curţii, lemnele a le lucra.
Şurile cele din curte, îţi păré că'sū unū vulcanū,
Ilăile geméu tóte sub celū mai vrednicū ciocanū.
Unî sulite lucréză, alţiî caiî potcovescū,
- 80 Alţiî tunurile Curţii a găti se îngrijescū.
Douē tunurî ce-avé Curtea, din care unul smintitū,
Aşa ilū legase bine cât nu credéî că'î cărpitū.
Rótele întărescū bine, apoi le-aū şi zugrăvitū,
Ş'o ladă de erbărie îndată aū potrivitū.
- 5 Ce necazū, ce trudă mare, herariî aū suferitū,
Pēne când după plăcere hîarāle aū potrivitū.
De cartuşî unū mare numărū, sē se taie rōnduescū,
În muchî, iarā nu rotunde, să se facă poroncescū.
Îndată o mîglă, mare în criminalū aū adusū,*
- 90 Şi încărcăturî o sută, ca se facă aū pusū.*)
Anastasi Pezodromul, a artilerieî şefū,
Elū le orînduie tóte după ce prindé la chefū.
Dar spuné cumcă mai are unū ingineriū năimitū,
Omū cu deplină sciinţă, dar ş'acela Ioanitū.
- 5 Din gătişele aceste, ce isprav'asteptî sē vedî,
Credî că'î sta la îndoială, să riđî saū să lacrimezi.
N'aū cercatū vr'o greutate, a puté găsi topciî,
C'aū luatū din armăşie, pe cincî din masalagii.
Sē lăsămū tóte aice, căci armiea s'aū gătitū,
- 400 Bine-reū cum a vré dică, dar îî gata spre pornitū.
Sē venimū la trebuinţa cea de banî care avé,
În care isprava tótă, atîrna şi priivé.
Căci trebuinţă nu'î numai, pentru óste şi ostaşî.
Dar din folosul acesta, vreū şi ei a fi părtaşî.
- 5 Atunce, tođî d'impreună, grecl, boferî-neguçitorî,
Luând cu ei din călugērî, pentru că's bunî cerşitorî,
Se pornescū în totū oraşul, tođî începū a îndemna,
Nu se ruşinaū a đice la căđî îî întēmpina.*
- 10 Vrēndū să amăgescă lumea, credinţa la mijlocū scotū,
Că daū rēsboiū pentru dēnsa, incredinţeză câtū potū.
Privesce nelegiuire, cum potū a mai vorovi,
Credinţa, cu-a lorū urmare, de se póte potrivî.
Căđî-va nebunî, alđîî falnicî, se plēcă, da'î ajutoriū,
Vrēndū s'arēte fisce-care, cum că este rēvnitoriū.
- 5 Alđîî, spărieđî de dēnşîî, că la urmă s'orū căi,
Daū ceva la eterie, vroindū a se mēntui.

*) Aci lipsesce uă syllabă din versū.—N. E.

- Unii cai, iar alții arme, alții și bani numărați,
 Numai să nu fie vorbă cu-acești feliu de spândurați.
 Cei mai mulți, cu îndrăznélă, fără a se apëra,
- 20 Le-aũ ȓisũ în douë cuvinte că nu dau nici o para.
 Zbãrcé din nasũ, osîndiții, s'arëtaũ posomorîți,
 Vedéi că spre vrãjmășie, erau fórte hotãriți.
 Grecii toți cu mare falã, alergãũ, dau agiutoriũ,
 Vrëndũ a se numi ori care, patriei mëntuitoriũ.
- 5 Celũ mai sãracũ dintre dênșii, fãcé ori ce-arũ fi fãcutũ,
 În Conдика eteriei, se se vedã cã'i trecutũ.
 Mai la urmã punũ la cale, voindũ a se și fãli,
 C'aũ pututũ pune la mãnã pe Andrea pe Pavli,
 Neguçitoriũ omũ de cinste, celũ mai bunũ capitalistũ,
- 30 Ce din scumpete seũ minte, n'aũ vrutũ a fi eteristũ.* *19
 Îlũ apucã cu strãnsóre, se dé unũ agutoriũ bunũ,
 Dar nici cum nu se primesce, cãci elũ nu era nebuñũ.
 Întru acësta și Curtea tragũ a se amesteca,
 Cãci ei nu'lũ silé s'agiute, ce voié a-'lũ desbrãca.
- 5 Orõnduescũ spre acësta, pe-unũ Duca executorũ,
 Unũ birbantũ de cei de frunte, și de țeri vënturãtorũ.
 Execuția în casã îi punũ, îi orõnduescũ,
 Bolta, a le sele tóte, îndatã pecetluescũ.
 Alérgã, merge la Curte, pe la toți se jãlué,
- 40 Ca se'nțelégã cã n'are, din sufletũ se nevoié.
 Zapise de la datornici, se primescã le ȓicé,
 Din așa necazũ se scape, ori cãte puté, fãcé.
 Dar nu'ĩ chipũ cãci toți suntũ una, se agiute îlũ silescũ,
 Cu cãt elũ credé se scape, nici cum nu se mulțãmescũ.
- 5 Îlũ supãrã eteristii, cãt se dã, îlũ îngrozescũ,
 Și cu elũ într'o odae lócuindũ îlũ necãjescũ.
 Sudori reci vërsa de mórte, se spue nu avé cui,
 Ca se'ĩ dé vr'o ascultare, din toți macar unul nu'ĩ.
 Hotãresce a da baniĩ, cu celũ mai mare necazũ,
- 50 Cãci Duca și eteristii, nici césũ nu'ĩ dau de regazũ.
 Atunci cade la'nvoélã, cãci chipũ nu'ĩ, îi nevoitũ,
 Douë-sute miĩ lei tocma, numërandũ s'aũ mëntuitũ.
 Hargilicũ destul fãcuse, casa sirmaié avé,
 Cãci de la cei fãr' de stare, pën' la galbãñũ priimé.* *20
- 5 Ipsilantũ se se pornescã, acum este nevoitũ,
 Îi stratopedũ, dã poroncã, a fi gata spre pornitũ.
 Atunce, sãracul Iașul, ce prãdãri n'aũ suferitũ,
 De nu erau mulți prin casé, apoi era de peritũ.
 Prãdãri și cãlcãri de case, batjocuri de cãtre ei,
- 60 Jalobe, oftãri și plãngerĩ, și suspinuri încãt vreĩ.

Consulului rusecū la Seulenī—
Inceputul bojā-
niei—Respunsul
Impēratului de
la Leibach—Car-
tea de blestemū
a Patriarhului iu
contra Eteristil-
lor.—Pendedeca
redicā cei din
urmā Eteristi din
Iași.—Scrisorile
boierilorū către
Ispravnicū în con-
tra Eteristilor.—
Retragerea lui
Vodă Șușu peste
Prutū—Nuon Cār-
muire a Mitropo-
litului și a boie-
rilor.—Boierii de-
clarā lui Spiru
și Pendedeca că
trebuie se se re-
tragā în jos.—
Teodor Balșū și
Tăutu sunt trimiși
la Brăila.—Eteri-
stii așā, turbēzā—
Convorbirea lorū
cu boierii.—Pen-
dedeca pune mā-
na pe Cārnuirea
Ierli—Fuga popula-
țiunii Ieșane.—Re-
māne Mitropoli-
tul cu căpi va bo-
ieri.—Nemții ieși
apārarea Iașilor—
Ghenadie e trāmis
la Brăila—Balș is-
butesce pe lingā
Iusuf-Pașa Sera-
skier și Devlet.—
La întōrcerea sa
la Iași, Ghenadie
mai întēi e prā-
datū de Turci; pe
urmā, prinsū de
Eteristi, de abia
scāpā din mānile
lor cu ajutorul
Mitropolitului.

- Óstea din Iași cea mai multă, la Galata aū ieșitū,
Ca de acolo alaful sē se facā în sfirșitū.
Diua de alaful sosesce, Grecii incalecā toți,
Și vinēu cu-atāta falā, încāt a crede nu poți.
5 Iar prinșipul, dupē dēnsul, vine fōrte bucuratū,
De-atāția bunī hili-urhī, vēdēndu-se 'ncungiuratū.
Trecū prin curtea cea Domnēscā, la Trei-sfetitele mergū,
Vrēndū ca sē asculte slujba, cu stratopedul intregū.
Și molebiī sē se facā, cu unū chipū multū rugātorū,
70 Ca puterea cea cerēscā, să le fie agiutoriū.
Privesce, nelegiuiți, legea cum batjocurescū,
Dup'atātea urmări rele, încā mai nādejduescū.
Orī-ce facū în făciarie, mie 'mī-aū mărturisitū,
Cā câțī-va dupē zacuscă, apoi s'aū împärtășitū.
5 Veți chreștini, privesce óste, ce sē mai nādejduesci,
Poți ca sē'i numesci pe dēnșii, cum că sunt oști creștinesci? *21
Molebia se sfirșesce, prinșipul de slav'aprinșū,
Cu sabiea biruinței cere sē fie incinsū,
Cu sabie sē se'ncingā, c'așa poroncescū și vreū,
80 Și prin curtea cea domnēscā, drumul la Galata ieū.
Toți cu săbiile gōle, pe uliță aū trecutū,
Ca cāndū mare biruință ticāloșii aū făcutū.
La Galata intindū mēsā, acolo benchetuescū,
Isprāvile, biruința, le pāre că le privescū.
5 Prinșipul inapoi vine, se întōrce iar la Iașū,
Vrēndū ca să orōnduiascā, tōte cele spre purcesū.
Pune planū, dā hotārire, óstea face în trei părți,
Cerēndū ieșire să fie din Iași, în mai multe dāți.
Una spre Bērladū s'apuce, alta spre Siretū în susū,
90 Alta cu artileria, sē mai stē în Iași le-aū spusū.
Prinșipul își ia Siretul, că'i locul indēmānatū,
La o nāvalā de dușmani, nu se dā mai minunatū.
Codrii mari și ape multe, apropiere de munți,
Cātū să nu'i pēsā nimicā, de-orū fi dușmani cāt de mulți.
5 Purcegēndū se vēdu Iașul, óreși-ce mai rēcoritū,
Dar acei de pe afarā, sāraciī ce-aū suferitū.
Ei nu avēu trebuință a mai pāzi vre-unū marșrutū,
Cāci toți poposēu prin sate, unde îi plăcēu ș'aū vrutū.
Ce mai gōndesci pentru satul, unde māne și cālca,
500 Țipetul, oftări, strigare, pēnē la ceriū se urca,
Mineșterguri, lāvicare, bārdițe, țoluri, desagī,* *22
Cāmeșe, rufe, prostire, și pēr' la bucāți de saci,
Dintre ei care de care, a rāpi și a păstra,
Pāre că'i datōre țera, pe mișāi a inzestra.
5 Vai și amarū de vātajū de pe la moșii, mai toți,

- Patimile lorü vorü spune, la cei vii și la cei morți.
 Pretutindene strigare, la toți vai, la toți amarü,
 Pêr' la Focșani unde óstea s'aü adunatü la hotarü.
 De cé de-acolo urmare, nu amü sciința, nu sciü,
 10 De aceea, m'oiü întörce, ca éráși la Iași să viü,
 Căci mai rămăsese încă partea oștii cea mai grea!
 Unde și artileria, era 'mpreună cu ea.
 Tufekci-bașa Vasili, a Domnului Calimahü,
 Scrisese partea aceea, și elü era Hiliarhü.
 5 Parte era mai alésă, căci erau toți arnăuți,
 Era și din ciocoime, și plăcintari, dar nu mulți.
 Acesta n'are să Iésă, ca prinçipul Ipsilantü,
 Căci fiindü ciocoii de curte, făcé hazü de saltanatü.
 Dupé, prânzü la noă césuri, încă pêr' a nu toca,
 20 Năvală mare de ómeni, cela pe cela călca;
 Întrebü ce'i? imi spunü că óstea trece pe uliță 'n susü,
 Dar c'o paradă ciudată în câtü nu este de spusü.
 Alergü, mă ducü la feréstră, staü și eü ca să privescü,
 Și vedü, ceea ce vr'o dată a mai vedé nu góndescü.* *23
- 5 Mai ántéiu trómbacii Curții, călări mergéndü trómbița,
 Dupé ei, călări doi preuți, falnici în câtü nici căta.
 Améndoi cu șishanele, greci, dar bine îmbrăcați,
 Câtü n'avéü deosebire din ostașii cei-l-álți.
 Unul dintre doi cocardă avé și purta la capü,
 30 Íar altul de firü o cruce o pusese la potcapü.
 Dupé dênșii, într'o butcă, unü arhiereü viné,
 Cu omophorü peste rasă, și 'n mână cruce ținé.
 Sérbü era arhiereul, cârnü la nasü și reü făcutü,
 Unü vënturătorii de lume, făçlarnicü, multü prefăcutü.
 5 Dupé ei începé óstea, arnăuții toți în róndü,
 Íi privéi cu mare fală, giucándü caii și mergéndü.
 Mai la urmă Hiliarhul, îmbrăcatü fórte curatü,
 De a sa ofiçlerime se afla încungiuratü.
 Musica italianéscă dupé dênșul resuna,
 40 Íți páré pe páméntü Aris, și dándü pildă îndemna.
 Și'ndată artileria, cu șefü și artileriști,
 Și, pentru mai mare fală, cincî-șése din eteriști.
 Anastasi Pezodromul, era întru acestü halü,
 În câtü făcé mare silă, a puté să sté pe calü.
 5 Doué-sute unü-spre-dece, erau toți câți aü trecutü,
 Suntü încredințatü pré bine, că greșalá n'amü făcutü.
 Dar mai rămăsese încă mulți, prin crășme fiindü beți,
 Alții neimbrăcați încă, și câți-va fiindü băeți.* *24
 Eforii cei de la casă, a scrie nu continé,
 50 Dar și mulți de pe afară, de la tîrguri scriși viné.

- Domniea fiindü în scaunü, cine arü fi îndrăznitü,
Unü cuvëntü măcarü së dîcă, că s'arü fi primejduitü
Toți geméü întru tăcere, toți oftaü întru ascunsü,
Căci rēul era atāta în cātü nu se da mai susü.
- 5 Tótă țera în călcare, în ce focü cumplitü ardé,
Căci cu prilejul Eladii, tîlharii o prăpădé.
Se deștéptă boierimea, începe-a se sfätui,
Ce chipü săntrebuințeze rēul spre a-lü lecuï,
C'acum agiunsesse rana, cangrenă desevirșitü,
- 60 Nu se mai aștepta altă de cātü unü cumplitü sfirșitü.
Arzü a trämite la Pörtă, nici cum nu aü îndrăznitü,
Căci întru așa urmare, toți s'arü fi primejduitü.
Alérgă la stăpînire cerëndü sfätü a'i agiuta,
Căci în starea de atunce, nu o poté depărta.
- 5 La Curtea apărătore, së scrie le-aü poroncitü,
Agiutoriul ei së ceie, dändü vr'unü sfirșitü fericitü.
Dömnul se însărcinéză, a se scrie s'aü silitü,
Și toți acolo de față, vrëndü-nevrëndü aü iscălitü.
Aü scrisü ce 'i-aü fostü plăcerea, ce-aü socotitü ș'aü voitü,
- 70 A mai îndrepta a dîce, nici cum n'aü îngăduitü.
Curierü pornesce 'ndată së mérgă la Leibach,* *25
Unde se afla atunce și alü Rosieï Monarh.
Pêre aü aflatü respunsul, consolul din Iași s'aü trasü,
Căncelerie, archivă, nimică n'aü mai rēmasü.
- 5 La Sculenï în carantină cu toți ai sēi aü intratü,
Îngrijire s'aü datü mare, totü Iașul s'aü tulburatü.
Între cei mari frică mare, cu toți se îngrozescü,
Interesul țerii uită, de starea lorü se 'ngrijescü.
Cela de cela cātü póte, voiescü a se tălnui,
- 80 Care de care së póta fugindü a se mēntui.
Din starea d'intēiü, vr'o patru, se făcusē nevēđuți,
Fără a mai lua voie, dar mai erau gata mulți.
Unii spre Sculenï apucă, alții spre cordonü în susü,
Sē scape de îngrijire, și së iēsē din prepusü.
- 5 Se supără boierimea, pentru acei ce s'aü dusü,
Căci pe toți căți rămăsese, îngrijire 'i-aü supusü.
Începü cu toți să gôndescă, începü cu toți a mișca,
Gătire facü pe sub cumpätü, numai cātü nu încărca.
Se 'ngrijesce multü Domniea, de 'nceputul ce-aü vēdutü,
- 90 Căci urmare ca acēsta, nici o dată aü cređutü.
Întă la multe prepusuri, începü a se îngrozi,
Căci nu cunoscē sfirșitul, ce potü vedé într'o di.* *26
De la Leibach sosesce curierul cu respunsü,
Toți ca o frunză pe apă, plutēü în mare prepusü.
- 5 Spre respunsü, scrié Monarhul, blând, în cāt së cređi nu poți,

- Legiuitei stăpînire, ca s'e ne supunemũ toți.
 Căci în cât ne vomũ supune, și nu vomũ ieși din drumũ,
 Măna cea apărătoare nu va rēdica nici cum.
 Grecii toți s'e se gonescă, pentru că'sũ rēsvrătorii,
 600 De-a norodului odihnă ș'a linistei surpătorii.
 S'e'i dé afară din țeră, cu bătaii, cu îngroziri,
 Că'sũ turburătorii de lume, și netrebnice zidiri.
 Din așa respunsũ cu toții fôrte s'aũ îmbărbătatũ,
 Cele d'ântēiũ îndoiele, cu totul le-aũ depărtatũ.
 5 Alcătuescũ alte planuri, întru totul se prefacũ,
 Pe alte temeiuri calcă și alte hotăriri facũ.
 Se tulbură multũ Domniea, căci puterea 'i-aũ scăđutũ,
 N'aũ năđejđuitũ s'aũđă aceea ce aũ vēđutũ.
 Unũ respunsũ așa de dosnicũ, și multũ nenăđejđuitũ,
 10 Cu totul restornă planul ce'lũ avē alcătuitũ.
 Altă întēmplare încă, lucru nenăđejđuitũ,
 Unũ plicũ în Mitropolia din Țarigradũ s'aũ primitũ.
 Întru elũ cărți de blăstemuri, câtũ te îngrozēi s'ascultũ,
 Patriarhiũ iscălisē, și din Synodũ cei mai mulți.
 5 Blăstema pe Mihai-Vodă, de-unũ Mihale pomenescũ,* *27
 Pe Ipsilantũ și toți Grecii, căți eteristi se numescũ.
 Blăstemuri neauđite; pe toți eteristii Greci,
 Îi făcēũ părtași Gheenii și muncēi celei de veci.
 Blăstemaũ pe toți aceia ce nu se vorũ rēdica,
 20 S'e'i gonescă, s'e'i ucidă, și'n picioare a'i călca.
 Argosũ pe Mitropolitul și pe Episcopii făcē,
 Dēcă o așa pricină vorũ cerca a o tăcē.
 Spune'mi ce putea s'e facă întru așa întēmplări?
 Arũ fi pututũ, din protivă, s'e facă alte urmări?
 5 Întru tipariũ se punũ copii, întocmai cum era scrisũ,
 Și, în totũ cuprinsul țerei, la mari și mici s'aũ trāmisũ.
 Se grijesce multũ Domniea, se gātesce de purcesũ,
 Căci taina cea d'între dēnșii, vidē că s'aũ înțelesũ.
 Din scrisorii ce priimise, descoperitũ se vedē,
 30 Că 'n Țarigradũ, pe toți Grecii, îi tăia de'i prăpădē.
 Acei ce aũ prinsũ de veste, prin corăbiĩ aũ întratũ,
 Căți aũ apucatũ s'e fugă, de sabie aũ scăpatũ.
 Copiile împărțite prin inadiși triimeși,
 Tulbura toți eteristii din afară și din Iași.
 5 Ură, vrajbă, gónă mare, între Moldoveni și Greci,
 Nu putēi, nesimțindũ ura, pe lângă dēnșii să treci.
 Eforii din Iași atuncea, eraũ ostei comandiri,
 Pēr' aũ sositũ Penedeca cu căpitanul Ispirũ.
 De principul Ipsilanti amēdoi aũ fostũ trāmeși,
 40 Ca s'e ia, s'aducă Grecii, căți aũ mai rēmasũ în Iași.* *28

- Aceștia iaă comanda, dar multă smerină și supuși,
 În pretenții cu blândețe, eteriști păreă că nu'să.
 Din scrisorile primite boierii aă pricepută,
 Ce urmare să păzescă, și îndat'aă începută;
 5 Cărți aă scrisă pe la ținuturi, la Ispravnicii poroncescă,
 Eteriștiloră tainuri a se mai da îi oprescă.
 Daă poronci ca să'î gonescă de pe unde'să adunați,
 La Tirgoviste să mērgă, unde suntă și cei-l-alți.
 La Brăila să se scie, și la Țarigradū unū arzū,
 50 Să ne scape de osindă, să ne scōtă din necazū.
 Să arēte starea țerei, ș'acele ce-aă suferitū,
 Chelieriul împērăției să nu'lū lase de peritū.
 Nu mai era îngrijire, ce vrō să facă, putē,
 Căci descoperitū Domniea, să purcēdă să gātē.
 5 Ce altă putē să facă, de ce s'arū fi apucatū,
 Ca să scape din osindă, necazū și cumplitū pēcatū.
 A se uni cu ei țera, vre o dată se putē?
 Ce minte prōstă la dēnșii, așa dēcă socotē.
 Supunerea lorū să uite, ce Porței erau datori,
 60 Să se arēte cu toții rēi și nemulțămitori.
 Și de ce acēstă jertvă? pentru că ne-a desbrăcatū?
 Pentru crușimi și batjocuri ce 'n Moldova aă lucratū?
 Sēu pentru chreștinătate, cum cu toții se fālē,
 Dar chreștini cu așa fapte, cine a'î numi putē.* *29
 5 Socotescū că, între dēnșii, înțelepți căți vorū găsi,
 Cum că amū tōtă dreptatea, însuși vorū mărturisi.
 Domniea multū slăbănōgă din stăpînire s'aă trasū,
 Adună pe toți boierii din cei mari căți aă rēmasū,
 Adună, le vorovesce cu lacrimile 'n obrazū,
 70 Vederatū era în față a sufletului necazū.
 Le incredințēză cārma, și le dīce: «stăpîniți
 Moldova patria vōstră, precum vreți o cārmuți,
 Căci suntū silitū a purcede și în Rosiea să trecū,
 Mâni purcēgū cu tōtă Curtea, dreptū în carantină mergū.»
 5 Nu'î pesa, n'avē vr'o frică, căci cu elū avē pré mulți,
 Cine putē să'lū oprēscă, cu atâția arnăuți.
 Iaă dīua bună boierii, dīcū să mērgă sănētosū,
 Toți întru posomorire, unul nu vidēi voiosū.
 O politică acēsta, nu că mai erau mihniți,
 80 Căci erau sătuī cu toții, a fi așa stăpîniți.
 C'acei din chivernisală, pré tare scumpū îi ținē,
 Căci nu se da boierie, pēnē nu o cumpănē.
 Postelnicul Iacovaki, așa bine le vērsa,
 În câtū celui cu mansupul, numai fala îi lasa.
 5 De unū anū și giușētate, lēfă nime n'aă vēduțū;

- Spune'mi o așa dreptate de pôte fi de șredută?
 Vodă măcar că șisese c'a doua și s'a porni,
 Dar cum aș ieșitū boșerii începu a se găti.* *30
 Zvónă a doua și mare, țipētū, valetū și amar,
 90 Cu toșii strigaș cum că Domnul nu aș fugitū în zadar.
 Începū toșii se se gătēscă, începū mulșii a încărca,
 Din prepusul lorū aș scôte, nicī mai era a cerca.
 Gemēū ulișile tôte în nóptea acé d'întēi,
 Căci ieșindū din țirgū afară, n'alegē nicī delū nicī vāi.
 5 Aș opri nu era nime, dar de și vrē, nu putē,
 Căci boșerii și prostimea, mai cu toșii se gătē.
 Începū și negușitorii făcișū toșii a încărca,
 Care unde'i era voșea într'acolo apuca.
 Începū mulșii fără șfielă a se încărca făcișū,
 700 Căci în cât era Domniea, totū era cam pe furișū.
 Toșii în tulburare mare, toșii nu scia ce făcé,
 Sē'i întrebī, nu era unul, sē'fi spușe de ce fugē.
 Vāi mie! nu este altă de câtū o palmă de susū,
 Se temū fără a fi fricā, prepusū fār'a fi prepusū.
 5 Cum s'aș trasū din Iași Domniea, rēmānū ocārmuitorii:
 Mitropolitul, boșerii, dupē cum și alte ori.
 Dar fiindū pricinī prē multe, lucruri mari dē sfātuitū,
 Și pe cei duși sē'i aducā, între ei s'aș nevoitū.
 Le scriū cărșii și îi îndēmnā, sē se'ntorne sfātuescū,
 10 Căci trebile prelungire nicī cum nu îngādușescū.
 De starea țereș se vedā a o ocroti cât potū,* *31
 Patrioșii se n'o lase, a se potecni de totū.
 Mai trāmitū și din cei tineri pe cășii-va a îndemna,
 Se supunū, începū îndatā în Iași a se aduna.
 5 Venindū, mergū cu toșii la curte, punū la cale, sfātuescū,
 Argimagzarīul la Pórtă se se facā rōndușescū.
 Sē arēte starea țereș și cele ce-aș suferitū,
 Mila ei se nu apue, c'apoī suntū toșii de peritū.
 Ș'o Caime la Ibraila, dāndū de scire și rugāndū,
 20 Ca argimagzarīul țereș sē'lū trāmitā mai curēndū.
 Pe Muhafisul ilū rógā, ilū incredințēzā toșii,
 Că locuitorii țeriș, suntū supuși Înaltei Porșii.
 Prin Aghenșiea nenșescă, pe sub cūmpētū ilū pornescū,
 Grecii se nu oblicēscă, în cât potū se tāinușescū.
 5 Cātre Greci cam cu asprime începū a se arēta,
 Însē cu iconomie de totū a nu'i intārta.
 Le 'mpușinēzā tainul, c'unū chipū blāndū îi ștrimtorescū,
 Sē purcēgā, se se ducā, punū pe mulșii de'i sfātuescū.
 Eforii și Eteristiī, simșescū câte s'aș lucratū,
 30 Urmare ce pe sub cūmpētū fórtē multū 'i-aș tulburatū.

- Se adună între dênşii, pună la cale, sfătuescū,
Urmarea ce se apuce, îndată orînduescū.
Pendedeca şi cu Spirul, din partea celora-l-alţi,
Vină pe boierii ca să afe unde erau adunaţi.
- 5 Întră smerini, se închină, amênduoi se jăluescū,
Arêtând pentru tainurii, că acum li se oprescū.* *32
Cum lua de la Domnie, se rógă iar să le dé,
Încă, în puçină vreme, care aū a mai şedé.
Le facū cinste toţi boierii, ca să şedă îi poftescū,
40 Scaune să le aducă, dar nici cum nu se primescū.
Le mulţămescū, se închină, se arêtă pré pleçaţi,
C'o smerenie pré mare, dar nu precum cei-l-alţi.
Începū voróva boierii, începū a le arêta,
Că ţera nu are stare tainurii a le mai da.
- 5 Destul că'n vremea Domniei le s'aū datū şi de prisosū,
De-acu-î vreme să purcégă şi să mérgă toţi în josū,
Să mérgă vrêndū ca să afe pe toţi cei ce'î ascepta,
Vremea lorū să nu o pérđă, vrêndū în Iaşi de a mai sta.
Spirul, cu o plecăciune, începe a vorovi,
50 Rógă pe boierii cât póte a nu se împrotivi.
Rógă, dicêndū că nu este vre unū lucrū simţitorū,
Unū tainū de cece dila a li se da ajutorū.
Începe şi Pendedeca, a'î ruga să afe harū,
Că'n vadéoa arêtată, unū césū nu va sta mácarū,
- 5 Arū merge şi mai în grabă, dar nu'sū cu toţi gâtiţi,
Eteriea nu primesce ostaşi golii şi osîndiţi.
Boierii, cu îngălmală, făgăduinţa le-aū datū,
Fără de temeii cuvinte câte-va aū incurcatū.
Blăstemaţii Iesū afară cu gura lorū mulţămindū,
60 Dar din inimă amarnică ocărêndū şi suduindū,* *33
Căci vedé, simţé pré bine, că suntū numai îngăimaţi,
Temeiū n'avéu ca să dică că potū fi incredinţaţi.
Boierii cu tóte-acestea începū a se sfătui,
Ce urmare să apuce de ei a se mêntui,
- 5 Căci réul întru sporire se vede că s'aū urcatū,
Simţé, cunoscé pré bine, cum că'î pasce unū pécatū.
Din Brăila vr'o mişcare nu vedé cât de puçinū,
Cea de acolo tăcere pe toţi în uimire ţinū.
Sfatū făcêndū, daū hotărîre, cărţi se scrie rînduescū,
70 Daū poronci cu străşnicie, pe Ispravnicii sfătuescū:
Pre Eteriştii s'î gonéscă prin tîrgurii a nu'î primi,
În silă şi făr' de voie, din totū locul a'î goni;
Tainurii să nu le dee, s'î strimtoréscă de totū,
Îndatoririi a purcede să le facă încât potū.
- 5 Încă unū arzū a se scrie îndată orînduescū,

- Starea țerei se arête, și cele ce pătinesc;
 Sadicatul și credința ce păzesc și au păzit,
 Starea și norodul țerei încatu'i de necăjit.
- Duoi boieri se se pornescă la Brăila deputați,
 80 Omeni vrednici, cu știință, patrioți adevărați.
 Arzul dându se vorovescă, se 'ncredințeze cât pot,
 Că țera, cum și norodul, cu credință este tot.
- Din cei mari se hotărăsce, Vornicul Teodor Balșu,
 Cu rivnă și bărbăție dintre acei din orișu.
- 5 Și pe Banu Ión Tăutul, i se dă intru-ajutoru,* *34
 Omu bătrân și cu știință, și in condei lucrător.
 Îi grăbescă ca se purcégă, dar in taină, pe ascunsu,
 Să nu se dé Eteriei in cât de puçin prepus.
- Le incredințeză daruri, le dau c'unu chipu îndrăsnețu,
 90 Tabachere in brillanturi, și șaluri de mare preçiu.
 Zvónă facu că țera fuge de cumplitele nevoi,
 Rânduiescă boieri se mērgă, se'i întorcă inapoi;
 In țera de josu se mērgă, Vornicul Teodor Balșu
 Cu Banul Ión Tăutul, cum și vr'unu boeranașu.
- 5 Să gătescă, purcegă se mērgă, in cât pot se tănuescă,
 Scoposul, pricina tótă, nimēru nu o vestescă.
 Oblicescă nelegiuitii, intră in mare prepusu,
 Se tulbură Eforia, cu toții sārēu in susu.
 Se îngrijescă fōrte tare, nu știu ce-oru face de-acum,
- 800 Căci Balșu, îngrijitū de dēnșii, își căutase de drumu.
 In josu mērgēndu mai luase cu elu din boeranașu,
 Toți cu rivna cea mai mare de a loru plecare trași.
 Eteristii își facu planuri, schimbă masca ce-au purtatū,
 Și făçiarnicia tótă indată au depărtatū.
- 5 Toți se aprindū de mânia, cu toții se resvrătescū,
 Rēsplătire vorū se facă pentru câte pătinescū.
 Drumurile prindū indată, casa poștei mai alesu,
 Atunce când, țămirașii, erau gata spre purcesu.* *35
 Deschidū plicurile tōte, poroncile le cetescū,
- 10 Află tótă vrăjmășia cu care îi prigonescū.
 Rēsponsuri de la ținuturi, câte au venitū le-au prinsu,
 Varvarii, intru acēsta, încă mai multu s'au aprinsu.
 Dupē Balșu răpedū indată, ostenelă in zadarū,
 Căci elu intru acea vreme, trecuse peste hotarū.
- 5 Se turbēză de mânia, între dinșii sfătuescū,
 Pe boieri se nu'i mai vedă mai multu cum că stăpinescū.
 Să le ia din mână puterea, ei a fi poroncitori,
 Ei se cărmuescă țera, și se fie lucrători.
 Sfaturi facu, și punū la cale, cum se'ncēpă a lucra,
- 20 Intru stăpînirea țerei in ce chipu potū a intra.

- În Trei-sfetitele óstea ce avéu aú adunată,
 Cătă era mai alésă și puté intra în sfatú.
 Acolo se punú la cale, între dênșii sfátuescú,
 C'o paradă oștenéscă în uliță năvălescú.
- 5 Pendedeca și cu Spirul în frunte povățuie,
 'Ελάσε παιδιά 'Ελλήνων, cât le da gura răcné.
 Unul credé că'í Anival, cela-laltú Temistocleú,
 Dice că «vitezú 'în lume, nu e altul de cât eú.»
 Săbiile góle'n mână, cărți, poronci câte aú prinsú,
- 30 Și purcegú cu mare falá la Mitropolie 'ntinsú.
 Plicurile Pendedeca, sub-țiorá le ținé,
 Înfocatú, plin de mânie, ulița în susú vené.* *36
 Întru vremea ce boierii la Mitropolie toți,
 Întrá turbați de mânie, puindú pazá pe la porți.
- 5 Se sue susú, începú sfadá, începú cu toți a striga,
 Nu erau mai multú acila ce 'nainte se ruga.
 Ocărescú, sudue, strigá, cărțile tóte cetescú,
 Întrebá : «ce vré sê dicá chipul acestú dușmănescú ?
 Ce chreștini sunteți cu toți, și ce lege aveți voi,
- 40 Dcă cu neomenire vê arétați către noi?
 Vedeți că noi pentru lege cu toți ne-amú rēdicatú,
 Ajutorú avēndú puternicú celú mai chreștinú Împēratú.
 Nu putemú vedé Elada a fi în mână dușmănescú,
 Nici a mai privi chreștinii în jugurile turcesci.
- 5 Dar voi n'aveți omenire, a legii sunteți vrăjmași,
 Dcă prigonii chreștinii ce din rivna lorú suntú trași!
 Se spăimēntézá boierii de chipul celú vrăjmășescú,
 Toți rēmānú întru uimire și tare se îngrijescú.
 Cautá unul la altul, nu 'ndrăzné a vorovi,
- 50 Dar fără a perde cumpētá, începú a'í împrotivi :
 «De vreți sê luați Elada, de vreți sê vê rēzvrătiți,
 O țēră nevinovată, de ce vreți sê osindiți?
 De ce acéstá călcare, țēra de ce desbrăcați?
 Ce urmare chreștinéscă este-acésta ce urmați?
- 5 Vê numiți chreștini cu toți, dar chipul nu'í chreștinescú,* *37
 Urmările, silnicia, vėdesce că'í tâlhărescú.
 Protectorul, Împēratul, cu care v'ați lăudatú,
 Ați vėdutú, aveți sciință, de rēspunsul ce aú datú.
 Mergeți, ieșiți din Moldova, căutați-vē de drumú,
- 60 Nu mai zăboviți aicea, lăsați-ne de acumú.»
 Sē turbézá Pendedeca, de mânie s'apřindú toți,
 Unii răcnéu în odae iar cei-l-alți pe la porți.
 Spirul, aprinsú de mânie, bătândú din piciorú striga :
 «De-acum noi vomú avé grijá, mai multú nu ne vomú ruga ;
- 5 De a vóstrá nebunie, însuși voi vê veți căi,

- Turcii ați trâmisiu să vie, să veđi cum voru mēntui.»
 Purcedu aprinși de mânia, toți selbatici, infocați,
 Aflându pe cei din ograda unde erau adunați ;
 Cu toții se ducū la Curte, intră și o stăpānescū,
 70 Posta iaū subt a lorū mână, poliția rōnduescū.
 Proclamații facū îndată, prin respintii le lipescū,
 Eteristii de pe-afară se s'adune rōnduescū.
 Pendedeca, cu mândrie, șede'n scaunul domnescū,
 Întrébă : «nu'mi șede bine și mie se stăpānescū?»
 5 Adiutanții sei cu fală, înainte stărulē,
 Iară Spirul cu șială, vorovindū ilū sfātuie.
 Se'ngrijescū tare boierii, nu sciū ce-orū face de-acumū,
 Alta nu aflā cu cale de cātū a'și cāta de drumū.
 O mișcare din protivā, lucru pré lesne era,*
 80 Dar grija de Ipsilanti, acēsta îi tulbura.
 Hotărâți toți ca se fugā, se'ntorcū a-casă scārbiți,
 Purcegū, închidēndu'și ochii, forțe desnādējduiți.
 Zvōnā mare peste nōpte, care cum putē, fugē,
 Cum ieșta din tîrgū afarā, drumul nu mai alegē.
 5 Se sparie totū norodul, chiotū, vaetū și amarū,
 Omū peste omū da de frică ca se scape la hotarū.
 Aice se stē condeii, căci îi pré neputinciosū,
 Ori ce-a dice, suntū pré slabe, tōte vorū rēmānē josū ;
 Tānguiri, țipete, răcnetū, te lasū a închipui,
 90 Căci înscrisū nu'i cu putință a putē alcātui.
 Gemēu ulițile tōte, te ncrețel cāndū cāutaī,
 N'audēl altā nimică, de cāt țipete și vaī.
 Unū norodū vedēl desmeticū, ce se facā nu scia,
 Ce lucru se lase'n casā, și care cu elū se Iea;
 5 Lāsa una, lua alta, sārācul nu se'ndura,
 Arū fi vrutū se le Iea tōte, dar trāsura nu era.
 Femei cu copii în brațe, pe cei din urmă striga,
 Cariī, tremurāndū de spaīmā, după ele alēga.
 Grozāvii vedēndū de-aceste, mai încapē vr'unū prepusū,
 900 Poti se dici cum cā nu este, groznică palmā de susū?
 Tōte-aceste, Eteristii, prīvindū se bucura,
 Căci desertāndu-se tîrgul grūa lorū, se micsura.
 Pizma lorū și totā ura, pe boieri totā era,*
 Pe unii lasau să mērgā, iar pe alții supāra.
 5 Grigorasū și Dimitrachi, doi Sturzāsci logofetū-mari,
 Ii întorcū cu defāimare, cu osteni ca pe tālhari;
 În Trei-sfēțiile n untru, pe amēnduoi îi oprescū,
 * Si cu cuvinte urite cāt potū îi batjocorescū.
 Pe Grigorasū logofetū, Domnita plāngēndū cerē,
 10 Respectū n'aveū blāstematū, cā n'o vedū li se, parē,

*38

*39

11*

- S'aretau cu defăimare, nici unul n'o asculta,
 Îi dicé sê mérg'a casă și de furcă a'și căta.
 La urmă, prin mijlocire, le-aū datū drumul, i-aū ertatū,
 După ce armele tóte de pe la slugi aū luatū.
- 5 Fugū cu toți care cum póte, înapoi nu mai căta,
 Din césū în césū vedéi Iașul gróznicū a se depărta.
 În fórte puține zile tîrgul fu fără puteri,
 Numaī cu Mitropolitul și cincî-șése din boieri.
 Strejile lipsite tóte, la culuce nime nu'ī,
- 20 Craii din Iași fie-care era după cheful lui.
 Spargerī de dugheni și case, și beții câte voesci,
 Căci pe dînșii cu seimenii nu putéi sê'ī pedepsesci.
 Hatmanul scriindū la plașuri aū adusū căți-va plăeși,
 Ca sê'ī întrebuinteze pentru paza cé din Iași.
- 5 Dar n'aū isprăvitū nimicā, căci tîlharii n'aū alesū,
 Puște, pistóle stricate, câte-aū găsitū le-aū culesū.
 Plăeșii le daū îndată, fără a se'mprotivi, —
 Cu nisce ómeni selbatici ce putéi a isprăvi?*
- Fugū, se'mprăștie cu toții, care'ncotro apuca,
- 30 Deprinși a trăi la munte și sub brađi a se culca.
 Nemții se'ngrijescū cu toții, meșteri, dascali, negustori,
 Din rîvna lorū cerū să fie Iașului apărători,
 Căci cei mai mulți avéu casă, dughéne, femeī copii,
 Bărbăția lorū nu értā a vedé tóte pustii.
- 5 Arétā cançileriei, se îmbărbătezā toți,
 Si cu Hatmanul la strajă se afla'n acele nopți.
 Numérul lorū fiindū mare, Eteriștii se'ngrijescū.
 Căci era unul și unul, ómeni ce nu se'ngrojescū;
 Bărbăție îndestulā, la armē fórte deprinși,
- 40 Si de rîvna resplătirei, pe toți îi vedéi aprinși.
 Începū a apăra tîrgul, începū a se'mprotivi,
 Cu atāta sirguintā, încāt nu potū vorovi.
 Se îngrijescū Eteriștii, vedū că Nemții nu glumescū,
 Nu'sū fricoși ca Moldovenii, și de ei nu se sfescū.
- 5 Întrā vrajbā între dînșii, pe Nemții voiescū ai goni,
 Căci nu se isprăvé p'lanul, nici se puté odihni.
 Mitropolitul, boierii, puçini cariī mai era,
 Nu mai sciaū ce se făcă, și țera a apăra,
 Căci ei se obrăznicisē : ceea ce voiaū făcé,
- 50 Lucraū fără de sfielā ori ce vré și le plăcé.
 La Brăila încă unul sē mai mérgā sfătuescū,
 Din partea Mitropoliei, și cu toții se unescū,*
 Cu daruri la Seraschierul, sē mai dé Vornicul Balșū,
 Dar sē nu simțescā nime că aū ieșitū din orașū.
- 5 Ghenadie-Ierokirixū, a sfāntei Mitropolii,

*40

*41

- S'aũ orõnduitũ sã mergã cu incredințãri mai vîl,
 Ca nici de cum sã nu fie Seraschierul la prepusũ,
 Cã Moldova și boierii eteriei s'aũ supusũ;
 Ce, rafele credincioase, cum aũ fostã vorũ fi în veci,
 60 Fãrã nici o pãrtinire saũ amesticũ între Greci.
 Resbate cu fericire, merge la Focșani întinsũ,
 Si de-açolo la Brãila nesupãratũ, neatinsũ.
 Se'ntilnesce cu boierii, între ei se sfãtuescũ,
 A mai da și alte daruri cu cale nu socotescã.
 5 Cã Balșu acum isprãvisẽ ce avẽ de vorovitũ,
 Luasẽ fãgãduințã cu chipul celũ mai doritũ.
 Mergerẽ folositoare, vaĩ mie nãstavũ de susũ,
 Nu rãmãne indoialã, nu încape-aici prepusũ.
 Iusufũ-Pașa Serachierul, unũ omũ îmbunãtãțitũ,
 70 Vẽdẽndũ sadicatul țerei și cele ce aũ pãțitũ,
 A incredința devletul, încãt se dã s'aũ grãbitũ,
 Cãci Balșu dupẽ a sa rivnã încãt se dã aũ vorbitũ;
 Moldova cum cã'i supusã, norodul ascultãtoriiũ,
 Aũ inșciintatũ la Põrtã cu chipũ incredințãtoriiũ;
 5 Aũ rãdicatũ totũ prepusul cã țera s'aũ resvrãtitũ,
 Vaĩ mie! cea de susũ mãnã, Moldova aũ ocrotitũ;
 Cãci dintru cele urmate, nu'mi mai rãmãne prepusũ,
 Moldovenii și cu Grecii, cã cu toții una nu'sũ.*
 Devletul celũ blãndũ din fire, darnicũ și îndurãtoriiũ,
 80 Dã poronci la Saraschierul a fi multũ sirguitoriiũ:
 Dã poronci, dã ferimanuri, nici cum a nu supãra,
 Oștea cea impãrãtescã, în țerã dec'a intra.
 Ralõoa sã se pãzescã, de prãdãri a se feri,
 Cãci toți neascultãtorii de sabie vorũ peri.
 5 Acãsta aũ pãzitũ țera, ș'aũ fãcutũ sã stẽ pe locũ,
 Fãr' de ea, nu'ĩ indoialã, cã da sabie și focũ.
 Boierii de la Brãila la Focșani s'aũ înturnatũ,
 De-acolo ce drumũ s'apuce între ei aũ fãcutã sfatũ.
 Vornicul Balșu, Banũ Tãutul, vestiți fiindũ cã'sũ trãmeși,
 90 Nu îndrãznescũ sã apuce drumul acelu dreptũ la Iași;
 Prin Bacãu și pe la Romanũ, ñicũ cã'ĩ drumul mai curatũ,
 Dar Ghenadi nu primesce, ñice cã neapãratũ,
 Are sã'și pãzescã drumul totũ pe care aũ venitũ,
 Nu scia în ce-a se cađã și ce îi era meritũ.
 5 Purcede, apucã drumul, la Iași sã vie întinsũ,
 Dar nu s'aũ depãrtatũ bine, și'ndatã se vẽđu prinsũ.
 Avusẽse nebunie, sã vestescã 'ĩ-aũ plãcutũ,
 Cum cã cu elũ ducẽ daruri, în vremea cãndũ aũ trecutũ.
 L'aũ simțitũ cã nu dedese nimicã dupẽ ce-aũ mersũ,
 1000 De aceea dupẽ dînsul cãți va din Turci aũ purcesũ;

- Îl prindă, îl desbracă bine, fără sunet nici ca cum,
 Îi ia șaluri și ceasornic, apărător de păun.* *43
 Întru pricina acésta, mulți au disu, mulți au prepusu,
 Dar eă la gomotul lumel nici de cum nu m'amă supusă.
 5 D'aceea voiă da tăcerei; la drum se vedă cum au mersu,
 Bine, fără supărare, pēr' in margine la Iași.
 Acolo amar de dînsul, cé d'întéiă strajă l'au prinsă,
 Aă simțitū că la Brăila era ș'acésta trāmisū.
 Îi rumpă plete, îi rumpă barbă, îl bată in cât le-au plăcutū,
 10 Ca se spue adevărul, multă silă 'i-au făcutū.
 De-acolo îl iaă in pază, și l'au dusū de l'au închisū,
 Ca se'i facă cercetare, acé mai cu dinadinsū.
 Îl întrebū, îl cercetéză, îi dicū se spue curatū,
 Adevărul de la dînsul îl voescū neapăratū.
 5 Le'nșiră mîncunī cu carul, le dice ce le plăcé,
 A se'mbuna către dînsi, ceea ce puté facé.
 Le dice că 'n Ibrăila, óste nu s'au adunatū,
 Gîndul celorū de locū este, îndatā de închinatū.
 Unii credū, alții nu pré, alții dicéu: «lehăesci;
 20 Socotesci, bôitā uritā, pe noi se ne amagesci!»
 Se blastemă c'asa este, cu ruga lui lua focū,
 A le spune adevărul, vedé bine că nu'i locū.
 Aude Mitropololitul, îngrijatū încat s'au datū,
 Nu scia ce drumū s'apuce se'lū potā vedé scăpatū;
 5 Se'i rôge nu avé gură, căci ei erau înfocați,
 Cine puté se'mblāndescă o mulțime de bărbați.
 Dar nu avé ce se fică, îi silitū, îi nevoitū,* *44
 Din mânele lorū se'lū scape și se'lū vedă mēntuitū.
 Unora rugī, la alți daruri, blagosloveniī cât vreī,
 30 Aă făcutū vrēndū ca se plece, pe cei mai mari dintre ei.
 Peste trei zile îl scapă cu necazū și supărări
 Cu rugăciuni o mulțime, și cu óreș-cari dări,
 Dar îngrozit peste fire, spăriétū și osinditū,
 Fiindū in incredințare cum că este prăpăditū.
 5 Se'lū lăsămū acum pe dînsul, se ne întórcemū la Balșū,
 Căci, viindū din Ibrăila, scimū că'n Focșani aă rēmasū.

Mergēndū de la
 Brăila spre Flă-
 mēndi, Balșū și
 Tăutu sunt prinși
 de Eteriști la Ce-
 plenița, duși la
 Iași și închisi in
 Trisfetitele. — In
 Iași, sosesc ve-
 stea despre Ieși-
 rea Turcilor din
 Brăila. — Grecii
 fugū din Iași. —
 Balșū și Tăutu
 scapă din inchi-
 sóre prin Cariani.

- La Bacău aă luatū drumul, mergé bine, fericitū,
 Drumū cumplitū și multū amarnicū, pentru elū nenorocitū.
 Fără a mai perde vreme, aă purcesū și din Bacău,
 40 Făcēndū planū, îndreptāndū drumul ca se trecă prin Hărlău.
 Tinta sa fiindū Flāmēndii, aședarea ce avé,
 Favorita sa moșie pe care multū o slăvé.
 Eteriști oblicisē, cum că'i in drumū aă simțitū,
 Și de Banū Ión Tēutul, nu se afla despărțitū.

—Eteristii se ro-
tragu pe la Sfincă
la Tujora.—Nem-
jii păzescu oraşul
şi archiva.— Mi-
tropolitul fuge în
Rosia.

- 5 Drumurile le prindă tôte, ómenî inadinsu pornescu,
Rõnduescú cu strãşnicie, sã nu scape poroncescú.
La Cepliniþã aprópe, Balşu la crîşmã trage 'ntinsu,
Şi unu trupú de dece ómenî, cum aú aglunsu l'aú şi prinsu.
De-arú fi avutu norocire, unu césu se fi câştigatu,
- 50 Şi dupã a sa dorinþã în Flãmênþi se fi intratu,* *45
Nu era chipu ca sã'lú scótã şilnicii prigonitori,
Cãci avé spre a sa pazã vr'o sutã de vênãtori.
Prinðendú, ilú pornescú îndatã, vrëndú ca sã'lú ducã la Iaşi,
La unu satú în drumú aprópe mai aflã şi alþi trimesi.
- 5 Îi încungiurã cu toþii ca nisce lupi infocaþi,
Toþi aprinşi de resplãtire şi de mânie turbãþi.
Ocarî, sudãlmî şi batjocuri, îngroziri în cât s'aú datú,
Acelú ce dicé mai multe, era mai de lãudatu.
Îi desbracã, le iaú tôte, strãte, lucruri ce avé,
- 60 Cã'sú bêtrãni, cu barbe albe, nu se sfa nici privé.
Amênduoi zãluzi de grijã, de pornirea ce-aú vëdutu,
Cã vorú scãpa cu vieþã, nici o datã n'aú credutu.
Îi aducú în Iaşi cu pazã ca pe nisce vinovaþi,
Totú intru a lorú trãsurã de osteni încungiuraþi.
- 5 Se oprescú în Trei-sfetite, unde 'ndatã 'i-aú închisú,
Cu o vrãjmãşie mare, le punú pazã inadinsu.
De la ochi sudãlmî, batjocuri, defãimãri ce nu'sú de spusú,
Cum cã avéu gõndú sã'i pãrdã nu mai încãpé prepusú.
Cercetãri începú a face, adevêrul poroncescú,
- 70 Ce-aú vëdutu sã nu ascundã cã apoi îi prãpãdescú.
«Nu vë îngrijiti nimicã, — Balşu le dicé hotãritú, —
Cãci în vrista ce mã aflú, ca sã minþescú mi'i uritú;
Óstea Ibrãilei tótã, cu nãpaste douë-mii,
Întru ei strãinú nici unul, de cât numai cei ierlii.
- 5 Dicú cã agiutoriú aştéptã, dar cât şi cândú sciutu nu'i* *46
Arú aduna Seraschierul dec'arú fi în mãna lui.
Îngrijirea lorú îi mare, cã se temú îi vederatú,
Gãtirea lorú tótã este, ca sã sté pe apëratú.
Tunuri în cetate multe, lucru nefolositoriú,
- 80 Ce ispravã potú sã facã, cândú n'aú nici unu agiutoriú.»
Dice Spirul : «la Brãila, Cnezul ca sã mERGã nu'i;
Pentru o aşa cetate, numai noi suntemú destul;
Dar nici este trebuinþã, lucru este vederatú,
Bibica, Colocotroni, de trei zile aú intratu.
- 5 S'aú dusú de-acum Ibraila, în ea suntú osti elinesci,
S'aú închinatú Seraschierul, cum şi ostile turcesci.
Þelul nostru, Þarigradul, pentru elú sã ne 'ngrijimú,
De ce cu cetãþi de-aceste, vitejia sã mânjimú?»
Încã n'aú isprãvitú bine, şi c'unu chipú posomoritú,

- 90 Ună curieră le vestesce, că la Focșani îi urită.
Turci au ieșit din Brăila, pe Eterişti 'i-au gonit,
Au fost siliți ca să fugă, căci ei vină necontenti.
Pe hiliarhul Bibica, în cursele lor l-au tras,
'I-au dată frecătură bună, și fugind tîrgul au ars.
- 5 Vină la Iași fără 'ndoială, cum că sunt mulți nu 'i prepus,
Curățind acolo bine, îndată se trag în sus.
Îngrijiți-vă pre bine, nu dormiți că, veți căi,
Îmi implinesc datoria, nu 'mi veți puté bănu.
La Tîrgoviste și Cnézul, credă că 'i forte strimtorit,* *47
- 1100 N'a puté să ție locul, acelă ce l-au întărit.
Căci greimea cea mai mare, totă acolo s'au tras,
Turci, osteni pe la sarhaturî, se vede că n'au rămas.
Se deșteptă Eterişti, că 'i-au amăgită simțescă,
Adaoge turbăciunea, pe Balșu învinovățescă.
- 5 «Veđi, dice nelegiuitul, veđe'lă cum ne-au fărmeacă,
Dușmanii chrestinătăței se móră că nu 'i păcată;
Căci elă, și ală seú tovarășu, pe Turci aice-a 'i adus,
Amênduoi suntă lucrătorii, nu 'ncepe mai multă prepusă.
Cu cea mai cumplită mórte, se móră că păcată nu 'i,
- 10 Mórtea loră vré fieși-care, a fi după cheful lui »
Unii ceréu ca se 'i tale, alții îi vréu spêndurați,
Alții se le scótă ochii, seú ca Turcii zugrumați.
A loră soții iaă de scire, vină într'ună sufletă strigandă,
Vălmășagul ce urméză, îi lesne a pune 'n gôndă.
- 5 Cruđimea loră se întinde, a nu le primi nici cum,
Cu varvarlică a le dice, ca se 'și caute de drum.
Prin lacrimi și rugăminte, prin mijlociri câte vrei,
De-abia le-au dată pučînă voie, intrândă se 'i veđă pre ei.
Vrăjmășia loră sporesce, se 'i omóre hotărescă,
- 20 Dar Spirul și Penedeca, cât potă se improtivescă.
Dice: «fraților, nu 'i vreme cu-acestă chipă a ne purta,
Ucideri, urmări urite, se cade a depărta.
Ce pôte să dică Cnézul cândă se va însciința,
Că a duoi boțeri vieța n'amă putută a o cruța?» *48
- 5 Mai multă se nu ve întindeți, noi așa ve sfătuimă.»
Rêspundă toți cu ună glasă mare: «n'ascultămă, așa voimă;
Se móră nelegiuiți, se móră că nu 'i păcată,
Căci cu a loră îndemnare, toți Turcii au rēdicată.
Femeile loră se fugă, aici n'au ce căuta,
- 30 S'ăștepte Turcii se vie, căci ei le voră agiuta.»
Sudălmî, ocări, pe afară, răcnite în cât voiesci,
Chipă nu era de 'mpăcare, dar nici cu ce se 'i smeresci.
Balșu în adiaforie, iar Têutul buimăcită,
Ăștepta cu îngrijire césul celă nenorocită.

- 5 Cu acestu chipu multu amarnicu, trei zile au petrecutu,
 Dar ş'a Greciloru mândrie forte multu s'au prefacutu.
 Căci ei luase sciinţa, că Turcii cătu mergu, sporescu,
 Prin trei locuri, fără veste, s'ei lovescă se grăbescu.
 Unii apucase Prutul, alţii din Bacău la munţi,
- 40 Şi a treea parte Iaşul, cei mai vrednici şi mai mulţi.
 Se 'ngrijescu, îşi schimbă planul, scăparea loră căuta,
 Dar ş'a boieriloru pază, n'o lasa, nu o uita.
 A patra di diminţă, zvónă, frică între toţi,
 Năvălescū toţi ca se fugă, cât nu încăpéu pe porţi.
- 5 Vestitorii le vinu cu grabă, spunu că Turcii 'i-au călcatu,
 Cu toţii într'o clipală îndat'au încălecatu.
 Au ieşitu din tîrgu afară, se adună la Copoū,
 Ca se puie iar la cale, se facă vre unu planu nou,* *49
 Dintre ei, vr'o cinci-spre-dece, dicu se vie în oraşu,
- 50 Să vedă ce se lucră, şi să caute de Balşu.
 Tăutul, Balşu în închisore, rămăindū cu păzitorii,
 Unu Cariani cavaleriul s'au făcutu mēntuitorii.
 S'au volnicitu de la sineşi, pe păzitorii 'i-au gonitu,
 Pe din dosu dāndu-le drumul, pe-amēnduoi 'i-au mēntuitu.
- 5 Ei, inspăimēntaşi de frică, dup'unu prileju norocosu,
 Alérgă 'n Mitropolie pe la pórta cea din dosu.
 Alérgă, cerēndū scăpare, nu credū că s'au mēntuitu,
 Cu nespūsă bucurie părintele 'i-au primitu.
 Nu se incredé că'i vede, căci îi avé prăpădişi,
- 60 Cine credé c'orū să scape, dintr'atāţta osīndişi.
 Cei trāmişi pre ei nu'i affă, de mānie se 'ndrăcescu,
 Alérgă 'n Mitropolie, dar la pórta se oprescu,
 Căci închisă fiindū bine, nu era chipu a intra;
 Îi cerū, slobodū din pistole, şi, în cât putéu, striga.
- 5 Se 'nspăimēntéază boierii, părintele se 'ngriji,
 Îi închide într'o başcă, viéţta vrēndū a le păzi.
 Trāmite, le dă de scire din focuri a conteni,
 Căci de-a da voie la clopotū, prin Iaşi nu s'orū pomeni.
 Mérgă se-şi cate de trébă căci nu'i suferé mai multū,
- 70 De boierii n'are sciinţa, nu scie ce s'au făcutu.
 Se 'ngrijescū, căci nu da mâna, vedēndū pe Nemţi inarmaşi,
 Se întorcū cu neplăcere să afle pe cei-l-alşi,
 Adunaşi în délū la Stīncă, vrēndū cu toşi a face sfatū,* *50
 Căci era de Prutu aprópe, şi locul îndemānatū.
- 5 Vinū pré bunū la Roznovanul, mlei îndestul de māncatū,
 Ori-ce isbīndă vorū face, socotéu că nu'i pēcatū.
 De-acolo mai în de-séră, după ce s'au odihnitū,
 După sfatul ce făcuse, la Tuşora s'au pornitū.
 Iarāşi pe apa Prutului, iarāşi locū îndemānatū,

- 80 Năvală vedându-se trecă, și lesne de înturnată.
În Iași o pustietate, îngrijire în cât vrei,
Nemții numai în picioare, păzindu-se între ei.
Avându mare privighiere de prădare seú de focú,
Căci Cantemirú secretariul și arhiva sta pe locú.
- 5 Îngrijitú, Mitropolitul, și cât vrei înspăimântatú,
Singarú în Mitropolie, de turma sa depărtatú.
De cât Vornicul Konaki, frate-seú Șerbanú Negelú,
Nu avé, nu rămăsese mai mulți boieri lângă elú.
Mâhnitú, scârbitú pèr' la sufletú, plângéndú fórte cu amarú,
- 90 Lasá scaunul și fuge, improstitú, peste hotarú.
Într'o brișcă jidovéscă, a țerei Mitropolitú,
Aú întratú în carantiná, galbănú și multú ovilitú.
Suita lui după dènsul, Prutul trecéndú 'i-aú urmatú,
Dintre ei care de care, mai pètrunsú și mai dăr'matú
- 5 În câmpú, în nisce bordeie, carantiná aú făcutú,
Cuvèntú n'amú s'aretú necazul în care aú petrecutú.* *51
În Țuțora, Eteriștii, vr'o trei zile aú ședutú,
N'aú stătutú mai multá vreme, mai virtosú dac'aú vedutú
Cá lipsé hrana cu totul, și Turcii nu s'aréta,
Hotărîr' a se întorče, începú a se 'mbărbăta.
- 1200 Vinú în Iași, dar staú afará, a intra nu îndrăznescú,
În delú pe șesul Gălății, se primblá, se zăbovescú.
Daú poronci, posmagú și pâne se se facá în orașú,
Cu cincî-deci de-a Eteriei întrá căpitanú Balașú ;
- 5 Primblându-se, cercetézá, cere ceva de mâncatú,
Aú luatú carne și pâne, și iarășí s'aú înturnatú.
Într'o di și într'o nópte, acolo se zăbovescú,
Ș'a dua o di diminéță, sfatú făcèndú, se și pornescú.
Drumul spre Podul-Ilóiei, apucándú purcegú în susú,
- 10 Căci fiindú aprópe codrul, era mai puçinú prepusú.
Încá de mai înainte vr'o optú-deci din Arnăuți,
Spre Siretú triimisese, Turci se vedá de suntú mulți.
Arnăuții, ca o strajá, înainte socotiți,
Nu putéú, fără de veste, se fie de Turci loviți.
- 5 La Scobințani facú popasul, acolo aú tăbăritú,
Căci avèndú de géba tóte, nu le puté fi uritú.
Aședare'ntemeiatá a Vorniculú Șerbanú,
Miei de-ajunsú, pâne frumósá și vinú fără a da baní.
De-acolo începú primblarea, prin aședári boerescí,
- 20 Și se întorcú mai la urmă, la Pascanul în Dumescí.
Iaú ce vorú fără crutare, nu lása de-aru fi pututú,* *52
Ceva ca se mai rămáe, ori unde s'aú abătutú.
În Dumescí le dá de scire, c'Arnăuții s'aú întorsú,
Căci Turcii ce se ivise, cu totí aú fugitú în josú.

Eteriștii de la
Țuțora merg spre
Podul-Ilóiei, Sco-
binjení și Dume-
sci. — Se întorcú
iarășí în Iași. —
Nemții cantú în
zadar se aducú
desbinare între
Greci și Arnăuți.
— Suldánovici. —
Canțelaria nem-
jescá cu Cante-
mirú se retrago
peste Prut. — Ca-
rantina. — Trian-
dafii. — Sașrov. —

- 5 Se întorcă și ei îndată; purcegu să vie în Iași,
Ca să vedă ce știință au adusă cei triimeși.
Vinu în Iași, s'adună cu toții, veste bună le-au adusă,
Că Turcii ce se ivise, spăimântându-se, s'au dusă.
Acesti Turci de Seraschierii inadinsu erau trameși,
- 30 Auzind că Mihai Vodă, după ce-au fugitu din Iași,
În monastire la Neamțul cu toți ai săi s'au închisă,
Doréu s'elú pue la mână, s'elú vedă o dată prinsă;
Dar luândú încredințare că nici este nici au fostă,
Fără multă prelungire, îndată s'au și întorsă.
- 5 Eteristii, Arnăuții, s'ăședă în curte toți,
Se statornicescú pré bine, cu strajă bună la porți.
Intră vrajbă între dênșii, Nemții intrigarisescú,
Facú pe Arnăuți să credă că ei nu se folosescú.
«Îi rușine, le dicú Nemții, cu tilhari a fi uniți,
- 40 Ómenii ce'i socoté țera, credincioși și ispitiți.
Starea lorú, averea tótă, era de pe la boierii,
Cu léfă și daruri multe, ce au luatú pèrè erii;
De ce să calce n pictóre pânea care au mâncatú,
Nu credú că Dumnezeu vede, nu socotescú că'i păcatú?»
- 5 Nemții cu chipul acesta, desbinândú pe Arnăuți,
Slăbéu pe Eteristii tare, căci de felú nu erau mulți.* *53
Se resvrătescú Arnăuții, însé nu descoperitú,
Între dênșii pré pe taină, cu unú chipú fórte feritú.
Cei mai aleși între dênșii, toți într'unú cuvântú uniți,
- 50 Pe boierii la carantină, rógă a fi primiți;
Dicú că s'au căitú pré tare, léfă nu cerú nici primescú,
De-unú tainú numai se rógă, cu-atâta se mulțamescú.
Ei vorú goni Eteristii, Iașul ei vorú apăra;
Orí ce pagubă s'a face, răspundú pèr' într'o para.
- 5 Cine se'ntorcé să vedă, după cele ce-au lucratú,
Cruđimii, uciderii, batjocuri, lucru prospétú, vederatú.
Le daú răspunsú ca să margă, credința li s'au vedutú,
Ce vorú dice nu s'ascultă, nu suntú mai multú de cređutú.
Se'ntorcú înapoi cu toții, multú scârbiți și rușinați,
- 60 Vrëndú se spue neprimirea, și la toți la cei-l-alți.
Se unescú cu Eteristii, n'au ce face, vrëndú-nevrëndú,
Tótă intriga nemțescă o descoperú pré curëndú.
Patimă pe Nemții de mórte Eteristii dobîndescú,
Cum s'ăși facă resplătire, cum s'ăși gonescă gôndescú.
- 5 Căci supărarea lorú tótă, numai despre Nemții era,
Cu paza canceleriei, totú tîrgul se apăra.
Erau mulți și ómenii vrednici, unul și unul aleși.
Nu puté ca s'ăși gonescă, cum au gonitú pe plăieși.
Vrajba între ei s'aprinde, începú a se prigoni,

- 70 Căci n'avéu chipü nici lesnire, pe Nemți din Iași a goni.
Nemții, vedëndü invrăjbirea, și ura ce s'aü iscatü,
Patima lorü și mâniea, pêne unde s'aü urcatü,* *54
La Aghenție s'adună, între ei se sfătuescü,
Urmarea ce aü să facă. daü sfirșitü, inchipuescü.
- 5 Cantimirü și baronü Hiler, së trămată inadinsü,
Se dică lui Pendedeca, cum că cerü respunsü inscrisü.
Într'o vadé de trei zile, séu toți că s'orü depărta,
Séu ei cu cançelerie în Iași mai multü nu vorü sta.
Le respunde Pendedeca, la cei de Nemți triimeși,
- 80 Că elü n'are gôndü să iesă, nici se va duce din Iași.
Dar pe ei îi sfătuescë së nu mai ședă de-acumü,
Sëncarce cançeleria și sëși caute de drumü.
Unü bărbatü leahü, Suldanovicü, ce venise de curëndü,
În uniformă rusască, lumea totă vënturândü,
- 5 De maiorü lui dându'si titlu, s'amestecase cu ei,
Că n'aü fostü oșténü vre-o-dată, de pe mersü îlü cunoscei.
Acesta se'nsărcinéză a goni pe Nemți din Iași,
Cu sfaturi, prin chipuri blânde, prin inadinși triimeși.
Dar n'aü mai fostü trebuință, căci Cantimirü giudecândü,
- 90 Aü hotărîtü së se tragă, încât se dă mai curëndü.
Arhiva, cançeleria și Nemții câți vorü voi,
Căci sfirșitul va fi scârnavü, nu se puté induoi.
Triimitü la Pendedeca unü pasportü cerëndü să'î dé,
Căci pêre în cordonü drumul, c'a fi slobodü nu credé.
- 5 Pasportü a'î da nu primesce, ce porncesce curatü,
În vadé de-o di ș'o nópte, së mérgă neapăratü.
Cantimirü se îngrijesce de respunsul ce-aü primitü,* *55
A'si schimba planul și drumul, se vedé förte silitü.
Drumul pêre 'n Bucovina, i se păré depărtatü,
- 1300 Unde va fi mai aprópe, scăparea sa aü cătatü.
Încarcă arhiva tótă și câte aü mai pututü,
Și trece în carantină cu toți ai sei peste Prutü.
În ce felü de carantină, vai mie, nu'î de cređutü,
Starea, odihna lorü tótă, cu ochii mei amü vedütü.
- 5 Pe unü țermü lipsitü de tóte, multü uscatü și neumbritü,
Unde mascuri, oi și vite, îlü păscuse neopritü;
Unde nu vedéi nimică, de câtü nesăpișü cât vrei,
Și câte unü pilcü de érbă, unde și unde vedéi;
Pe acéstă uscăclune, într'acéstü locü multü uritü,
- 10 Vedéi nemți, chreștini și jidovi, norodü mare tăbăritü.
Căci în delü la carantină, nu era de yorovitü,
Norodü multü, case puține, numărü pré nepotrivitü.
Cé de acolo odihnă, ceea ce-aü suferitü toți,
Socotescü c'orü povesti-o, și în grópă la cei morți.

- 5 Necazü la cei de pe-afară și'năuntru reü cätü vrei,
Cäci färä a da parale s'aducü ceva nu putéi.
Din provisiea mänderei, parte de n'ai fi făcutü,
Acelü ce era dejurna, dicé cä nu'i de trecutü.
Necazü, supäräri de mörte, ómeni neinduplecaü,
20 De nu le dai rubiaoa, nu'i mai vedéi împäcaü.
Mänioși, frunte sbircită, cât se dä posomorüi,
Ómenü li se parü muște, la ei cu totul urüfi.
Oficerü carantinei, în cele mai multe ori,* *56
Îüi cäta cu o mänie, încät te lua hiori.
- 5 Ünü Triandafilü dejurna, grecü de curëndü moschicitü,
Pentru cä 'üi-äü disü ünü zdrasti, te socotéi fericitü.
Acesta pune la cale, acesta le făcé ründü,
Vai de säracul acela, ce n'arü fi umblatü curëndü.
Ünü bäü grosü de cornü în mänä, üiindü în locü de bastonü,
30 N'alegé de dä în vitä seü de lovesce ünü omü.
Toüi infocaü, și toüi aprigü, și interesaü cât vrei,
Dupé ce le dai parale, apoi făcéi ce voéi.
Întru tötä carantina, de era ceva alesü,
Inspectorul, omü de trébä, pré cinstitü și de'nþelesü;
- 5 Polcovnicul Safirov, omü dulce și fórt dreptü,
Neinduplecatü la mitä, fórt bländü și înþeleptü,
Tóte făcé cu răbdare, nu se tulbura nici picü,
Nu făcé deosebire, între mare și între micü.
Laudä împäräþiei făcéü ceia ce slujia,
- 40 Cäci ne'nterestatü cu totul, pentru toüi se îngrijia.
Nu avé nici o sciinþä de cele ce se lucra,
Cäci tötä oficerimea carantinei tremura.
Cine-avé gurä se dicä, ceva a se jälui,
Cäci apoi în carantinä nu putéi a mai träi.
- 5 Subt ünü jugü de tiränie, cei din läuntru gemé,
Numai cei cu rubiele, dändu-le, hälädué.
Vai și amar de säracul ce-apucase a intra,
Nu scia cum së o dee de avé vre o para,* *57
Gura lorü se'ndestuleze, seü pre ei a împäca,
- 50 C'apoi lua pe spinare cât nu puté redica.
Acu le päré carantina, (1) la toüi cei nenorociüi,
Li se päré cum cä scapä și'sü din temniþä eüiü.
Së päräsimü carantina în starea ce-amü arätatü,
Și la Iași-se ne întörcemü, sä vedemü ce-äü mai lucratü.

Pendedeca stă-
pinesce singurü
în Iași. — Iorgu
Cantacuzin, des-
binatü cu Ipsi-

5 Stăpinesce Pendedeca, și totü Iașul ocroté,
Se uşurase de duşmanü, poväþuia cât puté,

(1) Aici este uä syllabä mai multü. N. E.

Ianți, atacă cu
Bibica o monas-
tire în Focșani.—
Turcii îi fugă-
resc. — Eteristii
dau focu orașu-
lui și se retrag
prin Soveja, Ca-
șin, Tazlău, Ba-
cău, Romanu la
Iași.— Proclama-
ția lui Cantacu-
zin să se redi-
ce Moldovenii în
contra Turcilor
— Elu ia cărmui-
rea. — Vestea a-
jungând că Tur-
cii vin, Canta-
cuzin slobođe o
a doua procla-
mație.

- Dar din glosu totu grijă mare, vestitori mergé-viné,
De Turci dóră se auđă, ceva de se pomené.
Iorgu Knézul, Cantacuzin cu Ipsilanti unitu,
60 La Tirgoviște în lagéru, precum amu mai pomenitú,
Între dînșii întră vrajbă, de la nisce țiiitori,
Precum la tineri se'ntemplă în cele mai multe ori.
Se pricescú reu între dînșii, încât au fostú nevoitú,
Cantacuzin a se trage, césu a mai sta n'añ voitú.
5 Ostea lui adună tótă, Arnăuții cei aleși,
Cu gôndu și cu hotărîre, ca se se'ntórcă la Iași.
Ésê, purcede din lagéru, invrăjbitú și supăratú,
Drumul spre Focșani apucă, pré mihnitú și tulburatú.
Trage'mprenă cu sine, pré Bibica celú vítézú,
70 Vrednicú ca se năvălécă, în celú mai iute poghiazú.
Vine de Focșani aprópe iaú sciință, dovedescú,
Că Turci într'o monastire staú închiși, vremea pîndescú.
Se sfătuescú sê'i lovécă; kneazul mai meștesugosú,
Triimite pré Bibica și elú se dá mai în dosú.* *58
5 Îi mai dá din căpitanii, dintr'acei ce s'au aflatú,
Se îngrija multú de cursă, precum s'au și întemplatú.
Încungîură monastirea, unde se aflaú închiși,
Daú năvală cu iutelă, socotindú că s'orú da prinși.
Dar se improtivescú tare, începú a se apăra,
80 De pe ziduri din lăuntru fórté multú îi supăra.
C'o zăbavă fórté mică, prelungindú se'mpotrivescú,
Pêné cândú cei mulți din pîndă, făr' de veste se ivescú.
Daú năvală peste dînșii, cu rîvnă se nevoia,
Cei din untru și de-afară, încât se dá îi tăia.
5 Védú a Turcilorú iutală, simțescú că se prăpădescú,
Védú că Turcii în resbóe, nu se'ncurcă, nu glumescú.
Prin fugă cercă scăpare, vroescú a se mēntui,
Îndrăznéla'i adusesé în stare a se căi.
Trăgēndu-se, aprindú tîrgul, părăsindú unú așa locú,
90 Vrēndú să dé la toți a crede, cumcă Turcii 'i-au datú focú.
La fugă'n frunte Bibica, omul era inimosú,
De văpaia rēsplătirei, infocatú și măniosú.
Merge se afe pe Knézul, nu departe tábăritú;
Îlú află și îi vorbesce, cu unú chipú posomoritú.
5 Arétă, îi povestescé, vitejia ce-au făcutú,
Dup'a s a plăcere, tóte cum au vrutú le-au prefăcutú.
Spuné că mulți fiindú Turcii, precum vré n'au isbînditú,
Arú voi sê'i mai lovécă, dar acésta'i de gônditú.
Căci Brăila 'i cam aprópe, póte vorú năvăli mulți,* *59
1400 Apoi atuncea scăpare numai la Vrancea în munți.
De-a Bibicai biruință Knézul sciință avé,

- Căci fapta cu cele spuse nici cum nu se potrive.
 Avé deplină sciință, din Focșani cum aū scăpatū,
 Nu'î trebuia 'ncredințare, nici ceva de întreatū.
- 5 Îi dice: «mie îmi pare, c'asta aice greșimū,
 Scoposul spre Iași a merge, acela sē'lū sēvirșimū.
 Sē fugimū de Ibraila, căci locul fî de prepusū,
 Sē ne silimū cu totū chipul ca sē ne tragemū în susū.
 Urma noastră sē o perdemū, drumul sē luămū spre munți,
- 10 Căci atuncea nu 'mî-e frică de m'arū goni cât de mulți.
 Sciū că într'aceste țile, Ipsilantū va fi lovitū,
 Pre cât sciū, amar de dēnsul, îndestul 'i-amū vorovitū.
 Muțerele și bețiea, aceste'lū vorū prăpădi,
 Lasă'lū sē'lū vedū făr' de mine ce va putē isprăvi.
- 5 Oiu sē'lū vedū ca o muțere, rușinatā a fugi,
 Căci locul unde se află, chipū nu are a'lū păzi.
 Lasă'lū ce va vrē sē facă, căci eū de acum m'amū trasū,
 Mē mulțamescū că de astăđi, în voiea mea amū rēmasū.
 Noi sē păzimū planul nostru, ținta mea este în Iași,
- 20 Căci Sculenii suntū aprópe, ș'avemū vrednici megieși.
 De vomū vedē vr'o nevoe, nu'î departe pēr' la Prutū,
 Cu o fugā de calū bună, îndată amū și trecutū».
 Dicū aceste, punū la cale, și îndată se pornescū,
 Cam pe plaiū apucā drumul, în Soveja poposescū.
- 5 Oșteni înadinsū spre pazā, și 'nainte și 'napoi,
 Făcēndū sfatū, puindū la cale, totū-d'a-una amēnduo!.* *60
 D'acolo se ducū la Cașinū, și din Cașinū în Tazlāū.
 Obosiți ca vai de dēnsii, pēr' aū ajunsū în Bacăū.
 Și de acolo în Romanū, și prin înadinsi trimeși,
- 30 Daū de scire cum că Cnezul, are sē vie în Iași.
 Diua era însemnatā, douē-deci-și-una Maiū,
 Întru care Pendedeca, avē praznicū și alaiū;
 Praznicū aū avutū și mēsā, în numele lui a da,
 Pe Costandi și Elena, cu slavā a lāuda.
- 5 Mēsā gróznică la curte, la toți acei mai aleși,
 Grecii și ofițerime, câtā se afla în Iași.
 Pentru sănēțāți la mēsā, bēndū cu toții împrejurū,
 Sala cea mare a curței, de glónțe făcutā ciurū.
 Într'acéstā ți slăvitā, la praznicul pomenitū,
- 40 Se vestesce că la Romanū, Cantacuzin aū venitū,
 Cū unū trupū alesū de óste, vine în orașū întinsū.
 Milā fiindu'î de țērā, și de rívna ei aprinsū.
 Sē mähnesce Pendedeca, căci puterea lui scādē,
 La cea d'intēiū diniórā, s'arēta că nu credē.
- 5 Dar apoi se'ncredințēzā, vede că'î adevēratū,
 Nu primesce sē se vedā cum că este tulburatū.

- Dă poronci cu mare fală, cu alaiü a'lü priimi,
 Pedestrii și călërimea, cu toți a se uni.
 A duoa și căpitani și ostași se gătescü,
 50 Si întru întempinare, din Iași cu toți se pornescü* *61
 Și mai în urmă și șefii după dênșii s'aü pornitü,
 Si de Iași nu pré departe, toți la unü locü s'aü unitü.
 Cercetéză pre toți Spirul, vré s'ï vedă de'sü gătiți,
 Dar nu'ï place pedestrimea, fiindü golü și osîndiți.
 5 Fôrte puçini în ciubote, cei mai mulți rêu îmbrăcați,
 Nu te îndoaia a dice, că'sü din temniță scăpați.
 Sfätuescü între ei șefii, punü la cale amênduoi,
 Ca pedestrimea îndată se se 'ntörne înapoi;
 Căci era o defăimare, și nu avéi ce se veđi,
 60 Privindü era în mirare, ridéi séü se lăcrimezi.
 Pedestrimea se întörce, rêmânü numai cei aleși,
 Cari, priimindü pe Cnézul, se întorcü cu toți în Iași.
 Cu alaiü și în paradă, aü mersü la curte întinsü,
 De rivna țerei s'arétă Cantacuzin că'ï aprinsü.
 5 Çeremonia primirei după ce s'aü isprăvitü,
 Si cele de trebuintă între ei s'aü vorovitü,
 În casele malcei séle, cu suitea sea s'aü trasü,
 Acolo 'i-aü fostü șederea, și për' în sfirșitü lăcașü.
 Dă îndată proclamați, face la toți cunoscutü,
 70 Cum că patria sea este locul unde s'aü născutü.
 D'acéstă multü sfântă rivnă, cu totul fiindü aprinsü,
 Lasă tôte și alérgă, vine aicea întinsü,
 Își dá nume de Delénul, acelü din vechiü strêmoșescü,
 Depártéză de la sine cu totul pe celü rusescü;
 5 Fiü patriei se numesce, invéță pe patrioți,
 Dice s'ï dé ascultare, se saie la arme toți;
 Jugul robiei s'arunce, îi vremea de desceptatü,* *62
 Căci strêmoșii, din mormênturi, strigă toți neîncetatü;
 Ne defaimă molăciunea întru care viețuimü:
 80 «Sé ne desceptămü, le dice, că nu'ï vreme sé dormimü;
 În Letopisețul țerei sé privimü ei ce-aü lucratü,
 Si cu câtă bărbăție țera lorü aü apêratü;
 De ce noi sé primimü jugul acelü osînditü și greü?
 Sé vé vedü răbdândü, 'mi-e milă, căci pămêntênü suntü și eü.»
 5 Tôte-aceste le lipesce prin rêsântii și prin porți,
 Vrêndü sé rözvrătésca țera și sé redice pre toți;
 Dar cei ce le vedé starea, cu mînte măcar de-unü banü,
 Nu puté sé dé cređare la unü așa dosnicü planü.
 Ia îndată cârmuirea, începe-a povățui,
 90 Têrgul a pune la cale, tôte a le chibzui;
 Poliție rônduesce, și orï ce mai trebuia.

Se tulbură Penedeca privindă puterea că'i ȳea.
 Vrajbă între ei s'aŃiŃă, cadu ĩntru nemulŃumire,
 Care de care se ȳee a Ńereĳ ocărmuire.

- 5 Unul cere altul nu dă, unul vré Ńi aĳtul ba,
 DeŃertăciuni Ńi micuŃii ĩn cât nu mai ĩntreba.
 Dar n'aũ prelungitũ acestea, gălcéva lorũ s'aũ scurtatũ,
 Căci óstea din Ibraĳla, se vestesce c'aũ ĩntratũ;
 Aũ ĩntratũ spre IaŃi, sporesce, vine c'unũ chipũ vitejescũ,
 1500 La 'nceputũ nu da cređare, dar la urmă se'ngrijescũ;
 Pe toŃi cei ce dau de scire, ĩndatã ĳi ĩnchidé,
 S'aréte că nu le pésă, Ńi basnele nu credé.* #63
 Dar judecândũ cu 'ntregime, de folosũ Ńi interesũ,
 Hotărésce ca se se tragă, se ȳés' afară din IaŃi.
 5 ProclamaŃia acésta ce mai josũ se va ceti,
 Dând'o obŃtieĳ s'o védă, ĩncepe a se găti:

Locuitorilorũ Moldovei,

Eũ, dupě ce m'amũ ĩnscinŃatũ, vnde mě aflamũ, de ĩntěmplăriĳ cele vrednice de tănguire, ĩntru cari aũ căduŃũ ĩubiŃa patriea năstră, ca unũ patriotũ cu durere, amũ grăbitũ a alerga, ca se aducũ ĩarăŃi, prĳn cătũ va fi cu putinŃă, măngiere simpatrioŃilorũ mei ĩntru păŃimirea lorũ, nesuferindũ nici de cum ĩnima mea a'ĳi vedě pe toŃi jertăi Ńeului celũ osănditũ alũ tiranilorũ păgăni, Ńi tóte averile lorũ ĩntru perdare.

Sosindũ ĩn IaŃi, n'amũ lipsitũ a face chiămare boierilorũ păměntenĩ, ca se se adune de pe unde suntũ rětăciĳi, Ńi ĩntru o unire se lucreza ĩmpreună cu mine scopurile cele mai temelnice cari privescũ către singura ĩniacire Ńi folosul locuitorilorũ Ńerĩ. ĩnsě ĩmprotiva nădeĳii mele, privescũ acum cu cea mai mare nemulŃămire, veděndu-mě s'ilitũ a vė lăsa Ńi a mě trage din pri cină că ĩnsuŃi boierii patrioŃi, neconŃenindũ a urĩ binele patriei, aũ ĩncratũ ĩarăŃi ca se vie ostile păgănilorũ Ńi pěrě nicea, apre a ne lovi pre noi, neĳălindũ nimica, atingerea cea de istovũ ce se pricinuesce cu acésta ĩnsuŃi traŃilorũ lorũ. Apot de altă parte privescũ Ńi pre unũ din voi, cari ĩmpleticindu-se ĩntru rětăciĳile celorũ mai mari, aceměnă totũ felul de spaimă ĩn norodũ, ĩngrozindu'ĩ cu năpădirea duŃmanilorũ, cu care* nu mijlocescũ altũ de căt unũ gomotũ plinũ de turbu- #64 rare Ńi risipă ĩntre cei ce aũ mai rěmanũ.

Eũ ĩnsě pururea din sufletũ dorindũ binele Ńi fericeirea patriei năstre, amũ găsitũ de cuviinŃă Ńi de mare trebuinŃă tragerea mea Ńi a ostilorũ din IaŃi, ca prĳn acéŃũ mijlocũ se vė puteĳi păzi ĩntru nevătămăre cathedra Ńi averile năstre, despre cumplita călcare a vrăjmaŃului, de care n'aŃi putě scăpa, decă rěsboiul s'arũ urma ĩmprejurul acéŃni oraŃũ Ńi ĩn lăuntru.

Sciũ căt de mēngăitóre vė este la asemenea vreme ĩnfăŃiŃarea mea; păstrezũ ĩnsě prĳn depărtarea mea ceea ce nu cunoscũ mai scumpũ pentru voi, ca se vė dovedescũ ĩn faptă dragostea cea curată Ńi priincioasele cugetări ce hrănescũ pentru simpatrioŃii mei, cum că nu suferă ĩnima mea a se ĩntěmpla ĩn ochii vostri priveĳistea cea săngerósă a căriea sferiŃitul nu ne póte lăsa alta ĩntru pomenire, de căt o ĩnfricoŃată pildă a GalaŃilorũ Ńi a Focșanilorũ.

Cu tóte că eũ mě tragũ, suntũ ĩnsě ĩncredinŃatũ ĩn curăŃenia ĩnlimĩ văstre, că de datoriea plecării Ńi a supunerii nu veŃi lipsi, Ńi că cugetăriĳ cele creŃinesci către cei de o credinŃă cu voi, vorũ petrece pururea ĩn sufletele văstre, ca ĩn faptă se vė arătaĳi fierbinŃi apărători credinŃei Ńi dreptăŃilorũ patrioŃiceŃi, dupě cum Ńi stremoŃii năstrei aũ stătuŃũ óre-căndũ lăudaĳi la asemenea ĩntěmplări.

Eũ amũ doritũ pentru ĩnsuŃi binele locuitorilorũ a aŃeđa vremelnică ocărmuire, dar fiindũ-că ĩnsuŃi păměntenii nu se aréŃă cu plccare spre acésta, Ńi suntũ pricină neĩntemeierii unei asemenea ocărmuirii; pentru aceea Ńi eũ, depărtăndu-mě, lasũ păměntul a ce potěŃui de la sineŃi, Ńi pentru orĩ-care* din protivă urmare, aũ'remaũ de acum ĩnainte slobodũ de rěspundere. ĩntru aceste pu- #65 Ńioo đite amũ avutũ purtare de grijă a orăndui cele de cuviinŃă pentru ocărmuire. Eũ de venĳturie păměntului nu m'amũ atĳnă, nici volescũ a mě atinge, ce rěmănũ ĩarăŃi ĩn folosul locului.

Cnéz Gheorghe Cantacuzin Delónu.

1821, Iulie 1.

ĩn Stratopedul de la CopoŃ.

Intărirea taberei dela Copoș de către Pomer.

- Voiescū fără prelungire s'ntărăscă vre unū locū,
Unde s'adăpostescă de a dușmanilorū focū;
Tabiț dîcū ca s' se facă, la Sculenī in malū la Prutū.
- 10 Ca cîndū vorū voi s' fugă, s' fie drumul mai scurtū;
Puçinū mai in susū de capră, pe unde podul umbla,
Unū Prusianū, ce cu dênșil, nu pré de multū se afla,
Omū pe dinafară chipeșū, dară inginerū pré prostū,
Acesta aū datū totū planul, și p'ér' in sfirșitū aū fostū
- 5 Vai de tabiea aceea; eū nu sciū alții 'mī-aū spusū
Că spre a ei întărire aū fostū unū norocū de susū
Că s'aū rînduitū unū Pomer, Ispravnicū ce-aū fostū la Iași,
Omū vrednicū cu istețime, rîvnitorū de cei aleși;
Rîvna lui și bărbăția, aceea aū ajutatū,
- 20 Căci lucra cu necruțare, și și nópte ne'ncetatū;
Aū adusū, aū strânsū la lucru mulțime de lucrători,
N'alegē armanū, și jidovū, și căți vinēū trecători;
Dacă nu arū fi fostū Pomer, îi vedēmū ce isprăvé,
Cu tótă învătătura prusianul ce avé.*
- 5 Tabiea după gătire a s'ntări trebuia,
Cu care pe improtivnici s' pótă a'i sp'eria,
Tunuri fiindū numai duoē, era lipsă și necazū;
A lui Pomer istețime aū făcutū la toți obrazū.
Aū pusū cofe 'n locū de tunuri, cu gunoiū le-aū coperitū.
- 30 Cofele erau spre spaimă, iar gunoiul de 'ntăritū.
Privesce omū cu priință, veđi ce duhū neadormitū,
Ce înaltă iscodire in veci a fi pomenitū.
In vadē de douē țile tabiea aū isprăvitū,
Acēsta nu este basnă, s'aū v'edutū, mulți aū privitū,
- 5 Dar nu sciū spre apărare, aū scurmatū atât pămēntū,
S'eu la tótă Eteriea, gătē numai unū normēntū!
S'ē lăsămū tabiea gata, noi s'ē ne 'ntorcēmū la Iași,
Ca s'ē vedēmū pe Deleanul cu ostașii cei aleși.

*66

Pendedeca se convinge de înaintarea Turcilor spre Iași. — Cantacuzin se retrage spre Stîncă. — Pendedeca și Cantacuzin anunțiază Eteristilor că trebuie să se retragă pe la Prut. — Armășii cu Sărdariul Vasile și Pantazi Spîrul, se retrag spre Siret în sus.

- La Iași începe s' pută, căci înscințări primescū,
- 40 Că ostași Ibrailei, din și in și năvălescū.
Bacăul și Ocna tótă, de dênșil se stăpîné,
Și ceia-l-alti, cu grabire, Iașul a lovi vené.
Vești vinēū pe tótă țiaua, dar dup'atâte minciuni
Nu credē nici adevărul, socotindū înșelăciuni;
- 5 Spre mai bună 'ncredințare, Pendedeca aū eșitū
Voindū cu ochii s' vedă și s' credă in sfirșitū.
Vine cu încredințare, spune la toți, n'aū cruțatū,
Cum că Turcii suntū aprópe, este pré încredințatū;
Aprópe, și gătii forte, pe trei locuri a lovi,*
- 50 Și ei n'aū nici o putere a se putē 'mprotivi.

*67

- Delénul din Iași eșise cu óstea care avé,
 Căci Prutul afla plăcere de-aprópe cându îlú privé;
 La Stîncă la Răznovanu, acolo aũ tábăritũ,
 Case mari, odăi frumóse, nu puté a'í fi uritũ;
- 5 Maică-sa Ralu Domnița, în cât puté îlú ruga,
 Și soția sa Kneghina, cu toți copiii striga,
 Să'í fie milă de dênșii, să trecă Iarășii la ei,
 Intră dicũ în carantină, decă se murimũ nu vrei,
 Intră c'atâta-í scăparea, vieța se'í mântuesci,
- 60 Moșii, case și țiganií, de vrei să nu'í prăpădesci.
 Numai c'o mână de ómeni, ce folosũ nădăjduesci?
 De te'í incurca o dată, se scii că ne prăpădesci.
 Se spăiménteză Delénul, ce să facă nu scie,
 Mila, frica și mândria cumplitũ îlú năcăjé, 1)
- 5 Milă'í era de soție, de maică și de copii,
 Frică, c'auđé mulțimea ce viné de askerlií.
 Dar mândria ce va dice atunci când vorũ întreba
 De aũ avutũ vr'o lovire cu dușmanul unde-va?
 Ce respunsũ puté se dee vitórilor lui ostași,
- 70 La tótă ofițerimea, ce de dênșul era trași;
 Intrebând unde'í Delénul, acelũ sumețũ și vitézũ,
 Acelũ falnicũ în voróve, multũ istețũ și fórte trézũ.
 Acestea îlú dărmaũ tare, acestea îlú supăra,
 Că nu'í remáné cuvinte a se puté apăra.
- 5 Intr'acestũ necazũ de mórte, multũ fierbinte feredeũ,
 Dice : «de-aũ nebunitũ Grecii, nu voiũ nebuni și eũ,* *68
 Voiũ intra în Carantină, dică orí-ce vorũ voi ;
 Adevératũ, îi rușine, dar îi dulce a trái;
 Spre a micșura rușinea, tovarășii imi trebuescũ,
- 80 Voiũ afla că'sũ mulți ca mine, spre acésta mă fălescũ.
 Pe Bibica sciũ pré bine că nu se va despărți,
 Dar din cei bétrâni vre unul de ași puté améti,
 S'e'í potũ da a înțelege că noi stare nu avemũ,
 C'o putere așa mare, a sta 'n pŕieptũ unde putemũ?»
- 5 Mai ántéiũ pe Pendedeca, cercând îlú chîamă la sfatũ.
 Aũ primitũ, luă scrisóre, dupé ce s'aũ înturnatũ
 Din cercetare se vedă de vinũ oștile turcesci
 Séũ de totũ numai cuvinte și ispite dușmănesci.
 Incredințatũ cum că Turcii, toți trecusé de Vasluiũ,
- 90 S'aũ îngrijatũ fórte tare, aũ simțitũ că glumă nu'í,²¹
 În orașũ îndată iésé, strigă la toți într'unũ glasũ :
 «Fraților, étă vinũ Turcii, și eũ de acum m'amũ trasũ ;
 Insu'mí amũ făcutũ ispita, insu'mí amũ mersũ de-amũ vedutũ,
 Și pěr' n'amũ vedutũ cu ochii, vė arétũ că n'amũ cređutũ ;

1) Aici lipsesce nă syllabă N. E.

- 5 Ță dar v'ă daŭ de scire, s'ă fugiți unde puteți,
Că de vorŭ afla aice, apoi toți periți sunteți;
Chreștinescă datorie cu voi toți o implinescŭ,
Că v'amŭ fostŭ totŭ cu priință, la ac'ăsta m'ă fălescŭ;
In cât 'm'ă-ă trecutŭ prin mână, pururea v'amŭ ocrotitŭ,
1600 Ale v'ostre interesuri, a mele le-amŭ socotitŭ;
A sta cu voi de'mpreună, chipŭ nu este nici de cum,
Ôstea s'ă'm'ă o puiŭ la cale, se cuvine de acum.* *69
Purcede, adună ôstea, i'ăsă afară din Iași,
In s'ă nu și Arnăuți, căci ei erăŭ toți trimeși;
5 Toți cu Sărdariul Vasile s'ă-ă dusŭ pe Siretŭ in susŭ,
Căci și din partea aceea, era indestul prepusŭ.
Era și Pantazi Spirul, dar acesta căuta
A găsi s'ă pleșcu'ăsă, și din boeri a prăda.
Eșindŭ din Iași Pendedeca, ce gomotŭ și ce amarŭ.
10 Omŭ peste omŭ da năvală, ca s'ă scape la hotarŭ,
Unŭ norodŭ ved'ă in fugă, și mulți pe drumŭ obosiți;
Dumneđeule Inalte, multŭ amŭ fostŭ ție greșiți,
Mâna ta ne prigonesce, tu pre noi ne pedepsesci,
Grecii slujescŭ de un'ăltă, prin care ne ôsindesci.

Pendedeca și Delenul peste Prut.

- 5 La Sculeni cu Pendedeca, Delenul s'ă-ă ințilnitŭ,
Puçinŭ ințre ei vorôvă, și indată s'ă-ă unitŭ;
Hotărescŭ, in Carantină, ca s'ă ințre am'ănduoți,
Vr'endŭ a scăpa din necazuri, de primejdii și nevoi;
Nu facŭ multă prelungire, ințră făr'a g'ondi multŭ,
20 Cu ai sei fiesce-care, trecŭ indată peste Prutŭ.
Lasă lumea s'ă vorbescă, ei suntŭ siguri de acum,
Acei nebuni ce vorŭ face, nu se ințrijescŭ nici cum.
Se lăsămŭ pe șefi aice, că'sŭ viteji amŭ cunoscutŭ,
S'ă vedemŭ ôstea turcescă ce urmare aŭ făcutŭ;
5 Cum aŭ fostŭ a Iorŭ ințrare, și cu ce chipŭ s'ă-ă purtatŭ,
Vaŭ mie s'ălbaticŭ forțe, cruți in cât nu s'ă-ă mai datŭ.

Venirea Turcilor. — Mergerea la Ibrăila a lui Teodor Balșu — Ordinele De vletulŭ de a crucea Moldova. — Chihaija-bei, șeful urdici. — Salih-Pașa. — Osman-Aga. — Crușimele Turcilorŭ la Tecuci. — Jălăurile lui Ioan Grecenul și a Ispravniculŭ Cercheșu aducŭ oă continenre relelor. — Prădările Irlulŭ Meliz-Oglu pe drumul

- Celŭ d'intăiŭ din Ibrăila, conacul in Șerbănesci,* *70
De pe locŭ aŭ datŭ a crede că aŭ g'onduri dușmănesci;
Ôste era indestulă, peste dou'ă-deci de miŭ,
30 Cinci de Ianiceri ortale, cei mai aprigi și delii,
Din Anadoleni o parte, și Manahi, dar nu pre mulți,
Îmbrăcați in straie rele, mulți in o'inci și desculți,
Dar făcuți toți ca s'ă prăde, toți spre ac'ăsta gătiți;
Ce-ai s'ă tragŭ, s'ăracă țeră, și toți cei ce locuiți!
5 Poronci strașnici erăŭ date, țera a nu supăra,
Ra'ăoa cea credințôsă cât se dă a apăra,
Căci Saraschierul scrisesă, tare aŭ ințredințatŭ,

Bacăului. — Chihaia-bei ajunge prin Bârlad, la 13 Iunie, în Iași la Copou. — Turcii lovesc la Stinca pe Etoristi, cari se retrag spre Prut, stricând podul de pe Jijia. — Etoristii se bat în viteljele la Sculeni, sub Balșu, Condogani și Athanase Tufeciul. — Turcii îi nimicesc.

- Că'i credincioasă Moldova și vrednică de cruțată.
 Înaltul Devletü de-aceea da poronci neîncetatü,
 40 Etă norocirea țerei, etă ce aü agiutatü,
 Căci într'altü chipü era pradă, era sabie și focü,
 Săracii locuitorii, n'arü fi pututü afla locü.
 Mergerea la Ibraila a Vornicului Tóderü Balșu, 1)
 Aü fostü mēntuirea țerei, căci cenuș'arü fi remasü.
 5 Dar cu tótă stăsniciea poroncilorü ce s'aü datü,
 İi vedēi ffarē sēlbaticī, alcătuiți spre prădatü.
 Șeful urdiei aceștii de Seraschirü rōnduitü,
 Era Iusufü Kihai-a-bei, omü silnicü dar bunü zabetü,
 Elü era poroncitoriu, cu toții lui se închina,
 50 Elü, la tótă întēmplarea, pedepsia și înfrēna;
 Douc-mii avē cu dēnsul ostași vrednici și aleși,
 Toți erlii din Ibraila nu din Țarigradü trimesi,*
 Ei ilü făcēu pre elü tare, de dēnsul a tremura,
 Căci la cea d'intēiü greșală, cruțare nu mai era.
 5 Nasü, urechi și zugrumare, tăiere de capü pe locü,
 Acestea era nimicuri, era glumă, era jocü.
 O măciucă multü cumplită, ce lingă dēnsul avē,
 Vai de săracul acela ce cu mâna sa lovē!
 Cu tótă a sa cruțime și pedepsă ce făcē,
 60 Îngrijire sēu sfială, nici prin gōndü nu le trecē.
 Salih-pașa ciarcagiul, avan-gvardiea purta,
 Cu tōte c'avē trei tuuri, supunere arēta;
 Numele lui în urdie mai nu era pomenitü,
 Kihai-a-bei întru tōte, de cât toți elü mai numitü.
 5 Mai era încă a treea, Ianicerü-aga Osmanü,
 Poroncitoriu la ortale, omü blajinü, vechiü musulmanü,
 Și alte mai mici agale, ómeni vrednici și aleși,
 Din deosebite locuri, în Moldavia trimesi,
 Ca să ocrotēscă țera, raéoa a apēra,
 70 Sē sdrobēscă, sē ucidă pe cei ce o-arü supēra.
 Vai mie, săraca țeră, ce are a suferi,
 Apărătoarele arme, o vorü face a peri.
 Lasă sē vedē mai la urmă ce șerpe o va mușca,
 Ce focü are sē o arđă, în ce chipü se va usca.
 5 Cea din Șerbănesci urdie, în Tecuci aü tăbăritü,
 Ah! apărătorii țerii, cum s'aü purtatü de uritü;
 Cruți, fără milostivire, ca nisce lei infocați,*
 80 Moldovei vrājmași de mōrte, și dușmanii neimpăcați;
 Căci cu tótă strășniciea, poroncile ce era,
 Nu vra sē scie nimica, micü și mare supēra;
 Cum ilü vedē, întrebare: Urum de este, era,
 Ori ce arü fi đisü săracul, pré cu greü se îndrepta.

*71

*72

(Aici este uă syllabă mai multă. N. E.)

- Năpăști, că 'lă scia pré bine, că 'n Țarigradū l'aū vēđutū,
De se încurca cu vorba, jertfă ilū vedēi căđutū.
- 5 De o parte-ucisū pe unul, din colo altul privé,
Frica morții, zugravită, în fația lorū o vedēi.
Săracii chreștini de spaimă ce se facă nu scia,
Vreme nu mai remăsese a se putē 'mprăstia
Apărătoarele arme, fără milă desbrăca,
- 90 Ori care vedē cu ochii, nu cruța, nu se 'ncurca.
Aga Ioan Grecianul și Caminariul Cerkezū,
Dintre Moldoveni pe alții cu-atăta curajū nu cređū;
Din boerenași adună; neguțătorășii câți-va,
Intră 'ndată în urdie și începū a se ruga;
- 5 Facū strigare, că raéoa așa de vorū asupra,
S'a înpreștié cu totul, n'orū putē a mai opri;
Țera remăindū pustie, cine pôte a'i sluji,
Lorū aice se cuvine mai multū a se îngriji.
Mergū, află pe Kihai-a-bei, arétă, se jăluescū,
- 1700 Dă poronci cu strășnicie, relele mai contenescū,
Nu de totū, căci Ianicerii de poroncă nu pré lua,
Acea mare strășnicie pré pučinū îi infrēna.* *73
Ucidere, zugrumare, era glume, era jocū,
Privé zugrumândū pe unul, altul dicé: «zararū yok.»
- 5 Se îngijasce Grecenul a nu'i jăgni din tainū,
Pâne, carne și grăunțe, a se da la toți deplinū;
Și Cerkezū fiindū ispravnicū, ostenelă nu cruța,
Vrēndū a nu se da pricină mai multū a se ațita.
Dar cu tótă sirguinta, vrēndū a stinge a lorū focū,
- 10 Chreștini două-deci mai bine jertfă aū remasū pe locū.
Din Tecuciū purcede oștea, ei nu se lăsa de ea,
Pe acele din drumū sate voindū a le mēngăia.
Meliz-oglu, din agale, a Ibrailei Erliū,
Omū silnicū și jacașū fôrte, celū mai crudū și mai deliū,
- 5 De urdie se desparte, spre Bacăū aū apucatū,
Ce prădări și ce ucideri, și acesta n'aū lucratū!
Herghelii, ciređi și turme, după dēnsul trimetē,
Argintării, lăđi cu străie, căci, ori-ce voia, putē.
Ah! nenorocirea țerei, prada care aū cercatū,
- 20 Subt Erliii Ibrailei, tóte din ei s'aū iscatū.
Enicerilorū ei dascal, povață îndemnători,
Invitători la totū răul, și 'mpreună lucrători.
Enicerii nici o dată, sē pătrundă nu putē,
Locuri unde pământeni cu mare greū resbătē.
- 5 Neguțitoré cu țera, skiturī, monastiri scia,
Pălănci unde în bejăni tótă țera năzulé.
Pentru ei, destul atăta, de urdie se vedemū,

- Să vedem în ce necazuri, urmază se mai cădem.* *74
 La Bêrladü viindü urdiea, mulți din ei s'aü rezlețitü.
 30 Aü luatü drumul prin sate, săracele ! ce-aü pățitü.
 Câți săraci s'aü făcutü jertfă, și nevinovați periți,
 Câte case în prădare și câți ómeni osindiți.
 Oblicesce Kihai-a-bei de mânie s'aü aprinsü,
 Dintr'ai sêi pornesce 'ndată, ca să mERGă inadinsü
 5 Pe toți rezleții să prinđă, pe toți s'aducă legați;
 Orî câți aducé la dênsul n^u mai erau judecați,
 Unii nasü, alții ureche, altul de bătăi sdrobotü,
 Căci a mijloci ertare, nu era de vorovitü.
 Se turbéză Ianicerii, între ei se rêsvrătescü,
 40 Să calce pe Kihai-a-bei, cu toții se sfătuescü.
 Aflândü, fără de zăbavă, îndată 'i-aü potolitü,
 După ce în ei cu tunuri ca să deie-aü năvălitü.
 De-acolo ceva mai smerini, cela-l-altü drumü aü urmatü,
 Dar totü împlinEU năravul, avêndü locü îndemănatü.
 5 Iunie în doui-spre-dece, se apropie de Iași,
 Și luândü bună sciință prin inadinsii triimesi,
 C'aü fugitü toți Eteriștii și nici unul n'aü remasü,
 Apoi la Valea Adincă tótă urdiea aü trasü.
 La trei-spre-dece a lunei, aü trecutü din Iași mai susü,
 50 La Copou alegêndü locul, tótă urdiea aü pusü;
 Încă n'aü tăbăritü bine, și îndată aü pornitü,
 Să vedă unde-a fi locul, cu dușmanul de 'ntilnitü :
 În Iași gróză, supărare, frică cât nu s'aü mai datü,* *75
 Dumneđeu sê de putere chrestinilorü de răbdatü.
 5 Jidovii se rêsvrătise, și toți reii rëdicați,
 Pârêndă că'sü volintiri vr'unii, îi tăiaü nejudecați.
 Pe uliță stîrvuri multe căci ducêndü îi tÊrêla,
 Și unde căde vre unul, acolo îl ü și tăia.
 Straja ce triimisesse, la Stîncă s'aü întilnitü,
 60 Cu unü trupü alü Eteriei, stândü spre pîndă tăinuitü.
 S'aü lovitü între ei tare, Eteriștii s'aü stricatü,
 Turcii aü luatü isbîndă, greutate n'aü cercatü.
 Eteriștii acei falnici, vrednici și nebiruiți,
 Pe sub gardurile viei, tremurândü staü tăinuiți.
 5 Unii din ei cerü scăpare în curțile boieresci,
 Căci zidirea fiindü tare, socoté de pe ferești
 C'orü întêmpina pornirea, orü puté a s'apara,
 Decă nu mai multă vreme, măcar pênë va 'nsera.
 Turcii c'o iuțelă órbă, după dênșii năvălescü,
 70 C'aü scăpatü vr' unii dintr'inșii, nu credü cum că se fălescü,
 Si în odăi și prin becîuri, stîrvuri câte socotesci,
 Jertfa ceî d'intêi mânie, ș' a vitejieî turcesci;

- A trece pe lingă curte, de putore nu putéi,
Căci n'avé cine s'î scótă, séu a se îngriji de ei.
- 5 Straja cea turcésca nóptea, tótă aú stătutü pe locü,
In cât la câte-va case, indeséră aú datü focü.
Se îngrijescü Eteristil, începü a se sfätui,
Ce urmare s' apuce voindü a se m'ntui.
Căci cât pentru biruință lucru era vederatü,
- 80 Nu rămâné induoélă vrëndü a judeca curatü.* *76
Spre mai bună apărare, Jijiea trecü inapoi,
Căci se temé să nu cadă in mai gróznice nevoi.
Podul Jijiei ilü strică, vrëndü a fi incredințați,
Că dușmanii nu vorü trece, și vorü fi nesupărați.
- 5 Cu acéstă 'ncredințare nu se îngrijescü mai multü,
Lasă locul fără pază, și vinü cu toții la Prutü.
Află Turcii cum că podul Jijiei este stricatü,
Se 'ndeletnicescü cu rîvnă, se apucă de lucratü;
Îlü gătescü intr'acé nópte, și punü straje de'lü păzescü,
- 90 Focuri a fi pe totü malul, daü poronci, se îngrijescü.
Vineri in patru-spre-dece, sus la Stîncă se ivescü,
Pedestre și călărime, și staü cât-va de privescü,
Iaü séma, chipzuescü locul, între ei se sfätuescü,
Și cu bărbăție mare spre Jijiea se pornescü.
- 5 Se pogórá toți in vale, cu straja lorü se'ntîlnescü,
Peste Jijiea a trece, nimica nu se sfiescü.
Se pornescü și Eteristii, mergü spre a'î întempina,
A dușmanului mulțime nimica nu'î infréna.
Nu prăpădescü bărbăția, in cât potü să 'mprotivescü,
- 1800 Unü trupü bunü de călărime, se pornesce și lovescü;
Poghézul a lorü lovire, multü n'aü pututü prelungi,
Căci inădușindu'î turcii, se 'ntorcü, începü a fugi.
La tabie vinü cu toții, acolo se întărescü,
În tirgușorü, și in untru, in cât potü se grămădescü.
- 5 Năvălescü dapé ei turcii, cu iuțelă in cât vrel,* *77
Dar Balașü și Condoguni, făcé próscă între ei;
Athanase Tufecciul, tabiea povățuie,
Elü era poroncitorül și cum vré orönduie.
Aceste trei căpetenii aú rămasü cei mai aleși,
- 10 Căci Vasile și cu Spirul, erau la Siretü trimeși.
Delénul și Pendedeca, ca nisce lei infocați,
Priivéü din carantină cum se bate cei-l-alți,
Că'î rușine, dar odihnă, dîcă cine ce-a voi,
Vorü afla unü chipü la urmă a se puté invoi.
- 5 N'oiü tănui bărbăția a celorü ce amü vedütü,
Căci amü privitü îndrăznéla cât nu era de cređutü.
Scoțendü mișeiil aceia ce erau luați din Iași,

- Cei-l-alti, unul și unul, 'i-amă vëdută ostași aleși.
 Sprijinescū rësboiū cincī cësuri, și nici de cum nu se da,
 20 Cine socoté c'atâta, Grecii vorū puté răbda.
 Ori de care parte turcii le da rësboiū, îi lové,
 Cu o îndrăznélă órbă vedéi că se'mprotivé;
 Cândū lua pe turci de gónă, cândū goniți se înturna,
 ta în cumpănă rësboiul, nicăiri nu atârna.
- 5 Din tabie duoé tunuri, slobodîa nefcetatū,
 Dar fără folosū, de clacă, unde-apuca necătatū.
 Cât avé, da cu cartece, dar dëcă s'aū mëntuitū.
 Daū de scire Eteriei cu unū chipū pré tăinuitū,
 Din Scalenî se le trămită, pre sub cumpëtū, într'ascunsū,
 30 C'a mai sprijini rësboiul, ei în stare mai multū nu'sū.
 În locū de cartece, cuie și piróne le-aū trimesū,
 Vëdi halū, și privesce vreme, în ce stare mai alesū,* *78
 Cu acestū feliū de gătire, ce ispravă mai aștepti,
 Ce încape bărbăția, acelor mai îndrăzneți.
- 5 Case, dughenițe, hanuri, magazale ce era,
 În tîrgul de ésta parte, pe Eteristi apăra
 Cândū vedé vre o nevoie, cândū din dosū îi grămădé,
 Acolo era scăpare, acolo se îngădé.
 Turcii vëdëndū apărarea, nu perdū vreme, nu perdū cësū,
 40 În multe locuri dândū focul, totū tîrgușiorul aū arsū.
 Într'acelū focū, o mulțime de mărfuri s'aū prăpăditū,
 Căci săracii bejănarii, n'aū socotitū, n'aū gōnditū,
 O așa nenorocire nici cum le-aū trecutū prin gōndū,
 Căci ascepta se se 'ntórcă, înapoi cât de curândū.
- 5 De ablé-aū pututū cu trupul ca se trecă peste Prutū,
 Cu frică și gróză mare, și cu necazū fórte multū.
 Vëdëndū a se 'nalța para, vëdëndū marfa lorū în focū,
 Săracii de ceea parte, nu puté se'si afe locū.‡
 Ca nisce turbați pe maluri, vai mie, toți alerga,
- 50 Pe cine vedé cu ochii, se le-ajute se ruga.
 Cine se'ntorcé se'i vëdă, cine îi mai asculta,
 Căci atunce ori și care de capul seū căuta.
 După arderea acésta, turcii s'aū trasū înapoi,
 Vrëndū ca se aducă tunuri. Grecilorū amar de voi!
- 5 Din dealū unū bulucū s'arétă de *mulți turci alcătuitū,
 Nu puté nime prepune, fiindū chipul tăinuitū;
 Trecëndū Jijiea îndată, cu cei-l-alti se unescū,
 Vinū întinsū ca se lovéscă, tabiea cam ocolescū.* *79
 Prutul ieaū mai de la vale, Pravățul avëndū în susū,
- 60 Se n'aréte că suntū tunuri, nici macar a da prepusū.
 Dar și cândū vorū da din tunuri, nici cum a nu supăra,
 Vrëndū pe toți de ceea parte, cu totul a'i apăra,

- Ca să nu nască pricină, să nu dé vr'unu rău prepusu,
Că unu planu de vrăjmășie se păzescé într'ascunsu.
- 5 Grecii toți își facéu sémă, din focuri nu contené,
Slobođeú, ș'apoi îndată iar la urma lorú vené.
Ca d'intéiú, nu le da mâna, mai multú a se depărta,
Da návală pré puçină, și totú peste Prutu căta.
Grecii, cei din ceea parte, sta záluzi și ametiți,
- 70 Ingrijați, cuprinși de spaímă, pílcuri-pílcuri împărțiți.
Fáce rugi, înalța glasuri, lui Dumneđeú se ruga.
Pe biruitori. s'í vedă, din locú în locú alerga.
Turcii vinú unú bulucú mare, locul dec'aú potrivitú,
Desfăcându-se îndată, tunurile s'aú ivitú.
- 5 Celú-d'intéiú tunú le dá spaímă, gróză și frică la toți,
Căci în tabie îndată căđură căți-va Greci morți.
La alú doilea. cu toții cumpétul aú prăpăditú,
Amețiți cată scăpare, căci cumplitú 'i-aú grămăditú.
Din nenorocire Prutul. viné gróznicú spumegându,
- 80 Se împrotivé cu totul, scăpării ce-avé în gôndú.
La alú șéptele tunú, Grecii, n'aú pututú mai multú răbda,
Incepú se ochiăscă Prutul, înnotú pe unde vorú da.
Intru desnădăjduire toți la pórtă năvălescú,
Se înalță p'ér' la ceruri, jalnicul țipetú grecescú.* *80
- 5 Capra podului se 'ncarcă, căci acolo năvălé,
Atâta era nădejde, care îi mai mângălé.
Unul împingénd pe altul, în Prutu începú a cădé,
Cum scăpăta de pe capră, apoi nu se mai vedé.
Chiăma podul se le vie. ilú gătise de pornitú,
- 90 Dar unú tunú îndreptatú bine, aú făcutú d'aú contenitú.
La odgonú năvălescú Grecii, începú a se cățara,
Căci armele lepădase, cu care se apăra.
Se apucă o mulțime, în mâni mergéu aninați,
De frica lorú, sporé tare, peste Prutu la cei-l-alti.
5. Unii s' aruncaú în apă, precum erau îmbrăcați,
Fórte puçini dintre dênșii, se vedé că'sú desbrăcați.
Arunca arme și straie lepăda ori-ce avé,
Căci a mântui vieța, la atâta priivé.
Turcii vedéndu-le starea și halul acelú cumplitú,
- 1900 C'o porniré înfocată peste ei aú năvălitú.
Incepú vrăjmașú a ucide, amarnicú a'í impușca,
Tale odgonul îndată vréndú pe toți a'í inneca.
Înnegri Prutul îndată de căciule și de morți,
Ce cumplită grozăvie și ce gomotú între toți.
- 5 Țipetul, a lorú strigare, p'ér' la cerú s'aú rădicatú,
Sé cunoscé fórte bine cum că 'í goné unú pecatú.
În tabie intră Turcii ca nisce lei înfocați,

Trupă peste trupă cădeu Grecii, Injunghiați și impușcați.
 În capra podului unii neconținți Impușca,
 10 Gomotul, țipetă, strigarea, pâră la Ceru să urca.* *81
 Cum sară bróștele în apă într'acestă chipă săré toți,
 Unii răniți, alții teferi, dar cei mai mulți erau morți.
 Se'mpingé cela pe cela, nu scia ce mai făcé,
 Pré rară vedéi câte unul, peste Prutú cum că trecé.

Sfirșitul Sărdăresei Cârja, a noră-sei și a nepótei ei. — Mórtea lui Athanase Tufecciul.

- 5 Aici Sărdăresa Cârjei aú datú cumplitul sfirșitú,
 Cu nora-sa și nepóta, la unú locú s'aú sevirșitú,
 Prutulu'i s'aú făcutú jertfă, întru elú s'aú prăpăditú,
 Tóte aú cădută din capră, dupe ce le-aú grămăditú.
 Tufecciul Athanase, câinele nelegiuitú,
 20 Omú Ieșitú din omenire, cu alți Eteriști unitú,
 Le-aú călcatú la o moșie, prădându totú, le-aú și robitú,
 Pizma ce avéu pe Cârjă a'si resplăti aú grăbitú.
 Lacrimile și strigarea, țipetele ce făcé,
 Cândú le-aú rădicatú din casă, și legate le ducé,
 5 N'aú înduplecatú nimica pe acelú nelegiuitú,
 Din diavolésca pizmă nimică nu'lú-aú clătitú.
 De la Leoya Moscalii, dame câte le-aú vedutú,
 Cum și boieri și cucóne, vai mie, greu de cređutú,
 Uniți toți 'l-aú rugatú fórte vréndú a le rescumpăra,
 30 Șépte-mii de lei, privesce, ca cum arú fi o para;
 Trece de la carantină, se duce pe Prutú în susú;
 Și cu dínsul d'impreună pâră la Sculení le-aú dusú;
 Spre pază séu spre osindă, în tabie le-aú închisú,
 Pêné cândú s'aú stricatú Grecii, și în apă le-aú impinsú,
 5 Pescilorú le-aú făcut hrană, și Prutul le-aú fost morméntú !* *82
 De prohodú n'aú avutú parte, nici locú sciutú în pământú.
 Dumneđeule înalte, Cerescule Împératú,
 Dreptatea ta este mare. amú vedut'o vederatú,
 Că totú pe-a Prutuluí țermurí și stírvul lui aú rémasú !
 40 Sufletul lui celú multú scárnávú Ghienei va fi părtașú,
 N'aú întărđiatú osinda, resplătirea fu pe locú,
 Cu toți ai sêi d'impreună, căđu la celú d'intéiú focú.

Spirul fuge peste Prutú. — Sărdariul Vasile, cu 500 Arnăuși, se bate la Sculení cu Turcii și trece Prutul la Vrănesci. — Arnăușii ocărescú pe capii Eteriști. — Trisfe-titénul. Luca din Floresci, Vlădica, Păunú, Dioghenidi, Foto Nicola, Macri și fra-

- Cea din Sculení biruință bine nu s'aú isprăvitú,
 Și din sus unú trupú de óste, de iznóvă s'aú ivitú;
 5 La cea de intéiú vedere, vedéndú caifetú turcescú,
 N'aú pututú nici cum prepune cum că este dușmănescú;
 Se ducú o samă se vedă, alții desbrăcaú pe morți,
 Și vine răspunsú îndată cum că suntú Arnăușii toți,
 Celú vestitú Sărdarú Vasile, pentru care-amú arétatú,
 50 Că de Eteria tótă cu ai sêi s'aú depărtatú,

III Petrini, ocă-
rescū pe Moldo-
veni. — Invoca-
țiune către Im-
păratul cerescū
în contra Greci-
lorū.

- Și cu Căpitanul Spirul pe Siretū era în susū,
Vrëndū ca sē păzescă locul de ori și care prepusū ;
Luândū deplină sciință, prin inadinsū triimesī
Cum că cea turcescă óste, intrase tótă în Iași,
5 Îndată aū luatū drumul ca sē ȳsă dreptū la Prutū,
Căci nădejdea era tótă a se'nlesni la trecutū.
Spirul, acelī falnicū Spirul, ce-aū prădatū țera de susū,
Nu sē'ncurcă, trece Prutul, vrëndū să ȳsă din prepusū.
Căci elū căuta scăpare și'n prăđile ce-aū făcutū,* *83
- 60 A se mai bate cu turciī nici prin gōndū nu 'ȳ-aū trecutū ;
Vasile cu a sa óste, vr'o cincī-sute și mai mulți,
Cari aū avutū cu sine cei mai aleși Arnăuți,
Apucă Prutul la vale, vine la Sculenī întinsū,
Potū sē'ncredințezū aicea că păcatul l'aū împinsū ;
5 Vine ca la đece césuri, află Greciī biruiți,
Iarmarocul spartū cu totul, rēmānū cu toți uimiți ;
Cu ei avēū duoe tunuri, lucru nefolositorū,
Înr'o așa întēmplare era pré slabū ajutorū.
Turciī aprinși de mānie, falnici și fōrte sumeți,
70 Pentru a lorū biruință, și mai pre-sus îndrāsneți,
Incă nu 'ȳ-aū zăritū bine, și îndată nāvālescū,
Mai în sus de trecētoare la unū locū ū grāmādescū,
Unū rādū ce era în prejmă, fōrte multū 'ȳ-aū folositū,
Căci vēđēndū așa nāvālă, pré mulți din ei aū dositū ;
5 Fugū, dāndū cela peste cela, pēre în dreptū la Brānescī,
Ș'acolo, în vadū și'n luntre, trecū ostile Elinesci ;
ȳ primescū Cazaciī bine, dar de arme 'ȳ-aū prădatū,
Întru o așa 'ntēmplare, de bună voie le-aū datū.
Jalobe aū fostū în urmă, pricinī multe aū nāscutū,
80 Dar isprava pré pučină, întru cât amū cunoscutū ;
Pre căți în cotū grāmādise ș'a scāpa n'aū apucatū,
N'aū avutū încotro face, și'n resboiū s'aū incurcatū ;
Norocul lorū carantina, căci fiindū din dosul lorū,
Ca sē'ȳ loviāscă din tunuri, turciī nici decum nu vorū.* *84
- 5 Se 'ngrijescū, de ceea parte vre unul a nu jigni,
Fiindū strașnici poronci date, pe greci numai a goni,
Căci pe dealū era mulțime de norodū ce priivé,
Ș'unū batalionū de óste ce în frontū la malū avé ;
Cu tótă paza făcută, greciī totū s'aū jăluitū
- 90 Cum că p'unū Macri Nicola, tocma prin fracū l'aū lovitū ;
O ghīulé din mână 'n mână, purtānd'o o arēta,
C'o nepovestitā spaīmă, toți greciī o căuta.
S'o lāsāmū se o privescă, noi se ne'ntōrcemū la cotū
Ca să vedemū Arnăuțiī întru resboie ce potū.
- 5 Incepū resboiul cu turciī, între ei se ĩpușca,

- Pré rarü vedéi câte unul de pe calü cum că pica;
 Daü și ei în turci năvală, dar nu departe de cotü,
 Ș'apoî îi vedéi îndată, fugëndü inapoî cât potü.
 Ochii lorü mai totü-d'auna peste Prutü îi țintuia,
 2000 C'acolo era scăpare, acolo nădăduia;
 Da din tunuri câte-o dată, dar de clacă, în zadar,
 Căci nu s'aü vëdütü nici unul a fi betejitü macar;
 Când le daü turcii năvală, și nu mai îngăduia,
 Ca puil de potărnicie vedéi că se'mprăscia;
 5 Unii da înnotü cu caii, alții în malü remâne
 Lepăda ce-avé pe dënsul, și 'n resboiü nu remâne;
 Și din tacămul acesta îndestui s'aü înecatü,
 Căci säre în Prutü ori care vrëndü a se vedé scăpatü.
 Voiü lauda bărbăția a celorü ce aü stätatü* *85
- 10 Că din cotü se scötă turcii, nici de cum nu aü pututü;
 Aü totü îngăimatü resboiul pënë când aü înseratü,
 Și c'o bărbătie mare, cât se dă s'aü apăratü;
 Norocirea lorü că turcii, cu tunul nu puté da,
 Căci n'arü fi pututü se ție, nici mai multü a mai răbda.
 5 Dupé ce-aü purcesü spre séră, turcii aü mai contenitü,
 Căci acum era și vreme a gôndi de odihnitü;
 Atunci aü aflatü prilejul Arnăuții a scăpa,
 Căci chipü nu mai remăsese a se mai puté lupta;
 Unii c'o luntre stricatä, alții cum puté în notü,
 20 Lepädändü desagi și strale, fugü peste nópte cum potü.
 Acésta le-aü fostü scăparea, acésta 'i-aü apăratü,
 Că'n cursa care intrase, altü chipü n'avé de scăpatü.
 A doua și diminéța, 'i-amü vëdütü multü oviliți,
 Unii golii, alții în țoluri, alții în cergi învëliți;
 5 Diminéța cam rëcôre, nu puté se'si afe locü,
 Căci nóptea o petrecuse fără schinteie de focü;
 Trage cerga de pe-o parte, de alta se desvâlé,
 Nu era mai multü acela ce 'nainte se fälé;
 Suduia pe Penedeca și pe Cnézul blăstema,
 30 Care de care mai scărnavü, cât se dă, îi defaiäma:
 «Ne-aü adimentü cu vorba, — dîcéü unii dintre ei, —
 Starea ne-amü stricat'o tótă, lăsändü case și fimeii;
 Ne-aü adusü de la Odesa, dîcëndü că are în Iași,
 Ca la 30 de miü óste, ómeni vrednici și aleși.
 5 Le-amü vëdütü acum și óstea, plăcintari și Arnăuți,* *86
 Și din temniță tilharii, de trei-sute nu mai mulți.
 Ne-aü adusü aice 'n cursă și ne-aü prăpăditü pe toți,
 Vedeți-'i cum staü, sāracii, câmpul este plinü de morți;
 Ei s'aü trasü în carantină, mănâncă, benchetuiescü,
 40 Și ne privescü cu ochiana, în ce chipü ne căsăpescü.

- Ah ! respălătire cerescă, fă ceea ce scii că'i dreptu,
 C'acești morți ce staū aice, la judecată'i așteptu.
 Turcii pré de diminéță. începū iar a se ivi,
 Dar nu aū aflatū pe nime a li se improtivi;
- 5 Daū cu toți la malū năvală, lucruri grecesci de cătatū
 Cele ce 'n vremea nevoii, în fugă aū aruncatū.
 Află arme, află strae, desagi și cai nămoliți,
 Îi privéi totū pilcuri-pilcuri, în nămoluri tăvăliți,
 Pentru lucru de nimica, pentru o curé séu frēu,
- 50 Îi vedéi intrândū în apă, și în malū péré în brēu;
 Cu-acestū chipū vr'o duoē țile căutândū se zăbové,
 Dar Grecii scărșnindū cu dinții, cu amar îi priivé.
 Nu scia ce se mai facă, peste fire rușinați,
 De necazū și de durere își péré că suntū turbați;
- 5 Cei din casa Eteriei, călugheri căți mai era,
 Locū nu poté ca s'și afe, nu se poté stēmpēra,
 Fugé sē nu se 'ntilnescă cu toți acești desperați,
 Căci n'avé obrazū s'și vedă sciindu'i pré tulburați.
 Sē temé căci scia bine câte aū de auditū,
- 60 Vai mie ! câte veduse în destulū i-aū ingrozitū.
 Celū puchlosū Tresfetitēnul și Luca celū din Floresci,* *87
 Diavoli, iarā nu călugheri, de'i vei numi nemeresci.
 N'ași pomeni de Vlădica ca sē nu pécătuescū,
 Dar arétă'mi ce potū face cândū faptele ilū vedescū?
- 5 Panul și Dioghenidi, Foti, Nicola, Macri.
 Bezī cei duoī din Bucovina, amēnduoī frați Petrini,
 Toți umblândū din casă în casă, câtū aū ședutū în Sculenī,
 Văpae vērșa din gură ocărindū pe Moldovenī,
 Cu multū scărnavē văpșele, zugrāvindū, îi defăima,
- 70 Că n'aū vrutū sē se unescă din sufletū îi blăstema;
 Dică cum că Moldovenii nu'sū chrestini, n'aū Dumneđeū,
 Căci nu trebuia să'i lase într'unū drumū așa de greū;
 De s'arū fi unitū cu dēșii, nu s'arū fi zurbuluitū,
 Țarigradul și Elada, de multū s'arū fi mēntuitū.
- 5 Dușmanii chrestinătății prin inadinsū triimeși,
 Aū rēsbătutū la sarhaturī, ș'aū adusū pe turci în Iași.
 Căci sub jugul tirāniei, toți fiindū obicinuiți,
 Fugū de a lorū fericire .a se vedé mēntuiți;
 Vorū sē suferē robiea, sub cumplitul jugū turcescū,
- 80 Lăsați'i decă le place halul celū dobitocescū;
 De le vorū cădé în mână, țeranī, boșeri de Divanū,
 Sē pue într'o frigare pe unū turcū ș'unū moldovanū;
 De vorū trece în Moldova, ori în ce parte de locū,
 Fără jignire de cugetū, sē dé sabie și focū,
- 5 Orașe, Țirguri și sate, a le pustii de totū,

- Ca cei ce-oră scăpa să dică că'i alii duoilea potopii.
 Cerescule Împérate, uită-te din Ceru și vedii,* *88
 Tu esti cumpăna dreptății, tu poți să le îndreptezi;
 Privesce totă năpatea unui nemişcat,
 90 Care, împilat de dușmani, se află pre supărat;
 Nu lăsa să bătuescă nisce rēi asuprașii,
 Ce n'ave cuvântu să'i tragă împreună lucrătorii;
 Arma noastră fiind plugul, de la noi ce ascepta,
 Cum crede din datorie a ne pute strămuta?
 5 Și ce-amă vedutu de la dēșii, ce pildă bună ne-a dată?
 Pentru c'amă privitu chrestinii pe chrestini cum au prădată?
 Sēu batjocura și rēul în țeră ce au lucrată?
 Și osinda ce cu dēșii au adusă cândă au intrată?
 Tună peste ei Dōmne, mēndria lorū s'o sdrobesci,
 2100 Apărătorul dreptății se cunōscă că tu esti;
 Dușmānescă lorū voință, nu'i lăsa a implini,
 Ș'unū norodū asuprașii fōrte, s'lu vedii a se poticni.

Turcii în Iași, taie pe Greci. — Strănsăcia lui Chihaia-bei. — Salih-pașa. — Greceanu — Cerchez, Brăescu, Latif, Sotiri, Stavru, Paacu, îndestulază armata turcescă. — Salih-pașa și Chihaia-bei voru se aduno boierii bejănari. — Convorbirea lui Chihaia-bei cu Greceanu. — Gurtea domnească devino reședința pașei. — Boierii din țeră ceru Șerascierului unū Caïmacamū. — Aloxandru-Vodă-Sufu mōre otrăvitū în București. — Revrătirea lui Tudorū. — Se rōnduesce Domnū asupra amēndurora țerilor Scarlat Calimab. — Caïmacamul țerei Romānosci Costake Negro, acelu alū Moldovoï Vogoride. — Caracterul acestorū duoï bărbaiș. — Veniroa lui Vogoride în Iași. — Numbrile lui. — Prădările Turcilor. — Enicerii și topclii. — Salih-pașa. — Nazir-Mustafa-Efendi. — Intrigile lui Vogoride între Turci. — Chihaia-bei și Iusuf-pașa șerascio-

- In Sculenī sē lāsămū Grecii, noi la Iași sē ne 'nturnămū,
 Pravățū avēndū istoriea în care acum lucrămū;
 5 Ōstea cea împērătēscă, veselă c'au biruitū,
 Si pe dușmanii din țeră gonindu'i s'au mēntuitū,
 Pe margine puindū straje, în urdiea lorū s'au trasū,
 Căutāndū cu mare sete de Grecii ce-au mai rēmasū.
 Jidovii, orī și pe care de grecū ilū va fi vēditū,
 10 Fără multă cercetare, pe locū era prăpăditū.
 Pe ulițe vedēi stīrvuri, căci ducēndū îi tērēia,* *89
 Obosindū de totū vre unii, unde cădēu îi tăia.
 S'au primejdutū mulțime, din pāmēntenii și străini,
 Pe cari neîngropēndū'i, era mănăcare la căini.
 5 Pe căii ducēu în urdie, boierii îi mēntuia,
 Căci dāndū orī ce chlezășie, cercetāndū'i nu'i tăia;
 Apoi făcēndū mijlocire, boierii căii erau toți,
 Aū conțenitū a se face, ca mai înainte morți;
 Se făcē, dar la vre unul ce era fōrte vēditū,
 20 Unde nu rēmānē chipuri a pute fi isbăvitū;
 Chihaia-bei zabetū strașnicū, cu dēnsul nu se juca,
 Poronca o dată dată, nu 'ndrāznē a o călca;
 O urmare cātū de mică din protivă de urma,
 Fără multă cercetare, îndatā ilū zugruma.
 5 C'o măciucă clobānescă, ce līngă dēnsul ținē,
 Unuia de'i da cincī-șese tēfērū nu mai rēmānē;
 Se înfricoșase ōstea, de dēnsul toți tremura,
 Salih-pașa, în urdie, nu se scia de era.
 Grecēnul, Cerchez, Brăescul, Latif, Sotiri și alți,

riul, cadă. — Mehemet-paşa Muhaşul devine seraschieru. — Vogoride chiamă pe boierii înapoi. — Intorcerea în țera a lui Gheorghie Cuza, Lascarakî Sturdza, Beldiman, Pomer, Mavrocordat, Donici, Miclescu și a altora — Intiile urmări a le lui Vogoride. — Pomer, vel Cămărașu. — Divanul se compune din Ioan Sturdza, Beldiman, Gheorghie Cuza, Brăescu Vasile Miclescu, Rașcanul, Andronicu Donici, Racovișă, Ion Tăutul, Lascarakî Sturdza, Mavrocordat, Latif și Episcopul de Huși ca locotenentă de Mitropolită. — Abuzurile și prădăciunile. — Pomer la Huși. — Blăstemul.

- 30 Iorgu Stavru și cu Pascu, toți câți erau adunați,
Ei se 'ngrijé în urdie tóte a îndemâna,
Dar cu mare greutate le puté întempina.
Carne, dar mai vértosă pâne, greutate cât gôudesci,
In nisce așa prilejuri cu ce chipă se le 'nlesnesci;
5 Cu tót' a loră sîrguință, trudă, necază ce aă trasă,
De nu era Chihaiă-bei, nu sciă câți ară fi rămasă,* *90
Zabetlicul lui celă strașnică, acesta îi inlesné,
Căci în locă de pâne, óstea, mai multă cu malaiă hrănă,
Măncău chitană Enicerii, nu đicéu macar cuvântă,
40 Dupé ce s'aă dusă de-aice, în urmă aă luată vântă.
Salih-paşa, Chihaiă-bei, spre a se îndemâna,
De unde erau boierii, voră pe toți a'i aduna;
Voră s'aducă la locă țera, fiindă bejănăriți mulți,
Unii în locuri străine, iar alții ascunși prin munți;
5 Boieriloră de aice, la cei de peste hotară,
Poroncescă la toți se scrie, se nu ședă în zadară,
La urma loră se se 'ntorcă, țera a o sprijini;
Dar întru așa prilejuri, cine pôte îndrăzni?
Se tulbură Chihaiă-bei vedéndă că nu s'aă ivită
50 Din boierii macar vre unul după cum s'aă vorovită;
Chiamă pe Aga Grecenul, și, cu ună glasă multă restită,
Đice: «unde 'ți suntă boierii, de bocciă m'aă socotită?
Casele loră și orașul, eă voiescă ca s'elă păzescă,
De ce nu voră a se 'ntorce, ce pricină îi îngrozescă?
5 Grecii ce aă fostă în țeră, 'i-amă stricată, 'i-amă prăpădită,
Pentru ostenela tótă, spune'mi eă ce-amă dobîndită?
Unde'i a loră mulțămire? halal macar n'amă vedută,
Ună ghiaurlică ca acesta, nici o dată n'amă cređută.
De nebăgare de sémă, însuși ei se voră căi,
60 Eă 'mi-amă făcută datoriea, n'oră puté a'mi bănui.»
Se silesce multă Grecenul, vroindă a încredința,* *91
Căci rîvna lui era mare, pe toți a puté cruța,
Đice cumă că: «vină boierii, îndelală nu'i nici cum,
Cum că'i curătită țera, n'aă sciință p'er' acum;
5 Iși voră face datoriea, pentru că'să cunoscători,
Precum cu încredințare 'ți-amă mai spusă de-atâtea ori.»
Două đile după aceste urdiea aă mai ținută,
O versare de plói mare supărându'i fórtă multă;
Aă dată voie óstei tótă în conăce a intra,
70 Hotărîndă case, dughene, mai multă a nu apăra;
Paşa-Kapisi, facă curte, Chihaiă-bei aă intrată,
Fiindă odăi și locă mare, spre aeră indestulată;
Salih-Paşa și agale, care unde aă voită,
Aă intrată fiesce-care fără a fi rînduită;

- 5 Căci era după plăcere, ori care unde vroia,
 Case fiindu mari și bune, pré lesne se învoia ;
 Se aședă toți prin casă, ori și care după placu,
 Avëndu toți de fală mare că au minunatu conacu.
 Boierii acesti de-aice, privé cu mare amarü,
 80 Că nu s'arétă vre unul din cei de peste hotarü,
 Căci fiindu mai mulți la numărü, putéu mai multü a lupta,
 Țera pe 'ncetul s'o-adune, ș'a o puté îndrepta.
 Să sfātuiescú între dênșii a cere unü Caïmacamü,
 Ca să inblândéscă țera și s'elü albă de călcănu,
 5 S'alerge, să înlesnéscă la nevoi ce vorü avé,
 Căci necazul lorü celü mare, spre acésta priivé;
 La Serascheriü arétare, se se facă rônduiescú,* *92
 Căci de-acolo ajutoriul cu toții nădējduescü.
 Cine-au pututu sci, vai mie! c'acesti înadinsü trămiși,
 90 Aü se aducă osindă, și în țeră și în Iași,
 Și o stingere de istovü a unui norodü întregü !
 Amarü mie, triimișii, nu sciü însuși spre ce mergü.
 Alexandru-Vodă-Suțul, Domnul Țerei Românesci,
 De bólă seü de otravă, sêvêrsitü în Bucuresci,
 5 Vestea așa se lățise, că au muritü otrăvitü,—
 N'amü nici o încredințare, dar așa s'au vorovitü.—
 Devletul luândü sciință, îndată au rônduitü
 Pe Scarlatü-Calimah-Vodă. Lucru îi obicinuitü ;
 Domnul rônduesce 'ndată Caïmacami la Bucuresci,
 2200 Duoi boieri cei mai aprópe, cu poronci împêrătesci:
 Unul îi Costaki Negre, a lui Calimah cumnatü,
 Cela-l-altü îi Vogorodi, în Țarigradü însemnatü,
 Intrigantü de cei de frunte, bulgariü dice că'i de neamü,
 Și că se trage din Vogor, dar dovadă nici cum n'amü ;
 5 Sciü atâta că în fire mai amarnicü nu s'au datü,
 Vicleanü, nesățiosü și lacomü, făcutü numai pe prădatü.
 Din Țarigradü Caïmacami, după obiceiü purcegü,
 Nu mai cruță ostenelă, ce și di și nópte mergü ;
 Vinü în Bucuresci și află totü norodul buimăcitü,
 10 Supêratü, îngrijitü fórte, și în spaïmă adüncitü.
 Un Tóderü Vladimirescul, omü viclénü, înșelătoriü,
 Învrăjbitoriü de noróde, de rele iscoditoriü,* *93
 Redicase capü în țeră, ómeni de óste scria,
 Pentru dreptățile țerii dice că se nevoia ;
 5 Proclamații îndestule imprăsciindü în norodü,
 Se fálé ca să desfacă a Grecilorü tiranü nodü ;
 Asupriri și urmări rele, cu totul a conteni,
 A desbrăca mai multü țera, nime a nu îndrăzni.
 De au urmatü de la sine, seü de alții d'au fostü pusü,

- 20 Lasă a cerceta acesta celă ce va fi în prepusă.
 Toți tîlharii și toți reii din țeră se resvrăté,
 Pentru că Vladimirescul cât se da îi ocroté;
 Totă într'acestă cursă de vreme, ce din Iași auză rezunată,
 Urmarea Domnului Suțu, trecerea lui Ipsilantă,
 5 De care luându sciință Devletul, auză rînduită
 Totă Scarlată Vodă se fie Domnul acelu legiuită.
 Desparte și elă îndată Caïmacamii cei aleși,
 La Bucuresci a fi unul, iară cela-l-altă în Iași;
 Dar îndată după-acesta s'au descoperită de totă,
 30 Celă multă învelită în taină ale Greciloră complotă;
 Se vedește Eteriea, planul s'au descoperită,
 Din Țarigradă scapă unii, dar cei mai mulți auză perită.
 Caïmacamii luându veste, amînduoi la ună sarhată,
 S'au trasă voindă se aréte credință și sadacată;
 5 Unii dică că din poroncă auză ieșită din Bucuresci
 Că în prepusă erau tóte sîmintiele grecesci.
 Pe acești duoi, Seraschierii, socotindu'i credincioși,
 Și întru a țerei slujbă îndestul de practicoși,* *94
 Auză orînduită pe Negre Caïmacamă la Bucuresci;
 40 Că auză avută norocă țera, nu'i cuvîntă se te'nduoesci.
 De-avé animă grecescă și duhul lui răpitoriă,
 Avé cugetă, avé milă, de Dumneđeă temătoriă;
 A lua avé plăcere, dar nică cum a desbrăca,
 Cu-a norodului suspinuri nu vré a se îmbrăca;
 5 Măcar că'i adeverată arătarea ce-amă făcută,
 Dar în țera Romănescă, pînă'n sfîrșită n'au plăcută.
 Se venimă la Vogoridi: în Moldova rînduită,
 Acesta căderea țerei tótă auză pricinuită;
 Vine ca o miță blăndă, politicoșă și supusă,
 50 Auză luată gazdă la curte, întru o odaie susă,
 La Chihaia-bei, la Pașa, agalele, ce era,
 Făcîndă cu ei cunoscință, cât puté se gudura.
 Boierii cei de aice, ilă cunoscé, ilă scia,
 La haractirul ce pörtă, nimică nu se îndoia;
 5 C'au fostă Camărașă și Hatmană, și Părcălabă la Galați,
 Din cei aleși și elă unul, între Grecii cei-lalți;
 Îndestul numai atăta, că întăiă cîndă auză venită,
 În vremea lui Scarlat-Vodă, auză fostă aici surgunită;
 Întrigile ce făcuse nu erau de suferită,
 60 Se nu fi venită aice, de demultă era perită.
 Din boierii pe căți aflase, cât se dă îi măgulă,
 Căci cursele lui, printr'înșii, a întinde se fălia;
 Blăndă, politicoșă și smerină, nu cum era cunoscută* *95
 La toți era de mirare omul cum s'au prifăcută.

- 5 Incepe a căta trébă, cât prin mână îi trecé,
Dar fără sfatū și'ntrebare cât de puçinū nu făcé ;
Orônduesce ispravnicî, boïerenași, logofeți,
Căci acei mai de ispravă, se aflaū imprăstieți;
La douē séu trei ținuturi eraū boierî mai aleși,
70 Cei-l-alți, pe-o călitură, derdemei și nevoeși,
Toți făcuți spre desbrăcare, făr'a gôndi la păcatū,
Pe celū mai bunū dintre dênșii, s'elū spênduri nejudecatū,
Fără milă, fără sufletū, fără cugetū chrestinescū,
In osînda rêsplătirei, c'orū cădé, nu mē 'ndoiescū.
- 5 Vogoridi luândū cârma, pré strîmtoritū se afla,
Căci strașnicul Chihai-a-bei, nu'lū lăsa nicî a sufla ;
Elū poroncé, lucra tôte, făcé ceea ce voia,
De la dênșul ceré hrana oștilorū ce trebuia,
Beșlegi, Cârk-Sărdarū pe-afară, elū singurū aū rônduitū,
80 Averî grecescî cum sē tragă însuși aū povățuitū.
Dumneđeule! afară ce grozăvie era,
De cercetări și de jăcurî țera se cutremura ;
Hergheliū, ciredi și turme, tôte dîcé că'sū grecescî,
Cui sē mai arēți durere, la cine sē jăluescî ?
- 5 Pâine la moși și lucruri, grîu, păpușoiū cât era,
Cu cară de rônduială, în Cordonū sē strecura,
Tôte c'un preçiū de nimică, cum îi viné le vindé,
Boierii orôndatorii sē făcēu că nu vedé.
De s'împrotivé vre unul, cuvêntū de dîcé macarū,*
- 90 *Urum* ilū numé îndată, era val, era amarū;
Caî, și boi, și de oi turme, la Brăila se căra,
De silnica lorū pornire, țera se cutremura.
Întru adevêrū o parte puté sē fie grecescî,
Dar însutitū de acele eraū cele boierescî.
- 5 Isprăvindū cele de-afară, păcatul cădu pe Iași
Unde sciaū că'i averea tuturorū celorū aleși;
În Monastiri și ghiavghiruri, care unde-aū apucatū,
Val mie! nu scia nime c'a cădé acestū păcatū.
Toți cari din Iași fugisē de silnicele nevoi,
2300 Credēu că'n puçine dîle s'orū întôrce înapoi;
Cu dênșii pré puçinū lucru în fugă aū rēdicatū,
Sprintene, la purtatū lesne, care cum aū apucatū.
Mai întēiū casă, ghevghiruri, cam pe taină s'aū prădatū,
Chihai-a-bei sē lea singurū, cei-l-alți nu l'aū răbdatū,
- 5 Topcii și Enicerii, mai întēiū s'aū rēdicatū ;
Iașule, amar de tine, în ispița ce-ai picatū !
Bărboiu, cea d'întēiū jertfă, de cât tôte s'aū făcutū;
Se tulbură Chihai-a-bei, urmarea nu 'i-aū plăcutū,
Pornesce cavazi îndată, pe topcii a'i înfrēna,

- 10 Rēul și a lorū pornire, a puté întēmpina,
 Ori-ce vorū afla răpitate, din mâna lorū sē le ūea,
 Căci a sē lăți vr'unū sunetū, cu totul ilū spăria.
 Enicerii și topcii, începū a se rēzvrāti
 Asupra lui Chihaiā-bei, vorū cu toți a'și rēsplāti.*
- 5 Dicū că nu potū ca sē'lū rabde, singurū numai a prāda,
 Singurū sē se folosescā și cei-l-alți a rābda;
 Ilū îngrozescū sē rēdice zorbalicū asupra lui,
 Cum aū mai făcutū o datā între Bērladū și Vasluī.
 Iatā prilejū, iatā vreme, Vogoride a lucra,
- 20 Întru prigoniri și intrigī, pērē în gūtū a întra,
 Căci într'aitū chipū nu se pōte a se vedé mēntuitū,
 Pēnē cândū pe Chihaiā-bei nu'lū va vedé isgonitū;
 Intrigarisesce ōstea, pe cei micī și pe cei marī,
 Căci acei ce'i voiaū bine, din agale, eraū rarī.
- 5 Pe Salih-Paša cu urā, ilū pornescū asupra sa,
 Prin argimagzariū cu pīrā începū toți a'lū apēsa;
 Arētā că Enicerii, topcii, nu'sū vinovați,
 În prādările urmate ei nu suntū amestecați,
 N'aū făcutū nici facū nimicā, suntū supuși, ascultători,
- 30 Se arētā blānđi în țērā și cătrā locuitori;
 Topcii, vrājmași de mōrte, cu toții se rēzvrātescū,
 Tunurile c'orū întōrce asupra lui, se fălescū;
 Salih-Paša, cu mānie, vra sē se tragā din Iași,
 Ii dā de scire îndatā prin inadiuși triimeși;
- 5 Dice c'o așa urmare, mai multū nu pōte rābda,
 De va fi vr'o întrebare, ce rēspunsū va pute da;
 Din Iași s'a trage afarā, cu ai sei s'a depārta,
 C'aū perdutū rābdarea tōtā, mai multū a puté lupta;
 Dā poronci pentru gātire, și îndatā s'aū gātitū,
- 40 Caii de menzili aduce, și sta gata de pornitū.*
- Se tulburā Chihaiā-bei, pré tare s'aū îngrijitū,
 Alérgā ca sē'lū oprēscā și sē'lū vedā inblānđitū,
 Căci nici de cum nu'l da mâna cu dēnsul a se prici,
 Că nu contené Devletul strașnicū a le poronci
- 5 Sē nu supere raéoa, că nici cum nu va lipsi,
 Pururea sē cerceteze și cumplitū va pedepsi.
 Unū oū séu puū de găină, luatū cu chipū răpitorū,
 Se va pedepsi de mōrte silnicul asupritorū.
 Acēsta'i da supērare, îngrijire îi făcé,
- 50 Că lucrēzā Vogoridi nici prin gōndul lui trecé.
 Nāzif-Mustafa-Efendi, hōgechianū împērātescū,
 Iuzul-Emeni a ostiī, din interesū sē unescū,
 C'aici fiindū Chihaiā-bei, nu potū a se folosi,
 Cele răpitate din țērā, nu era chipū a 'ndosi,

*97

*98

- 5 Interesü particularnicü a-căuta se feré,
Căci strașnicul Chihala-bei nicî de cum nu suferé.
Hogeghianul, duhü amarnicü, adüncü și fórté istețü,
Tehpergiü și lacomü fórté, și cât se dá îndrăsnețü,
De'î așa, ce nu potü face, ce nu potü a isprăvi,
60 Avëndü patimă și pizmă, ne mai putëndu'lü privi!
Salih-Pașa, omü bländü fórté, dreptü și înbunătățitü,
Cum că'î intrigă la mijlocü, cât de puçinü n'au simțitü,
Ce spuindu'î că raéoa se pradă neincetätü,
Împrotivitoriü în formă îndată s'au arétatü;
5 Scrie, pîrésce și face tóte câte au putütü,* *99
Ori-ce 'î-au trecutü prin mână, spre ajutoriü au făcutü.
Arétă că Eniceriî suntü supuși, ascultători,
Pentru linistea raeliî, ei suntü cei mai rivnitoriî;
N'au sciutü ce se lucreze, și că elü îi împăcatü,
70 Căci o strună ca acésta nicî de cum arü fi călcatü,
Urmarea și a lorü fapte, mórte 'î-au pricinuitü,
Căci nu au voitü să lingă aceea ce au stupidü.
Apucase de disese, și îi disvinováși,
Silitü a fostü ca se tacă, a răbda ș'a înghiți.
5 Dupé intrigile tóte, pîra ce toți îi au datü,
Jáfuirele urmate, Devletul nu le-au răbdatü;
Cu ai sêi, pe Chihala-bei, prin fermanü au rëdicatü,
Și Iusuf-Pașa, cu dënsul, împreună le-au picatü.
Mehmet-Pașa Muhafisul Silistrei, s'au rënduitü
80 Ostiî Seraschieriü să fie de Devletü pomázuitü.
Mergëndü în glosü Chihala-bei, la Bêrladü s'au desteptatü
De cele ce pentru dënsul Vogoride au lucratü;
Mâurile 'și mânca de ciudă, și nicî scia ce făcé,
Dar puterea lui cădusé, în zădar câte dîcé.
5 De aici osînda țerii începe, și sfîrșitü nu'î,
Durerea ei cine vede, jacurile cui se spuî!
Ca nisce lupi într'o turmă au cădütü asupra ei,
Care s'o rumpă mai tare, să sfädéü ei între ei.
Caîmacamul, acum slobodü, lea un chipü poroncitoriü,
90 Câți-va din boieri se vie, era pré sirguitoriü,* *100
Interesü, tarafü sêși facă, ș'a se puté apăra,
De va fi vr'o cercetare, lesne a să scutura;
Scrie cărți, pe mulți îndémnă, să nu ședă în zădarü,
Să nu sufere necazul, care tragü peste hotarü;
5 Să vie ca să slujască, decă suntü drepti patrioți,
Buîorultiuri a pașei, triimete pe la toți.
Postelnicul Iorgu Cuza, elü mai întéiü au trecutü,
Și dupé elü câți-va alți, multü zăbavă n'au făcutü,
Precum Lăscăraki Sturdza, și Vornicul Beldimanü,

- 2400 Pomer și vr'o două-trei alții, din logofeți de divană ;
 După acestia 'ndată vornicul Mavrocordată
 Și alți câți-va mai la urmă, după pilda ce aă dată,
 Vornicul Donici, Miclescul, și din Bêrlădeni câți-va
 Ceî ce-aă avută îndrăznélă ș'aă cređută că voră lupta ;
 5 Acestia, și aceia ce nu s'aă mai strămutatū,
 Unii neavendū prilejuri, alții că aă căutatū
 Averea lorū sē nu'și strice, și starea a'și ocroti ;
 Alții sē'și facă norocul, fără a mai socoti.
 Ridémū, auđindū a dice, patriei că s'aă jertfitū,
 10 Interesului mai bine, dică, că'i mai potrivitū.
 Unii una, alții alta, dar totū îi voiă lăuda,
 Căci mă aflu în merare, cum aă mai pututū răbda,
 Ș'acei ce goniaă norocul, ș'acei desnădăjduiți,
 Mai toți acum cătaă chipuri, a se vedé mēntuiți ;* *101
 5 Dar eū sē le lasū aceste la altū locū de arētatū,
 Căci din cursul istoriei simțescū că m'amū depărtatū ;
 La boieri sē ne întorcemū, sē vedemū ceaă lucratū.
 Adunându-se atâția, în slujbă cum aă intratū,
 Vogoridi pe ori-care, i-aă priimitū pré frumosū,
 20 Cu chipū plinū de bucurie, blândū și multū politicosū ;
 Pe ori care, fiindū singurū, îlū ceré într'ajutorū,
 Povățuitorū și sfetnicū, împreună lucrătorū ;
 Când era în adunare, se arēta supăratū,
 Adūncitū în îngrijire și fôrte multū disperatū.
 5 Condeul mai nici o dată din degete îi cădē,
 De'i făcēi vr'o întrebare, fôrte silitū respundē ;
 Sub mantaoa făciăriei o blândețe arēta,
 Plămădită cu mândiea întru care innota.
 Îlū măgulēū cei făciarnici, fără a se rușina,
 30 «Slăvirea Sa Caïmacamul,» în totū locul rēsuna ;
 Titlul acesta, cu fală se vedé că'lū priimé,
 Făcē hazū, afla plăcere, simțēi că se mulțămé.
 Dintre toți îi plăcē Pomer, și'ndată la elū l'aă trasū,
 Și din ispravnicū de curte îlū făcē vel Cămērașū,
 5 Ca după petecū și sacul sē se pôtă potrivi,
 Că apoi totū furtișagul, nu se pôte isprăvi.
 Pe lingă Pomer, și alții încă s'aă alăturatū,
 Ânimi prôte. de nimica și fără cugetū curatū.
 Se alcătuescū voïnicii, se aședă pe prădatū,
 40 Amar de tine Moldovo, în ce ispită ai datū !
 Ce lupi aă sē te'mpresóre, cum aă a te bēntui,* *102
 Cum te-ai scutura de dēnșii, ôre cum te-ai mēntui !
 Spre a face legiuite tôte căte vorū lucra,
 Unū Divanū sē'nchipuiēscă de trebuință era ;

- 5 Îl alcătuescū îndată, din boierī orînduescū,
Căci acum avé de unde, pe căți suntū mai prisosescū.
Pe Vornicul Ión Sturdza, logofétū aū rînduitū,
Căci din cei bētrâni nici unul acestū rangū n'aū primitū;
Rînduescū dupē acēsta pe Vornicul Beldimanū,
- 50 Dîcēndū cum că are praxis și sciință în Divanū;
Postelnicul Gheorghe Cuza alū Agiei epistatū
Se orînduesce vornicū, n'aū vroitū, multū s'aū luptatū;
Nu vra sē lasē agiea, Brăescul aū biruitū!
Căci din Turci avé prietenī, mergē desnădejduitū;
- 5 Apoi Vasile Miclescul Spătarū din cei învechiți,
Și acesta iarăși Vornicū cu cei de mai susū numiți;
Pe Caminariul Râșcanul iarăși îlū orînduescū,
A patra Vornicū sē fie în Divanul pămēntescū;
Vornicul Andronicū Donicī, însuși aū vrutū, ș'aū primitū,
- 60 Cea de aproți Vornicie, luând'o s'aū mulțamitū;
Pe bētrânul Racoviță, Vornicū alū obștiei 'lū facū,
Și pe Banul Ión Tăutul, cu a Politiei împacū;
Lascarachi Sturdza Hatmanū ca sē fie aū voitū,
Prin buiordiū se face, dar la urmă s'aū căitū,
- 5 Că'n starea ce era țera, nu avé nici unū iratū,
De-aceea fără zăbavă aū cerutū de l'aū schimbatū.* *103
Visternicū se rînduesce Vornicul Mavrocordatū,
Nu le-aū fostū dupē plăcere, căci ei avéu altū planū datū,
Și pe Latif Caminariul, de la Calimah pripasū,
- 70 Care nevrēndū a se'ntorce, în Moldova aū rēmasū,
Spătarū se orînduesce, în Divanul pămēntescū,
Caramanliū dîcū, sē fie, și nēmū lui armenescū;
La începutū multă rîvnă arēta descoperitū,
Dar l'aū arētatū sfîrșitul c'unū sufletū multū pingăritū;
- 5 Dușmanū patriei la tôte, și la evgeniști la toți,
Sită, din cōdă de căine, bună ca sē faci nu poți!
Iată dar alcătuirea a Divanului obștescū,
Cum era din învechime, și cum se obicinuescū.
Tocmai într'acēstă vreme din arhieriei duși,
- 80 Aū trecutū, din ceea parte, și Episcopul de Huși;
Rîvna dar și îngrijirea ca sē vie l'aū silitū,
Căci unū călugērū nemernicū, fugēndū din Huși s'aū fălitū
Prin mijlocirea turcēscă, episcopie sē lea,
În niscă vremi ca aceste, se putē, nu șuguia;
- 5 Mai vi. tosū avēndū și pilda ceea ce aū sēvērșitū,
Eclesiarhul de Romanū, că s'aū hirotonisitū
La Turnova de Episcopū, lipsindū celū adevēratū;
Ispravă n'aū pututū face, dar pré multū aū supăratū
Tagma cea bisericēscă, și pe boierī căți era,

90 Unū pronomion alū țerei vrëndü cu toți a apăra,
 Dar s'aũ apăratü pré bine, căci de voiea sa s'aũ trasü,
 La Răchitosa egumenü, vrëndü și nevrëndü aũ rămasü.
 Etă dar Divanul țerii, bine-rëu alcătuitü,
 Avëndü în elü unü episcopü, în locü de Mitropolitü.* *104

5 Potü legiui ori ce dare dupé planul ce avé,
 Precum era interesul, și scoposul priivé.
 Milă își era de țeră, s'o vedî cum o bëntuia,
 Iscodiri n'ajungé 'n minte, pe câte alcătuia,
 Neajunsü de chieftuele, și lefe pe la ostași,
 2500 Bănării, oci pe la crișme, dări pe slugi și pe breslași,
 Vëndări de moși cu anul, cu cuvëntü că suntü grecesci,
 Séu că'sü Greci orândatorii, altele monastiresci,
 Ei le vindéü între dênșii, și iar ei le cumpăra,
 A lorü era totü folosul, altul nu vedé para.

5 Strașnice orânduele de Ialoviți și de oi,
 Nefindü vacile grase, alegé frunte de boi;
 Curgéü oile pe drumuri, tóte gata a făta,
 Cinci oca nu trăgé una, și cine mai căuta;
 Intra în Iași o mulțime, atât din josü și din susü,
 10 Și peste trei-patru zile audéi cum că oi nu'sü.
 De iznóvă rânduială, saũ hapca a cui era,
 Zapcii alergău prin țeră, în cât se cutremura.
 Nisce taingii multü scârnavi, din cei boieresci ciocoii,
 De-a săracei țeră pradă, vedéi cu turme de oi;

5 Oile gata se fete, vindé câte o rubia,
 Li se hotărise prețul, mai multü nu se tîrguia.
 Dar Eforii, epistații, bandii acești tilhăresci,
 De vite ce adunase, crede-mé te îngrozești!
 Toți dicé că'sü cumpérate de la Turci din tainatü,* *105

20 Dumneđeule Inalte, mé mirü cum i-ai mai răbdatü!
 Alegü întru provianturi, și furagiul pentru cai,
 A tilhăriei tertipurii se le arăți gură n'ai!
 Nu mai era rânduială, era pradă și potopü,
 Cu zapcii de prin ortale, unde găse lua totü;

5 Grîul, orzul, păpușoi, ca riurile curgé,
 Și peste cincî-șese zile, nu scia ce se făcé;
 Vedéi magasionerii, asudați și multü scârbiți,
 Strigândü cum că nu'i făină, și ei toți suntü prăpădiți;
 Zorbălicul este gata, toți Enicerii răcnescü,

30 Caımacamul și boierii, cei ântei se prăpădescü;
 Anafora se se facă, se lea pâne de la toți...

Intr'o vreme ca acesta nu iscăli decă poți?
 Să tinguiaü Divaniștii, și mânilé își frângéü,
 Cei ce erau slabi la fire, pré puçinü de nu plângéü.

- 5 Alți vestitori mai amarnici, c'unu tertipă deosebită,
Arătau că de trei zile orzul totu s'au isprăvită.
Găsescă se bitirdisescă parale de-oră număra,
Dar în Visteria țerei nu găsescă nici o para.
«Luați cu împrumutare,» — strigaă alții mai sumeți, —
- 40 «Și înteminați nevoia, slujbă s'arătați de vreți;
Să vă arătați credința, drepti, patrioți de sunteți,
Venindă bani în Visterie, lesne a'i lua puteți.»
A tîlhăriei tertipurî numai suntă de arătată,
Căci nici unul n'ave cugetă, nici credință că'i păcată.* *106
- 5 Cerescule Împărate, tună din ceră preste ei,
C'a se împila norodul, îi sciută că tu nu vreți;
Nu lăsa să osîndescă ună norodă nevinovată,
În nisce gurî nesățioase, să cadă ca ună vînată!
Tună, aprindendă vîzduhul, de fulgerile cêresci,
- 50 Răpitoriî s'ntelégă, cum că vreți să pedepsesci!
Divaniștii vedéu tôte, simțéu câte se lucra,
Dar cine ave putere în cercetări a întra.
Striga, dicé, Caîmacamul, și se arăta mahnită,
Dar era ca să aréte, cum că nu este unită;
- 5 De deschidé vr'unul gura și ceva decă grăia
A sfirși macară cuvântul nime nu'lă îngăduia.
Fesaturî dicé că face, s'aducă lipsă, nevoi,
Ca peste poroncă ôstea să se ducă dintre noi.
În nisce așa prilejuri, cândă pistolele juca,
- 60 Cine îndrăzné o strună ca acésta a călca?
Cea mai mică 'mprotivire, de-arăta, dai în belé,
Cu Ocna și Mönăstirea, Caîmacamul se fálé;
Cui s'aréți ce să lucréză și cui se te jălufesci,
C'o mișcare cât de mică, putéi se te prăpădesci.
- 5 Hușul într'o di lui Pomer a se 'mprotivi aș vrută,
Și în tótă Adunarea batjocură l'au făcută;
«De molitevnică s'și cate, 'i-aș disă, c'atâta îi dată,
Să nu scurme ca găina, căci n'a fi mai multă răbdată;»
Și alte sumețe vorbe, care nu'să de pomenită* *107
- 70 Unde cei bătrâni ai țerei, nici cum n'ară fi îndrăznită.
Judece acum orî cine, de se dă a suferi
O persónă ca acésta, Pomer a batjocori.
Cine? vr'un omă de ispravă? ba, sumeță ce n'ave glasă,
Pe carele Vogoridi făcuse vel cămărașă;
- 5 A răpiriloră tertipurî, singură cu ai s'ei făcé,
Căci în pricină ca aceste nimene nu'lă întrecé.
Pe elă s'elă lăsămă aice, s'elă dămă vreme a gôndi,
Vr'ună tertipă de-o dare nouă, a mai puté iscodi.—

De Slatina arătare, mi se cade ca să facă,
80 Arderea, a ei stricare, îi greșală să o tacă.

Isgoniți din Tirgoviste, căpitanii Năstase și Dumitru, cu 92 de Arăuși, se tragă prin munți la Mălini. — Soborul Slatinei refuză a'î primi în monastire. Ei intră cu violență. — 200 Turci din Iași merg să'î lovească. — Pregătirile voluntarilor în monastire. — Nemții și mai mulți boieri privesc din cordonul lovirii. — Inițial atacul Turcilor se respinge. — Prin un jidov eidau focul monastirei. — Lupta în Biserica. — Căpitanii Năstase ucide pe Delibașa. — Lupta încetează. — Grecii fug în cordonul. — Se îngropă 400 turci, 16 voluntari și câțiva călugări. — Turcii se întorc la Iași. — Noile Iașului. — Traficul lui Văgoride cu cinurile de boierii. — Enicerii încep să părăsi Iașul.

- Acea falnică zidire tănuită între munți,
La ori care întemplantare adăpcstire la mulți,
Unde viața, averea, cei bejănăriți scăpa,
Vai mie, toate cenușă, starea ei nu întreba;
- 5 Toate arse, prăpădite, în stare a lacrima;
Ânima cea mai păgână, privindă se puté dărma!
Pricinitorii stricării și acestei osindiri,
Îi Năstase și Dumitru, Căpitanii de voluntarii.
Din Tirgoviste toți Grecii, vedându-se rău stricați,
- 90 Aă căutată mântuire, și a se vedé scăpați;
Acesti doi avându cu dênșii câți-va vrednici Arnăuți,
Nouă-deci-și-duoi la numără, dică că nu erau mai mulți;
Toți prin munți luase drumul, pravățu Moldova avându,* *108
Căci cunoscându' o pré bine, de de multă avéu în gôndă
- 5 La Moldova să se tragă, din prădi a se folosi,
Ei, mai înteu de cât turcii, osinda a săvirși.
Locă la ei îndemânică Slatina o hotărescă,
Și după ună drumă multă trudnică, la Mălini toți tăbărescă.
Profestosului daă veste, să'î primescă ilă poftescă,
- 2600 Prin jurământă îi arétă că ei multă nu zăbovescă;
O di-duoă de odihnă, atăta ceră de la ei,
Hrana voră lua din sate, atăta pâne cât și mieș;
Voră trece în Bucovina, unde suntă mulți adunați,
Cei mai aleși și mai vrednici, dintre-a Eteriei frați.
- 5 Profestosul și Soborul, să rógă, îi sfătuescă,
Nici cum la ei să nu vie, căci pe toți îi prăpădescă;
De suntă chrestini, să nu facă ună pasă așa dușmănescă,
Căci, de a loră bună voie, nici de cum nu'î priimescă.
Vedându dar că pe călugeri nu potă a'î îndupleca,
- 10 Aă hotărită între dênșii alte chipuri a cerca,
C'ună tertipă viclenă să între, că'n silă chipă nu era,
Monastirea fiindă tare, n'avéu pe unde intra;
Ș'asa într'o diminétă, cu ună chipă multă tihărescă,
Amăgindu-se portariul, toți în nuntru năvălescă;
- 5 Întră, nu cu dușmănie, ce cu chipul celă mai blândă,
Încredințeză soborul c'oră purcede pré curéndă.
În zadar îi rugămintea, în zadar îi măgulescă,
Arétându c'a loră intrare Monastirea prăpădescă,* * 09
Și pe toți câți spre scăpare acolo aă alergată,
- 20 Ună norodă să osindescă, îi cruđime, îi pécată.
Nu se 'nduplecă nici unul, ce aședă, stăpinescă,
Însă nu cu vrăjmășie, nici cu vr'ună chipă dușmănescă;

- Veseli că s'aũ pusũ la cale, dorința aũ s'evirșitũ,
Unde credé s'ẽmplinescã scoposul lorũ in sfirșitũ.
- 5 Locul multũ indemãnatecũ, monastire la hotarũ,
Nu se 'ngrijé de nimicã, de dușmanĩ n'avé habarũ;
Pãine, carne de la sate, s'le-aducã poroncescũ,
Tóte cu indestulare, pentru platã nici gõndescũ.
In Mãlinĩ cum se ivise, s'aũ datũ de scire la Iași
- 30 De cãtre isprãvnicie, prin inadinșĩ triimeșĩ;
Pe-unũ Delibașa, cu óste in datã aũ rõnduitũ,
Cu elũ doué din agale, și cu grabã 'i-aũ pornitũ,
S'ẽ mérgã ca s'ẽ lovescã dușmanul nestempãratũ,
Unul macarũ s'ẽ nu scape, se ceré neapãratũ.
- 5 Ostașĩ trecendũ prin Romanũ, s'aũ adaosũ și mai mulți,
Avendũ de mare plãcere, ca s'ẽ se primble la munți;
In Fõlticenĩ toți s'adunã, punũ la cale, sfãtuescũ,
Și fõrte de diminéșã spre Slatina se pornescũ.
La Mãlinĩ fiindũ cã este, cale de un sfertũ de césũ,
- 40 Aprópe de monastire, acolo cu toți aũ trasũ;
Acolo se punũ la cale, avan-gardie pornescũ,
Fõrte incetũ dupé dênșĩ și cei-l-altĩ nãvãlescũ.
Grecĩ luasé de veste, avendũ jidovĩ triimeșĩ,*
- *110
- Ca s'ẽ fi inșciințeze de mișcãrile din Iași.
- 5 In marginea Țigãnimeĩ, cãt-va afarã din satũ,
Intr'o casã țigãnescã, trei Arnãuți aũ lãsatũ
S'ẽ sté acolo spre pazã, pururea a priveghia,
La dușmãnescã urmare, cândũ se vorũ apropia.
Aceĩ de la monastire, incepũ toți a se gãti,
- 50 Și s'ẽ iscodescã planuri, spre a se improtivi.
Afarã de monastire, de la pórtã incepé,
O livadã indestulã, unde destui incãpé;
De rãzloți ingrãditura, in nuntru dudãul susũ,
Unde din ei orĩ și care puté sta bine ascunsũ;
- 5 Rãrescũ rãzloții atãta in cãt pușca incãpé,
De unde fãrã s'ẽ vedã, ca s'ẽ dé resboiũ puté.
In clopotnițã de-asupra, cãți-va spre pazã s'aũ pusũ,
Vrëndũ ca s'ẽ pãzescã pórtã, slobođindũ focurĩ de susũ;
S'ẽ aședã pe la locurĩ metereze apucãndũ,
- 60 Și cu in grijire mare, armele lorũ incãrcãndũ,
Cu toți in in grijire, pe dușmanĩ fi astepta,
Cu o-mie-duoé-sute, era greũ a se lupta;
Duoĩ-spre-đece turcĩ s'arétã, spre monastire viindũ,
Fãrã nici o in grijire, bëndũ tũtũnũ, alții cãntãndũ;
- 5 Viindũ aprópe de strajã, Arnãuții le daũ focũ,
Unul din turcĩ se rãnesce, și altul cade pe locũ;
De-o lovire fãr' de veste, cu toți multũ ingroziți,

Se întorcă să dea veste, foarte tare îngrijii;* *111
 Arnăuții Iesă din casă, apucă la delu în sus,
 70 Că vine oștea turcască, nu mai încapă prepus;
 La acei din monastire, dau de scire, povestesc,
 Isprava care făcuse, cu bucurie vestesc;
 Cu toții în nerăbdare, pe dușmanu ilu astepta,
 Să-lă vedă cum va să vie, în ce chipu s'a arăta.
 5 Era întru îngrijire, însă nu multu tulburați,
 Căci la hotarū pré aprópe, privé Nemții înșirați;
 Un Maiorū cu călărime, Ungurū din cei mai aleși,
 Cu câtă-va pedestrime, toți spre pază triimeși,
 Din boierī câți-va d'aicea, și din prostime mai mulți,
 80 Toți la hotarū staū cu Nemții, priivindū pe Arnăuți,
 Să vedă a lorū mișcare și de ce s'orū apuca,
 Și întru resboiū cu turcii d'orū puté a se 'ncurca.
 În sfirșitū să vedu turcii, silnici, foarte infocați,
 Unū bulucū îndestul mare, toți la unū locū adunați;
 5 Arnăuții cei spre pază, ce'n clopotniță era,
 Începū toți a da din focuri, începū a se tulbura;
 Turcii cređu cum că paza Arnăuților îi susū,
 De vr'o cursă n'avé frică, nici era la vr'unū prep:sū;
 Toți privindū în sus cu ochii, spre pórtă s'apropia,
 90 Privegherea cea mai mare, la măzgaluri țintuia;
 De acolo-asteptau focul, îngrijirea lorū era,
 Nu sciau ce-a să le vie, ce era a'i supăra.
 Apropiindu-se oștea, la celū d'intēiū grecescū focū,* *112
 Ce au datū din carabine, fruntea au cădută pe locū;
 5 Apoi dau și din pistóle, ne mai câtândū a da dreptū,
 Căci fiindū tare aprópe, glonțurile staū în peptū.
 O năprasnică lovire, unū sunetū neașteptatū,
 Și o cursă necređută, îndată 'i-au desceptatū;
 La unū hirisău de vale, se întorcū, s'adună toți,
 2700 Ne'ngrijindu-se nimică de cei ce au cădută morți;
 Acolo să sfātuiască, mai bune măsurī să iea,
 Intr'o cursă și mai mare, să nu cadă sfātuia.
 O vreme așa de bună, Grecii nu o prăpădescū,
 Intră toți în monastire, și în cât potū să gătescū.
 5 Fără multă prelungire, Turcii iarăși se pornescū,
 Dar a da la porți năvală, mai multū nu mai îndrăznescū;
 Prin prejurul monastirii, bulucuri toți se primbla,
 Pe unde potū ca să între, chipuri cerca a afla.
 Se domirescū mai la urmă, află unū tertipū frumosū.
 10 Unū jidovū punū de dă focul, la grajdurile din dosū,
 Vēntul multū îndemánatecū, monastirea au aprinsū,
 Și'ndată cele din nuntru, o vāpae le-au cuprinsū;

Grecii zăluzi de văpae, pîrliți de strașnicul focu,
 Nesciindū ce sē mai facă, alergaū din locū în locū,
 5 Puçinā adăpostire, locū ceva mai rēcoritū,
 Unde nefindū binale, era: mai de suferitū.* *113
 La oltarū în dosū se află, acolo toți nāvālescū,
 Acolo de pîrlitură, sē scape nādājduescū.
 Ei se îngrijaū sē scape de focul ce 'i-aū cuprinsū,
 20 Turcii cătaū sē resbatā în locul ce s'aū închisū;
 Facū silință, află chipuri, găsescū povățitorū,
 Care le încredințază chipul celū mai lesnitorū;
 Nisce umblători din façiă, ce prin zidū lagumū avé,
 A zidurilor tãrie, fôrte tare o slãbé;
 5 Acolo'i povățuesce, locul cum l'aū arētatū,
 Se pornescū cu sîrgă mare, pēr' n'aū spartū n'aū încetatū;
 Aū fostū greū vr'o trei sē intre, căci apoi s'aū înlesnitū,
 Pôrta acolo aprópe, la dēnsa aū nāvālitū.
 Sē trezescū Grecii cu Turcii în monastire intrați,
 30 În biserică nāvală, daū a se vedé scãpați;
 Căci din dosū fiindū cu toții, nu vedé ce se lucra,
 Nici aū simțitū ca se pótă acelū locū a'lū apăra;
 Căci n'aū avutū privighere, ș'a intra aū zãbovitū,
 Unde aū găsitū pe-orī care, acolo l'aū și jertfitū.
 5 Cãți-va călugēri ce vērsta sē fugă nu 'i aū ertatū,
 Jertfa s'aū făcutū mâniai, la'ndreptãri nu s'aū uitatū.
 La biserică nāvală, daū aprinși și infocați,
 Vrēndū sē scótă, sē jertfescă, pre cei în nuntru intrați.
 Grecii lesnisē intrarea, căci ușile n'aū închisū,
 40 Le-aū lăsatū vrēndū ca sē albă drumul slobodū și deschisū.
 Dupē ce-aū vēdutū nāvala, carabinele începū,* *114
 Unū vasū pãré de văpae, cărulea dāduse cepū;
 Întru unū minuntū intrarea, s'aū astupatū de cei morți,
 Chipū nu avéū cei de-afară a puté intra pe porți;
 5 Tragū pe morți vrēndū sē destupe, sē tacă celorū vii locū,
 Dar nu era prin putință, că nu contené din focū.
 Enicerésca nāvală, nu s'aū datū, nu'i de cređutū,
 Așa turbatā mânia, ochi de omū n'aū mai vēdutū!
 Pe mortū trãgē intr'o parte, și în locul lui cãdé,
 50 Că cãlca morți în piciorē, îi pãré că nu vedé.
 «Ghiri» strigaū din agale, ca sē tragă inapoī,
 Și ei nāvālēu orbesce, ca la o turmă de oi!
 Delibașa, din nāvală, inapoī puçinū s'aū trasū,
 Și in mijlocul ogrădii stãndū pe gōndurī aū rēmasū.
 5 Cãpitanul Anastase, pe ferēstră l'aū zãritū,
 De pe celenghiū ilū cunósce, simțesce descoperitū
 Cã' celū d'intēiū din agale a oștii poroncitorū,

- Care stândü trasü do o parte, se afla priivitorü.
 Şishanéoa Iea în mână, pune la ochi, îi dă focü,
 60 Şi îndată îlü röstörnă cu unü telcurşumü pe locü;
 Îlü lovesce dreptü în frunte, din locü nu s'aü mai mişcatü...
 Se supără óstea tare, toţi la elü aü alergatü.
 Contenesce totü rësboiul, îlü scotü afară pe mortü,
 C'o nespüşă întristare, pe mânile lorü il portü.
 5 Iésë toţi din monastire, dupë elü s'aü înşiratü,* *115
 Căci şi vremea începuse a merge spre înseratü;
 Mortuluî facü îngropare, şi apoi se întorcü toţi,
 Făr' a avé priveghiere pentru cei ce-aü cădütü morţi.
 Din biserică iesü Grecii, vëdü isprava ce-aü făcutü,
 70 Dupë ce-aü desbrăcatü morţiil, toţi în Cordonü aü trecutü,
 Şi d'impreună cu dënşii, şi călugëri căţi eraü,
 Gróza ce aü trasü săracii, vestindü se cutremuraü;
 Cei din Fölticeni Ispravnicii, luändü veste, rënduescü,
 Trupurile së îngrope, unü boşerenaşü pornescü;
 5 Amü vorovitü cu acela, 'mî-aü spusü că 'i-aü numëratü,
 N'avé cuvëntü së mintëscă, cređü a fi adevëratü.
 Din Turci peste patru-sute, puçinü óreşi-ce mai mulţi,
 Şi şese-spre-dece tocma, volintiri şi Arnăuţi,
 Bez călugërii ce vremea afară i-aü apucatü,
 80 Care fără nici uă vină în sabie aü picatü,
 De care aü së dé sémă Grecii acolisitorii,
 Şi d'unü Sfântü Lócaşü multü vrednicü, fără cuvëntü surpătorii.—
 La Iaşi, se întorcü ostaşii, se ne întórcemü şi noi,
 Së vedemü cele urmate, a oraşuluî nevoi;
 5 Së vedemü ce se lucrëză, norodul cum se lupta,
 Vai mie, vr'o veste bună, crede-më nu ascepta;
 Într'o vreme de osindă, fericire mai ascepti?
 Cândü ţera se stăpinesce de lacomi şi de nedrepti?* *116
 Ce pentru interesü vinde, patria şi patrioţi?...
 90 N'arü lăsa întru odihnă, de-arü puté, şi pe cei morţi!
 Cercetezü, facü întrebare, amar mie, ce ascultü,
 Bănăritü, necazü, osindă, în cât nu se dă mai multü;
 «Slăvirea sa Caïmacamul,» întru fantasie Domnü,
 Pe celü ce vené së'lü róge, nu'lü mai socoté de omü.
 5 Îngrijatü de trébă multă, şi fórte multü supëratü,
 Se primbla în pasul mare, în odae disperatü;
 Celü ce voia së'i vorbéscă, a prelungi nu'lü răbda,
 Dupë douë-trei cuvinte, începé din mână a da;
 De interesü, de parale, a vorovi de avéi,
 2800 Te-asculta cu bucurie, sta la vorbă în cât vreî.
 Vëdëndü ţera scăpätată, locuitorii căduţi,
 Altü tertipü pune la cale, fiindü desbrăcătorii mulţi;

- Să ȳea de la cei cu stare, pe dênşii a'ȳ desbrăca,
Căci n'avé sê dé vr'o sémă, şi cât vré ȳ încărca.
- 5 Începe a da pitace cu cinuri de boierii,
Nebunescū cei slabii la minte, se'nglótă în datorii;
Unū norodū nebunū de ómeni sê nu scape alerga,
Fără nici uă giudecată, cu banii lorū se ruga;
Ce-ȳ mai de giosū Stolnicie, mai la vale nu mergé,
- 10 Décă avé bani mai glótă, atuncea ȳşi alegé;
Băeşii din Visterie, şi de Divanū logofeşii,
Orôndatori de prin sate, în avere mai sumeşii;* *117
Din Isprăvnicii băeşii, mazilii cum şi ocolaşii,
Şi din cei de pe la ţeră, ruginişii boierenaşii,
- 5 De pe la moşii vatajii, de la boierii clocoiaşii,
Alergaū toşii ca turbaşii, ȳşi făcēu samă prin Iaşii;
Unul Sardarū, altul Stolnicū, altul ceré Căminarū,
Cei ce erau mai în stare, se urcaū pēr' la Spătarū.
Ministrii lu Vogoridi, vrêndū pe toşii a'ȳ aţia,
- 20 Cucă, tuşuri că ascéptă, cât puté încredinţa;
Că'sū pe drumū, cuvêntū nu este, din césū în césū s'ascepta,
Că nu s'arū ţiné în samă, vré pre toşii a'ȳ depărta.
Cu aşa încredinţare, mai adăoga la preşii,
Ş'acelū ce lua pitacul, s'arêta şi mai sumeşii.
- 5 Unii priivindū zăbava, nevrêndū multū a se ruga,
Dintre Turcii avêndū prieteni, sê ȳea pitacū alerga;
In cât se dă, Caımacamul, Turcilorū se'mprotivé,
Preşiiurile c'orū sê scădă, mai 'nainte priivé;
Hatirū la unii păzesce, nu lua nici o para,
- 30 Căci cu tertipul acesta, fórte multū se apăra;
Striga în gura cea mare că dă boierii nevrêndū,
Şi tóte aū sê se strice de către elū prê curêndū;
ȳ lăsa sê înţelégă, că îndată ce-a domni,
Cu acei făcuşii de dênşul, nu se potū a se uni.
- 5 Cu unū tertipū ca acesta, c'unū aşa chipū tilhărescū,
Că se caliciaū atâţla, nici cum nu se domirescū.* *118
Boierii, armenii cum şi jidovii, la împrumutării aū trasū,
Din stările ţereii una, neglobită n'aū rēmasū.
Cu atâta metalū scârnavū, ce dracul aū mai lucratū,
- 40 Într'alte mâini, ca sê între, se cunoscé vederatū;
De-a scăpa apoşii toşii rēii, potū a mai nădêjdui,
Totū le rēmâné nădejde că unii nu s'orū căi.
Întru acestū cursū de vreme, Enicerii supăraşii,
Căci ei n'avēu cândū sê şedă, într'unū locū astêmperaşii,
- 5 Începū vederatū sê fugă, rôndurii-rôndurii se pornescū,
Décă vr'unū resboiū nu este, dicū că nu mai zăbovescū.
Se vedé pe tótă şiua Iaşul a se deşerta,

În norodü ce bucurie, creșându c'orü puté lupta;
Cunoscëü bine, s'aracii, că de s'orü impușina,
50 Cu o lesnire mai mare puté a'î indemâna.

Grecii ocupă din nou Slatina. — Salih-Pașa trimite Enicerii în contra lor. — Grecii pradă Folticenii și merg la Săcul. — Turcii ard Slatina. — Descrierea Săcului, refugiul multor bătăiari. — Episcopul de Roman, Ghenadie, trimite odorele lui la Săcul. — Săcul ocupat de 500 Greci și Arnăuți din Tiroviște sub Sărdariul Iordaki, George Călinescul, Farmaki și Căpitănu Niculi. — 2000 Turci, sub Mehemet Bosnia-cul și Balanoglu, se trimit în contra-le. — Prădăciunile Turcilor și a ispravnicilor de Neamț. — Iusuf Gerahul. — Hussein-Aga. — Wolf staroste insocește pe Turci. — Iotlirea Grecilor cu Turcii între Săcul și Neamțul. — Lupta dinaintea Săcului. — Sărta bătăiariilor din Mănaștire. — Sărdariul Gheorghijă Mehemendariul. — Salih-pașa la Săcul caută să împiedice prădăciunile Enicerilor. — Turcii pradă Agapia și Vărăticul, sard Agapia. — Robia unei fete de mazăre din Herja. — Intrarea Turcilor în Vărătic. — Călugărițele se împărăscie prin munți. — Ordinele lui Salih-pașa în contra prădăciunilor. — Convorbirile lui Wolf cu Sărdariul Iordaki. — Descurajarea Grecilor. — Trăirile pentru închinarea Săcului. — Înțelegerea lui Farmaki cu Salih-pașa. — Grecii dau armele și ies din Săcul. — Turcii se așază asupra-le. — Lupta dintre ei. — Turcii biruiesc. — Amorisile și ro-

Vestitorü în Iași sosese, de la Folticenii pornitü,
Și arătă cum că Grecii de isnovă au venitü,
La Slatina se'ncuibeză, au sositü acum prin munți,
Să se lea măsurii mai bune, căci acum suntü foarte mulți,
5 Nicii ardere, nici stricare, nimica 'i-au supăratü.
Dicendü cum că 'i foarte bine întru ea de apăratü.
În Biserică etacurii făcendü, s'au statornicitü,
Starețul 'i-a rugatü tare, dar să iesă n'au primitü.
Căimacamul dă de scire Pașei de cele ce curgü,
60 Arătandü cum că viuü Grecii și că Enicerii-fugü.* *119
Salih-Pașa, din agale cei mai vrednici ce avé,
Triumite să 'i întorcă, căci primejdie privé.
La Silistra, la Brăila înștiințeză curatü,
Să nu 'i lase ca să trecă Dunărea neapăratü,
5 Arătandü că de aicea Enicerii toți s'au trasü,
Cazanurii, topcii, ustale, atâtea au mai rămasü.
Se tulbură Saraschierii, dă la toți poronci înscrisü,
Arătandü cum că resboiul la Slatina s'au deschisü.
Pe câți întru sumeție, n'au ascultatü și 'au trecutü,
70 Fără de milostivire jertfă pe toți 'i-au făcutü.
Înfocați toți Enicerii, pe Siretü au apucatü,
Alégă Dumneșeu Sfântul în drumü cele ce-au lucratü.
La Slatina vrëndü să mergă și a se'ntorce înapoi,
Ce are să tragă țera; locuitorii vai de voi!
5 Din Slatina eșindü Grecii, Folticenii au prădatü,
Și'napoi au venitü iarăși, mai multü nu s'au depărtatü;
Ce-au socotitü întru dinșii, în urmă ce le-au părutü,
Lăsandü Slatina pustie, la Săcul au tăbăritü;
Dupe ei Turci două-sute, spre Slatina s'au urcatü,
80 Ca să vedă câți suntü Grecii, și de ce s'au apucatü;
Să vedă, să ispitescă, să scie ce vorü lucra,
Păr' a nu'ncepe resboiul, păr' a nu se încurca;
Vinü, găsescü cum că nu 'i nime, Grecii dincolo s'au dusü,
Câte-va cară cu paie, poroncescü de 'i-au adusü;
5 Biserică, în lăuntru, umplëndu-o 'i-au datü focü,
Pêre nu s'au topitü tôte, nu s'au mișcatü de pe locü.* *120
Pecatü de-a ei pardoselă, că'n Moldova alta nu 'i,
Tôtă de marmură roșie, te sfial piciorü să pu.
Catapetăsma și strane, bucățică n'au rămasü,
90 Tôte cele din lăuntru, s'au topitü, focul au arsü.
Dea samă cei ce'sü pricina, osinda lorü să o creșii,

biolo.—Farmaki
cu 32 Greci dusi
în robie la Iași.
—Salih-pașa tră-
mite în Bucovina
pe Andronaki
Donci se îndem-
ne pe boieri a
se înturna în Ier-
ră.—Urmările E-
nicerilor și în
Iași și în județe.

- Dar prietene, așteptă, că mai ai încă să vezi.
Săcul, Monastire veche, împodobită cum vrei,
Cu ziduri tari, întărită, cât a te fâli putei,
5 Că nici o-dată călcată, nici ai fostu, nici pute fi,
Dupe starea țerei noastre, laudând'o n'oiu birfi.
Acel Vornicul Urechie Ctitoru din rivna aprinsu,
Cât se dă cu vrednicie, fericitul s'au întinsu;
A o zidi la locu tare, minunatu a o'nzestra,
2900 În chieltuélă și trudă, fără pregetu a intra;
Odăjdii de unu prețiu mare, unu aeru pré minunatu,
De mâna soției séle cu mărgăritaru lucratu,
Mărgăritaru cum și sirmă, tare infrumusețatu,
Din rivna cea chrestinéscă, averea sea n'au cruțatu,
5 Și alții mulți mai la urmă, după vreme au sporitu,
Casă, chilii, paraclise, ziduri, porți au întăritu.
De părinți, unu norodu mare, în lăuntru locuța,
Cu cea din Neamțu Monastire, unu soboru alcătuța;
Înr'acestu locu singuratecu și de pusnici locuitu,
10 În resvrătiri și pogăzuri, spre scăpare rânduitu,* *121
Cum s'au deschisu resvrătirea, Grecii cum s'au desvelitu,
Mulți cu averi și odóre, acolo au năvălitu;
Socotindu locul pré siguru, n'au crețutu acestu păcātu,
Că prin resvrătiri trecute nici o-dată s'au călcatu;
5 De-a pururea spre scăpare la toți cei bejănăriți,
N'au trecut prin gându vrodată, că voru fi descoțeriți;
De aceea-unu numeru mare de averi s'au adunatu,
Priivindu unul pre altul, între ei s'au îndemnatu.
Dumnezeule Înalte, câte case au căduțu,
20 Câtă mulțime de ómenii, ce au pusu n'au mai vedutu!
Cine are să dé sémă! vai mie, o vedu curatu?
Nu s'ncape întrebare, amă vedut'o vederatu.
Dar Episcopul de Romanu, Gherasimu, bărbatu nu prostu,
Omă care în oră ce vreme, pildă altora au fostu;
5 Întemplantare forte tare, 'lă-au făcutu de au greșitu,
Căci în perderea averii, mai pe toți au covârșitu;
Strae, odăjdii, odóre, ce-au avutu de prețiu alesu,
Acolo trămité tóte îndată ce-au înțelesu;
Silitu fiindu să se tragă, în Romanu a nu mai sta,
30 Nu au crețutu locu mai siguru că póte a le păstra;
O întemplantare urmată, mai multu l'au descoțeritu,
Căci unde le avé puse, nu era de nemeritu.
Acum n'arētu întemplantarea ca să nu mă rătăcescu,
Să perđu cursul istoriei, sijițu ca să prelungescu;
5 Însuși amă vedutu cu ochii, în glosu spre curte mergendu,
Unu Eniceru să se primble, mitra sea în capu purtându.* *122

- Într'acestă felă de locă Grecii, din Tirgoviște stricați,
 Aă venitū sē se'ncuibeze, cu pilda celora-l-alți.
 Ei peirea Monastirei cea de istovū aă adusū,
 40 Dar și cea de susū osindă, n'aă zăbovitū, 'i-aă agiunsū;
 Celū vestitū Sărdarū Iordaki, era povățuitorū,
 Și după dînsul Farmaki, împreună lucrătorū;
 Gheorghie călăuzul, și Căpitanū Niculi,
 Tălharī rei și viteji fôrte, în cât se putē făli;
 5 Greci și Arnăuți cu dînsii, cinci-sute eraū de toți,
 Pré puçinū bracū dintre dînsii aī fi pututū ca sē scoți.
 Pentru a lorū sfărîmare, s'aă trămisū de-aici din Iași,
 Douē-mii cu patru tunuri, ostași din cei mai aleși;
 Bimbașa Mehmetū Bosniacul, elū la toți poroncitorū,
 50 Balabanoglu cu dēnsul împreună lucrătorū,
 Ce-aă lucratū în drumū, vai mie, ce rēutăți n'aă făcutū,
 Numai acele ce pēte prin minte nu le-aă trecutū;
 La rēsboiū nu gōndē unul, ochiul lorū la pleșcuitū,
 Acēsta era dorire, iară nu de biruitū.
 5 La Nēmțū oșteă cea turcēscă, pe locū cum s'aă adunatū,
 Vai și amar de ispravnicī în dare de taīnatū;
 Nu mai ajungē nimica, în cererea ce făcē,
 Sē apuce, sē rāpēscă între ei se întrecē;
 Cerē ce nu se găsesce, căci decă nu priimē,
 60 Apoi îi vedēi îndatā, a cădē la betermē.* *123
 Dar și ispravnicii nostrii, după ei ce aă lucratū,
 Nu 'mi-e rușine cu dēnsii, că'ndecitū aă încārcatū;
 De-aă datū una trecē dece, în isvódele ce-aă datū,
 Unū meștesugū fôrte sigurū și pré zarifū de prădatū.
 5 Semele în Visterie ce se închîăta urma,
 Vēdēndu-le, stai în gōnduri, ridēi sēu vei lăcrima;
 Dar cu chipū s'aă sfānțitū tóte, una rea nu aă rēmasū,
 Dumneđeū ce-a lucra nu sciū, dar ei banii toți aă trasū.
 Din Eniceri Saraschierii, căți aă prinsū ș'aă adunatū,
 70 Cu unū Husein Gıarahul, la Sēcul 'i-aă adunatū;
 Husein-Aga, ce'n urmă Agalar-Aga aă fostū,
 Rāpitorū din cei de frunte, omū lacomū și zabetū prostū;
 Le aă datū și pre Silihtarii, vrēndū mai multū a'i stāpini,
 Relele a lorū voințe, a nu putē implini;
 5 Și Ibrăileni o-mie, unul și unul aleși,
 Ca la o-mie-cinci-sute eraū acești triimeși.
 Silihtarii cu urdiea la Bacău cum aă venitū,
 Wolf, cu o vizită numai, cu elū s'aă prietenitū;
 Wolf, starostele de sudeți, alū Aghenției vechilū,
 80 Omū întregū, îndrāznețū fôrte, ungurū vrednicū, nu copilū;
 Din voróva între dēnsii, din cele ce-aă sfātuitū,

- A'lă îndupleca se mérgă, cu elă aũ fostă nevoită,
 'I-aũ fostă de mare priință, nici cum nu s'aũ amăgită,
 Căci fără dēnsul, resboiul totă s'ară fi mai prelungită.
- 5 Grecii mai mulți de o sută Neamțul se prade pornescă,
 În codru fără de veste cu Turcii se întilnescă.* *124
 Întru desnădejduire, unii cu alții se bată,
 Atât ună trupă cât și altul, își păré că s'aũ turbată,
 Dar nici unul vr'o sciință lămurită nu avé,
- 90 Vre ună ajutoră în urmă, la o parte de vené.
 Suntă siliți pentru aceea inapoai a fugi toți,
 Făr' a se'ngriji vr'o parte de răniți și de cei morți.
 Grecii, îngrijiți pré tare, se împrăstie prin munți,
 Pușinți se întorcă la Sēcul, în cordonă se ducă mai mulți;
- 5 Celoră din Sēcul daũ veste, cum că Turcii 'i-aũ călcată,
 Vēdă și simțescă fōrte bine, în ce cursă aũ picată,
 Dar le era totă de-una, nisce desnădejduiți,
 De la vre o fericire acolo n'aũ fostă veniți;
 Staũ închiși în Monastire, n cât potă se întărescă.
- 5000 În pórtă butuci și petre, în cât se dá grămădescă;
 Locuri își alegă pré bune, a fi toți adăpostiți,
 Sē póta a da în dușmani, fără a fi ei jigniți.
 Vină și Turcii, se adună ca la cincimiil peste totă,
 Vreũ resboiul se începă, a s'apropia nu potă,
- 5 Căci cum s'arēta vre unul, îndată'lă vedéi lătită,
 Sēũ rănită de multe glōnțe și cu totul amētită.
 Tunuri nu slujă nimica, a birui vēdă că'i greũ,
 Precum credé monastirea lesne nu potă sē o ieũ;
 Năvală daũ Enicerii, întru orbire la porți,
- 10 Dar isprava era numai a unplé locul de morți,* *125
 Căci ei daũ în porți, în ziduri,—Grecii în carne curată,
 Avéũ o mare lesnire cu-acestă chipă de apărată.
 Turcii vēdēndă neisprava, cu toții se îngrijescă,
 Din cea în resboiũ dorire, îi vedéi cum că tînjescă;
- 5 Întorcă cee-l-altă fōie, sē începă a prăda,
 Căci fără de vătămăre, îndecită folosă le da;
 Făcu sfată, daũ hotărîre, toți eraũ alcătuiți,
 Nu sciaũ cum-că și Grecii, eraũ fōrte nevoiți,
 Căci n'aũ avută priveghere a aduna zaheré,
- 20 Glumă, resboiul cu Turcii, Greciloră li se păré;
 Și ei avéũ a loră verme ce'i rodé neîncetată,
 Acēsta cređă că pé dēnșii, mai multă 'i-aũ îmbărbătată,
 Căci în câte-va atacuri ce afară aũ făcută,
 Suntă încredințată pré bine, că Turciloră n'aũ plăcută;
- 5 Dar mai multă cu viclesuguri, căci n'avéũ obrază a sta,
 Pé Turci îi trăgēũ la dēnșii, prin strimtori îi asceptă;

- Îi amăgă fără veste, din toate părțile focu,
 Fugéu că n'avéu cu cine, ca să dé resboiū pe locū.
 Ce osîndă, câtă frică, la acei batjocoriți,
- 30 Cariī își ascéptă mórtea, socotindu-se periți;
 Pré puçinī din ei scăpară, în sfîrșitū aū dobînditū,
 Dar cei mai mulți înăuntru cu toți s'aū prăpăditū;
 Pe femeī le-aū luatū róbe, uniī le-aū rescumpăratū,
 Vedī apărătórea óste, în ce chipū ne-aū apăratū;* *126
- 5 Unū Gheorghiță Sărdariul, mehmedarū din Iași trimesū,
 De neamū grecū, dar cu credință de Calmacamul alesū,
 Oblicesce cum-că Turciī, góndul lorū îi de prădatū,
 Unū prietenū dintre dênșii încredințare 'ī-aū datū.
 Purcede, nu perde vreme, vréndū la Iași de scire-a da,
- 40 Că Eniceriī suntū gata totū muntele a prăda,
 Sabie și focū a pune, volintiri numindū pe toți,
 Căci acésta aū dorit-o a face și alte dăți.
 O așa însciințare pe toți multū aū tulburatū,
 La Salih-Pașa alérgă, îi spunū că neapăratū,
- 5 Tótă țera se va sparge și nu suntū răspundători,
 Décă óstea, Eniceriī. nu'sū mai multū ascultători.
 Salih-Pașa, blândū la sufletū, milostivū în cât s'aū datū,
 Îngrijitū se nu s'auđă că Moldova s'aū prădatū.
 Dă poronci cu strășnicie, însuși a merge în susū,
- 50 Vréndū se întempine réul și se scape de răspunsū;
 Ūea cu dênșul douē tunuri, și o mie de oșteni,
 Daferéoa lui mai tótă, și delii, și tulumeni;
 Purcede cu mare fală, dar îngrijitū, supăratū,
 În răspundere că este, lucru era vederatū.
- 5 Încă n'aū ajunsū la Sécul, și în scire i s'aū datū,
 Agapia și Vėraticū, de către oști s'aū prădatū.
 Turciī vedéndū că cu Greciī se scótă la capū nu potū,
 Cadū cu toțiī în răpire și a prăda peste totū;* *127
- 60 Căci sciaū c'acele tóte suntū a lorū, și nu'ī oprescū.
 Aceste sfântē locașuri de maice se locuiaū,
 Multe din familii, fete, acolo viețuiaū;
 De Eniceriī se se calce, peste dênșele mergéndū,
 Grozăvie indestulă, numai a o pune'n góndū!
- 5 Numai acea de sus milă. pe dênșele le-aū umbritū,
 Căci pré puçine din ele de către Turci s'aū robitū.
 Pe una aū dărui-t-o hógheçianului din Iași,
 Fată de maziliī din Herța, din frunțașii cei aleși!
 Ce nu aū făcutū săracul, pe unde n'aū alergatū,
- 70 Unde nu aū vėrsatū lacrimi, pe cine nu aū rugatū;
 Banī aū vrutū să dé Divanul, cuvėntū nu era de dărū,

- Dar fiindu foarte frumósă tóte aũ fostũ în zadarũ !
 Ce jelenie sáracá, ce țipete n'aũ făcutũ,
 Dar o inimá de pardos, nici cum nu s'aũ prefácutũ !
- 5 Aũ pornitũ la Ibraila, în mezilũ pré pe ascunsũ,
 Că la Țarigradũ aũ dus o, nu mé aflu la prepusũ.
 Întru Sfántele lócașurĩ, ce mai sus amũ pomenitũ,
 Mai la o-mie de maice acolo aũ lócutũ ;
 Sáracele, vai de ele, fár' de veste le-aũ lovitũ,
- 80 Din Agapia sã scape Dumneđeũ aũ potrivitũ ;
 Mâna cea dumneđeescã, ea le-aũ ajutatũ de susũ,
 Căci munțĩl fiindũ aprópe, pré pe lesne s'aũ ascunsũ ;
 În Vératecũ, o minune de susũ vedémũ vederatũ,* *128
 Căci tóte la liturghie se aflaũ cândũ aũ intratũ ;
- 5 În Biserică cu Turciĩ fár' de veste s'aũ trezitũ,
 Tot acea de susũ putere, și pe ele le-aũ pázitũ ;
 De strigarea lorũ cea mare, de țipetul ce-aũ făcutũ,
 Cruđimea cea oștenescã, în milã s'aũ prefácutũ ;
 Nu'și aflaũ locũ între ele, în altarũ aũ alergatũ,
- 90 Pentru preotũ, pentru ele, în cât se dá 'i-aũ rugatũ.
 Pe preotũ aũ vrutũ sã-iũ taie, ruga lorũ l'aũ méntuitũ
 Pêr' va sfirși sfânta slujbã, aũ vrutũ a fi pásuitũ ;
 Tremurândũ și plinũ de fricã, osinda lorũ ascepta,
 Nesciindũ ce sã mai facã, una la alta cãta ;
- 5 Le-aũ suferitũ cu rábdare, ca de-o vrajã ametițĩ,
 Pêrã ce s'aũ sfirșitũ slujba, și apoi le-aũ đisũ : « fugițĩ,
 Sã nu stați mai multũ aicea cã vã veți primejdui »
 Ah ! Dumneđeule sfánte, sã putã nádejdui ?
 De la lupi ó așa milã, poronca aũ fostũ de susũ,
- 3100 Îndoialã nu rămãne, nu se încape prepusũ.
 Preotũ, tinere, bêtrãne, a fugi se grãmãdescũ,
 Cã mai aũ ceva în urmă, cât de puçinũ nu gôndescũ ;
 Sã'mprãștie, âmplu munțĩl, đile întregi retãcescũ,
 Cã'sũ desculte, cã suntũ góle, nici de-cum se îngrijescũ ;
- 5 Fómea le darmã cu totul, acãsta le prãpãdã,
 Cele bêtrãne și slabe, de pe piclóre cãdã ;
 Sáracele, vai de ele, în cordonũ pêr' aũ cãlcatũ,
 Unde una dupã alta, scãpãndũ s'aũ întorlocatũ.* *129
 Pe la párinți, pe la rude, de-acolo s'aũ împãrșitũ,
- 10 Cu lacrimĩ otrãvitóre, povestindũ ce aũ páșitũ !
 Agapia o ardũ Turciĩ, o pradã desevirșitũ,
 S'aũ mulțãmitũ din Vératecũ c'aũ luatũ ce aũ gãsitũ.
 Étã încã alte douã sfánte lócașurĩ s'aũ dusũ,
 Apãrãtórele arme, în ce stare le-aũ adusũ.
- 5 Salih-Pașa, în urdie, vine foarte supãratũ,
 Căci avã tótã sciința de cele ce s'aũ lucrãtũ ;

- Agalilorü poroncesce, mai bune măsurî se îea,
 Că'n cercetare Devletul a intra nu se'ndoia;
 De tóte aü se dé sémă, și pentru tóte răspunsü,
 20 Cu a lorü urmări urite, și pe însuși l'aü supusü.
 Că n'ascultăü Enicerii, era lucru vederatü,
 Dar datoriea a ñice, o ceré neapëratü;
 Lorü le da poronci în formă, la oștenî banî dăruia,
 A Grecilorü sfărămare numai de cât o voia.
- 5 Pêr' a nu sosi elü încă, Wolf la Greci mergé, vené,
 Îi sfātuia ca se îesă, și la cale îi puné;
 Aü simțitü că vorü se îesă, fiindü fôrte strîmtoriți,
 Căci hrana lipsé cu totul, caii morți și hemesiți.
 Se mai iscase o vrajbă între ei ce'î supăra,
- 30 Că acelu sârdarü Iordaki, ce între dênșii era,
 Într'o sfadă dintre dênșii, în vr'o trei locuri rânitü,
 Și de starea lorü cea próstă, multü disperatü și mîhnitü;* *130
 Erbăriei ce'î cu dênșul, dintr'o barcă îi dă focü,
 Sfarmă barca peste dênșul și rămâne mortü pe locü;
- 5 Elü era a lorü povăță, celü mai viteazü între toți,
 Cu braçul seü sêvirșise între dușmanî multe morți;
 Lipsindü acum și acesta, pré tare îi supăra,
 Prăpădise bărbățiea a se puté apăra;
 Dar nu mai puçinü și hrana, c'acum n'avé ce mânca,
- 40 Nu sciaü ce se mai facă și de ce s'orü apuca.
 Pașa luase sciință, Wolf de cele ce-aü lucratü,
 Și cu Grecii în voróvă, de de multü că aü intratü;
 Îlü chiamă, îi vorovesce, îlü poftesce a cerca,
 Pe Grecii din Monastire sê'î pótă îndupleca,
- 5 Ca se îesă, se se ducă cu toți peste hotarü,
 Fără a'î supăra nime, se le îea ceva măcarü.
 Pașa înțeleptü, cu minte, nisce ómenî osîndiți,
 Nu vra sê'î aducă'n stare a fi desnădejduiți;
 Wolf îi dă făgăduință, ñice că va isprăvi,
- 50 Cere unü aga cu dênșul d'impreună-a vorovi.
 Mergü la Greci, începü voróva, începü a tratarisi,
 Împrotiviri forte multe, se ñică că vorü eși;
 Armele se le arunce, acésta îi supăra,
 Căci fiindü tóte alese, nici cum nu se îndura;
- 5 Dar nu avéü ce se facă, fiindü tare nevoiți,
 Totü se prăpădeü la urmă, remâindü și osîndiți.* *131
 Cu Salih-Pașa, Farmaki însuși vra a vorovi,
 Dacă'n locul seü Agaoa, a sta nu s'a 'mprotivi;
 Alcătuescü între dênșii, cum aü vrutü se învoiescü,
- 60 Și cu Wolf de împreună îndată se și pornescü;
 Mergü amêndoi în urdie, la Salih-Pașa întinsü,

- De-o viclénă bărbăție, se vedé cum că'î cuprinsü ;
 Începü voróva cu Paşa, Farmaki ilü läuda ,
 Măguliturî şi paele, în cât se puté î da ;
- 5 Din Tirgovişte î spune, că inadinsü s'aü pornitü,
 Cu a Devletului duşmanî, n'aü mai vrutü a fi unitü ;
 Cu toţi al sêl sê'lü slujescă, cum aü fostü a fi raia ,
 Acésta hrăné în sufletü, doré şi se nevolea ;
 Dar findü că acum vede, de la eî chipü duşmănescü,
- 70 Nu potü mai multü a se'ncrede, şi elü ş'aî lui nu primescü ;
 Se vorü bate pâr' la unul cu unü chipü hotărîtorü,
 Căci din césü în césü ascéptă, unü fórte bunü agiutorü ;
 De agiutorü se lăţise voróvă între oştenî,
 Greciî toţi o presăruse, către multî din pămēntenî ;
- 5 Î pre supăra acésta, căci dîcé că vinü optü-mîl,
 Grecî aleşi, unul şi unul, cei mai vitejî şi delî.
 Salih-Paşa pe Farmaki priimesce fórte blândü,
 În halvetul dintre dēnsîl, î dîcé într'unü cuvēntü,
 De-agiutorü, de vitejie, nu'î pasă orî câtă aü,* *132
- 80 Morţi, zădarnice uciderî, supărare lui î daü ;
 Tunurile î arétă : «erbărie, dîcé, veđî,
 Ostî potü sê aducü atâtea în cât însuşî poţi sê credî ;
 Dar vê sfătuescü mai bine armele sê lepădaşî,
 De unde-aşî venitü sê mergeşî, dî drumü sê vê căutaşî.
- 5 Jurământü vê facü că nime din voi nu s'a supăra,
 Îţi făgăduescü că însu'mî pe toţi vê voiü apăra ;
 În jurământul meü bine poţi a te încredinşa ,
 Dar nedându'mî ascultare, nici pe unul voiü cruşa ;
 Nu mă voiü duce de-aice, nu mă întorcü înapoi,
- 90 Pêre când nu voiü rēpune pe celü mai prostü dintre voi.»
 Începe şi Wolf a dîce, începe a îndemna :
 «Salamatul lorü, le dîce, este a se închina,
 Armele sê le arunce, sê îea totü ce aü cu eî,
 Fără nici o vêtămăre a scăpa; mai multü ce vrei?»
- 5 Mai la urmă şi Fărmaki, cam cu greü dar s'aü plecatü,
 O doré şi elü acésta, scăpa de acelü păcatü.
 Daü parolă, se întorce veselü că s'aü mēntuitü,
 Tovarăşilorü arétă, cu ce chipü s'aü învoitü;
 Sê primescü, n'avēü ce face, sê socotescü fericişî,
- 3200 Ca sê scape de osîndă, sê se vedă mēntuişî.
 Dece dîle, fără Paşa, Turcilorü resboiü aü datü,* *133
 Şi douē dîle cu Paşa, căci mai multü nu aü răbdatü.
 Treî cară Paşa trămite armele a încărca,
 Cum agiungü, Greciî îndată începü a le arunca ;
- 5 Cu braşul din Monastire, le privēî că le scoté,
 Care de care mai bune, şi în cară le clădé.

- Armele puindū în cară afară se adună,
 Dintre Greci care de care, se lésă se îndemnaū;
 Cu o sete fôrte mare Enicerii le privéū
- 10 Sè'ŭi spunū dreptū, cu totū cuvântul, căci ei așa nu avéū;
 Perdū răbdarea Enicerii, toți la arme năvălescū,
 Care va lua mai multe, și mai bune se silescū;
 Strigaū agalele tôte, dar cine le asculta,
 Sè răpescă, se apuce, atâta numai căta.
- 5 Armele după ce iama câte aū fostū le-aū făcutū,
 Într'o silnică mânie, îndată s'aū prefăcutū.
 Ca nisce fiare flămînde, toți peste Greci aū cădutū,
 Cu atâta bărbăție, în cât nu s'aū auđitū;
 Unii întru'n Monastire, alții la cei adunați,
- 20 Care ieșise afară pèr' la unul desbrăcați.
 Ucidū, desbracă, omóra, nu mai căta unde da,
 Cu o lăcomie orbă, ori și ce găse prăda.
 Dumneđeule Înalte, condeul meu este slabū,
 S'arétū gomotul, strigarea, putere nu potū sè albū,
- 5 Atâta voiū puté dice, mai pre scurtū într'unū cuvântū,* *134
 Că nu s'auđe nimica, nici în cerū, nici pre pămêntū.
 În Monastire cum întră, sabie începū pe locū,
 Unii pe Greci sè omóre, și alții sè pue focū;
 Întru desnădějduire aū cădutū și Grecii toți,
- 30 Unii ascunsese arme, iar alții iaū de la morți;
 Se turbéză, la vieța cât de pučînū nu gôndescū,
 Nu mai punū în gôndū nimica cum că toți se prăpădescū;
 Se'ncleștéză între dênșii, se batū ca nisce turbați,
 Toți selbateci la vedere și în sânge implântați;
- 5 Uciderea ce urméză, îi lucru înfricoșatū,
 Nu poți socoti cu gôndul sângele ce s'aū vèrsatū.
 În sfișitū se strică Grecii, nu'i chipū a se apăra,
 Căci avemū incredințare, numărul lorū cât era;
 Scumpū îi ține biruința, pe biruitorii pe toți,
- 40 Căci și'n untru și afară, s'aū vèđutū grămeđi de morți.
 Din Grecii ce-aū fostū afară, aū aflatū prilejū căți-va,
 În vâlmășagul acela, cu chipū a puté scăpa;
 Dar bejănarii săracii, din ei aū peritū pré mulți,
 Călugeri trei-đeci-si-șese, căți-va aū scăpatū prin munți;
- 5 Pre femeii le-aū luatū róbe, din mână'n mână mergéū,
 Care le era stăpînul, săracile n'alegéū;
 Pe multe, frații, părinții, dândū bani le rescumpèraū,
 Și pe altele străinii, acei ce se înduraū.
 Farmaki întru robie, nevêtămatū aū cădutū,* *135
- 50 Și trei-đeci-si-duoi cu dênșul, din cari amū și vèđutū,
 Șapte-spre-đece aice, spre dovadă suntū trimesi,

- Carii toți în gâtă cu lanțuri 'i-aŭ adusŭ pe glosŭ în Iași.
 Pe cei-l-alți, după numărŭ, 'i-aŭ luatŭ robŭ între ei,
 Unŭ fiindŭ viclenŭ tare, iar alțiŭ mai tinereŭ.
- 5 Luândŭ sfirșitŭ biruința, toți aŭ cădută la prădatŭ,
 Cu atâta lăcomie cât în fire nu s'aŭ datŭ;
 Hremetŭ, sfadă întru dênșii, carii cum potŭ apuca,
 Ucidé cela pe cela, lădile cândŭ se strica;
 Năvala era pré mare, în cât omŭ da peste omŭ,
- 60 Căci prada din Monastire trecé peste milionŭ.
 Arde fără milă, pradă, cât nimica n'aŭ rămasŭ,
 De istovŭ se pustiesce și acestŭ multŭ scumpŭ locașŭ;
 Nu se mulțămescŭ cu-atâta, și Neamțul vorŭ a pradă,
 Căci într'asa chilipiruri sciaŭ că nu vorŭ mai da.
- 5 Salih-Pașa iea sciința, de mânie s'aŭ aprinsŭ,
 Trămite cavajŭ de pază, și pe Latif înadinsŭ,
 Cum și unul din agale, care se stea neclintitŭ,
 Adevărŭ s'aŭ păzitŭ bine dar și multŭ aŭ cheltuitŭ.
 Pașa cu sabia 'n mână, pîntre dênșii alerga,
- 70 Toți se între în urdie, în cât se puté striga.
 Tunurile tóte dece, le întorce către ei,
 Sufletŭ bunŭ și cu priință de cât acesta mai vrei?
 Pe Enicerŭ îi adună, și pe cei-l-alți pe toți,* *136
 La Ispravnicŭ dá poroncă, a se îngriji de morți;
- 5 Îi pornesce ca să mERGă, la Iași a se înturna,
 Face otoracŭ în Romanŭ, vréndŭ iarăși a indemna
 Pe boierŭ din Bucovina ca să vie înapoi,
 Dicéndŭ c'aŭ curățitŭ țera de tîlharŭ și de nevoi.
 Pe Vornicul Andronaki, îlŭ trămite înadinsŭ,
- 80 Sfaturi se le dé din gura, și buhurultiŭ înscrisŭ.
 În Iași se întorce iarăși, dar îngrijatŭ, supăratŭ,
 Fiindu'ŭ în neplăcere acele ce s'aŭ lucratŭ;
 În conace iarăși intră, dar îndată ce sosescŭ,
 Necazurile 'i ațiță, și relele prisosescŭ;
- 5 Enicerŭ, de mândrie, îngâmfați cât nu s'aŭ datŭ,
 Vinde cu o fală mare acele ce aŭ prădatŭ;
 Blane, strae și odóră, cât vedéndŭ te minunaŭ,
 Iar aere, antimisuri, eraŭ harșele pe cai;
 În stihare și'n felóne, mulți se primblaŭ îmbrăcați,
- 90 Cu alte multe odăjdii, spre vëndare încărcați;
 Prisne de ferŭ și de sirmă, grele în cât se puté,
 Sfânté hărăziri de ctitori ce de rîvna lorŭ ardé,
 Evangheliŭ de prețiu mare, sfânté potire cum vrei,
 Care de care se vëndă, se gâlcevé între ei;
- 5 Engolpion ce Romanul avé în brillantŭ lucratŭ,
 Pe care ceréndŭ prețiu mare, nime nu l'aŭ cumpăratŭ,

- Căci pușinî într'acea vreme ca să cumpere puté,* *137
 Și cei ce avéu cugrija, c'apoi cădé în belé;
 Cu tóte-aceste chrestiniî, chipuri ce puté făcé,
 3300 Puindü mână de la mână, în cât se dá le strângé.
 Ieaü obrazü multü Enicerii, de ustale n'ascultaü,
 Toți se tăväléu prin crășme, și pre cum vré se purtaü
 De-a lor răcnete cumplite, ulișile răsunaü,
 Butcă de trecé, trei-patru în códă se aninaü;
 5 Răcné și da din pistóle, celü din untru nu sufla,
 Poți închipui cu mintea, în ce stare se afla;
 Din pistóle, și și nópte, slobodé neîncetatü,
 De fugéi, dai peste dracul, unde nu l'ai căutatü;
 Mulți răniți din întêmplare, alții căduți morți pe locü,
 10 De făcéi vr'o arêtare, respunsü era: «zarar iocü.»
 Ustalle cu ei una, căci se foloséu și ei,
 Mergi de te mai jeluesce, la dênșii decă putéi.
 Pe Hogečianul s'elü calce în doué rînduri aü vrutü,
 La Pașa-Capsi sê scape, cu mare greü aü pututü.
 5 Enicerü-Aga de dênșii, peste zaplazü aü scăpatü,
 O mulțime de ortale Aga-Capsi aü călcatü.
 Odaia lui ciurü de glônțe, cu ochii mei amü vëduțü,
 Cele ce scriü nu suntü basne, tóte'sü lucruri de creduțü.
 Ifirale, năpăști multe, pe boieri, pe țirgoveți,
 20 Sê Iea bani că'ntru acêsta nu s'aü mai datü mai isteți;
 Stîrnéu pricinî ce nici dracul n'arü fi mai alcătuitü,
 Dai ori ce avéi la sufletü ca sê te veđi mênțuitü.* *138
 Din cei proști mai nici pe unul bunü n'amü pututü sê alegü,
 Acelü mai bunü dintre dênșii ilü vedéi unü Iadü întregü.
 5 Eumenidele 1) tóte cele ce în Iadü jertfescü,
 Precum în Mitologie, istorniciî vorovescü,
 Mai multü de cât ei cruđime, nu potü crede c'arü avé,
 Nu potü s'arêtu vrăjmășiea, cu care pe toți privé;
 Sê nu aibi din ei zălóge, nu era chipü sê trăsesci,
 30 De'lü avéi, după trei țile, trebuia sê te căesci,
 Trecéi tóte cu vederea, și ori ce ceré îi dai.
 Nefindü chipü de viéță, vrêndü și nevrêndü ilü răbdaî.
 De te jăluéi de vr'unul, neputêndü mai multü răbda,
 Nu te mênțuiai de dênșul, se fălé că focü 'ți-a da.
 5 Alișveriși era focul, căci prăda făciși pe toți,
 Câte în trei-patru locuri, auđéi în tóte nopti.
 În vâlmășagul acela, poți socoti ce l.cra,
 Și de era chipü de pază și în sfadă a intra;

1) Eumenide suntü zinele acele cari, dupe Mythologie, facü jertfile în Iadü femeî aprinse și crude. — N. Ed. Balica.

- O milă era cerescă și unū aglutorū de susū,
 40 Că ardé numai aice unde focul era pusū.
 Și după aceste tóte, o iftira de pe locū,
 Strigëndū cum că Moldoveniī suntū acei cari daū focū.
 Mulți săraci aū luatū mórte, alțiī în grele urgii,
 Năpăstuindū că'sū cu toțiī alū Iașului Iangângii;
 5 Cerescule Împérate, tare ai fostū mániosū,
 De-ai lăsatū astă zidire, în halul acestū duīosū!
 Aceste erau aice, în lăuntru în orașū,
 Sē vedemū cele de-afară, sē vedemū țera ce-aū trasū!* *139
 Dēcă cele din lăuntru, suntū așa precum le veđi,
 50 Acele de pe afară, mai fericite le cređi?
 Beșlegii pe la ținuturi, vai mie, ce nu lucraū...
 După ce beșlegăritul de aice'lū cumpăraū,
 Dar avaeturī și glóte cât în fire nu s'aū datū,
 Acestū feliū de osindire Moldova n'aū mai răbdatū;
 5 Căduse negustoriea, marfă nu se rădica,
 Căci la înduoite preçuri, beșlegăritul urca;
 Ori prin ce ținutū cu marfa neguçiatorul trecé,
 Avé osebita plată, nu plătésca de'i plăcé;
 De trecé prin trei ținuturi, era de istovū gătitū
 60 Căci cât ilū ținé pe dēnsul, cine arū fi mai plătitū?
 De cele trebuinçiose, ori și care tîrgū lipsitū,
 Căci și celū mai bunū dintr'ēnșii, n'aū contenitū, n'aū lipsitū,
 Și de pe puī de găină, avaetul lui sē'lū iea,
 Aceea ce'i era chieful, cât ii plăcé, cum voia.
 5 Und' 'i-aū rēmasū fōnū și lemne, verdețuri, brânză și untū,
 Și acea neapērată, făina cea de vëndutū;
 Tóte în neapērată plată precum aū voitū,
 Cum puté ca sē mai vēndă, când ilū ținé indoitū.
 Închidere de Biserici, pēre nu se învoia,
 70 A se sluji sfânta slujbă, pe preotū nu'ngăduia;
 Sē tóce, sē tragă clopotū, nu era de vorovitū,
 De nu se învoia satul, apoi era de globitū;* *140
 A sēvirși cununie, de nu avé teskeré,
 Săracii, amar de dēnșii, toți cădeū în geremé;
 5 Rudenie ori și care, la beșléga de mergé,
 Da poroncă sē cunune, nu'i pása, nu'i alegé;
 Și a patra cununie, poroncé de cununa,
 Vai de preotul acela, ce-asepta a'lū indenina!
 Preoți, protopopi, la talpe ca pe țeranī îi băté,
 80 Mergă sē se jeluéscă de'i da mâna, de puté;
 La Crăciunū locuitorii mascuri nu puté tăia
 Pēre nu mergéu la dēnșii, pēre nu se învoia;
 Unū leū și duoi, de totū porcul, fiatul era făcutū,

- De puté sê nu plătescă, a mânca de 'i-aũ plăcutũ.
- 5 La Pasci scrinclobũ, din poroncă tóte satele făcé,
De nu da mahmudiao, apoi nu se întorcé;
Fete și femeĩ rãpitate, alții făciși le ținéũ,
Privéũ bărbații, părinții, ș'a grăi nu îndrăznéũ;
Unul fără țitóre, nu se puté, nu era,
- 90 Curvele nelegiuite, ele mai réũ supăra;
Ele ațitaũ mai tare, ele îi povățuiaũ,
Căci după a lorũ plăcere, ei făcéũ orĩ ce voiaũ;
Băeți mulți luați cu sila, și alții adimeniți,
De fugé de ei vre unul, vaĩ și amar de părinți;
- 5 Orĩ și ce avé la casă, lua tótũ, ilũ calicé,
Sê'lũ găsescă, sê'lũ dea iarăși, orĩ și ce puté făcé,* *141
O basma la capũ legându'i, arêta că'lũ-aũ turcitũ,
Unũ cuvântũ de dicé vr'unul, era mortũ sêũ calicitũ;
De-scria vre unũ ispravnicũ, de însciința ceva
- 3400 De neferi sêũ de beșléga, apoi nu mai întreba;
Gónă, patimă de mórte, nu mai era de trăitũ,
De puté numaĩ cu fuga, așa era mântuitũ.
Pe căți aũ bătutũ cu sope, căți necinstiți și globiți,
Și căți din Ispravnicie mai de istovũ isgoniți!
- 5 Beșlegii toți aglunsese ca cei de la Misirbei,
De schimba din ei vre unul, avé resboiũ între ei.
Dar zãlogile prin sate, ce rěutãți nu făcé?
Vaĩ mie, care mai multe va face se întrecé;
Ei giudecãtori prin sate și de banĩ implinatori,
- 10 Ei, după a lorũ plăcere, intru tóte lucrãtori;
Toți rěii și toți bețiviĩ, lingă ei s'alãturaũ,
Căci îi ocrotéũ la tóte și de dãri îi apëraũ.
Pe ei îi avéũ povață, cu dênșii se sfãtuia,
De unde sumă mai mare de banĩ arũ puté sê yea.
- 5 Femei sêũ fete frumoșe unde suntũ, ei arêta,
Cine 'ndrăzné sê'i gonéscă, și de ei a'i depãrta!
Omũ ispravnicescũ prin sate a intra nu suferé,
Căci de îndrăzné vre unul, inapoi nu nimeré;
Vinũ arunca la orindă, rachiul a lorũ mai totũ,
- 20 Sê mai pue și stãpëniĩ, de le dă mâna, de potũ.* *142
Dupé ce aceste tóte, și orĩ ce voia făcé,
Apoi léfa lorũ din sate, impliné cât le plăcé;
Și, deosebitũ bacșișuri, de pe la stãpëni ceré,
Vremea fiindũ pré cumplită, da ce da și suferé.
- 5 Țipa țera și norodul subt unũ giugũ așa de ferũ,
Cum aũ mai pututũ sê ție, staũ uimitũ și multũ mē mferũ.

Farmaki cu alți
16 Eteristi trâm-
biși la Țarigrad.
—Lucrarea lui
Vogoride pentru
Domnia.—Boie-
rii trâmă pe
Balsch cu argi-
magzarū la Pōrtă
ca să cēră Dom-
niea pentru pā-
mēnteni.— Scri-
sōra boierilor
cātre Salih-pașa.
—Pașa și Vog-
ride.—Balsch în
Iași.—Convorbir-
ea lui cu Salih-
pașa.—Vogoride
adă despre argi-
magzar.—Con-
vorbirea lui
Balsch cu Vog-
ride.—Acesta cu
făclariă cere a fi
recunoscut de
pāmēnteanū.—
Boierii ilū recu-
noscu de pāmēn-
teanū.—Magza-
riul boierilor din
Iași vorū Dom-
niā, alū celorū
din Bucovina ce-
re unū decemvri-
ratū.—Beldiman
o pentru Dom-
niā.—Unirea lui
Vogoride cu
Balsch.—Vogori-
de dā lui Balsch
uā scrișōre pen-
tru Seraschierul
din Silistra.—
Balsch, Grecea-
nu, Cerchezū și
Stavru plēcā la
Silistra.—Pri-
mirea asprā a So-
raschierului.—
Cuvēntul lui
Balsch ilū im-
blāndesce.—So-
raschierul trā-
mite chārțile
boierilorū la Ța-
rigradū.—Devle-
tul le incuvin-
țezā tōte cererile.
—Seraschierul
le anunțā acē-
ta.—Boierii se
întorcū la Iași și
se tainuiescū lui
Vogoride.—Lu-
crările ascunse a
le acestuia.—Cai-
mēoa în contra
țerei.—Invocare
în contra lui.
—Inamicia dīntre
Balsch și Vog-
ride.—Cu tōtā
împrotivirea lui
Beldiman, Balsch
se pornesce spre
Bucovina.—Fer-
manul ca să mērgā
boierii la Ța-
rigradū.—Vog-
ride ascunde
conșinutul lui.
—Lucrēzā să nu
mōrgā Balsch.—
Cautā în zadar
să înduplece pe
Beldiman a por-
ni.—Purcedū la
Silistra: Sturdza.
Cuza, Itācanul,

- Salih-Pașa pe Farmaki, în lanțuri bine legatū,
Și pe alți șese-spre-șece, după ce 'i-aū ferecatū,
Cu o pază indestulā, cu tacrirul lorū înscrisū,
30 Pornindu'ī pe toți de-aice, la Silistra 'i-aū trāmisū.
Acolo mai cercetāndu'ī, la Țarigradū 'i-aū pornitū,
Dupē fapta lorū sē afle ceea ce le-aū fostū menitū.
Vogoridi mergē bine cu taraful ce avē,
Domniea cum că îi vine, îi pāre că o privē;
5 Alerga după parale, atāt elū și ai lui toți,
Banī căuta ca sē scōtā de pe vii și de pe morți;
Împrumutāri, contribuții, vēndēri de moșii grecesci,
Și din totū cuprinsul țerii, acele monastiresci;
Pravățul avēndū Domniea, banī îi trebuia pré mulți,
40 Căci avē ca sē restōrne, hotāriri ca nisce munți;
Avē deplinā sciință că'ntr'acēstā epochi,
Grecū sē ūea Domniea țerei, niči de cum nu putē fi;
Ocāra pe Greci amarnicū, blāstema descoperitū,*
Mulțamē că nu se trage din neamū așa pingāritū;
5 Că'i Bulgarū o avē falā, o striga și trēzū și'n visū,
Căci acēsta la Domnie, îi ținē drumul deschisū.
Boierii din Bucovina, scoposul lui înțelegū,
Ca sē întēmpine rēul, din ei pe unul alegū,
La Țarigradū sē resbatā cu argimagzariū înscrisū,
50 Stavila se redicase și drumul era deschisū.
Aū alcătuitū magzariul cât se dā pētrunđetoriū,
Aū zugrāvitū starea țerei, cu unū chipū lacrimātoriū;
Arētā că Moldovenii, aū fostū și suntū credincioși,
Pravilā aū toți credința ce-aū apucatū din strēmoși.
5 Cu zugrāvele uritē, zugrāve cumplitū pe Greci,
Țicēndū, c'a lorū tirānie, nu vorū uita-o în veci;
Se rugā sē'ī mēntușască de giugul acelu grecescū
Grecū mai multū ca sē nu fie, în scaunul celū Domnescū;
Că'sū necredincioși cu toți, suntū haini, resvrātitori,
60 Credința lorū ce felū este, s'aū vēđutū de-atātea ori.
Cu alegere sē fie Domnul lorū din pāmēnteni,
De altū neam dritū sē nu aibā, de cât din drepti Moldoveni;
Ș'acele din vechi pronomii, hārāziri împērātesci,
Date prin hatisherifuri raelei Moldovenesci,
5 Tōte sē le întārēscā pré Milostivul Devletū,
Ca nisce raele drepte, milā cu toți acceptū.
Cātre Salih-Pașa încă și altū arzū, multū rugātorū,
Rōnduitului sē'ī deie, totū chipul de agiutorū,*
În Țarigradū ca sē mērgā, argimagzariul a da,
70 Căci ei toți, osinda țerei, nu potū mai multū a răbda.
Pecatū sē se prāpādēscā Kelerul imperātescū,

*143

*144

Tăutul, Cerchez
și Greceanu.—La
Siliștra atîdă că
aū se mērgă la
Țarigradū cu
boierii din Țera-
Romănescă.— Ei
purcedū după
Pasci.

- Destul de cîndū pătinesce, sub giugul acelū grecescū.
Dar pasul, a lorū lucrare, rógă a fi tăinuitū,
Căci va fi cu greū isprava, fiindū publicăluitū,
5 Către Caïmacamū o carte, întru care îi vesté,
Că pre unul dintre dēnșii, îlū trămité ca se sté
Întru căutarea trebiî, întru tóte lucrătorū,
Cu haractirū și sciință, întru tóte rîvnitorū;
Pêrē s'a linisci vremea, și toți se vorū înturna,
80 Patriea s'embrăçoșeze, și a o indemăna;
Urmarea de Caïmacamul tăinuită vré a fi:
«Întunecă dobitocul, ȓice, cîndū vreî a'lū jertfi.»
Alegere facū boierii cine se mērgă din ei,
Dintre toți, pe care altul, se arunci ochii puté;
5 Pe acelū ispititū, iarăși, pe Vornicul Tóderū Balșū,
Întru lucrări de aceste, elū alesū, elū drăgălașū;
Orba patriei lūbire, care întru elū hrăné,
Îlū făcé se véđă rîpa, și a sări întru ea.
Dupé ce aū trasū atăta, ș'unū norocū l'aū mēntuitū,
90 De iznóvă se încurcă într'unū planū învéluitū;
Uitá cāte aū trasū tóte, vine în Iași multū voiosū,
Obștiei tótă arétă, chipul celū mai mēngăiosū.* *145
Se duce la Caïmacamul, dá scrisórea ce avé,
Îi vorovesce în strună cele ce se potrivé;
5 L'aū primitū cu bucurie, dragoste 'i-aū arétatū,
Dar cât va ținé, eū nu sciū, căci chipul îi îngăimatū.
La Salih-Pașa se duce, arzul către elū aū datū,
Cu milă și îndurare, a'i vorovi l'aū răbdatū.
Pētrunsū de milostivire, îi ȓicé pe înțelesū,
3500 Spre a sevirși lucrarea, elū s'a sili mai alesū,
Dar încă vr'o duoî cu dēnsul, din boierii mai trebuescū,
Căci trei fiindū d'impreună, mai multū resmū alcătuescū.
De Argimagzariū sciință Caïmacamul nu avé,
Nici de Țarigradū vr'o veste a'i da nu se'mpotrivé.
5 Dupé trei séu patru ȓile, Vorniculū Balșū 'i-aū spusū,
Argimagzariul la Pórtă, de ce îlū ținé ascunsū;
Pentru ce se nu'lū aréte, căci nu'î împotrivitorū,
Pentru înteresul țerei, și elū îi sîrguitorū.
Balșū se apără cu totul, îi ȓice: «Sciință n'amū,
10 De arū fi fostū vre o taînă, cređi de veste că nu'ți damū?»
Caïmacamul, c'o zîmbire, căutāndu'î lui puçinū:
«Ține, ȓice, și citesce,» scoțēndū copia din sēnū;
«Eū amū deplină sciință, de ce te făciárnicesci,
Cu mantaoa făciării pe Stefanū nu amăgesci;
5 Dar eū suntū în supărare, de ce mă năpăstuiți,* *146
De ce nu vroiti mai bine cu mine se vé uniți?

- Eū sē vē agiutū la tôte, eū sē fiū sirguitorū,
Sē vē impliniți dorința, cu unū chipū pré lesnitorū. •
Balșū remâne în uimire, amețitū și sastisitū.
- 20 Adevērul sē arēte era silitū în sfirșitū.
Unū patriotū se cunosce de Calmacamū cumpăratū,
Ce'ntr'a boierilorū sfaturi se afla neapăratū;
Sufletū prostū și de nimica, pentr'unū scârnāvū interesū,
Patrioți, patrie vinde, și pe acelu triimesū.
- 5 Pe unū așa vre o-dată, patriotū potū sē'lū numescū?
Nici de cum că' defăimare nēmului moldovenescū;
Plata lui ca și Iuda, lasă'lū sē pôtă afla,
Cređū că vécurile tôte fața lui nu vorū spăla.
Balșū vedēndū că nu se'ncape mai multū a se tălnui,
- 30 Îi arētă totū secretul, fără a'i tăgădui;
Îi arētă că a merge la Țarigradū îi silitū,
Căci aū datū la toți parolă, ș'a resbate s'aū fălitū.
Salih-Pașa cum că are sciința desevirșitū,
Agiutorū ori cât sē'ncape a se'i dé pēr' în sfirșitū.
- 5 Îi laudă Calmacamul otărîrea ce-aū făcutū,
Cererea ce facū boierii, dice cum că i-aū plăcutū;
Îi bună, îi legiuită, adevēratū patrioti,
Ce păcatū că nu-î unire într'unū gōndū a fi cu toți.
Prin jurământuri multū sfānte, pré Balșū aū incredințatū,
- 40 Că de-o asemenea rîvnă și elū este ațîțatū.* *147
«Vē voiū agiuta, îi dice, în cât se dă și cât potū,
Dar vē rogū, spre multāmire, sē mă primiți patrioti.
Și eū cu voi d'impreună Moldovēnū se mă numescū,
Rēmășița vieții mele aice s'o chîeltuescū.
- 5 Boierilorū mă rogū scrie, și că'i rogū pēr' la pāmēntū,
În Moldova sē primescă, sē fie alū meū mormēntū.
Douē moșii amū aice, dobîndite cu multū greū,
Sē locuescū întru ele ca unū pāmēntēnū și eū;
Nu vē cerū altă nimică, de cât a fi odihnitū,
- 50 Într'unū colțū alū țerei și eū, sē trāescū nepomenitū;
Acēsta 'mî-e fericirea ce din sufletū o dorescū,
Totū secretul îți descoperū de-unū prietenū nu'lū ferescū.»
Cu acestū felū de tēmîe Vornicul Balșū tēmîiatū,
Perde prepusū, îngrijire, remâne pré mîngăiatū.
- 5 Se aprinde în elū fala, vedēndū unū dușmanū smeritū,
Nu scie că-unū puiū de șērpe îlū pîndē acoperitū.
Nu scia că a sē'lū musce de cât toți mai multū pe elū,
Îlū invēță interesul, a fi smeritū ca unū mielū.
Balșū plinū de flotimie și de fala lui aprinsū,
- 60 Îi dice lui Vogoridi: «ce vreî, veî avē în scrisū;
Nu te îndoii nimica, în mine temeiū sē puî.

- Cererea ți se'implinesce, îndoaială mai multă nu'î.
 Fiū alū patriei de astăzi, te îndreptățești că esti,
 După ce suntū eū la mijlocū, poți să te mai îndreptățești?»
- 5 Ce-aū scrisū la boeri eū nu știū, dar stafetă aū pornitū,* *148
 Și fără de prelungire, și răspunsul aū venitū;
 Dă Caïmacamuluï cartea boierilorū Moldoveni,
 Care era iscălită de cei aleși pămēntenī,
 Fiū alū patriei că este, cu toți vorū a'lū numi,
 70 Și socotescū fericire cu-acestū nume a'lū numi;
 Părinți se numescū cu toți, ca pe-unū fiū ilū socotescū,
 Recomănditū de-urū frate, pe care toți ilū iubescū.
 Șerpele cu a lorū mână, vrēndū cu toți a'lū neteși,
 Dar elū căuta să musce, gōndū n'avē a se'mblānși;
 5 Pentru a patriei bine, pe unū frate ce-aū trimesū,
 Cere sē'lū povățuīască, ca pentru-alū seū interesū.
 S'aū bucuratū Caïmacamul, se arētă multū voiosū.
 Dice c'a pune la cale tōte cele spre folosū.
 Ilū sārută, 'i mulțămescē, s'arētă îndatoritū,
 80 Sub mantaoa făciāriei, sta bine acoperitū;
 'i dice că se cuvīne, duoi-trei boeri sē mai iea,
 Ca sē se păzescū reznul acēsta prē trebuīa.
 Dice Balșū, Aga Creceanu și Căminariul Cerchezū.
 »Într'acești duoi amū credință, potū sē mē îndemānezū;
 5 Le-amū vorovitū multū, cu mine amēndoi se priimescū,
 În drumū volū mai lua unul, căci mai mulți nu trebuīescū.
 Pe amēndoi Caïmacamul, de vrednicī 'i-aū priimitū.
 Dar lucrarea vrē sē fie, cu unū chipū mai tălnuitū.* *149
 Taina din duoi dēcă iēsē, taină nu mai pōte fi.
 90 Și totū cela ce-a numi-o, socotescū că va birfi.»
 Toți acei din Iași boierii cu tacāmul lorū unitū,
 Ce'n magzariul Bucovinei, nu le-aū datū de iscălitū,
 Se tulbură, aflāndū taina, între ei sē vorovescū,
 Dicū și ei sē facă unul, și ilū și alcătuiescū.
 5 Ei avēū mai multū putere, căci se aflāū toți pe locū,
 Ei aū suferitū zādusul și ardere ca'ntr'unū focū.
 Nu mē voiū sfi a dice, adevērū a vorovi,
 Căci amū avutū totū prilejul, cu ochii mei a privi;
 Vr'o deosebire mare în magzariuri n'amū vēdūtū,
 3600 Fisce-cāre interesul păzia cum îi de cređutū.
 Cei de-aici cerēū Domniea, cei-l-alți decamviratū,*)
 Unū Divanū s'alcătuiescă între ei neapăratū,

*) Acestū Arz-Magzariū se află tipăritū în Fōla pentru Minte și Literatură
 a Transilvaniei din anul 1840 No. 41. (1)

1) Veđi Arz-magzariul la finele stihurilor din Tazlăū.

- Ca iarăși ei se lea cârma și ei a povățui;
 Din partea mé vrémü Domniea de-ași sci că nu m'oiü căi.
- 5 Unii cu asprime mare defăimaü tare pe Greci;
 Fără de milostivire, vré ca s'ei surpe de veci;
 Cei din Iași nu într'atâta, jăluind nu'i ostndéü,
 Cu așa pornire mare, nu'i gonéü nici îi perdéü;
 Lăsaü sê se înțelégă acele ce-aü pătimitü.
- 10 Devletul sê otărăscă de mai suntü de priimitü.
 În pronomiile țerii de-o-potrivă era scrisü,* *150
 Êtä între amênduoe aceea ce s'aü cuprinsü.
 Vogoridi cu Balșü una, sufletü și trupü amênduoi,
 Și la cei-l-alți povață, dicêndü : «și eü suntü cu voi.»
- 5 Intru ei avéü nădejde a lucra ș'a isprăvi,
 Interesul la Domnie, cu dênșii a'lü isprăvi;
 Cu curul în două luntre, parimiea ce avemü,
 Mê temü sê nu'lü vêdû în baltă, cum pe cei mai mulți vedemü.
 Aü încredințatü Magzariul a boierilorü din Iași,
- 20 Serdariului Iancul Stavru, pe care 'l-aü și trimesü
 La Focșani ca sê aștepte boierii p'er' vorü veni,
 Și, trecêndü și elü cu dênșii, împreună a porni.
 Calmacumul se arêtä către Balșü sirguitorü,
 Sê'lü gătêscă, sê'lü pornêscă, cu totul înlesnitorü.
- 5 Către Pașa mijlocesce, cărțile a le porni,
 Recomandații, Calmele, tôte vré a le citi;
 Ceté una, tocmé alta, îndrepta, alcătüia,
 Pentru interesul țerii cât se dă se sirguia;
 La alți mai micü din regialuri, sê mai scrie îndemna,
- 30 Iar cât pentru Saraschieriul, însuși se însărcina,
 Dicêndü cum că îlü iubescce, și îlü ascultă pré multü,
 Póte s'ei scrie și Pașa, dar puçinü și pré în-scurtü;
 Căci era de trebuință, se ceré neapăratü,
 La Seraschieriul sê mérgă prin elü avé de lucratü.* *151
- 5 De-acolo s'ei înlesnêscă, elü a fi într'agitorü,
 Fără elü ori-ce chipü altul era nefolositorü.
 Octomvre în optü-spre-șapte, Balșü întrü tôte gătitü,
 Luândü scrisori, diua bună, la Silistra s'aü pornitü,
 Cu Cerchezü și cu Greceanu din boierii de-aice dați,
- 40 Priimiți de Calmacumul și de dînsul lăudați.
 La Focșani mergêndü boierii, și Stavru sta așteptândü,
 Se unescü, nu staü nimica, de-acolo purcedü curindü,
 Căci la Bêrladü zâbovise, bani sê lea aü căutatü,
 Că pré puçini de aice, de chieltüială le-aü datü.
- 5 Douê-șapte-și-șapte-a lunei, la Silistra aü venitü,
 Îndată ce-aü datü de scire, conacü li s'aü rînduitü.
 La două cêsuri de nópte, cu toții aü fostü chiâmați,

- Priimirea le-aŭ fostŭ rece, cu asprime întrebați ;
 «Ce vreți, — ȕice Saraschierul, — ce cereți, ce ați venitŭ ?»
- 50 Balșu, cu plecăciune mare, scârbitŭ și fôrte mâhnitŭ,
 A'lŭ îmblândi se silesce, vorovindu'i multŭ supusŭ,
 Tôtă pricina venirei cu amăruntul 'i-aŭ spusŭ.
 Le ȕice : «cum scriŭ boșerii, fiindŭ toți peste hotarŭ ?
 Orî câte cereri vorŭ face, nu credŭ c'orŭ fi în zadarŭ ?
- 5 Le este ertatŭ acêsta ? cum potŭ și cum îndrăznescŭ ?
 Cu mai multă întregime, pentru ce nu socotescŭ ?»
 Acei din Iași îi arêta, din boșeri suntŭ iscăliți,
 Dar ș'acei din Bucovina, a veni erau gâtiți.* *152
- «La Ȧrigradŭ, ca se mergeți, nici de cum nu vê oprescŭ,
 60 Dar de'ti putê merge teferi, nu sciŭ, nu m'ndatorescŭ ;
 Drumurile vedeți cum isŭ, totŭ norodul tulburatŭ,
 Vê luați mësuri mai bune, căci vê vorovescŭ curatŭ.»
 Mai multŭ d'unŭ cêsŭ în piciorê, se aflaŭ cu toții stândŭ,
 Cafê se le dê, se ședă, se vedê că n'avê gôndŭ ;
- 5 De cât la sfirșitŭ, în urmă, cafê aŭ ȕisŭ se le dê,
 Sê ședă le poroncesce, neplăcerea se vedê ;
 Și puçinŭ mai vorovindu'i : «mergeți căci sunteți trudiți,
 Mergeți, că de-acum îi vreme ca se vê mai odihniți.»
 Saraschierul fôrte bine moldovenesce grăla,
- 70 Pentru că elŭ se născuse lângă Hotinŭ, în raia.
 De terzimanŭ trebuința cât de puçinŭ nŭ era,
 Pe Balșu prilejul acesta pré tare îlŭ bucura.
 «Odihna nôstră, îi ȕice, este când vomŭ isprăvi,
 Ș'a patriei ferice, cu ochii vomŭ priivi ;
- 5 Vizirule, noi scimŭ bine, cum că estî dreptŭ hotinênŭ,
 Așa fiindŭ adevêrul, estî alŭ nostru pământênŭ ;
 Patrioti suntemŭ cu toții, totŭ dintr'același pământŭ,
 Tatălŭ teŭ, cu îndurare, poroncesce din mormêntŭ :
 Sê nu lași sê bintușcă țera, Grecii surpători,
- 80 Pe a căroră credința, ai vêdutŭ de-atâtea ori ;
 Și cât se dă din Moldova se te silesce ca s'î scoți,
 Patria ta sê o aperi și pe ai tei patrioți.* *153
- O țeră lacrimătore, Cheleriul Împêrătescŭ,
 Sê nu te înduri, se rógă, a'ti spune na mê sfescŭ.»
- 5 — «Mergeți, ȕice cu blândete, mergeți și vê linistiți,
 Cât imi va fi prin putința, m'oiŭ sili, nu v'ndoiți.»
 La conacŭ mergêndŭ cu toții, staŭ pe gôndŭ fôrte uimiți,
 Nu putêŭ sê înțelégă de ce 'sŭ așa priimiți ;
 Că'i așitatu Saraschierul, era fôrte cunoscutŭ,
- 90 Dar de unde, de la cine, nici prin gôndŭ nu le-aŭ trecutŭ.
 Taïna tôtă mai la urmă, însuși s'a descoperi,
 Lucru tainitŭ sub sôre nu se pôte suferi.

- A duoa și iar îi chiamă, ca întâiu nu 'i-au primită,
De a duoa întâlnire, cu toții s'au mulțămîtu.
- 5 Îi priimesce cu cinste, la toți dice a ședé,
În voróva lui asprime mai multă nu se cuprindé :
«Boeriloră, eă sciú bine drepturile ce aveți,
Și ce lucrău cu voi Grecii, cei haini și multă sumeți ;
Struncinarea cea de istovă care v'au pricinuită,
- 3700 De sciința mé nici una, nu credeți că'i tălnuită ;
La Țarigradă ca să mergeți, eă nu pociú să vė oprescú,
Dar cele de cuviința vrėu ca să vė sfătuescú :
Dupė întēmplarea vremei eă nu sciú de va intra,
Devletul în cercetare, și de nu s'a apăra ;
- 5 Vremile suntă precum însuși puteți să le judecați,
De veți merge peste vreme, mé temú să nu vė 'ncurcați ;* *154
Gōndescú mai cu întregime, eă cu cale socotescú,
Hártille să trāmitemú, și pre voi să vė oprescú.
Inadinsú Tătari să mérgă, căci nú amú nici unú prepusú,
- 10 Că, în doue-deci de zile, vomú priimi și respunsú.
De va fi vreme să mergeți, vė voiú agluta și eă,
Iar de nu, de ce să faceți unú drumú atāta de greú ?
Să vė încurcați cu toți, vremea să vė prăpădiți,
Vi le puiú tóte 'nainté, diceți și voi ce gōndiți.»
- 5 Voróva lui pré întregă, cu toți s'au mulțămîtu :
«Orí ce veți găsi cu cale, îi dicú, și noi ne-amú primită.»
În dată întru lucrare, ceea ce aú disú aú pusú,
Căruia multú mulțāmîndu'i, întru tóte s'au supusú ;
S'au datú cădută poroncă a li se da tainatú,
- 20 Cu îndestulare mare, fórte i'au îndemānatú.
A treea și și Tătari precum aú disú, s'au pornitú,
Patru-deci-și-cinci de zile, aú trecutú pėr'aú venitú.
Boerii în mulțāmire, la nimică supărați,
Îngrijirea, neodihna, era că'sú înstrāinați.
- 5 Nu se scia și respunsul care se puté primi,
Le va da drumul să mérgă, sau inapoi s'orú porni ?
La unú-spre-dece Dechemvri, sosi doritul respunsú,
Nesciința otārirei îi ținé întru prepusú.
La Pașa-Capși îi chiamă ; Pașa blāndú, politicosú,* *155
- 30 Le arėtă că respunsul le-aú venitú cu multú folosú :
«Hártille suntă primite, Devletul multú mulțāmîtu,
Tóte cererile vóstre, vė spunú că s'au priimitú ;
Domniea este a vóstră, Domni vorú fi din Moldoveni,
Dintru acei cu știința, și mai alesú pāmētení.
- 5 Taia vrėu să se păzescă, și numai voi să o știți,
Interesul e alú vostru, să cuvine să'lú păziți ;
Grecú de-acuma la Domnie, nu veți mai avé nici cumú,

- Dar se v \acute{e} p \acute{a} ziți credința, se n'o abateți din drum \acute{u} ;
 In Țarigrad \acute{u} ca se mergeți, imi scri \acute{u} c'acum vreme nu'i,
 40 Devletul aș \acute{a} voiesce, ot \acute{a} r \acute{f} irea fi alu \acute{i} ;
 Dar f \acute{a} r \acute{a} de prelungire, se sciți c \acute{a} veți fi chi \acute{a} mați,
 Și la cererile v \acute{o} stre, veți fi f \acute{o} rte ascultați.
 Imi poroncesc \acute{u} și ac \acute{e} sta se v'o đic \acute{u} de multe ori,
 Ca s \acute{a} ocrotiți ralaoa, c \acute{a} ci sunteți respund \acute{e} tori;
 5 Paza și neb \acute{i} ntuirea, s'o cei \acute{u} t \acute{o} t \acute{a} de la voi,
 S \acute{e} n'o l \acute{a} sați in osind \acute{a} , in necaz \acute{u} și in nevoi.
 Boșeri \acute{l} se ocrot \acute{e} sc \acute{a} , cei b \acute{e} tr \acute{a} n \acute{i} cari sunteți,
 Indatoririle t \acute{o} te c \acute{a} tre voi se m \acute{a} rginesc \acute{u} .
 Voi aveți ca se dați s \acute{e} m \acute{a} , voi veți fi și intrebați,
 50 V \acute{e} luați m \acute{e} sur \acute{i} mai bune, c \acute{a} 'n respundere intrați.
 Et \acute{a} c \acute{a} te p \acute{e} r \acute{e} ast \acute{a} đi, se v \acute{e} aglut \acute{u} am \acute{u} putut \acute{u} ,
 Și de-aice inainte, credeți c'o \acute{i} u face mai mult \acute{u} .»
 İ mulțamesc \acute{u} toți prin lacrimi, đic \acute{u} cele ce s'a \acute{u} c \acute{a} đut \acute{u} * *156
 Pentru a sa s \acute{f} irguint \acute{a} și binele ce-a \acute{u} v \acute{e} đut \acute{u} .
 5 İși ia \acute{u} cu toți điaa bun \acute{a} , prin chipul cel \acute{u} mai plecat \acute{u} .
 C'o raz \acute{a} de mulțamire, la gazd \acute{a} s'a \acute{u} inturnat \acute{u} ,
 Voind \acute{u} ca se se g \acute{a} t \acute{e} sc \acute{a} , c \acute{a} ci a le lor \acute{u} s'a \acute{u} ales \acute{u} ,
 In nou \acute{a} -spre-đeci Dechemvri, din Silistra a \acute{u} purces \acute{u}
 Vin \acute{u} la İași, vor \acute{u} se'l \acute{u} t \acute{i} ln \acute{e} sc \acute{a} , pe nuoul lor \acute{u} patriot \acute{u} ,
 60 Care cu o sete mare, ce-a \acute{u} lucrat \acute{u} vr \acute{e} a sci tot \acute{u} .
 A'i t \acute{a} lnui adev \acute{e} rul, in \acute{t} re ei s'a \acute{u} s \acute{f} atuit \acute{u} ,
 Dup \acute{e} cum și Saraschier \acute{u} l, f \acute{o} rte 'i-a \acute{u} chiz \acute{a} șl \acute{u} it \acute{u} .
 Mulțamiri dar nu pr \acute{e} multe, c \acute{a} te-va 'ia \acute{u} incurcat \acute{u} ,
 C'aș \acute{a} aștepta se v \acute{e} đ \acute{a} , dup \acute{e} cele ce-a \acute{u} lucrat \acute{u} .
 5 V \acute{e} veți ingrozi de a'-ți scie, nuoul nostru p \acute{a} m \acute{e} ntean \acute{u}
 Ce-a \acute{u} lucrat \acute{u} el \acute{u} pe sub cump \acute{e} t \acute{u} , și a \acute{u} eșit \acute{u} la ma \acute{i} đan \acute{u} ;
 Fiul a patriei n \acute{o} stre, cel \acute{u} smerit \acute{u} ce s'a \acute{u} primit \acute{u} ,
 A tr \acute{a} i tras \acute{u} in \acute{r} 'o parte, f \acute{a} r'a fi m \acute{a} car numit \acute{u} ,
 Viper \acute{a} , pui \acute{u} de n \acute{a} p \acute{a} rc \acute{a} , cum crede c \acute{a} 'l \acute{u} va l \acute{a} sa.
 70 Dumneđe \acute{u} ce vede t $\acute{o$ te, veninul se \acute{u} a v \acute{e} rsa?
 L'a descoperit \acute{u} in urm \acute{a} prin caim \acute{e} oa ce-a \acute{u} tr \acute{a} mis \acute{u} ,
 Saraschier \acute{u} lul Silistrei ce cu m \acute{a} na sa a \acute{u} scris \acute{u} .
 A se t \acute{a} lm \acute{a} ci caim \acute{e} oa, \acute{o} m \acute{c} n \acute{i} cu sciinț \acute{a} -a \acute{u} pus \acute{u} ,
 P \acute{o} te se fie acela, care insuși Balș \acute{u} a \acute{u} dus \acute{u} .
 5 Cu p \acute{a} nea țerei in gur \acute{a} , n \acute{a} ravul lui nu'l \acute{u} l \acute{a} sa,
 Pe boșeri și țera t \acute{o} t \acute{a} , c \acute{a} t put \acute{e} o ap \acute{e} sa : *)!* *157
 »Sunt \acute{u} hain \acute{i} toți p \acute{a} m \acute{e} nteu \acute{i} , Saraschier \acute{u} lul scri \acute{a} ;
 Sunt \acute{u} și a \acute{u} fost \acute{u} tot \acute{u} de-a-una, nimic \acute{u} nu se indola.
 Curțile megieșite tot printr'inșii a \acute{u} lucrat \acute{u} ,

*) Veđi la s \acute{f} irșit și veți afla coplea scriș \acute{o} rei scriș \acute{e} Saraschier \acute{u} lul \acute{i} , t \acute{a} lm \acute{a} c $\acute{ı}$ đ \acute{a} de pe insuși Caim \acute{e} oa sa.

- 80 Pêrê n'aũ fostũ ei povața, în țerã nu aũ intratũ.
Toți suntũ uniți, ei uneltã, cu dreptate pãtimescũ,
Sã lase pe Enicerii, cãci numai ei îi smerescũ;
Cãci asemenea urmare, face cei din Misirbei,
Pêrê 'i aũ cãlcatũ Françosii și aũ cãdutũ peste ei.
- 5 Lasã'i sã se osîndescã, nu pãtimescũ în zadarũ,
Tratarisescũ cu Devletul încã de peste hotarũ;
Prin Argimagzariũ la Pórtã, Domniea acum volescũ,
Ca sã mERGã dintre dinșii, pe unul orõndulescũ;
Omũ frumosũ, cu barbã mare, albã, și la statũ înaltũ,
- 90 Mãi chipesũ de cãt pe-acesta, n'aũ pututũ afla pe altũ;
Fã dar ori ce scii cu dînsul, datoriea 'mi-amũ fãcutũ,
Cugetul sã nu mẽ mustre, mãi la urmã c'amũ tãcutũ.»
Acãsta fãrã 'ndoialã, pe Saraschierũ aũ aprinsũ.
Ce putẽ face de-o-datã, vEDẽndũ cele ce 'i-aũ scrisũ?
- 5 Dar înțeleptũ, omũ cu minte, sufletũ îmbunãtãțitũ,
Judecãndũ cu întregime, mãi la urmã aũ simțitũ
C'aceste suntũ tóte intrigi ce elũ însuși impletẽ,
Elũ era pricina tótã, boierii ce zãbové,
Ș'așa s'aũ întorsũ îndatã cu milã a-'i agluta,
- 3800 Nedãndũ credare Iudei, la cele ce'i areta.* *158
Vai mie! acesta este acelũ care ne striga,
Pãmêntenũ sã se numescã, din inimã sã ruga.
Șérpele, ce pãmênteniũ sã'lũ ție în sênũ voia,
Pentru care Balșũ atãta se ruga și sfãtuia.
- 5 Pãlnea ce mãnca a țerii, aceea l'a osîndi,
Dreptũ giudecãtoriu îi Domnul, elũ iarãși va isbindi.
Îmi pare cã'i vEDũ osînda, de la sine'și a cãdẽ,
La vr'unũ locũ cu depãrtare, în osîndã l'arũ vedẽ.
Avẽ mare bucurie, de boieri cã s'aũ întorsũ,
- 10 Și n'aũ fãcutũ vr'o ispravã, cu mergerea lorũ în glosũ;
Credẽ, cã a lui lucrare, prẽ ei 'i-aũ împiedecatũ,
Dicẽ cã Balșũ, Tuiuri, Cucã, în Buzẽu le-aũ innecatũ.
Patimã pe Balșũ nespusã, a'lũ vedẽ se supãra,
Dicẽndu-i, cã dreptul țerei, îi silitũ a'lũ apãra;
- 5 Trei zile de erau bine, dar a patra și stricați,
Amũ cređutũ, în multe rõnduri, a'i vedẽ încãerați.
Unul îngõnfatũ de slavã, celalaltũ de-unũ tarzũ firescũ,
Putei socoti vre-o datã a'i vedẽ cã se smerescũ?
Gonẽ pe Balșũ Caïmacamul, a lipsi din Iași dorẽ,
- 20 Voroãva lui îngõmfare, nici de cum nu suferẽ.
Balșũ se desgustarisesce vEDẽndu-se prigonitũ,
Chipũ cãuta sã se ducã iarãși de unde-aũ venitũ,
Cãci familia lui încã, în Bucovina avẽ,
Cunoscẽndũ prẽ Caïmacamul, primejdie o privẽ;* *159

- 5 Că va merge pēr' la viéță, Grecū fiindū, n'avé prepusū,
 Chipă nu era de unire, nici sē se dé luī supusū.
 In peptū aū dus-o o vreme, cât aū pututū aū răbdatū,
 Dar perđéndū tótă răbdarea, hotărîrea sa aū datū :
 La hotarul Bucovinei, din Iași a se depărta,
- 30 Familia luī s'o védă, și necazul a uīta.
 Beldiman se'mprotivesce, uniți fiindū nu'lū lăsa,
 Se silé ca sē'lū opréscă, din tótă virtutea sa ;
 Ii dicé sē zăbovescă, puçinū a mai aștepta,
 Căci prefacere așteptă, și reul s'a îndrepta ;
- 5 Ce interesū avé nu sciū, sciū că multū s'aū sîrguitū,
 Sē mai sté sē nu se ducă, îndestulū l'aū sfătuitū.
 Elū giuca unū rolū prostaticū, pentru elū mulțamitorū,
 Intru sfeđile urmate, elū era împăcătorū,
 Căci Balșū îi da ascultare la cele ce'lū sfātuia,
- 40 Cum că'i prietinū statornicū, nimicū nu se îndoia ;
 Bine făcé sē'lū asculte, pre dînsul pēnē 'n sîrșitū,
 Căci s'aū cunoscutū în urmă, cum că Balșū multū aū greșitū
 Răbdarea luī perde tótă, dicé : «nu potū suferi,
 Nu'ți daū mai multū ascultare, nu'ți daū cuvēntū c'oiū peri ;
- 5 Lasă-mē sē mergū de-aice, lasă-mē c'oiū 'nebuni,
 Fără prelungire iarăși, făgăduescū c'oiū veni.»
 Purcede din Iași, se duce, la hotarū se zăvové,
 Familia luī sē védă, prilejū acolo avé*.
- La Dorohoiū, și la Herța, și la Botoșeni umbla,
- 50 Vremea pērē s'a peface, din locū în locū se primbla.
 Trei luni aū trecutū la mijlocū, și Fermanul aū venitū,
 Insuși de la Saraschierul, cu mare grabă pornitū ;
 Pre boșeriī ce mersese cu argimagzariul vré,
 Și încă alți duoī cu dēnșii, ca sē mérgă îi ceré ;
- 5 Însē boșeriī de ispravă, credincioși și ispițiți,
 Din cei de nēmū fôrte vrednici, ómeni aleși și cinstiți ;
 Căci pré îndurata Pórtă ceré a se 'nfăcioșa,
 Dupē sadacatul țerei, mila sa a revērsa.
 O poroncă ca acēsta ca unū trēsnetū 'l-aū părutū,
- 60 Se tulbură Vogoridi, vede că merge uritū.
 Balșū sē mérgă la Silistra, pentru dēnsul era greū :
 «Se cade, dicé în sine, mai bune mesuri sē'mi iéū ;
 Fiindū că 'n Iași nu se află, îi lesne a'lū depărta,
 Altul mai smerinū la sufletū în locul luī a căta ;
- 5 Altul care sē nu fie vrăjmașū nēmului grecescū ;
 Balșū îi pătimașū și dușmanū, scie cum că'lū prigonescū.»
 Din toți căți erau aice, pe Beldiman aū alesū,
 Se scólă, merge la dînsul, îi dicé pe înțelesū ;
 Cu dragoste îi vorbesce, se silește a'lū pleca,

- 70 Țice că numai cu dânsul, sufletul lui s'a 'mpăca;
De Țarigradū nu'î vorbesce, nici 'i-aū pomenitū măcar,* *161
Moldovenilorū sē spue crede cum că'î în zadar;
În întunericū sē'î lase, a nu sci unde și cumū,
Ca sē nu alcătuiască cugetări din așa drumū.
- 5 Beldiman, omū prepuelnicū, și de umbra lui feritū,
Care dorē sē trăescă în cât se dă mai smeritū,
Era de gōnditū vre-o-dată, că elū se va încurca?
«Vērsta, starea sănētății, Țicē, nu vorū rēdica;
În starea care mē aflu, nu potū sē gōndescū de drumū,
- 80 Amū alergatū fiindū tēnērū, amū cădūtū nu potū de-acumū.
Întrebă bētrāni și tineri că te vorū încredința,
Că în slujbă și 'n primejdiī, Beldiman nu se cruța.
Nu crede cumi că spuī basne, nu crede că mē fălescū,
Dupē slujbă, mulțămire, că nu amū avutū jālescū.»
- 5 Nu'lū silesce Caīmacamul, cređēndū a'lū îndupleca,
Mai vorovindu'î și alțiī, în sfirșitū se va pleca;
Romanul, Hușul de față, a doua Ți 'i-aū Țisū iar:
«Suntū neputincōsū, 'î Țice, flū silesce în zadar;
Suntū și alțiī și mai vrednici, și tineri ce potū lupta,
- 90 Este Logofētul Sturdza, de ce vrei a'lū depărta?»
— «Eū nu'ți ceī sfatū sē'mi spuī cine; te întrebū de priimesci.
De vrei sē mergi la Silistra, și patriei sē slujesci?»
— «Amū slujitū cât amū fostū tēnērū, o Țicu și nu mē sfiescū,
Pe ori care vrei, întrebă, acum nu mē bizuescū.»* *162
- 5 Și pe Vornicul Râșcanul 'i-aū trimisū de 'i-aū vorbitū,
Cunoscēndū'lū bunū prietenū, dar și elū n'aū isprăvitū.
Pe Sturdza, Cuza, Râșcanul, vrēndū și nevrēndū 'i-aū alesū,
Țăutul, Cerchezū, Greceanul, toți uniți aū și purcesū;
Vechilū de Logofēție; aū lăsatū pe Beldiman,
- 3900 Cu ceī ce mai rēmăsese, sē caute de Divanū;
'Î pornescū cu mare grabă; la Silistrā ajungēndū,
Aū aflatū ce nici o dată nu le trecuse prin gōndū;
La Țarigradū c'orū sē mērgă acolo s'aū domiritū,
Mehmetū-Pașa-Saraschieril, le-aū vorbitū descoperitū;
- 5 'Î aū îndemānatū la tōte, auđindū că nu'sū gătitiī,
Le-aū datū bani, recomandațiī, de cari eraū lipsitiī;
S'aū arētātū cu o milă, în cât cređū că nu s'aū datū,
C'o nespūsă îndurare, Moldovei aū ajutatū;
Ceī din țera Romānescă, boferiī ce-aū fostū chiāmați,
- 10 Ajunsesse în Silistra, staū acolo adunați.
Dupē Pasci în trei Aprile, Lunī din Silistra purcegū,
Cu Iesacciī și cu pază, cu toți împreună mergū.
Sē'î lăsămū urmāndu'și drumul, noi sē venimū înapoi,
Sē vedemū osīnda țeriī și a Iașului ne voi.

Sillozele lui Vo-
goride. — Mórtea
lui Salih Paşa. —
Osman-Aga îl
înlocuiesce. —
Saiz-Efendi de-
vine Chihăia-bei.
— Urmărite ace-
stoa *şi a le lui
Vogoride. — Ne-
casul jerei şi du-
rerca pământeni-
lor. — Scrisorile
boierilor din Ta-
rigrad.

- 5 Multă îngrijitǎ Vovoride, prefacerea a privi.
Căci nu scia şi boierii ce vorǎ puté isprăvi;
Cu tóte că elǎ trăsese pe câţi-va în partea sa,
Îngrijitǎ fiindǎ pré tare, că mergěndǎ 'lǎ-orǎ apăsa;* *163
Dar de ei a se încrede, nici o datǎ nu puté,
- 20 De aceea 'n îngrijire de apururea pluté;
Însé cumpétul nu'şi perde, interesul seǎ căta,
Din drumul ce apucase, nici cum nu se depărta.
Salih-Paşa din vjětǎ dupě ce s'aǎ sěvi şitǎ,
Paşalicul îl luase, Osman-Aga în sfirşitǎ;
- 5 Eniceri-Aga de-aicea, omul bunǎ dar fórte prostǎ,
În tinereţile séle, nu sciǎ mai străşnicǎ de-aǎ fostǎ.
De a lui nemulţămire, de Eniceri, într'unǎ rǎndǎ,
Fără de papuci sě scape, l'amǎ privitǎ pe elǎ fugěndǎ.
Chihăia-bei rǎnduise, — celǎ mai cumplitǎ ce s'aǎ datǎ.
- 20 Ce firea alcătuisse, a fi numai spre prădatǎ, —
Pe acelǎ Saiz Efendi, de Hoglăchianul lăsatǎ,
Căci avusese tovarăşi şi era interesatǎ.
Acesta e Chihăia-bei, şi ori-ce voia făcé,
Întru prădări şi în jafuri, pućinǎ credǎ că'lǎ întrecé.
- 5 Caımacamul cu acesta, bunǎ prietenǎ şi unitǎ,
Alégǎ Dumnedeş Sfântul, câte aǎ lucratǎ ş'aǎ stîrnitǎ;
Cu toţi reii era una, pe prădători apăra,
Ghaur-Ali bunǎ prietenǎ, Gianoglu a lui era;
Rămănelǎ întru urmăire în cele ce lucraǎ toţi,
- 40 Socotescǎ că în morměnturi aǎ simţitǎ şi acei morţi;
Nici ei n'aǎ rămasǎ în tică, întru cele ce-aǎ urmatǎ,
Prin Monastiri nu lăsase, nici nǎ morměntǎ nescurmatǎ;* *164
Migle de óse pe-afară asvêrlite se vedé,
Că'n morměnturi îi avere mai cu toţi o credé.
- 5 Ce gǎndesci întru acésta, nu'ı osîndǎ pentru toţi?
Cândǎ priivesci că'n morměnturi nu'sǎ în tică nici cei morţi?
Ce lucra în tainaturǎ omul acestǎ nesăćiosǎ,
Carnea, pâinea, fǎnul, orzul din tóte avé folosǎ.
Piei de óte şi de vacǎ, pentru oşti ce se tăia,
- 50 Cum că suntǎ a lui iraturǎ, a dice nu se sfî;
Banǎ aǎ luatǎ şi acesta, cât prin gǎndǎ nu 'ı-aǎ trecutǎ,
Cu Caımacamul prietenǎ aǎ lucratǎ ce 'ı-aǎ plăcutǎ.
Mai fiindǎ şi Chihăia-bei, acum lucra ce 'ı plăcé,
Nime nu'ndrăzné sě'ı dicǎ pentru cele ce făcé.
- 5 Gróznicǎ vërsătorǎ de sânge, avé falǎ a tăia,
Pe chrestini pentru nimicuri spre mórte orǎnduia;
Pururea la pórtă Curţii, vedéi unul-duoi tăeţi,
Şi mai bętrâni, şi în vërstǎ, şi cei mai frageţi băeţi;
Pe câţi băté la falangǎ, de veci rămăneǎ stricatǎ,

- 60 Căci băté cu niște sope, nu cum bătéu cel-l-alti.
Privesce necazul țerei, toți bezmetici, retăciți,
Toți, în de-nădăjduire, și'n necazuri adânciți;
Fericirea era tótă pentru Jidovi și Armeni,
Lacrimile și durerea numai pentru pămenteni.
- 5 Se vedé că ei greșise, ei acum și răsplăté,
A se mântui cu-atâta, fericire'i de-orî puté.
Cel ce'n Țarigradü mersese, din boeri nu se scia,
Ce isprăvescú, ce lucréză, și în ce se sîrguía.* *165
Din boerii de aice, câți-va scrisori aú primitú,
- 70 Dar nu se vedé în ele nimica descoperitú;
Mulțămiri că suntú pré bine, intru tóte odihniți,
Și nespusa îndurare cu care aú fostú primiți;
Devletul celú multú puternicú și de Dumneđeú păzitú,
Cunoscéndú credința țerei, se află multú imblânditú;
- 5 Se nădăjduesce milă și în tóte agiutorú,
Mulțămiri se dămú din sufletú, celui multú îndurătorú.

Formanul pentru retragerea Turcilor din Țeră. — Osman-pașa. — Urmările Enicerilor. — Latif. — Formanul pentru redarea lui Vogorido. — Osman-pașa anunță boierilor schimbarea Caimacamului și instaléază Divanul ca ocârmulorú țerei. — Vogorido și boerii. — Scrierile din Țarigradü. — Ioan Sturdza, Domn. — Joderh Balach și Petraki Sturdza, Caimacam. — Bucuria țerei pentru Domnia pămînteană. — Veacul de aurú alú Moldovei. — Invoacare către Impératul cerosc.

- In Țarigradü Vogoridi simțise ce se lucra,
Dar nu scia fereleul intru care va intra;
Agiutorul și nădejdea, la Saraschierul avé,
80 Ochilul lui în totú minutul la Silistra priivé.
Tótă a sa mântuire de acolo aștepta,
Căci Saraschierul puternicú, puté a'i întempina.
Tótă starea arétată, cum mai susú amú pomenitú,
La doué a lui Iuli din Țarigradü aú venitú,
- 5 Fermanú ca se se redice Enicerii câți era,
Cu căduta priveghere, țera a nu supéra;
Osman-Pașa se se ducă, la Sarhatul pronocitú,
Chiucuc-Ahmet pentru pază, se sté în Iași neclintitú;
Cea mai mare fericire, țera și Iașul doré,
- 90 Nu puté se se încredă, tuturorú vișu le pără.
Osman-Pașa Ferimanul, de-o dată l'aú tălnuitú,
N'aú spusú niméru' nimica, péré n'aú alcătuitú,* *166
Cu ce tertipă se'i adune și din Iași a'i redica.
Fără a bëntui țera și orașul a strica;
- 5 Tóte după cuviință la cale decă aú pusú,
Apoi Ustalile tóte, înainte aú adusú;
Aú cetitú la toți Fermanul, mesurí le-aú disú ca se Iea,
C'orú răspunde cu vieța, frățesce și sfátuía.
Sultanú Mahmud, vré odihna raelei ce-aú pătimitú;
- 4000 «Îngrijiți-vé, le dice, căci nu'l lucru de glumitú;
În doué zile de astăzi, cazanuri și toți porniți,
Prin Silistra îi se treceți, de'ți greși sunteți periți.»
Poronca aú dat-o și ei, la toți cei ce se cădé,

- Că se'ngrijescă a purcede, începe a se vedé.
- 5 Bucurie în atâta, cât mai mare nu s'au dată,
Se'ngrijiaă că'n rēdicare s'orū apuca de prădată;
Avé cuvētū de'ngrijire, după câte au vēdūtū,
Dreptate avé pré mare, lucru era de cređută;
Că vorū eși cu mână góle, în fire nu era dată,
- 10 De focū era prepusū mare, și în sfirșitū de prădată.
Pe cât au fostū îngrijire, la sfirșitū nu au lucratū,
Pe la boierī, pe la gazde, se iea banī au supăratū;
Zălógele socotéla atuncea au căutatū,
Nu'ī plăti decă'ți da mâna, și se te vedī descurcatū.
- 5 Orzū lepăda pe la gazdă, fônū, pâine de cumpăratū.
Amar de gazda aceea, banī de n'arū fi numēratū;* *167
Se lăuda cu glasū mare, striga cum că 'ī-a da focū,
Banī a le da ca se scape, alerga, nu'și afla locū;
Săracii ce-avēū prin casă, mergé, puné amanetū,
- 20 Dându'ī banī sē'lū imblândescă, sē'lū vēdă desmăniētū.
Muerī ce avé prin casă, pe tóte le-au desbrăcatū,
Cea mai mare osindire, la purcesū ele-au cercatū;
Pe tóte-au ajunsū osinda, sfirșitul au fostū uritū,
Căci câte-au fostū burduhóse, pe tóte le-au omoritū.
- 5 La Bahluiū vr'o pai-spre-dece, ucise le-au innecatū,
Apoi prin fântâni, prin puțuri, pré multe au aruncatū.
La acēsta pré cu cale că au făcutū socotescū,
Sē se sature, le lasă, de amorul celū turcescū;
Lasă pe nasū sē le iēsă, aceea ce au făcutū,
- 30 Și se găsescă pe dracul pentru c'asa le-au plăcutū.
În optū zile a lui Iuli, Sâmbătă s'au rădicatū,
Au scăpatū sāraca țēră de osindă și păcatū;
Din Iași în josū prin conace, țipete, vaetū ș'amarū,
Pērē ce-au ajunsū cu toți ș'au trecutū peste hotarū.
- 5 Mehmendariū Latif Spătariul, vai de elū ce-au suferitū,
Nu credé că s'a întórce, omul era de peritū.
Dintre ei pré mulți aicea unde-au pututū s'au dositū,
Dar vai și amar de-aceia, Chiuciuc-Ahmet ce-au găsitū;
Nu le mai întreba starea, în bătaie 'ī-au stricatū,
- 40 Vorū uita dulcēța țērī, desfătarea ce-au cercatū,* *168
Însē Moldova pré dulce 'ī-au datū prin apă, prin focū,
Și după pučină vreme, au venitū pré mulți la locū.
Dar cea d'ântēiū mulțămire n'au aflatū dec'au venitū,
Trebile erau schimbate, vremile s'au primenitū.
- 5 Chiuciuc-Ahmet fórte strașnicū, zulumurī nu suferé,
Decă îndrăzné vre unul, sub topuzul lui peré;
Ședēū amorțiți prin sate și pe la boierī supuși,
Lustrul ce avé, lipsise, Enicerī părēū că nu'sū,

- Ducându-se Enicerii, a doua zi altă Fermană,
 50 Poroncă ca să redice, pe boierul Caïmacamă.
 O Aga de la Silistra, spre acésta triimesă,
 Dintre Agalele Paşei, omă deşteptă, fórte alesă,
 La Páşa-Kapşı a'lă trece, aú arétatú, aú grăitú,
 Şi fără zăbavă multă, la conacú l'aú rînduitú.
 5 Trámite, chiaură îndată, pe slăvitul Kaimacamă,
 Dice că de la Silistra, are s'ei dee fermană.
 După ce 'lă-aú pusú la mână, din ochiú nu 'lă-aú prăpăditú,
 Hotarul fiindú aprópe, era lucru de gînditú.
 Acolo din împreună, aménduoi aú petrecutú,
 60 Incât se dá că nu'í frică, ca să crédă l'aú făcutú ..
 Ce să crédă? vedé bine în ce feredeú era.
 În laţul care căduse nu se puté scutura.
 Priveghierea era mare, cu care era păzitú,
 Íi da prepusú a se teme, şi elú ţiné ingrozitú* *169
 5 Porunci-a doua zi Paşa, după boieri a chiáma
 Eără de întârdiere la Curte a'í aduna;
 Se adună toţi boierii, pricina nime scia,
 Căuta cela la cela, întru tóte se'ndoia.
 Dice, café şi ciubuce, ca să şedă 'í-aú poftitú,
 70 Îndată şi Caïmacamul cu Agaoa aú venitú.
 Nu'í celú d'intéiú Vogoridi, acelu falnicú şi voiosú
 Se vede unú grecú pré smerinú, îngrijitú şi multú fricosú,
 Galbenú la faţă, pe gîndurí, cu benişul strânsú la peptú,
 Păré că la toţi arú dice: «să mé aglutaţi aşteptú.»
 5 Paşa începe voróva, începe a areta,
 Că din pogoritú, suişul, nu se póte depărta;
 După suişú pogorire, urméză neapăratú,
 Şi apoi iarăşi suişul, dupe ea íi vederatú.
 Milele séle Devletul, de veci nu le póte da,
 80 Ceí ce aú fostú pe o vreme, mai potú şi ceva răbda;
 Ştefánaki Caïmacamul se află acum schimbatú,
 Cum că'í mulţămitú Devletul, nici este de întrebatú.
 Socotelile se'şi cate, la Silistra íi poftitú,
 Ca să mérgă cu odihnă, Agaoa íi rînduitú;
 5 Divanul de-acum să fie, întru tóte lucrătoriú,
 Şi celorú puse la cale, fără cusurú următoriú.
 Pricina se se 'ntelégă era destul unú cuvéntú
 Celalalte çeremonii eraú voróve şi véntú* *170
 S'aú înţelesú pré pe lesne că elú este redicatú,
 90 Póte aú aflatú Devletul acele ce s'aú lucratú.
 Incurcă şi Caïmacamul voróve câte-aú pututú,
 De sirguintă arétă, cu ostile ce-aú făcutú.
 Si pentru ţeră le spune, cât se dá că s'aú silitú,

- C'aă pututü s'o sprijinescă, era lucru de fălitü.
- 5 Pe boierü îi scöte marturü, în câte-aă fostü împilatü,
«Boiurum!» dice Agaoa, și îndată s'aă sculatü;
Diua bună de la Pașa, aă luatü foarte scărbitü,
Fălcile i se 'nceștase, gură n'avé de vorbitü.
Se întorcü iarășî la gazdă, cai de menzilü poroncescü,
4100 A se face, prelungire nici cum nu'lü îngăduescü.
Acésta îiü dărma tare, acésta îlü supăr»,
Adao;é îngrijirea întru care elü era.
Toți ai lui pe lângă dînsul, cu jale îi căutaă,
Lacrimi în ochi avéü unii, alții nădușiți oftaă;
5 Toți îi grăiaă cu sfiälă, nu vré ca să dé prepusü,
Străinol vré să se arăte, și cum că ai lui ei nu'sü.
Boierii se ducü la dînsul, s'adună, îlü mîngéla,
Și ca să'sî lea diua bună, puçini binele 'i voia,
Căci pe mulți îi supărase, cu mulți din ei s'aă sfăditü,
10 Ca să'î vie 'n capü acésta, nici cu gîndul n'aă gînditü.
Elü își aștepta Domniea, precum ai sei toți strigaă,
In slujba Curței să între, mulți mergéü de se rugaă,* *171
Căci și Vornicü despre Dómna, dice c'aă pomăzuitü,
Intru isprava Domniei nimică s'aă indoitü.
5 Ilü mîngéle, toți boierii, îi dicü câte s'aă cădütü,
S'elü vedü așa micü la sufletü, nici o dată n'amü cređutü:
Pătrunsü de-o mare durere, lacrimi vërsa în sfirșitü,
Se ruga la toți s'elü erte, căci pöte le-a fi greșitü;
Ca unü omü întru greșale, și elü se afla supusü,
20 Să nu se 'ndure de dînsul puterea acé de susü.
«Fraților, dice, cu toții rugați-vé ca să scapü,
Din durerea și osînda care'mi-a venitü la capü.»
Din boierü raspunde unul, förte de curënd sfăditü,
Care a'î vedé căderea, așa curëndü n'aă gînditü:
5 «Vrăjmașü 'ți-amü fostü pèrè astădi, iar acum te tînguescü,
Sfetnicii ce adunaseși, aceia te osîndescü;
Sfaturile lorü privesce, în ce necazü te-aă adusü,
Cele ce-așteptamü să'ți vie, le vedü töte mai presusü.
Acelü de susü să'ți agiute, agiutoriul lui s'aștepti,
30 Acésta, pildă să'ți fie, a puté să te îndrepti.»
Își iaă cu toți diua bună, drumü fericitü îi poftescü,
Căci nu'lü lăsa să 'ntârđie, să purcégă îlü silescü.
Intr'o butcă cu agaoa förte sprintenü aă purcesü,
Și după elü o căruță, cu o slugă aă mai mersü,
5 De Enicerü Iașul slo bodü, Calmacamul rēdicatü,
Duoë rane förte grele a țerei s'aă vindecatü.* *172
Nu'î destulü numai atăta, așteptă și să privesci,
La duoë-spre-dece-a lunel, Mercurü s'aă priimitü vesti:

- Unu Devlet-Tataru sosese, din Tarigradu trimisă,
 40 Boieriloru vești aduco, și înscințări înscrisu;
 Că devletul celu puternicu și de Dunnețeu păzitu,
 Vêdendû sadacatul țerei, de istovû s'aû imblânditû;
 Boieriloru hărăzesce, Domniea țerei de-acum,
Grecii se nu mai încapă, se nu fe nici de cum.
- 5 Logofetul Ion Sturdza Domnû și oblăduitoru,
 Aû alesu după plăcere, Devletul îndurătoru.
 Dândû de scire poroncesce, Caimacamî aû rînduitu,
 Pe câți aû cređutû destoinici, și acei ce aû voitû;
 Tôderu Balșu, Petraki Sturdza, erau mai deosebiți,
 50 Și cu dênșii d'împreună, și Divanistii uniți.
 Ce norocû, ce fericire întemplarea aû adusû,
 Căci de unû vécû și mai bine, de când Domnî Moldoveni nu'sû!
 Nu puté se cređa nimeni, nu se p teû dumeri,
 Strigaî: «de acum Moldova, credemû că va înflori.
- 5 Aû lipsitû tiranii țerei, Domnii Greci s'aû redicatû,
 Prada, bănăritul țerei, de la sineși aû picatû;
 Postelnicii și Ministrî, vorû fi toți din pămêntenî,
 N'orû desbrăca fără milă pe săracii Moldoveni.
 N'are cuvêntû, unû Visternicu, cu Domnul a se uni,* *173
- 60 Vrêndû cu banî s'elû giftuescă, în vremea cât va domni.
 Unû Domnû pămênteanû, ca Grecul nu pôte fi nesăcșosû,
 Căci va căuta mai bine la a patriei folosû;
 Intru fericirea țerei, credû pe-a sa că a afla,
 Căci unû fiu pe a sa maică, nu pôte-a împila.
- 5 Etă vécul celû de aurû, vai mie aû înfloritû,
 Multû ai suferitû, Moldovo, dar de-acum te-ai rëcoritû;
 Cea mai multă fericire, se vedû unû fiu alû teû Domnû,
 Plinû de rîvnă se te-agîute, și trează fiindû și în somnû,
 Ce doresce se te-aducă în starea ce n'ai gînditû...
- 70 Nu'sû mai multû lupii aceia ce rumpêndû te-aû prăpăditû;
 Nuoul Domnû, fiul acesta, ce 'n sênul teû ai crescutû,
 Nu'i de acei ce în pufuri, și dismerdări aû născutû;
 Elû scie ce'i sărăciea, necazul celui lipsitû,
 Căci lipsa și prigonirez, indestul l'aû pedepsitû.
- 5 Ceî săraci și ceî nemernici, la elû vorû afla limanû,
 Elû s'a areta părinte ori și căruî sereimanû;
 Pe săraci s'elî ocrotéscă, în cât se dă va cerca,
 Nu'i din străinii aceia, ce cătaû a desbrăca;
 Ispravnicii, Dregătorii și toți câți erau subt el,
- 80 N'orû fi mai multû lupi selvatici, vorû fi blândi ca nisce miei,
 Căci d'acum dregătoria, nime nu va cumpăra,
 Se va da la celû ce scie pe săracû a apăra*, *174
 La cela ce cu dreptate, va sci a ocârmui,

- Pe cei răpitori și jacași, nu voru mai îngădui.
 5 In Divanū și Curte gospodū, pe altul sē veđi nu pođi,
 De cât pe acei ce 'n faptă s'aū aretatū patriođi;
 • Acei ce aū slujitū țerei, și necazul aū răbdatū,
 Iar nici decumū răpitoriđ, și acei ce aū prădatū.
 • Domnul va lua Ministriđ, d'impreună lucrători,
 90 Din betrâniđ cei mai vrednici, de Dumneđeū temători;
 Le va đice : «étă cârma, veniți sē o cârmuimū,
 Intr'unū sfântū cugetū cu tođiđ, ȳ vreme sē ne unimū;
 Patriea, jalnica maică, se n'o lăsămū a căde,
 Căci amū veđut-o cu tođiđ ȳn ce vāpae ardē;
 5 Interesul sē ne fie pe đinsa a agiuta,
 Ea, dobĳndindū la putere, tođi ne vomū ȳmbărbăta;
 De aceea, vēcū de aurū pe acesta ȳlū numescū,
 Intr'altū chipū, Domniea Sturdzăi, că va fi nu mē primescū,
 Că'ȳ trecutū prin focū și apă, scie ce'ȳ bine și reū,
 4200 Singurū vrĳndū sē ție cârma va vedē că'ȳ fôrte greū;
 C'o urmare din protivă, vai mie multū va greși,
 Cu copii și cu rudeniđ, la selametū n'a eși;
 Că se va căi sciū bine, ȳndoială nu'ȳ nici cum, . .
 Pare'mi că privescū cu ochiđ, o giudecū de pe acum.
 5 Acela ce mē pătrunde, este că s'a defăȳlma, *175
 Natiea Moldovei tōtă, ah! acesta m'a đărma.*
 Dac'amū venitū pēr' aicea, voiū scria descoperitū,
 Ca se'mi veđū visul cu ochiđ, sē giudecū de-amū nemeritū;
 Dar nădeđduescū a scrie aceea care dorescū,
 10 Pentru buna cārmuire, Moldoveniđ Domniđ spōrescū.
 Că voiū scrie adevĳrul giurămĳntū facū celū mai sfântū,
 Nu voiū pārtini nimica, n'oiū scria basne nici vĳntū.
 Cerescule Impārate, nu te 'ndura, veđi de susū,
 Rĳdicarea măineđ Tĳele, la rea stare ne-aū adusū.
 5 Te 'ntôrce de-acumū cu milă, căci ei cunoscū c'aū greșitū,
 Măniea Ta mārğinesce, nu merge pĳerē 'n sfirșitū;
 Pe Domnū ȳlū povățuesce, luminéză pre supusū,
 In urgiea Ta de astăđi, sē veđă că mai multū nu'sū.
 Cugetele lorū unesce, datoria a'și pāzi,
 20 Dupĳe atătea necazuri, ȳ vreme a să trezi.
 Amū căđutū din istorie, veđū că m'amū ȳmpiedecatū,
 Fār'a simți rĳtăcirea vrĳndū-nevrĳndū amū lunecatū,
 Inăpoi să ne ȳntōrcemū, de Caȳmăcămū sē vedemū,
 Căci amū veđutū fericirea aceea ce nu gōndemū.
 5 Balșū fiindū ȳn Bucovina, aū trimisū de 'lū-aū adusū,
 Cu cartea Caȳmăcămieđ unū boerănașū s'aū dusū;
 S'aū bucuratū, vine 'ndată, ȳncepū trĳeba a căta,

Balach vine din
 Bucovina și in-
 tră ȳn Caȳmăcă-
 miea țĳerei.

Cea mai întâiu de cât tôte, cu bani a se 'mprumuta.* *176

Căci Domniea fiindu nouă, bani trebuie indestul.

- 30 Nevoia era pré mare, căci a cere n'avé cu!,
Dar ce nu face silința a unor drepti patrioți,
S'aũ silitũ care de care, agiutându Domniea toți.

Focul din Iași.
— Descuragiaroa
de a scrie in
prosa. — Dom-
niea lui Ioan
Sturdza.

La duoë-deci-și-optũ Iuli, vai și amar in orașũ,
Focũ, in cât a treia parte, se mă credi că n'aũ rămasũ,

- 5 Etna 'ți păré totũ orașul, limbĩ de focũ se arunca,
Din zidurĩ pară, văpaie, pėrė la ceriũ se urca.
Țipetũ in orașũ și hrémětũ, in cât nu se 'nțelegė,
Vedėi unũ norodũ besmeticũ, nesciindũ unde mergė;
Ōmenĩ arși, pĩrliți la fačiă, fórte mulți prin case morți,
40 Osinda, nenorocirea, se areți in scrisũ nu poți.
O stare mai de nimicã, care din prãđi aũ scãpatã,
In sėnurile vãpãiei, de istovũ s'aũ ingropatũ.
O parte vãpaia arde, alta Turcii o rãpescũ,
De stare nu cãta nime, de viėtã se'ngrijescũ:

- 5 Iangãngii se trãsesse, căci chipũ de stĩnsũ nu era,
Nu avė unde sė calce, de focũ a se apăra,
Căci in ulițele tôte, și podul ardė cu focũ,
Nu aflaĩ fără jãraticũ măcar o palmã de locũ.
Monastirĩ marĩ aũ arșũ dece, din ulițe mai marĩ, triĩ,
50 Case boierescĩ și próste, hanurĩ, crãșme, la triĩ-mir;
Jelanie, tĩnguire, in cât te inhioraĩ,*

*177

In norodũ n'audėĩ altã, de cât ah! și de cât vai!
Apoi ce sė dicũ : aice, nu este palmã de sus?
Amar mie, mă cutremurũ, iar amũ cãđutũ la prepus,

- 5 Cã nenorocirea țerei încă nu s'aũ isprãvitũ!
Dumneđeũ ȳ in mânia, tot nu s'aũ milostivitũ,
Are sė mai pedepsėscã, sė'ĩ certe spre a'ĩ smeri. .
Cele ce-amũ veđutũ suntũ umbre, țera greũ va inflori.
Vėđėndũ acestũ-felũ de palmã, ce potũ se nãđėjduescũ?
60 Fericire? Dar n'oiũ crede, ah! pré multũ mă ingrijescũ;
In giudecãți intunerecũ, este putere de sus,
Mi s'aũ resturnatũ nãdejdea, iarãși plutescũ in prepus;
A Domniei inceputurĩ, acele m'orũ lumina,
Voiũ cunósce de suntũ semne Ceriul a se alina;
Căci amũ fãcutũ hotãrire, și Domniea a scri eũ,
Inșė, nu mai multũ in stihurĩ, fiindũ zãbavnicũ și greũ.* *178

TALMACIREA CAIMELEI LUI VOGORIDI CE SCRIA LA SILISTRA

DEVLET—EFENDI

Din boierii cei mari ai Moldovei, cari încă se află în țera Nemțescă și alții în țera Rusescă, căutându de acolo la pământul lor cu jale și oftându fără a veni, de cât puindă înainte feluri de pricinuirii; dintr'acei boieri este și unul ce-i dicu Tôderu Balșu, care viindă la Iași, cu Arzmagzariu, din partea tuturor, la Salih-Pașa și la mine cu osebite mehtupuri, în cari mehtupuri îl făcu pe dumnealui plenipotentu de a da responsu din partea tuturor boierilor la orice va fi întrebatu; dumnealui boierul prepuindă că așteptu domnie, s'au mihnită forte și n'au voită a'mi descoperi tot adevărul jalobii lor și pricina venirii sele; dar eu vedându jignirea sa, l'amă chiămatu și 'i-amă spusu: că eu nici Domniea poftescă, nici Călmăcămiea, nici altă epanghelmă, de cât doresc a sevârși poronca Impăratului în care suntă orânduită, cu obrazu curat, ca să pociu cere de la Impăratul unu locu în pământulu seă, unde să mă tragă cu familia mea să mă odihnescă! După care dise a mele, încredințându-se dumnealui boierul, 'mi-au descoperită atunci scoposul venirii sele, arătându'mi că cererea lor către Devlet este a se orândui Domnă unul dintre boierii pământeni, seă să se povățuiască țera măcar vr'o căfi-va anî de către boieri, fiindă forte struncinată și supusă încă de mai înainte sub datorii și sărăcii, și se rōgă, și ceru, a avé tot acelea obiceiuri ce cu 150 de anî mai înainte le-au avut. Acestea suntă cererile lor, fără a căuta întâiu și a gōndi la îndreptarea și punerea la cale pentru liniștea și îndreptarea țerei lor ca să fie iarăși cum au mai fostă mai înainte, de cât ședă unii la Nemți și alții la Moscali, unde au găsită mulțămirea lor și potrivirea tabieturilor lor, și de acolo ceru Domnie și stăpînire să li se deă lor, fără a căuta mai înainte la îndreptarea țerei lor și desfacerea celor făcute; care cerere a lor este numai *) de mărimea ce au în capul lor. Beii de la Misiriu n'au cunoscută Scaunul lor, și călcându pâinea și tăgăduindă stăpînirea, le-au venită resplătire Dumneșească și cu sabia Franței s'au făcută telbia. După cum asemenea și Grecii și boierii cei mari ai Moldaviei și ai țerei Românesce, necunoscendă stăpînirea lor și cé preste mesură milă a Devletului de care n'au fostă mulțamiți și au călcată pâinea, care au adusă asupra lor mânia lui Dumneșeu și blăstemul Imperatului; mai ales urmărite Moldovei căutându-le cine-va cu amăruntul din învechime,

se găsește mai multă plecată și cu părtinire dușmanilor de cât stăpînului seü; pentru care cu bună dreptate s'aü trãmisü Enicerii aicea, cari se cunósce a fi mai multü din voința lui Dumneđu. Eü amü ñisü acestuï boieriü, că supușilorü nu este datü a se purta cu acestü chipü către Împërãție, și a cere milă cu acestü feliü de teclifuri, ședëndü de ceea parte se cele stăpînire dincoace, de cât cu supunere și credință către Devlet pöte câștiga milostivirea cuviincósă. Dar elü nu s'aü uñtatü la ñisele mele, ce vedëndu-se pre sine cu frumosü boiü, lungü și grasü, cu o barbă förte lungă, s'aü socotitü pre sine vrednicü a chipsui ori-ce lucru și a ocãrmi pre alții, și cu acéstă socotință și vine la piclórele Înãlțimele-Tele. Cum vei voi așa vei face.

*Iscãlitü Stefanaki Vogoridi *)* *180

Jurnalul mergerii boierilorü Deputați in Țarigradü.

La anul 1822, încã în vremea ce se aflãu oștile Împërãtesci în țerã, de către boierii bejeneriți în Bucovina, s'aü fãcutü Argimagzariü către pré Înalta Pörtã, arëtãtoriü credinței și supunerii locuitorilorü Moldovei, și cerëndü milă și îndurare, cu întãrirea vechilorü privileghii ale țerei, aflãndu-se aicea Caïmacamü Hatmanul Ștefanaki Vogoridi, cu care Argimagzariü aü trãmisü aicea pe Vornicul Teodor Balșü, întovãröșindu-lü și cu altü arzü către Salih-Pașa Cearcagiul oștilorü împërãtesci ce se afla aicea în Iași, rugãndu-lü ca, prin puternicul seü agtutoriü, se înlesnescã pe boierii orönduitü, ca împreună cu alți duoi se mERGã în Țarigradü. S'aü priimitü cererea boierilorü, l'aü întovãröșitü cu îndestule recomandații la locurile cãðute, și mai virtosü către Silistra-valesi unde neapãratü se cãde a merge ca la unü Saraschieriü ce se afla. Și mai lingã Vornicul Balșü, pe Aga Ion Greceanul, i pe Cam. Costake Cerkezü, aü purcesü la Silistra. De la Focșani aü luatü și pe Sardariü Iancu Stavru, și, câte patru întovãröșiți, aü mersü la Silistra. Arzul s'aü datü la Silistra-valesi, și l'aü trimisü în Țarigradü. Spre respunsü, aü venitü poroncã : «se se întorcã boierii înapoi, și cândü va fi vreme, vorü fi chiãmați,»*) și cu respunsul acesta s'aü întorsü înapoi. *181

Dupë trei luni de ñile aü venitü poronca lui Silistra-valesi către Caïmacamul Ștefanaki Vogoridi ca se se trãmitã pe acei patru boieri ce aü fostü acolo, mai adãogãndu-se încã alți duoi boieri de ispravã, praticoși și cu sciință, ca dupë înalta poroncã se mERGã în Țarigradü. Darã acéstã Caïmacamul, pentru alü seü interesü, n'aü vrutü ca se o facã cunoscutã boierilorü.

Vorn. Teodor Balșü fiindü dusü la marginea Bucovinei pentru ca se'si vedã familia sa, și Caïmacamul cu totul improtivitoriü ca se nu mERGã Vornicul Balșü, precum vederatü în urmă s'aü cunoscutü, aü alesü pe Logofëtul Ioniță Sturdza, (neputëndü îndupleca ca se mERGã Vor-

nicul Alecu Beldiman), pe Vornicul Gheorghe Cuza, Vornicul Iordake Râșcanul, Vornicul Ión Tăutul și Hatmanul Costaki Cerkezü, cari purcegându de aicea cu unü tatarü alü Măriei Sele Silistra-valesi, la Mart. 23, Vornicul Cuza cu Vornicul Râșcanul, aü masü la satul Bîrzescii la aședare a Vornicului Cuza iar cei-lalți aü masü la poșta de la Oncesci.

Vineri in 24 a lunei, aü mersü in Bêrladü poposindü la casele Agăi Greceanul, l'aü luatü și pe elü in tovărășie după cartea ce avé a Cai-macamului.

Sâmbătă in ziua Sfântului Lazăr, Mart. 25, purcegându de acolo séra, aü fostü in Focșani, trăgându in gazdă la Sameșul Nicolai Tuduri.

Duminecă Mart. 26, trecându de poșta Tîrgul-Cucului, s'aü intîlnitü cu unü cavajü inadinsü trämisü de la Silistra ca sê vedă de vinü boierii cerșuți, cu cari *) ständü la voróvã și incredințându-se îndată cu grăbire, s'aü întorsü inapoî ca sê dee in scire. Séra aü masü la Ispravnicul de Buzeü unde aü fostü fórté bine priimiți. *182

Luni 27, purcegându de la Buzeü, aü trecutü poșta Călmățuiul, Mărgineanul, Urziceni și Rogozul, și aü mersü la satul Cîochina; aü trecutü poșta Cloza, ș'apropiindu-se de Slobozie, le-aü ieșitü înainte o Aga ce venise cu butca cu 4 cai, care 'i-aü priimitü, trämisü fiindü de către Saraschierul, pe care poftindu'i la o dughiană, le-aü datü café și ciubuce; și trecându Ialomița, avëndü de ceea parte gata cai de poștä, la 7 césuri de di aü mersü la Călărași, tîrgușorü in malul Dunării, unde mergendu la gazdă s'aü intîlnitü cu Sulgerul Teodoraki Capuchihaiăoa Saraschierului. Acolo aü luatü inștiințare că aü a merge la Țarigradü, căci știința din Iași era că mergü numai përe la Silistra. Acolo făcëndü emeclicü cu Capuchihaiă-beiü, la 10 césuri aü intratü in 3 șăici mari cu tot calabalicul ce avéü; lăsändü tóte trăsurile la Călărași, aü trecutü la Silistra, unde trăgëndü la Iumbrucü, acolo omul Măriei Séle Pașei 'i-aü priimitü, și de acolo cu toți aü mersü in cetate pe gîos, îndreptändü'i la Chihaiă-beiü, fratele Măriei Séle Pașei, și 'i-aü primitü cu ținere. Îndată 'i-aü scosü inaintea Saraschierului, le-aü vorovitü moldovenesce curatü, întrebändü'i cum aü petrecutü la drumü, și de-aü avutü cele trebuincioșe dupe poroncile ce avé date. 'I-aü pusü gîos *) făcëndu-le ținerea cafelei; după acésta, le-aü dișü sê mérgă sê se odihnéscă căci trebuie sê fie trudiți, orönduindu-le gazde deosebite unde aü adusü și tóte calabalicurile și trăsurile ce avéü. *183

Miercuri 29, la 3 césuri de di, 'i-aü chiămatü la Pașa-Capsi unde mergendu 'i-aü scosü îndată inaintea Saraschierului; in odaia aceea aü aflatü hramü așternutü peste rogojinü, le-aü dișü sê ședă; multe Agale stău in piclóre, li s'aü făcutü ținerea cafelei întrebändü'i cum aü petrecutü, le-aü spusü că aü a merge la Țarigradü și că chiămarea acésta fără de inđoială trebuie sê fie spre bine, căci poronca este a merge cu tóta odihna și cinstea prin caretele și butcile lorü. Căruia aü respunsü că nici o știință n'aü avutü că aü a merge la Țarigradü, și pentru aceea nici

gătirea cădută nu aŭ, căci numai 1000 lei li s'aŭ datŭ de chieltuială. Și le-aŭ răspunsŭ că pentru acésta se nu se îngrijescă, căci îi va îndemâna cu bani de chieltuială în cât vorŭ avé trebuință. Aŭ făcutŭ rugămintea ca se nu mérgă cu trăsurile lorŭ că se vorŭ strica în drumŭ, vorŭ ispiti mari greutăți a le întocmi; mai cu lesnire va fi a merge cu cară mocănesci, și le-aŭ datŭ făgăduință că de vreme ce vorŭ a merge așa, li se vorŭ orôndui cară din țera Rumânescă. După acésta s'aŭ mai rugatŭ a'î lăsa se facă Pascele acolo, și se se purcégă, și Lunî după ziua Învierii li s'aŭ datŭ făgăduința, dicându-le că vorŭ merge d'împreună cu boierii Munteni ce se află acolo, și așa aŭ datŭ poroncă *) a le aduce șese cară *184 mocănesci.

Ieșindŭ de acolo, aŭ mersŭ la Chihaiia-beiŭ, și făcându-li-se ȇeremonia cafelei, le-aŭ ȇisŭ că tóte interesele ce le aŭ la Moldova se le dee înscrisŭ, atât pentru scutelnicii ce aŭ, ca se fie în nesupărare, cât și în mansupurile ce se află fiesce-care, se remâie vechiliî lorŭ nesmintiți péré ce se vorŭ întórce din Țarigradŭ; și de aŭ ceva a scrie la Moldova, se facă cărțile și cu poroncile ce suntŭ a se trâmite cu înadinsŭ tatarŭ la Moldova se vorŭ trâmite și cărțile lorŭ; și îndată aŭ poroncitu se se facă poroncile cădute către Caîmăcâmie. De acolo ieșindŭ cu îndestulă mulțămire, aŭ mersŭ de s'aŭ întâlnitŭ cu boierii Munteni cari erau acesti de mai gîos arétați: Banul Grigorie Ghica, Banul Bărbuceanul Văcărescul, Vornicul Neculai Golescul, Spătariul Scarlatŭ Mihăilescul, Clucerul Mihăiță Filipescul, Clucerul Filipŭ, Caminarul Iancul Cocreșcul; și puindu-se la cale, vorovindŭ cele de cuviință a le drumului, s'aŭ întorsŭ la gazde.

Vineri 31, le-aŭ triimisŭ Saraschierul, atât la Moldoveni cât și la Munteni, câte unŭ mielŭ, iară Sâmbătă Aprilie 1, le-aŭ triimisŭ câte unŭ calmanŭ-balicŭ, pesce de mare pré bunŭ.

Duminecă în ziua de Pasci, după ieșirea din Biserică, aŭ mersŭ, atât Moldovenii cât și Muntenii, mai întâiŭ la Chihaiia-beiŭ, unde după ȇeremonia obicînuită și hiritisirea ce le-aŭ făcutŭ, 'i-aŭ dusŭ la Saraschierul; de iznóvă li s'aŭ făcutŭ ȇeremonie, și aŭ împrumutatŭ pe Moldoveni cu 7,500 lei, dicându-le: «că de vorŭ mai avé trebuință, va scrie în Țarigradŭ ca se li se mai dee de către Capu-Chihaiiaoa Măriei Séle.» Aŭ rônduitŭ pe *) unŭ Chiatipŭ alŭ Măriei Séle, anume Ata-Efendi, și unŭ ca- *185 vasŭ, unul pentru Moldoveni și altul pentru Munteni, ca se mérgă împreună la Țarigradŭ, și 'și aŭ luatŭ și ziua bună.

Lunî Aprilie 3, Moldovenii boieri s'aŭ încărcatŭ în trei cară mocănesci lăsândŭ tóte trăsurile lorŭ la Silistra; s'aŭ datŭ la fiesce-care teșkeré pe față de nume aretătóre și familie dicându-li-se că cu acelea aŭ a merge la drumŭ, aŭ a intra în Țarigradŭ, asemenea și la tóte slugile și ómenii lorŭ.

Boierii Munteni, numai calabalcurile lorŭ aŭ pusŭ prin cară, iară ei aŭ intratŭ în carete și în calesce. De acolo purcégândŭ, aŭ mersŭ la unŭ satŭ anume Bala-kioiu; acésta din greșala tatarului, căci gătirea era la

altă sată; acolo li s'au dată cele trebuincioase a le mănărir, și hrana cailor, și au masă.

Marți 4, purcegendă de acolo, au mersă la ună sată turcescă unde au poposită la 9 césuri; numele satului C rabašli-kioiu.

Miercuri 5, purcegendă la 11 césuri de ăi, la 7 au agiunsă la Șumla, orașu și cetate, unde le-au ieșit conacciu înainte; apropiindu-se de Șumla, au întâmpinată mulți bărbați și copii ieșindă înainte ca să'i vedă. Conacciul 'i-au dusă la conacă, la casa unui Sărdariu-Aga turc, unde 'i-au priimită cu multă ăeremonie; mai sub séră, s'au dusă unii din Moldoveni și din Munteni la aianul locului anume Iombrula-Aga, care era unchiu Saraschierului, unde au fostă priimiți cu tótă cinstea.

Joi 6 a lunei, au purcesă de la Șumla dându-le aianul patru ómeni *) *186 de pază, ca să méréă împreună péré voră ieși din Balcanuri. Trecendă apa Camcik-su, au venită la ună sată sərbescă anume Dragon-kioiu.

Vineri 7 a lunei, purcegendă de la Dragon-kioiu, au începută Balcanurile; munți mari, unde erau cișmele și isvóre de ape minunate, și au agiunsă la ună sată sərbescă, Cialicavacă.

Sămbătă 8 a lunei, au purcesă de la Cialicavacă peste munți, și iarăși au trecută Camceksai, și au venită la Carnabată, tîrgu, unde iarăși au ieșită înainte mulțime de bărbați și copii ca să'i vedă.

Duminecă 9 a lunei, purcegendă de la Carnabată pe drumuri strimte, tufari și spinișu, au venită la ună sată sərbescă ce se numesce Beimali-kioiu.

Luni 10 a lunei, purcegendă de la Beimali-kioiu au agiunsă la satul ce se numesce Faki.

Marți 11 a lunei, purcegendă de la Faki au venită la ună sată ce se numesce Debleli-Arik-kioiu, și acesta sərbescă, și de acolo au venită la Saranda-Eclesia, tîrgușoră unde din 40 Biserici, ce se ăice, n'au găsită măcar una.

Miercuri 12 a lunei, purcegendă de acolo, au mersă la Burgază, unde la 10 césuri de ăi au agiunsă la ună hană pré strimtă și cu puține odăi; acolo se lucrăză lulele, tésuri și alte lucruri de lută poleite cu aură.

Joi 13 a lunei, purcegendă de la Burgază au venită la Ciorlu, iarăși tîrgușoră.

Vineri 14 a lunei, de la Ciorlu au venită la Silivia, au mersă cu toții la Archiereul locului anume Dionisie, și le-au făcută *) indestule ăeremonii și bună primire. *187

Sămbătă 15 a lunei, purcegendă de la Silivia, au venită la Buuc-Cecmege, unde 'i-au întâmpinată ună Hogeachiană, anume Sakir-beiu, avendă împreună cu elă mulți bostangii, de a căruia venire s'au turburată cu toții; au venită Beiu la gazdă unde se află boierii, le-au arătată că este trămisă de către inaltul Devletă spre întâmpinarea loră, 'i-au mêngălată indestul arătându-le că este bine pentru toți, să pórte oră-ce voră avé, căci pentru ei lasacă nu este; apoi după ăeremonia ce le-au făcută, boierii Moldoveni s'au dusă și la Munteni. După acésta cu toți d'im-

preună aŭ mersŭ la gazda lui Sachir-beiŭ unde le-aŭ făcutŭ tóte cinstile cădute.

Duminecă în 16 a lunei, în ziua Mironosișilorŭ, aŭ purcesŭ de la Buŭuc-Cekmege; ieșindŭ afară la drumŭ, aŭ începutŭ turcóicele a'ŭ improșca cu pietre prin cară, cărora dându-li-se răspunsul cuviinciosŭ de către Vornicul Neculaŭ Golescul, aŭ contenitŭ. De acolo aŭ trecutŭ la Chŭucŭuc-Cekmege, unde la unŭ podŭ ũ-aŭ opritŭ de le-aŭ căutatŭ teșkerelile ce avéu de la Silistra cercetându'ŭ pe toți; de-acolo aŭ trecutŭ înainte, Sachir-beiŭ cu ai sêi, și peste trei césuri aŭ trecutŭ și Ata-Efendi, ce era de la Silistra, iarăși înainte, și începându a se pogori la vale, s'aŭ vędutŭ Țarigradul. Mergéu prin nisce ulițe pré strimte, unde de abia încăpéu carăle cele mocănesci, trecéu prin case mari câte cu trei rënduri; mulțime de norodŭ ieșia înainte *) de'ŭ privé, și ajungéndŭ la limanŭ, *188 s'aŭ pogoritŭ la Caivené; de-acolo s'aŭ suitŭ în caice atât Moldoveniŭ cât și Munteniŭ, aŭ apucatŭ Boazul în sus, aŭ trecutŭ pe la Dolma-bakcé, pe la Tarsana, lăsându carăle și calabalicurile la Caivené de unde purcesese, dară cu toți erau îmbrăcați în benișe, precum li se đisese. Înaintea lorŭ mergé Sakir-beiŭ cu toți bostangii; se socotesce că fiindŭ că'ŭ privé Împératul, trecéndŭ pe la Dolma-bakcé, de aceea li se đisese ca sê puie benișele. Cu acestŭ chipŭ ũ-aŭ dusŭ la unŭ Saraiŭ ce avé Iusuf-Pașa, Kior-Vezirŭ, la mahalaoa Beiler-beiŭ, din gîos de Cenghelkioiu spre Anadolŭ, suindu-se 2 césuri pe Boazŭ în susŭ.

În drumul acesta, le-aŭ ieșitŭ o agă de la Bostangi-Pașa înainte, fórte muchelefŭ, cu unŭ cârligŭ aŭ opritŭ unŭ caicŭ, aŭ întreatŭ cine suntŭ și unde mergŭ? și răspundéndŭ că suntŭ boieri de la Moldova și de la țera Românescă, și aretându pe Sakir-beiŭ și pe Ata-Efendi, aŭ poroncitŭ sê li se dee drumul.

Dupé ce aŭ agiunsŭ la limanŭ, s'aŭ suitŭ sus în Saraiŭ, aŭ aflatŭ tóte odăile așternute cu așternuturi noué, și tóte cele trebuincióse din lâuntru fără de cusurŭ; necazlicuri și zugrăvele minunate în tóte odăile și poleite cu aurŭ. 1)

Acolo ũ-aŭ priimitŭ cincŭ agale a lui Abdula-Pașa ce se afla la Cenghelkioiu cu 16 miŭ de óste pentru nizamul Enicerilorŭ, și poronca era a Devletului *) ca sê aibă 3 đile musafirŭ pe toți boieriŭ cu tóte cele *189 trebuincióse. Le-aŭ făcutŭ icram agalele cu café și ciubuce; la 11 césuri le-aŭ pusŭ mésa, sofră turcescă poleită cu aurŭ, peșkire la fiescare cusute cu firŭ și altele cu mătásurŭ, dar pré frumoșe; le-aŭ adusŭ bucate minunate și pré de gustŭ, pâine frumoșă și albă de cea nemțescă și pedele fórte albe, rachiŭ la mésa și vinŭ; la tóte acestea Sakir-beiŭ era epistatŭ și purtătoriŭ de grijă, péré ce s'aŭ sculatŭ de la mésa, și dupé ce le-aŭ datŭ café și ciubuce, apoi s'aŭ dusŭ în odaia sa, avéndŭ totŭ intr'acelŭ Saraiŭ o odaie aprópe de boieri și alta gîos pen-

1) Aice gŭrnalistrul ũ lăuda tare umblătorile, arétându că suntŭ tot cu marmoră așternute și că mulți aŭ cădutŭ pe marmorile acelea. Aice aŭ dat-o pe moldoveniă; se vede că pré tare aŭ cădutŭ de n'aŭ uitatŭ lauda umblătorilorŭ.

tru slugile lui, iar Ata-Efendi s'a'ă dusă in Țarigradă, avându casă a sa. Boșeriloră Moldoveni: Logofetul Ioniță Sturdza, Aga Greceanul, Vorn. Tăutul, Hatmanul Cerkeză, o odae mare, iar Vorn. Gheorghie Cuza, Vorn. Iordaki Rășcanul, o odae mai mică le-a'ă dată despre haremă. Boșeriloră Munteni le-a'ă dată patru odăi, căci avėu mulți omeni, boșerănași și grămătică.

Luni la 17 a lunei a'ă venită Sakir-beiă cu câte-va agale mari, 'i-a'ă mēngăiată, 'i a'ă inbărbătată dându-le bună nădejde că tôte voră fi spre bine. După trei zile, intru care a'ă fostă musafiră lui Abdula-Pașa, li s'a'ă rōnduită taină Împărătescă și vekilă-hargi câte 180 lei pe zi, bez unt-de-lemnul, orezul, zaharul; căci unt-de-lemnul ilă aducă cu tulumurile, orezul cu zimbilurile, iar zaharul câte ună cāntariă pe septemână.

Martă 18 a lunei a'ă venită ună Salahor-Efendi, și le-a'ă *) dată de scire că intră chieltuăla cē Împărătescă, și că se cuvine a mulțami pe omeniă lui Abdula-Pașa cu 200 lei pentru ostenăla ce-a'ă făcută, și a'ă dată de tot boșerul câte 20 de lei bacșișă. 1)

Miercură 19 a lunei li s'a'ă dată de scire de către Sakir-beiă, ca să fie gata căci a'ă a merge inaintea lui Reiz-Efendi.

Joi 20 a lunei, la 3 cēsuri de zi, le-a'ă pusă mēsa; la 4 s'a'ă gătită cu toțil inbrăcându-se in benise atât Moldoveniă cât și Munteniă cu slugile loră impreună cu Sakir-beiă și cu ună cavasă a lui Abdula-Pașa; a'ă ieșită cu toțil pe portița grădinei, și mergendă cale de ună cifertă de cēsă pēnă la ună cestelică ce avē Reiz-Efendi, depărtată de limană iarăși pe portița grădinei, a'ă intrată in casele acele unde Reiz-Efendi îi priivē când a'ă intrată; 'i-a'ă dusă intr'o odae mică, unde a'ă dată la toți cafē și ciubuce, și acolo ceva odihnindu-se, fiindă căldură și mersese pe gios, 'i-a'ă poftită Sakir-beiă și omeniă lui Reiz-Efendi ca să mērgă in lăuntru; a'ă trecută printr'o șaliță mică așternută cu rogojină de cele minunate pe gios, a'ă intrată intr'o odae unde Sakir-beiă le-a'ă arētātă pe Reiz-Efendi, care ședē la mijlocul patului cu marpicilă narghilelei in mână, dar pré egratiă căci nu trăgē din narghelē; le-a'ă arētātă Sakir-beiă ca să sārute croșurile macațului unde ședē *) Reiz-Efendi, și așa a'ă urmată cu toțil. Reiz-Efendi, omă frumosă, barba nēgră, veselă la faciă și dulce la vorovă. Totă intr'acē odae mai era Ali-beiă intr'ună colță ală odăei, Hububat-Naziri, omă bătrănă, cu o barbă albă, care vorovē grecesce; acesta era socrul Saraschierului de Silistra. In celă-l-altă colță ală odăei, mai era ună Efendi, chipul ilă arēta a fi ună omă mare, frumosă la faciă, veselă și cu mare eghemonie, pentru care la urmă s'a'ă incredințată a fi pré milostivul Împărătă, care a'ă invrednicită pre robii săi a arunca ochii cēi multă milostiviă asupra loră, a'i vedē și a'i asculta. Le-a'ă poroncită indată la toți să șodă, le-a'ă dată cafē, 'i-a'ă întreată Reiz-Efendi cum a'ă venită la drumă, făcendă dragomanlică Ali-beiă; s'a'ă sculată cu toțil de a'ă făcută mulțamire, și

1) Aice arētă giurualistrul că dintr'acē zi a'ă incepută a cumpăra papuci și a face ceacștri de șală; se vede că unii dintr'ai noștriă erău in ismene și in ciobote după obiceiul vechiă.

de iznóvã le-aũ poroncitũ sã ședã, fãcẽndũ semnũ lui Sakir-beiũ, și la toți cei-lalți ca sã ȳsã afarã. Aũ începutũ mai înteiũ a'ĩ întreba p̄cina apostãților Greci vorovindũ numai Reiz-Efendi și Ali-beiũ tãlmãcindũ, s'aũ cetitũ înaintea tuturilor Arz-magzariũ țerei, și li s'aũ đisũ cã cererile ce vorũ mai avẽ, sã le dee înscrisũ la Ali-beiũ și ori-ce alta vorũ mai avẽ a đice, cãci p̄re milostivul Împãratũ este încredințatũ de sadacatul și credința lorũ. Dupẽ acẽsta aũ întreatũ și pe boierii Munteni, de aũ și ei Arzmagzariũ; aũ rãspunsũ cã nu aũ; le-aũ đisũ și lorũ, cã cele ce vorũ avẽ vorũ da înscrisũ la Ali-beiũ, cãci conacul Înãlțimei Sãle *) este aprõpe de ei, și tõte acele aretãndu-le Ali-beiũ la *192 Reiz-Efendi, le va face sciutũ p̄re milostivului Împãratũ. În vremea acẽsta Împãratul nu'și lua ochii, cãutãndũ cu luare aminte cãnd la unii din boierii cãndũ la alții. Sfirșindu-se vorõva acẽsta, s'aũ sculatũ cu toții; și sãrutãndũ iarãși colțurile macatului, s'aũ dusũ iarãși în odaia de unde ieșise, și acolo iarãși le-aũ datũ cafẽ și cãbuțe. Aũ datũ bacșiuș 39 lei cu toții cafegiului, și s'aũ întorsũ înapoi la conacũ.

Vineri 21, Sãmbãtã 22, aceste duoẽ đile le-aũ întrebuintãtũ, atãt boierii Moldoveni cãt și Munteni, alcãtuindũ înscrisũ cererile ce avẽu cãtre Devletũ.

Duminicã 23 a lunei, împreunã cu Sakir-beiũ, aũ mersũ iarãși cu toții la Ali-beiũ, Hububat Naziri, pe care l'aũ aflatũ gios într'o odaie unde avẽ havuzũ și sadãrvinũ care arunca apa în sus și agiungẽ p̄rẽ într'unũ policandilũ de cristalũ fõrte minunatũ, avẽndũ sofale, și asupra Buazului Mãrei și asupra unei grãdini minunatũ împodobitã cu copaci, cicicicuri și fõntãni din cari scõte apa cu unũ calũ și adãpa grãdina, drape de vie și alte multe podõbe. Aũ sãrutãtũ cu toții atãt mãna cãt și põla, și îndatã 'i-aũ poi itũ sã ședã; aũ cetitũ cererile și a Moldovenilor și a Muntenilor; 'i-aũ sfãtuitũ Ali-beiũ cele de cuviință: a fi supuși și credincioși Devletului, cãci are mare milostivire asupra țerilorũ acestora. Dupẽ ce s'aũ isprãvitũ vorõva acẽstã, la sfirșitũ aũ intrãtũ și Sakir-beiũ în odaie, cu care aũ vorovitũ îndestul asupra petrecerii lorũ și asupra întẽmplãrilor apostãților. Dupẽ acẽsta *) s'aũ întorsũ cu toții la conacũ, aũ îndreptãtũ cererile ce fãcuse dupẽ povẽțuirile luate de la Ali-beiũ. *193

Luni 24 a lunei, viindũ Sakir-beiũ aũ datũ la elũ cererile Moldovenilor pecetluite cum și a Muntenilor asemenea pe care le-aũ dusũ la Ali-beiũ ca sã le dee lui Reiz-Efendi și sã le facã sciute Devletului, și nefindũ întocmai precum se cerẽ, le-aũ adusũ înapoi.

Mãrți 25, Miercuri 26 a lunei, aũ petrecutũ prefãcẽndũ dupẽ cum se cerẽ cu Aga Ion Greceanul, și aũ trãmisũ pe cele din partea Moldovei iar acelle din partea țerei Romãnesci s'aũ trãmisũ cu Clucerul Filipũ sciindũ turcesce; iarãși s'aũ aflatũ cusururi atãt la ale Moldovei cãt și la ale țerei Romãnesci, și de isnõvã s'aũ prefãcutũ multe ponturi precum aũ fostũ poronca.

Joi 27 a lunei, prefãcẽndu-se, s'aũ triimisũ cu Logofetul Ionița Sturdza

și Vornicul Rășcanul, pre cari 'i-aŭ priimită Ali-beiŭ dîcîndŭ că le va da la Reiz-Efendi. Într'acé dî le-aŭ trimisŭ Casap-bașa la toți boierii 17 mîei, peșkeșŭ, cercetîndu'î cum se află; aŭ datŭ bacșișŭ ómenilorŭ și, încărcați de multe mulțamiri, s'aŭ dusŭ.

Vineri 28 a lunei aŭ venitŭ doctorul Împărătescŭ de aŭ făcutŭ visita; 'i-aŭ întreatŭ de sănătatea tuturilor și de aŭ trebuință seŭ de este vre unul bolnavŭ, căruia făcîndu'î ceremoniele cădute și mulțamirile cele după datoriă, s'aŭ dusŭ. Într'acé dî, aŭ trecutŭ Împăratul la Gîmie cu alaiŭ de pe mare fiindŭ Vineri, unde aŭ vedutŭ strelucirea slavei Séle, caicul *) acelu minunatŭ cu 24 vâslași, și aŭ auditŭ tunurile la tóte corăbiile ce erau la limanŭ. *194

Sâmbătă 29 a lunei, iarăși aŭ fostŭ chiămați de Ali-beiŭ, mai adăogîndŭ încă o cerere, s'aŭ trimisŭ din partea Moldovei pe Aga Greceanul și din partea țerei Românesce pe Cluceriul Filipŭ. Aŭ adusŭ respunsŭ că la 12 césuri se mérgă cu toții acolo ca se puie la cale pentru Divan-Efendi și Bașbeșlegasi, cu câți neferi trebuia se fie la Iași și la Bucuresci. La vremea însemnată aŭ fostŭ cu toții acolo. Moldovenii aŭ cerutŭ 250 neferi, iară Muntenii o mie; aŭ ieșitŭ cu acestŭ răspunsŭ: la Moldova, se se dee 500, făcîndu-se aretare că, de va mai fi trebuință, se va face îngrijire cu oștenii Moldovenii precum aŭ fostŭ mai înainte, și cu acéstă hotărîre s'aŭ întorsŭ la gazdă.

Duminecă 30 a lunei, s'aŭ dusŭ Logofétul Ioniță Sturdza cu hârțile acelea, și aŭ priimitŭ ca 1000 neferi se aibă Bașbeșléga la Moldova, și la țera Românescă s'aŭ rînduitŭ 2000, și după ce se va aședa paza țerei, însé cu Moldovenii iară nu Grecii sau Sêrbi, atunci se se redice în giúmătate de neferi turci, rămîindŭ pentru beșlegii numai giúmătate, arêtîndŭ că suntŭ îndestui, precum aŭ fostŭ din vechiŭ.

Luni Maiŭ 1, aŭ venitŭ de la Pórtă unŭ Efendi cu Arzmagariul ce s'aŭ trîmisŭ prin Silistra valesi, cum și altele doué a boierilorŭ de peste hotarŭ ce se află în Bucovina, care se trîmisese prin Cirkagiŭ Salih-Pașa din Iași, din care s'aŭ vedutŭ cu velétŭ 1822 Ghenarie 17, și alŭ duoilea de la boierii tij, déră încă din vremea ca se afla în Iași, însé și acesta fără velétŭ și lună. Aŭ făcutŭ întrebare pentru boierii, *) pe *195 fiesce-care cum ilŭ chiămă și de-asupra le scria turcesce începîndŭ de la Preosfînția Sa părintele Episcopul Romanului, Veniamin Mitropolitul Moldaviei, și Preosfînția Sa Părintele Gherasimŭ, și după aceste două iscălituri toți boierii cari se află în Cordonŭ, fiesce-căruia îi scriea numele, porecla, boieria și unde se afla în vremea aceea; la acelu d'întiŭ ce era trîmisŭ de la Iași era iscălitŭ părintele Meletie Episcopul Husului numai, și isprăvindŭ de scrisŭ tóte precum s'aŭ dîsŭ, apoi s'aŭ dusŭ, iar boierii aŭ remasŭ asceptîndŭ ce urmare se va mai face.

Vineri 5 a lui Maiŭ viindŭ Sakir-beiŭ Meimendarul Moldaviei 1) le-aŭ

1) Aicea trebuie se se scie că amînduoi Meimendarii erau Sakir-beiŭ numele, acelu d'întiŭ de care s'aŭ vorovitŭ era deosebire: Tahtagi Sakir-beiŭ, omŭ de ispravă și cu ipolipsis mare; alŭ Moldaviei era din tagma Dervișilorŭ.

aretată că are să se facă la Pörtă divană și adunare spre a se da sfârșit la cererile făcute din partea țerilor, și pentru aceea se află cu totul nerăbdători așteptându milostiva otărîre.

Martî 9 a lunei, a fostă chiămați de Ali-bei, și li s'a spus că s'a priimită cererile țerilor la Înaltul Devlet; a dată milostiva hotărîre că: «de acum se voră face Domni din pămîntenî, atât la Moldova cât și «la țera Românescă,» și cu acestă respunsă s'a întorsă la gazdă. Într'acé séră s'a începută și Ramazanul, șobodîndu-se mulțime de tunuri încât resuna totă Boazul *) și tôte malcalile; s'a luminată cu candelă de sus pără gîos, și trei galione ce eră în dreptul Saraifului de la Dolmabakcé. Totă într'acé și le-a spusă Ali-bei că la 15 zile a Ramazanului are să se dea sfârșită cererii ce s'a făcută. Într'acé séră Ali-bei mergendă la Pörtă pentru Ramazan, le-a trâmîsă respunsă că în 15 zile se dă sfârșită.

Sâmbătă 20 a lunei, iarăși a fostă chiămați la Ali-bei, și după ceremonie le-a spusă că după Baeramă în 3—4 zile, atuncea are să se hotărască isprava cererii ce s'a făcută.

Lunî 5 a lui Iunie, le-a adusă Sakir-bei două caice, dicendule: «care «va vroi are voe a se preumbla;» a intrată într'unul Vornicul Gheorghe Cuza și Aga Greceanul, și a mersă de s'a preumblată, avendă împreună și pre ună Efendi de pază; asemenea și din boierii Muntenî a mersă vr'o două de s'a primblată. Totă într'acé și, la două césuri de nópte, a fostă chiămați de către Ali-bei; s'a dusă Logofétul Sturdza și Aga Greceanul din partea Moldovei, iar din partea țerei Românesce: Banul Grigorie Ghica, Banul Bărbucenul și Clucerii Filipă; le-a dată de scire că mergă poronci ca să se redice Enicerii din Moldova și oștile din țera Românescă.

Joi 8 Iunie, li s'a dată de scire că se pornescă Tătari cu poroncile pentru redicarea oștilor, și celă ce va avé de scrisă la casă, să scrie, că scrisorile voră merge cu încredințare.

Vineri 22 a lunei, a venită de i-a chiămată de la Ali-bei; s'a dusă din partea Moldovei Logofétul Ioniță Sturdza, și din partea țerei Românesce *) Banul Ghika; a adusă respunsă că tôte s'a pusă la cale și a duca și voră merge cu toții la Reiz-Efendi, de la care voră auzi hotărîrea ce are a se da.

Sâmbătă 24 a lunei, mergendă la Reiz-Efendi, le-a disă că peste o și-două va veni la ei omul Sadrazanului, adecă a Viziriului, și le va vorovi cele de cuviință.

Lunî 26 a lunei, a triimisă de la Vezirul și a cerută a da fiescare numele lui înscrisă, și așa a făcută izvodă: Ioan Sturdza sin Sandul Sturdza, Gheorghe Cuza sin Ioan Cuza, iprocî, și cu asemenea chipă și boierii Muntenî, și acelă izvodă s'a dată lui Sakir-bei ca, d'impreună cu Clucerii Filipă, să'lă facă turcesce și să'lă dea Veziriului.

Într'acé și a venită de la Ali-bei, și a chiămată pe Clucerii Filipă, cu care a trâmîsă respunsă că s'a făcută musaveri la Pörtă, și

s'au dată hotărîre în ce chip și cu ce orînduială să se facă Domniile, și s'au dată numele tuturor pré milostivului Impératu de la care se așteptă cé desevirșitū milostivă hotărîre.

Miercuri 28 a lunei, au chîamatū pre Logofétul Ioan Sturdza și pe Banul Grigorie Ghika, pe Cluceriul Filipū; ce-au vorovitū nu se scia, dar au venitū cu nisce sureturî turcescî, dându-le a le prescrie grecesce în pricina cererilorū ce s'au făcutū, mai adăogându-se acestea: «scólele grecescî se lipsescă cu totul atăt din Moldova cât și din țera Românească, tóte veniturile scólelorū se se vë înscrișū *) de către orîndu-^{*198} tul Porței, cum și moșile grecescî așilorū ce s'au arétatū hainî, și a suditilorū, se se vëndă de istovū; suditii se nu mai aibă moșii, binale și alte acareturî intru aceste douë țeri,» pre care prefácendu-le s'au iscălitū de toți, după boieriele ce avé fiesce-care; iar boierii Munteni numai numele și familia, dicendū: «că așa se obicînescū,» și cu Cluceriul Filipū s'au trâmisi la Ali-beiū.

Joi 29 a lunei, în ziua Sfântilorū Apostoli, la 12 césuri, au fostū chîamați: Banul Grigorie Ghika, Cluceriul Filipū și Logofétul Sturdza, la Reiz-Efendi, cărora vorovindu-le cele de cuviință în cererile ce-au făcutū, s'au hotărîtū Domniile; «*Logofétul Ionitā Sturdza Domnū Moldovei, iar Banul Grigorie Ghika Domnū țerei Românescî,*» și întorcendū-se la gazdă, au făcutū cunoscutū către toți.

Sâmbătă Iulie 1, au venitū șese caice poftindu'i ca se mérgă la Pórtă; în 2 caice s'au pusū boierii și în alū treilea slugile; asemenea au făcutū și boierii Munteni, și mergendū pe boazul Țarigradului, au trecutū pe la Dolma-bakcé și Tarsana, și viindū la limanū, au ieșitū din caice, au aflatū armasari Impérateșci împodobitii cu frumóse podóbe; rafturî și harșale, norodū și ómeni de tóte némurile stândū și așteptândū s'ei védă. Îndată au începutū a'i pofti se încalice, și pe rîndū au încălecatū cu toții, și s'au înșiratū pe ulițe câte unul, fiindū tare strîmte ulițele și norodū multū. Cu acestū chipū au mersū la Pașa-Capsi, și acolo descălecândū cu toții, au intratū într'o ogradă, și trecendū printr'o șală *) in-^{*199} tr'o odae mică a Dragomanului celui mare, dragomanul omū bêtrânū dar plăcutū la față, le-au đisū grecesce: «bine ați venitū,» 'i-au poftitū se ședă, le-au datū dulcetū rodozaharū și șerbetū de trandafirū și apă, 'i-au întreatū cum a'i petrecutū atâta vreme fără de adunare, și că fără de indoială se vorū fi supăratū de atâta prelungire a vremii dară pricina au iostū precum însuși vorū fi simțitū.

Cu multă blândețe vorovindu-le, 'i-au poftitū se ședă cu odihna lorū; s'au dusū se védă de este vreme; peste gîmătate césū s'au întorsū, 'i-au chîamatū la Vezirul. Au ieșitū cu toții din șala acé de gîos și s'au suitū pe o scară în sus de-abia putendū resbate de mulțimea norodului; s'au suitū intru o șală mare și de acolo au mersū în odaia Vezirului, argiodasi ce se numesce. Vezirul sta la o feréstră împodobitū în hañele cele de paradă. După Dragomanul celū mare, urmaū cu toții, au făcutū câte trei temenele péré la păméntū, și, ingenuchindū, au sárutatū crosu-

rile macatului pre care șede. 'I' așu : «bine aș venitü,» și aș poroncitü de le-aș datü café, însë în piclöre; le-aș ñisü cã : «astãđi vorü lua «sfirșitü cererele vöstre dupë plãcere;» și îndatã facëndü iarãși cãte trei temenele și sãrutãndü crosurile d'impreunã cu Dragomanul aș ieșitü aforã. De acolo 'I-aș dusü la Chihãfa-beiü, unde sãrutãndü póla, le-aș ñisü de aș ședutü pe patü cu toșii în röndü; le-aș datü café vorövindu-le cu multã blãndeșe. Aș chãmatü pe unul din agale ce sta în piclöre *) *200 lingã Dragomanul celü mare, 'I-aș șoptitü ceva la urechë, și îndatã aș purcesü. Dupë acësta 'I-aș întreatü cum aș petrecutü în Tarigradü, și de le-aș plãcutü Tarigradul. Fãrã întârđiere întorcëndu-se agaoa, aș întreatü care este Ghika și Sturdza, së mérgã cã'i poftesce Sadrazanul, și sculãndu-se amënduoï, s'aș dusü, iarã pe cei-l-ãlți boșeri 'I-aș poftitü së mérgã într'altã odae, së ședã cu totü rahatul lorü, poroncindü së le aducã ciubuce și café. Aș poroncitü së le deschidã ferestrele së se rëcorëscã, și aș ședutü și o aga țiindu'i de vorövã. Fãrã întârđiere aș venitü și altã aga și le-aș datü de veste zicëndu-le : «mujde boșerilorü, «cã s'aș facutü Domniile : Ioniã Sturdza Domnü la Moldova și Gregorie-Ghika la țera Romãnescã.» Ieșindü cu toșii de acolo, aș mersü în odae la Reiz-Efendi, și acolo aș aflatü pe Domni ședëndü pe saltele jos unul lingã altul. Facëndü cu toșii ceremoniea cãdutã, le-aș poroncitü ca së ședã, și le-aș ñisü întorcëndu-se cãtre ei : «Etã dupë cererea vöstrã «s'aș facutü Domni pãmëntenï, și de acum înainte așa se va urma, iar «nu din Greci; së cãutați a fi credincioși, së iubiți pre Domni vöstrii, «dar și ei pe boșeri, și cu boșerii d'impreunã së ocãrmușcã țera bine «și cu dreptate; rezmul Domniei, dupë obiceiü, are së se facã la Silistra.» Aș poroncitü de le-aș datü café, 'și-aș luatü diua bunã, și sãrutãndü crosurile macatului, aș ieșitü cu toșii, d'impreunã cu Dragomanul, și aș mersü la Ceauș-bașa, unde iarãși aș sãrutatü crosurile, 'I-aș heretesitü pentru Domnie : «ca së fie într'un cësü bunü!» 'I-aș întreatü de scie vre *) unul franțuzesce saș latinesce, și aș respunsü cã numai Gre- *201 gorie Vodã scia italienesce; le-aș ñisü prin Dragomanul celü mare, cã : «pre milostivul Împëratü s'aș milostivitü și aș implinitü tóte cererile lorü; «aș orönduitü Domni pãmëntenï, și cã de acum așa se va urma; dar së «fie credincioși și drepti și cãtre Domnul supuși, și ei së iubëscã pre pãmëntenii boșeri și a'i asculta, ca pre nisce boșeri impreunã lucrãtorï, mãi «alesü pe acești ce suntü de faciã;» și mulțãmindü cu toșii pentru bunele învëțãturï, aș ieșitü de acolo impreunã cu Dragomanul celü mare, și de la perdë încãlțãndü ciubotele, aș purcesü iarãși prin mulțimea norodului ce era adunatü în Saraiü, și aș mersü la Pörtã unde descãlecase, și acolo iarãși aș aflatü caii Împëratesci asteptãndü; și încãlecãndü cu toșii, aș mersü la Șeh-islamul, cale de unü cifertü de cësü și mãi bine, unde cu Dragomanul d'impreunã aș descãlecatü la scara Saraiului, și aș ñisü de aș așteptatü puçinü într'o odae, și fãrã întârđiere 'I-aș poftitü în lãuntru, unde sãrutãndü iarãși crosuri'e, pe Domni 'I-aș poftitü së ședã iar boșerii aș stãtutü în piclöre, și aș poroncitü îndatã de aș a-

dusă café la toți. Le-aș dă că: «pre milostivul împărat s'au milostivă și, după cererile lor, le-aș dată Domnă pământă, și de acum înainte așa are să se urmeze. Să fie dar credincioși și raele supuse, să iubească pre Domnii lor și Domnii pre boierii; să se silască întru săvârșirea poronciloră căutând trebile țerei, d'impună cu Domnii,» și iarăși mulțămindă aș ieșit de acolo *) și aș încălecată cu toții și aș mersă cu *202 totă mulțimea norodului, și înainte și în urmă, până la porța Cetății unde încălecase, și descălecată acolo cu toții, aș dată bacșișă și aș intrată în caice. Aș mersă pe la Tarsana, pe la Tophana, trecândă pe la Do'ma-bakcê; și s'au dusă la Saraiful lui Abdula-Pașa care 'i-aș priimită cu totă cinstea dându-le café, ciubuce; le-aș dă că: «sunt megieși, dar n'au putută a merge cela la cela, căci vremile aș fostă așa; dar să trăiescă multă înduratăl împărată, că aș fostă bine pentru toți, căci le-aș dată Domniea orânduindă Domnă din pământeni; să caute dar a fi credincioși, căci de acum Grecii nu mai aș a fi Domni. De acolo s'au întorsă la conacă, unde cu toții aș heretisită pre Domni.»

Peste 2 césuri, aș făcută pe Aga Greceanul vel Post cu sărutare de mână, căci caftană nu avé; îndată s'au pusă la cale a se scrie cărți la Moldova scriindă cu toții pe la casele lor, pe la prieteni și rude.

Luni 3 Iulie, s'au pornită Devlet-tatară cu cărți către Calmacamii, orânduindu-se Vornicul Tóder Balsă și vel vist Petrache Sturdza, celă ce era făcută de Hatmanul Vogoridi, și cu acești două împreună, boierii Divanului. Iar Grigorie Vodă aș rânduindă Calmacamii pe Banul Bărbuceanul Văcărescul ce era Epistată Visteriei, și pe Spatarul Mihăilescul i pe Mihăiță Filipescul, făcându-lă paia-post și halé Aga.

Sâmbătă 8 Iulie, s'au pornită Ibraim Tatarul și cu ună călărașă *) *203 de Moldova.

Duminecă 9 a lunei, s'au pornită Calmacamii la Bucuresci cu cărțile cele după obiceiă.

Joi în 13 Iulie, aș adusă Sakir-beiă caftanile de la Pórtă și aș îmbrăcată mai întâi pe Grigorie Vodă Ghika, apoi pe Ioan Vodă Sturdza, și aș arătată Sakir-beiă că elă este orânduindă Meimendariă Domnului de țera Românescă, iar cela-l-altă Sakir-beiă, carele era din tagma dervișilor, s'au rânduindă Meimendariă Domnului de la Moldova, cum și Divan-Efendi pe Ibraim-Naabi. Desbrăcândă caftanile, le-aș strinsă și le-aș dă că să stele strinsă pe perini trei zile, după obiceiă. Le-aș dată café și ciubuce, aș heretisită Sakir-beiă pe Domni de Domnie și pe toți boierii.

La 24 Iulie, s'au născută o Beizadé a nume Sultan-Mehmet, și îndată s'au pornită în toate țerile muzdegii; în câte-va rënduri, aș mersă bostangii muzdegii la Domni și la boierii cărora li se da bacșișă.

Miercuri 26 a lunei, aș sosită tatară și vătavă de călărași de la Moldova, aducândă bani și înscințare de redicarea Enicorilor și a lui Vogoridi, și cărți de heretisiră pentru Domnie.

Joi 27 a lunei, în-de-séră, aș reposată Patriarchul Evghenie, s'au rôn-

duită Antimă ce a fost Halchidonios, care se afla închisă cu alți cinci Archierei din cei întâi pentru întâmplările vremilor și vrajba ce d'între ei. *)

*204

Martți Avgustă 1, a fost mersă : Domnul Moldaviei cu Vorn. Cuza, Vorn. Iordake Rășcanul și Post Greceanul de a fost heretisit pe Patriarchul în două caice cu un băltagiu și cu slugi fiesce-care. 'I-a fost priimită Patriarchul în capul scării, d'împreună cu toți Archiereii cei aleși ; după sărutarea mâneli, 'i-a fost dusă într'o odaie, unde le-a fost dată cafea, dulcețu și ciubuce la toți. Peste un cîfertă de cîsă a fost venit și pre fericitul Patriarchă a Ierusalimului Policarpă ; îndată ce le-a fost dat de scire, Patriarchul, toți archiereii, Domnul și toți boierii ce erau împreună, căruia sărutându'i drépta, a intrată iarăși în odaie, și de isnovă s'a fost făcută țe-remonia cafelei. Fără prelungire au sosită și Domnul țerei Românesce cu doi boieri : Vornicul N. Golescul și Post. I. Cocreșcul, căruia i s'a fost făcută asemenea țe-remonie. S'a fost vorovită multă asupra întâmplării vremilor, închiderii Patriarchului cu cinci din Archierei și orînduirea Sa în Scaunul Patriarchiei. După acesta a fost poftită pe Domnă Patriarchul Ierusalimului, ducîndu-se înainte, la care a fost mersă Domnii îndată. Li s'a fost făcută asemenea țe-remonie. La pîrcederea de acolo, a fost dată Domniloră câte o cruce cu Sfîntul lemnă rugîndu'i ca să le fie milă de Monastirile din Moldavia și din țera Românescă, și să li se trîmită embaticurile pre cum erau obicinuite, căci are datorii *) Patriarchiea, și are puse amanetă

*205

Sfîntele odăjdii pe la armenii și iidovi.

Pîrce la 11 Avgustă, Domnii a fost făcută gătirea trebuincioase ale Domniei, gătindă tacămurile ; iar la 11, Domnul țerei Românesce a pîrcesă din Țarigradă, pe uscată, și fiind-că Domnul Moldovei, pentru iconomiea cheltueliloră la drumă, a hotărîtă a merge pe mare, din boierii Moldovei : Vorn. Cuza și Vorn. Rășcanul, n'a fost vrută să mergă pre mare ; s'a fost dusă cu Domnul țerei Românesce pînă la Silistra, unde s'a fost întîlnită iarăși cu Domnul Moldovei.

Duminecă în 27 Avgustă, a fost agînsă Domnul țerei Românesce împreună cu amînduoi boierii Moldovei, pînă la Silistra, a fost trasă la conacul Domnului Moldovei pîrce li s'a fost rîndită conacă deosebită ; dimineața și sîra mergînd de mîncă la mîsa Curței, cheltuiala fiindă tîtă a Saraschierului. Acolo a fost aflată pe Ștefănaki Vogoridi Caîmacamul Moldovei și pe Costaki Negre Caîmacamul țerei Românesce ; acolo fără întîrziere a fost sosită și Beîzade Necalaki mergîndă după poroncă de la Iași ca să trecă la Țarigradă, baș-capuchihaia.

Martți Avgustă 29, sîrbătorea Sfîntului Ioan botezătorul, a fost mersă Domnii amînduoi la Mitropolie fiindă Antimă Mitropolită Dristas și Proilavă, omă de ispravă și cu învățatură. După biserică 'i-a fost poftită la cafea, *) unde li s'a fost făcută tîte cinstile cuviincioase, cum și tuturilor boieriloră. De la Mitropolie s'a fost întorsă la gazdă. Domnul Moldovei într'acé di a fost mersă la Saraschierul singură numai călare, iar boierii pe gîos cu toții.

*206

Vineri Septembrie 8, s'aũ datũ de scire de la Saraschierul cã Sãmbãtã are sã se facã rezmurile Domniei.

Sãmbãtã Septembrie 9, le-aũ facutũ davetul ca sã mãrgã; s'aũ dusũ amẽnduoi Domnii cu Meimendarii lorũ și aũ intratũ intr'o odaie unde eraũ cabaniþile și cucile; s'aũ imbrãcatũ în cabaniþã, și aũ pusũ cucile în capũ, iar tuþurile le-aũ luatũ amẽnduoi Meimendarii în mãnã, aũ mersũ și le-aũ datũ Paþei; aũ mersũ dupã Meimendariũ imbrãcaþi în parada cã Domnescã, și facẽndũ mai intãiũ Domnul Moldovei inchinãciunile cãdute, dupã obiceiũ plecẽdu-se pãrã la pãmẽntũ, trei rãnduri, aũ priimitũ din mãinile Saraschierului, cu amẽnduoe mãnile intinse, tuþurile, fiindũ Saraschierul în piciorã pe patũ. Dupã ce 'i-aũ sãrutatũ mãnica blanei cum și toþi boierii pãla, aũ ieþitũ afãrã dãndũ tuþurile în mãnile lui Vel Post; cu asemenea chipũ aũ urmatũ și Domnul þerei Romãnesci. Ieþindũ de la Paþa, tuþurile le-aũ luatũ intr'o odaie unde aũ stãtutũ pãrã cãndũ s'aũ facutũ alaiul tuþurilor; și le-aũ adusũ la conacul Domnilorũ.

Dupã acãsta Domnul þerei Romãnesci aũ ieþitũ intãiũ, fiind alaiul gata, și aþeptãndũ ca sã încalece d'impreunã cu toþi boierii Curþei, și încãlecãndũ, s'aũ dusũ la conacũ. În urmã aũ mersũ și Domnul Moldovei, *) *207 și aũ mersũ la gazdã tot cu asemenea chipũ, avẽndũ pe boierii cãte duoi înainte alaiũ. Dupã ce aũ mersũ la gazdã, bãtẽndũ meterhanãoa, s'aũ datũ bacþiþurile obicinuite. Pe þapte boieri Moldoveni ce s'aũ aflatũ acolo, 'i-aũ imbrãcatũ Saraschierul cu caftane și din Munteni aũ imbrãcatũ pe patru, și pe douã beizadele, cãrora le-aũ datũ și þlice de samurã.

Duminecã la 10 Septembrie, aũ adusũ zaptũ Ferimanũ, blana și armasarul, Sakir-beiũ; aũ imbrãcatũ pe Vodã cu blana, și puindũ în capũ þlicũ de samurã, aũ încãlecatũ pe Tablabãþa, cu puþinũ alaiũ de ciohodari și ceauþi Împãrãtesci, și, preumblãndu-se puþinũ, s'aũ intorsũ la gazdã, și de iznãvã s'aũ facutũ çeremonia de cafã.

Miercuri 13 Septembrie, aũ sositũ Beizadã Neculaki de la Iaþi împreunã cu Armaþul Bosie ca sã mãrgã la Þarigradũ; intru acãstã ði, Grigori-Vodã aũ purcesũ la Bucuresci cu tãtã parada domnescã.

Joi 14 Septembrie, în ðiua sfãnteii Crucii, dupã ce aũ ieþitũ Vodã din bisericã și s'aũ dusũ a casã, aũ facutũ pe Armaþul Bosie, ce mergã cu Beizadelele în Þarigradũ, Agã paia; la 7 cãsurũ aũ mersũ Vodã la Saraschierul; mai intãiũ aũ intratũ în odaia lui Chihãia-beiũ fratele Paþei; dupã çeremonia cafelei și a ciubucelorũ, aũ trecutũ în odaia haznatarului, și facẽndu-se și acolo çeremonie, 'i-aũ scosũ înaintea Paþei, unde aũ imbrãcatũ pe Post. Grecẽnul cu blanã, iar pe Vorn. Cuza și pe Vorn. Rãþcanul, *) cu capoturi; dupã çeremonie, ieþindũ de la Paþa, *208 aũ mersũ la Salihtariul, unde era și Satif-Efendi, Muhurdariul Sarashierului, și luãndu'þi ðiua bunã de la toþi, s'aũ intorsũ la conacũ.

Tot într'acãstã ði, aũ trãmisũ pe toþi boierii cãþi se aflaũ Moldoveni, împreunã cu ceauþii și baþciohodariul cu patru ciohodari, de aũ luatũ de la Paþa Capsi tuþurile și le-aũ adusũ la conacũ, cu 2 ðile mai înainte

pornise calabalicurile; după acésta, Vodă a încălecată, iar boierii pe gîos înaintea tuurilor, a venit la șcele.

Vodă a descălecată la Iumruk, iar boierii și beizedé Nicolae a mersu drept la șcele, unde a aflată caicele gata încărcate; mai întiu a trecut Dunărea tufurile și meterhanéoa. La 8 césuri a trecut și Vodă de cea parte, a încălecată cu câți a vrut din boieri, avendu și tôte trásurile gata inhămate de Meimendariul Moldovei, Caminariul Neculai Costandaki, pe lingă carele mai lăsase și Grigorie Vodă un boier Meimendariu să pörte de grijă de cele trebuinciose intru trecerea prin țera Românescă, și cu toții a remasă în Călărași, tirgușoră în malul Dunării.

Sâmbătă 15 Septemvrie, a purcesu de la Călărași și a venit la satul a nume Cióra, unde a și masu.

Duminecă 16 Septemvrie, a venit la satul Ulmii, și acolo a masu. *) *209

Luni 18 Septemvrie, purcegendu de la Ulmii a venit la satul Bolo-
vanul, unde a făcută emecică; a purcesu, și pe la 8 césuri a fostă
în marginea Focșanilor; acolo adunandu-se cu toții, a încălecată pe cai
domnesci, mai fiindă veniți și câți-va din boierii Moldoveni, împreună
cu Divan-Efendi și Eip-aga; s'a duzdisit alaiul, și la 9 césuri a tre-
cută hotarul Milcovului și a venit la gazdă iarăși la Sameșul Neculai
Tuduri.

Marti 19 a lunei, a stătu în Focșani oturac, cetindu jalobe și cău-
tându pricină a locuitorilor.

Miercuri 20 a lunei, purcegendu din Focșani a venit în Tecuci și
de acolo în Bărlad, unde iarăși a făcută oturac; din Bărlad în Vas-
lui, și de acolo în Tatomiresci, și de acolo în Frumosa unde a întem-
pinată pe Vodă toți boierii câți se află în Iași, cum și Dómna, i tôte
cocónele. A mersu după obicei la Biserică, unde l'a priimită Episco-
pul de Romanu și Episcopul de Huși vechilă părintelui Mitropolit; din
Biserică a venit sus, s'a făcută sărutarea mânei și ȕeremonia cafe-
lei, și după câtă-va vorová urmată, apoi mеса, unde a fostă Dómna,
beizedelile, toți boierii și cocónele, zăbovindu-se la mеса cu mehterhané,
musică și lăutari, pără în séră. După acésta a petrecută pe Vodă cu
toți pără la Curte, și apoi fiesce-carele pe la casele lor. Tafghihatul
boierilor s'a făcută la 20 Noemvrie. *) *210

Aicea se isprăvesce tótă istoria Domniei Moldovenesci. Bine-voiască
Dumneđeu a fi într'unu césu bun și norocit; ca să nu dăm pricină
Grecilor a ríde de Ocărmuirea cea Moldovenescă, nici megieșilor cari
se vedu cu mare luare aminte a privi ocărmuirea nouă. Începutul cel
bun care amă privit, blândețile nuoului Domn și nemândria, im
da a crede bune sfirșitură, de nu se va pface și nu va începe alte
urmări. *) *211

TRACTATURILE

prin cari s'au închinatǎ țera, de către Bogdanǎ VV Domnǎ alǎ Moldaviei, împărăîndǎ Sultan Baiazet II. (I).

Moldovenii 2) dintru începutǎ au fostǎ unǎ norodǎ slobodǎ *) și nesu- *212
pusǎ, stăpînitǎ numai de prințipiî 3) sei cei singuri stăpînitori, pe cari
ii alegé norodul întocmai după pravilele și obiceiurile séle.

Acești prințipi 4) nu cunoscǎ altǎ putere și datorie 5) mai mare
de cât a păzi pravilele cele temelnice a prințipatului. 6)

La acésta mărturisescǎ tractaturile 7) păcii și a legăturii ce ei au
făcutǎ cu Leșii și cu alte stăpîniri vecine, resbóiele cele vătămátore 8)
și apărátore ce au avutǎ une-orǎ cu Leșii, alte-orǎ cu Ungurii și cu Tur-
cii însuși, soliele cele vestite și numite ce au triimesǎ și le-au venitǎ,
precum letopiseșile împărătielorǎ de prin prejur și archivele prințipa-
tului adeverescǎ. 9)

Măcar că Moldova era necontenitǎ călcatǎ de vecinii ei, cu tóte aces-
tea nu s'au lăsatǎ de a nu sta 10) împotrivǎ cu armele séle péré la

Nota. Acésta scriere importantǎ despre tractatele Moldovei cu Pórtǎ, scósa
«din izvódele Logofétului Neculaiǎ Costin», au fostǎ mai întiiǎ publi-
catǎ de mine în Archiva Românescǎ edit. 1845 vol. II, pag. 347—364.
Intre acea publicare și reproducerea din manuscripșul lui Alecsandru Bel-
diman, esistǎ diferinșii de tectșii. Variantele «Archivei Românescǎ», care con-
șine tectșul celǎ vechiǎ, suntǎ cuprinse în notele urmátore :

- 1] Tractaturile vechi ce au avutǎ Moldova cu Pórtǎ Othomanicéscǎ.
- 2] Moldova cu locuitorii ei.
- 3] Domni.
- 4] Domni.
- 5] Altǎ putere mai mare și datorie.
- 6] A pământului.
- 7] Închiéierile.
- 8] Vestite.
- 9] Chronicarii de prin prejur și letopiseșele Moldovei o adeverescǎ. (Crǎi er, Ist-
vanși și Strikofski.)
- 10] De a le sta.

anul 1512; iară atunce, slăbindu de resbóiele cele adese cu cari *) stă- *213
pînirile vecine se siléu a o împila și a o supune, 11) aú hotăritu s'și
caute unú apărătorú puternicú care s' o apere de vrăjmașii împrejurași
ca s' pótă trăi în pace după pravilele s'ele.

Sciutu este de toți ceí ce aú cé mai mică sciință a istoriei, că intru
acé vreme, 12) Turcií, prin isbînțele 13) cele minunate cari făcuse în
tóte părțile și prin biruințele cele resunátore cari necontentú cástigau
asupra vecinilorú lorú, se aretau celú mai puternicú norodú, care făcé
s' nască în inimile tuturilorú gróza armielorú s'ele. Decí făcendu-se și cu
Moldova vecină, prin locurile ce luase cu puterea armelorú, 14) Moldo-
venii trebuiaú neapăratú 15) s' caute ca s' cástige ocrotire și apărare
lorú. 16)

Așa dar prinçipul Bogdanú, 17) care domné atunce cu cé de obștie
priimire a tot némul, aú trimisú o deputație la Sultan Bajazet alú
duoilea, împératul turcescú, din boierii păméntului, 18) a căroră capú
era Tăutul vel logofetú, ca s' inchine păméntul la pré Înalta Pórtă, 19)
aretându și legăturile cu cari norodul vré 20) s' se supue subt apăra-
rea ei. 21).

Acéstă deputație aú fostú priimită 22) cu tótă cinstea ce i se cădé 23)
și nu numai că legăturile s'aú priimitú fără cé mai mică împotivire, ce
încă s'aú și întăritú cu unú hatisherifú datú 24) în mâna deputațilorú. *) *214

Cele cuprinse în hatisherifú : 25)

1. Pórtă cunósce pe Moldova pentru 26) unú păméntú slobodú și ne-
supusú.

2. Legea chrestinéscă a resăritului 27) care se ține în Moldova, nu
va fi nici o dinióră călcată sau tulburată, ce încă norodul va avé slobode
bisericele s'ele, păzindú dogmele bisericesci ca și mai înainte. 28)

11) S' o împileze și s' o supue sub celú mai nesuferitú jugú.

12) Acele vremi.

13) Isbîndirile.

14) Făcendu-se și cu noi vecini prin locurile ce luase cu armele s'ele.

15) Negreșitú.

16) Apărare și acopereméntú lorú.

17) Și așa Bogdan-Vodă.

18) Aú trămisú la Sultan Bajazet alú duoilea, împératul turcescú, căři-va boieri
a păméntului.

19) La Turci.

20) Ceré.

21) Atîrnarea sa.

22) Solii aú fostú priimiți.

23) Li se cădé.

24) Datú Tăutului logofetú.

25) Legăturile cele priimite și întărite de la Pórtă suntú acestea.

26) De.

27) Legea chrestinéscă.

28) Ce încă norodul va avé slobode bisericile s'ele ca și înainte.

3. Pórta făgăduesce 29) de a apăra Moldova de toți cei ce arú puté să o calce, păzindu-o în starea întru care aú fostú mai înainte, fără a'i face 30) séú să sufere cá să i se facă 31) vre o dinióră cé mai mică desbinare séú despărțire.

4. Moldova va fi stăpînită și ocârmuită după pravilele și canónele séle, fără să se amestece Pórta cât de puçinú.

5. Domnií vorú fi aleși de norodú și întăriți de la Pórtă ca să stăpînescă în cât vorú trăi. 32)

6. Domnií Moldovei vorú puté ținé ostași cu plata lorú, pămêntení saú străiní, pèrè la duoè-đeci-de-mii. 33)

7. Moldovenii vorú puté cumpăra 34) și să aibă o casă la Țarigradú pentru șederea Capi-chihăielelorú, 35) unde vorú puté *) face și o Bi-^{*215}serică. 36)

8. Turcii nu vorú puté cumpăra pămênturí în Moldova, orí a avé, nici 37) a se așeđa, nici a avé séú a face geamií nici într'unú chipú. 38)

9. Pentru semnú de supunere, Moldova 39) va avé purtare de grijă a triimite pe tot anul la Pórtă, prin duoí boierí, 40) patru-mii galbení turcescí, adecă unú-spre-đeci-mii lei, patru-đeci șoimí, patru-đeci iepe fătátóre, aceste tóte cu nume de peșkesú, adecă darú.

În vreme de oștirí, príncipií 41) Moldovei, asemenea 42) precum se va poronci 43) de la Pórtă, vorú pune în lucrare oștile lorú 44) la slujba împêrătéscă.

Acestea suntu legăturile cu cari strêmoșii noștrii s'aú închinatú la

29) Se îndatoresce.

30) A i se face.

31) Ca să i se facă.

32) [Și Domniú ce aú fostú aleși de norodú, adeverescú acestú pontú.]

33) Domnií vorú fi ocârmuitori a tot pămêntul Moldovei, și vorú puté să aibă întru stăpînirea lorú ostași cu plată de la sine pênè la 20,000 pămêntení séú ómeni străiní. [Și resbóiele întru cari Domnií Moldovei, după poronca Porței, aú întrebuintatú oștile lorú, adeverescú acestú pontú, cum și numele Domnului Gheorghie Ghica VV. la anul 1657]. a)

34) Vorú puté ținé și a cumpăra

35) Capi-chihăielelorú lorú.

36) Se află casa la Țarigradú care se numesce Bogdan-Seraiú.

37) Séú.

38) [Acestú pontú n'aú fostú nici o dată călcatú de Pórtă.]

39) Domnul, împreună cu tot norodul, pentru semnú de supunere.

40) Prin duoí boierí a Moldaviei.

41) Domnul.

42) După cum.

43) I s'arú poronci.

44) Va fi ajutorú cu oștile séle.

a) Chronicul Moldovei și Domnií ce aú fostú aleși de norodú, adeverescú cu îndestul acestú articolú ; întru care príncipií Moldovei, după poronca Porței, aú pusú în lucrare oștile lorú, și a nume : Domnul Gheorghie Ghica la 1652, Domnul Petriceico la 1672, Duca-Vodă la 1683, Cantimir VV. la 1687, Mihaiú Racoviú VV. la 1717. Toți acești príncipií și oștile lorú, aú fostú în resbóiele ce aú avutú Pórta cu Austria și Polonia. [Nota manuscrisului Boldiman.]

Pórtă. Acestú tractatú aú fostú fórté tare pázítú în archívele Prínçipatului 45) pèrè în vremea vestítului Craiú Ioan Sobiețki, care la anii 46) 1686, întorcându-se de la unú resboiú 47) ce avusese cu Tătarií, și trecându prin Iași, aú cerșutú sè'lú véđă, 48) și, aprinsú fiindú de o urá necuvéntată 49) ce avé asupra Turcilorú, aú poroncitú ca sè se arđă în miđlocul tírgului, dicéndú cum-că Moldova, nu va avé mai multú trebuință de aceli tractatú nebunú de nimicá 50) prin resbóiele ce cástigaú Chrestinii asupra Turcilorú, și cum-că Leșií eraú îndestuí 51) a o apăra de dínșii. 52) *)

Cu tóte acestea, legăturile ce se copríndéú în hatișeriful de mai sus arétatú, aú fostú fórté pázite de către Înalta Pórtă pèrè la anul 1530; iară atuncea, Sultan Suleiman, împèratú sumețú și biruitorú, 53) úitándú, séú fórté puçinú îngrijindu-se 54) de datoriea și legătura tractatului, 55) aú hotărítú sè facă pe Moldoveni birnici, 56) ca sè'si adaoge veniturile, 57) și, în locú de patru-mii galbeni care pláté țera în 58) tot anul la haznaoa 59) împèrătéscă, cu nume de peșkeșú, după tractatul întăritú, 60) aú cerutú dece-mii de galbeni cu nume de haraciú séú 61) birú, și, încă mai multú, aú vrutú sè îndatorésca pe prinçipul 62) Moldovei, cu a lorú singurá și fără smintélá mergere la Tarigradú, la fiesce-care alú triile anú, ca sè aréte ei însuși către Devlet a lorú supunere. 63)

Acéstá prefacere aú turburatú așa de multú pe prinçipul Petru Rareșú

45] Aceste ponturí aú fostú fórté pázite.

46] La anul.

47] De la o bătălie.

48] Aú cerutú sè le véđă.

49] Nespusú.

50] De acestú hatișerifú bunú de nimicá.

51] Pré de adjunsú.

52] Acestú hatișerifú, de a fi cu puțință Moldovei a cerceta condicile Porței turcesci, 'lú-arú găsi neapăratú. [a]

53] Ce era unú împèratú sumețú și biruitorú.

54] Úitándú séú grijindu-se fórté puçinú.

55] Hatișerifulú.

56] Moldova birnicá.

57] Venitul.

58] Pe.

59] Visteriea.

60] Legătura întăritá de la Pórtă.

61] Și birú.

62] Domniú.

63] Cea către Turci a lorú supunere.

a) Tractatul încheiatú la 1512 între Pórtá Otomaná și Moldova, care în anii trecuți s'aú publicatú în „Courrier français“ și în alte jurnaluri străine, precum și în „Gazetta de Transilvania,“ s'aú scosú din nisece fragmente istorice de cari s'aú pomenitú în „Archiva Románescă, tom. I pag. 103 scrisá de către Șambelanul Balsch ce dice că aú luatú copia acestú tractatú din archívele Varșaviei, în vremea când se afla pe lângá Stanislaw Poniatofski, celú pe urmă Rigá a Poloniei. [Nota „Archivei Románesci,“ tom. II, pag. 351.)

64) ce domnă într-o vreme, cât neputându suferi 65) mai mult, 66) vedându dintr'o parte patria asuprită cu dări ce curgă din nestatornicia și réoa credință a Turcilor, cari erau cu totul nesuferite, 67) și dintr'altă parte, nefindă în stare a se pute împotivi 68) cu armele, de frică ca nu cumva, pentru împotivirea sa, să pricinuiască óreși-care ticăloșii 69) și stricăciunii prințipatului, s'au supusă la aceste cumplite întemplări și *) a fugit în Transilvania, lăsându pământul în sórta *217 sa cé ré. 70)

Acésta a fostă îndestulă pricină pentru Sultanul de a intra cu armele în mână în Moldova și de a face tot felul de stricăciuni.

Póte să sosotéscă fiesce-cine că nici némul boferesc, nici clerul bisericesc, 71) nici cei-l-alți locuitori a pământului, într'altă chipă n'au putut să scape de acéstă cumplită primejdie, de cât fugându în locuri străine, în pustii și prin munți, unde socotindă că și acolo nu voră pute să scape, a hotărítă să facă pace oră cu ce pagubă a loră, 72) și așa a triimesă deputați 73) la Sultanul, carile aglunsese péré la 74) Sucévă unde era scaunul domnesc, ca să'lă aducă la milostivire și să se siléscă a potoli urgia sa.

Nici nu nădejduia deputații 75) ciustea cu care a fostă priimiți de către Sultanul, care nu numai s'au milostivită la lacrimile loră și a triimisă 76) poronci strașnice către Pașii sei cari prădaă țera cu pornire și nespúsă nemilostivire, 77) ce încă prin noă hatisherifă 78) a întărită tóte legăturile a celui de mai înainte tractată ce se cuprindé în hatisheriful lui Sultan Bajazet. 79)

Dupé legăturile de mai înainte, Moldovenii a fostă slobođi a'și alege ună Domnă noă. Decă, cu priimirea și cu sfatul unită a tuturilor de obște, a alesă pe prințipul Alecsandru Domnă 80) și 'lă-a pusă în scaună; carele îndată a fostă și *) de Sultanul întărită. 81) *218

64] Acéstă prefacere a fostă nevoită și a fostă pierdută atâta de multă pe Vóevodul Petru Rareșă.

65] Să sufere.

66] Vedându pe de o parte moșia sa asuprită.

67] Cari cu totul nu le priimé, și pe de alta.

68] De a se împotivi.

69] Óre-care stricăciune și ticăloșie țerei.

70] A fugit în Transilvania și n'au priimită să fie birnică.

71] Nici tagma bisericescă.

72] De cât fugându în locuri pustii și prin munți, unde socoté că voră pute să scape. a hotărítă să facă pace cu oră-ce fel de pagubă a loră, și așa...

73] Soli.

74] În.

75] Nici nădejduia solii.

76] Priimiți de Sultanul, care îndată a triimisă poronci strașnice.

77] Cu o pornire și o nespúsă nemilostivire.

78] Prin ună noă hatisherifă.

79] A celui d'inainte hatisherifă a lui Sultan Bajazet.

80] A alesă pe Alecsandru VV Domnă.

81] Care îndată a fostă și de Sultanul întărită.

Dupe acésta Moldovenii n'aũ fostũ mai multũ supãrați de la Pórtã, ce încă de împotrivã aũ avutũ tóte privileghiile lorũ nesmintite, stãpínindu-se de cãtre pravilele lorũ 82) pãrã în vremea Prinçipului Petru VV. celũ schiopũ 83) ce domné la anul 1584, în zilele lui Sultanũ Muratũ alũ triile; iarã atuncea Pórtã defãimãndũ credința tractatului fãgãduitũ, 84) aũ adaosũ șese-mii galbeni la venitul ce se da pe anũ sub nume de peșkeșu sãu darũ, numindũ peșkeșul haraciũ sãu birũ. 85)

Prinçipul însuflețitũ de duhul patriotismosului, vëdëndũ pe celũ mai întiiũ articulu a tractatului cãlcatũ așa de vederatũ, și neputëndũ sã se hotãrascã a priimi nisce urmãri așa de rele și primejdióse, cari putëu sã strice temeliele a tuturorũ tractaturilorũ, cari nici unũ folosũ putëu sã aducã, s'aũ supusũ vremii și aũ cãutatũ scãparea sa în țera Nemțescã, 86) fugëndũ de respãtirea și urgia Turcilorũ și tinguindũ sórta cãrã a Patriei. 87)

Dupã pribegirea 88) acestui prinçipũ, 89) Pórtã prin altã cãlcãre a tractatului 90) a fãcutũ Domnũ pe unũ Aron. Acestũ strãinũ, fíndũ cu totul datũ și gata spre ímplinirea interesurilor Pórtãi, fãrã a bãga în sãmã pe norodũ, aũ iscãlitũ la tóte legãturile cu cari Pórtã aũ vrutũ sã însãrcineze pe norodũ și pe Moldova.

Nu este de trebuință 91) a areta aice cu amëruntul tóte *) asupririle *219 și strãmbãtãșile ce aũ fãcutũ acestũ prinçipũ 92) în puçinã vreme ce aũ stãpínitũ ca unũ tiranũ; a sa blãstematã pomenire mãrturisesce índestul asupra varvariei și a nelegiurii sãle. 93)

În vremea acestuia, la anul 1590, Pórtã aũ luatũ sub stãpínirea sa cetatea Tighinei pe care Turcii o numescũ Benderũ, care 94) era a Moldovei, și deosebindũ totũ locul ce era olatũ a Benderului, 'lũ-aũ supusũ la acéstã cetate cãlcãndũ legea tractatului. 95)

Dupã domniea acestui prinçipũ 96), norodul s'aũ cufundatũ în ticãloșii 97) de cumplirile acestui tiranũ, și n'aũ mai pututũ sã'și vie în stare

82] De pravilele lorũ.

83] Pënë în vremea lui Petru-Vodã celũ schiopũ.

84] Aședãméntului juratũ.

85] Aũ adaosũ 6000 galbeni pe lângã peșkeșũ, numindũ'lu haraciũ precum scrie letopiseșul.

86] Petru-Vodã, neputëndũ priimi sã se facã începëtorũ cãlcãrii legãturilorũ, n'aũ priimitũ, ce s'aũ supusũ vremii și aũ cãutatũ scãparea sa în țera Nemțescã.

87] A țerei.

88] Fuga.

89] Domnã.

90] Aședãméntului.

91] Nu este trebuință.

92] Domnã.

93] O pomenesce índestul letopiseșul țerei.

94] Și care.

95] Aședãméntului.

96] Domnã.

97] Norodul a cufundatũ în ticãloșie.

în vreme de 14 ani 98) ce au stăpînit, unii aleși de norod și alții trimiși meși de Pörtă, ce au răbdat cum au putut toate greutățile cu cari au fost în sarcină, și nu 99) au resufat pînă la anul 1643, în domnia principului Vasile VV, 100) carele împodobit fiind cu o minte statornică și foarte rară, 101) măcar că era Domn făcut de Pörtă, dar neavînd în gîndul seî de cît fericirea supușilor seî, din anul cel d'întru al tîi al Domniei seî, au ușurat norodul, au mîntuit 102) pe toți de nevoi obște și prin chipurile cele blînde 103) și pline de milostivire, și-au tras în cinstea și dragostea supușilor seî. Nemulțumindu-se, 104) după ce-au făcut tot binele ce i-au trecut prin mîna sa, 105) socotî că tot n'au făcut nimic decît să nu arî isprăvi 106) să cîștige și să aibă iarăși norodul 107) privilegiile seî cele vechi, și decît să-l arî face *) să iasă *220 din amorteala și slăbăciunea în care îl găsise și să pîta a'și afla iarăși 108) dreptățile și pravile seî, cari din pricina reușăților unor principii 109) și din nesiliința altora, era să se prăpădescă și să se stingă în veci.

Dreptu aceea, au trimis 110) la Tarigrad din cei mai aleși a nemulțumului ca să jeluiască Sultanului pentru strămbătățile și asuprelile ce au tras 111) norodul și pentru relele umblări ce s'au făcut în țera împotriva legăturilor tractatului. 112)

Mehmet al patrulea ce împărăte atuncia, milostivindu-se asupra nedreptăților cu cari țera era asuprită, 113) au ascultat cu milostivire jalobile deputaților, 114) și s'au făcut o îndatorire 115) a nu schimba nimica și 116) a păzi întocmai toate legăturile 117) de cei mai înaintea sa împărăți, întărindu-l 118) și el însuși cu un hatîșerif; 119)

98] În vremea a 14 Domni.

99] Și așa nu.

100] În Domnia lui Vasile-Vodă.

101] Statornică și rară.

102] Mîngîiat.

103] Cele bune.

104] Milostivire, și prin cinstea și dreptatea supușilor seî, nemulțămindu-se.

105] Prin mîna.

106] Decît n'arî isprăvi.

107] Norodul iarăși.

108] Și să pîta afla iarăși.

109] Domni.

110] Au trimis din partea țerei.

111] Ce trage

112] Împotriva aședemintelor legate.

113] Cu care acest pămînt era asuprit.

114] Solilor.

115] Și s'au făcut o datorie de.

116] Și de a.

117] Legăturile întărite.

118] Întărindu-le

119] Cu hatîșerif.

numai la capul 9-lea a făcut schimbări, 120) adevă peșkeșul pe anu
 a fost schimbat în zisié sau zisié-mali, sumă adăogită și hotărită de
 dece-mii de galbeni turcesci pe anu, 121) redicându șoimii și Iepele ce
 se cuprindéu în cele-l-alte două hatișerifuri.

Tóte acestea a umplut de slavă pe prinșipul Vasilie 122), luându un
 un sfirșitú bunú prin sfaturile și a sa înșeléptă povățuire, și Domniea
 Sa s'a învrednicitú a se numi fericitú.

Acestú prinșipú 123) a domnitú 15 ani cu pacé, făcendú fericirea
 supușilor séi; 124) atâta numai că Tătarii din 125) Bugiacú, norodú
 tulburătorú și deprinsú a trăi din prădări, 126) *) prădaú câte o dată 127) *221
 prin poghiázurile lorú. Întru o di înșciințându-se prinșipul 128) că nu
 mișii de mai sus Tătarii, se suise în sus și prădaú țera cu armele
 mâna, a poroncitú căpitanilorú 129) sé mérgă cu câtă-va óste impropo-
 tiva lorú și sé'i gonéscă pe aceșii jefuitoři 130) cari din capul lorú
 fără sé aibă voie de la Pórtă séu de la cei mai mari ai lorú, prădaú
 țera. Poronca a fostú îndată implinită, și, lovindú 131) pe Tătarii fără
 de veste, o parte din ei a fostú cu totul stricatá, robii méntuiți și tóte
 jafurile 132) luate inapoș.

Sultanul Bugécului, luându înșciințări 133) că câtă-va Tătarii a fostú
 loviți de Moldoveni fără de veste, și o parte s'a ucisú, 134) fără a mai
 cerceta sé afe adevérul acestei nenădejdute întéplări, 135) s'a tulbu-
 ratú fórté, în cât, jeluindu-se la Pórtă, a aretatú 136) întéplarea în
 tr'unú 137) chipú fórté uritú, numindú pe norodú de hainú și pe prin-
 șipú necredincosú. 138) Pórtă, măcar că a fostú înșciințată mai înainte
 de tot adevérul întéplării aceștiea prin încredințările prinșipului, 139)
 cu tóte acestea, orí din patima ce avé asupra chrestinătății séu din nes-

120] Numai la pontú alú noălea a fostú.

121] Adevă peșkeșul pe anu 'lú-a numitú birú, adăogendú-lú la suma de 10,000 gal-
 bení turcesci pe anu

122] Pe Domnul Vasilie.

123] Acestú Domnú.

124] Supușilorú séi pe cari îi ușurase de nevoi.

125] De la.

126] Din jacuri.

127] Câte o dată marginea.

128] Domnul.

129] Căpitanietorú séle.

130] Jecuitoři.

131] Implinitá lovindú pe Tătarii.

132] Jacurile.

133] Luândú în scire.

134] Și o parte uciși.

135] Fără a mai cerceta aceste nenădejdute întéplări.

136] N'a lipsitú de a nu areta.

137] Cu unú.

138] Numindú pe norodú hainú și pe Domnú necredincosú.

139] Dē totú adevérul acestei întéplări din încredințările Domnului.

tatornicii, 140) au priimitu ca Sultanul Tatariloru se'si resplătescă cu armele.

Vasilie-Vodă, nemulțămindu-se că au 141) înscințatū la Pörtă totă pricina cu amăruntul 142) și au îndreptatū norodul de năpăști prin mărturiil adevărate, nevinovăția scoposului seū, și au făcutū vederată cé fără dreptate intrare și pradă a Tatariloru în țeră, 143) au socotitū cu cale pe de o parte se se păzescă cu priveghiare *) și pe de altă parte, *222 se se invoiască cu Tatarii.

Dar scoposul seū nu s'au isprăvitū precum 144) nădejduia, căci Sultanul 145) făciărnycinu-se, 'lū-au înșelatū cu o invoială mincinósă 146), și au intratū de o dată în țeră făcendū stricăciunile cele mai cumplite, petrecendū 147) pe toți locuitorii sub sabie, fără se alégă virstă, bărbatū seū femeie. 148)

Spaīma au fostū atăta de mare în cât că prințipul n'au avutū mai multă vreme 149) de cât a se trage în codrii cei aprópe de Iași, lăsândū orașul în mila acestorū tīlhari, pe care 'lu-au și arsū 150) după ce au robitū mai multū de jumătate de orășeni, și așa norodul n'au pututū se scape de cé cu totul a sa stingere, de cât dândū o sumă mare de bani. 151)

Acéstă sumă făgăduită intru o vreme de nevoie, au fostū pentru Sultanii 152) Bugiăcului o destulă pricină de a o cere în toți anii cu nume de balci-beșlicū, 153) și măcar că Domniil, mostenitorii lui Vasilie-Vodă, se fi stătutū cu totul împrotivă la acéstă, arătandū de multe ori cum-că o sumă dată la o vreme de nevoie, pentru ca se scape de góna cé fără de lege a unui némū jăluitarū, nu póte 154) se se socotescă ca o datorie; cu tóte acestea, printr'o ascunsă primire 155) a Porței, Sultanii au sciutū se o tragū în țării 156) cu feluri de chipuri în toți anii, și se facă cu de-a-sila, dintr'acéstă rea urmare, 157) o pravilă.

140] Nestatornicie.

141] Nemulțămindu-se numai că au.

142] Pe Pörtă de totă curgerea pricinei cu amăruntul.

143] De năpăști că au aretatū prin mărturiil adevărate nevinovăția scoposului seū și că au pedepsitū cé fără dreptate intrare și pradă a Tatariloru în țeră.

144] După cum.

145] Căci acestu.

146] Cu invoiele mincinóse.

147] Și trecendū.

148] Fără se alégă virstă bărbătescă seū femeiască.

149] În cât Domnul n'au avutū altă vreme.

150] La vótea acestorū rei cari 'lū-au arsū.

151] De bani Sultanului.

152] Sultanul

153] Bagi-beșlicū.

154] Nu puté.

155] Prin ascunsă primire.

156] Prin țarie.

157] Dintru acéstă urmare.

Întru adevăr, nici o dată Pórta n'aú apáratú 158) cu dinadinsul acéstă ré urmare, dar cu tóte acestea se îndelungase, se întárise *) și *223 se făcuse o dare neclintită 159) și neclátită pe care Domnií erau datori sê o împlinésca în toți anii.

Dupê acésta, ticáloșa țérá 160) aú petrecutú subt umbra hatișerifului, pázindu-se neclintitú tóte cele ce se cuprindéu, și Pórta se vedé că pázesce fágăduințele séle cele vestite și adevérite 161) în vremea a cincí príncipi 162) Moldovení ce aú domnitú unul dupé altul, péré la Domniea Ducáí VV; 163) iar acéstú Domnú nefindú plăcutú Porței, aú fostú mazilitú, și în locul lui 164) s'aú rónduitú pe unú Ilie, 165) omú slabú și cu totul datú spre interesul seú. 166) În vremea acésta, 167) la anul 1688, Pórta, împrotiva tractatului, 168) aú deosebitú de 169) Moldova tîrgul Renului 170) ce se numesce de către Turcí Tomarova, cu tot locul de prin pregiur, unde aú făcutú Turcíi o geamie și aú și pusú stápinire. 171)

Dintr'acéstá vreme relele urmári s'aú ímmulțitú, și Pórta, neaducéndu'și aminte de tractatú, 172) aú începutú vederatú a călca tractaturile. 173) Țéra de ce mergé mai multú aú începutú a fi asupritá și călcatá cu fel de fel 174) de priciní, fără sê mai fie socotită. Birul aú fostú atáta de adăogitú, beilicurile atáta de ímmulțite și nevoile așa de mari, 175) în cât locuitorii, neputéndú mai multú sê mai suferé 176) și sê mai agiungá, s'aú ímpráștiatú și s'aú dusú de s'aú aședatú în țéra Leșascá și în Transilvania ca sêși afle odihna lorú. Acésta decí 177) este pricina cé adevératá pentru care s'aú pustiitú acéstú Príncipatú. 178) *] *224

Pórta n'aú lásatú altá mêngéiere norodului de cât alegerea Domnilorú; marturú întru acésta : príncipul Duca, 179) Petriceico, Antonie Roset,

158] *Încuvîntatú.*

159] *O datorie nesmintitú și neclintitú.*

160] *Dupê acéstú ticáloșie, țéra.*

161] *Adevérate.*

162] *Domní.*

163] *La Domniea lui Duca-Vodá.*

164] *În locul seú.*

165] *Ilieșú.*

166] *Și datú cu totul spre interesul seú.*

167] *În vremea acestuía.*

169] *Hatișerifului.*

169] *Din.*

170] *Renii.*

171] *Unde aú făcutú Turcíi și o geamie.*

172] *Ne mai aducéndu'și aminte de hatișerifú.*

173] *Legăturile.*

174] *Sub felú de felú.*

175] *Atáta de mari.*

176] *Neputéndú sê mai suferé.*

177] *Decí acésta.*

178] *Acéstú pámémentú.*

179] *Martori : Duca.*

Constantin Cantemir și Mihaiu Racovița carele au fostu celu după urmă din principi ai aleși de norod, căci după mazilia acestuia, Moldovenii au fostu cu totul lipsiți de alegere; Domniea se vindé la mezatú și se da celu după urmă mustereu care da mai multu. 180)

În Domniea lui Mihaiu VV. Racovița, 181) la anul 1716, Tătariu Bugiacului găsindú pricină că pământul lorú arú fi fostu fórte strimtu 182) și nu puté sê le agiungă 183) spre hrana lorú, au cerșutu 184) o parte de locú din Moldova ca sê o lucreze și sê fie dobitócele lorú. 185) Principul 186) vedéndú că n'arú folosi nimicá împrotivindu-se la cererile lorú, mai alesú că ei și fără acésta arú fi pututu sê stăpínescă cu totul locurile cari ceréu, 187) au fostu silitú a le da o bucatá de locú nelucratú de 32 césuri lungul 188) și 2 césuri latul, 189) mulțámindu-se numai sê se îndatoréscă Tătarii ca sê plătéscă de ce din rodurí și sê o are, și óreși-care bagatelurí pentru pășunatul vitelorú cu nume de Elím, pentru ca sê se scie 190) că acelu locú au fostu a Moldovei. Pórta nu numai ca n'au stáutú cu nimicá împrotivire 191) la acésta silnicá cerere a Tătarilorú, ce încá au gásitú 192) și cu cale cu mare pagubá a Prințipatului.

Nu este numai acésta cé după urmă călcare a tractatului 193) *) căci *225 la anul 1725, în Domniea lui Neculai VV. Mavrocordatú, și în împărăția lui Sultanú 194) Ahmet 3-lea, Turciú au luatú în 195) stăpínirea

180] Celu de pe urmă din Domni ai aleși de norod; și apoi supărându-se Pórta pe Mihaiu Vodá, 'lu-au mazilitú și au rónduitu Domni pe Nicolai Mavrocordatú grecú. a] După mazilia acéstu Domni, Moldovenii au fostu cu totulú lipsiți de alegere; Domniea se vindé la mezatú și se da celú de pe urmă mustereu.

181] Mihaiu Racovița VV.

182] Arú fi fórte strimtu.

183] Sê ajungă.

184] Au cerutu.

185] Sê și fie dobitócele.

186] Domnul.

187] Sê stăpínescă tóte locurile cari ceréu.

188] Lungá.

189] Latá.

190] Mulțámindu-se numai sê i îndatoréscă pe Tătari ca sê plătéscă de a de ce din rodurí și óreși care bagatele pentru pășunatul bucatelorú lorú sub nume de Alám, ca sê se scie...

191] N'au stáutú împrotivá.

192] Au gásit-o.

193] Și încá nu este cé de pe urmă călcare a articulelorú tractatului.

194] În zilele lui Sultan.

195] Sub.

a] Péné aicea mergo compunerea lui Nicolai Costin care este scósă de la sfírșitul unei copii din manuscrisul letopisejului lui Ioan Neculce No. 5, pomenitu în colecția letopisejelorú Moldovei, tom. II, publicatú de mine. Acéstu articolú pórtá titlul: „Din isvódele reposatului Nicolai Costin ce au fostu 'vel lo'gofétú.“ Înainte urméză povestirea unui autorú mai nouú scosú dintr'o condică a d-séle Constantin No-gruzzi. [Nota „Arhivei Românești,“ II, 361.]

loru Hotinul cu totu locul seü , aü facutu cetate unde aü pusü si unü garnisonü de pazä förte mare, orönduindü si pasü si subasü. 196)

Acësta aü fostü cé mai mare si mai primejdiosä din töte reutäpile cu cari Turciü aü insärcinatü 197) pe acestü prinçipatü, cäci nu numai boierimea, si partea bisericescä, si altiü, aü fostü cu totul lipsiü de stäpinirea celorü mai alese a lorü moüü 198) ce se aflaü intru acestü ñnutü, ce incä prin trecerea cé necontentitä a paşelorü si a oştilorü 199) cari mai totü d'a-una trecü prin țerä, norodul este cälcatü si chieluelile peste măsurä; 200) deosebitü cä Eniceriü garnisonuluü acesteü cetäü, impräsciindu-se prin țerä, făcëu miü de reutäü si jäculäü 201) ñinuturile de prin prejur necäjindü pe säraciü locuitorü cu feluri de chipuri precum s'aü intëmplatü in vremea prinçipuluü Constantin Muruzi VV. La anul 1783 si la 1784, cele mai multe din satele de pe Prutü si de prin prejurü aü fostü prädate si stricate, si puçine lucruri ce luasse ömeniü pe la casele lorü, aü fostü luate si arse de Turci, mulüime din ömeni uciüsi, femeü si fete batjocorite, copii si bärbatü morüi de fricä, fugëndü in mijlocul erneü prin codriü de mäniea si turbäcüneä tiranilorü. 202)

Dupë aceste reutäü si dupë atäteä biruri cu cari acestü prinçipatü era insärcinatü, si dupë atäteä beilicuri cari *) nu ce sfirüiaü 203) nici o datä, si asuprelele cele urmate de Turci 204) ca së sugä hrana ticälosuluü norodü, si schimbäriile cele adesea si färä de vreme a Domnilorü, una 205) din pricinile cele mai mari cari aducé țera in ticäloüie, 206) cäci cândü incepé unü gospodarü 207) a cunöscé curgerea trebilorü pämentuluü, starea fiesce-cäruia ñinutü si a noroduluü, 208) vrednicieä si nevrednicieä fiesce-cäruia din boieri, 209) obiceiurile si pravilele pämentuluü, atuncea indatä sosé mazülieä, si in locul luü orönduia pe altul, si acela färä nici o sciinüä, cäruia îi trebuia indestulä vreme spre a lua

196] Paüi seü subasü.

197] ñnpilatü.

198] Aü fostü lipsiü cu totul de stäpinirea celorü mai bune a lorü moüü.

199] Ostenilorü.

200] Norodul era cälcatü si împoväratü cu chieluälä peste măsurä.

201] Jefuiaü.

202] Precum s'aü intëmplatü si in vremea Domnuluü Constantin Mavrocordatü VV, cä la anul 1784, cele mai multe din satele de pe Prutü aü fostü prädate si stricate, si puçine lucruri ce le luase ömeniü prin casele lorü, unele aü fostü luate iar altele arse, copii si bëtränü morüi de frigü, si cei mai mulüi din ömeni uciüsi, iar femeile si fetele batjocorite; dar mai alesü, intëmpländu-se acesteä in frigul erneü, fugiaü bëieü nenorociü prin codriü, ascundëndu-se de mäniea si turbäcüneä acestorü tirani varvari.

203] Nu se sfirüescü.

204] Si asupririle ce intëbuintezä Turciü.

205] Suntü una.

206] Cari facü pe acëstä țerä cu totul ticälosä.

207] Cândü incepé abia unü gospodarü-Domnü.

208] Si a totü noroduluü.

209] Vrednicieä fiesce-cäruü boierü.

óreși-care știință și a afla cele de trebuință, și acesta temându-se în tot césul ca să nu'lă maziléscă fără de veste, se nevoia a stränge în cât se dá mai multú, pentru ca să pótă trái cele-l-alte ȓile a vieței séle cu îndestulare și ca unú principú, ne mai căutându altă-ceva de cât cum se ia și sé'i îndestuleze cu daruri ca sé'și pótă lungi Domniea, căci numai prin puterea banilorú puté isprávi ceva, și așa fiesce-care Domnú care vené dupé altul, tot același drumú apuca, de care pricină aú venitú întru cé de istovú slábăciune și căderea Prinȓipatului. 210 *)

*227

210) Atunce îndată aú fostú și mazilitú, și în locul seú rónduescú pe altul care nici acela nu scia nimicá, și căruia îi trebuia îndestulá vreme ca să pótă afla tóte acesteá; și încă acesta, sciindú că nu este Domnú vecinicú, și mai alesú temédu-se în totú césul ca să nu'lă maziléscă și pe dînsul fără de veste, cautá sé'și strángú cât póte mai multú și sé apuce, ca să pótă petrece cele-l-alte ȓile întru îndestulare, și ca unú Domnú, nebăgându în sémá altá nimicá, afórá de cât ca sé ia din ȓerá pentru darurile cari în tóte ȓilele trebuia să facú sugétorilorú de sânge a Porȓei și a Saraifulú, ca sé'și pótă lungi Domniea sa, căci numai cu bani, dupé cum este sciutú, se lucrézá la Pórtá.

Și așa fiesce-care Domnú carele vine dupé dînsul, urmézú totú acestași drumú. Prin acésta, ticáloșiea, slábirea și căderea Prinȓipatului, crescú și se ímmulțescú în tóte ȓilele, din cáre pricină și cea cu totul stricăciune a năravurilorú urmézá.

STIHURILE FĂCUTE

IN

TAZLĂŪ

ÎN VREMEA ÎNCHIDERII MELE ACOLO, ANUL 1824, APRILIE 20!

Iraclidū unde este? Moldova îlū voiesce,
Îlū chiamă 'nădușitū;
Căci ū-a apusū puterea, aū prisositū durerea;
Unū pasū, și s'aū sfirșitū.

Acea falnică țără, la mari și micī comóră,
Tare aū poticnitū;
Nu crede rădicare, n'astăptă îndreptare,
În halul ce-aū venitū.

Întu a sa durere, cere spre mêngēiere
Iraclidū a veni;
Lui sē se jeluīască, plāngēndū s'o tēnguīescă,
Fără a conteni.

De Eteristī călcată, de Enicerī prădată,
Fii ei resvrătiți,
Cine s'o sprijinēscă, ceva s'o ocrotēscă,
Dupē ce'sū neuniți!

Văpaie arde 'n sine, s'o stingă nu e nime,
Dar nici o vėdū măcar...
Strigarea ei n'ascultă, ori cât este de multă,
Suspina în zadarū!

Aū buimăcitū norodul, suspinuri avēndū rodul,
Oftēză într'ascunsū;
Și cu durere mare, privesce a sa stare,
Că merge spre apusū.*)

*228

Omū dacă veđi, îi umbră; lipsa, necazuri, scārbă,
Acestea îlū hrānescū.
Cu aburū întu sine, a mai trăi nu'ī vine;
Amar se chinuescū.

Cum își deschide gura, din ah! îi cunoscî ura
 Ce are a trăi,
 Ah! și vah! nu lipsesce, ceva decă voiesce
 Și are a grăi.

Ah! ticălosă țără, în ce cumplită pară,
 Privescū că te topesci!
 Nime nu se 'ngrijesce, nu cată nu privesce,
 În ce chinurî plutesci!

Cei aleși fi, departe, privescū, nu'ți ținu de parte.
 Dar pôte că nici potū;
 Câți-va ce'sū lingă tine, și de'ți voiescū vr'unū bine...
 Se apără de totū.

Căci aū făcutū ispită, și le-aū părutū cumplită.
 Nu ca într'alte dăți,
 Unii încă suspină; dintr'înșii fără vină,
 Închiși pe la cetăți.

N'oiū pomeni nimică, câți fără grijă, frică
 Eraū la Monastiri
 Surgunū, se se smerescă, se nu mai îndrăznescă
 A face iscodiri.

Unii închiși prin case, poronci ca se nu lase,
 Pe nime a veni; *
 Și alții pe afară, pe la moșii în țără.
 Mai multū a nu crăcni.

Dupe-o așa urmare, îi nebunie mare,
 Mai multū a mai cerca,
 Ție se'ți părtinescă, și iar se pătimescă,
 Vrajba a mai isca.

Proniea cea cerescă, rōgă se se 'ngrijescă.
 Ca se nu cađi de totū;
 A ei numai putere, se-ți dea vr'o mēngēiere.
 Căci fii tei nu potū!

Ea de-acum se lucreze, ca se te îndrepteze,
 Putēndū uni pre toți;
 Ca se o proslăvescă, plāngēndū se'ī mulțămescă,
 Și cei vii, și cei morți. *

*229

*230

ARZ-MAGZARŪ

Către prea înalta Pórtă, din partea Boşerilorŭ Principatului Moldaviei, — ce s'a datŭ la Anul

1822*)

Aceşti dintre fanarioşii Greci, îmbogăţindu-se din sudórea şi múnca pămênţilor, pe cari cu reutate îi vedea ca nisce chiar rafele ale lorŭ, pe urmă cu banii sângelui împărătescei rafele, cumpărau moşile pămênţilor, şi familiile credincioşilorŭ Moldovei ai Dovletului rămăneau prăpădiţi după faşia pămêntului, şi căutaŭ altă străină sălăşluinţă, ca să-şi petrecă rămăşişa vieşei lorŭ, fiind-că nici milostivire mai era pentru dênsele, nici locuri de slujbe, nici ajutorŭ de legi, nici dreptate la dreptăşile lorŭ, fiind-că dumnedeşca dreptate a sfântelorŭ judecări se vindea cu bani spre însuşi a lorŭ îmbogăşire, pênă şi moşile cu nume de moşii domnesci, ómenii Domnilorŭ le luaŭ fără dreptate şi le vindeaŭ Sântele fermanuri a le înaltului Devletŭ cele date pentru pricinii de ale şerei, intru care Domniŭ erau îndatorări, după cuprinderea celui vrednicŭ de închinăciune sfântului Hatat, la 1217 după leatŭ otomanicescŭ, se se citescă intr'aul tuturorŭ, şi se stea în păstrare la caldurile şerei; pênă şi acestŭ felŭ de fermanuri, le făceaŭ nevédute şi nesciute pămênţilor.

Căutaŭ cu ochii rei la căşii din boşerii mari cárteaŭ cu cuvêntŭ asupra nedreptăşilorŭ ce se făceaŭ la judecări, seŭ la împreunările dăjdiilorŭ, şi intru tóte era silitŭ Divanul se iscălescă şi fără de voie anaforalele că s'aŭ judecatŭ cu cuviinţă cele nelegiuite asupra, indemnându Domniŭ cea d' împreună sfătuire, prin tragerea de sine şi a celorŭ nevrednici, pe cariŭ îi cinstea cu treptele boşeriilorŭ cele păstrate după alegeri orónduiele pentru neamurile cele evgheniste şi pentru cei cari se vorŭ arêta de vrednici la slujbele şerei. Oprişii şi osindişii erau aceia cariŭ góndeau se îndrăsnescă a face pré plecatŭ «magzarŭ» seŭ se alerge la limanul înaltului Devletŭ; ticăloşii pentru acea cândŭ arŭ fi îndrăsnitŭ se facă o próstă întrebare, pentru ce se urmésză în potrivă unŭ ce la hotărîrea pré înaltelorŭ hatişerifuri, pentru că aceia se bântuiaŭ pênă la mórte, dar câte alte cari le trecemŭ cu vederea din pricina prisosului de pămêntŭ, şi pe care le-amŭ mai arêtatŭ şi în pré plecatul nostru magzarŭ, atunci cândŭ aŭ pribegitŭ celŭ din urmă siluitorŭ Mihail Suşul. Dăjdii întregi pentru fónul şi orzul grajduluiŭ Voevodi; dăjdii pentru mezelhanelé, afară din cea adevêrată trebuinţă mezelhanelorŭ; dăjdii pentru rachiurile ce le făceaŭ locuitoriiŭ chiar din popuşoiul ce-lŭ făceaŭ şi-lŭ sémănaŭ el, şi slobodă intrare rachiurilorŭ din şerile streine în şeră, pentru pagubă noastră şi folosul lorŭ. Zidŭ nes-

*) Acestŭ arz-magzarŭ lipsesce în manuscriptul lui Beldimanŭ şi se reproduce dupe textul publicatŭ în «Fóia pentru Inimă, Minte şi Literatură» din anul 1840 No. 41.

fărămată găsea pământeni ca să pôtă trece a alerga la mila celor întru mulți ani stăpênii ai noștri, fiind și Domni Grei, și ispravnicii Grei, și zabeții Grei, și capuchiatelele Țarigradului asemene; toți cu socoteii că obladuiesc vrăjmași iar nu ratele credincioase ale înaltului Devlet. Pentru acesta dar cu curgeri de lacrimi și coprînși de spaimă ca nisce vrednici de milostivire, ne rugăm bunătății și iubirii de omeni a pre-puternicei noastre împărății, să ne osîndim ticăloșii pentru îndrăsnelă, ci să se milostivescă asupra-ne, și să ne miluiască cu învoirea vrednicei de jale vieții noastre, dăruindu-ne cu liniste această de mai în gios pré plecată rugăciune, care este acesta:

Să ne izbăvim de acum înainte, întru toți, de Domniea și obladuirea Grecă, și să se milostivescă către noi pré puternica noastră împărăție, prin aședământul sfântului se înfrumusețat Hatîșerifü, după cel d'întîiu sfântu aședământü, ca să aibă țera obladuirea întru sineși prin pământeni, păzindü numirea Domni și cele dintru începutü privilegiuri cari s'au reversatü țerei pêne acum, și prin trämitemea de capuchiatele pământeni la pré Inalta Pörtă, să trämitemü și cea legiuită, Țințigen Rigen și Rochearigen, la pré strălucitul pragü alü pré puternicei împărății, împlinindü prin cea cuviinciosă rîvnă a supunerii și a credinței sfantele slujbe, și sevêșirile după starea și puterea țerei și după cum ni s'au hărăzitü din nedeșertatul isvorü alü milelor și alü îndurărilor prin hatîșerifurile ce s'au datü la 1180, 1190, 1206, 1217 leat otomanicesc, și cele-l-alte milii și fiind-că starea puterii țerei, și resuflarea mijlócelorü, și nădejdele vieții ce s'au deșertatü, împușinându-se dobitocele, zaherelile și tôte, lipsindu-se și de cele gata zaherele și semănături cu totul, i cum și de araturile anului de alü 2-lea, și din dobitocele plugărei, și de omeni plugari, și de bani pentru cumpărătorea sēmēțelorü, și din altă parte înfricoșindu-ne de fomete grozavă; și peste acestea, fiind-că țera din cea vechie întregime a ei s'au micșoratü, și mai virtosü că și veniturile ei s'au împușinatü pêne în cât și aceste venituri ce ne-au mai rămasü nu puteau fi de ajunsü Domnilorü Grei în vremea înbelșugării, cu cât mai virtosü întru ticăloșiea și sărăciea cea de acum, cu adevêratü nu vorü ajunge nici celü mai dreptü și cu bune măsuri pământeanü Domnü ce s'arü fi însărcinatü spre iconomia chîeltueleurü sele și a osteneleurü ehpaielei, fiind-că nedreptățile urmază să lipsescă, după cum și veniturile cele necuviincioase ale boierilorü tôte au să se ștergă, ca să simță săracele ratele rodul milostivirii înaltului Devlet; pentru acesta dar, nici ne trece prin gândü, nici așternemü rugăciune acum întru începutü, ca să se rînduiescä nici pământeanü Domnü cinevași pentru ca să ne se îngreueze țera cu osebitele chîeltueli ale dregătoriei Domnului, pêne ce nu va ajunge în stare îndestulată!

Pré plecata noastră rugăciune este ca să ne miluiască spre a se hărăzi și în veacü a se întări noș obladuirea țerei de către pământeni aleși din neamul Moldaviei; ca să'i așeze unü sfatü de unü numărü de boieri, și dintru aceștia un baș-boierü alesü de către celü mai iscusitü alesü, și acestü sfatü alü boierilorü, împreună cu baș-boierul avêndü sevêșitorea plirecsusiotită a Domnului, va orîndui div anuri, ispravnicii, judecătorii și boierii, și când vre-o-dată va veni țera în bună stare, fiind-că de a ajunge la cea d'întîiu stare este trebuință,

de mulți ani, după cea de acum vrednică de plângere stare, atuncea, pentru ca să nu lipsescă slava Domniei țerei, iconomisindă ticăloșii fără de greutate și supărare, și fără de vărsare de lacrimile dajnicilor, oșești-care sumă de bani pentru ținerea unei cuviinciose și foarte micșorate arătare cinului Domniei, vomu alerga ca să rugămă pré înaltul Devletü, arătându-i pe unu acestu felü de pământeanü alesü de Domnü, carele să fie supusü pravililorü pământului și celorü mai strimte și neapërate obiceiuri, ca să fie spre încetarea greutăților, și spre fericirea acestei multü pătimase țeri.

Acéstă stăpânire a țerei pentru paza pământului va avea pe cei dintr'unü începutü orönduiți și leguiți, paznici pământeni, pe acei cari i-au avutü și pënë acum osebiți și scutiți, numindu-se silmeni și slujitori, pe cari Grecii îi vindeaü d'impreună cu căpiteniile, și pază nu era. Isgonindu-se însă și arnăuții ca să nu se mai afe, acesti pământeni paznici să se îmbrace și să se gătescă, spre slujbele din läuntrul țerei, cu suma cea orönduită și trebuincioasă pentru acésta, și să se îndatoreze a strejui cu luare aminte orașele și târgurile ca nisce credincioși pământeni și vechi slujitori ai oșténurilor. Dăjdiile se vorü lua numai cele drepte, iar veniturile boierilorü să se ștérgă, și tóte câte suntü necanonisite să se stîrpescă. Iar acuma, întru curgerea vremii a stării cei vrednice de jale, și cele canonisite să se ușureze! Darea sfântelor poronci ale înaltului Devletü, să fie către cei ce vorü ține locul Domniei chelerului împërăției Moldaviei, și Capuchihalelele pământeni la pré înalta Pörtă vorü dobîndi apărarea cea dătătoare de vieță. Invrednicindu-se poruncilorü celorü întru mulți ani stăpâni ai noastrei, slava înaltului Devlet va fi îndurarea slobođeniei negușiătoriei pământului chelerului împërătescü al sarhaturilorü.

Acestea cu frică și cu plângere vă rugămü, cădëndü la mëntuitoréle picioarele stăpânilorü nostrii, că nu ne-au mai rămasü putere să întëmpinămü stricăciósa și vëtămătoarea oblăduirea Grecescă. Décă stremoșii nostrii Domni cei pământeni au amăritü vre-o-dată pe înaltul Devlet, (care noi nu scimü, sciindü numai cea de-a-pururea supunere și credință) dar însă și acésta de va fi, îndestul ne-amü osînditü ticăloșii și ne-amü pedepsitü noi, acum strenepoții acéloră peste veacü aflându-ne sub siluirea și tirănia Grecilorü țarigrădeni. Aceștia dar călcândü datoriile credinței, să ne invrednicimü noi a dobîndi ființa noastră cea dintru începutü fără a se isterisi aceia nimicü din ceea ce nu au avutü din vechime, pentru că dintru începutü Domniea țerei au fostü dată noë pământenilorü. Vrednici de milostivire suntemü ticăloșii la marginile țerei rătăcindu-ne! Mulțămită pré înaltului Dumneđeü că în minuturile acestea, prin purtătoarele de biruință oștiri împërătesci, s'au curățitü rebelia și din țeră.

Noi ticăloșii, aducemü pré înaltului Bali alü Silistriei, pré vestitulü Sarachierü și dreptulu Vizirü, acestü pré plecatü Magzarü, ca să'lü pue la picioarele pré puternicei împërății, și Dumneđeul celü fără de începutü, Domnul celü mare al începăturilorü, celü care dă sórelü lumină, va însuffa bunățățile întru inima pré puterniculu și iubitorulu de ómeni al nostru Impëratü, ca să strigămü întru toți vecii: Mărească-să preste tótă asemănarea stăpânirea înaltului Devlet. Amin.

Impărtășită de Barbu Cepescu.

APENDICE

I.

SUMARIUL CRONICEI DESPRE ȚERA MOLDOVENESCĂ

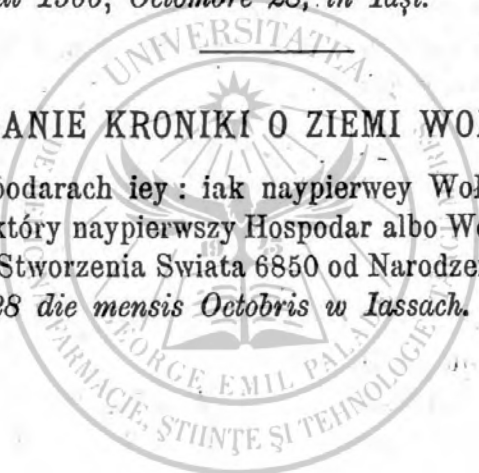
și despre Domniile ei: în ce modă descălecară dintru 'ntâi Moldovenii
în țera Moldovenesoă și cine fuse primul loră Domnă seă Vodă în anul de
la zidirea lumii 6850, iar de la Nascerea lui Christă 1352.

S'a scrisă în anul 1566, Octombrie 28, în Iași.

SPISANIE KRONIKI O ZIEMI WOŁOSKIEY

także y o gospodarach iey: iak naypierwey Wołochowie przyszli do
ziemi Wołoskiej, y który naypierwszy Gospodar albo Woiewoda ich był od Roku
pierwszego Stworzenia Swiata 6850 od Narodzenia Bożego 1352.

W Roku 1566, 28 die mensis Octobris w Iassach.

Z Bożej woli najpierwszy wojewoda Dragosz jako łowiec uszedł z węgierskiej ziemi, miasta i rzeki Maramarusza, za turem, którego zabił na tej rzece Mołdawie, i tamże był wesoł z swoimi pany; także mu się ta ziemia podobała że został w niej i ziemię osadzał temi Wołochy Węgierskiemi, i był hospodarem dwie lecie.

Potym syn jego był hospodarem, nie pisze iako mu było imie.

Potym Bogdan, nie pisze czyj syn, był hospodarem cztery lata.

Potym syn Bogdanów Łacko był hospodarem ośm lat.

Potym Piotr syn Muszatynów był hospodarem.

Potym syn Petrow Roman był hospodarem ośm lat.

Potym Romanów brat Stefan był hospodarem siedem lat.

Potym Juga był hospodarem dwie lecie, nie pisze czyj syn był.

Anno 6907 był hospodarem Alexander Wojewoda, i był hospodarem 32 lat i 8 miesięcy, i tego nie pisze czyj syn był.

Potym Iliasz Wojewoda był hospodarem dwie lecie i dziewięć miesięcy sam, a potym z bratem swoim Stefanem byli oba hospodarami siedm lat.

Tenże Stefan potym zdradził brata swego Iliasza i oślepił go, potym był hospodarem po oślepieniu brata pięć lat.

Potym nastał Roman Wojewoda i sciał tego Stefana, i był hospodarem ten Roman syn Iliasza Wojewody rok jeden.

Potym nastał był hospodarem Piotr Wojewoda syn Alexandrów rok jeden.

Tenże dał Kilią królowi Węgierskiemu, aby bronił ją od Turków, nie pisze któremu królowi.

Potym był hospodarem Czuber Wojewoda dwa miesiące.

Potym był Wojewody Iliasza syn hospodarem Alexander cztery lata.

Przy tym poczęli być Władykowie i Metropolitowie od Patryarchy Nikodema ziemi serbskiej za króla Jurga Despota.

Tenże Alexander w Białogrodzie umarł Wołoskim.

Anno Domini 6962 augusta miesiąca 26 hospodarem został Bogdan Wojewoda, syn Alexandra Wojewody.

Był hospodarem dwie lecie, którego dał sciał Petr Wojewoda, którego zwano Aron Harnazan, który hospodarem był dwie lecie.

Za tego Wojewody poczęli Wołochowie dawać dań Turkom.

Potym nastał Wojewoda Stefan hospodarem; i dał sciał tego Piotra Harnazana, ten był hospodarem trzy lata.

Anno 6965 Augusti 12 w wielki Czwartek przyszedł od Multańskiej ziemi Stefan Wojewoda syn Bohdana Wojewody.

Anno Domini 6969 Iunii 5 tenże Stefan Wojewoda wojował Czakielską ziemię.

Anno Domini 6970 Iunii 22 postrzelili Stefana Wojewodę z Kiliej Węgrowie w nogę.

Anno Domini 6972 Iunii 5 przywiezli żonę temuż Stefanowi z Kijowa siostrę Simiona Cara Kijowskiego.

Anno Domini 6973 Januarii 23 we czwartek przyszedł tenże Wojewoda pod Kilią, dobijał go przez piątek, w sobote dobył goz pod Węgry, i postawił tam

Din mila lui Dumnezeu primul vodă Dragoșu, eșind la vânătu din țera unгурescă, de la locul numit Marmorosă după numele apei, și urmărind un zimbri, îl adjunse și îl ucise lângă acest fluviu Moldova, și se veseli acolo cu boierii săi, și locul îi plăcu așa de mult, în cât rămase acolo și (se apucă a) coloniza țera cu acei Moldoveni Unguresci, și domni două ani.

Apoi urmă fiul său; nu scrie cum îi va fi fost numele.

Apoi Bogdan domni patru ani; nu scrie al cui fiu.

Apoi Lațco, fiul lui Bogdan, domni opt ani.

Apoi domni Petru, fiul lui Mușat.

Apoi Roman, fiul lui Petru, domni opt ani.

Apoi Stefan, fratele lui Roman, domni șapte ani.

Apoi Iuga domni două ani; nu scrie al cui fiu.

În anul 6907 (începu a) domni Alexandru-vodă și domni 32 ani și 8 luni; nici pe acesta nu scrie al cui fiu.

Apoi Iliășu-vodă domni două ani și nouă luni singur, și de aci cu fratele său Stefan au domnit amândoi șapte ani.

Apoi acest Stefan vicleni pe fratele său Iliășu și îl orbi, și de aci, după orbirea frăține-său, domni cinci ani.

Apoi urmă Roman-vodă, fiul lui Iliășu-vodă, și ucise pe acest Stefan, și domni un an.

Apoi urmă Petru vodă, fiul lui Alexandru, și domni un an.

Acesta dede Kilia regelui unгурesc ca să apere contra Turcilor; nu scrie la care rege.

Apoi Ciubăr-vodă domni două luni.

Apoi Alexandru, fiul lui Iliășu-vodă, domni patru ani.

În zilele acestuia, vlădicii și mitropoliții au început a fi (consacrați) de patriarhul Nicodim din țera Sârbescă sub regele George Despot.

Acest Alexandru muri la Cetatea Albă.

În anul 6962, August 26, (începu a) domni Bogdan-vodă fiul lui Alexandru-vodă.

După două ani de domnie, îl ucise Petru-vodă, poreclit Aron Harnazan, care domni (și el) două ani.

În zilele acestuia, Moldovenii au început a plăti tribut Turcilor.

Apoi urmă la domnie Stefan-vodă, ucise pe acest Petru Harnazan, și domni trei ani.

În anul 6965 August 12, jola mare, veni din țera Muntenescă Stefan-vodă, fiul lui Bogdan-vodă.

În anul 6969, Iunie 5, acest Stefan-vodă ținu resboi în țera Secuescă.

În anul 6970, Iunie 22, Ungurii din Kilia au rănit pe Stefan-vodă la picior.

În anul 6972 Iunie 5 (trămișii) au adus acest Stefan nevasta de la Kiev, pe sora lui Simeon, împărat de Kiev.

În anul 6973, Ianuarie 23, Joi, acest vodă veni sub Kilia, o aședă totă Vinerea, și Sâmbătă o luă de la Unguri și puse acolo pârca labi pe Isaia și pe Buhtea, iar el însuși se întorse la Sucéva mulțumind lui Dumnezeu pentru izbândă.

na nim purkałaby Isają i Buchtę, a sam poszedł nazad do Suczawy, dziękując Panu Bogu za zwycięstwo.

Anno Domini 6974 Iulii 20 zbudował monaster Świętej Bogarodzicy w Putnie.

Anno Domini 6975 Novembris 19 został królem Węgierskim Mathias i przyszedł z wojskiem swoim do ziemie wołoskiej do Totrusza, potym i do Romańskiego Torgu, i popalił miasteczka, potym przyszedł do Bajow Wołoskich.

Potym przyszedł na króla Mathiasa ten Stefan Wojewoda z wojskiem swoim, poraził go na głowę i był postrzelony król Mathias od niego, ledwie uszedł ze sromotą inszą drogą do Węgier z małym ludzi.

Tegoż Roku umarła żona gospodarowi ta z Kijowa Owdokija.

Potym sprzymierzył się Stefan Wojewoda z królem Mathiasem, i udarował król Stefana Wojewody dwiema zamki w Węgrzech Bałtę i Cziczeją i z dzierżawami ich w Ardelskiej ziemi.

Anno Domini 6978 Augusti 20 przyszło wielkie wojsko Tatarów do Wołoch, i bił się z nimi Stefan Wojewoda na Lipnicej Dąbrowie nad Dniestrem, i poraził je, i wszystek plon im odbił; wtenczas Tatarowie z Podola szli, bo im byli zaszli drogę nasi.

Potym dał oświecić ten monaster na Putnie, dziękując Panu Bogu za zwycięstwo, przez samego metropolita Ftioktista, i biskupa Tarasa.

Tegoż Roku Februarii 27 powadził się z Radułą Wojewodą Multańskim, i wypalił mu Braików i inne dzierżawy.

Anno Domini 6980 Septembris 14 wziął sobie Stefan Wojewoda żonę Maryą z Mangopo, carstwo tam było pod Przekopskim Carem chrześcijańskie.

Anno Domini 6981 Novembris 3 poszedł Wojewoda Stefan do ziemi Multańskiej na Radułą Wojewodę, i podkali się z sobą z wojski swemi na białym potoku, w ziemi Multańskiej, tam się trzy dni bili, potym ten Raduła Wojewoda ujachał przed nim na swój zamek na Dembowicę. on za nim szedł z wojskiem swoim i obległ go na Dembowicy, potym on i z zamku uciekł a Stefan Wojewoda dobył zamku i wziął tam żonę Raduła Wojewody i córkę i wszystkie skarby jego co tam miał, i mieszkał na tym zamku trzy dni, potym się wrócił do Suczawy, a Bassarabę zostawił aby tam był hospodarem w Multańskiej ziemi, i był tam hospodarem ten Bassaraba miesiąc jeden, a Raduła Wojewoda do Turek uciekł i wziął z sobą 15 tysięcy Turków i uderzył na Bassaraba i wojska jego poraził, i wszystko jego co było pobrał, a Bassaraba uciekł do ziemie Wołoskiej.

Roku 6982 Octobris 9 bili sie Węgrowie z Multany, nad Węgry był Capalusz i pobito Węgry.

Anno Domini 6983 Januarii 7 był pobój na Wołoszu Wołoszech z Turki i pobił ich tenże Stefan Wojewoda za pomocą Bożą, których wszystkich nie żywił, jedno zostawił jednego Turczyzna, syna Issanbasze, bo jego ojciec był starszym nad temi Turki, których było 40 chorągwi. Byli i Polacy z nimi.

Anno 6984 Julii 26 przyszedł Cesarz Turecki Machomet ze wszystkimi siłami swemi i Bassaraba Wojewoda z nimi z swoim wojskiem na Stefana Wojewodę, bił sie z Turki na białym potoce w dzierżawie Niemieckiej w ziemi Wołoskiej, i poraził go ten Cesarz Turecki, i płonął wszystkę ziemię i Suczawę spalił.

În anul 6974, Iulie 20, (Stefan-vodă) zidi (în numele) Matcei Domnului, o monastire la Putna.

În anul 6975, Noembre 19, nuoul rege unguresc Matiașu veni cu oștirea sa în Moldova pe la Trotușu, apoi la orașul Romanu, și ardându țergușorele, adjunse la Baia.

Apoi veni asupra regelui Matiașu acestu Stefanu-vodă cu oștirile séle, și'l bātu înfricoșatū, și rāni pe însuși regele Matiașu, care d'abia scāpā cu rușine cu puçinī d'ai sēi, fugēndū la Ungaria pe unū altū drumū.

Tot în acestu anū muri nevasta lui Stefanu-vodă, Eudokia cea de la Kiev.

Apoi Stefan-vodă se împacă cu regele Matiașu, și'i dāruī regele lui Stefan-vodă douē cetāți în Ungaria, Balta și Ciceul, cu districtele lorū, în țera Ardealului.

În anul 6978, Augustū 20, veni în Moldova o mare óste tātārécā, și se lovi cu ei Stefan-vodă lângă păduricea de la Lipnița pe Nistru, și'i bātu și le luā tótā prada; cari Tātari veniserā din Podolia, de unde îi goniserā ai noștri.

Apoi mulțumindū lui Dumneđeū pentru victoriā, (Stefan-vodă) dede sē sfântécā acéstā monastire a Putnei însuși mitropolitul Teoctistū și Vlādica Tarasie.

În același anū, Februariū 27, se certā (Stefan-vodă) cu Radul-vodă Muntenescū, și'i arse Brāila și alte posesiuni.

În anul 6980, Septembrie 14, Stefan-vodă își luā nevasta pe Maria din Mangopo, unde era o domnie chrestinā (tributarā) sub hanul de Crimū.

În anul 6981, Noembre 3, merse Stefan-vodă asupra lui Radul-vodă la țera Muntenécā, și s'aū întelnitū cu ostile lorū lângă Pēriul celū Albū în țera Muntenécā, și s'aū luptatū trei ñile; apoi Radul-vodă fugi la castelul sēu Dēmbovița, iar Stefan-vodă merse dupe elū cu óstea sa și'l asediā în Dēmbovița; apoi Radul-vodă fugi și elū din castelū, érā Stefan-vodă coprinse castelul, și luā acolo pe Dómna lui Radul-vodă, și pe fiica-sea, și tóte odórele lui câte erau acolo, și petrecū în acelū castelū trei ñile, apoi se întórse la Sucéva iar pe Basaraba lāsā acolo ca sē fie Domnū în țera Muntenésca; și domni acolo acelū Basaraba o lună, iar Radul-vodă, fugēndū la Turcia, aduse de acolo 15 miī de Turci, și nāvāli asupra lui Basaraba, și bātu óstea lui, și luā tot avutul lui, iar Basaraba fugi la Moldova.

În anul 6982, Octombře 9, s'aū bātut Unguriī cu Munteniī, Țepelușū fiindū în capul Ungurilorū, și aū fostū bātuți Unguriī.

În anul 6983, Ghenariū 7, s'aū bātutū în Moldova Moldoveniī cu Turciī, și'i bātu (pe Turci) acestū Stefan-vodă cu ajutorul lui Dumneđeū, și'i omorī pe toți, afarā numai de unū singurū turcū, fiul lui Isan-pașa, carele fuse capū peste acei Turci, cari erau 40 stéguri. Aū fostū și nisce Leși cu ei (Moldoveniī.)

În anul 6984, Iulie 26, veni sultanul turcescū cu tóte puterile lui, insoçitū și de Basaraba-vodă cu óstea lui, asupra lui Stefan-vodă, carele se bātu cu Turciī pe Pēriul celū albū în districtul Neamțului în Moldova, și'l învinse acelū sultanū turcescū, și prādā tótā țera, și arse Sucéva.

În anul 6987, Noembre 8, muri fiul lui Stefan-vodă, Bogdanū; apoi muri și un altū fiū alū sēu, Petru.

În anul 6989, Iulie 8, fū bătălie cu Țepelușū, lângă apa Rômnicului, în

Anno 6987 Novembris 8 dnia syn Stefana Wojewody Bohdan umarł, potym i drugi syn jego Piotr umarł.

Anno 6989 Julii 8, była bitwa z Capaluszem na Rybniku Rzece w ziemi Multańskiej, i poraził go Stefan Wojewoda, tamteż mu zabito jego hetmana Szandrego w tej bitwie.

Anno 6992 Martii 15 przyszedł sułtan turecki Cesarz Bajazet pod Kilią zamek Wołoski, wtenczas wziął Kilią, Białogród w drugim miesiącu, boć to było in Augusto et Julio, wtenczas postawił Wojewodę Włada do Multan.

Anno 6993 Septembris 1, jeździł Stefan Wojewoda do Króla Polskiego, i ziechali się w Kołomyi a wtenczas przyszli Turcy aż do Suczawy z Chromotem na gospodarstwo, i spalili Suczawę i wyplenili ziemi Wołoskiej siła.

Tegoż czasu pobił Turki Stefan Wojewoda w miesiącu Novembris 16 na Rakowcu, tu byli i Polaki.

Anno 6994 Februarii 15, a wtenczas poraził Stefan Wojewoda Chromota, co był przyszedł z Turki nań, ale był pod nim koń zabity w tej bitwie, wszakże nie miał nic szkodliwego. Chromota dostawszy dał go ściąć.

Anno 6998 umarł król Węgierski Mathias; tegoż roku umarł syn wielkiego kniazia Moskiewskiego Iwan; potym syn tegoż Wojewody umarł Alexander.

Anno 7005 przyszedł król polski do Wołoch Olbracht z wojski swemi na Stefana Wojewodę, który był poszedł na Turki, i posłał do niego Stefan Wojewoda posły swoje Łogofeta Tewtuła i Isana Wisternika z wielkimi dary, które posły dał król okować, dary wzięwszy, i posłał ich do Lwowa, a sam przyszedł do Suczawy i obległ i dobywał ją 5 niedziel, i niedobył, a Stefan Wojewoda zbił wszystkie ziemie swoje w Romańskim Torgu, ktemu brat króla polskiego Władysław posłał Wojewodzie Wołoskiemu 12,000 Węgrów na przeciw bratu swemu, nad którymi był Wojewoda Ardelski Birtok, swat Stefana Wojewody, i Raduł Wojewoda Multański posłał mu też ludzi na pomoc. i począł prosić Birtok Stefana Wojewody aby się z królem polskim zmierzył, a Stefan Wojewoda przyzwolił na przymierze, pomierzył się z królem polskim, ale tem obyczajem, aby król szedł z temi ludźmi swemi tą drogą którą przyszedł, a Stefan Wojewoda darował Birtoka wielkimi dary i poszedł do Węgier, a król sam szedł z swemi wojski tą drogą którą przyszedł ku Chocimiu, chyba kilku powiatów, ziemian swywołnych poszli na Bukowinę, a szkody wielkie czynili, prześpiecznie szli niestrzegając się, a Stefan Wojewoda posłał za nimi Bołdora, Dwornika wielkiego z wojskiem, tenże je poraził zarąbawszy im u Kusmina Bukowinę; za to je Pan Bóg karał że byli nazbyt swywołni, w wojsku sami bezpieczniejsi, a szkody czynili i hetmanów swych nie słuchali, porabano im wtenczas chorągwi powiatowych niemało, dział także bardzo wiele.

Anno 7006 wojował ziemię polską Malkocz z Turki i był z wojskiem aż blisko Lwowa, i potym zasię poszedł Stefan Wojewoda do ziemi polskiej, wojował ją, i dobył dwu zamków Trębowli i Podhajec, i spalił, i do ziemi swej też przywiódł ludzi wiele.

Anno 7012 umarł Stefan Wojewoda Julii 2. Ten Stefan był synem Bohdana Wojewody, i pogrzebion w tym monasterze swoim w Putnie. Ten był hospo-

țera Muntenescă, și l' bătù Stefan-vodă, dér hatmanul său Șendrea peri în acea bătălie.

În anul 6992, Martie 15, veni sultanul turcesc, împăratul Baiazet, asupra cetății moldovenesci Kilia, apoi în cursu de două luni următoare, în Augustu și în Iuliu, luă Kilia și de aci și Cetatea Albă, și tot atunci puse vodă la Munteni pe Vladu.

În anul 6993, Septembrie 1, merse Stefan-vodă la Colomia de se întâlni acolo cu regele polon; tot atunci veniră Turcii pêne la Suceva, aducându la domnie pe Hrohotu, și arseră Suceva, și jefuiră mai totă Moldova.

Tot pe atunci, în 16 a lui Noembrie. Stefan-vodă bătù pe Turci lângă Racoava, avându cu densus și Poloni.

În anul 6984, Februarie 15, atunci bătù Stefan-vodă pe Hrohotu, ce venise asupra'i cu Turcii; și de și în acea bătălie fu ucisă calul sub densus, totuși acesta nu avu nici o urmare rea; iar pe Hrohotu, prindendu'l, îl dete la mörte.

În anul 6998 muri regele unguresc Matiasu; în același anuri muri Ionu, fiul marelui duce muscălesc; apoi muri fiul aceluiași vodă (Stefan), Alexandru.

În anul 7005 veni Albertu, regele polon, cu oștile sële asupra lui Stefan-vodă, carele era dusu contra Turcilor; și trimițendu Stefan-vodă ambadori pe logofetul Teutu și pe visternicul Isanu cu mari daruri, regele luă darurile, iar pe ambadori îi puse în fere și l' trãmise la Leopole, și merse elu însuși asupra Sucevei, și o blocă, și o aședă în cursu de 5 săptămeni, și n'o putu lua; iar Stefan-vodă adună tôte (forțele din) țerile sële în orașul Romanu, mai avându (într'ajutoru) 12,000 Unguri ce l' trãmisese fratele regelui polon Vladislavu (regele unguresc) contra frăține-său, sub comanda voevodului ardelenesc Birtok, cuscrul lui Stefan-vodă, și Radul-vodă muntenescu îi trãmise de asemenea omeni într'ajutoru; și începù Birtok a stărui pe lângă Stefan-vodă ca să se împace cu regele polon, și se înduplecã Stefan-vodă spre pace, și se împacă cu regele polon, însă cu așa tocmelã, ca regele, cu acei omeni ai săi, să se întörcă tot pe calea pe unde venise, iar lui Birtok, Stefan-vodă îi dede mari daruri și se întörse (Birtok) la Ungaria; iar regele elu însuși merse cu oștile sële pe drumul pe care venise (adecã) spre Hotinu, și numai miliția cea nedisciplinată din vr'o câte-va districte (polone) apucã spre Bucovina, făcendu mari daune și mergendu în siguranță, fără nici o pază; iar Stefan-vodă trãmise după ei pe marele vornicu Bolduru cu oște, carele îi și bătù acolo, la (locul numitu) Cozminu, tăindu pădurea; așa îi pedepsi Dumnezeu, căci erau cei mai nedisciplinați în oște și cei mai neglijenți, și făceau stricăciuni, și nu ascultau pe hatmanii lor, și li s'au luatù atunci nu puține stéguri districtuale și fôrte multe tunuri.

În anul 7006 intrã cu răsboiù în Polonia Malcociu cu Turcii, și adjunse cu oștea pêne aproape de Leopole, apoi merse și Stefan-vodă asupra Poloniei, și făcù răsboiù acolo, și luă două cetăți, Trembovle și Podhaetș; și le arse; și aduse (de acolo) la țera sa (Moldova) o mulțime de omeni (robi).

În anul 7012, Iulie 2, muri Stefan-vodă. Acestu Stefan-vodă era fiul lui Bogdanu-vodă, și fu immormentatù în această monastire a sa la Putna, după ce

darem albo Wojewodą 47 lat dwa miesiące i trzy niedziele, człowiek był waleczny i nabożny.

Anno 7015, 28 Octobris, poszedł Bohdan Wojewoda do Multańskiej ziemi z swoimi wojski, i doszedł do miasta zowią je Roterzeczy na mogile Kajaty z obustron Rybnika, i tam przyszedł poseł do niego od Raduła Wojewody Multańskiego Maxim mnich Despotowicz, i prosił Bohdana Wojewody aby się pomierzył z Radułem Wojewodą, i innych wiele rzeczy z nim mówił, Bohdan Wojewoda na żądanie Raduła Wojewody uczynił wolą jego na przymierze, i tak posłał z tym Despotem jednego swego posła do Raduła Wojewody, a tam mu przysięgał Raduł Wojewoda przy posle jego i z pany swemi na S. Ewangelią, aby dźwigał z nim wieczne przymierze i granicę po staremu, a Bohdan Wojewoda uczynił także, i poszedł nazad do ziemi swej.

Anno 7017, 29 Junii w piątek poszedł Bohdan Wojewoda przez Dniestr z swoimi wojski, a w sobotę przyszedł pod Kamieniec, a w niedzielę 1 Julii poszedł z wojski swemi począwszy od brzegu Dniestra aż do granicy litewskiej i palił, i wojował ziemię polską, i przyszedł pod Rohatyn, spalił, i dobył, i bardzo wiele pobrał skarbów, i plonu wszelakiego, był wtenczas i pod Lwowem i potym zaś puścił wojska pod plony, i siła zamków i miast popalił, i ludzi wiele przywiodł do Wołoch, potym do Suczawy ciągnął.

Anno 7021, 22 Augusti, przyszli Tatarowie, palili ziemię Wołoską aż do Iass, i spalili, i wiele szkody poczynili w ludziach i innych plonach których zabrali.

Anno 7022, 27 Februarii, przyszedł Tryfał do Wołoch, który chciał być hospodarem, pojmał go Bohdan i dał go ściąć.

Anno 7025, Augusti 22, umarł Bohdan Wojewoda w mieście Hussiech, który był hospodarem 12 lat i 9 miesięcy.

Potem był Wojewodą albo hospodarem syn jego Stefan, za którego ziemia była w pokoju od wszystkich stron.

Anno 7026, Augusti 14, przyszli Tatarowie do Wołoskiej ziemi naprzód na miasteczko na Prucie Sarbanka, nad temi Tatarami był Alb Soltan, i kazał ziemię palić, a Stefan Wojewoda wojsko swe zbierał i poszedł do niego na górę Prutem sam, i posłał do Karaboca wielkiego dolnego dwornika swego aby przeszedł Prut ze wszystką ziemią dolną, i kazał mu w poniedziałek rano na rozświcie aby się z Tatory uderzył i bił, i uderzył ten dwornik na nie i poraził je, i wiele ich pobito, i z nich więźniów bardzo wiele pojмали, i dwu murzy wielkich, a innych gonili przez pole bijąc i siekąc, aż do Dniestra, ledwie z małym ludzi uciekł ten Alb Soltan, a Stefan Wojewoda wrócił się do Chorłowa, bo też i sam był w tej bitwie.

Anno 7032, Septembris 7, zdradzili tego Stefana Wojewody jego panowie i chcieli go zabić, i Pan Bóg mu pomógł i pojmał niektórych, Kostia purkułaba niemieckiego, Maxima wistiera i Iwaszka łogofeta, i dał ich poscinać w Romańskim torgu, a inni pobiegli do Węgier.

Anno 7034, Februarii 4, ciągnął Stefan Wojewoda na Raduła Wojewodę Multańskiego do miasta Terguszora, i odtąd pomierzywszy się z Radułem wrócił się do ziemi swej.

Anno 7035 umarł Piotr brat tego Stefana, Septembris 20.

fusese Domnă seü Vodă 47 ani, douë luni și trei sèptemèni : fusese bărbatü viteazü, norocosü și religiosü.

În anul 7015, Octombrie 28, merse Bogdanü-vodă cu oștile séle asupra țerei Muntenesci, și adjunse la locul numitü Retezații, lângă movila Caiatei, din ambe părțile Rômnicului, și acolo sosi la elü unü solü de la vodă muntenescü Radul, călugërul Maximü din neamul Despoților, și rugă pe Bogdanü-vodă ca să se împace cu Radul-vodă, și vorbi cu elü mai multe altele, iar Bogdanü-vodă făcù pace după voia lui, și ast-felü trâmise cu acelü Despotü pe unü solü al seü către Radul-vodă, și acolo îi jură Radul-vodă d'inaintea solului și cu toți boierii seü, pe sântul evangeliü, de a ține cu elü o pace eternă și fruntariile *ab antiquo*, iar Bogdanü-vodă făcù tot așa, și se întörse la țera sa.

În anul 7017, Iuniü 29 Vineri, Bogdanü-vodă trecù oștile séle peste Nistru, și veni Sâmbătă sub Camenița, și Duminecă la 1 Iuliü merse cu oștile séle începëndü de la malul Nistrului și pënë la hotarele Lituaniei, și ardea și prăda Polonia, și veni sub Rohatinü, și 'l luă, și 'l arse, și apucă fôrte multe odóre și ómeni și felurită pradă, și merse atunci și sub Leopole, și după aceea lăsă oștile séle să jefuésacă, și luă mai multe casteluri și orașe, și arse, și duse o mulțime de ómeni la Moldova, și apoi se întörse la Sucéva.

În anul 7021, Augustü 22, veniră Tătarii, și ardeau Moldova pënë la Iași, și arseră (Iașul), și făcură multe daune în ómeni și în alte lucruri, ce au prădatü.

În anul 7022, Fevruariü 27, veni la Moldova Trifăilă, ambiționändü Domniea, (dar) Bogdanü-vodă îl prinse și 'l dede la mörte.

În anul 7025, Augustü 22, muri Bogdanü-vodă în orașul Huși, carele domnise 12 ani și 9 luni.

Dupë elü fu Domnă seü Vodă fiul seü Stefan, în zilele căruia țera a fostü în pace din tóte părțile.

În anul 7026, Augustü 14, veniră Tătarii la Moldova, d'ântëiü la tãrgușorul numitü Șerbancă pe Prutü; în capul acelor Tătari era Albü Sultanü, și porunci a da focü țerei, iar Stefan-vodă (pe de o parte) adună óstea sea și merse asupra'i elü însuși în susul Prutului, iar (pe de altă parte) trâmise la Carabățü, marele vornicü alü țerei de josü, ca să trecă Prutul cu tótă (oștirea din) țera de josü, și 'i porunci ca Lunü diminéță, în zori de ñi, să lovésacă pe Tătari și să 'i bată, și 'i lovi acelü vornicü, și 'i înfrânse, și mulți din ei au peritü, și fôrte mulți au fostü prinși, între cari duoi mârzacü mari, iar cei-l-alti au fostü goniți, bätuți și măcelați d'a lungul câmpului pënë la Nistru, și d'abia scăpă cu fuga acelü Albü Sultanü cu puçini d'al seü, iar Stefan-vodă se întörse la Hârleü, căci fusese și elü însuși în acea bătălie.

În anul 7032, Septembrie 7, acestü Stefan-vodă fu trădatü de boierii seü, cari voiaü să 'l ucidă, dar Dumnedeü îl adjută și (Stefanü-vodă) îi bätu, și prinse o sémă, pe Costea pârcălabul de la Némțü, și pe Maximü visternicü, și pe Ivașco logofëtü, și îi dete la mörte în orașul Romanü, iar cei-l-alti fugiră la Ungaria.

În anul 7034, Fevruariü 4, merse Stefan-vodă asupra lui Radul-vodă mun-

Tegoż roku Januarii 14 umarł ten Stefan Wojewoda w Chociniu i pogrzebion w Putnie, był hospodarem sześć lat.

Tegoż Januarii 20 został Piotr Wojewoda Hospodarem, nie pisze czyj syn był, bo go sobie obrali w Chorłowie.

Anno 7036 tenże Piotr Wojewoda ciągnął do Czakielskiej ziemi do Węgier i miał dwie wojska jakoby dwa pułki i szedł dwiema drogami do ich ziemi, i zjechał się z ich pany zewszady, i pobił ich, i rozpędził, i nabrawszy ludzi i plonów niepospolitych wrócił się do Wołoch, nabrano Zakłów i Sassów z sobą bardzo wiele.

Tegoż roku Julii 10 pomierzył się z Piotrem Wojewodą Stefan król Węgierski i obiecał mu być Bystrzycki zamek i z dzierżawą wszystką Bystrzycką i z dochody, ale panowie Węgierscy nie zwolili, wszakże wielkie skarby z ludzi, Czaków i Sassów, ztamtąd do Wołoch przyznał.

Potym tenże Piotr Wojewoda wojował ziemię polską trzykroć, Pokucie palił, i u Sereta naszych poraził, ale u Obertyna dobrze po głowie od Polaków wziął aż ledwo sam ujechał i wszystkich skarbów i dział co miał z sobą odbieżał.

Potym Anno jak oni piszą 7046 Zygmunt król Polski posłał wojsko :we do Chocimia, nad którym był hetmanem Jan Hrabia z Tarnowa, i dobywał Chocimia dwie niedzieli aż był Piotr Wojewoda do niego przyjechał, i tam się hetmanowi królewskiemu pokłonił, i przysięgał królowi polskiemu ze wszystkimi pany swemi.

Tegoż czasu Sołtan Suliman Cesarz Turecki przyciągnął sam z wojskiem swoim do Wołoch Dunaj przeszedłszy, dalej nie śmiał ciągnąć, a wtenczas prosił Piotr Wojewoda Wołoski hetmana królewskiego aby mu ludzi dał za pieniądze na Turki, czego hetman królewski uczynić nie chciał przez tę przyczynę iż król miał przymierze z Tureckim Cesarzem.

Pod tem czasem tenże Piotr Wojewoda poraził był Tatary u Stepanowic na głowę, a Cesarz Turecki poki słyshał o ludziach królewskich pod Chocimiem, z miejsca się nie ruszył, aż ludzie królewscy ruszyli się od Chocimia dopiero on się ruszył z wojski swemi ku Suczawie, a Piotr Wojewoda do Węgier przed nim ujechał.

Cesarz Turecki przyciągnawszy postawił Wojewodę inszego Łokustę, i panowie odstąpili Piotra Wojewodę, a Cesarz Turecki pomieszkawszy mało w Suczawie, poszedł nazad do Turek, ziemię nie kazał psować niczym, ale przeciwie zamek jeden Wołoski wziął pod swą moc Teinią.

Ten Łocusta był hospodarem półtrzecia lata, za jego gospodarstwa dali byli Wołochowie połowicę ziemię Turkom, i potym tego Łocustę zabili panowie, a Turki co byli przy nim pójscinali i wszystko pobrali, i ziemię im zaś odjęli.

Sułtan Soliman Cesarz Turecki dowiedziawszy się tego posłał po Piotra Wojewodę do Węgier i postawił go zaś na Województwo, a Kornię którego oni byli sobie obrali kazał być do siebie przysłać, ale Piotr Wojewoda nieposłuchał go w tym; dał go ściąć, i innych panów bardzo wiele dał pójscinać, także był hospodarem aż do śmierci.

Szalonemu synowi swemu Stefanowi gospodarstwo porzucił, którego potym pa-

tenescă, (și adjunse) pînă la orașul Tergușorū, și acolo împēcându-se cu Radul-vodă, se întorse în țera sea.

În anul 7035, Septembre 20, muri Petru, fratele acestui Stefan.

În același anū, Ghenarie 14, muri acestū Stefan-vodă în Hotinū și se immormentă la Putna, după o domniă de șese ani.

În același anū, Ghenarie 20, deveni domnū Petru-vodă; nu scrie alți cui fiū, căci (?) și l'aū alesū (domnū) la Hârleū.

În anul 7036, același Petru-vodă merse la țera Secuéscă, la Ungaria, și avea două oști, adecă două pâlcuri, și mergea pe două drumuri asupra țerei lorū, și întempină pe căpeteniile lorū din tôte părțile, și 'l bătū, și 'l goni, și luândū ómenī și pradă peste sémă, se întorse la Moldova, (unde) aduse cu sine fôrte mulți Secuī și Sași.

În același anū, Iunie 10, s'a împecatū regele ungurescū Stefan cu Pe'ru-vodă și 'l promise cetatea Bistrița cu totū districtul Bistriței și cu veniturile, dar boierii unguresci n'aū inoitū (acésta); totuși (Petru-vodă) aduse de acolo la Moldova mari avuții (luate) de la ómenī Secuī și Sași.

Dupē aceea, același Petru-vodă avū trei rēsbóe cu Polonia, arse Pocuția și bătū pe ai noștrii lîngă Siretū, dar la Obertinū fu bătutū cu desevēșire de Poloni, în cât d'abia scāpā cu fuga elū însuși, perdēndū tôte odórele și tunurile, câte avusese.

Apoi în anul 7046, după cum scriū ei (Moldovenii), Sigismund, regele polonū, trāmise óstea 'l asupra Hotinului, alū căria hatmanū era Ión comite de Tarnóv, și aședā Hotinul în cursū de două sēptēmāni, pēnē ce veni la elū Petru-vodă, și acolo se închinā hatmanului regalū, și jurā regelui polonū cu toți boierii sēi.

În același timpū sultanul Suleiman, împēratul turcescū, veni elū însuși cu óstea lui asupra Moldovei, și trecū Dunărea, și nu cuteza a merge înainte, iar vodă moldovenescū, Petru, se rugā atunci la hatmanul regalū ca sē 'l dea ómenī mercenari contra Turcilorū, dar hatmanul regalū nu vrū sē facā acésta, din acea causă că regele avea pace cu împēratul turcescū.

În acestū intervalū, același Petru-vodă înfrānse cu desevēșire pe Tātari lîngă Stefānesci, iar împēratul turcescū, cât audea despre ómenii regalū (că se aflā) lîngă Hotinū, nu se mișca din locū, pēnē ce ómenii regalū nu s'aū retrasū de la Hotinū; numai atunci elū se mișcā cu oștile sēle spre Sucéva, iar Petru-vodă fugi d' înainte 'l la Ungaria.

Împēratul turcescū, sosindū (la Sucéva), puse unū altū vodă, pe Locustă, și boierii aū părăsitū pe Petru-vodă, iar împēratul turcescū, zăbovindū puținū timpū în Sucéva, se întorse la Turcia, și porunci a nu se vexa țerra (Moldova) întru nimica, dar totuși o cetate moldovenescă luā (anume) Tibinea.

Acestū Locustă domni două ani și șese luni. Sub domniea lui, Moldovenii dederă Turcilorū mai jumētatea țerei; și pe urmă pe acestū Locustă îl uciseră boierii, și tălarā pe Turcii ce se aflāu pe lîngă elū, și apucarā tótă avuția lorū, și érašī luarā de la ei inapoī pāmēnturile.

Sultanul Suleimanū împēratul turcescū, aflāndū acestea, trāmise după Petru-vodă la Ungaria, iar pe Cornea, pe care și 'l aleseserā ei (Moldovenii), po-

nowie zabili, był hospodarem dwie lecie, a Żoldę hospodarem postawili i dziewczę Piotra Wojewody zań dali.

Przed tym Stefanem Iliasz brat tego Stefana był hospodarem lat 4, potym się poturczył i do Turek uszedł.

Pêně aci traducerea după cronica scrisă românesce; de aci însě urměză continuația, redactată de către însuși traducătorulă polonă

Anno 1552 Zygmunt August król Polski postawił Wojewodę Wołoskiego Alexandra też narodu Wołoskiego, a Żoldę pojmawszy Wołochowie nos mu urzneli i posłali go do klasztoru.

Tenże Alexander, gdy został hospodarem, dał Ilaną żonę Piotra Wojewody udawić, a córkę jej co była za Żoldą, wziął sobie za żonę.

Potym Anno 1561 Łaski Polak przyszedł z Despotem do Wołoch i wygnął tego Alexandra, a Despota na gospodarstwo postawił, i Chocim sobie Łaski wziął, który potym Despotowi puścił, a ten Despot począł się Wołochom nie dobrze zachowywać i kościoły im łupić, którego oblegli na Suczawie i dobywali go długo, a Dymitrowi Wiśniowieckiemu kazali przyjść na gospodarstwo, którego zdradziwszy z niemałym poczem Polaków i Wołyńców posłali do Turek, a drugim nosów narzezawszy nazad do Polski puścili, pod tymże czasem obrali sobie hospodara niejakięgo Tomszę z Horiowskiej dzierzawy, który Despota dobywał na Suczawie, ale go dobyć nie mógł, gdy jednego Węgrzyna co tam był na zamku przy nim starszym nad Węgry sam na pokoju o zdradę zabił, potym ci Węgrowie wyszli od niego z zamku ze się nie miał z kim bronić, także wsiadłszy na koń wyjechał z zamku do tego Tomsze prosząc aby mu gardła nie brak, ale nie uprosił, dał go ściąć zaraz, i sam go najpierwej buławą uderzył.

Cesarz Turecki skoro mu Wiśniowieckiego przywiezli zaraz go na hak kazał powiesić i z Piaseckim, a inne tak Polaki jako i Wołyńce za morze posłał na galery, potym posłał zaś na gospodarstwo tegoż Alexandra, co był od króla polskiego postanowiony, który gdy do ziemi przyszedł miał z sobą wielkie wojsko Tatarów, którzy natenczas pół ziemi Wołoskiej spustoszyli, a Turcy przy nim samym zostali, i ziemia mu się poddała, a Tomsza z Moczokiem i Spanczokiem do Polski uciekli, których król polski tenże Zygmunt kazał pościnać we Lwowie, za to iż tak wiele ludzi jego do Turek posłali, a drugim nosy przerzezali.

Tenże Alexander gdy przyjechał na gospodarstwo jednego dnia dał panów wołoskich Turkom 60 zabić, prosiwszy ich na cześć, a potym bardzo wiele ich poraził.

Temuż Alexandrowi rozkazał Sułtan Soliman zburzyć zamek w ziemi Wołoskiej Niemec.

Za tegoż Janusz Królewicz Węgierski wziął zaś do ziemi Węgierskiej Bałtę i Cziczeją, zamki które był podarował król Matias Stefanowi Wojewodzie.

runci s'îl trâmîță la d'ensul; dar Petru-vodă nu'l ascultă într'ac'asta, și 'l dede la m'orte, și pe alți boierî f'orte mulți de asemenea, și ast-felū domni p'ene la m'orte.

(Petru-vodă) lasă domniea nebunului seū fiū Stefan, pe care apoi îl uciseră boierî, după o domniă de două ani, și puseră domnū pe Joldea, însurându'l cu f'ica lui Petru-vodă.

(Uitasemū a spune, că) înainte de acestū Stefan, fratele acestū Stefan, Iliășū, domnise 4 ani, apoi se turci și fugi la Turci.

P'ene aci traducerea după cronica scrisă românesce; de aci însă urm'ază continuația, redactată de către însuși traduc'ătorul polonū.

În anul 1552, Sigismund Augustū, regele polonū, puse vodă moldovenescū pe Alexandru, totū dintre Moldoveni, iar pe Joldea, prind'endu'l Moldoveni, 'î-aū tăiatū nasul și l'aū călug'eritū.

Același Alexandru, devenindū domnū, porunci a se sugruma Il'ena, nevasta (v'eduva) lui Petru-vodă, iar pe f'ica ei, care fusese după Joldea, și-o luă de nevastă.

Apoi în anul 1561, Polonul Laski veni cu Despotū la Moldova, și alungă pe acelū Alexandru, iar pe Despotū îl puse domnū, și și luă Laski și Hotinul, pe care mai în urmă îl cedă lui Despotū, iar acelū Despotū începū a se purta rău cu Moldoveni și a jefui bisericel'elor, în cât ei îl blocară în Suceva, și asediul ținu multū timpū, iar pe Dumitru Wisnowiecki îl invitară la domniă, pe care trădându'l cu mai mulți Poloni și (Ruteni) din Volinia, îl trâmiseră la Turcia, iar altora le tăiară nasurile și 'l lasară se se întorcă la Polonia; totū atunci își aleseră domnū pe unū o're-care Tomșa, din districtul Orheiului, care asediă pe Despotū în Suceva, d'er nu'l putū lua p'ene ce (Despotū) nu ucise cu mâna lui pe unū Ungurū, ce era mai mare peste Ungurii din cetate, pentru (bănu'ela de) trădare, și atunci acei Ungurî îl p'ărăsiră în cetate, în cât nu mai avū ap'ărători, și eși călare din cetate către acelū Tomșa, rugându'l se nu'l om'ore, dar nu reuși în rugămint'e, (căci Tomșa) porunci îndată se se taie, și elū însuși îl lovi celū d'ant'eu cu buzduganul.

Împ'erat il turcescū, din dată ce 'l aduseră pe Wisnowiecki, porunci s'îl sp'endure pe carligū (împ'reună) și cu Piaseckit, iar pe cei-l-alti, atât Poloni cum și (Ruteni) Voliniani, îi surguni peste mare la galere, și trâmise la domniă iar pe acelū Alexandru, pe care l'a fostū pusū regele polonū, (și) carele când veni la ț'era, avea cu sine o mare o'ste de Tătari, cari devastară atunci jum'etatea Moldovei; iar Turcii aū și r'emasū pe lângă d'ensul, și ț'era se supuse, iar Tomșa cu Moțocū și cu Spanciocū fugiră la Polonia, pe cari regele polonū, același Sigismund, porunci se se taie în Leopole, pentru că pe at'âția o'meni d'ai lui trâmiseră la Turcia, iar altora le tăiaseră nasurile.

Același Alexandru, când sosi la domniă, într'o singură și porunci Turcilorū se ucidă 60 boierî Moldoveni, pe cari îi poftise la prânzū, și după aceea persecută pe f'orte mulți alți boierî.

Aceluși Alexandru îi porunci sultanul Suleiman, a dărma cetatea moldovenească Neamțul.

Tot în zilele lui, principele ungurescū Ión reanexă către Ungaria Balta și Ciceul, cetățile ce le-aū fostū dăruițū regele Matiaș lui Stefan-vodă.

Powiaty w wszystkiej ziemi Wołoskiej.

Powiat Bełgracki	Powiat Kurligatorski
— Tehinecki	— Jasski
— Kidziacki	— Fzyńsakie
— Łopuszyński	— Kohurłowski
— Wasłujski	— Tekuczowski
— Horiowski	— Putneński
— Sorocki	— Hadziowski
— Chocimski	— Tutowski
— Czarnowiecki	— Totruski
— Suczawski	— Bakowski
— Chorłowski	— Romański
— Dorohiński	— Niemiecki

Summa wszystkich powiatów 24, także wiele Purkułabów i Watahów, to jes starost albo chorążych.

Z tych wszystkich powiatów bywa ludzi ku bitwie i strażam 8,000, a kiedy jeno nemsowie bywa ich 3000, ale teraz pusto.

Urzednicy Wojewody Wołoskiego.

Hetman Dwornik.

Górny Dwornik.

Dolny Dwornik, co przy gospodaru tenże marszałkiem.

Logofetów trzej, po naszymu Kanclerzy.

Wisterników trzej, po naszymu Podskarbach.

Stolników albo Krajczych trzej.

Poharników albo Podczaszych trzej.

Diaków starszych co nad pisarzmi trzej.

Usarów trzej, co nad Usarami, jakoby komornicy.

Kurtianów, jakoby u nas Dworzanów, nad nimi starszych trzej.

Komisów albo Koniuchów trzej.

Kuchmistrzów, albo Sokarżów trzej.

Armaszów, co na kata gonia, starszych nad nimi trzej.

Aprodów co przy gospodaru w komorze trzej.

Pitarów co nad chlebem trzej.

Piwnicznych trzej.

Spatarów albo po naszymu mieczników trzej.

Każdy z tych urzędników mają młodszych pod swą mocą, niemają poczet, a kiedy co który wystąpi, nie karzą słowy, jeno lijem o różne rzeczy, a o zdrady, o które tam nie trudno, sam gospodar karze zaraz gardłem, on sam sądzi

Summa wszystkich gospodarów dwadzieścia i ośm.

Summa wszystkiego tych gospodarów panowania 214.

Districtele din totă țera Moldovei.

Districtul Cetatea-albă. — Tihinea — Chighéciu — Lopușna — Vasluiu — Orheiu — Soroca — Hotinü — Cernăuțü — Sucéva — Hărlëu — Dorohoiü	Districtul Cărligătura — Iași — Fălciü — Covurluiü — Tecuclu — Putna — Adjudü — Tutova — Troțușü — Bacău — Romanü — Neamțü
--	---

Numărul tuturor districtelor 24; tot atâția pârçalabi și vätavi, adecă (nise funcțiunii corespundătoare cu ceea ce se numesce în Polonia) starostii și stegari.

Din toate aceste districte se adună ostași și grăniceri 8000, iar când sunt numai nemeși 3000, dar acum e deșertü.

Funcționarii lui vodă moldovenescü.

Hatmanul (care este și) vornicü.

Vornicul (țerei de susü.)

Vornicul (țerei) de josü, care este și șambelanü pe lângă Domnü.

Trei logofeți, ca la noi cancelari.

Trei visternici, ca la noi Podskarbi.

Stolnici, adecă (în limba polonă) Krajezy, trei.

Paharnici, adecă (în limba polonă) Podczaszy, trei.

Diaci mai mari, cari suntü peste scribi, trei.

Ușeri trei, cari suntü mai mari peste ușeri, unü felü de Komorniki (în Polonia).

Peste curteni, unü felü de Dvorenü (în Polonia) suntü trei mai mari.

Comiși, adecă peste cai, trei.

Bucătarü seü socari, trei.

Peste armași, adecă călii suntü trei mai mari.

Aproși pe lângă persóna Domnului, trei.

Pitari, cari suntü peste pâne, trei.

Pimniceri, trei.

Spătarü, ca la noi miecznik, trei.

Fie-care din acești funcționari are sub puterea sa mai mulți inferiori, și când vre-unul se abate (de la datorie), nu'l pedepsescü pentru vine cu cuvinte, ci cu bețü, iar (cât privesce) trădările, cari acolo nu suntü rare, le pedepsece îndată cu mörtea însuși vodă: elü singurü judecătorü.

Numărul tuturor domnilorü: douë-deci și optü.

Suma domniei tuturorü acestorü domni, (ani) 214.

DESPRE POPORUL
MOLDOVEI ȘI AL ȚEREI ROMÂNEȘCI

DE

MIRON COSTIN

MARE LOGOFETŪ AL ȚEREI MOLDOVEI

OPISANIE ZIEMI

MOLDAWSKIEJ I MULTANSKIEJ

PRZEZ

MIRONA COSTYNA

WIELKIEGO LOGOFETA ZIEMI MOLDAWSKIEJ.

Najjaśniejszemu i niezwykłomenu monarsze Sarmackiemu Ianowi III,
i bożej łaski królowi Polskiemu, mojemu wielge miłościwemu i dobrodziejowi.

Wstygam się muzy mojej Sarmackiej przed Najjaśniejszym i niezwykłonym Majestatem Waszej Królewskiej Mości, Pana mego miłościwego, nie z tego, żeby ona nie miała zdołać największym materyom i najsubtelniejszym geniuszom, ale z mego w języku tym niedostatku; bogatszy bowiem on jest, aniżeli sławny łaciński język, który siła w sobie zawiera pożyczonego z greckiej mowy, jako się widzieć daje z tych słów: philosophia, złożone ex φίλος et σοφία; theologia ex Θεός et λόγος; astronomia ex ἀστήρ et νόμος; geographia ex γῆ et γράφω. Te słowa po łacinie żadną miarą jednym słowem wymówić się nie mogą, a oni dawni Słowacy wszystkie te słowa swoim wyrazili językiem, niepożyczając u dawnych greków, bo philosophią lubomudriem nazwali, co też wyraża co φίλος et σοφία, bo σοφία po grecku znaczy mądrość; dostatecznie tedy philosophia po słowieńsku lubomudrie, a polską mową może się mówić lubomądrość; tak theologia bogosłowije bo Θεός po grecku Bóg a λόγος po grecku słowo; to pięknie Słowianie theologią bogosłowijem nazwali; po polsku może się nazwać bogosłowstwo, theolog wybornie bogosłow albo bogosłowiec; jak astronom po słowieńsku hwiżdoczeteo, a po polsku może się mówić gwiazdomieniec; astrolog po słowieńsku hwiżdostłow, po polsku gwiazdosłów; geometria po słowieńsku zemlometrie, bo γῆ po grecku ziemia a μετρώ mierze, to dobrze geometrik jednym słowem polskiem ziemiomierzec, a po łacinie jednym słowem wymówić się nie może; tak i geograf ziemio pis i inszych słów wiele u Sławian swoją mową niepożyczając od drugich języków wyrażonych jest.

Mój zaś w nim niedostatek z oddalenia częstego używania przez lat kilkadziesiąt Jednak jako Bóg na niebie, którego tu na ziemi królówie namiestnikami są, przyjmuje od wielkich i SS. ludzi piękną i obszerną oratię tak jako przyjmuje i od prostaczka jednę z szczerzego serca pochodzące Kyrie elejson; tak i Wasza Królewska Mość Pan mój Miłościwy będąc namiestnikiem Boga racz przyjąć miłościwie tę małą historią nie wybornemi słowy wyrażoną.

Powabił mnie do tego Waszej Królewskiej Mości Pana mego miłościwego Geniusz, którym jak o wszystkich wielkich i szerokich państwach masz wiadomość, tak i o mniejszych ziemiach i ich początkach WKMość Pan mój miłościwy pytać się raczysz. A sławni państw WKMości historykowie lubo przy dziejach Prześwietnego Królestwa tego i Wołoskie i Multańskie sprawy wojny wspominają często, i że są z Włoch mieszkańcy tych ziem, osobliwie Kromer, Piasecki oznajmują. Ale kiedy i przez kogo ze Włoch tu w Dacie sprowadzeni są, wiedzieć nie chcieli, ani o powtórnej osadzie tychże ziem moldawskiej i multańskiej żadnej wiadomości nie mają. W czem bardziej węgierskim historykom dziwić się potrzeba, bo z między nich powtórna osada z wyższej Daciej w niższą Daciej zeszli, i nie tylko to, że są prawdziwemi Rzymianami, o tym narodzie pisali, ale i dysputują przeciwko tym, którzyby inaczej rozumieli prawdziwą *coloniam romanam* przez Trajana cesarza rzymskiego wprowadzoną, twierdząc. A kiedy osiedli po Dunaj, Czarne morze i Dniestr po spustoszeniu pierwszej osady nie postrzegli i nie wiedzą przez kogo i kiedy w czem się tam jeden z nich Topeltyń, imieniem Dak wyznaje pisząc: *sed quo tempore*

**Pré-luminatul și nebiruitul Domn al Sarmatilor Ioanne III, cu mfla
lui D-zeu regele Poloniei etc. stăpênul meu multú-grațios și bine-făcător.**

Mă rușinez de musa mea sarmată înaintea pré-luminatei și nebiruitei în-
nălțimi a Majestății-vostre regali, stăpêne pré-grațiosă; nu pentru că acea
musă n'arū fi în stare de a învinge lucrurile și ideele cele mai mari și mai
gingașe, ci din cauza neadjunsului meu în limba polonă; uă limbă mai bo-
gată de câtū chiar vestita limbă latină, care cuprinde uă mulțime de expres-
siunii grecesci necesariē, precum suntū: «philosophia» (ex φιλος et σοφια),
«theologia» (ex Θεος et λόγος), «astronomia» (ex αστηρ et νόμος), «geographia»
(ex γη et γραφω), pe când Slavonii le posedă pe toate fără ajutoriul ve-
chiului ellenismū: «philosophia»—ΛΙΟΦΟΣΦΑΡΙΑ (φιλος—ΛΙΟΣ, σοφια—ΜΑΡΙΑ) seū
mai polonescē lūbomāndros; «theologia»—ΘΕΟΛΟΓΙΑ (Θεος—ΘΕΟΣ, λόγος—ΛΟΓΟΣ),
uă frumósă rădecinē, din care Polonii potū forma: theologia—bogoslowstwo,
theologus—bogoslow seū bogoslowiec; precum încă și următoarele: astronomus
—slavonesce ГВѢЗДОУЧЕЦ, polonescē gwiazdomieniec; astrologus—slavonesce
ГВѢЗДОСЛОВ, polonescē gwiazdosłow; geometria—slavonesce ΓΕΜΑΜΕΤΡΙΑ (γη—
ΓΕΜΑΙΑ, μετρῶ—ΜΕΤΡΩ) de unde Polonii lesne potū face ziemiomierzec, ceea ce
Latinii n'arū putea esprime prin unū singurū cuvântū; geographus—ziemio-
pis; și mai multe alte, exprimabili curatū slavonesce, fără imprumuturi din
alte limbe.

*Defectul meu în limba polonă este consecuența lipsei de practică în cur-
sul mai multorū anū. Totuși, precum D-zeul, al cărui locoțiitori pe pământū
suntū regi, priimesce de uă potrivă falnică și avuta rugă a ómenilor mari și
a celor sânti, și unū simplu «Kyrie eleison» înălțatū din nefăciarnica ānimă
a unū omū naivū; de asemenea și regēea vóstră majestate, pré-grațiose stă-
pênē, se bine-voiți a priimi cu îndurare acēstă istorióră, desbrăcată de cu-
vinte ornate.*

Amū fostū îndemnatū la lucrare prin geniul insei regalei vóstre majestăți,
stăpêne pré-grațiosă, vėdēndu-vē că, pe când adunați sciințe despre monar-
chiele cele mari și întinse, nu desdemnați de a cerceta începuturile și sta-
rea țerrelorū celor mai mēnunte. De și istoricii poloni cei vestiți, pe lângă
cele petrecute în acēstū înfloritū regatū, adesea menționēză și evenimen-
tele militare ale Moldovei și Țerrei-Romānesci, ēră mai vėrtosū Cromer
și Piasecki recunoscū și origina lorū italiană; totuși ei nu-'și băteau ca-
pul de a sci când și de către cine adusū-s'au Italianii în Dacia și nu a-
veau nici uă noțiune despre a duoa descălecarea a Moldovenilor. Și mai de
mirare trebui să fie uă așa tăcere din partea istoricilor ungarī, nu numai
pentru că Romāni locuieră chiar între dēnșii mai înainte de a se pogori
pentru a duoa óră în Dacia inferióră, ci încă mai vėrtosū pentru că insiși a-
cel istorici justifică adevērata origină romană a poporului nostru, și se revol-
tă contra acelor cari ne tǎgăduescū cualitatea de «colonia romana», fondată
de către Trajan. Ei n'au pututū afla când și subț a cui povėtuire s'a ope-
ratū a duoa aședare a Romānilorū pēnē la Dunăre, Marea-Nėgră și Nistru,
dupē ce se pustiise aședarea cea primitivă. Sasul Toppeltin se rostescē
verde în acēstă privință: «sed quo tempore gens intra montes et Tyram flu-

gens intra montes et Tyram fluvium consedit, omnino non scio. My zaś co do pierwszej Trajanowej osady, z nich, że mamy, świadczy Trejan szaniec wiecznym świadkiem; świadczy mowa i niżej wyrażeni historykowie. A o powtórnej osadzie mamy wiadomość z samych monasterów, który każdy swego fundatora Hospodara żywot i *annales* terminowali, mamy i historyka najpierwszego Jewstratego Logofeta trzeciego. Mamy drugiego po nim Urekiego, dwornika wielkiego, ziemie dolnej. Ale i sam wiek jeszcze nie zatłumił wiadomości, bo od czterech set lat, jako Dragosz wyszedł z Maromoreszu a Negrut od Oltn, nie wynosi wiek ten nad pięciu człowieka zdrowo żyjących jeden z drugiego i jeszcze trwa niemal w każdego powieści o tem. Oddając tedy tę małą historią o tych ziemiach pod nogi Najjaśniejszego i Niezwyciężonego Majestatu Waszej Królewskiej Móści Pana mego Miłościwego i Dobrodzieja, pod nog tegoż Majestatu i Pańskiej jego Clementiej i samego siebie podrzucam.

Najjaśniejszego i Niezwyciężonego Majestatu
Waszej Królewskiej móści
Pana mego Miłościwego

wierny poddany

i najniższy podnózek

Miron Kostyn,

Logofet wielki ziemi Moldawskiej.

W Daszowie *ex domo venationis*
anno 1684, in Julio

Authorowie, z których sie wybrała ta historia.

1. Wybory greckie *de quatuor Monarchis.*
2. *Quintus Curt.* o Dakach *in vita Alexandri Magni.*
3. *Dion in vita Trajani.*
4. *Eutropius in vita Had.*
5. *Bonfinius de rebus Hungariae.*
6. *Toppeltinus de origine Hung. et casu.*

Swiadkowie o powtórnej osadzie:

1. Żywoty *et annales* Hospodarów po monasterach moldawskich i mullańskich.
2. Jewstraty Logofet trzeci Moldawus.
3. Ureke dwornik wielki dolnej ziemi moldawskiej. — Ten wyzwolonych szkół uczył się w koronie polskiej.

«vium consedit, omnino non scio.» In cât se atinge de noi înși-ne, apoi asupra primei colonisări noi avem marturi și eternul șanțu al lui Trajan, și limba noastră, și pe istoricii menționați mai la vale; era despre a două colonisare, culegemu sciri de prin monastirile unde se păstrează viețile și «*annales*» domnilor cititori; și mai avem și istoricii ai nostri: cel mai bun — Eustratiu al 3-lea logofetă, și cel după densus: Urechea mare vornic de țerra de jos; și mai în sfârșit, nici însuși cursul timpului n'a putut sterge până acum tradițiunea acelor zile, de vreme ce cei patru secolți trecuți încôce de la Marmureșeanul Dragoș și de la Olteanul Negru, nu formază de cât vr'ua cinci generațiuni sănătoase, în cât mai toți Românii au putut să apuce câte-ceva de la părinți. Așa dar, suppunându această istorică, despre Moldova și Tera-Românească, sub picioarele nebirutei și pré-luminatei înălțimi a regalei vóstre majestăți, stăpene bine-făcătoare și pré-grațios, suppun totu-d'ua-dată pe mine însuși domnescii vóstre îndurări.

Al pré-luminatei și nebirutei regalei vóstre majestăți, stăpene grațios, credincios suppus și plecată serv.

In Daszow, «*ex domo venationis anno 1684. in Iulio.*»

Miron Costin

Mare logofetă al țerei Moldovei.

Autori, pe cari se razemă această istorică.

1. Cullegeii grecesii «de quatuor Monarchiis»;
2. «Quintus Curtius» despre Daci «in vita Alexandri Magni»;
3. «Dion in vita Trajani»;
4. «Eutropius in vita Hadriani»;
5. «Bonfinius de rebus Hungariae»;
6. Toppeltinus de origine Hungarorum et casu.

Marturi (swiadkowie) Despre a doua descălecare:

1. Viețile «*et annales*» Domnilor, de prin monastirile moldovene și muntene;
2. Eustratiu al 3-lea logofetă. «*Moldavus.*»
3. Urechea mare vornic de țera de jos, care a învățat litteratura în școlele polone.

ROZDZIAŁ I.

O NARODZIE MOLDAWSKIM I MULTAŃSKIM

O pierwszej ocadzii jego przez Trajana, cesarza rzymskiego.

Ojczyznę oplakaną i biednych mieszkańców
 Moldawskiej ziemi powiem ci : niegdyś od szanów
 Trajanowych osiedli Dacie oboje,
 Aż ich czas i długi wiek rozdzielił na troje.
 Pierwszy w ziemi grodów siedm pod Węgrami byli,
 Wraz z Dakami Trajanem wprowadzeni żyli ;
 A Moltanie od Oltu, albo z gór Montanie,
 Osiedli już powtórnie po pierwszym Trajanie ;
 Trzecia część jest Moldawa, od rzeki Moldawy,
 Z jaskiń Maromorejskich po morskie żuławy,
 Tak tamci jako i ci Rumynami słyną ;
 Niech w tem żaden nie wątpi, że od Rzymu płyną.
 Muzo przebacz Sarmacka, że twym wychowanym
 Pięknie synom nie zdołam, piersiom twym kochanym,
 Których luboś swojemi piersiami karmiła,
 Lecz ważyłaś i skarbu na mamki tak siła
 Zaciągając dalekich bogiń z Helikonu,
 I jak wiele spiewaczek jest w koł Helesponu,
 Aretuz i Pijerid z Sycylskich stron panny,
 Nie zbyli się przed niemi Assyrskie Dianny ;
 Po nad Moldawszą ziemię di gdy przelatywały
 W sławne wolne Królestwo, mnie wtąd dolegały
 Tyrańskie Neronowe sceny niesłychane,
 Łupiestwa, okrucieństwa niewypowiedziane.
 Ale pozwól przynajmniej prostym głosem zjawić,
 Skąd naród jest wołoski, światu to objawę,
 I pod srogim tyraństwem jak długo są żywi ;
 Przy synach twych sierota niech się też pożyw
 Już potężna moc rzymska na dół się chyliła
 Dla okrucieństwa tyranów, a Daków już siła
 Górę brała wojenną, i już zabiegami
 Pustoszyli powiaty rzymskie najazdami
 I w samę Italię wpadali bezpieczni,
 Aż i trybut zbierali i zdali się wieczni
 Być w swych siłach nad Rzymen za Domicjana ;
 Po nim Trajana sobie Rzym obrał za pana.
 Ten już inszym porządkiem wzbudził rzymskie siły,
 Obumarłe wpół członki państwa w niem ożyły ;

CANTUL I.

Despre prima colonizare sub Trajan, împăratul Romei.

Voiu să-ți descriu patria lăcrimată și pe bieții locuitori ai pământului românesc, colonizați uă dată în ambele Dacie pêne la șanțul lui Trajan, și desbinați apoi prin îndelungul șir de secolî în următoarele trei ramuri:

1. Ardealul, unde, petrecându din timpul lui Trajan la unu locu cu Daciî, Românii au cădutu apoi sub Ungari;
2. Țera Oltului său Muntenescă, înființată deja în urma marelui Trajan;
3. Moldova, de pre numele apeî, întinându-se de la pescerele marmureșene pêne la talazurile Mării.

In câtești-trele țeri, poporul se fălesce cu numele de Români și nici se pôte înduoi cine-va cumcă se trage din Roma!

Îartă-mă musa polonă, decă nu voiu îndestula cum se cade pe alintații săi fiî, cari d'ântéiu au fostu adăpați la însuși sênul mumei și apoi încredințați, fără cruțare de spese, în mânele dădaceloră, ademenite de departe: dîne de pe Eliconă, cântărețe din giurul Elespontului, virginalale Aretuze și Piaride din regiunile Siciliei, ba încă și Dianile Assyriei . . .

Sciū bine că, în sborul lorū catre gloriosul și liberul regatū polonū, elle treceaū câte-uă-data în calea lorū și d'asupra pământului românescū; dără vaî! atunci le inspaimentaū neauđite scene de uă tirania neroniana, jéfuri și préde nepovestite!

Astū-felū, dea-mi-se voiă de a arăta lumii, bine-réu, de unde se trage neamul românū? și cât timpū trăgênatu-și-a elū viața subt asprul despotismū? În acestū modū, imî voiu mărturisi orfana mea recunoscință pentru bine-facerile polone!

Deja gróznica tăriă a Romei scădea din cauza cruđimii tiranilorū; érá Daciî se întăriaū peste sémă și nu încetaū de a devasta, prin incursele lorū, provinciile imperiului, călcându fără frică pêne și Italia, luându tributū, și pă-réndū stăpênî neturburați ai Romei, mai vėrtosū sub Domițianū.

Dără pe tronū urmă alesul poporului Trajan. Elū reformă organizațiunea imperiului, reinviă membrii pe jumătate morți, adună oști nenumărate, peste 600,000 soldați, afară de căsași destinați pentru colonizare.

Era obiceiū la Romanii, că prisosul populațiunii, pe căți nu-i putea hrăni teritoriul Italiei, guvernul îi espedia prin sorți cu grămadă în alte țere mai despoporate său în cari ferbea spiritul revoluționarū, aședându acolo pe ómenii credincioși din Italia, ostași său gospodari, ca să locuiască și să apere nooa plantațiune, numită: «colonia.»

Astū-felū făcu și Trajan, celebrul împăratū al Romei. Strânse glóte din poporósa Italiă și, cu steagul în frunte, le mișcă asupra Dacilorū. Dără regele acestora, viteazul Decebalū, era și elū gata: își trecu călăreți peste Dunăre, dede Romanilorū în Misia uă bătăliă înviersunată, și fu biruitū . . . căci lumea nu avea pe atunci alți ostași, ca bravii Romanii, cu mai mare bărbățiă și cu mai multă răbdare.

Invingătorul Trajan stătu pe țermul Dunării și, adunându d'impregiurū

Wojska nie policzone; sześć kroć sto tysięcy
 Samego miał żołnierza w wojsku swym, a więcej
 Dla osady z żonami domatorów ruszył
 Ze wszystkiej Italiej losem lud poruszył
 Niezmierny, i którego ogarnąć nie mogła
 Włoska ziemia i żywie gruntami nie zmoła.
 Bywał zwyczaj u Rzymian, że gdy jaką stronę
 Nie osiadła lub zradną widzieli w obronę,
 (*Coloniam* to zwali) swoim osadzali
 Ludem wiernym z swoich państw i tam wprowadzili
 Nie tylko lud wojenny, ale i domowych
 Na nowe osiedliny gospodarzów nowych.
 Tak uczynił i Trajan rzymski cesarz sławny,
 Zwiódł z gęstej Italiej lud, już i bój jawny,
 Ruszył na przeciw Dakom w siłach nie pośledny;
 I Decebal, król bitny, za Dunaj swój jezdny
 Naród spławił w Missię i dał srogą bitwę
 Rzymianom, ale przegrał Marsową gonitwę
 Mężnych Rzymian na ówczas, nad których świat nigdy
 Ani meźniejszych ani na wojenne biedy
 Trwalszych nie miał. Zwycięzca na Dunajskim brzegu
 Stał Trajan, roboczy lud zbiwszy w okregu;
 Most zbudował z kamienia za cud na Dunaju,
 Gdzie po dziś dzień są rury na Multańskim kraju.
 Nie ostatnia ta bitwa Rzymianom z Dakami;
 Po tej stronie Dunaju stanęli wałami,
 Gdzie się dzieli Dacja wyższa od Multańskiej
 Nizszej Dacji; toż imię dawne i Moldawskiej
 Stronie. Tam sroga bitwa znowu z Decebalem,
 Daków królem, powstawa i z takim zapalem,
 Że aż póki nie poległ sam król na tym placu,
 Ruszyć Daków Rzymianie z Marsowego tańcu
 Zgoła nie mogli; w tem w świat się już Dakowie
 Sypia, a na ich miejsca wstępują Włochowie.
 Dzieli Trajan te ziemie i samych Rzymianów
 W niższą kładzie Dacyę, i po zamkach panów
Dominos, z kąd po dziś dzień w tych obóch domu państwach
 Imię tylko zostało w tureckich tyraństwach;
 Wyższą jednak Dacyę, Siedmigrodzką teraz,
 W pół swojemi osadził nie znosząc ich oraz
 Zewsząd, tylko by dalej głowy nie wznosili
 I na Rzym z rebellią już się nie głosili,
 Jako z ciślejszych już miejsc *praesidia* dawszy,
 Miejsca zaś obszerniejsze Rzymiany zasławszy,
 Gdzie teraz w urodzajach o bitya Moldawska

lucrători, zidi miraculosul podu de pétră, ale căru^{*} ruine au rămasu péné astăzi în Țera-Românescă.

Déră nu se sfîrșise încă lupta Romaniloru cu Dacii întărindu-se de astă parte a Dunării, acolo unde *Dacia superiôră séu Ardealul se hotărasce cu Dacia inferiôră séu Moldo-Muntenia* 1). Dacii renuoescu resbolul cu uă așa furiă, în cât Romanii n'arū fi pututu face unū pasū înainte, déca n'arū fi cădutu mortū însuși regele Decebalū : urméză răsipa Dacilorū în tôte părțile, și înlocuirea lorū prin Italiani.

Trajan organizéză țerele cucerite.

In Dacia inferiôră, elū aședă numai pe Romanii séi, puindu-le capū asupra cetăților «Dominos», de unde péné acuma, chiar sub tirania otomană, s'a conservatū în Moldo-Muntenia dacă nu mai multū, celū puçinū numele de «Domni.»

Dacia superiôră séu astăzi Ardealul, Trajan o împopora cu Romanii numiai pe jumătate ; și anume, pentru ca Dacii cei îngăduiți acolo se nu-și mai pôtă rēdica fruntea, sculându-se asupra Romei, aședă pintre Daci ; în locuri strategice. straje séu «praesidia» din Romanii : mulțumindu-se de a păstra romania neamestecată în întinsul spaçiu, unde astăzi se află Moldova și Țera-Românescă, a cărorū fertilitate rivaliséză cu Egiptul, și în cari coloniștii stătură ca unū zidū al imperiului contra Tătarilorū (Sciților).

Hotarele cele vechie ale Daciei erau : despre apusū—cununa munților, numiți Ilirici mai'nainte de a deveni Unguresci ; despre răsăritū—Nistrul ; despre nordū—Polonia ; despre sudū—Dunarea.

Poporul acestei țere, Dacii, veniseră din părțile Tătăresci de unde au eșitu și Sachii, Masageții și Maghiarii lui Attila.

Nepoșii Dacilorū suntū Sașii, locuitorii celorū șapte orașe din Ardealū, după cari se numesce tōtă țera (Siedmicgród, Siebenbuergen), pe care ei au prefăcut'o într'unū felū de Italiă, ornând'o cu țirguri și cârmuindu-se dupre legile lorū proprie.

Din cetățile dacice cunoscemū Belgradul séu Cetatea-albă în Dacia inferiôră. Mai suntū cetățile Hotinū, Neamțul, Sucéva . . . déră musa mea tace despre începuturile lorū. A ei să fie vina, séu a nesciinței autorilorū predecesori ? Ori-cum se fie, e sigurū că fundatoriū lorū au fostū séu Dacii, séu Romanii, una din duoé ; și apoi Domniū Moldovenii au mai adausū unū al doilea rēndu de muri și turnuri, precum se vede și astăzi.

Cât de necesarie au fostū acele cetăți în acea vreme, când bravii lorū apărători respingeau de pretutinde urdiele tătăresci ! Cât de necesarie mai suntū ele acuma când D-șeu încredințéză mēntuirea noastră braçului tēu ; o ! rege Ioane celū Mare ! Insé vai noé, le vedū năruite, de-mi vine a plānge ! Cine óre fi-va în stare de a descri robia noastră sub păgāni !

S'a întunecatū și cetatea Tighinei ; singură puternica *Chilia pe Dunare ne mai cam luminéză, fundată de către Genovezii ca și portul Caffei pe țermul Crimeei, pe când ei țineaū în zalogū de la împărații bisantini tōtă Taurida și litoralul mării-Negre péné la gurile Danubiului.*

1) Precum vedeți, această dublă divisiune nu este o descoperire a D-lui Laurian.

I Egypci równa także i Moltańska
 Ziemie leżą; a odtąd ten naród w tych stronach
 Od Tatarów Rzymianom został na zasłonach.
 Dacya w swych granicach dawnych od zachodu
 Górami otoczona, a Dniestrem od wschodu;
 Góry Illiriskimi przed wieki się zwały,
 Póki jeszcze Magierów w sobie nie miewały;
 Podolem od północy, z południa Dunajem,
 A sam naród z Tatariy tu osiadł tym krajem,
 Dachae skądże i Sachae i Massagietowie,
 Potym z sławnym Atyllą wyszli Magierowie.
 Dachae Sasów pradziady, którzy te Siedm-grodów,
 Italskim miastom równe węgierskich narodów,
 I po dziś dzień ozdobą porządni trzymają,
 Śliczne miasta i prawa osobne swe mają;
 Tych siedmiu miast imieniem Siedmiogrodzka ziemia,
 A w niższej zaś Dacyi Białgrad tegoż plemia;
 Dalsze zamki jak Chocim, Niamec i Soczawa: —
 Muzo moja czegoci tu już nie dostawa?
 Czy twoja w tem niedola, czy nikt wspomniał o tem,
 Czy Daki mrowali, czy Rzymianie potem?
 Na tych dwóch się nie mylisz; lecz powtórne baszty?
 Bo każdy z nich dwoisty Gospodarów koszty.
 Ach potrzebne natenczas, gdy Tatarom wstręty
 Odważne z nich rycerstwo dodawało wszędy;
 Ach potrzebne na teraz, gdy nasze zbawienie
 Bóg zaczął twą prawicą Wielki Królu Janie!
 Teraz w ruinach stoją, żal wspomnieć o Boże!
 Bied naszych od poganów kto wymówić może?
 Też zaćmienie nam czyni i zamek Tehiński,
 Aż światłość nam przywraca potężny Kieliński;
 Który przez Janowerów na samym Dunaju
 Stanał z ich panowania w Krymie i w tym kraju
 Od Cesarzów Stambulskich, gdy morze trzymali
 Wszystko czarne w zakładzie i Krymen władali,
 Z kąd i Kafa w Taurice przez nich ze stanęła
 Na morz, gdzie i flotta ich zawsze płynęła,
 Turrim Neo-Ptolemi swych czasów Grekowie
 Murowali, Soroki już Gospodarowie.
 Lecz dalszych nie mało ruin, zamków znaki,
 Jak około Romanu i Gałac przyznaki;
 Dziurdziów także Braiła z Moltan Gospodarów
 Sa pamiątki wieczyste onych Bassarabów;
 Od nich Bassarabia stronem tym wzniesiła
 Imię, mappom pisarzom daremnie wślawiła;

De Greci e facută cetatea «Turris-Neoptolemi» (Tatarü-bunarü).

Domniä Moldovenä zidirä mai în urmă cetatea Soroca.

Maï avemü în ruine remașitele altorü cetași lângă Romanü și lângă Galași.

Ciurgiul și Brăila suntü eterne suvenirü ale acelorü Domni muntenesci *Basarabi*, cari stăpêniserä uä parte a *Bulgariet* și acelu șermü al *Mării unde s'a lățitü numele Basarabiei*, de și câmpia *Cetății-albe* pênë la *Euxinü* a fostü totü-de-a-una moldovenescă, precum *dovedescü maï multe urice ale purcalabiei de acolo*.

O, D-deule Pré-înalte! cine ôre va renasce acele timpuri? maï este ôre vre-üă speranță că nu vomü peri chiar cu totul?

Astü-felü, după ce resturnase tot ce-î sta în cale și întărise noele limite ale imperiului, Trajan se mișcă din Dacia, trece Siretul și Prutul, smerește Nistrul celü închisü prin selbatecele séle stânce, și, *in totü cursul drumuluï, începëndü din Țera Românescă, sapă urieșul șanșü, care a conservatü pentru eternitate numele imperatuluï!*

Apoi pășesce prin câmpii la Buhü cu vitēja și numerösa-î ôste; de aci nu 'lă opresce nici Niprul, nici Donul, care desparte Europa de Asia,

Tătariï, strimtorași și împinși pênë la culbul lorü Tătaria cea Mare, vëndëndü și starea împregiurărilor și violința năvaleï, se supunü cu toși și renouescü «pacta» cele închiäiate maïnainte cu Pompeiü.

Tocméla era anume, ca ei sé nu atingă hotarele vastuluï teritoriü romanü și sé trämită uä sută de ômeni de frunte de la curtea hanilorü la Roma, unde alergau în persönă chiar unii din domniï tătăresci, când rivalisau pentru domniä, Romaniï reconciliându-î și judecându-î dupre dreptate: unü generalü Romanü era maï multü de câtü unü rege barbarü.

Inträndü în Asia, *dupé ce prelungi pênë la Donü eternul séü șanșü*, Trajan în Bactriana, de acolo prin Persia și prin deșerturile *Mării-roșie*, ajunge în Egiptü, unde în Cairü își închiäie vieța.

Mire-se orî-cine unei asemenea puteri ne maï auđite în zilele nôstre: unde este astăđi monarchul, care într'üă singurä dată, tot cu arma în mână, în timpü de câșt-va anî, sé fi strebätutü lumea? Cuceririle otomane suntü uä bagatelă!

Dupé unü resboiü de șése luni cu Egipteniï, Trajan muri obositü prin atâte fapte mari și consumatü prin bóla desnodării vintrelui, numită grecesce disenteria, și despre care se povesteste cum că arü fi morbul celü maï vechiü pe fația pământuluï și celü maï propriü natureï umane: când lumea primitivă, liberă de miasme, nu cunoscea încă nici friguri interne nici ulcere esterne, omul se corumpea numai prin desfrênarea poștei și abundența mulțumirilorü.

De și mortü, Trajan remase viü pentru Roma: lumea privesce pênë astăđi eterna-î columnă, care probéză cât de nemuritoria este gloria vöstră, o Domniï celü ilustrü! Ah, de ce ôre monarchiï ca Trajan nu trăescü în vecii vecilorü!

Oprócz ze Bassarabi część Missyi trzymali,
 Na krótki czas kąt morski, że ją tak nazwali;
 Ale co ma do tego Białogrodzkie pole?
 Moldawia prawdziwa wszystkie te Podole,
 Po sam Euxin, przywilej nie jeden to powie
 Burkałabstw Białogrodzkich; ale kto to wznowi?
 Boże mój niedościgły, czy jest jeszcze jaka
 Nadzieja w tém, czy zginiem już i do ostatka?
 A tak Trajan, wszyskiego przywróciwszy siły
 Świata, znowu do Rzymu zmocniwszy te tyły
 Sam się ruszył z Dacji, Syret, Prut przebywszy
 I obromny Dniestr w skałach pół dzikich nabywszy,
 Kopie szaniec od Moltan zacząwszy ogromny,
 Który też imie trzyma Trojan w wiek potomny;
 A od Dniestru do Bohu przez pola prowadził
 Mężne wojska i wielkie, sam Dniepr nie zawadził,
 Od którego ruszywszy tam, gdzie Don już dzieli
 Od Europy Azją, z wszystkich pól się zbiegli
 Tatarowie spłoszeni do swojej ojczyzny,
 Do wielkiej Tartariej; widząc i przyczyny
 Słuszne i moc gwałtowną wszyscy się poddali
 I dawne z Pompejuszem *pacta* swe przyznali.
 Był taki z nimi akkord: rzymskich państw szerokich
 Najmniej się nietykali; sto osób wysokich
 Pod chorągwie swym Hanom do Rzymu zsyłali,
 Ba nie jeden z Hanów ich i sami bywali
 W Rzymie, gdy między sobą o Hanstwo walczyli.
 Rzymianie ich godzili, tak też graniczyli
 Państwa, dzieląc między nie takie rzymskie państwo,
 Bywało nad królestwa jedne ich Hetmaństwo.
 Wstąpiwszy już w Azję Trajan dalej idzie,
 Szaniec wieczny za sobą po samy Don wiedzie
 Z Tartariej do Baktry, stąd przez kraje perskie,
 Od Persów przez pustynie czerwono pomorskie
 Do samego Egiptu państwa te obegnał,
 A w samym już Kairze i świat ten pożegnał.
 I tu się niech przypatrzy potentiej takiej
 Każdy; w terażniejszych wiekach świat nie ma takiej,
 I Monarchi takiego, by jednym zachodem
 Świat okrzył za jednym ki'ku lat zawodem
 Z pól nie schodząc; i czemu tureckim dziwuje
 Kto wojnom? który przez sześć miesięcy wojuje
 W Egipcie; po swych pracach Trajanus zwątlony
 Słabością swych wnętrzości tamże pogrzebiony.
 Dissenteryą zowią Grekowie, i o tej

Chorobie tak trzymają : że dawniejszej od tej
 Świat nigdy nie słychiwał, ale jest najpierwszą
 Ona w ludzkiej naturze chorobą dawniejszą,
 Kiedy świat jeszcze nowy wolny od humorów
 I swądów zaraźliwych zborów,
 Chorób żadnych nie czynił w śmiertelnych naturach,
 Ani febr w ciałach ludzkich, ni wrzodów na skurach;
 Oprócz z zbyt rozpustami wnętrzości słabiał,
 Zbytними roskoszami w sobie się psowały.
 Rzym jednak nieśmiertelnym Trajana pokazał,
 Wieczna jego Columna światu to ukazał,
 Że wieczna sława wasza sławni Monarchowie;
 Czemu tacy na wieki nie żyją panowie ?

ROZDZIAŁ II

O rozeznaniu osad Trajanowych przez Tatary i o mieszkaniu Rzymianów w górach.

Jak wspaniałe stróktory na swych fundamentach
 Są mocne, tak i trwają w swych appartamentach
 Labirynty; tak kwitną, jak mają dozory
 Owocorodne sady ; tak role komory
 Napęlniają obficie, jak pracowitego
 Miewają gospodarza, dozorcę sprawnego;
 Jak okręt morski płynie, kiedy ma dobrego
 Nauklera ; stado wcale za nieospałego
 Pasterza : tak i państwa w osobie jednego
 Króla stoją w całości, za rządem którego
 Rosną w siły królestwa, szerzą swe granice.
 Z nierzędu wielkie państwa na subtelnej nitce
 Wiszą, czego przykładem przy mężnym Trajanie
 Rzymskie potężne siły ; a przy Adryanie
 W tak lichą słabość poszły, że i most Trajanów
 Na Dunaju zepsować kazał dla Tatarów,
 Którzy już znowu byli pola te zalegli
 Bliskie tych ziem, powtórnie w sąsiedztwie przylegli.
 O bardzo źli sąsiedzi Rzymianom nowotnym !
 W tych tu krajach niedbałstwem aż nazbyt sromotném
 Ani spędzał te ordy Trajanowym torem,
 Ni swoich posiłkował będąc domatorem,
 Istrem się zasłoniwszy ; takie niedostatki
 U tego już cesarza ; w raz wydać na jatki
 Tak piękne prowincye Trajanem nabyte,
 Tatarskim inkursiom trakty już odkryte

CANTUL II.

Imprăștiarea coloniilor lui Trajan de către Tătari.

Precum labirintul camerelor în splendidele palaturi e cu atât mai durabile, cu cât mai durabile sunt temeliele; precum fertilele grădine sunt cu atât mai înflorite, cu cât mai bună este priveghiarea; precum holdele sunt cu atât mai abunde, cu cât mai activ e stăpânul lor; precum plutesce un vas pe mare sub povăța deșteptului pilot, se precum turmele prosperă avându un neadormit păstor; — astu-fel și țerele se conservă, cresc în putere, se lătesc în hotare prin persoana unui rege!

Monarhie cele mai mari aruncate în neorânduă, spându pe uă ață subjire: esemplu este puterea Romei după mórtea vitezului Trajan.

Adrian aduse imperiul la atăta debilitate, în cât a stricat pêne și popul lui Trajan pe Dunăre, cel înființat contra Tătarilor cari revenind din nou în aceste locuri, éráși cuprinseră părțile învecinate, necăjind mereu pe coloniștii romani din Dacia.

Infundat în uă pré-rușinosă nepăsare, Adrian se mulțumia cu provinciile dincolo de Dunăre, lăsându pe Tătari să prede în cóce fără nici uă frică, și refusându coloniștilor ajutore.

Prin uă curiosă fantasiă, pe când offeria măcelăriei tătăresci frumoasă provincie a lui Trajan, deschidându-le uă cale largă de a intra mai în ânima imperiului; Adrian, disprețuind durerea Romei, petrecea a clădi în muntoasa Traciă un oraș numit după numele său Adrianopole, în care — o! cine e în stare de a ghici se de a înlătura nepătrunsa și sânta voință a lui Dumnezeu! — a stătit mai în urmă prima capitală a Turcilor în Europa, strmutată apoi la Constantinopole.

Cu tóte astea, coloniile lui Trajan la început tot încă se mai ținea, alungându pe Tătari; și când nu mai putură înfrâna furiósa mulțime, înăbușitoare fără sémă pe tótă ziua, ei cu arma în mână s'au retras în partea munților, lăsându pustiite superbele lor orașe.

Przez niedbalstwo cesarskie; on tym czasem wolał
 Adrynopol fundować — a Rzym na to bolał
 W Traciej zbyt górzystej miasto swym imieniem
 Najmniej się nie turbując prowincyi zginieniem.

Pierwsza stolica Turków, Adryanopole,
 Tu w Europie dawniejsza, nizeli w Stambole
 Z dopuszczeniami bożego, i kto świętej może
 Z kresu ruszyć woli twej nie pojęty Boże!
 A z tem wszystkiem osady jeszcze się trzymali
 Trajanowe, zganiając Tatarów; a dalej
 Już wytrzymać nie mogąc, mnóstwu szalonemu,
 Niezmiernie codzienn w liczbie przybywającemu
 Ledwie obronną ręką w góry ustąpili.

Pustynią swe rozkoszne miejsca zostawili.
 Z tąd i potomnym wiekom toż ominowały
 Tamte pierwsze, ze częste odmiany miewały,
 Bywać w tych bardzo śliskich ziemiach i nietrwałe
 Pierwsze za sobą ciągnąć wieki pozostałe.

Ci od Moltan na Olcie w górach już osiedli,
 Po Herczeg i Faragasz te miejsca zasiedli.
 Olt jest rzeka, która z gór tamtych lotem spływa
 Z źródła swego strumienie, z Gurgiewu wrywa
 Ardelskiej części ziemie, gdzie zaś do Dunaju
 Przebija się, rżnie góry z Ardelskiego kraju,
 W wielkości zbyt wyniosłe twierdze niedobyte,
 Od Moltańskiej ziemie miejsca nie przebyte;
 Monastery są teraz z powtórnej osady

W wielu miejscach, i teraz pod wojenne zdrady
 Tam się do nich udają od Oltu Moltanie,
 Przydawszy «m» Polacy; my zaś z gór Montanie
 Zowiemy *a montibus*; tak biedni Rzymianie

Z włoskich delicyi swoich w ciasnościach mieszkanie
 Swoje odtąd miewali, nie przez krótkie wieki,
 Lecz kilka set lat trwały tamte ich zasieki.

A tu ztąd, gdzie Moldawa, dłużej się trzymali,
 Po zamkach miejsc podgórskich Tatarom nie dali
 Osiadać; lecz kiedy już do robót nie stało

Czasów wolnych rolnikom i nie dostawało
 Ani zamkom żywności, ani sami oni

Żywić się już niemogli, w góry do obłoni
 Zeszli i Maromoresz swemi dominami,
 Giurgiew i Czyk osiedli z swojemi dominami.

Są trzy rzeki, na wzdłuż gór płyną do Syotu
 W Tysę rzekę inaczej Tybisk; tam kłopotu
 Swojego przed Tatary zbyli, a te miejsca

Acele migrațiuni ale primilor secolii erau menite de a se tot repeta în secolii următori, împlinindu-se adesea în timpii mai noii ca uă profetiă antică: alunecósă și nestatornică a fostú totú-d'a-una pozițiunea țerelorú nóstre

D'ântéiú uă sémă de romanii se suiră în munții, aședându-se pêné-la Herțegú și Făgărașú (po Herczeg i Fagarasz), de unde ca săgéta sbórá fluviul Oltú, și tăindú munții ardelenesci, ce se înalță ca nisce inaccesibili cetății, strebate apoi în Țera Románescă și se aruncă în Dunăre.

În acei munți, pe țermii Oltului, s'aú ziditú mai târđiú mai multe monastiri, unde și astă-đi, în ăile de resboiú, obicínuescú a se adăposti Románii cei de acolo, pe cari Polonii îi numescú Molteni, adaugându unú *m* către numele Oltului, érá noi «a montibus» îi numimú Munteni.

Pe de altă parte, în țera unde astă-đi este Moldova, Romanii se mai tot apăraú, respingându pe Tătari dela cetățile cele de sub munți; dar când resbelul ajunsé a nu mai lăsa agricultorilorú timpul de a lucra, și hrana începú a lipsi locuitorilorú, remánéndú însuși fortetele fără provisiuni; se retraseră și ei mai în adéncul munțilorú, aședându-se Domniilorú în Maramureșú, uniú la Giurgiu, alții la Cicú.

Suntú trei riuri, cari, de-a-lungul munțilorú, curgú pêné la fluviul Tissa, numitú altú-felú Tibiscú: în acele locuri, pêné atunci pustie, cari facú parte din Ardealú, refugiră Románii contra Tătarilorú, dándú țerei numele de Maramureșú, séú găsindú deja acestú nume pentru noi neînțelesú.

În acea epocă purcede a se corumpe limba curatú latină a Románilorú, strecurându-se prin atâția secolii: în locú de «Deus» se nasce *D-zeú séú Dumnedzeú* 1), «meus» — *al mieú*, «coelum» — *czerul*, «homo» — *omul*, «frons» — *frunte*, «angelus» — *yndzerul* *dérá totuși nu este nici unú cuvéntú, care, séú la începutú, séú la sfêrșitú, séú la mijlocú, se nu resune mai multú séú mai pučiniú latinesce, remánéndú unele chiar fără schimbare, precum: barba — barba, luna — luna . . .* În urmă se mai introduseră vre-uă câte-va cuvinte unguresci și apoi, prin legătura cu biserica sêrbescă, uă sémă de vorbe slavóne, însă pré-puține.....

Precum căđuse limba ast-felú, din hotărírea lui D-đeú, aú căđutú și puterile întregului imperiú romanú, cine óre este în stare de a stremuta séú de a îndrepta celú mai micú pasú contra voinței lui D-đeú, care pune capétú monarhiilorú și schimbare domniilorú, făcéndú ca unele se se urce după pogófirea celorú-l'alte, și oprindú norocul de a sta nemișcatú pe unú locú?

Ce-í dreptul, nu într-uă clipă se dărámă imperiul: uă machină, care se clatină, nu se správale de-uă-dată; și lucrurile cari se potú spune lute, mai cu încetul se realizéază în faptă.

Dupé Adrian n'aú lipsitú Romei și vr'uă sémă de împérații viteji: marele Constantin, Leonii, înțeleptul Eracliú, Justinianii, afară de mai mulți generali plini de gloriă nemuritóriă, și ale cărorú numi eterne eú trecú aci cu condeul; dérá după strémutarea capitalei și reșediței imperialii din Roma vechiă în Roma cea nouă séú Bisanză, pe de uă parte luptele cu Persii, apoi

1) Scrisú așa latinescú de către însuși poetul,

Do Ardeiu należą, puste do ich zejścia.
 Maromoreszem takim czy oni nazwali
 Imieniem, czy przed niemi tegoż używali
 Miejsca te, a ten wiek ich mowę corrumpuje,
 Język czysty łaciński? czego nie zepsuje
 Czas za długimi wieki? już gdzie trzeba *Deus*
 To *Dzeu* albo *Dumnedzeu*, *al micu* miasto *meus*;
 Taki mowy uszczerbek: gdzie *coelum*, to *czerul*;
Homo, *omul*; *frons*, *frunte*; *angelus*, *yndzerul*;
 Żadnych jednak słów nie masz, żeby lubo przodkiem
 Lub ostatkiem nie wspomniał albo samym środkiem
 Swojej najpierwszej mowy; stoją jedne wcale:
Barba-barba, tak *luna*; drugie barzo w male
 Rożnia, oprócz mało słów; potem i węgierskich
 W ostatku sakrę wzięwszy od Serbów słowieńskich
 Barzo mało jednak słów, a w tych wiekach może
 Każdy tego doczytać świat odmienny; z każdej
 Państwo rzymskie z sił swoich z boskiego wyroku
 Odpadło; i kto może najmniejszego kroku
 Ubliżyć albo ruszyć, kiedy Bóg zakłada
 Pewny kres monarchiom i odmianą włada?
 W świecie drugi wstępuje po pierwszego ześciu,
 Bóg nakazał fortunie stać na jednym miejscu;
 Lub nie razem to stało, bo po Adryanie
 I walecznych monarchów miewali Rzymianie;
 Nie wraz padnie machina chociaż się zachwieje
 I ko się prędko mówi, nie tak prędko dzieje.
 Lecz był wielki Konstantyn, byli Leonowie
 Mądry był Herakliusz, Justinianowie,
 I nie mało Hetmanów, w sławie nieśmiertelnych,
 Nie wyliczam tu dalej takich imion wiecznych.
 Kiedy zaś tu stolice w Bizantium wnieśli,
 Z Rzymu starego w nowy majestat przenieśli,
 Tedy więcej z Persami zabawy swe mieli,
 Potem z Saracenami; lub uskramlać chcieli
 Zachodne państwa, które prawom wykroczałi,
 A tu tych za Dunajem w przebadłą puszczałi.
 Ztąd wzniecone zerwanie i świętej jedności,
 Za zgubą w Chrześcijaństwie wzajemnej miłości;
 Ztąd i zbytecznych disput w kościołach przybyło,
 Gdy z znaczną państw chrześcijańskich ruiną ubyło.
 Pod te wieki Attyła z swemi Magierami
 Wtargnął w te świata strony, z Juzbecku Jukrami,
 Osiadł ziemie Pannońskie i siła świat z tego
 Na wszystkie strony doznał; podobno Batego

cu Saracini, și cu spiritul revoluționar al provinciilor italiene; pe de altă parte disparițiunea simțului fraternității creștinești și, dreptă consecuență, desunirea bisericilor și nise deșerte dispute teologice; toate acestea, ruinandu în genere puterea creștinătății, ocazională în speciă desevertita ultare a provinciei danubiane.

În acele timpuri, Attila cu ai săi Maghiari s'au Iugri, înrumpându în Europa din Iuzbek, cuprinse părțile Panoniei și respândi împregiurū uă terore universală, uă terore asemenea acelei care mai în urmă însoția numele lui Bati-hanū.

Astū-felū, vechii eroi Romani, rătăciți prin munți selbăteciți în deșerturi de frica Tătarilor, sub presiunea îndelungaților ani, s'au prefăcutū în nise bruți satiri, perdându civilizațiunea obiceiurilor italiene.

Dar tot mai remase și mai rămâne câte ceva strămoșescū, care se permite a recunósce vița romană degenerată; a mai rămăsū acea agerime a minții, cu care îndestréză natura și care nu dispore nici uă dată cu totul . . . Se vede că ei nu mai suntū Romani cel antic; însă Macedoni s'au Atenieni ore nu s'au schimbatū și ei de asemenea? Grecii păstrat'au ore vechia lorū fineță intelectuală? Spartani mai suntū ore ce au fostū uă dată?

În acelū intervalū Maghiarii întărindu-se, din principatū deveniră regatū, și mai multe provincie limitrofe s'au supusū tronului ungurescū, pe care domnau cu temeiū urmașii celebrului Attila.

Numai Tătarii, disprețuindū puterea Ungurilor, nu conteniaū cu incursele, colindându cu urdiele lorū pe munți, pe țermurile apelor, pe câmpie, și încercându-se de a strebate chiar în învecinatul Ardealū, unde semnele de pētră ale vagabundagiului lorū se vedū pēnē astă-đi, mai cu sēmă pe lîngă Towaz, Oituz, și alte riuri mai mici.

Curmându-se răbdarea Maghiarilor și domnindū regele Vladislău, acesta se aprinse de dorința faptelor mari și, adunându uă oște puternică, mai împinse la resboiū pe Romani cel retrași în munții Oltului și ai Maramureșului.

Voioși mergeau la luptă Romani: ei își aduseră aminte strēbunele virtuți militare și frumoșele locuri, dania lui Trajan.

D'ântēiū respinseră vitejesce pe Tătarii din cuibul munților, și gonindu-I apoi fără pregetū prin câmpū, ajunseră pēnē la Siretū, unde se oflă astă-đi orașul Romanū.

Aci urmēză o nuoă bătăliă: înfrânți, Tătarii se aruncă în undele Siretului, érá Romani măcellându-i fără cruțare, astupă fluviul cu cadavrele dușmanilor

Regele, răpitū la vederea acestei băi tătărescī, strigă cu veselie în limba maghiară: «seretem! seretem!» adecă: «îmi place! îmi place!» și cuvēntul regale, prefăcēndu-se în numele fluviului, eterniséză gloria victoriei!

Acelū resboiū emancipă țerile nōstre. Cāt de fericiți se simțiau Romani, recăstigându-și patria perdută de către strēbuni lorū și redeschidēndū porțile pentru a duoa colonisare!

Miały na się te kraje. Tak bohaterami,
 Którzy byli rzymskimi teraz satyrami,
 Długi wiek ich przerodził w pustyniach żyjących,
 Z postrachów Tatarskich się w górach tułających;
 I tak się już od włoskich niby odstrychneli
 Obyczajów wspaniałych; lecz te nie zginęły
 Jeszcze ze wszystkim u nich, gdyż nie są grubianie
 Tak dalece, żeby ich nie znać, że Rzymianie
 Są jeszcze; im została naturalna istność,
 Która w rzeczach nie ginie, ale zawsze bytność
 Natura w części trzyma; a czy ciż Rzymianie
 Co bywali przed wieki? lub Macedonianie
 Albo Atheńczykowie; czy ciż Grekowie
 Nad narody subtelni? nie ci Lakonowie
 Teraz, którzy bywali. A w tym już królestwo
 Węgierskie siły wzięło, już nie było księstwo;
 Już się prowincyi wiele incorporowały
 Królestwu węgierskiemu, i już panowali
 Wszystkimi jak najgróntowniej tym successorowie
 Attyli węgierskiego, a ztąd Tatarowie,
 Nie dbając na węgierskie siły, miejsca dalej
 Zajeżdżając, w tych ziemiach znowu zalegali
 Koczowiskami góry, na rzekach polany,
 Pnąc się aż do Ardelu już z Siedmiogrodzianymi.
 W sąsiedztwie sobie bliskim, gdzie i teraz znaki
 Koczowisk ich kamienne lepianki, majaki,
 Toważ rzeka i Ojtuz ma tego dostatek,
 I drugie rzeczki także; aże na ostatek
 Nie ścierpieli Węgrowie tak bliskich sąsiadów,
 Niespokojnych swym państwom pod boki podsadów.
 Panował temi czasy Władysław węgierski;
 Król ten wzięwszy przed się zamiśl kawalerski,
 Zebrał wojsko potężne przeciwko Tatarów
 I ruszyli nieodwłocznie z górnych kniej Rzymianów,
 Tak tych, którzy mieszkali na stronie od Oltu,
 Jak co na Maromorskich rzekach od Syotu.
 Szli weseli Rumieni z Rzymian przeniesieni
 I w imieniu tem wielkiem już nadwerezieni
 Pamiętając rozkoszne swe miejsca nadane,
 Przez Trajana i cnoty wojenne ich dawne;
 Najpierwej z gór Tatarów ruszyli potężnie,
 I w polu dalej tropem bijąc onych mężnie;
 Stanęli u Syretu Tatorowie w sprawie
 Teraz Roman tam miasto leży — lecz w rosprawie
 Marsowej nie wytrwawszy w rzekę apelują

Blisko siebie Seretską, a tu persekwują
 Z tyłu mocno zwycięzcy, aż trupem tamują
 Rzekę całą. — Rumyni już po nich harczą
 Trupem wszędzie zasłanym, a król sam smakuje
 Taką łaźnią Tatarską, wesół wykrzykuje
 (Seretem ją seretem) językiem węgierskim
 (Tak tak mi się podoba); tem słowem królewskim
 Syret rzeka na wieki w tem imieniu płynie,
 I Sława tej Victoryi na wieki nie zginie.
 A ta sama sprawiła, że wszystkie te strony
 Wolniejszemi od pierwszej przeszłej swej obrony
 O trzy i cztery razy szczęśliwsi wnukowie
 Niż ci, którzy przegrali wasi pradziadowie,
 Ojczyznę im nadaną; i ta walka złota
 W powtórna wam osadę otworzyła wrota.

ROZDZIAŁ III

O powtórnej osadzie Moldawskiej i Multanskiej ziemi po spędzeniu Tatarów.

Po tak wielkiej swej klęsce z bitwy pod Romańskiej
 Tatarskie zewsząd seszły ordy, a Multańskiej
 Najpierwej wnet Moldawskiej ziem wtóre osady
 Następują obławem, już żadnej zawady
 Nie mając od Tatarów; ztąd Dragosz z swoimi,
 A tam Negrut Wajdowic z Multany pieszymi;
 A lub jeszcze Romana miasta tam niebyło,
 Dla wiadomości miejsca tak się położyło.
 Już teraz Moldowanie a z tamtąd Multanie —
 Wyżej się namieniło z kąd takie przezwanie —
 W powtórnej tej osadzie te obydwie ziemie
 Odmieniły z Rumynów ciągnąc swoje plemie,
 Pewnie z Rzymu nie tracąc nazwiska swoje o.
 Rumyn to jest Romanus, i jeden drugiego
 Kiedy pyta o język, to : *sztý rumyneszte* ?
 Blisko (*scis rommanisce*) nie *moldoweneszte*
 I po dziś dzień; i tylkoż ci, którzy tu zesli
 Do tych dwóch ziem, w inaksze te imiona weszy,
 Jak Multan tak Moldowan; ale pozostali
 Na miejscach Siedmiogrodzkich w dawnym swym zostali
 Imieniu nie odmiennym, i dziś Rumynami
 Szczycą się a Węgrowie zowią Ołachami
 Z Włoch; im Multan Moldawian imiona nie słuza,
 Bo tym rzeki te dali, tamci Węgrom płuza.

CANTUL III.

A doua colonizare a Moldovei și Țerei-Românești.

După învingerea cea mare în bătălia dela Romanu, — așa numimă locul, de și orașul nu estă încă, — urdiile tătăresci retrăgându-se din tôte părțile și spațiul rămânându liberu de stricăciunile lor, se începă colonizarea cea a doua, de'ntăiu a Țerei-Românești, în care descălecă Negru-vodă cu pedestrii săi Munteni, și apoi curând aceea a Moldovei, în care se pogori Dragoșu.

De aci înainte locuitorii acestor două țeri primescū a se numi Moldoveni și Olteni; dar tot ținându la suvenirea Romei, ei conservă și numele Românū de la cuvântul «Romanus» în cât chiar astăzi, vorbindu despre limbă, nu se ȳice : *sztty moldaweneszte* ? ci *sztty rumyneszte* ? adecă : «scis romanisce?»

Și apoi numai acei Români, cari trecură munții încóce, adoptară de pe rîuri numele deosebite de Moldoveni și Olteni; iar cei rămași în Ardealu, au păstratū anticul nume, fălindu-se pêne acum de a fi Români, pe când Ungurii îi numescū Olachi, vrea să ȳică Italieni; și ocupându nu numai tot Ardealul, unde covârșescū cu multū numėrul Maghiarilorū, ci încă și tot Banatul, unde covērșescū cu multū numėrul Serbilorū.

Însuși Maramureșul și țera Făgărașului coprindū astăzi atăția Români, ca și când nici uă-dată n'arū fi fostū vre uă emigrațiune : ei vorbescū dialectul românescū celū mai frumosū și celū mai apropiatū de limba italiană; mai cu sēmă Maramureșeni, cari se mai bucură de a nu fi Iobagi, ci ca nisce ómeni liberi se cārmuescū dupē legile lorū proprie, avēdu-și dată pe sēmă cetatea Hust, și servindū la rēsbóte în cālėrimea regală, în care se distingū prin vitejiă.

Afară de numele naționale, s'au mai schimbatū în acea epocă și porecele individuali : Bogdan seū Dragoșu la Moldoveni, Stanū seū Vladū la Munteni, Dragomir seū Stanomir, nu mai suntū nume romane, ci curatū serbesci, im-

I dotychczas daleko więcej ich niż Węgrów ;
 Począwszy z samej Baczki themizwarskich Serbów,
 Wszystek Marosz i Herzeg koło Białogrodu,
 Gdzie xiążęta mieszkają z Oleska przygrodu ;
 Sam cały Maromoresz, jakby nie wychodził
 Nikt z niego i od Otru tak się naród spłodził.
 Mowę mają i teraz daleko piękniejszą,
 Zwłaszcza Maromorejscy, i najpodobniejszą
 Włoskiej movie, ani są poddanemi komu,
 Wolnemi, i do tych czas nie służą nikomu,
 Oprócz z samym xiążęciem na konie wsiadają
 Na wojny, i Hust zamek oni swym trzymają
 Kosztem ; w ludzie prawami żyją osobnemi
 I dziś w sprawach wojennych nie są pośladniemi,
 Toż nie mniejsza odmiana i w samich imionach :
 Bogdan Dragosz u Wołoch, Stan i Wład w Multanach ;
 Dragomir i Stanomir — już to nie po rzymsku
 Te imiona i insze, lecz właśnie po syrbsku,
 ; Zkąd-znać, że tu słowiański już bywał w tych krajach
 Język ; takie imiona są tylko w Słowianach.

Nie dziw, bo sam długi wiek tych odmian przyczyną ;
 Ten zwyczaj, jakie miejsce jest komu ojczyzną.
 Jest wieś Kucha nazwana w Maromorskiej ziemi,
 Tam Dragosz, syn Bogdanów, mieszkając ze swemi,
 Bogdan z dawnych Dominów szczycił się krewnością,
 A syn już się górował ruszyć swą możnością,
 Jaką mógł mieć natenczas ; długo mu bronila
 Matka, umysłu tego, by mu nie pozbyła
 W miejscach tak niebezpiecznych ; aż zubr się ukaże
 Pod wsią ; skoczą dworzanie, gdzie go ślad pokaże ;
 Dragosz kładzie za Omen ; trzysta wnet orężnych,
 Młodzi sobie wybiera, wszystkie trudy mężnych,
 Idzie w ślady za zubrem w głębsze góry ; po nim
 Wpada szlag nie znajomy dotąd rzeczki za nim
 Idą już odważeni dość jakiego znaku,
 Gdziekolwiek ich prowadzi suczka Molda smaku
 Dodaje, bo gdziekolwiek zubr hy się przytał,
 Lub w gęstwinach lub w skałach gdzie by się zabawił,
 Gońców swoich mimo się puszczając, to ona
 Swądem swierza z zapachu nozdrzem zawietrzona,
 Szczekając więc wrzaskliwym odgłosem zbierała
 Rozpierzchałych żołnierzów, ni trąbą dawała
 Znak i pewną wiadomość o zwierzu zapadłym,
 Tedy młódz oskoczywszy miejsce, zubr opadłym
 Widząc się od swych gońców nie zbytych uporem,

prumutate în cursul îndelungatului timp de la Slavi, a căroră limbă se vede că era deja destul de răspândită în aceste părți.

Să urmărim acum patria anume, a fie-cărui din fundatorii celei a două colonisări.

Este unu satu în Maramureșu, numitu Cucha (Cucha), în care locuia cu ai sei Dragoșu, fiul lui Bogdan, din neamul vechiloru Domni.

Ambițiunea îl împingea de ași arăta la lumină puterea, și muma-sa, temându-l de pericole, abia-abia îl mai murea opri... când d'o-dată rătăcesce în satu unu zimbru seu bouru (bos-urus.)

Curtenii se aruncară după urmele fiarei: Dragoșu și-o iea de țintă și, alegânduși trei-sute de junii armași pene 'n creștetu, elu purcede vitejesce în adencul munțiloru, pe căi necunoscute, intrerupte ici-colea prin părăle: nu-mai cățeaua Molda conduce pașii loru, adurmecându vizuniile bourului în desisul codrilor și în pescerile stâncelor, și lătrându cu furiă, ea adună, ca trâmbița, pe vânătorii cei imprăștiati.

Bourul, de câte ori se vede inconșuratu, se asverle din adăpostul seu și, străbătându tote pedecel, fuge, urmându'l gonași.

Deja vânătorii au ajunsu la capetu Carpaților și, de pe înaltele piscuri, privescu viitorea Moldovă pe luncel Prutului.

Deja ochiloru zimbescu fumegosele câmpii ale Nistrului, întinse ca oceanul, ale mărețului Nistru, cari luânduși începutul în regatul Poloniei, curgu în stâncelo sele naturali, celu stringu ca duoi părăi plecași, și pe cari elu sapă în umbră pentru ași dobendi prin luptă uă rază de sora: . . . 1)

Ș'apoi fertilitatea acestorū părți! N'o întreci tu, Egipte, cu totă a ta fală! Aici uă baniță? (półkopek) de grău produce pene la șapte masure (miar), ceea ce abia se'ntemplă la hotarul teu celu nisiposu; orzu, secară, ovesu, se rădică în anii cei bunii pene la unu-spre-dece masure; iar melul trece peste doue-spre-dece: ce'ți mai trebuie ore? care se fie avantajul teu agricolu, a-fară numai dor de cultura zaharului? 2)

La noi se întemplă ca uă léppă se nască duoi mânji, și o ote trei miel: la noi adesea uă juncă face la al treilea anu.

Nu se cade ca se te uitu și pe tine, abundule riuletu Moldovă 3), pe care cu dragu mi te aducă aminte, cum curgi între desfătari de paradis, între mlere și lapte.

Tote astea te privescu vânătorii nostrii; mai vedu codri, mai vedu riuri, mai vedu văi spațiose: ori unde aruncă cu ochii spre resaritu, și întempină unu pământu ca uă luxosă grădină, și'i cuprinde mirarea la vederea atatorū câmpii înflorite ca raful!

Bourul, care nu mai pote scapa, e ca și uitatu: alte dorințe resarū în âni-mele vânătorilor!

1) Aci pe de uă parte urmază uă lacună în textu, pe de alta stilul este forte incurcatu; amu tradusū sensul, nu cuvintele, ca și în mai multe alte locuri, în cari poetul sforțază limba polonă.

2) Acestu pasagiū trebuie confrontatu cu Cantemirū, *Beschreibung der Moldau* p. 85.

3) Din erore în textul polonū s'a scrisū „Berladzie” în locu de „Moldavo”: greșela însă fiindu pré vederată, se corege de la sine mai la valé.

Przebijał się z zagonów oni zawsze torem
 Za nim gonią. Już góry karpatskie mijają,
 Już z tramów gór wysokich na miejsca patrzą,
 Przyszłej ziemi Moldawskiej, już i łąk Prutowych,
 Uśmiechających w sobie pól czystych Dniestrowych
 Sięga oko szerokie, podobne dymowi
 Pola albo podobne wszecz Oceanowi.
 Dniestr wspaniałą źródła swe poczyną z Korony
 Polskiej daleko inszej (Nilowi nie równy);
 Już, gdzie dzieli Podole, w swych przyrodnych płynie
 Skałach, niby ciosanych sławą, choć Nil słynie
 Okrążony trzcunami, nawet i samemu
 Nie rówien Dunajowi, w sobie niesfornemu.
 Pod umbrą ciasne ściany aż murtami moczy,
 I o promienie moję z samym Phebem toczy;
 Skałami zwiesistemi przed nieben się kryje;
 Przeszkoda snu ludzkiego komar tam nie żyje;
 A gdzie choć się ukaże brzeg jaki na brodach,
 Podobny labiryntom, ogrodom na wodach,
 Albo więc brwiom podniosłym wesołego czoła
 Lub nie bojaźnej twarzy wspaniałego króla.
 Z Tebów greckich boginie gdyby to wiedziały,
 Z swego by tu Olimpu pewnie przyjeżdżały.
 Pola zewsząd obfite, pastwiska przestronne; —
 I które świata kraje tym równać postronne?
 Wychodzi bogaty,
 Polami urodzajny, a w łągi rogaty.
 Tu się więc darmo chwalisz Egipcie, w rodzajach
 Że przewyższasz, co Prut ma, tam we twoich krajach;
 Tu półkopek dochodzi siedmiu miar pszenicy,
 Czego ledwie masz na twej piaszczystej granicy;
 Jęczmienia, żyta, owsa bywa miar jednaście
 W żyznym roku, lecz prosa bywa nad dwanaście.
 I cóż więcej masz nad to? Cererą się chlubisz,
 Oprócz tego że w państwach twoich cukier lubisz: —
 Tu trafia się, że razem dwa źrebce klacz rodzi,
 I jagniąt troje owca często tutaj spłodzi;
 I to też się tu trafia jako bardzo wiele,
 Że jałowica spłodzi w trzecim roku ciele.
 Nie godzi mi się ciebie, Berladzie, przepomnieć,
 Żyzna w wszem rzeczko, i moło mi cię wspomnieć
 W roskoszach prawie rajskich obficie płynąca,
 Miodem i mlekiem znacznie dość obfitująca.
 Dalej widzą i lasy ztąd, zktąd rzeki płyną,
 Doliny rozciągnione, i gdzie okiem kiną,

Urmându totu înainte pe malul riulețului, ei se pogoră în câmpie deschise când de uă dată răsună cunoscuta bătaia a cățelei... toți se aruncă în aceea direcțiune.

La stânga riulețului era uă pădurice foarte desă, incinsă din tôte părțile cu uă vâgăună : acolo bourul, obositu de atâta gônă și storsu din putere, se odihnea în lînise.

Nestêmpêrata cățea descopere refugiul; vênătorii se grămădescu în giurū cu lăcomie; dar instinctul ultimei peiri reține pe fêră în desișul păduricei, pênê ce junii Români, cu felurite arme, unii cu topore ungurești, alții cu măciuce, o adjungū și o doboră.

«Copiilorū ! — strigă atunci Dragoșū, — aici este patria noastră ! Nu mai încape multă vorbă : mă jurū că rămăiū aici pentru totū-d'a-una și că aici îmi voiū aședa casa, redobândindū prin vitejiă mostenirea strêbunilorū ! Cui «nu place, întorcă-se !»

Toți strigară : «jurămū cu tine de a rămâne aici !»

Capul bourului celui precursorū, pentru memorie, fu pusū pe uă columnă, și de pe numele fêrei, cării Moldovenii îi dicū pênê astăzi «bour», Dragoșū înfințeză pe locul izbîndei satul Bourenii.

De atunci și sigiliul Moldovei pörtă capul bourului.

Pe de altă parte, cățelușa Molda, obosită, și pe semne vătêmată de către bourul în vizunia lui, alêrgă cu aprindere la riulețū, pentru a'și stinge setea, și găsesce acolo mörte : numele ei eternisându-se pentru posteritate, s'a acordatū acelu riulețū, care izvoresce din înălțimea munților de lângă Maramureșū și se vêrsă în Siretū lângă orașul Romanū.

De pe numele riulețului, însesī țera se numi Moldova, poporul — Moldovenii : Dragoșū fu primul Moldoveanū.

Cutrierându tôte locurile împregiurū, ceta vênătorilorū zăresce de uă dată, în tăcerea seninei aurore, uă columnă cărunță de fumū înălțându-se în valuri pênê la nuori.

Nedomirirea îi cuprinde : cine ôre arū puté sê locuescă în aceste pustietăți ? «de unde nu e focū, fumū nu ese,» dice proverbul.

Mergū fără sfielă dupê indicațiunea fumului, trecū unū alū duoilea riulețū, și li se presintă înaintea ochilorū uă dumbrăviôră rotundă și veselă, din care ieșă misteriosul fumū de cărbune.

Alergându prin rediū, êtă că unii din vênători găsescū într'o prisecă unū moșneguțū cocoșatū de anī, care acopere stupii, Iea sêma la tôte, priveghéză cum matca își scôte albinuțele, deslipesce strātușorele de chihlimbarū ale cerei, drege, îndrêptă, rennoiesce . . .

De uă dată răsună vorba : «bune ome !» 1) bêtrânul se cutremură și rêsponde, «neznaju bihme !» 2) Vênătorii îi mai adreséză întrebări, îlū questionéză prin semne ; dar, speriatū prin nisce ôspeți neveduși nici uă dată în giurul locuinței sêle, elū nu scie ce și cum sê rêspondă.

1) Pusū așa românesce cu litere latine în textul polonū.

2) «Nu înțelegū dêu !» în limba malorosiană sêu rutenescă.

Widzą ziemie podobne bujnemu sadowi
 W czworograniastych zagrodach; oczy ku wschodowi
 Zapatrzwszy dziwiają takiemu krajowi,
 I kwiatorodnym polom podobnym rajowi.
 Już pewnego obłowu nadzieja odpadła;
 Była żubra ochota, już nsza przypadła.
 Trzymając się tej rzeczki brzegiem dalej idą,
 A w tym już z gór na obłąń pól czystych wynidą,
 Aż tu krzyknie zwyczajnym suczka nagle głosem: —
 Porwą się na świadomy głos wszyscy stołem.
 Był lasek w lewą stronę, od rzeki zbyt gęsty,
 W koło dołem zaległy; tam żubr o pracy częstéj
 Odpoczywał bezpiecznie trudem wysiłony,
 Od suczki zbyt ciekawej nozdrzy nie zmylony;
 I tam w koło obstąpią, już gęstszą gromadą,
 Młodzież obłowu chciwa, a ostatnią stratę
 Życia postrzegł z natury zwierz i nie wychodzi
 Z gęstwiny tej na pole, aż młodź mań nadchodzi
 Z wszelkimi orężami, jedni toporami
 Węgierskiemi, a drudzy też prędko dzidami
 Tam żubra zamęczyli. Dragosz: «O młodzieńcy!» —
 Wykrzyknie, — tu ojczyzna! Nie trzeba już więcej
 Nam się radzić; już ztąd więcej nie powrócę,
 Dziadów naszych mieszkanie sam sobie przywrócę,
 Na co zaraz przysięgam i po swe posyłam
 Domostwo; kto inaczej, zaraz go odsyłam
 Nazad.» Ozwą się: «Wszyscy na to przysięgamy
 I my z tobą ze tu już na wieki mieszkamy!»
 Kładą głowę żubrowę za Omen na słupie,
 A Boureny pierwsza wieś po takim słupie;
 Bo żubra bour język moldawski mianuje.
 Z tąd się ziemia żubrową głową pieczętuje.
 Na tem miejscu najpierwej miejsca zakładają
 I żubra z Boureny imie jej nadają.
 Suczka, czy spracowana, czy gdzie utracona
 W tej gęstwini od zwierza znać nadwerezona,
 Po pracach swych do wody zapalona bieży,
 Gdzie patrzą: aż ona już w rzece zdechła leży,
 Dając imie na wieki — od Moldy Moldawa —
 Z którym to już nazwiskiem aż dotąd zostawa
 Rzeka, która z Karpatskich wzniosłych gór wychodzi,
 Blisko Maromoreszu począwszy tu schodzi
 W Syret blisko Romanu; taż rzeka Moldawa
 Narodowi i ziemi wieczne imie dawa,
 Z Moldawy już Moldowan Dragosz upatruje.

*Adusü in fine înainteu lui Dragoşu şi cercetatü prin tãlmaciü, bêtrãnul rës-punde rutenesce : «Sum Iaţco de la Snetinü ; de vr'o câţî-va anî 'mî-amü aşe-
«datü aci prisecióra; dar afarã de voi acuma, n'amü mai vëđutü pe nimene.» 1)*

Atunci Dragoşu îi descrie planul noei colonisãri, îi povesteste alungarea urdielorü tãtãresci, îl îndemnã s'şî strëmute în aceste părţi tot neamul, şî'i dãruiesce şi întãresce, ca moşia eternã şi ereditarã, tot teritoriul în gîurul riuleţului.

Moşnegul cu bucurie priimesce darul, şi aducëndü óment din Pocuţia, de la Snetinü, înfiinţezã de pe numele sãu satul Iaţcanü, celü mai vechiü satü moldovenescü dupë Bourenü.

Colonia moşului Iaţco deveni mai în urmă oraşü Sucëva, cãci sórta n'a permisü s'î rãmãnã numele primului fundatorü.

Nisce cojocarü unguresci venindü a se stabili acolo, — sociü (szots) se dice cojocarü în limba maghiarã, — de pe numele lorü se numi riuleţul şi oraşul Sucëva, numele Iaţcanilorü conservãndu-se totuşi unuî din suburbiele.

Dupë ce a pusü la cale acëstã parte a ţerei, Dragoşu voiesce a cunósce şi locurile mai de josü.

Elü apucã la drépta apei Moldova, cutrierã câmpie imense, şi mai gãsesce alte duoë ape, din cari pe una de pe repediciunea undelorü sële o numesce *Repede*, adicã latinesce «Rapida»; iar altei, de pe limpediciunea undelorü, îi dã numele de *Limpede*, latinesce «Limpida.»

Locul suride lui Dragoşu : elü singurü se aşedã aici, dãndü scire tuturorü ţerilorü învecinate despre noia sea reşedinţã, care se numesce pënë astãđi Cãmpul lui Dragoş adecã : «Campi Dragossi» 2)

De aci înainte urmëzã grabnica impoporare a ţerei.

Aşa povestescü traditoriü moldovenesci : ómenilorü simpli trebuie sële dãmü credinţã ; cãci ei nu suntü capabili de a inventa lucruri fantastice sãu de a desnatura faptele prin ornamente : adevërul celü curatü nu are nevoia de frase pompóse.

Ca nici uã altã ţerã în lume, asemenea Iuţelei cu care se redicã şi se pogórã pãnzele unei bune corabie, sãu asemenea puvoifulü cu care crescü şi scadü pãrafele din munţi, se lãşi de uã datã Moldova, rennuindü antica coloniã romanã între Nistru, Dunãre şi pënë la Marea-Nëgrã, şi decãđu apoi peste puçinü.

Dragoşü aşedã pe Romãni în câmpie, unde era trebuinţã de nisce braçie mai vitejesci; iar Putenilorü, chããmãndu'i din Pocuţia şi Polonia, le dede locuri mai muntóse : Cernautiü, Hotinul, tot ţermul Nistrului pënë la Orheiü, Soroca, şi pe Prutü jumëtatea judeţului Iaşilorü şi alü Sucevei.

Vecinü nu esistaü în ţera de josü : toţi Romãniü erau sãu arcaşi (Arcaszani)

1) Acestü pasagiü probëzã, cã Miron Costin mãnuia fórte bine limba maloroşianã :

* Jacko ze Sniatyna,
•Od kilka lat zajszowszy tuť pasiczku maju,
«A nikoho oprócz was toper ne wydaju.»

2) Veđi documente publicate sub No. 92,155 etc.

Dalej miejsca każdego i wszędzie lustruje
 Położenia, aż widzą dym siwy do góry
 Z rana przy cichej zorzy słupem prosto w chmury
 Pnie się; stali zdumieni : na takich pustyniach
 Ktoby mieszkał? lecz oginia dym w samych jaskiniach
 Niebywa, na dym prosto idą nie zmrużeni,
 Spadają na powtórna, rzekę nawróceni
 Dymem, a nad nią widzą przelaski okrągłe
 I wesołe zarazem, gdzie te dymią węgle ;
 Obiegają ten gajk, a drudzy dochodzą ;
 Staruszka zgrzybiałego w pasiece nachodzą,
 A on ule nakrywa i koło nich chodzi,
 Czego by tam poprawić : czy sporo wywodzi
 Która matka swe pszczołki, lub prządków poprawia,
 Lub im ambrowy woszczek zdziera, a ich wznawia
 Do pilniejszej roboty ; aż tu : «bune ome!»
 Zadrzy starzec ; pytają, on : «neznaju bihme.»
 Jeszcze dalej probują mową to znakami,
 A on drzy zturbowany takimi gościami
 Cale nie widzianymi wiek mieszkania swego,
 Nie wie co ma na to rzec ; wiodą do starszego,
 Przez tłumacza pytają : jak dawna byżlina?
 Jako ? i zkad ? powiada : «Jacko ze Sniatyna,
 Od kilka lat zajszowszy tut pasiczku maju,
 A nikoho oprócz was teper ne wydaju.»
 Opowiada mu Dragosz te nowe osady,
 Jak tatarskie już wszelkie zegnane zawady ;
 Jeżeli ma ludzi swoich niech sprowadza krewnych,
 Zarazem go darując i w dziedzictwo pewnych
 Wszystkich gruntów, leżących przy rzece, przyjmuje,
 Dziedzicamy wiecznemi onych confirmuje.
 Natychmiast ów staruszek wszystkie swoje plemie
 Z pokuckiego Sniatyna w tę sprowadza ziemie
 Na nowe osiedliny ; odtąd wieś Jackany,
 Po Bouranach druga, osiedła najdawniej.
 Imicniem Jacka dziada ztąd sobie nadanem ;
 Teraz miastem Soczawą już jest mianowanem.
 Fortuna mu zbroniła, że miasto nie jego
 Imieniem się mianuje, osadcy pierwszego.
 Kuszniertzów kilka z Węgier wyszłych tam osiedli,
 (Socz, kuszniertz po węgiersku) do tego przywiedli,
 Że miasto już i rzeka Soczawą się słyunie,
 Imie jednak Jackany część miasta nie ginie ;
 Dragosz jednak zwiedziwszy, że świat ludzi bliższy,
 Gdzie dziada Jacka nalazł, co zacz i kraj niższy,

său calerași (Kalaraszami), și cei mai seraci lucrari ei însuși câmpul, iar cei mai bogați se serveau cu munca robilor țigani.

Orașele aproape toate s'au înființat de către Sași¹⁾ cari împreună cu Ungurii introduseră cele de'ntâi cărăme.

În acelă timp teritoriul Moldovei se începea la Nordu de la Carpați, avându la Sudu Marea-Négră, în care se versau două linii de limită: Dunărea și Nistrul începându de la Hotin: astăzi Bugiacul nu mai este al nostru: Galați și Hotinul sunt în pericol, avem vameși Turci . . .

Domnel îndură-te de nu ne perde cu totul!

A doua descălecare a Muntenilor cu Negru-Vodă e mai vechiă.

Țera lor se hotărăse la Sudu cu Dunărea care o desparte de Misia; la apus și Nordu cu munții; la resăritu Siretul o deslipesce de Moldova.

De la Negru-vodă pêne acum, ei numera aproape patru sute de ani, pe când durata Moldovei are abia trei-sute optu-deci²⁾ și pare-se că a și ajuns deja la anii săi cei de pe urmă.

Sigiliul Muntenilor presintă un corb.

Tradițiunea despre începutul lor e următoare:

Pe când Românii locuiau încă în Făgărașu, o frumoasă copilă cădendu în dragoste cu Domnul Ardealului și simțindu-se grea, principele îi dă un inel de aur și o trămite înapoi la părinți, poruncindu'i de a reveni după ce va nasce cu copilul și cu semnul.

Féta nasce pe Negru și, luându'l în brație, întovărășită de un frate al său, purcede în drum; dar într'o dăbravă, sora și fratele adormu de oboselă, lăsându inelul, dreptă jucărie, în mâinile copilului, ca să nu plângă.

Prin oă minunată întâmplare, un corb flămându, priivindu de pe stejară cum strălucese ceva în mâinile copilului și credendu că e carne, se aruncă, apucă inelul, și'l înghite de fôme.

Copilul țipă, sgăriat de ghăarele corbului; muma sare în picioare, frate-său se trezesce, și ambii privescu cu durere perderea inelului, cu care era legată parola principelui.

Dar nici însuși corbul nu se mișcă, înțepenit prin efectul unei mâncări atât de nenaturală; unchiul copilului încordază arcul, se apropie, lovesce, și corbul cade jos cu săgéta.

Pipându inelul în gâtul paserii, tinerul îl lasă acolo, pășesce vesel înaintea, și aducându pe soră-sa cu copilul la Domnul Ardealului, îi dă în mână inelul și'i oferesce și pe minunatul corb.

De atunci Țera-Românescă are un corb în sigiliu.

Principele dede lui Negru titlul de vajda, adică voevodă în limba ungară, către care s'a mai adaus în urmă titlul sârbesc de gospodar.

Crescându mare, prin mijlocirea tătâne-său Negru căpătă de la regele unguresc voevodatul Făgărașului.

Acesta fu fundatorul Țerei-Românescei, asemenea lui Dragoșu în Moldova,

1) Confronteză documentul sub No. 141.

2) Prin urmare, dupe Miron Costin, Valachia ar fi fundată către 1284 și Moldova către 1304.

Idzie z Moldawy w prawą stronę; tam obchodzi
 Pola nazbyt obszerne, na trzecią nadchodzi
 Rzekę, bystrzą nad pierwsze; z bystrości Repede
 Dają imię, a drugiej przy tejże Limpede,
 Z nazbyt wody klarownej — z łacińska *limpida*, —
 A pierwszej z tejże mowy z bystrości *rapida*.
 Tam miejsce upodobał Dragosz sam osiadłszy,
 A o sobie po wszystkich blizkich krajach dawszy
 Znać, zkąd Kampulong Dragosz i po dziś dzień słyną,
 To jest (*campi Dragossi*); a tu jak w pław płyną
 Zewsząd nowi mieszkańcy, jeśli wiareg damy,
 Naszym też *traditorom* prostaczkom przyznamy;
 Prostek nie wymyślając przełzej prawdę powie,
 Nie sadząc się na słowach wyrzeczę to, co wie;
 I nie zawsze wymowy prawda potrzebuje,
 Najprostszą się powieścią ona kontentuje.
 Żadnego państwa niemasz, żeby wraz tak nagle
 Osiadło w swych granicach, i jak prędko żagle
 Sprawny okręt podnosi, lub powódź przypada
 Na potokach podgórnych, wnet prędko i spada:
 Podobnym i te ziemie sposobem osiadły,
 A po kilkudziesiąt lat zaraz z granic spadły;
 W kilka lat wszystkie miejsca ludźmi osadzili,
 I dawną colonię rzymską sporządzili,
 Między Dniestrem i Dunajem aż do samego
 Osiedli wszystkie pola do morza czarnego.
 A Dragosz w pole spędza Rumyny; Ruś bliżej
 Gór osadza, wojennych w pola, siebie niżej
 Sadzi Ruś te dzierżawy, z Pokucia, z Podola
 Osiadaj Czerniowce, Chocim, i do koła
 Dniestr wszystek po Orhejów, Sorokę Jaskiego,
 Prutem do pół powiatu w pół i Soczawskiego.
 W dolnych ziemie poddanych żadnych nie miewali;
 Wszyscy się Arkaszami i konnymi zwali,
 To jest Kalaraszami, i w robotach sami;
 A możniejszym robiły kupione Cygany.
 Miastom sąsiedni niemal wszystkim początkiem Sasowie;
 Winnice oni wnieśli, wespół i Węgrowie.
 Ziemia W pierwszych granicach swych, od gór węgierskich,
 Dochodzi ku wschodowi aż brzegów podniestrskich;
 Z północy ku południu morzem się zamyka
 Czarnym, wzdłuż od Chocima kładąc, gdzie potyka
 Tenże ocean wodę dunajską, a teraz
 Prut graniczy z Badziakem; już i Gałac nieraz
 We strachu był i Chocim, już Turcy mytnicy...

subt elū, cu ua repeđicțiune miraculoasă, ca și în Moldova, țermiș Dunariū se impoporară cu Ungurī, Sașī, Serbī.

Dragoșū nu se bucură multū timpū de neorganisatele séle posesiuni : *elū muri numaī peste șése anī de Domnie*, ca uă profetiă de scurtele durate ale tuturilor domnielorū următore.

Dupē mórtea lui Dragoșū urmă pe tronū frate-sēū Romanū, jundatorul orașului Romanū la confluintele Moldovei cu Siretul.

Elū muri peste patru anī de Domniă.

Apoi în cursū de patru-đeci și trei de anī se succeseră șapte Domni, fie-care câte uă clipă — rēū ogurū pentru timpī posteriori,—și tóte lucrările lorū aū rēmasū necunoscute, séū din cauza nestabilității, séū din nesciința de carte, séū din lipsa de relațiuni cu popórele învecinate; pēnē ce în fine se sui pe tronū bătrânul Alexandru, majestosū ca unū adevăratū rege, primul din Domni moldovenesci care se asemenă cu monarchiī ceī glorioși, și pe care poporul nostru îl numesce Alexandru celū bunū, respectându'i pēnē astăzi memoria.

Acesta redicā Domniea moldovenescă la uă tréptă înaltă, și, voindū în speciă a organisa clerul națiionale, trāmise cu acestū scopū ambasadorī la Constantinopole.

Pe atuncī împēratul Paleologul fiindū plecatū cu patriarcul și cu tot clerul la conciliul de la Florența, ambasadorī raportéză lui Alexandru-vodă, cerēndū deslegări : séū se ascepte în Constantinopole ? ori se călătoréscă în Italia la Florența ?

Domnul convocă pe boierī sēi ceī mari, și se lea decisiunnea de a trāmite pe aleșiī țerei sé se hirotonéscă în Ohrida, orașū bulgărescū; mēndru de prerogativele ce'i dede împēratul bisantinū Justinianū, originarū din acele locuri, făcēndū pe episcopul séū al duoilea obrazū dupē patriarhū și celū mai mare între toți arhiepiscopī, în cât pēnē astăzi Ohrideanul rēmane capū al tuturilor vlădicilorū sēibesci.

Mergēndū acolo trāmișiī lui Alexandru-vodă, priimiră hirotonia, împreună cu usul limbei sērbesci în biserică și în actele oficialī; introducēndu-se de atuncī și titlul domnescū : hospodarū și voevodū al țerei Moldovei de la platurī pēnē la Mare.

Nici forțele țerei nu erau încă nepotrivite cu mărimea titlului; căci Domni scoteaū la rēșboiū cinci-đeci miī de óste, cavaleriă séū călărași, și infanterie séū arcași, cu arce și tulbe, ceva asemenea infanteriei turcesci numită solaci. 1)

Tot Alexandru-vodă, în lunga sea domniă de trei-đeci de anī, redicā din ruine cetățale cele mai vechie, și puse tótă țera pe unū piciorū gloriosū.

De aci înainte iubite lectorū, citesce pe autoriī tei poloni, pe Kromer, pe Bielski, pe Litvanul St-ryjowski și pe recintele Piasecki, cărora Româniī cată sé le mulțuméscă, pentru că n'aū ultatū în trecētū sé ne mențiioneze și pe noi, chronologia resbelelorū nóstre, revoluțiunile, căștigurile și pagubele; de și lucrurile mai mămunte și prefacerile casnice le-aū rēmasū necunoscute, precum

1) Costumul solacilorū în timpul autorului, veđi în Ricaut, *Estat. présent de l'empire otoman*, Paris, 1670, p. 346.

Bóg gdyby to niestracił na ostatniej nici! . .
 Moltanie są dawniejsi swem tu wyjściem od tych
 Z swym Negrulem; sam Dunaj już oblewa tamtych
 Od południa wciąż wszędzie, z Mizyą się dzieli;
 Z zachodu i północy góry ich oblegli,
 A od wschodu Seretem z Moldawą graniczą,
 Blisko czterech set lat swych od Negrula liczą
 Moldanie, nad trzysta lat ośmdziesiąt dochodzą;
 Ostatnie już w tych czasach bodaj nie wychodzą....
 Pieczęcią się już inszą, krukiem, pieczętują;
 To zaś o swym Negrule zdawna opisują:
 Była dama nadobna w rumuńskim narodzie,
 Kiedy naród na oltskiej jeszcze mieszkał Wodzie;
 Z xiążęciem na Ardelu spolkowanie wzięła;
 Płodnym gdy białogłowa ciężarem objęła,
 Przekłada to xiążęciu, on jej pierścień daje
 I rodzicom na parol onej ją oddaje,
 Przyrzekając, jak skoroby co porodziła,
 By z potomkiem i znakiem do niego schodziła.
 Rodzi syna Negrula; dziecko wzięwszy sama
 Przy swym bracie rodzonym idzie w drogę dama,
 Tam, z kąd przyczynę płodu ma; w drodze strudzeni,
 Przy dąbrowin usiedli z prac trochę zmrużeni;
 Daje matka piorścionek, żeby sobie grało
 Dziecię, nim trochę zaśnie, aby nie płakało;
 A trefunkiem dziwnym kruk z dęba zapatrzony,
 Że się ślni u dziecięcia, głodem znać wzbudzony,
 Niby kaawłek mięsa poriwe pierścien złoty
 I połyka zarazem z zglodniałej ochoty.
 Krzyknie dziecko od kruka szponami sdraśnione,
 Porywa się matka w skok i brat obudzone,
 Widzą pierścień i wiarę oraz utraconą.
 W lament oba; kruk siedzi, mając obciążoną
 Naturę niezwyčajna potrawa, spierzony;
 Ściąga brat łuk cięciwą strzałą namierzony,
 Zbliżywszy się; dosiada kruk ociężały celu
 Złotem, spada ze strzałą; a że pierścień w gardzielu
 Namacawszy, już pewny, niebierze go z kruka.
 Wziawscy siostrę i dziecko już weselszy szuka
 Xiążęcia w jego państwie, doszedszy oddaje
 Dziecię i pierścien, a kruka na cudo podaje.
 Ztąd się ziemia multańska krukiem pieczętuje,
 A dziecko tę sam xiąże wnet Wajdą mianuje;
 Wojewode tak zowią językiem węgierskim.
 Pożno się zwać poczęły tym tytułem serbskiem

și epoca anterioară lui Alexandru-vodă, despre care Kromer scie numai și numai atâta, cum-că Români sunt veniți din Italia.

După ce v'amă arătată testimoniile istoricilor destul de celebri despre origina poporului nostru, mă opresc aice : *pentru a scri la versuri, se cere uă minte voioasa, iar eă, apăsatu de tiranie fara nici uă dreptate, fuii forțatu de a'mi părăsi cu durere chiar vétra părintésca!*

Ad. M. D. G.

Gospodar, lecz z węgierska Wajdami się zwali;
 W swoich zaś imienia domu zawsze używali,
 Negrulowi już w lecie xiąże wyprawuje
 Województwo Faragasz, od króla daruje.
 Ten u Multan powtórnej osady authorem,
 Jak u Moldawian Dragosz; i tamtego torem
 Węgry, Sasi, Serbowie za dziwną pędcością,
 Zalegli naddunajskic brzegi osiadłością.
 Dragosz w swoich tak spornych nie długo się cieszył
 Osiadłościach; w sześciu lat na on świat pospieszył
 Panowania swojego. O jak prorokował,
 I tak krótki wiek jego iż będzie panował,
 Każdego z sukcesorów będą krótkie lata.
 Po jego ześciu padł rząd na Romana brata.
 Miasto Roman stanęło pod jego imieniem,
 Gdzie się z Moldawa łączy Syret swem płynieniem;
 Ale i ten niedługo bawił się za bratem,
 We cztery lata i on pożegnał się z światem.
 Przez czterdziesti i trzy lat siedm ich panowało,
 Co także w prawdzie przyszłym wiekom rokowało.
 A w tych czterdziestu i trzech leciech co się działo
 Za tych siedm panowania? czy że osiadało
 Tylko miejsca na ten czas, czy że pism nie mieli.
 Czy jeszcze bliskie o nich państwa nie wiedzieli —
 Co zaczą? i jeśli jakie ich sprawy bydź majz,
 Niewiadome nikomu dotychczas zostają.
 Aż stary Alexander podobny królowi,
 Ten najpierwszy Gospodar równy Monarchowi
 Sławnemu; tego starym i dobrym mianują,
 I po dziś dzień ziemianie pamięcią szanują.
 On w poważniejszą odział ozdobę to państwo;
 Najpierwej się postarał wnieść tam duchowieństwo,
 Po które do Carogrodu wyprał swe posły,
 Gdzie jego intencye do skutku niedoszły;
 Bo cesarz Paleolog na synod Floreński
 Z patryarchą był ruszył z stolicy Carrodykiej.
 Oznajmują posłowic, że już w Carogrodzie
 Niczastali nikogo, wszyscy na synodzie;
 Cesarz i patryarcha, wszystkie duchowieństwa;
 Co za mandat będzie w tym jego destojeństwa
 Czy iść do Florentiej w Italię kaze,
 Czy czekać tam na miejscu cesarza roskaże?
 Radzi się Alexander swych pierwszych bojarów; —
 Staje dekret, aby szli do państwa Bulgarów,
 Do Ochrydy, z czerncami wtenczas obranemi,

Jest Ochryda w Serbiej miasto, nadanemi
 Wolnościami bogate od Justyniana,
 Bo z tych krajów Grekowie mieli tego pana;
 Nad wszech metropolitów patriarchom bliższym
 Ziomka swego uczynił, biskupem najpierwszym;
 I teraz pierwsze miejsce nad arcybiskupów
 Ma ten stolec duchowny, i serbskich biskupów
 Wszystkich głów. W Ochrydę jechali posłowie;
 Tam czerńców poświęcili odtzd Wołochowie,
 Wziawszy sakrę od Serbów, serbskim odprawujz
 Językiem nabożeństwo, i ten zachownjz
 W przywilegiach język odtad gospodarstwa
 Tytuł i wojewoda moldawskiego państwa
 Od Płonin az do morza; i w siłach bywali;
 Bo pięćdziesiąt tysięcy tysięcy na wojnach miewali
 wojska wsego; piechotę zwali arkaszami;
 A konnych z konia zwali juz kalaraszami.
 Była piechota u Turków, zowia sołakami;
 Podobna ta arkaszom, bo ona z łukami
 Pieszno w wojnach, bez łuka tylko przy kołczanach
 Stawać byli powinni, takiz ramionach.
 Ten gospodar i zamki z ruin podniósł dawnych.
 I państwo do porządków przyprowadził sławnych,
 Przez trzydzieści lat żyjz panowania swego.
 Odtad cię już bezpiecznie odsyłam do twego,
 Caytelniku łaskawy, Kromera Bilskiego,
 Stryjkowskiego Lithwina, świeżo Piaseckiego,
 Którym scriptorom siła winni Moldawowie,
 Ze przy inszych ich pismach tamże Wołochowie
 Wspomnieni sz; i wojny często juz porządkiem
 Znajdziesz, i większe sprawy, i jakim kto środkiem
 Lub nabywał lub tracił; choć rzeczy drobniejszych
 Nie wiedzieli, domowych utarczek już mniejszych;
 I przed tym Alexandrem sami wymawyaja,
 Że o pierwszych początkach narodu nie maja
 Wiadomości; lecz Kromer dowiedział się o tem,
 Że Wołosza sa ze Włoch, jeźlisz jest co potem?
 Tak się rzecz ma w początkach; skad sa te narody,
 Historyków nie podłych sa na to dowody.
 Ze mnie dosyć i tego na moje kłopoty
 Bo wierszom wesoly zmysł dodaje ochotz;
 Ja zniszczony tyranstwy, za i z mej ojczyzny
 Ustąpić z zalem muszę bez słusznej przyczyny. —

Ad. M. D. G.

VERȘURI

PENTRU PREA LUMINAȚII ȘI SLAVITU-POMENIȚII DOMNI

DE

DOSOFTEIU MITROPOLITUL

Pré lumatul întru pravoslavie, blagocestivul și pré cinstitul și milostivul nostru Domn, Măria Sea Ion Duca Voevoda, din mila lui Dumneșu Domn țerei Moldovei. Dela vecinica sântei Troiței putere, poftimă Măriei-Téle sănătate și pace cu vieță norocită să petreci Măria-Ta pururea adevăr.

Đice proorocul împăratu David, milostive și pré luminate Dómne: «Κόριος «δ θεος ελόγιτος, ελόγιτος κόριος ήμέραν καθ' ήμέραν,» Domnul Dumneșu blagoslovit, blagoslovit îi Domnul đi din đi; spori-ne-va Dumneșu mântu-înțeloră nóstre, Dumneșu nostru, Dumneșu de mântuire. Slavă să fie lui Dumneșu în veci, și preste veci, și preste vremi nesfirșite. C'au sporit Sântia sea, și au ajutat, și au blagoslovit în đilele Măriei-Téle de s'au făcută acéstă sântă carte pre limba românescă, taínele sântei beserici cu carile se face spășenia nóstră a creștinilor, adecă *Molitfelnicul*. Pentru aceea, milostive Dómne, la acéstă pomană dumneșească, amú socotit de amú scris pre toți pré luminații și slăvit-pomeniții Domni țerei, ca să se pomenescă pentru nevoința ce au nevit cu creștinătatea și cu pravoslavia. Pentru aceea le amú scris și verșuri, precăt m'au aglunsú sciința, într'acesta chip :

Domni țerei Moldovei, pus-au nevoință,
 D'au învățatuși țera dirépta'i credință,
 Pravoslavnică lege ferindú necorcită,
 Și 'n cerú Christos le cruță vieța fericită.
 Descălecat-au țera Domnul Dragușu-Vodă,
 Fericită bufacă cu totú felú de ródă,
 Când au adusú într'insa românesca limbă,
 De bună neamú și feritá delá calea strămbă.
 Se trage de pre sânge rudă împăratéscă,
 Dumneșu 'lú-au sporitu-'l 'nainte s'í crească.
 Pre urma lui, Sasă-Vodă, de aci Bogdan-Vodă,
 După dínsul státu Lațco, de-aci Pétru-Vodă
 Carele đicú mușatinú, crescéndú bună viță
 Pre Roman Voevoda i dirépta credință;
 Acesta ce s' scrie : din plaiú péné 'n mare
 Stăpénú samodrájavnici și domnitorú tare.
 Dintr'acesta se nasce Alexandru Domnul,

Să cuvine ș'acesta să 'lă scie tot omul :
 C'aă împodobitū țera cu beserici late,
 Cu mōnăstiri vestite i frumșei luminate :
 Bistrița este una, duoē 'i Moldovița,
 Ș'alte beserici multe ce 'și da cuviința ;
 Adus'aă și pre Sântul Ioan în țeră.
 De 'și-aă vestituși cinstea și preste ghotară.
 'Naintea lui mai fost-aă Ștefan și cu Iuga,
 Și Dumneșeu cu bine le-aă ascultatū ruga.
 Êr' după Alexandru, fiu-seū Ilie,
 Și Ștefan a lui frate nescurtă bucurie.
 D'acia Bogdan-Vodă domni mică vreme
 Și 'și-aă mutatū sălaşul unde nu se teme,
 Lăsândū pre urmă viță și rodū bunū în țeră
 De 'i să 'nalță vestea și preste ghotară.
 Pentru Ștefan acel bunū ce-aă bătutū rēsbōie,
 De-aă făcutuși de tōte inimei pre voie,
 Prin ținuturi, prin tōte, se vedū a lui semne,
 Mōnăstiri și Beserici ce-aă faptū fără lene ;
 Că nu numai prin sate și pre la orașe,
 Ca și prin munți, prin codrii, lui Christos sălaşe,
 Ce-aă făcutū zugrăvite de daū strelucōre,
 Sē 'i trālască pomana i bunū nume sub sōre.
 Pre fiu-seū pre Bogdan 'și-aă lăsatū sē 'i ședă
 În scaunū, sē 'și domnescă, țera sē se încrēdă,
 Că ș'a lui nevoiță nu aă fostū cu nemică,
 De-a lui, alū seū părinte sē fie mai mică.
 Sânta Mitropolie cea nuoă i Sucēvă
 De dīnsul îi făcută cu multă zăbavă,
 C'avea destulă luptă și trebă de ôste
 Când își bătea pizmașii lovindu 'i din cōste.
 De-a lui destoīnicie scrie și în cronice
 Că 'și aă apăratū țera cu bună ferice.
 Pre fiu-seū, pre Ștefan, tēnērū dupe sine,
 'Și-aă lăsatūși în scaunū Domnū bunū cum se cuvine.
 Dup'acesta statut-aă Rareșū Petru-Vodă
 De tōte bunătăși plinū de cerēscă rōdă.
 H Pobrata sălaşul unde odihnesce
 Cu Dōmna sa Elena de se pomenesce,
 C'aă faptū multe beserici de'ntregū și innuoite,
 La țeră și la munte mari mōnăstiri sante.
 Pre urma lorū domnit-aă a lorū bună rōdă
 Ilie, și celū tēnērū Ștefăniță Vodă.
 Nemică n'aă stricatu 'i vrăjmășesca mōrte
 Că este 'n cerū cu sântii d'impună 'n sōrte,

Și soră-sa Ruxanda, să nu se stingă neamul,
 Luâ pre Alexandru ce îi dîcî Lăpușneanul.
 Domni ș'acesta bine, și în Slatina face
 Mönăstire frumósă, pre tóte le întréce.
 Pre urma acestora, fiul Mihnei-vodă
 Din țera Muntenéscă, sufletéscă ródă;
 Pétru 'lú chîamă pre nume și n'are prighană,
 Lăsatu-și-aú în țéră slăvită pomană:
 Mönăstirea ce este în dealú la Gălata,
 Că este pentru óspeți cu mésa tótă gata.
 Fiu-seú Stefan ténérú stăpăni Domnia.
 Dupe Aron domnit-aú : Domnul Eremia.
 Acesta de pre rudă îi nume Movila,
 Că Dumneđeú 'și-aú tinsuși și preste dînsul mila.
 Dupé dînsul domnit-aú și Simion-Vodă,
 Lăsat-aú și pre acesta Dumneđeú cu ródă,
 Că i se sciú cuconi, sufletéscă viță,
 De 'i-aú făcutú cu Domnul în cerú cunoscînță.
 Dupé dînsii și Ștefan Tomșa ce-aú faptú Solca.
 Domnú destoînicú ce 'i zêleşú, aú domnitú cu gholca,
 Că 'n dîlele acelea prin dese resbóte,
 Locuitorii țerei trăiaú cu nevoe.
 D'aciea Radul-Vodă aú domnitú cu pace,
 Cu bună 'nțelepciune tuturilor cum place,
 Ș'Alexandru Ilieșú când îi aú venitú rîndul,
 Aú domnitú și elú țera nu cum îi aú fostú gîndul.
 Barnowski Miron-Vodă are îndrăznire
 La Dumneđeú cu sântii fără de îndoire.
 Moysi Voevoda i cerescul Movilă
 Cu frații sêi petrece într'a lui Christos milă,
 Și Vasilie-Vodă, precum îi aú fostú gîndul,
 'I-a datú Christos odihnă cu sântii în rîndul.
 Cheorghiță Ștefan-Vodă încă să nu 'și pérđă
 Nădejdea dela Domnul, ce tot să se încrédă,
 Că pentru tot greșitul Dumneđeú îngrijesce
 Cine cu dreptú cugetú la dînsul năzuesce,
 Și pentru Ghika-Vodă laudă se dîce
 Că de-a rîndul cu sântii trăiesce în ferice.
 Lui Ștefăniță-Vodă Dumneđeú să îi facă
 Odihnelă cu sântii, în viétă să 'i placă
 Cu a sa bună maică, cu Ecaterina,
 La gîudețú din dirépta să îi fie odina.
 Evstratie Dabija, scrisú este la viétă
 Să trăiască cu sântii în rîndú fără gréță,
 Cu Iubita sa hiică, cu Dómna Maria,

Să nu se mai stingă în veci bucuria,
 Și Dómna sa Dahina încă să se vędă
 La Dumneđeu în casă, cu dinșii să se 'ncrédă.
 Și Duca Voevoda, Dumneđeu să flú créscă,
 Să 'și domnescă în scaunú și să îmbétránescă
 Cu cinstita sa Dómna, cu Anastasia,
 Cu cinstite odrasle în tótă fericia.
 Din cerú să le trămiță Dumneđeu cunună
 Să 'și petrécă în viéță cu inimă bună.
 Ilieșú, Alexandru, când stăpăni în țéră,
 Prin sëraci ce da milă 'și-aú întinsú spre cerú scară,
 Și Petriceico-Vodă încă își are parte
 În cerú, cu Domnií țerei printr'a vieței carte,
 Cu luminatú cinstita Dómna sa Maria,
 Să nu li se mai stingă în veci bucuria.
 Lui Dumitrașco-Vodă bine să se șicú
 Că certă pe viclenii de le dete frică.
 Domnit-aú după dînsul Antonie Ruset,
 S'aibă cu Domnií parte ș'a lui cinstitú suflet,
 C'aú lăsatuși pomană cât aú pututú face,
 Dea 'i Dumneđeu cu sântii traiú în cerú cu pace.

Și sosindú cu verșurile pênă aici, éráși rugămú dela milostivul Dumneđeu
 Măriei-Téle, pré luminatului și milostivului nostru Domnú Ion Duca Voevodú,
 și a cinstitei și întru totú blagoslovita Dómna Măriei-Téle Gospojda Anastasia,
 și a cinstitului și cu de tótă blagoslovenia dăruițú fiil Măriei-vóstre: Măria
 sa Ion Constantin Voevoda, Ion Mateiú Voevoda, Ion Ștefan Voevoda ; și
 cu blagoslovitele fiicele Măriei-Vóstre, să ve cruce milostivul Dumneđeu și să
 vē blagoslovéscă așa cum aú blagoslovitú pre Avraam, și Isaac, și Iacov, și
 cum aú blagoslovitú pre Iosif cu Asineta și cu cuconií lorú. Așa să te bla-
 goslovéscă milostivul Dumneđeu cu blagoslovenie vecinică întru Domnul nos-
 tru Isus Christos cu duhul sântú adevérú.

SCARA TOMULUI AL TREILEA

Prefață

Pag. I.

LETOPISEȚUL ȚEREI MOLDOVEI

ATRIBUTŪ LUI NICOLAI MUSTE, DIEACŪ STARE DE DIVANŪ.

	<u>Pag.</u>
CAP. I. Domniea lui Istrati Dabija-Vodă în anul 7170 april. 1	3
CAP. II. Domniea întâia a Ducăi-Vodă	5
CAP. III. Domniea lui Iliășu-Vodă.	6
CAP. IV. A doua Domnie a Ducăi-Vodă	id
CAP. V. Domniea lui Petriceico-Vodă.	10
CAP. VI. Domniea întâiu a lui Dimitrașco-Vodă Cantacozino	13
CAP. VII. Domniea lui Antonie Russet	16
CAP. VIII. Domniea a treia a Ducăi-Vodă în anul 7188	19
CAP. IX. Domniea a doua a lui Dimitrașco-Vodă Cantacuzino.	23
CAP. X. Domniea lui Constantin Cantemir-Vodă.	24
CAP. XI. Domniea lui Constantin-Vodă feciorul Ducăi-Vodă celui bătrân la anul 7201.	25
CAP. XII. Domniea lui Antioh-Vodă feciorul lui Cantemir-Vodă la anul 7204.	27
CAP. XIII. Domniea a doua a lui Constantin Duca-Vodă la anul 7200.	28
CAP. XIV. Domniea întâiu a lui Mihaiu Racovița-Vodă	30
CAP. XV. Domniea a doua a lui Antioh Vodă.	32
CAP. XVI. A doua Domnie a lui Mihaiu Racovița-Vodă	36
CAP. XVII. Domniea lui Nicolai-Vodă Mavrocordatū la anul 7218.	40
CAP. XVIII. Domniea lui Dimitrașco Cantemir-Vodă	43
CAP. XIX. A doua Domnie a lui Nicolai-Vodă Mavrocordatū	51
CAP. XX. Domniea a treia a lui Mihaiu-Vodă Racovița	57
CAP. XXI. Domniea lui Grigore Ghica-Vodă	72

SCARA TOMULUI AL TREILEA

Prefață

Pag. I.

LETOPISETUL TEREI MOLDOVEI

ATRIUITŢI LUI NICOLAI MUSTE, DIEACŪ STARE DE DIVANŪ.

	Pag.
CAP. I. Domniea lui Istrati Dabija-Vodă în anul 7170 april. 1	3
CAP. II. Domniea întâia a Ducăi-Vodă	5
CAP. III. Domniea lui Iliash-Vodă.	6
CAP. IV. A doua Domnie a Ducăi-Vodă	id
CAP. V. Domniea lui Petriceco-Vodă.	10
CAP. VI. Domniea întâia a lui Dimitraşco-Vodă Cantacozino	13
CAP. VII. Domniea lui Antonie Russet	16
CAP. VIII. Domniea a treia a Ducăi-Vodă în anul 7188	19
CAP. IX. Domniea a doua a lui Dimitraşco-Vodă Cantacuzino.	23
CAP. X. Domniea lui Constantin Cantemir-Vodă.	24
CAP. XI. Domniea lui Constantin-Vodă feciorul Ducăi-Vodă celui bătrân la anul 7201.	25
CAP. XII. Domniea lui Antioh-Vodă feciorul lui Cantemir-Vodă la anul 7204.	27
CAP. XIII. Domniea a doua a lui Constantin Duca-Vodă la anul 7200.	28
CAP. XIV. Domniea întâia a lui Mihail Racoviță-Vodă	30
CAP. XV. Domniea a doua a lui Antioh Vodă.	32
CAP. XVI. A doua Domnie a lui Mihail Racoviță-Vodă	36
CAP. XVII. Domniea lui Nicolai-Vodă Mavrocordat la anul 7218.	40
CAP. XVIII. Domniea lui Dimitraşco Cantemir-Vodă	43
CAP. XIX. A doua Domnie a lui Nicolai-Vodă Mavrocordat	51
CAP. XX. Domniea a treia a lui Mihail-Vodă Racoviță	57
CAP. XXI. Domniea lui Grigore Ghica-Vodă	72

Variantă la cronica atribuită lui Nicolae Muste

	Pag.
Domniea Ducăi-Vodă al treilea rîndu	77
Domniea lui Dumitrașco-Vodă al doilea rîndu	84
Domniea lui Cantemir-Vodă	85
De mórtea lui Miron logofétul și a lui Velicico Vornicul	88
Domniea lui Constantin Duca-Vodă	89
Domniea lui Antioh-Vodă	90
A doua Domnie a lui Constantin Duca-Vodă	92
Domniea lui Mihai Racovița-Voevod	93

CRONICA ANONIMĂ A ȚEREI MOLDOVEI

care se începe dela Domniea lui Istrati Dabija VV și se sfîrșase cu Domniea lui Grigore Ghica-Vodă celu betrânú (1662-1733), tradusă și Grecesce de biv-vel slugerul Alecsandru Amiras.

CAP. I. Domniea lui Istrati Dabija-Vodă	99
CAP. II. Domniea Ducăi-Vodă întéiu	id.
CAP. III. Domniea lui Ilieshü-Vodă feciorul lui Alecsandru-Vodă	100
CAP. IV. Domniea a doua a Ducăi-Vodă	id.
CAP. V. Domniea lui Petriceico-Vodă	103
CAP. VI. Domniea lui Dumitrașco-Vodă Cantacuzino	104
CAP. VII. Domniea lui Antonie-Vodă Ruset	id.
CAP. VIII. A treia Domnie a Ducăi-Vodă	105
CAP. IX. A doua Domnie a lui Dimitrașco-Vodă Cantacuzino	108
CAP. X. Domniea lui Constantin Cantemir-Vodă	109
CAP. XI. Domniea lui Constantin feciorul Ducăi-Vodă	110
CAP. XII. Domniea lui Antiohi-Vodă	112
CAP. XIII. A doua Domnie a lui Constantin Ducăi-Vodă	113
CAP. XIV. Domniea lui Mihai Racovița-Vodă	115
CAP. XV. A doua Domnie a lui Antonie-Vodă	id.
CAP. XVI. A doua Domnie a lui Mihai Racovița-Vodă	116
CAP. XVII. Domniea lui Nicolai-Vodă Alecsandru Cantacuzino	117
CAP. XVIII. Domniea lui Dumitrașco-Vodă Cantemir	id.
CAP. XIX. A doua Domnie a lui Nicolai-Vodă	120
CAP. XX. A treia Domnie a lui Mihai Racovița-Vodă	123
CAP. XXI. Domniea lui Grigore-Vodă Ghica	144
Cartea Vezirului către Grigorie-Vodă	17
Pentru logodna lui Scarlat Bezede fiul celu mare a lui Grigore-Vodă	17
Pentru întórcerea Dórnei Rucsandei din Moldova la Tarigrad, malca lui Grigorie-Vodă	17

	Pag.
Pentru supunerea Tătarilor Nohai despre Grigorie-Vodă.	173
Judecata și așezământurile cu Tătarii.	175
Suretul zapisului Tătarilor ce au dată la mâna Mariei Sêle lui Vodă.	176
Pentru cei nemulțămitori și lacomi cum îi întâmpină Dumneștii și pșcatul lor.	179

SPATARUL IOAN CANTA

Dela a doua și pêne la a patra Domnie a lui Constantin Mavrocordat VV. (1741 — 1769)

A doua Domnie a lui Constantin Mavrocordat-Vodă	183
Domniea lui Ión Mavrocordat Vodă.	185
Domniea a treia a lui Grigorie-Ghica-Vodă.	186
Domniea a treia a lui Constantin Mavrocordat-Voevod	id.
Intêta Domnie a lui Constantin Cehan Racovița-Voevod	id.
Domniea lui Matei Ghica-Voevod	187
Domniea a doua a lui Constantin Racovița-Voevod	id.
Domniea lui Scarlat Ghica-Voevod	188
Domniea lui Ión Teodor-Voevod ce au fostă terziman.	189
Domniea lui Grigorie Calimah-Voevod feciorul lui Ión Vodă	191
Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica-Voevod	192
Domniea a doua a lui Grigorie Ión Calimah-Voevod	id.
Domniea a patra a lui Constantin Mavrocordat-Vodă	193

ENAKI KOGÂLNICEANU

De la Domniea întei și pêne la a patra Domnie a lui Constantin Mavrocordat VV. (1733—1774)

AP. I. Domniea întei a lui Constantin Mavrocordat-Vodă.	197
AP. II. A doua Domnie a lui Grigorie-Vodă Ghica în Moldova	id.
AP. III. Domniea a doua a lui Constantin-Vodă Mavrocordat	203
AP. IV. Domniea lui Ión-Vodă Mavrocordat, feciorul lui Neculai-Vodă	205
AP. V. A treia Domnie a lui Grigorie-Vodă Ghica	211
AP. VI. Domniea a treia a lui Constantin-Vodă Mavrocordat	213
AP. VII. Domniea lui Constantin-Vodă, feciorul lui Mihai-Vodă Racovița Cehan	219

CAP. VIII. Domniea lui Mateiu Ghica-Vodă	227
CAP. IX. Al doilea Domnie în Moldova a lui Constantin-Vodă Raco- viță Cehan, feciorul lui Mihai-Vodă	229
CAP. X. Domniea lui Scarlat Grigorie-Vodă	231
CAP. XI. Domniea lui Ión-Vodă Calimah Teodor	234
CAP. XII. Domniea lui Ión Calimah-Vodă	244
CAP. XIII. Domniea lui Grigorie Alecsandru Ghica-Vodă	250
CAP. XIV. A doua Domnie a lui Grigorie-Vodă Calimah	255
CAP. XV. A patra Domnie a lui Constantin-Vodă Mavrocordat	263
Stihuri asupra Domnului Gheorghe Ghica-Voevod	275
Stihuri asupra peirei lui Manolake Bogdan vel Vornic și a lui Ión Cuza biy-vel spătar	281

(1871 - 1872) .VV

GHEORGAKI AL DUOILEA LOGOFĂȚU

Cartea de are intru sine obiceiuri vechi și noi a pre înălțatilor
Domni, scrisă în Iași la 1762, Noembrie în 5.

Domniei noia, când vine Domnul în scaun cu ce politică și rânduială se cinstește	299
De obicei a Curții cari au osebită rânduială torască ce rânduială are	302
De obicei ce se face la mucarele părinte aședă pe un fiu al țesei în scaunul părintesc a Domniei	303
De obicei ceremoniei ce se fac în ziua de agiunul Născerei Domnului	304
De obicei ceremonielor ce se fac în ziua Născerei	306
De obicei pe obiceiul ce se urmăzează tot la sfânta Născere	310
De obicei ce se fac la Sfântul Vasile	313
De obicei ce se fac la ziua agiunului și a sfântului Botez	314
De obicei obiceiuri vechi ce aveau Domni cel mai dinainte vreme	317
De obicei ceremoniei ce se face la ziua Învierii Domnului Christos	319
De obicei ce se fac la ziua sfântului Gheorghe	323
De obicei are Domnul când merge la Sfântă	324
De obicei este când face Domnul Mitropolitul țerei sêu Episcopul	325
De obicei este când face Mitropolitul sêu Episcopul paretisis	326
De obicei rânduiala Divanului în ce chip se urmăzează	327
De obicei ce se fac la solii străini ce trec prin orașul Iașului mer- gându la Tarigradu	328
De obicei este când se întemplă să se împreune Domnul cu Hanul sêu cu Iuc-tutulun-pașa	329
De obicei ce se face pre deplină la Iuc-tutulun-pașa când este să trecă	330

Vornicul ALECSANDRU BELDIMAN

	Pag.
Tragodia, s'eu mai bine a dice jalnica Moldovei intemplare dupē resvrătirea Grecilorū (1821).	335
Tălmăcirea Calmelei lui Vogoride ce scria la Silistra	434
Jurnalul mergerei boierilorū deputați în Tarigradū.	435
Tractaturile prin cari s'aū închinatū țera, de către Bogdan VV Domn al Moldovei, împărățind Sultan Bajazet II, de Nicolae Costin.	450
Stihuri făcute în Tazlău, în vremea închiderii mele (Beldiman) acolo. Anul 1824, Aprilie 20.	463
Arz-magzarū către pré Inalta Pörtă din partea boierilorū Prințipatului Moldovei, ce s'a datū la anul 1822	466

APENDICE

Spisanie. Kroniki o zieme Wołoskiey także y o gospodarach iey: iak nappierwey Wołochowie przyezli de ziemi Wołoskiey, y który nappierwszy Hospodar albo Woiwoda ich był od Rocu pierwszego stworzenia swiata 6850 od. Narodzenia Bożego 1350.	}	471
Sumariul Croniceii despre țera Moldovenescă și despre Domniū ei: în ce modū descălicară dintru'ntăiū Moldoveniū în țera Moldovenescă și cine fuse primul lorū Domnū s'eu Vodă în anul dela zidirea lumii 6580 ără dela Nascerea lui Christos 1352	}	471

MIRON KOSTIN

Opisaniē țării Moldaviei i Miltanskiej.	}	487
Despre Poporul Moldovei și ai țerei Romănesci	}	487

DOSSOF

Voyari pe un pré luminați și slăvitū-pomeniți Domni	526
---	-----

Sârșitul tomului al treilea.